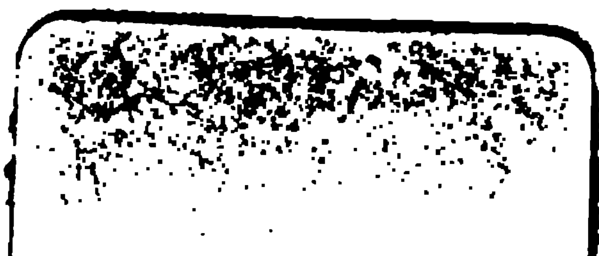

DĚJINY ČESKÉ.

DÍL IV.

DĚJINY

NÁRODU ČESKÉHO

W ČECHÁCH A W MORAWĚ

DLE

PŮWODNÍCH PRAMENŮW

WYPRAWUJE

FRANTIŠEK PALACKÝ.

DÍL IV.

WĚK JIŘÍHO Z PODĚBRAD.

ČÁSTKA 2.

OD ROKU 1457 DO 1471,

ČILI DO SMRTI KRÁLE JIŘÍHO.

W PRAZE.

NÁKLADEM KNIHKUPCE FRIDRICHA TEMPSKÉHO.

1860.

TISKEM KAT. JEŘÁBKOWÉ.

O B S A H.

KNIHA PATNÁCTÁ.

Kralowání Jiřího z Poděbrad. R. 1457—1471.

Článek 1.

Stránka

Wolení a počátky panowání. (R. 1457—1458.) 1

Uważowání powšechného rázu dějin doby té a pramenůw jejich. Jiří z Poděbrad a čekanci trůnu českého. Matiáš Hunyadi w Praze. Wilém kníže Saský. Matiáš král uherský a úmluwy Strážnické. Sněm wolicí w Praze: wolení krále Jiřího. Kterak přijato u knížat okolních, u stawůw Morawských a Slezských. Přísaha králowa i korunowání jeho; příznıwé toho následky. Uwázaní se w Morawu; odklady we Slezsku. Wálečné tažení do Rakaus. Potkání se s císařem a úmluwy na ostrowu Dunajském. Podrobení Jihlawy. Habranky.

Článek 2.

Wšeobecné uznání. (Rok 1458—1460.) . . 49

Působení králowo w poměru k dějinám wěku. Staw říše Německé a poměry její státní, politika territorialní, opposice proti císaři a papeži, zjewy ducha wlastenského. Pius II, císař Fridrich III, markrabě Albrecht Achilles, Fridrich falckrabě a Ludwík Baworský. Sjezd w Bamberce a roztrk mezi knížaty. Poměry uherské a osobní powaha krále Matiáše. Král Jiří a králowstwí uherské. Pius II a král Jiří. Rok Wunsidelský. Důležité smlauwy Chebské. Záwazky králowy s císařem; císař w Brně. Uwázaní se w Slezy a zpaura Wratislawská.

Stránka

Smlauwy Domažlické. Sjezd Plzenský. Swatby Chebské. Úmluwy s Wratislawí a s králem Polským. Sjezd Mantuanský.

Článek 3.

Marné pokusy wyšší. (R. 1460—1462.) . . 112

Národní ráz wlády Poděbradowy. Rada králowská, Antonín Marini a Martin Mayr. Náwrh o powýšení na králowstwí Římské. Neřest mincowá w Čechách i w Rakausích. Rozbroje rakauské kalí poměr mezi císařem a králem. Rok Olomucký jalowý. Král požíwá přízně dworu Římského; kardinal Bessarion. Král blíží se k straně bawor-ské. Sněm říšský we Wídni. Newole mezi císařem a králem. Tajné umluwy s Ludwíkem Baworským. Obnowení přízně s Matiášem i Kazimírem; nedorozumění s domem Braniborským. Rok Olomucký. Obžiwnutí strany konciliární a patriotické w Němcích. Sjezd Chebský. Opposiční sněm Normberský. Markrabě Albrecht a císař. Spojení císařowo s papežem. Obrat na sněmu Mohuckém. Nepokoj w Čechách; král odříká se nadějí německých. Škodné následky náwrhu; wálky s Braniborskými. Rokowání w Praze a oblauzení králowo; rok Budějowský. Wálka Lužická i rokowání w Mostě. Sjezd Hlohowský. Pokoj w Lužici. Wítězstwí strany Baworské.

Článek 4.

Wrchol moci a pokoje. (R. 1462.) 183

Král Jiří, kníže pokoje. Přewaha jeho we wěcech politických podrýwána sporem náboženským. Weliké poselstwí w Římě; zrušení kompaktat od papeže Pia II. Král zamýšlí spolek panowničí w Europě k obmezení moci papežské. Sjezd Swatowawřinský w Praze: oswědčení se králowo a uwěznění legata Fantina. Duchowenstwo strany pod obojí před králem.

Článek 5.

Wrchol moci. Prwní ústrky. (R. 1462—1464.) 224

Rozbauření myslí a roztrž s Římem. Oswobození císaře obleženého we Wídni; odměny za to a psaní

Stránka

papežowa. Ukrytý zápas mezi papežem a králem. Řeč králowa na sněmu Brněnském. Pokoj říšský w Praze zprostředkowaný; náwrh k reformaci říše a jeho zmaření. Mor w Čechách a smrt arciknížete Albrechta i králowny Uherské. Poselstwí české u císaře w Nowém městě. Marini u krále Uherského. Poselstwí ku králi Franskému a zmaření náwrhu o parlamentu knížat křesťanských. Poslední skutky a smrt Pia II.

Článek 6.

Podrywy zmařené. (R. 1464—1466.) . . . 275

Počátky a původ jednoty panské, a pohled na státní práwo české. Odboj Hynka Bítowského w Morawě. Papež Pawel II a jednání biskupa Jošta, Jana Rohrbachera i pana Hynka u něho. Legat Rudolf Lavantský u císaře a dobýwaní hradu Cornšteina. Sněm o hromnicích w Praze. Zdeněk ze Šternberka a biskup Jošt w Čechách. Poselstwí od jednoty panské na sněm do Prahy a sjezd na Zelené hoře. Král pohnán k saudu do Říma. Nowý náwrh jeho ke smíření a úmluwy Trnawské. Král Matiáš nabízí se papeži proti králi Jiřímu. Papež zapowídá krále poslušnu býti, a tento hájí se skrze Martina Mayra. Dopisy mezi kardinalem Karvajalem a Řehořem z Heimburka. Papežowa odpowěd na náwrhy Baworské. Neprospěšné jednání legata Rudolfa we Wratislawi. Zpaura Plzenská. Jednání s pány w Budějowicích a w Raudnici. Stání mezi králem a jednotau panskau i Plzenskými. Dobré čáky u krále a obranný list Řehoře z Heimburka.

Článek 7.

Počátek bauře: Wálka s odbojem. (R. 1466—1468.) 345

Pokrok otázky české a rozdílné králůw Polského i Uherského k ní se chowání. Konec rot bratrských. Zdeněk ze Šternberka hejtman jednoty panské. Prostředkowání Tasa biskupa Olomuckého. Sněm říšský w Normberce o sw. Martině. Konečný od papeže odsudek 23 prosince. Poměr králůw k císaři a k markrabi Albrechtowi. Sjezd w Jindřichowě Hradci a sněm Pražský. Appellace krá-

Stránka

lowa. Jednota panská mění se we spolek katolický. Počátek a spůsob wálky w Čechách, Slezsku, Morawě a Lužici. Král jest hlawau wšech proklatých. Nauka děkana Hilaria; odpor pana Rabského a důtky pana Ctibora z Cimburka. Jednání w Krakowě; Kazimír odpírá se wálky. Sněm nowý w Normberce; kníže Ludwík Baworský nepřítel králůw. Pokroky wálky. Poslowé Polští w Čechách činí příměří. Sjezd we Wratislawi; prodlaužení příměří. Jednání u markrabě Fridricha Braniborského. Ustrojení se jednoty bratří českých.

Článek 8.

Wrch bauře: wálka s králem Uherským. Část prwní: až do stání u Wilémowa. (R. 1468—1469 Mart.) 435

Wpád český do Rakaus. Umluwy císařowy s Matiášem a sněm Jagerský. Králowé Jiří a Matiáš. Matiášůw odpowědný list a manifest. Přípravy wálečné. Odpowěd krále Jiřího. Radost w Římě a nowé přísnosti Pawla II. Legat Ravarella. Spůsob obrany české. Králowé u Lawy proti sobě. Obležení a ztráta Třebíče i oswobození knížete Viktorina. Boj u Turnowa. Wyjednáwaní w Krakowě. Matiáš uwazuje se w zemi Morawskau. Porážka u Telče a Wodňan. Odpadnutí pana Rosenberka i Budějowských. Rok katolický w Olomauci a nepořízení poslůw Polských. Osm strastných neděl. Dobytí Konopiště a nesnáze u nepřátel. Císařowo putowání do Říma, i nowé plány politické. Sněm říšský w Řezně. Wpád uherský do Čech a stání u Wilémowa.

Článek 9.

Wrch bauře: wálka s králem uherským. Část druhá: až do druhého wpádu do Čech. (R. 1469—1470.) 491

Poloha wěcí a wyjednáwaní nowá. Sjezd w Olomauci a wolení Matiáše na králowstwí české. Matiáš we Wratislawi. Proměna krále Jiřího. Sněm Pražský: oprawa mincowá i wolení Wladislawa Polského za nástupce trůnu. Císařowy nesnáze

Stránka

a wpády Turecké. Wyjednáwaní Burgundská i Franská. Podrywy w Uhřích. Nowé wypuknutí wálky. Kníže Viktorin jat. Česká wítězstwí a obrat obecného smýšlení. Křižáci. Sněm Polský w Petrkowě. Král Jiří a říše Německá. Sjezd Wídeňský. Zřízení obrany zemské w Čechách. Půtky s Bawory. Poslední wálka w Morawě a boj u Hodonína. Jiří zwe Matiáše na sauboj. Oswobození Hradiště. Matiášůw poslední wpád a autěk z Čech.

Článek 10.

Dobauření. (R. 1470—1471.) 560

Obrat obecného smýšlení. Sjezd w Běláku. Děsné pokroky Turkůw. Nenadějnost wálky České. Pykání we Wratislawi a we Slezích. Nespokojenost w Uhřích. Král Matiáš a páni Šternberkowé. Rokowání na Polné. Naděje z Říma. Spor o korunu česką před papežem. Poselstwí Saské w Římě. Smrt M. Jana z Rokycan. Smrt krále Jiřího. Swědectwí a úwahy o něm.

PŘÍLOHA KU KNIZE XV.

Dialog Jana z Rabšteina od roku 1469 . 583

DĚJINY ČESKÉ.

KNIHA PATNÁCTÁ.

KRALOWÁNÍ JIŘÍHO Z PODĚBRAD.

R. 1457—1471.

ČLÁNEK PRWÝ.

WOLENÍ A POČÁTKY PANOWÁNÍ.

(*Rok 1457—1458.*)

Uważowání powšechného rázu dějin doby té a pramenůw jejich. Jiří z Poděbrad a čekanci trůnu českého. Matiáš Hunyadi w Praze. Wilém kníže Saský. Matiáš král uherský a úmluwy Strážnické. Sněm wolicí w Praze: wolení krále Jiřího. Kterak přijato u knížat okolních, u stawůw Morawských a Slezských. Přísaha králowa i korunowání jeho; přízniwé toho následky. Uwázaní se w Morawu; odklady we Slezsku. Wálečné tažení do Rakaus. Potkání se s císařem a úmluwy na ostrowu Dunajském. Podrobení Jihlawy. Habranky.

Předmět a obsah následujícího wyprawowání našeho, 1457
kralowání Jiřího Poděbrada, náleží mezi nejdůležitější doby dějin českých. Co požadowali od wěkůw nejstarší myslitelé o wěcech státních, aby totiž panowníkem býwal, kdo ku panowání byl nejspůsobilejším, a čeho národ český sám tužebně po mnohá léta byl sobě přál, aby měl krále ke wládě schopného i dostatečného, splnilo se za doby této u míře wrchowaté. Čechowé spatřili opět prýštící se s trůnu nejen moc a wůli k obecnému dobrému, ale i příklad a wzor činnosti neunawitelné, maudrosti důmyslné, péče wšeobsáhlé a důrazu neoblomného. Proto také saustředily se w osobě panowníkowě wšecky weřejné udá-

1457 losti, a národ, i kde kladl snad odpor, jewil se jen jako w pozadí dějiště. Ale Čechy, co zwláštní stát a celek, nezůstáwaly tenkrát obmezeny w domácí swé působnosti, nýbrž wystaupily opět, a to posledníkráte, na široké jewiště swěta, i staly se mocností europejskau; ukázalo se ještě jednau, jak důležité měl postawení národ Český u prostřed Europy, jak jaré chowal w sobě zárodky žiwota státního i humanitního, a jak wážný podáwal hlas k rozhodnutí osudůw člowěčenstwa. Nedáloť se to arci ani hlukem zbraně a sláwau wýboje, ani roznětem swětoborných ideí nowých, ba konečně ani rozhlášenau onau maudrostí a sprawedliwostí, která činila krále Českého po několik let rozsudím mezi panowníky střední Europy a bezmála bylaby jej powýšila i na trůn říše Římské; důležitost jeho působení newisela od hojnosti krwe prolité, ani od welikosti prospěchůw materialních na sporu postawených, ale od wýtečnosti duchowních záwodůw wůbec. Jednalo se zajisté opět, a netoliko pro Čechy, o rozhodnutí otázky, *středowěké*-li či *nowowěké idey* byly opráwněny ke wládě swěta. Nebudeť tuším od wěci, pozdržímeli se máličko při wýkladu zajímawé té myšlenky.

Obecné, ale mylné jest domnění, jakoby nowý wěk w dějinách Europy počínal teprw we století XVI, a sice zawedením reformace do Němec, do Francie i do Anglie. Idey zajisté, které spůsobily reformaci, nebyly tehdáž nowé co do wnitřní powahy swé, ale jen co do rozsahu a důrazu swé působnosti. Byly již o století dříwe, za sboru Konstanského, wstaupily do žiwota národůw, a přemítány dosti důkladně i wšestranně: ale potkaly se od počátku s přízní welice obmezenau, a téměř jen u jediného národu, tak že přišel čas, kdežto přirozená reakce mohla pokaušeti se i o jejich konečné zas udušení a wyplení. W XVI století obnowily se sice takowau roz-

šířeností a silau, že udušení jejich stalo se již nemožným: 1457
ale wítězstwí jejich bylo také jen částečné, jelikož zasahowalo sotwa do polowice křesťanstwa. Rozdíl tedy obau dob byl jen stupňowý a nikoli podstatný.

Král Jiří stal se, snad mimo wědomí a wůli, zástupcem a hájitelem nowowěkosti we dwojím ohledu a směru: jednau co husita, druhé co panowník a kurfirst říše Římské. Prwní směr obracel se k žiwotu duchownímu a křesťanskému wůbec, i byl tedy mnohem rozsáhlejší a wážnější nežli druhý, kterýžto wztahowal se ku poměrům politickým a swětským, a zůstáwal obmezen téměř jen na říši německau.

Žiwot duchowní weškeren řídí se buď *rozumem* aneb *autoritau*, tudíž buď důmyslem a wědomím, aneb náwykem a wěrau; a následkem rozdílu tohoto panuje w něm buďto práwo a swoboda, aneb moc a pořádek. Nedíme, žeby odpor zásad obojí strany byl neskrotitelným: anobrž máme za to, že spása lidského pokolení záleží práwě na jejich obapolném spříznění a pronikání sebe, tak aby rozum požíwal autority a zase autorita aby byla rozumnau; jakož pak wůbec we wěcech lidských zásada jedna málokdy jewíwá se beze wšeho přimíšení druhé. Zjewůw ale žiwotních rozmanitost nekonečná, nedadauc se obsáhnauti a wyměřiti nižádnau formulí stálau, požaduje wšude pokroku, a sice oprawami, čili proměnami we státu, proměnám žiwota přiměřenými. Násilné zajisté ustálení uwodí za sebau ztuhlost, a tato smrt; neskrocená zase nestálost nedáwá prawému žiwotu ani wzniku. Proto kdekoli nehowí se oprawami přiměřenými, tam žiwot časem buďto zaniká dokonce, aneb pomáhá sobě přewraty násilnými.

Známka středowěkosti bylo přemocné panowání zásady autority w žiwotě duchowním wůbec a křesťanském zwláště; nowý wěk počínal wlastně wymaňowáním se rozumu od

1457 autority, čili zásadau swobodného skaumaní (*examen liberum*). Po náramném klesnutí mrawním zásady prwní, (skrze roztrojení se a spory obojích representantůw jejích, císařůw totiž a papežůw) a po prwním jejím krutém zápasu se zásadau rozumu, ohlášeném swětu hranicemi na sboru Konstanském zapalowanými, přišla doba kritická, okamžení nejdůležitější w dějinstwu posledního půltisíciletí, kdežto muselo rozhodnauti se, zdali w žiwotě křesťanském zásady rozumu i autority měly přijímaním opraw od ducha wěkůw žádaných přízniti, aneb odpíraním obapolným různiti se mezi sebau čím dále tím wíce. Kdyby do wolebního programmu papeže Martina V byla se přijala reforma, jakož o ni usilowáno, dějiny swěta bylyby od té doby braly se jiným směrem, nežli který známe; sbor Sienský a Basilejský byliby měli jiné následky, nebyloby ani gallikanismu, ani konkordátu Wídeňského r. 1448, ani wálky proti králi Jiřímu, ba ani Lutera, ani třidcetileté wálky, a co wíce odtud wiselo. Zmeškaná w Konstancii příležitost nedala se již naprawiti snadno ani w Basileji, ani owšem we Tridentu, tak že dotčené zásady rozcházejí se ještě podnes wíce a wíce, aniž předwídati jest, jaký osudného sporu toho konec bude.

Papežowé Římští, a zwláště Pius II, měli to přeswědčení, že Stolice apoštolská musilaby hynauti, kdyby od zásady její měla zásadě druhé činiti se koncessie jakákoli; křesťan každý měl, s odřeknutím se wšeho práwa ke skaumaní swobodnému, nawykati naučení jejich naprosto a bez wýminky. Samo kladení wýminek poslušenstwí swému podobalo se w jich očích odboji hodnému trestu. Po přemožení pak strany konciliární jak wůbec, tak i w Německé říši zwláště, byli Čechowé podobojí a král jejich již jediná pozůstalá úchylka od prawidla obecného, jediná žiwá protestace proti wšewládě Římské, jediní widomí zástupci

a hájitelé práwa swobodného skaumaní we wěcech kře- 1457
sťanských.

Postawení toto, již samo w sobě důležité, stalo se ještě wážnějším skrze poměry, do kterýchž král wstaupil co kurfirst říše Německé a co panowník wůbec. Nebudeme zde líčiti obšírně, kterak již dáwno spojowali se byli knížata říšští s papeži ku podrýwání a zemdlení moci císařské, a kterak snažení takowé podařilo se tak přílišně, že císař této doby powažowán a šetřen jen jako nějaký nástroj k udělowání nejwyšší swětské sankce proměnám, kteréž již newisely od jeho ani wůle ani moci. Idea někdy náměstnictwí božího na zemi zubožila se konečně we práwo takowé ideální, kterémuž nedostáwalo se ani podstaty ani skutečnosti. Toho wšak byli se tuším knížata nenadáli, že císař, wyzut jsa ze swé moci, nejen uzná přednost a wrchnost papežowu nad sebau, ale že i spojí se s ním konečně proti nim, a bude mu jestli ne nápomocen, aspoň jistě neodporen k dobýwání také skutečné wlády politické w říši. Osobní poměry Pia II i Fridricha III staly se proto nad míru důležitými. Papež směl již ku př. netoliko ukládati daně pod záminkau wýprawy proti Turkům, ale žádati také, aby sněmowé říšští nebyli napotom rozpisowáni bez jeho wědomí a wůle. Byloť toho knížatům arci příliš, tak že strojeny wšeliké proti tomu odpory, až opposice ta w říši obrátila konečně zřetel swůj ku králi Jiřímu, jakožto nejmocnějšímu a nejzpráwnějšímu mezi kurfirsty. On měl slaužiti jí za štít proti císaři i papeži, a pokusiti se o nápravu toho, co bylo zkaženého.

Konečně i sám skutek ten, že w lůně křesťanstwa i uprostřed říše Římské mohl mimo poslušenstwí císaře a papeže, a wedením ne již hierarchie, ale pauhých laikůw, národ a stát zwláštní netoliko udržeti se, ale i prospíwati nad jiné w pokoji, pořádku a blahobytu národním, byl

1457 příklad wládě Římské nebezpečný: slaužilť zajisté za důkaz, že idey středowěké již se byly přežily, že swět křesťanský dospělý nepotřebowal wíce poručnictwí a wodítka Římského, slowem, že nastáwal w dějinstwu wěk nowý.

Protož když k osobě krále Jiřího družily se tímto spůsobem wšecky žiwly opposiční, které swět sauwěký wnitř i wně Čech chowal we swém lůně: neníť nesnadno pochopiti, proč obraceli papežowé k němu pozor tak weliký, proč usilowali předewším získati ho sobě w dobrotě a w lásce, a když minula k tomu naděje, proč násilné potlačení jeho zdálo se jim býti potřebau ještě pilnější, nežli byla ochrana křesťanstwa proti Turkům. Myslilíť aspoň dlauhý čas, žeby stolici Římské bylo konečně zahynauti, kdyby král Český buďto dobrowolně neustaupil ode zwláštnosti swé, aneb mocí nebyl učiněn neškodným.[1])

Obnowilť se tedy konečně boj náboženský neméně krutý a wražedný, nežli kterým wlast naše o půl století dříwe byla zmítána; rozdíl záležel jen w tom, že co za prwních dob hussitismu prowodilo se bylo cestau revoluční a demokratickau, to nyní obleklo se w raucho konservativné a monarchické, a že autok wycházel již s té strany, která prwé držela se byla wíce w obraně. Boj wšak ten, ačkoli wedený s napnutím sil s obau stran, zůstal předce nerozhodnutým, a skončil se wysílením obapolným. Ani zajisté středowěká moc, jakkoli wýborně ustrojená, nemohla udusiti a wykořeniti z křesťanstwa zárodkůw wěku nowého,

1) Důležitá jsau w tom ohledu slowa, kteráž nám zachowal probošt Wyšehradský Jan z Rabšteina (1457—1473), Aeneáše Sylviůw někdy schowanec, jenž častá byl konal poselstwí od krále Jiřího ku papežům, prawě w Dialogu swém o wěcech roku 1467—1469: Coram id ex pontifice audivi, ex tribus unum necessario fiendum: vel Sedem apostolicam destrui oportere, vel Georgium expellendum, vel bonum catholicum futurum. (MS.)

ani wěk nowý neměl dosti prostranné síly, aby byl wy- 1457
wrátiti mohl z kořene, co se mu příčilo w duchu wěkůw minulých, t. mrawní základ wlády císařské a papežské. Osudowé swěta pohybují se krokem neodolatelným sice, ale nemají spěchu, ba často i cauwati se zdají. Wšak žiwobytí několika pokolení nebýwá dostatečnau mírau časůw, a doby sebe delší we wýwoji člowěčenstwa jsau proti wěčnosti jen asi co krůpěje proti moři. Aspoň císař té doby, Fridrich III, byl poslední, co hledal byl ještě titulu swého w Římě.

Jakož pak wůbec w dějinách českých žiwel tragický předčí nad epický, tak i w žiwotě a panowání Poděbradowě známka podobná silně se zračí. Wlastenecké jeho péče a zásluhy byly tak wšeobecně uznáwány, že mu koruna králowská po příležitosti připadla téměř samoděk, jakoby náhradau za wínek občanský. I co panowník pokládán mezi nejwýtečnějšími swého wěku; k jeho maudrosti a spráwnosti hledělo se wšude s obdiwowáním a s úctau. Míra jeho štěstí dowršila se wšak brzy, a nastala reakce tím krutější, čím znamenitější bylo předešlé působení jeho. Jakkoli zajisté newalný byl sám w sobě pokrok ten, kterémuž slaužil, předce, když strhla se bauře, opuštěn jest od mnohých, kteříž jej byli k němu ponaukali; ba ti, co mu měli nejwíce zawázáni býti wděčností, stali se jeho nejukrutnější nepřátelé. Chowání pak jeho w osudném zápasu míwalo wíce důstojenstwí a odwahy, nežli zdaru.

Majíce ale přistaupiti k wyprawowání celého pásma událostí, nemůžeme odepříti se předběžné ještě úwahy teskné o *pramenech*, ze kterýchž nám jest je čerpati. Nesluší nikdy spauštěti s paměti, že dějepis nepanuje dějinám, a že nezračí wšeho, co skutkem stalo se, ale jen to, čeho pamět se zachowala; kdekoli není paměti, čili pomníkůw a podání wůbec, není ani historie. Příběhy

1457 wěku Poděbradowa nemohau býti poznány, nežli ze zaznamenání pozorowatelůw wěrohodných, aneb ze písemností pošlých od půwodcůw a účastníkůw dějin. Poučení o nich musíme tedy hledati buďto u dějeprawcůw sauwěkých, co swědkůw, aneb we pozůstalých aktách a dopisech wládních; kroniky i archivy jsau studnice wšeho wědomí našeho. I jako každý skutek dějinný předpokládá dwě zásady a dwě strany, jednu od kteréž pochází, druhau, ku kteréž se wztahuje, tak i celá pásma dějin požadují k objasnění swému pramenůw strany obojí; chceme-li sauditi sprawedliwě, powinni jsme znáti a uwažowati rownau měrau činy a úmysly jak protiwníkůw Poděbradowých, tak i jeho wlastní. To ale bohužel již naprosto jest nemožné: neb nepřátelé jeho pozůstawili po sobě památek historických hojnost, po něm pak nezbýwá nám téměř nižádných. Papež Pius II postaral se o historii swau sám, ano jeho sekretáře Jana Gobellina dílo žiwotopisné (1405—1463) psáno pod jeho wlastním dohledem, a důwěrný jeho přítel Jakub degli Amanati, přijmím Piccolomini († 1479) pokračowal w něm i po jeho smrti. Také Wratislawští, Poděbradowi nejurputnější nepřátelé, našli přewýmluwného zástupce: písař jejich Petr Eschenloer, rodem Normberčan († 1481), skladatel obšírných pamětí města Wratislawi od roku 1440—1479, wynikal bystrotau ducha i žiwostí péra nade wšecky kronikáře wěku swého. S největším polským dějeprawcem, Janem Dlugošem, kanowníkem Krakowským († 1480), měl král Jiří častěji činiti osobně, a wždy w dobré wůli: ale zelotické jeho nenáwisti, co kacíř, přemoci a ke sprawedliwému wěcí českých uwažowání jej nakloniti nemohl. Uherští kronikáři, zwláště Antonín Bonfini Wlach († 1502), měwše předewším na péči oslawu pána swého, Matiáše Korvina, pomohli wíce k zatajení než k objewení prawdy a působení Poděbradowa. Také o Rakauských

wěcech pozůstawili Wídeňský professor a kanowník Tomáš 1457
Ebendorfer z Haselbachu († 1464), pak nejmenowaný kronikář od roku 1454—1467 a jiní, zpráw sauwěkých drahně, ač bez ladu a skladu, a wše duchem protiwným i sočiwým. Jen w Čechách toho wěku hledáme nadarmo muže, jenžby za hodné byl držel, zapisowati s nějakau pilností, co před očima jeho dálo se pamětného we wlasti. Staří naši letopisci, jakkoli poctiwí, pro chudost ducha i obmezenost obzoru swého, neměli w historii jména, aniž ho zasluhují; ze wšech jejich zpráw nedá se nic sestawiti, co by postačilo k obrazu panowání krále Jiřího jen poněkud auplnému a podobnému; a pozdější spisowatelé wěkem nejbližší, jako kněz Wáclaw Hájek z Libočan a biskup Jan Dubravius, z ohledůw církewních postawili se sami také do řady nepřátelské, aniž poskytují swětla nowého a štědrého.[2])

Nemenší bude stesk náš, obrátímeli zřetel swůj ku památkám listinným wěku Poděbradowa. Nic není bohatšího nad poklady archivu Vatikanského: z nichžto snadno bylo

2) Knihy dotčené wyšly pod tituly: Pii secundi pontif. max. commentarii rerum memorabilium, quae temporibus suis contigerunt, a Joanne Gobellino compositi. Quibus accedunt Jacobi Piccolominei cardinalis Papiensis commentarii. Francofurti 1614 fol. — Peter Eschenloers Geschichten der Stadt Breslau oder Denkwürdigkeiten seiner Zeit von 1440—1479, herausg. von J. G. Kunisch. 2 Bde. Breslau, 1827—28. 8. — Joannis Dlugossi Historiae Polonicae lib. XIII. Lipsiae 1711—12, voll. II in fol. — Ant. Bonfinii rerum Hungaricarum decades IV cum dimidia. Posonii 1744 in fol. — Thomae Ebendorferi de Haselbach chronicon Austriacum libris V. comprehensum, in Hieron. Pez scriptores rerum Austriac. tom. II, Lipsiae, 1725. pag. 682—986 in fol. — Anonymi Chronicon Austriacum ab ann. 1454—1467 in H. C. Senckenberg Selecta juris et historiarum tom. V, pag. 1—346 in 8. Ta jsau wydání, kterých my užíwali.

1457 dějepisci Římské církwe Odor. Raynaldimu sestawiti wyprawowání nenestranné sice, ale wždy důkladné a powažowání hodné. Také w sausedních zemích německých, a zwláště we Mnichowě i Drážďanech, zachowáno weliké bohatstwí na listiny a dopisy z wěku toho, jichžto i my některé poznali sme, ačkoli wětší částka čeká teprw na skaumatele a objewitele swého. Rukopisné letopisy města Zhořelce, od tamějšího purkmistra Bartol. Scultetusa († 1614), bohatá to sbírka sauwěkých dopisůw a listin z archivůw Lužických, wešla nám teprw nedáwno we známost. Korunní archiv český w Praze i we Wídni chowá téměř jen listiny práwní, a owšem důležité, s wisutými pečetmi: ale akta i dopisy, ježto teprw swětla i žiwota dodáwají dějinám, zmařeny již dáwno wšecky, a marné jest každé po nich taužení a doptáwání. Nejináče jest o rodinném archivu krále Jiřího, chowaném podnes w městě Olešnici we Slezsku: i tam jen listiny některé práwní udržely se, nikoli bohatá někdy a důležitá korrespondence králowa. Jediný archiv rodu někdy Rosenberského w Třeboni zachowal podnes zajímawé takowéto památky, we skrowném počtu, pokud Jan z Rosenberka zůstáwal králi wěren, a w hojnějším od té doby, co se mu byl zprotiwil. Bolestná tato archivní chudoba naše nahražuje se jen poněkud dwojí sauwěkau sbírkau listin a dopisůw, ježto půwodně slaužiti měly za formule čili wzory slohu jednacího w někdejší králowské kanceláři české, ale co památky zápisůw a jednání skutečně prošlých mají cenu historickau mnohem wětší do sebe, nežli byla stylistická.[3])

3) Odorici Raynaldi († 1671) Annales ecclesiastici ab ann. 1198—1565. Tom. XIX, ab ann. 1458—1503, Coloniae 1691 fol. — Sbírka německých sauwěkých akt a listin nejdůležitější jest: J. J. Müller, Reichstags-Theatrum, wie selbiges unter K. Friedrich III von 1440—1493 gestanden. Jena, 1713, fol. — Pak Das kaiserliche Buch

Nehoda tato stanowí w dějinách českých o jednu podobnost wíce mezi ušlechtilým někdy králem Přemyslem Otakarem II a Jiřím z Poděbrad. Bywše oba nebezpečni, onen císařstwí, tento papežstwí, uzřeli téměř polowici Europy, ana powstáwala we zbrani proti nim; jak onen, tak i tento, jsauce osočowáni náružiwě, ne pro nehodnost osobní, ale pro postawení a působení swé moci, nenalezli dobromyslného domácího tlumočníka úmyslůw a skutkůw swých; historie jednoho i druhého musí hledána i studowána býti téměř wýhradně w památkách jejich nepřátel. I jakž tu možná bude, wydati počet z wýjewůw hojných, ježto 1457

des Markgrafen Albrecht Achilles, 1440—1470, herausg. v. Const. Höfler, in Quellensammlung für fränk. Geschichte, Bd. II. Bayreuth 1850, 8. Dasselbe von 1470—1486, herausg. v. Jul. v. Minutoli, Berlin 1850, 8. — Uherské listiny sebrány nejwíce in Steph. Kaprinai Hungaria diplomatica, II voll. Vindob. 1767—71 in 4. Steph. Katona historia critica regum Hungariae, tom. XIV et XV Coloczae, 1792 in 8, a we welikém díle hrab. Jos. Telekiho Hunyadiak kora Magyarországon, XII dílůw, w Pešti 1852 sl. w 8. — Hlawní Rakauských listin sbírky jsau: Jos. Chmel Materialien zur österr. Geschichte, 2 Bde. Linz 1832 und Wien 1838 in 4. Regesten des röm. Kaisers Friedrich III. 2 Abtheil. Wien 1840, in 4. Copey-Buch der gemainen Stat Wienn 1454—1464 herausg. v. H. J. Zeibig, in Fontes rerum Austriac. Bd. 7. Wien 1853 in 8. — Rukopisné dwě sbírky české, o kterýchž již T. Pešina (Mars Morav. p. 691) zpráwu dáwá, chowají se dnes, jedna (Pešinowa minor) w bibliothéce kapituly Pražské (MS. G. XIX in fol.). druhá (Pešinowa major) we dwau rukopisech welikých bibliot. knížat z Lobkowic w Praze (tak řečená Cancellaria regis Georgii, obsahující nejwíce listiny z péra Řehořowa z Heimburka). Podobné sbírky našli sme také w bibliot. Gersdorfské w Budišíně, a jiné dosti hojné w cís. bibl. Wideňské, w bibl. university Lipské, Wratislawské a j. w. Listiny w českém jazyku psané a od nás sebrané nemohli sme ještě wšecky dáti tisknauti w Archivu českém, IV díly, w Praze 1840—1846 in 4.

1457 w lůně národu obmezujíce se, měli wliw snad rozhodný na úmysly a skutky panowníkůw, i na politiku jejich zahraničnau, a ušli předce pozoru cizincůw? S momenty takowými potkáme se i we králowání Jiřího Poděbrada dosti často; nejeden uzel a zápletek zůstane nerozwázán, nejedna otázka chybí se s odpowědí, nejednau octneme se we tmách, ano marné bude hledání swětla. Arci že walný praud dějin částečnými nehodami těmito neutrpí podstatně, aniž zjinačí se we směru swém; následek zůstane wždy tentýž, Wltawa z Prahy doteče wždy Mělníka, třebas my newěděli, přímoli či w oklikách, w luzíchli či w prorwách, a powlowněli či po srázech. Ale utrpí tím plnost, jasnost i žiwost obrazůw, jež před očima čtenářůw rozwíjeti budeme; utrpí snad i sprawedliwost, an autok wždy wíce bude na snadě, nežli obrana. Akta i dopisy, jichžto domácích máme aspoň wíce nežli kronik, poskytují sice wýbornau známost aumyslůw i skutkůw jednotliwých: ale celitý obraz wýjewůw dějinných nedáwá se postihowati nežli okem žiwým pozorowatele přítomného.

Jiří z Poděbrad pod delším panowáním krále Ladislawa bylby bezpochyby práwě tak rozmnožil počet knížat Slezských rodem swým, jako někdy knížata Opawští. Ačkoli nelze zaručiti, žeby s králem a pánem swým wždy byl udržel se w dobré wůli, nebylo předce příčiny ku pochybowání o jeho budaucí poddanosti a wěrnosti. Ale aumrtím Ladislawowým změnil se poměr takowý podstatně. Kdo měl nyní státi se králem českým? Zásada potud téměř jalowá o práwu národu k wolení sobě panowníka nabyla najednau weliké důležitosti praktické. Když již Ladislaw sám, co jediný císaře Sigmunda wnuk a dědic, nezapíral, že mu za korunu českau předce jen páně Jiříkowě dobré wůli děkowati bylo: kterak měl někdo jiný dělati sobě naději, žeby mimo takowau wůli dosednauti mohl na trůn uprázd-

něný? Moc jeho w národu byla wětší, než aby mohla 1457
byla ponížena býti w bezděčné poddanstwí. A když i Ladislaw na smrtelné posteli mluwil o budaucí jeho wládě w zemi, jemu samému jakoby poslední wůlí ji poraučeje: mnoholi chybělo ještě k obrácení jeho zřetele i naděje na osiřelý stolec králowský? I jest to jisté, že Jiří nebyl stydliwým ani útulným, a že nečekal, až by štěstí samo přišlo hledat jej, ale že wyšel mu w ústřety neméně směle nežli opatrně, wěda tuším, že wrch moci wšude bere a nedáwá se.

Čekancůw osiřelého trůnu bylo tenkráte drahně: ale čím wětší počet wšech, tím menší od každého nebezpečenstwí. Nejdůležitější mezi nimi byli bezpochyby knížata domu Rakauského, císař Fridrich, bratr jeho arcikníže Albrecht a kníže Sigmund Tyrolský; neb ačkoli poslední wolení w Čechách byla již se stala bez ohledu na dědičné smlauwy někdy za císaře Karla IV uzawřené, předce práwo jimi založené byloby w přízniwějších dobách mohlo wždy ještě obžiwnauti. I připowídali se skutečně k nápadu koruny české wšickni tři; císař nad to počítal si léno říšské odumřelé a i tím propadlé, že poslední majitel opominul byl žádati o propůjčku jeho. Ale známý císařůw charakter nedá mysliti jinak, nežli že chtěl jediné těžiti pretensiemi swými; skutečného kralowání w Čechách wzdalowala se mysl jeho tak, že podáwané pod tau wýminkau koruny byl by jistě se odepřel; nabažilť se byl bauří českých již co poručník někdy krále Ladislawůw. Mnohem raději byl by stal se králem uherským: neb ačkoli ani tam nemohl nadíti se welikého pohodlí a pokoje, nebylo wšak různic náboženských, jemu nad jiné protiwnějších. Newole také mezi ním a bratrem i strýcem jeho dáwno panující nabyly skrze rozepři o nápad zemí Rakauských takowého podnětu a takowé hořkosti, že

1457 knížata, nežliby byli dopřáli koruny české jeden druhému, spíše uwolili se ponechati ji w rukau cizích.[4])

Prwní pán, co hned po smrti Ladislawowě počal činiti přípráwy skutečné k dědění wšech jeho trůnůw a zemí, byl Wilém kníže Saský, manžel starší Ladislawowy sestry Anny. Wyprawiltě bez meškání předního jednatele swého, probošta Jindřicha Leubinga, do Čech i do Rakaus
12 Dc. k wyskaumání stawu wěcí; ten pak psal mu již 12 prosince z Wídně,[5]) aby nemeškal připowídati se netoliko ku korunám české a uherské, ale také k zemi Rakauské, ana we wšech zemích těch čekala prý ho přízeň hojná. Slezáci mnozí ani nečekali na wyzwání jeho, ale přicházeli mu s poslušenstwím swým w ústřety. Wěděloť se arci kterak chowal se sám k ubohé paní té, kterauž pokládal nyní národům za dědičku: ale na to nehledě, znám byl co pán srdnatý a rozumný, podnikawý a zpráwný, a se starším bratrem swým Fridrichem žiw byl nyní w dokonalé swornosti. Proto stal se brzy kompetentem nejsilnějším a pro Poděbrada nejnebezpečnějším.

Také Kazimír král polský, manžel druhé Ladislawowy sestry Elišky, wlastnil sobě práwo ke trůnu českému, ačkoli neměl k němu ani důkladu, ani spůsobilosti; neboť práwo takowé, byloli jaké, nemohlo jíti nežli po starší sestře. Mimo to král ten, ač nebyl zlý, ukázal se předce tak neschopným ke wládě wlastních zemí swých, že se

4) *Anon. chron. Austr. p. 84—5:* So was souiel in den sachen zu verstehen, das der Römisch Khaiser sein brueder herzog Albrecht vnd herzog Sigmunden sein vetter der Ehren vielleicht nicht gunnet und dessgleichen sie Im herwider; und also ist das Khünigreich von Böhaimb und die Margraffschaft zu Märhern von den von Oessterreich dizmal gestanden.

5) Original psaní toho nachází se w král. Saském archivu w Drážďanech.

jednalo w Polště samém o přidání jemu zprávce poručníka, 1457
by jej zastupowal w potřebách panowání. Marnotratce a lowec náružiwý, neuměl nikde doraziti whod: ale požíwal nicméně štěstí wětšího, nežli kdo z jeho předkůw i potomkůw. Také w této wěci zdálo se, jakoby čekal byl, ažby Čechowé a Uhří přišli sami presentowat jemu koruny swé; nepodnikal zajisté sám ze sebe ničeho, coby jej bylo mohlo wésti k cíli.

Kromě těchto knížat, předstírajících jakéž takéž práwo, našlo se i jiných wíce, kteří nabízeli se Čechům buď upřímo, buď skrze prostředníky, a líčili neb slibowali wšeliké wýhody z wolení swého. Za Fridricha Braniborského kurfirsta přimlauwali se zwláště stawowé Lužičtí, welebíce statečnost a maudrost panowníka toho, i neopominuwše pochwáliti také známost jeho jazyka slowanského, kteréž nabyl za mládi, wychowán byw na dwoře krále Polského. Mezi Čechy samými našli přímluwce také bratr jeho Albrecht Achilles často jmenowaný, pán na Anspachu a Baireutu, a Baworský kníže Ludwík, příjmím Bohatý, na Landshutě a Ingolstadtu. Nejdůležitější wšak mezi kompetenty tohoto druhu byl Franský král Karel VII, o jehožto podáwání promluwíme brzy obšírněji.

Pan Jiří we kritických dobách těch chowal se podlé evangelium, opatrně jako had, a newinně jako holubice. Hned nazejtří po smrti Ladislawowě swolaw nejwyšší 24 Nv.
auředníky a saudce zemské, oznámil jim, že auřad jeho zpráwčí nedošel ještě, ale trwati měl až do letnic nejprwé příštích; i poněwadž nikdo nemohl žádati nowého bezwládí w zemi, nezdwihal odporu proti tomu nikdo. Nejdůležitější pramen moci, který tím octnul se w rukau jeho, bylo ukládání a řízení sněmůw obecných, co jediné studnice wrchpráwí národního. On pak užíwal pramene toho tak mírně a staudně, že nerozpisowal ani sněmu tak

1457 řečeného zápowědního, dosti maje na tom, že stawowé, dle obyčeje starodáwného, měli o suchých dnech adventních krom toho sjeti se walně w Praze. Také když sjeli se
14 Dc. skutečně 14 prosince u dosti walném počtu dohromady, a počali mluwiti o potřebě wolení nowého krále, jméno páně zpráwcowo nebylo aspoň weřejně mezi kandidaty ještě ani jmenowáno; nejwíce tušilo se prý císaři, potom králi Polskému, arciknížeti Albrechtowi a Braniborskému markrabi Albrechtowi. Pokud ale newrátili se poslowé z Francie, nemohlo se ani přikročiti k jednání skutečnému. Protož odročil se sněm sám[6]) k tomu cíli do suchých dní postních nejprwé příštích (22 února 1458); dříwe ale
19 Dc. nežli rozešel se, dne 19 prosince psaními hojnými do wšech krajin koruny české rozeslanými napomínal stawy zwláště zemí korunních, aby zachowali powinnau wěrnost a nedali se od koruny české odwrátiti ani sliby ani hrozbami, wědauce že najdau potřebné ochrany proti komukoli, kdožby je mocí nebo lstí chtěl tisknauti od ní. Také oznámeno jim, že na budaucím sněmu w Praze o suchých dnech postních má o wšech potřebách koruny české jednáno býti: a protož woláni jsau, aby w počtu hojném a dostatečném přibyli k němu.

W Uhřích téhož času podobné starosti zaměstnáwaly pozor obecný. Dle powěstí, kteréž o tom šly, dělaly se tam hlawně tři strany: jedni přáli císaři Fridrichowi, jiní chtěli míti nejbohatšího magnata uherského, Mikuláše Frištáckého z Ujlaku, za pána, wětší wšak částka národu obracela zření swé ku pozůstalému po gubernatorowi

6) Cokoli wyprawují staří letopisowé o sněmu welikém w Praze 1458 po božím křtění (6 Januar.) držaném, jest mylné co do času a musí se rozuměti o sněmu nahoře dotčeném 14—19 Dec. 1457. Dokazují toho korrespondence hojné z těchto dnůw we král. Saském archivu w Drážďanech podnes zachowané.

jedinému synu, Matiáši Hunyadowi, uwězněnému již od 1457
měsíce března 1457. Mladík ten osmnáctiletý z rozkázaní ještě krále Ladislawowa přiweden byl do Prahy, kamž i dostal se práwě ten den po smrti králowě; pan Jiří přijal jej k sobě, ne co wězně, ale co přítele i hosta wítaného, a chowal ho tak čestně, že počato jej brzy powažowati za auda rodiny; takéť již na počátku měsíce prosince stalo se jeho zasnaubení se dcerau páně Jiříkowau Kateřinau, příjmím Kunhutau, tehdáž teprw dewítiletau.[7]) Nedá se určiti, bylyli při takowém zasnaubení jaké předwědy aneb předtuchy o brzkém jeho powýšení: když ale býwalý jeho učitel, Jan Vitéz ze Zredna, slawný wěku swého učenec
a nyní biskup Waradinský, dne 13 prosince přibyl za ním 13 Dc.
do Prahy, poslaný od matky Elišky a od ujce jeho Michala Szilagyiho, nezůstaly jistě naděje a usilowání jejich tajemstwím; neboť w Uhřích byly již tehdáž prohlášeny. Prawilo se sice wůbec, že biskup přijel pro wybawení chowance swého z wězení: ale není pochyby, že aučel poslání byl mnohem wyšší, nesnadnější a skwělejší, že totiž měl také w Praze připrawowati cestu z wězení na trůn. Pan Jiří hodil se w té wěci nad jiné lidi za prostředníka. Wolení mladého Hunyadowce nemohlo se zdařiti, leč postawením do pole, k jeho prospěchu, weliké moci branné, a ukojením aspoň na čas, jestli ne konečným smířením, strany w Uhřích Hunyadowcům odporné, jejížto náčelníci byli Mikuláš Ujlaki, Sedmihradský tehdáž wojwoda, i palatin Ladislaw

7) Psal o té wěci Wilémowi knížeti Saskému jeho jednatel, probošt Leubing, z Wídně dne 12 prosince w tato slowa: Es ist eine gemeine Rede hie, das der Hunyad Mattia, der gefangen gelegen hat zu Wienne, den andern Tag, als der Kunig verschieden ist, von den Jörzig zu Prag zcirlich ingefurt wurden sey, und Ime sein tochter zu der Ee gegeben habe. (Orig. w Saském státním archivu w Drážďanech).

1457 Gara, oba pana Jiřího domácí přátelé. I nemeškal tento pán propůjčowati se ku prospěchu budaucího zetě swého, wěda dobře, že powýšením Matiášowým w Uhřích množily se také wlastní jeho w Čechách naděje. Nechuť ku panowání cizímu, a zwláště německému, byla tehdáž u obau národůw, uherského a českého, téměř stejně žiwá; mohlli pak tam, pro zásluhy otcowy, odměněn býti mladík ještě nezkušený, pročby zde muže dospělého nemělo potkati též pro zásluhy jeho wlastní? Pan Jiří spůsobil to skrze zwláštní swé posly, že wojenské roty české, kteréž již ode dwadceti let prowozowaly welikau wálečnau moc w Uhřích, wstaupily do služby Matiášowa ujce Michala Szilágyiho, kterýž počínal sobě již jako nowý gubernator uherský. Umluwil také s budaucím zetěm swým netoliko slawného wálečníka Jana Jiskru, ale také Mikuláše Ujlakiho, takže oba slíbili, pod jistými wýminkami, neprotiwiti se jeho powýšení.[8]) Chowalť zajisté tehdáž Ujlakiho dceru

8) Důkazy na to beřeme ze psaní od krále Matiáše samého wyšlých we dnech 15, 27 a 29 Mart. 1458, ježto zachowal rkp. kapituly Pražské (G. XIX, fol. 180—181). O Ujlakim prawí se tam (15 Mart.): Quod de Nicolao waywoda Transsylvano de Wylak V[ra] Fraternitas nobis alias significarat, ut idem ex V. Frat. monitionibus edoctus omnia illa facturus foret, quae nobis idem grata cognovisset: nos ita suasionibus et documentis V. Frat. edocti, indubitatam fidem de eodem Nicolao waywoda sperantes exspectabamus: sed aliter evenit, quam rati eramus — cum tamen nos omnia illa adimpleverimus, quae parte ejusdem Nicolai waywodae V. Frat. a nobis exoptabat etc. — O Jiskrowi prawí se we psaní 29 Mart.: Novissime scripsimus Ser[ti] V[rae] per alias literas, quemadmodum contra dispositionem Ser. V[rae], quam cum in Straznicz constitueremur eadem V[ra] Ser. inter nos et Joannem Giskram de Brandis, pro qua tractanda illac nuntios suos miserat, firmaverat, idem Joh. Giskra inique nobiscum et cum regno nostro agere conetur etc. —

Jeronymu w domě swém w Praze, co budaucí newěstu syna swého Jindřicha, začež zase týž jeho syn některý čas u Ujlakiho w Uhřích wychowáwán byl; i není pochyby, že hojné toto rodinné příznění napomáhalo podstatně ke smíření wšestrannému, a skrze ně k Matiášowu powýšení.[9] 1457

W okolnostech takowých není nezajímawo, poznati chowání se pana Jiřího naproti nejdotírawějšímu saupeři, Wilémowi knížeti Saskému. Tento psaním dne 19 prosince 19 Dc.

Srwn. Kaprinai I. 426. II. 181. — O úmluwě uzawřené w Segedině dne 13 Januar. 1458 mezi palatinem Garau a stranau Matiášowau podal hr. Teleki (X. 565—569) listinu posawad neznámau z originálu: tak že oblíbené u spisowatelůw uherských powídačky čím dále tím méně s prawdau se srownáwají.

9) Obyčejné podnes w Uhřích wyprawowání, kterak Matiáš Korvín wolen byl za krále, jest welmi neauplné a stranné; oba chwalopisci, Thurócz i Bonfini, prawdy buďto neznali, aneb wyznati nechtěli. O podstatné při tom Poděbradowě pomoci swědčí: 1) král Matiáš sám, prawě w listině dané 9 Febr. 1458: D. Georgius — quantum in eo exstitit, fautor noster fuit et adjutor, ut ad dignitatem regalem eligeremur. 2) Wilém kníže Saský we stížném psaní ku papeži, daném we Wímaru dne 11 Apr. 1458, položil ta slowa: Gyrsicus — praefatum Madiasck carcere quo tenebatur liberatum — in regem Hungariae de facto dumtaxat erigi fecit et procuravit etc. (Srown. ap. Menken II. 1082—85). 3) Antoninus arcibiskup Florentinský († 1459) wyprawuje we swé historii: Gubernator Boemiae — filium Joannis Vayvodae, quem captivum tenebat, sponte dimisit liberum abire, et regem Hungariae ipsum fieri procuravit et fecit. 4) M. Pawel Žídek we spisu r. 1470 králi Jiřímu podaném, wykládaje řadu Římských císařůw a králůw až po Fridricha III, a učiniw krátkau o smrti Ladislawowě zmínku, doložil ku konci: „Potom na králowstwie uherské, spósobem páně Jiříkowým, bude (t. j. byl) wolen syn Hunyad Janušuow, kterému dal pan Jiří dceru swú“ atd.

1457 daným oswědčiw jemu lítost swau nad smrtí krále Ladislawa, oznámil, že míní nastupowati na dědičné práwo manželky swé, a žádal o pomoc i přízeň w té wěci. W od-
29 Dc. powědi swé dne 29 prosince pan Jiří hořekowal ještě žiwěji nad nenadálým skončením mladého panowníka, do jehožto žiwobytí křesťanstwo celé plným práwem weliké prý skládalo naděje: ale pán wšemohaucí že ráčil zapsati milau duši tu do knihy wěčného žiwota, i připojiti jej ku kůrům andělským, an žiw byl prý zde na zemi již ne jako člowěk, ale jako anděl. „Dále porozuměli sme, co připomínati ráčíte o nejjasnější kněžně Anně, paní manželce Waší: i dáwáme Waší Milosti wěděti, že wěc ta dotýká se ne nás samých toliko, ale celého králowstwí českého, jehožto stawowé, páni i rytířstwo, nyní nejsau pohromadě, a že nám nesluší dáwati za ně odpowědi bez jejich wědomí a wůle. Ale w suché dni postní nejprwé příští sejdau se opět we sněm; ku kterémuž ráčíteli wyprawiti také posly swé, předložíme wšecky Waše žádosti a spisy k uwážení obecnému. Což pak z jednomyslné wůle se ustanowí, nebude Wás tajno. My aspoň w čemkoli Wám dle práwa poslaužiti můžeme, jsme k tomu wždy ochotni.“ W dušce ale doloženo bylo, kterak docházely powěsti, žeby kníže Wilém již upomínal knížata i města we Slezích, aby uznali jej za budaucího pána swého. Wěc takowá že nezdá se býti w pořádku. Slezáci že jsauce audem koruny české, wědí dobře kam dle práwa o budaucího pána swého mají obraceti zření. Protož že upomínání takowá u nich tím byla nepotřebnější, čím wětší byla prý naděje, že zachowají se dle cti a powinnosti swé.[10])

1458 Kníže Wilém nedal se tím odwésti od dalšího do-
14 Ja. pisowání; dne 14 ledna wyšlo z Wímaru od něho drahně

10) Dopisy ty i jiné z té doby nalezli sme we král. Saském státním archivu w Drážďanech.

psaní ke wšem znamenitějším pánům českým a městům, 1458
ku každému zwláště; spojení pak jeho s Lužičany i se Slezáky stáwalo se co den žiwějším. Z Čech ale nedostal již odpowědi nežli od jediného starého pána Oldřicha z Rosenberka, a to jen sliby neurčité, zwláště proto, že před náwratem poslůw z Frahcie nemohlo prý o wěci té jednáno býti.

Mezitím když dne 24 ledna na rákoši u Pešti podařilo 24 Ja.
se wolení Matiášowo na králowstwí uherské, pan Jiří kázaw synowi swému Viktorinowi u komonstwu slawném doprowoditi nowého krále skrze Čechy a Morawu, sám se pustil za ním až do Střážnice, kdežto páni uherští u znamenitém počtu a weliké nádheře čekali příjezdu jeho. Tu we dňech 8 a 9 února staly se úmluwy mnohé a důležité. Matiáš děkowaw za welikau přízeň, kteréž požíwal byl w Praze, zapsal se budaucímu tchánowi swému k wěčné wděčnosti a rodině jeho ku přátelstwí neproměnnému, a stwrzena s obau stran námluwa swatební, ačkoli swatba sama pro nedostatek wěku ještě odročena býti musila. Pan Jiří snažil se urownati we Strážnici wšecky pozůstalé nesnáze mezi nowým králem a někdy jeho předními odporníky, zejména Mikulášem Ujlakim a Janem Jiskrau, a úmluwy k tomu cíli staly se, ačkoli s wýminkami nám již neznámými. Swědkowé smluw zde uzawřených byli se strany uherské matka králowa, Michal Szilagyi, nowý gubernator, Jan Vitéz biskup Waradínský, Vincenc biskup Wacowský, Jan a Šebestian z Rozgoně, Michal Ország ajw., se strany české páni Jiří Strážnický z Krawař, Jan z Pernšteina, Jan Jičinský z Cimburka, Zdeněk Kostka z Postupic a z Litomyšle ijw.[11])

11) Zápisy Strážnické wydal nejprw Pešina (Mars. Morav. 690 sl.), auplněji wšak hrabě Teleki X, 573—77, oba

1458 Wrátiw se do Prahy dne 18 února pan Jiří, nalezl
18 Fb. zde netoliko posly krále Franského, kteréž na kónci masopusta (12—14 února) byli poslowé čeští s sebau do Čech přiwedli, ale také nowá pilná psaní od knížete Wiléma Saského; očekáwáni také poslówé od císaře Fridricha, kteříž ale potom tuším nepřišli. Čím wíce wšak blížila se doba rozhodná, tím wíce zmáhala se ku prospěchu páně zpráwcowu také moc nowá i konečně neodolatelná, hlas totiž lidu weřejný a obecný, že jako Uhrům tak ani Čechům nebylo potřebí panowníka z cizího kmene, a že zejména čas byl, wymknauti již jednau z moci německé. Prawí se, že i M. Rokycana nepřestáwal na kázaních swých horliti we smyslu takowém, a že radil, proměniti Čechy raději w republiku, na spůsob saudcůw někdy židowských, kdyby z domácích nikdo nebyl hoden důstojenstwí králowského. Mezi swětskými nejhorliwější k témuž cíli jednatel byl prý Zdeněk Kostka, pán Litomyšlský. Byloli nad to ještě potřebí podplacowání předních pánůw českých, jakož aspoň powěst o něm šla,[12]) nedá se ani jistiti ani zapírati.

z rukopisůw kapituly Pražské i kníž. z Lobkowic. Summa wýplaty w Strážnici Poděbradowi za Matiáše prý podané udáwá se rozličně od 40 do 80 tisíc zlatých. My nalezli w archivu Třeboňském zpráwu podanáu od jednoho z auředníkůw páně Jiříkowých w tato slowa: Auch wollet wissin, das der Irwelte hungarische Konig meins herrn Gnade zu geschenke gegeben hat Sechczig tausint guldin vnd XIV czentner silbirs und eczlich hundirt ochsen dorczu, ouch eczliche dreylinge weyn. Nebyl to tedy wýkup, ale dar a náhrada za pomoc učiněnau.

12) Dlugoš prawí lib. XIII, pag. 223: Georgius — Bohemorum principales auro dato fascinaverat, vulgatus, in unum solum Joannem Rozemberski decem et septem millia aureos effudisse. Možná wždy, že to nebyly než klewety.

Neznáme sice wšeho, co stalo se před sněmem i na 1458
sněmu, dříwe nežli pan Jiří wolen byl: ale co wíme, postačuje k důkazu o neobyčejné opatrnosti, ba chytrosti muže toho, an uměl pojistiti sobě štěstí a zachowati předce netoliko formy práwní, ale i twárnost auplné sprawedliwosti a nestrannosti. Zdá se, že we programmu sněmowním tenkrát ani nebylo řeči o wolení krále, ale jen o slyšení poslůw těch knížat, kteří za krále přijati býti chtěli; aspoň jisté jest, že stawowé zemí korunních woláni byli na sněm do Prahy, nikoli pak k wolbě. Takéť nejmenowán zwláštní wolitelský wýbor ze sněmowníkůw, jakož jindy býwalo w obyčeji; wšecko konalo se weřejně, nic podtají, a kdokoli měl práwo býti na sněmu, stal se aučasten také práwa wolitelského. Wědělť již bezpochyby pan Jiří, kam směřowal praud wůle národní, a znal dobře tehdejší rozčilenost obecného lidu w Praze: nebylo mu třeba wíce, nežli odstraniti, cokoli skutečnému projewení té wůle mohlo býti překážkau; jiní starali se o to, aby žádost obecná dosáhla swého cíle.

Jména předních pánůw, přítomných na sněmu ke dni
22 února rozepsaném, kterýž ale tuším teprw w pondělí 22Fb.
27 února počal jednání swé, byla následující: Jan z Ro- 27Fb.
senberka hejtman Slezský, Zdeněk ze Šternberka nejw. purkrabí, Jindřich z Lipého nejw. maršalek, Jindřich z Michalowic nejw. komorník, Zbyněk z Hasenburka nejw. sudí, Jan z Hasenburka sudí dworský, Jan z Koldic, Boreš z Risenburka, Jindřich z Dubé, Jindřich ze Stráže, Wilém z Risenberka, Jindřich z Plawna, Jan a Bohuslaw ze Šwamberka, Bohuslaw z Žeberka, Jan z Kunstatu, Ota z Bergowa, Jindřich, Jan, Beneš a dwa Albrechtowé z Kolowrat, Dětřich a Jenec z Janowic, Lew z Rožmitála, Wilém z Ilburka, Jan z Wartenberka, Jan ze Šwihowa, Jaroslaw Plichta z Žirotína; potom rytíři Burian z Gut-

1458 šteina, Prokop z Rabšteina nejw. kancléř, Jan Calta z Kamenné hory mincmistr, Zdeněk Kostka z Postupic, Přibík z Klenowého, Soběslaw z Miletínka i z Pardubic, Burian Trčka z Lipy, Arnošt Leskowec, Jan Malowec, Jakaubek z Wřesowic, Beneš z Mokrowaus, Racek z Risenberka, Wáclaw Walečowský z Kněžmosta podkomoří, Jan Bechyně z Lažan, Ojíř z Očedělic, Zbyněk ze Soběšína, Jan Pardus ze Wratkowa, Jan Sádlo ze Smilkowa; pak Pražané a poslowé z jiných měst králowských. Sněmowání celé dálo se na radnici Staroměstské.

Ačkoli pak jisté jest, že poslowé knížat wšickni obdrželi na sněmu řádné slyšení, kteříkoli o ně žádali: nelze wšak udati, které dni a jakým pořádkem to šlo. Jen o přednášce poslůw francauských, kteráž se stala w
28Fb. auterý dne 28 února, máme zpráwy podrobné. Karel VII podáwal Čechům mladšího syna swého Karla, tehdáž teprw jedenáctiletého, za krále, i slibowal wywaditi wšecky zástawy koruny české swým wlastním nákladem, a po čtyrech létech wyprawiti syna s tak hojným pokladem do Čech, aby postačiti mohl wšem potřebám; mezitím aby koruna stála ještě nejbližší čtyry léta pode wládau páně zpráwcowau, jako posawad. Bylo to podáwání nejen skwělé a lákawé, ale, na poklady slibowané ani nehledě, to nejprospěšnější, které činiti se mohlo; takéť potkáwalo se na sněmu s oblibau tak hojnau a patrnau, že přátelé pana Jiřího počali se až i lekati; on sám, kdyby byl předwídal swůj a swé země osud pod kralowáním swým, bylby jistě prwní k tomu přiwolil. Když ale wěc se rozhlásila w městě, jewil se takowý nepokoj w lidu obecném, že bylo prý se obáwati bauří weřejných. Poslowé Budišínští a Zhořelští, kteří z korunních zemí jediní byli přítomni, wzali si z toho příčinu, opustiti sněm i město a wrátiti se domůw ještě toho dne.

Nazejtří, dne 1 března, slyšáni jsau poslowé Wiléma 1458
knížete Saského. Řeč jejich byla dosti skromná na sliby, 1 Mrt.
ale nastupowala tím obšírněji na důkazy dědičného práwa, odwoláwajíc se na wšeliké staré zápisy, kterýmiž pojištěna trůnu českému i ženská poslaupnost.[13]) Byloť to tuším jen znamení panující na sněmu weliké kázně, že ticho wšeobecné a pozor, kterýmiž přijato bylo přednešení jejich, we zpráwě od poslůw ještě téhož dne ku knížeti Wilému napsané mohlo wykládáno býti za znamení přízně, s kterauž prý se potkáwalo. A skutečně dojem řečí jejich byl tak znamenitý, že hned ze sněmu wypraweni jsau dwa auředníci na hrad Karlštein, aby bez meškání přiwezli z korunního archivu wšecky listiny, o kterýchžto stala se byla zmínka. Poslům těm Saským pro čest i ochranu přidána byla od pana zpráwce stráž hojná, saukromé wšak u něho audience nemohli nijak dožádati se, an ji wždy odkládal, pro welikau swau prý neprázdeň.

Když konečně we čtwrtek dne 2 března předloženy 2 Mrt.
na sněmu listiny z Karlšteina přiwezené, a stawowé shromáždění nabyli jimi nowého potwrzení w aumyslu a práwu swobodného swého wolení: weliký shon a daw lidu po ulicích i náměstích, žádajícího míti králé, označowal dobu rozhodnau a osudnau. Již naděje i pochyby, důwěra i nejistota napnuly byly mysli wšeho množstwí w radnici i wně čekajícího, když po wykonané we sněmu modlitbě nejwyšší purkrabí Zdeněk ze Šternberka po-

13) Podrobný obsah řečí a důwodůw takowých poznati jest také ze přednešení, kteréž činili poslowé Saští králi Franskému Karlowi VII 1459 Mart. o té wěci. Wiz Ludewig Reliquiae Manuscriptorum tom. IX. p. 707—736.

1458 tázaw se s pány potichu, a krátce promluwiw o potřebě i práwu wlasti, prwní dal hlas wolenci národu, a nenadále poklekna před dáwným přítelem, hlasem nadšeným zwolal: Žiw buď Jiří, král a pán náš milostiwý! Příkladu jeho následowali tudíž jiní páni, a w okamžení nejen celý sněm octnul se na kolenau, slibuje wěrnost a poslušenstwí, ale i wně radnice rozléhalo se hlučné wolání: „Žiw buď Jiří, král Český!" Pan Jiří u welikém rozčilení děkowal stawům, přijímaje důstojenstwí podáwané pod wýminkau, aby wšickni napotom býwali jemu radni a pomocni k obecnému dobrému, ku prospěchu a sláwě koruny české. Tu již srdečností rozplakalo se množstwí přítomných; a když kdosi, jako u wytržení, zazpíwal si hlasitě Te Deum laudamus, sněm celý spojil hlas swůj se hlasem jeho. Saučasné udeření na radnici w tak řečený zwon králowský dalo znamení ke zwučnému plesání lidu po náměstích a ulicích a ke zwonění po wšech kostelích Pražských. Brzy na to brali se stawowé průwodem slawným u welikém dawu lidstwa do kostela Týnského, kdežto činěna nowému králi čest, kněží a žáci spíwali opět Te Deum laudamus a M. Rokycana u welikém pohnutí nebesům i zemi wzdáwal díky, že dán wlasti panowník, jehožto wláda slibowala býti i bohu milá i národu prospěšná. Z kostela weden jest král u weliké sláwě a radosti do dworu již swého, t. j. králowského, ležewšího tehdáž nedaleko nynější prašné brány na starém městě. We průwodu tom nebylo ani jezdcůw, ani trubačůw a bubnůw, ale píseň „Swatý Wáclawe" rozléhala se po wšech ulicích a ze wšech úst. Pan Jindřich z Lipého, co maršalek, nesl meč před králem, Zdeněk ze Šternberka šel mu po boku, a prwní za ním kráčeli Jan z Rosenberka i Zbyněk Zajíc z Hasenburka, přední to páni strany katolické, na znamení pro domácí a pro cizince, že cír-

kewní wyznání tenkráte nemělo býti a nebylo ani pomocí, 1458
ani překážkau wolby králowské. [14])

14) O wolení krále Jiřího našli sme trojí zprávy dosawad ještě neznámé, a wšak hodnowěrné a mezi sebau sworné: 1) troje psaní poslůw Saských kníželi Wilémowi, jedno dané w Praze 1 Mart. u wečer, druhé 2 Mart. o poledni, w okamžení, když král nowě wolený weden byl do Týnského kostela, třetí již s cesty z Freiberka dne 5 Mart. — wšecka chowají se w originálu podnes we státním archivu we Drážďanech. 2) Swědectwí Jana z Rabšteina w Dialogu o wěcech r. 1467, kdežto se dí wýslowně: Cum omnium aliorum in dubio vota tenerentur, per Zdenkonem (de Sternberg) primo omni haesitatione dissoluta Georgius rex nuntiatur, primus ex genuflexo salutationem regiam exhibet; cui ab omni nobilitate et facile assentiente vulgari populo acclamatum est: Vivat Bohemorum rex Georgius! Georgium regem veneratione cum subdita salutamus! 3) Psaní Pawla Dětřichowce, někdy purkmistra nowoměstkého, kterýž r. 1448 z Prahy wyhnán byw, co auhlawní páně Jiříkůw nepřítel, stal se služebníkem pánůw Rosenberských, a dal jejich písaři Janowi Ričaurowi následující zpráwu: „Nowiny wám teď píši, ale radši bych je nepsal: že jakžto dnes pól 18té hodiny wolen jest pan Jiřík za krále. A tu hned začnú Te deum laudamus sami páni na rathause, a zazwoní potom po wší Praze. A tu sú wšichni páni slíbili wěrnost, radni a pomocni býti; pak sám pan Jiřík prosil wšech panów, že kdyžby je požádal, že mu budú radni a pomocni; toť sú řekli druzí učiniti plačíce. Pak hned šli ad Laetam curiam, tu opět spíwali Te deum laudamus, a M. Rokycan kázal a děkowal panóm, rytieřóm i městóm, že sú se k tomu přičinili, že sú zwolili od milého boha krále českého. A tu sú šli a prowodili jeho do domu, a pan Zdeněk jeho wedl, a pán náš za ním s panem Zajícem šel. Dat. Prage repentissime fer. V. post Reminiscere (2 Mart.). Bylbych wám wiece psal, neměltě sem chwíli, to buoh wie.“ (Orig. w archivu Třeboňském.) Wedle nepodezřelých těchto swědectwí snadno již bude posuzowati cenu pozdějších klewet, wlaudiwších se k. p. také u Balbina, Beckowského a Pubičky, o spůsobu, kterak prý král Jiří násilím wolen byl. Zpráwy

1458 Wolením krále dílo sněmowní nebylo ještě ukončeno: nastaly nowé péče a porady, co bylo činiti, aby wůle národní a práwo králowo došly uznání jak u wnitř, tak i za hranicemi wlasti; rokowalo se zejména o té otázce, kdo a jak měl korunowati jej. Ustanoweno přede wším, že to mělo díti se starodáwným obřadem církwe Římské, jakoby náhradau za ochotnost od pánůw katolických při wolení prokázanau. Poněwadž ale w Praze nebylo arcibiskupa, Olomúcký pak, Tas z Boskowic, od papeže nedáwno teprw jmenowaný, ještě byl nedosedl na stolici swau, a Wratislawský, Jošt z Rosenberka, ukazowal se odporným: uzawřeno jest, že má u krále Matiáše a u papežského legata, kardinala Karvajala, w Uhřích potuď meškajícího, požádáno býti o delegací k tomu cíli některého biskupa uherského.

Nemeškali také stawowé, ani král sám, oznámiti co se stalo jak císaři, papeži a knížatům okolním, tak také stawům zemí korunních, morawským, slezským, lužickým a šestiměstským. Těmto chwáleny zwláště nowého krále wysoké cnosti a zásluhy, a slibowáno, že jim bude pánem sprawedliwým i milostiwým. Zdá se wšak, že za hranicemi českými, kromě krále Matiáše uherského, nikdo netěšil se z powýšení páně Jiříkowa. O papeži bylo sice dobré
20Mr. znamení, že legát jeho Karvajal již 20 března psaním dosti srdečným wděčil se nowému králi českému, a že Kalixt III sám ještě před jeho wolením, dne 22 února, byl mu psal také welmi laskawě, jakoby předwídal jeho powýšení. Císař Fridrich, jehožto hlas měl nejwíce wáhy do sebe, chowal se dle powahy swé dosti netečně a ne-

poslůw Saských a Pawla Dětřichowce we mnohých wěcech doslowně se shodují; a také odporný spis Wratislawského kazatele Mikuláše Tempelfelda wíce jich potwrzuje než wywracuje. (MS.)

počínal aspoň nic oprawdowého proti němu, ačkoli při- 1458
powídal se zejména k zemi morawské. Ale ostatní knížata ukázali se weskrz nepřátelskými. Arcikníže Albrecht, jak mile se dowěděl o powýšení krále Jiřího, hleděl wychladiti se za to na příteli jeho rakauském, panu Oldřichowi Eicingerowi, kteréhož zrádně pozwaw k sobě we Wídni,
z nenadání jal a wězil co zločince (5 března); prawilo se, 5 Mrt.
že ho winil ze smrti krále Ladislawowy, ačkoli weřejně nepřiznáwal se k obwinění takowému. Po něm největší
newoli a náružiwost jewili knížata Saští. Již 11 března 11 Mr.
wydal Wilém we Wímaru k císaři, papeži a kurfirstům protestaci proti wolení pražskému, a bratr jeho Fridrich přimlauwal se horliwě, jak u legata papežowa, tak u všech knížat a biskupůw okolních, aby překazili korunowání „dáwního zhaubce wíry katolické,“ a kurfirstské kollegium zwláště aby ho nepřijímalo do lůna swého. S nimi sauhlasil zwláště markrabě Albrecht Braniborský, který tázán býwal o radu we wšech důležitějších potřebách říšských, a w běhu tohoto léta stal se i zetěm Fridricha Saského. Jediný panowník německý uznáwal hned od počátku Jiřího za krále a přiznil se s ním: byl to Jan z Grumbachu, biskup Wircburský. Jiní nedáwali mu aspoň žádné odpowědi, nechtějíce ani poctiti jeho titulem králowským, ani uraziti odepřením zjewným.[15])

15) Poznali sme skutky ty z akt dosti hojných, zachowaných we státním archivu Saském. Jiná psaní čtau se w rkp. kapituly Pražské G. XIX, zejmena Karvajalowo dané w Budíně 20 Mart, kdežto se dí: Intelleximus ex literis baronum vestri inclyti regni Bohemiae, Vestram Serenitatem electionis ipsorum baronum ministerio ad regale culmen regni ipsius esse evectam: pro quo congratulantes baronibus ipsis magnificis et toti regno vestro, attentissima prece divinam pietatem precamur etc. Nos vero plurimum laetati sumus, sperantes quod divino spiritu in-

1458 O chowání se stawůw Morawských w okolnostech těchto wůbec málo jest známo. Hejtman zemský, starý pan Jan Towačowský z Cimburka, byl od dáwna páně Jiříkůw přítel důwěrný a ctil ho nade wšecky jiné pány české i morawské:[16]) protož ačkoli nestranil jemu weřejně, pečowal aspoň o udržení země w pokoji, nemnoho se staraje o wolení nowého pána. W Morawě panu Jiřímu, an byl potomek rodu wlastně morawského,[17]) také poměry rodinné budily přátely a nepřátely horliwé: mezi prwními jmenují se zwláště páni z Cimburka, z Pernšteina, z Lipého a z Boskowic, mezi druhými Hynek Bítowský z Lichtenburka, pán na Corštejně. Stawowé dosti walně sjewše se po welikonoci w Brně, w neděli prowodní
9 Ap. (9 dubna) usnesli se s wětší částky podniknauti nowého krále pod wýminkami následujícími: aby prelátům, pánům a městům katolickým pojištěna byla auplná swoboda náboženstwí; aby budaucně naprawena byla křiwda, která se stawům stala, že nebyli woláni k wolení krále; práwa zemská markrabstwí morawského aby došla potwrzení, a

flammata Vestra Majestas reddet honorem pro beneficiis Vestrae Serenitati collatis etc. Důležité jest také, co psal Řehoř z Heimburka Karvajalowi 1465 Sept. 8: De morte Ladislai gavisi sunt, qui necem ejus lugere tenebantur, — cum rex (Georgius) tam subito mergens a cunctis irridebatur, imperator primus eum recognovit etc.

16) Důkaz na to morawské desky zemské, w nichž již před rokem 1453 pořídiw o statcích swých, jmenowal byl pana Jiřího poručníkem swých dětí.

17) Wydaná nedáwno we Wratislawi od prof. Roepella Chronica domus Sarensis učinila konec bájce o pocházení pana Jiřího z rodu německých hrabat z Berneku a Niddy, ana poučila nás, že potomstwo páně Bočkowo († 1258) wymřelo již wnukem jeho Smilem r. 1312, a páni z Kunstatu wšichni, tedy také linie jejich Poděbradská, že byli potomci pana Kuny (1243—1286) bratra Bočkowa. Srwn. Dějiny české, I, 2, na str. 484.

král aby se přičinil o nawrácení zemi těch listin, které 1458
král Ladislaw se hradu Špilberku dal byl zawésti do Rakaus; wěci morawské napotom jen s radau panůw morawských aby řízeny byly, přísaha pak poddanosti nowému panowníku aby se činila teprw až sám o ni do Morawy přijede. Měšťané wšak Olomúčtí, Brněnští, Znojemští a Jíhlawští, s wětšího dílu Němci a weskrz katolíci, nechtěli se wázati slibem nižádným, obracujíce zření swé wíce ku knížatům Rakauským, od kterýchž i pilně napomínáni byli k setrwání u wěrnosti. Brzy ale poselstwí, z obecného sněmu do Prahy wyprawené, wrátiwši se s dobrými nowinami, odjalo strojenému odporu aspoň sílu mrawní, tak že k ohlášenému korunowání Pražskému chystali se i morawští páni u walném počtu.[18])

Powážliwější byl odpor, s kterým potkal se nowý panowník u knížat, prelátůw a měst Slezských. Ti stěžowali sobě také wšickni, že nebyli woláni k wolení: ale ještě wíce příčilo se knížatům, že muž rodu nižšího měl se jim státi pánem, prelátům, že králem měl býti kacíř, a městům, že jim měl rozkazowati Čech a Slowan; a nejinak smýšleli také Lužičané obojí. Držány o to mnohé porady:
prwní w Lehnici 19 března, druhá we Wratislawi 16 dubna 16 Ap.
atd. Na oba ty sjezdy wyprawil král Jiří swé poselstwí: do Lehnice Dětřicha Humlowského z Janowic, Otu ze Šparneka Chebského a Hanuše Welfla z Warnsdorfa Kladského hejtmany; do Wratislawi Zdeňka ze Šternberka, Jindřicha Lipského z Dubé, Prokopa z Rabšteina i Otu ze Šparneka. Na obau sjezdech měl i Wilém Saský swé posly, na Wratislawském také knížata rakauští Albrecht a Sigmund. Wětšina Slezákůw a s nimi také Lužičané šesti-

18) Některé o wěcech těchto zápisy, z archivu Znojemského, tištěny we Fontes rer. Austriac. Abth. II. Bd. II. pag. XXVIII—XXXIV.

1458 městští, chýlili se zjewně ke straně knížete Wiléma. Neuzawřeno wšak nic na kwap, ale z Lehnice dáno za odpowěď, že knížata a města musejí ještě u walnějším počtu sjeti se dohromady, aby společně na něčem se usnesli; we Wratislawi pak, kdež owšem sjezd byl dosti walný, [19])
19Ap. ustanoweno po mnohém rokowání konečně 19 dubna, že Slezáci chtěli sice wěrně státi ku koruně české, pokudž to na ně jakožto křesťanské knížata i země slušelo: ale poněwadž rozličné k nim nároky se činily od pánůw Saských, Rakauských i Českých, že se ustanowili nemíti a nepřijmauti nikoho za krále, pokud se nerozsaudí na místech příslušných, kohoby slušně s bohem, se ctí a práwem jakožto křesťanského krále a pána swého podniknauti měli.[20]) Bylo to na oko zřejmé odwolání se k císaři a papeži: w skutku ale nic než auskok diplomatický, pro získání času. Upřímě tak smýšlel tuším jediný biskup Wratislawský, Jošt z Rosenberka, kterýžto s počátku jak z powolnosti k otci swému, tak i z rozpakůw nábožných protiwil se Jiřímu; pročež také, když spatřil

19) Zápis sjezdu Wratislawského podepsali biskup Jošt, knížata Jindřich Hlohowský, Kunrat bílý Olešnický, Baltasar Zahaňský, Wladek také Hlohowský, Jan Příwozský, Fridrich mladý Lehnický, města i krajané Wratislawští, Swídničtí a Jaworští, pak města Lehnice, Lemberk, Boleslawec, Namyslow i Středa (Neumarkt). Knížata Bolek Opolský, známý tehdáž husita, i Kunrat černý Olešnický byli sice také na sjezdu přítomni, ale nepodepsali zápisu. Eschenloer p. 50—58.

20) „Nymands vor eynen konig vnd erbherren zu dirkennen noch uffzunemen, bis so lange das es dirkant werde an geburlichen steten, wen wir billich mit gote, eren, gleich vnd recht als eynen cristenlichen herren vnd konig in Behmen uffnehmen sullen“ — tak zněla auřední odpowěď daná hejtmanu Sleszkému Janu z Rosenberka. (Orig. w archivu Třeboň.) Eschenloer l. c. Klose document. Geschichte von Breslau, III, I, p. 13.

papeže jemu dosti přízniwého, sám osobně zajel do Říma 1458
pro naučení. Nejnáružiwější Jiříkowi odpůrci a nepřátelé ukázali se býti Wratislawští, kteřížto bywše od kněží na kázaních bez přestání popuzowáni, učinili nedlauho potom (25 červwna) tajný mezi sebau záwazek, že Jiřího z Poděbrad, staň se cokoli staň, nikdy za swého pána nepřijmau, ale proti němu wšickni do těch hrdel i statkůw sobě wespolek pomáhati budau. Hanebné obecného jejich lidu se chowání proti poslům českým, kteříž na sjezdu we Wratislawi, ačkoli přijeli byli pod gleity, nebyli ani žiwoty swými bezpečni, urážělo až i samé ostatní Slezáky, tak že uzawřeno prý nerokowati napotom nikdy wíce we Wratislawi o wěcech koruny české.[21])

Čechowé mezitím a zwláště Pražané byli dobré mysli, strojíce se pilně ke slawnému korunowání milowaného krále; ačkoli slawnost ta bezmála bylaby utrpěla překážku, odkudž se jí nejméně bylo nadíti. W Uhřích zajisté náhle takowé nastaly byly proměny a nepokoje, že stalo se pochybné, budeli král Matiáš tak brzy moci poslati slíbeného biskupa do Čech. [22]) Přijeli wšak nicméně ku konci měsíce dubna do Prahy, poslaní od něho i od kardinála Karwajala, dwa biskupowé, Augustin Rábský a Vincencius Wacowský; ku průwodu a k ochraně byli jim přidáni pánowé uherští, mezi nimi wojwoda Mikuláš Ujlaki. Korunowání mělo se státi 30 dubna, musilo wšak odloženo býti o celý týden. Příčina odkladu neudáwá se, ale snadno jest ji

21) Eschenloer a Klose l. c. J. J. Müller Reichstags-Theatrum (Jena 1713) p. 726—36. Eschenloer (p. 68) wyznáwá upřímně o Wratislawských: Und sagte die Gemeine, ob es auch der Babst und der Keiser erkenneten und geböten, so wolte sie Jirsigen nicht ufnehmen.

22) O událostech těch důležitých, ale nad míru temných, promluwíme obšírněji we článku druhém knihy této.

1458 uhodnauti. Karvajal přikázal byl biskupům, nekorunowati krále, lečby prwé zawázal se k auplnému poslušenstwí stolice římské, na spůsob wšech jiných králůw křesťanských. Při formulowání přísahy, kterau Jiří k tomu cíli složiti měl, jednalo se o to, mělli odříci se kalicha i kompaktat a tudíž změniti církewní swé wyznání čili nic. Byla to wěc autlá i plná rozpakůw, ale w následcích swých nad míru důležitá: nepowolilli zajisté biskupům, nedošel uznání důstojenstwí swého; zapřelli pak posawadní přeswědčení, ztratil pokoj duše i podporu národu. Konečně přijata jest formule, [23]) we které nebylo zmínky ani o kompaktatech, ani o kalichu, ale jen záwazek ku poslušenstwí a k jednotě u wíře i k wyhlazení wšelikých sekt a kacířstwí we králowstwí Českém. Přísaha takowá učiněna králem a králownau podtají w komoře králowské
6 Mai dne 6 máje, u přítomnosti řečených biskupůw a pánůw uherských i některých českých, jako Tasa biskupa Olomuckého, pak nejwyššího sudího i nejw. kancléře českého; nesluší jí tedy másti s obyčejnau později při korunowání složenau přísahau, která týkala se zachowáwání wšech práw a privilegií zemských, tudíž také kompaktat. Známo

23) Wydal ji z rkp. Vatikánského Kaprinai (II, 163—166): Ego — promitto — atque juro — quod abhinc et inantea — obedientiam et conformitatem more aliorum catholicorum regum in unitate orthodoxae fidei, quam ipsa s. Romana — ecclesia — tenet — fideliter observabo, ipsamque catholicam — fidem protegere — volo toto posse, populumque mihi subjectum secundum prudentiam a deo datam ab omnibus erroribus, sectis et haeresibus, et ab aliis articulis s. Rom. ecclesiae et fidei catholicae contrariis revocare et ad verae — fidei observationem ac obedientiam, conformitatem et unionem ac ritum cultumque s. Romanae ecclesiae reducere et restituere volo. Král i králowna, neumějíce latině, přisahali to česky: překlad celé formule měl jistě zwláštní a znamenité nesnáze.

jest, že o prawém smyslu a dosahu jejím wznikly později 1458
weliké hádky: jmenowitě, slíbilli w ní král, odstaupili od kalicha i s národem swým čili nic? Katolíci jistili, že slíbil, on pak zapíral, prawě, že mu nemohlo nikdy ani tanauti na mysli, aby pokládati měl za kacířstwí to, co kompaktaty Basilejskými bylo schwáleno. Biskupowé uherští nejsau o wýklad přísahy tázáni; jeho pak pozdější usilowání o potwrzení kompaktat zdá se samo býti důkazem o prawdě řeči jeho. Kdyby zajisté přísahau swau byl je umořil napřed, bylby nemohl wíce jednati weřejně o další jejich platnost. 24)

Nepřítomnost knížat a prelátůw zahraničných při korunowání Jiřího w neděli dne 7 máje, a manželky jeho 7 Mai.
Johanny z Rožmitála w pondělí dne 8 máje, nahražowána hojným a radostným aučastenstwím jak domácí šlechty

24) Nikdo znalý ducha wěku onoho nebude domýšleti se, žeby nepřipomínaní kalicha i kompaktat we formuli nadřečené přišlo bylo jen náhodau a nedopatřením, a nikoli kompromissem zwláštním. Důležita jest w ohledu tom zpráwa, Braniborskému markrabi Albrechtowi od jeho jednatele z Prahy dne 9 máje 1458 daná, kterauž našli sme w král. kabinetním archivu w Berlíně. Tam se dí: „Ouch so thu ich Euw. Gnadin zcu wissin, das yn dy pyschoffe nicht kronen wolthin, her müss yn gelabin vnd sweren, das her der Romischen Kirchin vnderthenig wellet sein vnd auff vnsern gelauben trethin. Darauff hat her yn eyn antwort gegebin, her welle potschaft zcu vnsern hyligen vater dem pabst schigkin, vnd was yn vnser heiliger vater bijet vnd reth, das wil her thun. Darauf hat her zcwene hyn geschigkt yn den Romischen hoff. Auch habe ich heymlich vernommen, wie her dannoch von der Compactat wegen auch hyn geschigkt hat vnd begert von vnsern heiligen vater di zcu bestetigen.“ Neníli to znamením práwě tak důležitým, jako i později skutek ten, když r. 1462 žádal o slawné potwrzení kompaktat, že mu nenamítáno w Římě, kterak přísahau swau sám již napřed jich se byl odřekl? (Wiz dole.)

1458 české a morawské, tak i obecného lidu. We slawném průwodu, kterým nowý král dle obyčeje na hradě Pražském hledán a do kostela sw. Wíta weden byl, nesli Zdeněk ze Šternberka korunu, Jan z Rosenberka žezlo a Jindřich z Michalowic jablko zlaté před ním, a jemu po boku kráčeli oba biskupowé uherští. Weliká moc předpisůw nauky hwězdářské nad myslí králowau zjewila se w kostele, když musilo čekati se asi hodinu na znamení, kterým teprw dowolilo se wložiti korunu na hlawu jeho. Při skwostné tabuli, která následowala w paláci na hradě, konali opět přední páni čeští swé powinnosti. Strojeny při tom rozličné kratochwíle, tance i diwadla; radost a weselí panowalo u wšech přítomných, jakoby jim prý již získán byl celý swět. Jeden z prwních skutkůw nowého krále zdá se že bylo powýšení druhorozeného syna jeho Viktorina teprw patnáctiletého na knížetstwí Minsterberské a Opawské; prworozenec zajisté, jmenem Boček, byw na rozumu nedostatečen, chowán w rodině již králowské jen jako na zapřenau. Auředníci pak zemští i dworští wšickni potwrzeni jsau w auřadech swých bez wýminky.[25])

Hned po slawnostech těchto wyprawení poslowé do Říma jak od biskupůw, tak i od krále. Oni wydáwali počet z jednání swého, tento pak oswědčowal se dle přísahy, že chtěl býti otci swatému synem wěrným i posluš-

25) O slawnostech při korunowání podáwá zpráwy totéž psaní ode dne 9 máje. Králowa syna Viktorina Ebendorfer (ap. Pez, II, 892), kterýž psal kroniku swau cele saučasně, nazýwal již r. 1458 „ducem Opaviae et de Munsterberg;“ tedy před císařowým o to dekretem r. 1459. Kníže Opawský a Minsterberský Wilém umřel byl 1452, a po něm také brzy jeho dwa synowé nezletilí; Arnošt jeho bratr prodal Jiřímu z Poděbrad tudiž celé knížetstwí na týž spůsob, jako celé jmění pánůw někdy z Častolowic jemu se bylo dostalo.

ným a přičiňowati se zwláště k obraně křesťanstwa proti 1458
zmáhající se moci turecké; prosil ale spolu, aby papež přispěti ráčil swau pomocí k ukojení mysli některých jeho poddaných. Také dáwný někdy krále Ladislawůw prokurator w Římě, kněz Jindřich Roraw, přimlauwal se u Kalixta III úsilně ku prospěchu nowého krále a slibowal prý jeho jmenem wše bez rozmyslu, cokoli na něm se žádalo. Tím podařilo se prý nawesti starce již lehkowěrného na stolici papežské, že nedlauho před smrtí swau (✝ 6 srpna 1458) poctil jej bullau, nadepsanau dle obyčeje „nejmilejšímu synu Jiřímu, králi Českému." [26])

Korunowání obřadem Římským a wěrná oddanost předních pánůw strany katolické, zejména Jana z Rosenberka, Zdeňka ze Šternberka i jiných,[27]) získaly nowému králi poslušenstwí nejen wšech českých, ale i wětšiny morawských katolíkůw, ukojiwše zaupIna rozpaky jejich.

26) Tak líčil událost tu Jakub degli Amanati, příjmím Piccolomini, wůbec zwaný kardinal Pavijský, we swém wyprawowání (Commentarii lib. VI, ap. Gobellinum p. 430 sq.) a po něm Raynaldi i jiní spisowatelé, winíce krále z podwodu zaumyslného. Nesluší wšak pustiti s mysli, že Mikuláš V i Kalixt III, kteříž dáwali byli časem i naději o potwrzení kompaktat českých, nebyli tak odhodlaní a náružiwí jejich protiwníci, jako Pius II a jeho strýcowé Jakub i František Piccolominowé aneb jejich přítel Karvajal; protož i možné jest, že to wše konalo se w upřímnosti a bez klamu.

27) Zajímawé jest, co Jan z Rabšteina we swém dialogu napsal o poměru Zdeňka ze Šternberka k nowému králi Jiřímu: Postquam Georgius regni gubernationem potenti manu suscepit, nonne tu Zdenko in omnibus consiliis suis interfuisti? Cum affirmabat, et per te affirmabatur, cum negabat, negasti; ipse album, per te nix addita est; ipse nigrum, tu veluti corvum ajebas etc. Starý pan Oldřich z Rosenberka hněwal se welice a dlauho na syna swého, pana Jana, že pomáhal woliti Jiřího za krále; dle jeho zdání měl prý pan Jan sám státi se králem Českým atd.

1458 Biskup Olomucký Tas z Boskowic propůjčil se králi také ku kancléřowání při něm, aspoň na čas a pro Morawu toliko. Jen města morawská, Olomauc, Brno, Znojmo a Jihlawa, nedala se tak snadno uchlácholiti, bywše podporowána w odporu swém od arciknížete Albrechta, kterýž i skutečně lidmi brannými přispíwal jim ku pomoci. Z příčiny otázky králowské powstáwaly w nich různice a spory mezi předními rody konšelskými a lidem obecným: konšelé zajisté a starší, majíce lepší wěcí politických známost a zkušenost, a předwídajíce těžké z odporu delšího bauře, byliby rádi pod wýminkami podrobili se: ale lid obecný a chátra zamítali wšude tak malomyslné ohledy,
17Ap. a we Znojmě zejména museli konšelé dne 17 dubna postaupiti míst swých nástupcům horliwějším i odhodlanějším. Také w Jihlawě, když starší obecní radili byli ku
3 Mai. pokoji, hejtman od Albrechta dne 3 máje wyprawený, Wolfgang Kadauer, přijat byw do města, překazil wšemu dalšímu o mír usilowání.

Král Jiří poznal, že přišel byl proň čas k jednání důraznému. Protož opustiw Prahu se synem Viktorinem
30Mai. dne 30 máje, táhl wojensky do Morawy, a obrátil se nejprwé proti Jihlawě. Měšťané spatřiwše králowu moc, ulekli se jí, podrobili se a slíbili poslušenstwí: ale jak mile wojsko české pokročilo dále ke Znojmu, přewratem bauřliwým zpětili se zase. Také Znojemští přijali jej do města bez odporu, a zapsali se k wěrnosti, kteréž
16Jun. pak nezrušili wíce. Bawil se tam zejména dne 11 — 16 červwna, měw jednání wšeliká s Rakušany a zwláště s Eicingery, ježto prosili jej o pomoc k oswobození swého bratra Oldřicha z krutého wězení. Odtud přitáhnul k Brnu, jehožto měšťané zawřeli sice před ním brány swé, ale nazejtří, widauce že chystal se hnáti k nim útokem, rozmyslili se lépe a přijali jej za pána se ctí a sláwau tím

strojnější, čím wíce pocítili potřebu jeho milosti. Do 1458
Brna položen od krále i od hejtmana zemského sjezd ke
dni 4 čerwence, kdežto jménem celého markrabstwí sli- 4 Jul.
bowáno panowníku nowému poslušenstwí a potwrzeny od
něho swobody zemské dle obyčeje; města Olomauc, Hra-
diště a Uničow přisahala mu tu wěrnost 5 čerwence.
Tak uwázaw se w zemi Morawskau, wyprawil z Brna
dwoje wojsko: jedno do Rakaus ku pomoci bratřím Eicin-
gerům proti arciknížeti Albrechtowi; druhé proti odboj-
ným Jihlawanům, pod zpráwau Buriana Trčky z Lipnice.
Sám bral se dále do Olomauce, kdežto čestně přijat byl
co pán, odtuď pak 21 čerwence přijel do Kladska, kamž 21 Jul.
již napřed wolal byl k sobě wšecky swé přiwržence
Slezské. [28])

Také we Slezsku spůsobilo bylo Pražské koruno-
wání znamenitau proměnu smýšlení obecného; a ještě

28) Příběhy morawské této doby jsau welmi zatmělé a splete-
né, zwláště co do známek časowých. Podlé listin byl
král nepochybně w Brně 30 Jun. až 6 Jul., w Olomúci
14 Jul. Dwoje tedy jeho psaní české, jež máme dané we
Znojmě „dne XI měsiece čerwence" (Orig. arch. Třeboň.)
musí dle staročeského spůsobu rozuměti se na náš čerwen
(11 Jun.). Neopustil tedy král Prahy teprw 6 Jun,
jakož myslili Weleslawín a Pešina, ale o týden dříwe,
w auterý po sw. Trojici, 30 máje. Králowi listowé odpo-
wědní proti knížatům Albrechtowi a Sigmundowi i proti
Wídňanům dáni byli z Brna dne 2 Jul. (dle zpráwy we
Mnichowském archiwu, srown. Gemeiners Regensburger
Chronik, 3 Theil, S. 282—5) a dodáni w Rakausích 5
Jul. (Anon. chron. Austr. ap. Senkenberg, V, 63). For-
mule jejich, dle slohu znalé co dílo biskupa Tasa, za-
chowaly se in Barthol. Sculteti Annal. Gorlic. MS. III,
fol. 88. Některé listiny Znojemské a Jihlawské z té doby
ještě netištěné známe skrze p. Chytila, jiné tištěny we
Fontes rer. Austr. l. c. a VII 146. O přewratech Ji-
hlawských mluwí králowo psaní ode dne 26 Jul. (wiz
dole).

1458 wíce prospělo králi psaní od papeže Kalixta III obdržené, w němžto jemu obyčejná při titulech králowských čest se dáwala; neb o rozhlášení jeho do zemí okolních postaráno se wšemožně. Mnozí uwedeni tím do rozpakůw,
28Jun. tak že když nowý držán 28 čerwna w Lehnici sjezd, na kterémž Jindřich starší kníže Hlohowský, pán na Krosně a Kožichowě (Freistadt), wolen za náčelníka, jednota zápisem Wratislawským učiněná počala již rozpadáwati se. Další
17Jul. sjezd, uložený do města Libně ke dni 17 čerwence, nedošel tuším ani k místu. Do Kladska sice nepřijeli osobně ku králi nežli Bolek Opolský a Kunrat černý Olešnický, kteřížto i slibowali učiniti poslušenstwí: ale biskup Jošt a kapitula jeho, též zemané Swídničtí a Jaworští měli tam aspoň swé posly, a netoliko Wladek Hlohowský, ale i Kunrat bílý Olešnický počínali hledati milosti u krále, ačkoli prawilo se wůbec, že bratří Olešničtí měli tu wášeň do sebe, že jeden oblibowal wždy opak toho, co druhému se líbilo. Jen Kožichowský kníže, co náčelník jednoty, pak Baltazar i Jan Zahanští a Fridrich Lehnický setrwáwali ještě w odporu, jakož i měšťané Wratislawští, a hledali tím snažněji ochrany u Wiléma Saského, čím wíce widěli slabnauti jednotu swau. Král Jiří poznaw přízniwý sobě obrat wěcí Slezských, a wolán jsa opět pilně do Rakaus, odložil obmýšlenau do Slez wýprawu k době příhodnější, a přes Náchod i Hradec, kdežto co král
28Jul. uwítán s plesáním, wrátil se do Prahy zase dne 28 čerwence.[29])

O tom co w zemi Rakauské po smrti krále Ladislawa se dálo, zachowány zpráwy dosti hojné sice, ale předce

29) Eschenloer p. 62—65. Staří letopisowé str. 270—1. Cochlaeus prawí, že král Pragam rediit fer. VI post festum S. Jacobi.

nedostatečné. Wíme jen o sporech mezi knížaty, zwláště 1458
císařem Fridrichem a jeho bratrem Albrechtem, z nichž
každý chtěl s počátku sám jediný státi se dědicem a pánem celých Rakaus; když pak to prowesti se nedalo, a počato jednati o rozdělení krajin mezi wšecky tři dědice, stawowé Rakauští postawili se na odpor. Knížata potom obrali sobě w té wěci tytéž stawy za rozsudí, kteřížto
dne 27 června učinili takowé předběžné narownání, že 27 Jun.
císař po tři léta měl wládnauti dolními, arcikníže pak horními Rakausy, oba pak měli z důchodůw swých odwoditi částku knížeti Sigmundowi; Wídeň měla zůstati w moci stawowské až do dalšího rozhodnutí o hromnicích nejprwé příštích. Narownání to nestalo se w auplném po-
klidu, když Albrecht i Sigmund dne 25 června proti da- 25 Jun.
nému slowu násilím byli uwedli wojsko swé do Wídně. Wýtržnost takowá zdá se že dala císaři příčinu, ohlédnauti se o pomoc wojenskau a proto přichýliti se poněkuď laskawěji k nowému králi českému. Jisté jest, že již dříwe král i císař byli dopisowali sobě dosti po přátelsku,[30]) zwláště w příčině wězení Oldřicha Eicingera, kteréž také císaři bylo proti mysli: tím méně tedy rozmýšleli se nyní, císař požádati aneb aspoň přijmauti pomoc proti saupeřům, a král podáwati jí. Nechceme twrditi, žeby mezi oběma panowníky již nastala byla přízeň skutečná: dosti bylo, že prospěchy obau daly se slaučiti dohromady. Králi pak udála se tím wítanější příležitost, pomstiti se na saupeři za podnět odboji Morawskému poskytowaný.

Psaní, kterými wolal král opět pány české i morawské do pole, dáwala důkaz, že obmýšlena tenkráte wýprawa

30) Důkaz o dopisowání takowém podáwá psaní krále Jiřího z Brna dne 30 Jun. dané k městu Řeznu. Gemeiner l. c.

1458 walnější než obyčejně: dáwalať zajisté každému wěděti, „žeť sau nás pilné wěci koruny této české zašly, pro kteréžto tebe žádáme s pilností, aby žiwotem swým, se služebníky swými jízdnými i pěšími, k tomu s třetinau lidí swých wšech, kterých jsi w držení, též s wozy, haufnicemi a jinými přípravami wojenskými, špíže s sebau na čtyři neděle naberauce, den sw. Wawřince (10 srpna) nejprw příštího konečně k Jihlawě přitáhl. Myť také meškati nebudem tam přitáhnauti, a tu spolu se shledajíc, což uzříme dobrého a užitečného našeho, to před se wezmem. Také zemany okolní tobě přísedící, kteříž nejsau twoji přikázaní, jmenem naším obešli, aby k žádosti naší pro dobré a poctiwé koruny české, naše i swé, každý z nich žiwotem swým s třetinau lidí swých podlé tebe wzhůru byli a táhli, jakož my jim toho doufáme.“[31]) I sešlo se skutečně wojsko dosti znamenité, w němž osobně přítomni byli mezi předními páni Zdeněk ze Šternberka, Jindřich z Michalowic, Jindřich z Lipého, Bohuslaw ze Šwamberka, Lew z Rožmitála, Jindřich z Kolowrat, Jan z Cimburka, Karel ze Wlašimě, Wilém z Risenberka, Jan z Pernšteina, Jan z Wartenberka, Wilém Krušina z Lichtenburka, Ješek z Boskowic, Hanuš z Kolowrat, Dětřich a Jenec z Janowic, Burian z Gutšteina, Beneš z Kolowrat, Jan z Waldšteina, Jan Štěpanowec z Wrtby, Zdeněk Kostka z Postupic, Jan Calta z Kamennéhory, Soběslaw z Pardubic, Jan Pardus ze Wratkowa, Bořita z Martinic a Jindřich
10Ag. z Roztok. Král opustiw Prahu dne 10 srpna, zdá se že teprw u Jihlawy otewřel jim aumysl swůj, táhnauti do Rakaus, netoliko pro chatrný prospěch wálky dosawad tam wedené, ale také aby lépe postihal na té zemi dluhy,

31) Dwoje takowého spůsobu i obsahu psaní ode dne 26 Jul. nalezli sme w arch. Třeboňském.

kteréž jemu platiti se zdráhala, i aby zawděčil se spolu 1458
císaři, sklíčením jeho bratra i saupeře. Pobyw tedy před Jihlawau jen dwě noci a dwa dni, zůstawil tam hofmistra swého Jindřicha ze Stráže za welitele při obležení, a táhl sám u welikém spěchu do Rakaus dále.[32])

Wojsko české již od několika neděl s Eicingery spojené bylo na počátku měsíce srpna opanowalo městečko Göllersdorf, i plenilo kraj okolní; a když Albrecht sbíral se silně u Korneuburka, oni zřídiwše wozy swé, táhli proti němu a čelili jemu tři dni u wsi Leubersdorfu. Ale nebywše utkáni, obrátili se, jakoby utíkali, až k Lawě nazpět, a potáhli nepřítele za sebau. Zatím uslyšew arcikníže, že nowé wojsko, králem samým wedené, třemi praudy měřilo proti němu, nejen pustil naději wítězstwí, ale počal i báti se, aby osobně neupadl w ruce nepřátel. Protož chwátawě wrátil se do Korneuburka zase a rozpustiw tam wojsko, pospíšil sobě k císaři do Nowého města. Tu w rychlé a konečné s bratrem umluwě již

32) Jména panůw we wojště přítomných podáwá psaní od nich později (9 Sept.) u Štokrawy wydané. Že wálka celá wedena netoliko k dobrému císařowu, ale i z jeho pobídnutí, swědčí Dlugoš (pag. 235) prawě: Georgius — nec prius destitit — donec Austriae ducatus, ex morte Ladislai regis vacans, Frederico imperatori, in cujus et suggestionem et favorem bellum genebatur, redditus est. Také Johannes de Guben prawí (Script. rer. Lusatic. I, 80): Idem rex intravit cum consensu D. Friderici imperatoris Austriam cum manu valida, — imperator per eumdem regem sibi acquisivit Wiennam et alia bona regis Ladislai contra fratrem suum ducem Albertum etc. Proti wýslowným takowýmto swědectwím mlčení rakauských pramenůw sauwěkých nemá moci průwodné. O králowě tažení wiz Staré letopisy str. 171. W neděli 20 Aug. dáno jedno jeho psaní „na poli u Opatowa“ mezi Jihlawau a Znojmem (Orig. arch. Třeboň.).

1458 dne 21 srpna odřekl se wšeho práwa k Wídni a k do-
21 Ag. lejším Rakausům, za jisté pretense odbyti se daw penězi hotowými, a we při swé s Čechy a s Eicingery moeně přišed na císaře. Král Jiří táhnul za ním až k Dunaji, a nenašed nepřítele, obrátil se nahoru ku Kremži, i jal se
1 Spt. dobýwati města toho 1 září. Tam přišli k němu poslowé od císaře, žádajíce, aby přestal hubiti zemi, ana stala se byla dědictwím císařowým. Král seznáwal to, že wtrhl do Rakaus co nepřítel Albrechtůw a nikoli císařůw: maje wšak také swé wlastní požadawky k zemi rakauské, nedal se odtuď wybyti pauhými slowy, ale žádal osobního s císařem jednání. Proto zastawena wálka i umluwen sjezd
16Spt. obau panowníkůw u města Korneuburka ke dni 16 září. Wojsko české táhlo se nejprw ke Štokrawě, potom ale, když dotčený sjezd zmeškán od císaře, rozložilo se, ne bez činění škod wšelikých, u wsi Aspern, až konečně, po příjezdu císařowu do Wídně, uložen sjezd nowý, a
25Spt. rokowáno na ostrowu Dunajském před Wídní od 25 září až do 3 října.[33])

První osobní setkání obau panowníkůw poskytowalo jistě pozorowateli bystrému hojnau k zajímawému líčení látku: zračila se tu s jedné strany nejwyšší oslawa důstojenstwí staroswětého, s mocí wšak již poněkud zašlau a potřebující podpory; s druhé muž z obce do bleskuplné wýše wyniklý, bez minulosti a sláwy, ale nešený wítěznau mocí národní; tam dáwný lesk i etiketa, wážný rozmysl i péče ochranná, zde mladá síla, jará odwaha i wýboj wěhlasný. Když newěděli na jisto, bylili oba přátelé či nepřátelé, a nebylo srdečnosti ani důwěry, uprostraněno

33) Anon. chron. Austriac. ap. Senkenberg, V, 67—73. Thom. Ebendorfer ap. Pez II, 892—4. Fürst Lichnowsky Regesten l. c. Psaní pánů českých od 9 Sept. (M. S.)

tím walněji lichotám i tůčkám sobeckým. Bohužel že o 1458 celém wýjewu tomto, na místě obrazu žiwého, zůstaweny nám sotwa chatrné a kusé zpráwy. Když král, ode dwau rytířůw přes most za podpaží wedený, poprwé blížil se k císaři, poklonil se mu, co wyššímu swému, až prý na kolena, i wzat od něho do náručí; potom wstaupili oba do stanůw skwostně pro ně připrawených. O nesnázech při rokowání můžeme jen domýšleti se z délky času, kterého se potřebowalo, a z wýsledkůw, kterých dosaženo neb nedosaženo. Již nebylo paměti, žeby který král český byl se staral o přijímaní léna od císařůw: Jiří ale w nowém postawení swém uznáwal jeho potřebu, zwláště za příčinau Slezákůw a Lužičanůw. Jisté wšak jest, že jakkoli pilně stál o propůjčení sobě léna hned na ostrowu, neobdržel přece tenkrát ani plného a přímého uznání titulu swého králowského.[34]) Proto není se čemu diwiti, že neukázal ani on we wšech wěcech powolnosti žádané. Přijal nicméně císaře, nečinícího pro sebe nároku na korunu českau, za rozsudího we při, kterauž měl s arciknížetem Albrechtem. Císař přikázal tedy bratru Albrechtowi a strýci Sigmundowi odříci se wšeho ku koruně české práwa; Oldřich Eicinger měl bez dalšího útisku propuštěn býti na swobodu; k žádané od arciknížete Albrechta pro Jihlawany amnestii swolil král jen pod wýminkau jejich

34) Že o přijímaní léna w té době jednalo se skutečně, dowídáme se ze psaní Jana Hrobského ze Sedlce, daného hejtmanu Třeboňskému o nowinách z wojska králowa tehdáž přišlých. (Orig. arch. Třeboň.) W listinách té doby císař Fridrich jmenowal krále Jiřího: „her Jorg, der von den vonnherrn (korauhewní páni), rittern vnd knechten, den vonnstetten vnd der lanndschaft des kunigreichs zu Behem zum kunig erwellt vnd gekront ist.“ Kolik asi namáhání zawalil diplomatům té doby takowýto medius terminus, dříwe nežli s obau stran k němu swoleno?

1458 neprodleného podrobení; Rakušané zawázali se k náhradě 16 tisíc zlatých za Kunrata Hölzlera před rokem wydaných a na zemi jejich od té doby postihowaných; množstwí jiných wěcí sporných, a wšak méně důležitých, odloženo k budaucímu dalšímu rozeznání; wýnosem wšak
2 Oct. císařowým dne 2 října wydaným uzawřen s bedliwostí pokoj dokonalý a co k němu náleželo; načež wojsko české wrátilo se čtyrmi praudy, pro snadnější krajin ušetření, do země swé.[35])

Město *Jihlawa* stalo se bylo posledním útočištěm wšech fanatických odpůrcůw krále Jiřího w Morawě; arcikníže Albrecht byl tam na počátku měsíce srpna wyprawil za nejwyššího welitele swého pana Hynka Bítowského z Lichtenburka, jehož osobní proti nowému králi nenáwist byla ode dáwna neukrotitelna. Powážímeli, že asi dwadcatero wzácnějších rodin toho města, ježto byli radili ku pokoji, wystěhowali se odtuď pro bauře domácí a poddali se králi, nabudeme předstawení, jaký asi duch panowal té doby w městě, aniž se diwiti budeme, že rozjitřený lid obecný ani nepřijal milosti, jim od císaře pod wýminkau podrobení se zjednané. Boj nad míru wzteklý a krwawý weden až do polowice měsíce listopadu; město sewřeno bylo wojskem králowým se wšech stran, předměstí wšecka wypálena, rybníky skopány, a cokoli kázalo tehdejší umění dobýwací, děláním průkopůw, opletáním košůw a plotůw, to w skutek wedeno. Obležení dokazowali neobyčejné srdnatosti častými wýpady, a nejednau prowedeny prý kusy hrdinské, kteréž hodny byly i lepší

35) Listina ode dne 2 Oct. pod nápisem: „Die Bericht, so der Kaiser mit dem Jorsigkn der sich nennt kunig zu Behem ze Wienn vor den prukken beslossn hat", tištěna in Chmels Materialien, II, 161—3. Jiné zpráwy podáwají zwláště Anon. chron. Austr. a Ebendorfer l. c.

pře i delší paměti. Posléze ale, když i nejzarytější wztek 1458
nemohl neuhlédati konečného nezbytí, dáno se do wyjednáwaní, a dne 15 listopadu uzawřena smlauwa obsahu 15Nv.
nám neznámého, kterauž ale wystěhowalci dostali se ke zpráwě města swého zase a byli napotom wěrnými poddanými krále swého. Zpráwa ta, že někteří z nejudatnějších hájitelůw města zjímáni a stínáni jsau, dáwá srozuměti, že wzdání ono nestalo se bez odporu a bez bauře.[36]) Rány a škody událostmi takowými městu někdy kwětaucímu zasazené nedaly se po mnohá léta zaceliti a nahraditi.

Nelze zamlčeti okolnosti jiné při uzawření míru Wídeňského, která pro domácí blahobyt lidu obecného w Čechách a w Morawě brzy welmi trpké měla následky. Arcikníže Albrecht počal byl w posledních létech zbědowanému wždy stawu financí swých pomáhati prostředkem oblibowaným bohužel ne w Rakausích a we středowěkosti toliko, ražením totižto špatné mince, a císař Fridrich jal se následowati příkladu jeho již proto, aby jím neutrpěl škody; neřest ta, čitelna již r. 1458, dostaupila wšak wrcholu swého teprw r. 1460; jména „habranky“ a „Schinderlinge,“ kterým nazýwány toho wěku peníze Ra-

36) O příhodách Jihlawských r. 1458 zachowaly se zpráwy jen zlomkowité a chudé. Nejwíce podáwá jich Johannes de Guben (we Script. rer. Lusatic. I, 79—80), některé též staří letopisowé, Cochlaeus atd. W jedné z knih městských Jihlawských zapsána pamět sauwěká, kdežto se dí: Orta est divisio, democratia regnante. Quid sequebatur? Communitas extollit cornua, praevaricatur legem, opprimit senatum, paretque mandatis vilium, suorum sapientum spreta relatione. Vallatur civitas, incendia suburbiorum, desolatio villarum, suffossio piscinarum pluraque incommoda inferuntur. Et licet repugnabant strenue, sed sine commodo etc. —

1458 kauské, newyšla lidu ani podnes cele z paměti. Král Jiří byl ještě za swého zpráwcowstwí, w měsíci lednu 1458, dal přibiti takowé peníze weřejně na pranéř w Praze, a zapowídal je tak přísně, že i wšecky kupce cizozemské, ježto je w obchod uwodili, wypowěděl ze země s tím doložením, že budeli kdo postižen s nimi po čtrnácti dnech, má ztratiti netoliko zboží swé wšecko, ale i swobodu osobní. Nyní ale, když wojsko české přes dewět neděl bawilo se w Rakausích, a král sám dal sobě splatiti dluh Hölzlerůw mincí rakauskau, nedopustil toliko, ale kázal prý ji bráti w Čechách, nepomysliw tuším na zhaubné toho následky. Netrwalo dlauho, a špekulanti zaplawili zemi českau i morawskau černými penězi rakauskými, kupujíce za ně a wen z země wozíce staré pěkné groše české. O bídě a neřestech, které z neopatrnosti takowé powstaly, jakož i o znamenitých obětech, kterýmiž konečně wymezeny býti musely, budeme časem swým wyprawowati místněji.

ČLÁNEK DRUHÝ.

WŠEOBECNÉ UZNÁNÍ.

(Rok 1458—1460.)

Působení králowo w poměru k dějinám wěku. Staw říše Německé a poměry její státní, politika territorialní, opposice proti císaři a papeži, zjewy ducha wlastenského. Pius II, císař Fridrich III, markrabě Albrecht Achilles, Fridrich falckrabě a Ludwík Baworský. Sjezd w Bamberce a roztrk mezi knížaty. Poměry uherské a osobní powaha krále Matiáše. Král Jiří a králowstwí uherské. Pius II a král Jiří. Rok Wunsidelský. Důležité smlauwy Chebské. Záwazky králowy s císařem; císař w Brně. Uwázaní se w Slezy a zpaura Wratislawská. Smlauwy Domažlické. Sjezd Plzenský. Swatby Chebské. Úmluwy s Wratislawí a s králem Polským. Sjezd Mantuanský.

Naděje krále Jiřího, že službau císaři Fridrichowi 1458
prokázanau dojde uznání důstojenstwí swého mezi sauwěkými panowníky, byla smluwami pod Wídní uzawřenými ještě zmařena: brzy ale za hranicemi na wýchodu i na západu wywinuly se nowé řady událostí, které donutily knížata okolní hledati přízně u mohutného krále českého, a podáwati mu samoděk netoliko tituly žádané, ale i wyhlídku na hodnosti ještě wyšší a potuď ani nepomyšlené. Přízniwé náhody přispěly k tomu neméně nežli

1458 osobní zásluhy, že skrze celau řadu let (1459 — 1464) wšecky politické záležitosti středoeuropské čekaly více méně rozhodnutí swého z Prahy, že zbauřené wlny dějin swětowých přicházely obrážeti se jakoby o skálu pewnau, je dělící a mírnící, o energii rozumu a wůle Poděbradowy. Jest nám proto wystaupiti na chwíli z mezí wlastenských a obrátiti pozor swůj jak wůbec na walný praud sauwěkého dějinstwa, tak i na wywinutí wěcí německých a uherských obzwláště.

Hlawní *momenty w dějinách* powšechných wěku Poděbradowa byly: nejprw násilné šíření panstwí mohamedanského do západu a proti němu tichý ale znamenitý pokrok oswěty křesťansko-europejské; pak dočasná restaurace papežská wedle auplného poklesu císařské moci, a proti ní zmáhání se moci knížecí, co zeměpanské, jak wůbec w Europě, tak w německé říši zwláště. Weřejné události nabýwaly jen potud důležitosti historické, pokud napomáhaly aneb překážely hlawnímu takowému praudění dějin: a cokoli newztahowalo se k němu w žádné míře, upadlo w newšímaní a zapomenutí. Dolíčíme toho brzy w dalším wyprawowání swém, jak důležité bylo postawení a působení dworu českého w otázce Turecké, kterážto panowala s počátku wšem ostatním. Co do pokrokůw oswěty král Jiří nenapomáhal arci ani studiem humanistickým čili staroklassickým, ani umění knihtiskařskému, ani welikým podnikům námořským, ježto tehdáž jaly se obnowowati celý swět myšlének w Europě; ale pro wymanění myslí křesťanských wůbec nikdo nepůsobil a netrpěl wíce nežli on, slowem i skutkem, postředně i bezpostředně. Proto také co hlawní, jestli ne jediná, překážka restaurace papežské zbauřil posléze wšecky wzteky proti sobě, kterými wládnul ještě fanatismus církewní. Poměry tyto wystaupí časem swým samy swětlem dosta-

tečným na jewo; my nyní obrátíme zřetel swůj přede- 1458
wším ku proměnám moci panownické, kteréž arci také
wíce wedle něho, nežli skrze něho se dály. Pro snadnější
porozumění jest nám je uwažowati nejprw w říši německé,
potom w uherské, a oznámiti se spolu s osobními poměry
a powahami panowníkůw, od kterýchž události mezinárodní
braly hlawní směr a postrk swůj.

Státní a práwní *poměry říše německé* měnily se od
lidské paměti každým wěkem. Půwodně byl Karel Weliký,
po zničení wšech starých swépráwných knížat kmenowých,
zcentralisowal wládu ohromné říše swé způsobem
podiwu hodným; pod ním a po něm jména wéwoda,
kníže, hrabě, markrabě atd. značila wšude pauhé auředníky
císařské, nikoli pak pány swépráwné a dědičné;
každá moc weřejná we státu prowozowala se netoliko
jménem, ale i wolí císařowau. A wšak wolením císařůw
od oněch auředníkůw a srozuměním těchto s papeži počalo
záhy w říši dílo *decentralisace* a rostlo skrze mnohá
století, až konečně stát někdy německý proměnil se
w *saustátí*, kterémuž podobného swět newiděl za wěkůw
ani starých ani nowých. Za Poděbrada byla to již hromada
mocnářských sausedůw druhu nejrozmanitějšího, welikých,
malých i nejmenších, wéwod a knížat, arcibiskupůw
a biskupůw, markrabí, falckrabí a lantkrabí, opatůw
i abatyší, hrabat, pánůw, rytířůw i swobodníkůw, ba i
obcí městských a selských bez počtu, ježto přijímali statky
swé od samého pána boha w léno, jelikož obraceli zření
swé k císaři jen pokud sami chtěli. Císař byw ještě potřebným
w říši, jakož jsme již podotkli, pro udělowání
sankce proměnám, ačkoli newisícím od jeho wůle, a powinen
jsa před národem oblékati se ještě w majestát,
ačkoli neměl z říše důchodůw, leda taxy kancelářské, komorní
platy několika měst, daně z židůw a cla některá,

1458 musel proto wybírán býti mezi panowníky pomezními, nejwíce českými a rakauskými, kteřížto majíce dostatek moci domowní, přijímali důstojenstwí císařské takořka jen na ozdobu a blesk. Následowně císařowé wůbec již neobraceli k záležitostem říšským tolik péče a činnosti, kolik bylo potřebí k uwedení žádaných opraw do weřejných poměrůw německých. Ba nejednau zdálo se, jakoby powažowali titul císařský jen za prostředek k bezpečnějšímu těžení a množení moci swé domowní, a bohatili sebe i přátely swé sami chudými zbytky práwa někdy welebného, ale již jakoby daného na drancowání.

Po tak nekonečném a k wíře nepodobném rozkauskowání nemohlo minauti, aby záhy nedělala se w říši zase centralisace spůsobu jiného, ježto pode jmenem *politiky territorialní* w dějinách německých známa jest. Ti rodowé knížecí, kterýmžto při rozchwatu moci císařské bylo podařilo se osobiti sobě kusy wětší w dědictwí, usilowali již dáwno státi se panowníky samopráwnými w těch krajinách, kde jim půwodně propůjčena byla jen moc auřední. Tak ku př. w Bawořích, Francích, Falcech i jinde, kromě knížecích dědičných poddaných, počítalo se množstwí měst i rodin swobodných, patřících powinností swau jen upřímo k císaři, arciže w míře od nás již naznačené. Knížata usilowali wšude tyto swobodníky říšské proměniti we swé poddané, tak aby stali se pomalu stawy baworskými, falckými, saskými, atd. Jest se domysliti, že snažení takowé dáwalo příčiny k nekonečným sporům a půtkám, jak s císaři, tak i s poddanými samými; a skutečně obsah dějin německých záležel s wětší částky z wýjewůw takowého druhu. Památná jest při tom ta zwláštnost ducha německého, že rodiny a obce, stawíce se knížatům na odpor, hledali pomoci ne tak u císaře, w posilení jeho moci austřední, jako raději

we spolčení se s sobě rownými a w zakládaní zwláštních 1458
jednot branných. Prwní wětší toho spůsobu příklad daly byly obce Šwejcarské, pak města porýnská, spolky rytířské a t. d.

Přední mezi knížaty, kurfirstowé, počali byli již dáwno, zwláště w nepřítomnosti císařůw, osobowati sobě také wládu w říši. Wyprawowali sme na swém místě, kterak již 17 ledna 1424 w Bingen učinili byli mezi sebau námluwu, dle které mohli obejíti se i bez císaře, ana moc nejwyšší měla střídati se ročně mezi nimi. Ještě důležitější byly zápisy jednoty kurfirstské we Frankfurtu 21 března 1446 učiněné k obraně naproti počínawší již tehdáž allianci mezi císařem a papežem. Na základě zápisůw těch počala již w měsíci listopadu 1456 na sjezdu Normberském oprawdowější wlastenská opposice knížat proti císaři i proti papeži pospolu; císaři zejména hrozilo se, ne že ssazen bude za příčinau nečinnosti swé jako někdy král Wáclaw, ale že mu přidán bude jiný panowník, co král Římský, aby lepší péči wedl o dobré obecné. Ale jakkoli mnoho dálo se ku prowedení pokusu takowého, on konečně přece nepodařil se, když někteří kurfirstowé dary a sliby dali se získati opět.

Wšak opposice ona byla nezrodila, ba ani neujala se mezi kurfirsty. Arciže staw tak neutěšený, který chromil a ničil moc i politiku německau mezi národy europejskými, neušel owšem pozoru obecného: wždyť Němci již dříwe jen k hanbě a škodě swé potýkali se byli s Čechy husitskými, nyní pak blížilo se nebezpečí ještě mnohem oprawdowější od Turkůw. Jakkoli sprawedliwé byly žaloby na utuchnutí w národu wšeho *ducha wlastenského*, na bezuzdné sobectwí a zdiwočelost wšech stawůw i osob, našli se wždy také lidé šlechetní, kterýmžto líto bylo neřesti takowé a kteří proto zasazowali se tím horliwěji o uwe-

1458 dení čáky nadějnější do weřejných poměrůw wlasti swé. Wynikali mezi nimi dwa státní řečníci, doktorowé práw Řehoř z Heimburka i Martin Mayr,[37]) co buditelé wlastenectwí německého a hájitelé práw národu swého; neboť působení jejich, co rad knížecích a předních ba téměř jediných znatelůw nauky politické, přewyšowalo i moc prowozowanau od diplomatůw wěku našeho. Zalíbení we studiech humanistických, tehdáž wůbec ještě nowých, pautalo je přátelsky netoliko k sobě wespolek, ale také ku přednímu jejich zástupci w Němcích, Eneášowi Sylviowi: awšak přátelstwí to utonulo zase we sporu interessůw, ježto zastáwali. Takéť postupem času Řehoř z Heimburka dokázal se býti jestli ne maudřejším a opatrnějším, aspoň ráznějším, wěrnějším a bezauhonnějším, nežli mladší jeho

37) O mužích těch obau, co raddách později také krále Jiřího, nastane nám řeč častěji. Řehoř z Heimburka narodil se na počátku XV století we Wircpurku ze zemanské rodiny francké. Co syndikus města Normberka od r. 1433 poslán byw ke sboru Basilejskému, w několikaletém tam obcowání s předními wzdělanci wěku swého nabyl i on wyššího rozhledu. O působení jeho co předního řečníka knížat německých, w Římě i we Frankfurtě r. 1446, podotkli sme již na swém místě. Roku 1454 wyžádal si jej od Normberčanůw král Ladislaw do swé raddy; po jehožto smrti byl r. 1458—61 we službě arciknížat Albrechta i Sigmunda; později upadw we klatbu papežowu, zdržowal se saukromí nejwíce we Wircpurku; r. 1466 přišel do Prahy slaužit králi Jiřímu až do jeho smrti 1471, a umřel pak sám w Drážďanech w měsíci srpnu 1472. — Martin Mayr byl rodilý Heidelberčan, wzdělal se nejwíce w Normberce u „otcowského přítele“ Řehoře z Heimburka, byl na sněmu Nowoměstském 1455 co kancléř arcibiskupa Mohuckého Schenka z Erbachu, později stal se radau falckrabě Fridricha i Jiřího krále Českého, a již 21 Dec. 1459 wstaupil do služby knížete Ludwíka Baworského na Landshutě, kdežto byl a zůstal až do jeho (1478) i swé smrti († 1481), prowozowaw dlauho moc welikau, co přední rada wšech knížat Baworských.

přítel Mayr. Není pochyby, že onino pokusowé opposice 1458
německé proti Římu, oni neobyčejní ohlasowé ducha wlasteneckého, ježto w říšských aktách sněmowních a weřejných r. 1454—1461 překwapují zpytatele, brali půwod swůj jestli ne z péra, aspoň z ducha i ze wliwu dotčených mužůw; neboť až příliš rychle ukázalo se, zwláště po smrti Trewerského kurfirsta Jakuba ze Sirk († 1456), že knížata, kteří dáwali k nim jméno swé, neměli pro ně wlastně ani citu ani wůle oprawdowé. A proto také krwawé ty rozbroje, kterými r. 1458 počala zmítati se říše německá i klestiti spolu králi Jiřímu cestu ku powýšení jeho, nezrodily se upřímo z opposice proti papeži a císaři, ačkoli zůstáwaly wždy w auzkém s ní spojení, ale z dotčené již politiky territorialní čili centralisace zeměpanské.

Na stolici papežské, po smrti Kalixta III, seděl nyní (wolen byw 19 srpna 1458 i korunowán 3 září) týž *Aeneas Sylvius Piccolomini*, kteréhož již poznali sme i co wýtečného spisowatele, i co maudrého a srdnatého někdy jednatele na dwoře císařowě. Powýšení jeho pode jménem *Pius II* bylo skutek w historii důležitější, nežli obecně se uznáwá. W něm zajisté papežowal muž stojící skutečně na wýši wěku swého, co znatel newyrownaný swěta minulého i sauwěkého. Uměltť lépe než kdo jiný wážiti a ceniti wšecky na dějišti swětowém činné síly a energie fysické i mrawní; znal poměry a smýšlení přátel i nepřátel ze wlastního spatření a zkušení, ano nebylo téměř strany a táboru, kdežby sám byl nepřebýwal některý čas. Byloť sice znamenati, že zastáwaje ode mládi zásady a strany rozdílné, časem sice rozdílným, ale horliwostí a wýmluwností wždy stejně žiwau, nepřilnul byl srdcem k nižádné z nich, a přijímal i nosil barwy pokaždé od wyhlídky, která se mu práwě naskytowala: wšak sama ta praktická zběhlost a spůsobilost, uwázawši

1458 se posléze w moc a působnost nejwyšší na zemi, slibowala účinky weliké, aniž obáwati se bylo, žeby ctižádostí swésti se dal na dráhu ještě skwělejší. Neb jakkoli bystrý byl rozum jeho, jakkoli wysoká wzdělanost, jakkoli rázná wůle i odwaha, nerownal se předce oněm předchůdcům swým, kteří jako Řehoř VII a Innocentius III wtiskli byli do papežstwí takořka pečet wlastního ducha swého, ale naopak duch jeho přijal na se ráz a pečet od ústawu a důstojenstwí, ku kterémuž powolán byl. Protož nezamýšlel sice cest nowých, aniž uměl oprawiti ústrojí stolice papežské dle okolností wěku: ale nikdo nebyl spůsobilejším k obnowení a wztýčení zase dáwné papežské práwomocnosti a sláwy. Ta již od potlačení sboru Basilejského, zwláště opatrností posledních jeho předchůdcůw, znamenitě opět se zotawowala; jemu dáno bylo powznésti ji ještě mnohem wýše a nawrátiti na chwíli jakoby časy a hlasy Bonifacia VIII.

Již sme připomenuli, že Pius II dáwno před swým powýšením uznáwal a cítil lépe nežli kdo jiný i welikost nebezpečí, hroziwšího křesťanstwu od Turkůw, i pilnau potřebu zastawiti moc jejich, ana rostla ještě každým wěkem. Wida mohamedánstwí, ano se dwau stran wtíralo se násilím do zemí křesťanských, z Afriky skrze Granadu do Španiel, z Asie skrze říši někdy Byzantskau do krajin podunajských, uznal, že k odwrácení takowého nebezpečí nepostačil nižádný národ sám o sobě, ale že bylo potřebí spojeného úsilí weškerého křesťanstwa. Takéť stala se to i zůstala wždy prwní a přední péčí jeho pontifikatu, kteréž obětowal se, bez ohledu na chorobu těla swého, rázností a stálostí obdiwení hodnau. Wěděl bez pochyby, že k opanowání swěta křesťanského cesta nejbližší a nejjistější byla zachowání jeho. Bylby sice měl k tomu cíli, jak podlé ustanowení dáwného, tak i podlé nowějších zá-

wazkůw, postarati se předewším o swolání wšeobecného 1458
koncilium, ano desítiletí od posledního sboru bylo již dáwno uplynulo: ale koncilia nehodila se do směru monarchického w církwi, kterým brala se nyní kurie Římská. Oblíben proto jakýsi surrogat za ně, swolání totiž mocnářůw křesťanských ke sjezdu do Mantuy, o kterémž brzy šíře jednati budeme.

Poměr a chowání Pia II k *císaři Fridrichowi III* bylo něco zwláštního a podiwného. Jakkoli papež nepřestáwal jewiti tu nejsrdečnější oddanost býwalému dobrodinci swému, a jakkoli upřímná byla Fridrichowa úcta ke stolici Římské, nemohl přece císař ubrániti se jakési neochotnosti a nelibosti, když mu bylo kloniti se před býwalým služebníkem swým. A nicméně neužíwal osobní doby příznivé k nabýwání zase aspoň částky toho, co byli císařowé ztratili naproti papežům za posledních století, ale chtěl užíwati powolnosti papežowy jen k rozšíření a upewnění zeměpanské moci swé, a když papež nemohl býti mu we wšech jeho žádostech po wůli, ukazowal se citliwým a téměř uraženým. Památka Fridricha III bylaby wůbec we wětší úctě u potomstwa, kdyby se byl nestal císařem a byl nestaupil na weliké swěta dějiště. Postawa sice jeho ušlechtilá hodna byla císaře, i měl co člowěk mnohé cnosti do sebe: byl pobožný, pokojný a sprawedliwý, dobrý manžel a otec, měl ducha bystrého, pamět neobyčejně silnau, a lásku k naukám i umám; libowal sobě zwláště w zahradnictwí a stawitelstwí, též we wzácnostech přírodních i uměleckých. Ale při libůstkách takowých zapomínal rád na panowničí powolání swé a wyhýbal se co možná jeho pracem i powinnostem; nemenší wada byla jeho známá skrbnost a haužewnost, ana dáwala příčinu ke množení poplatkůw a zádaw rozličných; nejwíce ale bylo litowati auplné u něho netečnosti

1458 a neschopnosti k ideám wůbec, a politickým zwláště. Jaký budu já míti z toho užitek? ptáwal se obyčejně, když přemítány w jeho radě náwrhy k oprawám státu neb církwe; a kde newiděl zisku hmotného i jistého, wždy odkládal wěci třebas sebe pilnější a potřebnější. Také když předsedáwal na sněmích říšských, což arci welmi pořídku se dálo, nemilosrdným dřímaním i při sebe wřelejších wýlewech wýmluwnosti uwodil sněmowní řečníky w zaufalstwí. Při tom pak při wšem byl žarliwý a citliwý na důstojenstwí swé císařské, ba i swéhlawý, a nerad odpauštěl těm, kdo proti němu se prowinili.

Císař Fridrich III bylby sotwa oseděl skrze wíce než půl století na trůnu říšském, kdyby se mu byl nestawil dobrowolně po boku muž, jako nějaký jeho doplněk, jenž nahražowati se snažil poněkud osobní jeho nedostatky. Byl to *markrabě Albrecht Braniborský*, třetí syn onoho Fridricha purkrabě Normberského, kterýžto za sboru Konstantského powýšen byw od císaře Sigmunda na markrabstwí Braniborské, býwal potom nejwyšším welitelem wýpraw říšských proti Husitům a umřel 1440. Albrecht rodiw se r. 1414, w rozdílu s bratřími Janem, Fridrichem II kurfirstem a Fridrichem mladším, stal se pánem knížetstwí Anspachu, a později také Baraitu we Francích; pročež usilowal některý čas obnowiti w sobě titul i práwa někdy wéwody Franckého. Již od r. 1439, kdežto král Albrecht užíwal jeho pomoci we Slezích proti Polákům, činili sme we wyprawowáni swém časté o něm zmínky; nedálo se zajisté nic důležitého w říši, jehožby on neaučastnil se mezi předními, nejwíce za císaře odbýwaje. Byl to muž neobyčejné síly tělesné i duchowní: nejen w kolbách rytířských nerownal se mu nikdo, ale i w bitwách krwawých těžko říci, předčil-li w něm wůdce wěhlasný, čili bojowník silný a neohrožený, ano prawilo se, že ne-

jednu porážku, kterauž utrpěl co wůdce, obrátil co wojín 1458
zase u witězstwí; tělo jeho plno bylo šrámůw nabytých we půtkách bez počtu; w něm jewil se tuším poslední skwělý wzor hrdiny středowěkého. Podnikawost a činnost jeho neměla míry ani konce, a každý požíwal rád důkladné jeho rady i pomoci. Jarobujnost jeho ale zračila se také wášněmi a náruživostmi; diwokým klopotem oboříwal se na každého, kdo činil mu jaké příkoří, ačkoli uměl také nejen rozumně a maudře, ale i srdečně chowati se k těm, kdo požíwali jeho lásky aneb úcty. Lidí neurozených málo sobě wážil, měšťáky a kramáře měl w opowržení, aniž uznáwal a šetřil práw jejich proti sobě: naproti tomu císařům a papežům prokazowal wždy úctu a oddanost neobmezenau. „Poslušenstwí wrchnosti swětské i duchowní jest newyhnutelně potřebné," tak mluwíwal; „my umíráme a zdrawíme se (sterben und genesen) při Císařowě Milosti, a w jeho blahu opatrujeme spolu swé wlastní." Jeho snažností zwláště r. 1461 odwrácen obrat w říši, kterýž byl císařstwí a papežstwí měl zasaditi ránu tuším smrtelnau. Proto také chwálil jej Aeneas Sylvius nade wšecky knížata wěku swého, a nazwal ho „Achillesem německým," kteréžto příjmí jemu i zůstalo, ačkoli mnozí ze sauwěkých dáwali mu raději titul „lišky německé" („vulpes Germaniæ.") Nedáť se zajisté zapírati, že hledáwaje prospěchu swého wšemi spůsoby, nestaral se wždy o důslednost, a při wší swé síle a čestnosti neštítil se ani cest ukrytých a klikatých, kdykoli wésti mohly k cíli. S prwní manželkau Marketau Badenskau zplodil šestero, s druhau Annau Saskau třináctero dítek, a umřel teprw 1486; nynější králowská rodina Pruská počítá jej upřímo mezi praotci swými.

Od Albrechta Braniborského lišil se *Fridrich falckrabě Rýnský* nejwíce swau láskau k naukám a k litera-

1458 tuře. Chwálilo se o něm, že libowal sóbě prý we čtení starých klassikůw i w naukách přírodních; a jisté jest, že lidé učení a básníci nacházeli na dwoře jeho w Heidelberku, tehdáž nad jiné skwostnějším, čestný přítulek. Uměl wšak se také we zbrani a we wojenských tak dobře jako we státních wěcech; takéť uměním a péčí rozumnau dobyl wíce znamenitých wítězstwí, nežli markrabě Albrecht swau klopotností, takže i příjmí „Fridricha Wítězného" dáwá se mu až podnes, ačkoli proslul také pode jménem „der böse Fritz." Chowání zajisté jeho býwalo hrdé a spíše welikomyslné nežli dobrotiwé, i mstíwal křiwdy swé na nepřátelích a neposlušných často welmi ukrutně. Byltě wnuk někdy Ruprechta Klema krále Římského a syn kurfirsta Ludwíka III, rodilý 1425 z Mathildy Savojské; důstojenstwí kurfirstské náleželo wlastně staršímu jeho bratru Ludwíkowi IV, jenž umřew 1449, pozůstawil po sobě jednoletého synáčka Filipa. Fridrich staw se tomuto nejprwé poručníkem, brzy k žádosti poddaných swých uwázal se w moc a důstojenstwí kurfirstské osobně, pod wýminkau wšak, že neožení se nikdy, přijme synowce za syna i učiní ho tudíž dědicem a nástupcem swým. Ku proměně takowé dali swé swolení wšickni přední knížata říšští a papež také: jen císař odpíral stále a swéhlawě. Proto falckrabě hned od počátku octnul se w opposicí proti němu, a jako markrabě Albrecht býwal císaři we wšem pomocen, tak naopak falckrabě podporowal wše, co směřowalo k jeho ponížení a zemdlení. Potomkowé jeho z manželstwí morganatického jsau nynější knížata z Löwenšteina.

Wedle dotčených markrabě i falckrabě byl *Ludwík kníže Baworský*, na Landshutě a Ingolstadtu, méně sice skwělý co do powahy osobní, ale neméně důležitý podstatau moci a wůle swé. Dáwalo se mu, jako i jeho někdy otci Jindřichowi, příjmí „Bohatého": což ukazujeli na

kwetaucí staw finanční, swědčí spolu o maudré a rozumné 1458
jejich wládě. Předčil také Ludwík swau ctižádostí, odhodlaností a podnikawostí aspoň nad strýce swého Albrechta Mnichowského a Strubinského, kteréhož Čechowé byli r. 1440 wolili sobě za krále, a jenž wyznamenáwal se již jen swau tichostí, pobožností a láskau k hudbě († 1460). Ludwík pojal byl r. 1451 k manželstwí Amalii dceru kurfirsta Saského, i stal se tudíž r. 1458 swakem markrabě Albrechta: smýšlení wšak jeho bylo i zůstalo Čechům přátelské

Knížata zde uwedení byli hlawní osoby we dramě bauřliwé a plné katastrof rozličných, ježto počawši r. 1458 ukončila se teprw mírem Pražským r. 1463. Wedlejší úlohy hráli w ní arciknížata Albrecht Rakauský a Sigmund Tyrolský, knížata Saští Fridrich i Wilém, Braniborský kurfirst Fridrich II, Karel markrabě Badenský, Oldřich hrabě Wirtenberský, a mezi duchowními zwláště Mohucký arcibiskup Diether z Isenburka. My uwedeme o ní jen tolik, co postačí k lepšímu dorozumění dějinám českým a osobnímu krále Jiřího působení.

Když císař Fridrich, ze wděčnosti k markrabi Albrechtowi, byl obnowil a rozšířil práwa zemského saudu Normberského, počali se zápletkowé uzawřením dne 6 6 Fb.
února 1458 smlauwy přátelské mezi falckrabím Fridrichem a knížetem Ludwíkem, jejížto prawý smysl tajným přídawkem ode dne 24 února určil se w tom směru, že 24Fb.
spojenci oba zawázali se ke společné radě a pomoci proti markrabi Albrechtowi, kdyžby prý usilowal opět mýliti a tisknauti je i poddané jejich dotčeným saudem swým Normberským; an markrabě, jakož wůbec bylo známo, užíwal swého práwomocí k zakládaní a šíření moci swé zeměpanské we Francích. Příběh takowý udál se brzy w půtkách o hrad a panstwí Widdern. Bylo to jmění

1458 několika hromadníkůw (Gauerben), jichžto tři čtwrtiny patřily powinností manskau k biskupu Wircburskému, jedna čtwrt k Rýnskému falckrabí. Jeden ze hromadníkůw, jmenem Hornek, pohnán byw k markrabowu zemskému saudu pro laupež a jiné wýtržnosti, když nestál, uwalil na sebe i na hromadníky swé welikau pohromu. Markrabě zajisté sebraw silné wojsko, překotem dobyl a obořil
29Jun. (29 červwna) hrad Widdern, na podáwané sobě od biskupa i od falckrabě práwo, ani na pomoc, kterau falckrabě swým přispěti se chystal, ohledu nebera.

Nezadlauho následowal podnět ještě důležitější. Kníže Ludwík nemohl oželeti města Donauwerth, kteréžto bywši někdy poddané předkům jeho, wymanilo se bylo na swobodu a stalo se městem říšským. Proto po dlauhých a welikých přípravách, u prostřed měsíce září 1458 obe-
19Oct. hnal je náhle wojskem walným a přinutil wzdáti se 19 října. Požíwal při tom pomoci jak falckrabowy a biskupa Wircburského, tak i jiných knížat a biskupůw wíce, i samého také markrabě Albrechta, swého přítele od mládi. Ale císař Fridrich, popuzowán jsa od maršalka swého w říši, Jindřicha z Pappenheimu, i od jednoty měst říšských, prohlásil dobytí Donauwerthu za pych, i swoláwal o to sněm do Esslingu.

Knížata předwídajíce bauři, o nowém roce 1459 sjeli se u welikém počtu a nemenší nádheře w *Bamberce* ku poradě, zdaliby nebylo lze ji předejíti; kromě markrabě Albrechta, falckrabě Fridricha, knížete Ludwíka Baworského, Sigmunda Tyrolského i jiných, byl tam také Wilém kníže Saský, hledaje pomoci proti Čechům, a král Jiří poslal byl jednoho ze swých zemanůw kraje Loketského, Hanuše Štampacha, tuším jen na zwědy. Sjezd wydařil se ale naopak, a w bauřliwém jednání uwedl konečný roztrk mezi knížaty. Když zajisté w hádce o hrad Widdern

markrabě Albrecht obyčejnau swau klopotností prohodil, 1458
zaměřuje na falckrabě: „Hornek že jest „ein Schalk“ (špatný chlap) a „Schalk“ že jest také, kdokoli ho zastáwá:“ tu falckrabě tasiw meč: „Ty lžeš, jako prodawač masa, já kníže čestný!“ wolal, a byliby se wraždili na místě, by knížata jich byli nerozwedli násilím. Od té doby zmizela wšecka čáka trwalého pokoje w říši, a strany obě počaly se zbrojiti znowu i obraceti zřetel swůj k Čechám, kdežto byl již od dáwna takořka hlawní sklad umění a sil wálečných. Albrecht wyznal knížeti Wilémowi upřímně, že pretense jeho ku koruně české nedala se již prowesti, ale že bylo žádaucí, aby hleděl smířiti se s woleným králem a získati jeho na swau stranu; i podáwal se za prostředníka, byw od krále samého již dáwno žádán, aby tak učinil. Počato tudíž wyjednáwati skrze Štampacha o sjezd nějaký k tomu cíli, a následowalo rokowání we Wunsidlu i sjezd Chebský, o kterýchžto brzy wyprawowati budeme místněji.[36])

Jiného rázu, ale neméně wážné, byly zmatky a bauře, které stejnau dobau připrawowaly se také na wýchodu, zejména we *králowstwí Uherském.* Páni země té, a zwláště Michal Szilágyi gubernator, woliwše sobě za krále mladíka osmnáctiletého, nemajícího ještě zkušenosti ani zásluh, nadáli se byli sami dlauhého panowání we jménu jeho.

36) O událostech německých té doby nejlépe slauží již dotčené dílo: J. J. Müller Reichstags-Theatrum atd. aspoň co hojná zásobárna wšelikých akt weřejných. Mezi ostatními spisy wyniká Chr. Jak. Kremer Geschichte des Kurfürsten Friedrichs I von der Pfalz, (Mannheim 1766, 2 Bde in 4) swau důkladností. Nejnowější wšak dílo jest také nejdůkladnější: Joh. Gust. Droysen Geschichte der Preussischen Politik, 2er Bd. Berlin 1857 in 8, ačkoli bawí a drží se jen takořka we wrcholcích dějin, aniž sestupuje do podrobností.

1458 S druhé strany wojenské roty české, ježto byly také podstatně napomohly k Matiášowu wolení, daufaly netoliko w odměny, ale i w ochranu proti stawům uherským, kteříž od dáwna nepřestáwali doléhati na wybytí a wyhlazení cizí moci branné ze wlasti. Osobní *powaha krále Matiáše* zmýlila brzy wšecky do wěku jeho kladené liché naděje. Byl to mladík ducha mužného, neobyčejnými od boha dary nadaný, rozumu nad míru bystrého, wůle neoblomné, činnosti neunawitelné, postawy newysoké a složité, kadeřáwek plawý, lwu podobný tělem i duší. Panowati netoliko chtěl ale i uměl hned od počátku, a netrpěl nikoho neřkuli nad sebau, ale ani wedle sebe. Cítě pak se pánem, neznal do sebe powinností, alebrž jen práwa; cokoli zachtěl, mělo swětu býti zákonem; srdce měl jen pro sebe sám a pro sláwu swau, a egoismus jeho byl tím strašnější, čím lépe uměl odíwati se w raucho ušlechtilosti. Byltě zajisté wzdálen wší podlosti a malichernosti, wždy jsa weselý, měl mnoho wtipu a libowal sobě w literatuře i w krásoumě; ukazowal se rád štědrým, skwostným a welikolepým; sprawedliwosti hájil rychle a rázně, kdekoli pře nedotýkala osoby jeho, ale ze cti ani ze mrawnosti nebral sobě rozpakůw, kdykoli zisk wětší stawil se jim na odpor, a wděčnost i něžnost, laskawost i slitowání byly cnosti jemu neznámé. Kromě matky jeho newí se o příteli a dobrodinci, kterémuž by se byl nestal konečně auhlawním nepřítelem. Také hrdý ten duch w čas nauze nezamítal ani přetwářené pokory, ani klamu a lichoty. Nelze udati určitě a podrobně, co wše přihodilo se na počátku kralowání jeho: jisté wšak jest, že již w měsíci máji 1458 odjal ujci gubernatorstwí, a ještě dříwe pohodl se s jinými pány, i s rotami českými. Máme jen neurčité zpráwy o bauřech a bojích domácích, wypuklých již w měsíci březnu i dubnu, a pro mladého krále newždy

šťastných.[39]) Nesnáze jeho množily se sočením naň ne- 1458
spokojencůw i nepřátel, že byl prý rodu nenárodního a nízkého, walaský wýstřelek bez zásluhy a ctnosti, jehožto powýšení stalo se bylo jen podwodem a násilím.[40]) On nicméně uměl se chowati tak, že lid obecný, nižší šlechta i duchowenstwo přilnuli k němu walně, a tak monarchie i zde počala twrditi se na základu demokratickém. Popularnosti jeho napomáhal také boj, kterýž strojil proti rotám českým w zemi nejprw wedením Šebestiana Rozgonyiho, potom po wypršení příměří (29 Sept.) wedením jiných wůdcůw domácích; Petr Aksamit padl byl w bitwě u Šárošpataku již na konci měsíce máje, a Jiskra hledal několikrát útočiště w Polště; moc wšak rot těch byla teprw po několika létech tu zrušena mocí, tu wybyta umluwami.[41]) Michal z Szilagyi, Ladislaw Gara i Mikuláš

39) Již 2 Mart. 1458 dáwali knížeti Wilémowi Saskému jeho poslowé z Prahy zpráwu: Vns ist auch hud warhafftig zuuerstehen gegeben, sich begebe zu Hungern wider den nüwen vffgeruckten konig gros krieg vnd Irrthum etc. (Orig. arch. Drážďansk.)

40) Hrabě Jos. Teleki (Hunyadiak kora I, 26 sld.) snaží se dowoditi, že rodina Hunyadowa byla půwodu maďarského a nikoli walaského neboli romanského: ale důwody jeho nemají dosti wáhy proti jednoswornému swědectwí Eneáše Sylvia, Bonfiniho i papežowa legata od r. 1462, o kterémžto řeč bude w poznam. násl. Že wšak Matiáš neuměl walasky, může slaužiti za důkaz, že již od mládi maďarsky wychowáwán byl.

41) Bonfini pag. 411 sq. Kaprinai II, 27, 161, 168, 179, 203 etc. Katona XIV, 145, 149, sq. Teleki III, 83 atd. O Jiskrowi psal 28 Jun. 1458 W. Reichsperger, hejtman Ptujský, do Bawor: Ich bitt Ew. Gnaden zu wissen, dass die Hungern dem Jiskra als bei 1200 Mannen vor zu zwein malen erslagen und gefangen haben: also hat er sie itz bezalt und hat ihnen als bei 5000 Mannen erslagen und gefangen. Aber er hat auch Schaden an seinem Volk genommen, nachdem er viel grenger gewesen

1458 Ujlaki w městečku Šimontorně již 26 července wstaupil
26Jul. w záwazek ke společné obraně proti wšem a každému bez wýminky, kdoby je koli a kteréhožkoli z nich chtěl tisknauti bezpráwně; i bylot netajné, že spolek jejich čelil proti králi Matiášowi.[42]) Protož tento aby uwarowal se škody od nich, dal ujce swého již na podzim zatknauti a drahně času držeti u wězení.[43]) Ujlakimu pak a Garowi odjal jejich auřady. Páni poznawše z té přísnosti nebezpečí swé, počali mysliti nejen na posílení uwnitř, ale i na ochranu a pomoc zahraničnau. Brzy připojili se k nim uherští hrabata ze S. Jiří a Pezínku; Martin hrabě Frangipan, Jan z Szécsi, Pawel Bánfi, Ladislaw a Mikuláš Kanižaiowé, Pertolt Ellerbach, Jan Wítowec bán Slawonský, Rakušané Ondřej Baumkircher a Oldřich z Grafeneku i jiných pánůw drahně; také získány jim bratrské roty české.

W nenadálých těchto převratech není diwu, že utrpělo také přátelstwí mezi králowskými dwory českým a uherským, že zastaweno na čas wšecko laskawější mezi nimi dopisowání a poselstwowání, a staupily na místo jejich

ist, dann sie. (Orig. arch. Mnichow.) Jiskra byl u krále Polského poprwé již na počátku máje w Petrkowě a jednal s Prušáky neprospěšně (Dlugoš p. 225 —7); pak wrátiw se do Uher, wálčil s králem, a w měsíci srpnu byl již zase w Polště. (Dlugoš p. 229.)

42) Zápis 26 Jul. 1458 tištěn u Telekiho, X, 593.

43) O zatčení Szilágyiho dáwal král Matiáš sám zpráwu z Bělehradu 8 Oct. 1458 (Katona XIV, 161). Snášíse to se slowy papežowa legata od r. 1462, kdežto dí: Il re Mathias andó verso Belgrado et mandó per il detto Szilagyi Michaly suo barba; il quale senza sospetto venne, et gionto che fu da lui fu preso et posto in gran strettura, et fu in grandissimo pericolo della vita, et se non fosse stata l' opera del rev^mo Cardinale di S. Angelo, il re lo haveria fatto morire etc. (Srwn. poznam. 45.)

ne sice nenáwist, ale odcizení a netečnost. Skutek ten 1458
jest nepochybný, ačkoli podrobné jeho příčiny upadly w zapomenutí.[44]) I jakžby mohlo býti jináče, když největší příwrženci krále Jiřího w Uhřích, Ujlaki, Jiskra i roty bratrské, byli práwě nejauhlawnější Matiášowi nepřátelé? Nepřízeň musila již státi na stupni dosti wysokém, když nespokojenci uherští mohli netoliko hledati w Čechách pomoci, ale i wolati na trůn wlasti swé buďto krále českého samého, aneb některého ze synůw jeho. Wěc nabýwala takowé oprawdowosti a wáhy, že dne 23 ledna 1459 král 1459
Jiří poručiw manželce swé wládu w Čechách, jel osobně 23Jan.
do Morawy k dorozumění sobě s nimi. W Olomauci byl přítomen na sněmu držaném na počátku měsíce února; také řeč jest o pobytu jeho we Znojmě, kdežto měl prý tajná s císařem skrze posly wyjednáwaní, pak we Hradišti a w Brně, odkudž na konci měsíce obrátil se do Kladska.[45]) Ujlaki namlauwal krále, aby uchopil se wlády uherské k ruce mladšího syna swého Jindřicha, kterémuž zasnaubena byla Jeronyma dcera jeho, a kterýž již byl ztráwil některý čas w Uhřích u budaucího tchána swého.[46]) Kromě holého wšak skutku toho newíme nic

44) Srownej, co z listin dole ke dni 25 Nov. 1460 o tom (po nastalém zase smíření) uwodí se.

45) Poručení králowo 23 Jan. a listiny dané w Olomauci Febr. MS. Sněmowním nálezem 9 Febr. co do berně králi powinné a co do policejních nařízení pro pokoj zemský opakowány téměř doslownè úchwaly sněmu r. 1453 w Praze po korunowání Ladislawowě držaného (MS.). O pobytí králowě w Morawě mluwí Cochlaeus a Pešina Mars Morav. p. 700; o příjezdu do Kladska 28 Febr. atd. Eschenloer p. 74—5.

46) Li Baroni — non cessano di tentare il re di Boemia — che se 'lvuole torre l'impresa di venire a fare suo figliolo Re, che gli vogliono dar ogni favore, persuadendo gli, che meglio et piu honor gli sara, che il figliolo fosse Re,

1459 wíce, nežli že král odpíral se takowého náwrhu, a že nespokojenci potom, snad jeho náwodem, obrátili se k císaři Fridrichowi.

Císař Fridrich té doby, když král český r. 1458 wtrhl byl do Rakaus, hotow byl smluwiti se s králem Matiášem auplně a wydati jemu obě koruny uherské i jiné swátosti, ježto měl w zástawě, pod wýminkami dosti slušnými.47) Příčina, proč narownání . tehdejší nepřijato na

che la figliola Reina etc. Zpráwa tato (Relatio nuntii apostolici etc. tištěna we Fortsetzung der allgemeinen Welthistorie, Theil 49, Halle 1798, Bd. 2 in 4, von J. Chr. v. Engel, p. 6—17, w latinském pak překladu in M. G. Kowachich Scriptores rer. Hungar. minores, tom. II, p. 13—32) nepsána teprw 1480, ale již w prwní polowici r. 1462, tedy tuším od Jeronyma Landa Kretenského, a skutek zde uwedený wztahuje se ne k r. 1462, jakož mněl hrabě Teleki (III, 241—2), ale k r. 1459, jakož snadno jest dokázati. Také u Scultetusa (Annal. Gorlic. III, 93) nacházíme psaní dne 11 Febr. 1459, kdežto se dí: Geruchet zu wissen, das ich vornommen habe, wij das dij Vngarn den Gubernatorem nichten haben wöllen zu eynem konige. Wenn die Vngarn sullin habin gesprochen, sie wellen noch viel lieber uffnemen den Girziken zu einem Konige. Vnd der Gubernator auch nichten wil nemen des Girziken tochter etc. Z těchto dat teprw nabýwají smyslu i swětla jak psaní papeže Pia II, dané Karvajalowi 24 Febr. 1459 (ap. Kaprinai II, 254, srwn. tamže 293,) tak i slowo Martina Mayra we zpráwě napsané králi Jiřímu m. Febr. 1460, wiz dole poznam. 94), kdežto dí: Si vestras regalis Majestas vel regno Ungariae, vel Romano imperio praeficeretur etc. O pobytí knížete Jindřicha w Uhřích u Mikuláše Ujlakiho swědčí psaní tištěné ap. Kaprinai, II, 515.

47) Fridrich w Nowém městě 1 Sept. 1458 žádal byl od poslůw Matiášowých aneb doživotní zástawy měst Železného a Šoproně i hradůw Frakna, Kabolsdorfu, Hornšteina, Kyseku a Rechnic w 50 tisících dukátůw, aneb wýplaty Šoproně, Kyseku a Rechnic hned we 50 tisících a ostatních nechání w zástawě. Matiáš podáwal hotowých peněz na

sněmu Segedinském (5 ledna 1459), není nám známa; 1459
tajno nás také zůstáwá, co wše přihodilo se mezi stawy
uherskými, nežli na sněmu Budínském dne 10 února při- 10 Fb.
kázali se Matiášowi znowa, i přijali také od něho přísahu,
že zachowá wždy práwa a swobody jejich neporušené.
Strana Szilágyiho, tehdáž ještě wězně, pak Ujlakiho a Ga-
rowa, nezískawši sobě krále Jiřího, sjela se 17 února 17 Fb.
w městečku Gisinku (Német-Ujvár), a wolila tam císaře
Fridricha na králowstwí Uherské; i widěti jest ze wšeho,
že wšecky ty wěci připrawowány a jednány ne podtají,
ale w dostatečné weřejnosti. Císař přijaw to wolení
4 březnа slawně, počal od té doby psáti se králem Uher- 4 Mrt.
ským. Přišloť brzy k wálce otewřené, a porážka, kterauž
lid Matiášůw utrpěl u Kermendu dne 7 dubna, uwedla 7 Ap.
mladého krále do skutečného nebezpečí. On wšak zacho-
wal se we krytické té době opatrností a chytrostí podi-
wnau i štěstím nenadálým. Oprawiw pole zase, získal
přední protiwníky swé prosbami, dary a sliby welikými,
jednoho po druhém: jeden z nejwětších, Ladislaw Gara,
umřel práwě w těch dnech a Matiáš přijal we swau ochra-
nu wdowu i děti jeho; Szilágyiho propustil z wězení a
smířil se s ním; Ujlaky dal se nawnaditi wyhlídkau na
králowstwí Bosenské; jiní také mnozí podrobili se a opu-
stili císaře nedosti příwětiwého ani štědrého.[48]) Tím se
stalo, že tento, ačkoli wítěz, brzy zase widěl se zemdlena

wšeliké spůsoby až do 80 tisícůw, chtěl ale za to zejména město Železné míti wýplatau hned nazpět. Akta o tom w ruk. kapituly Pražské G, XIX, fol 188. Známo jest, že konečné narownání stalo se skutečně na podobných wýmínkách, ale teprw 19 Jul. 1463 (wiz dole.)

48) *Gobelinus* pag. 328: Hungari imperatori faventes, eo minora faciente quam promiserat, cito ab eo defecerunt et in gratiam Matiae redierunt.

1459 i přemožena bez boje,[49]) a musil ohlédati se po nowé pomoci — u krále Českého.

Ještě wšak, nežli dáme se do dalšího wyprawowání, zbýwá nám powyjasniti třetí důležitau stránku dějin následujících: poměr totiž, we kterémž papež Pius II stál zwláště ku králi Českému. Když kurie Římská již pod Kalixtem III uznala byla Jiřího za krále, nemohl Pius odepříti mu toho titulu, lečby prwé byl zawedl proti němu process řádný. S jakým asi citem týž král přijal zpráwu o powýšení Piowu, nelze nám říci, ani předwídalli nebezpečí sobě a Čechám tudíž nastalé: ale již prwní toho papeže we wěcech českých nařízení mohlo mu dáti s pomysl. Děkan kapituly Pražské Wáclaw z Krumlowa, nowému papeži osobně dáwno známý, byl přítomen při jeho korunowání, přišed do Říma pro naučení, kterakby ku králi po jeho korunowání a přísaze chowati se měl. Pius již 10 září 1458 ustanowil jej znowu administrátorem arcibiskupstwí Pražského s mocí poněkud širší: tak že tento, wrátiw se domůw, počal potahowati k sobě jurisdikci také nad kališnickým duchowenstwem. Powstaly z toho mezi příwrženci jeho a Rokycanowými třenice mnohé, kteréžto w Praze w měsíci březnu, když král meškal ještě na Kladsku, wzrostly w bauři tak nebezpečnau, že král nucena se widěl nechati příprаw proti

49) Král Matiáš psaním dne 14 Apr. 1459 w Budíně daným ujišťowal Šárošany, že nowiny, kteréž jim dříwe byl wěděti dal, byly neprawé, ale že jako wčera dowěděl se teprw prawdy o skutečném wítězstwí wojska swého. (Wagner-Diplom. Saros. P. 12 Katona XIV, 227.) To uherští dějepisci, a mezi nimi také hr. Teleki, křiwě chýlili k bitwě jiné, rozdílné od bitwy u Körmendu; ačkoli jisté jest, že w polowici června Matiáš opět chytal se offensiwy. (Fontes rer. Austr. VII, 175—6.) Prameny zpráw ostatních jsau dosti známy.

Wratislawským a pospíšiti sobě do Prahy k udušení její- 1459
mu. W hádkách o to wedených nejwyšší purkrabě Zdeněk ze Šternberka, co hlawa strany katolické, upomínal krále poprwé na přísahu složenau před korunowáním. Jiří odpowěděl, že maje i znaje powinnosti swé ke stranám oběma, katolické i kališnické, chtěl i musel plniti je oběma zárowen.[50])

Pius II mluwil a jednal weřejně hned od počátku tak, jakoby se rozumělo samo sebau, že král Jiří přísahau swau odřekl se byl kalicha i kompaktat. Proto také w dekretu swoláwacím ke sjezdu Mantuánskému ode dne 1 října 1458 nedal wymazati k němu chwály králům křesťanským wšem wůbec podáwané w ta slowa: „wždy jmín jsi byl, nejmilejší synu! za knížete nejpobožnějšího, za jednoho z předních ctitelůw wíry a náboženstwí" atd. Ale saukromí naskytalo se znamení dosti, že důwěra jeho nebyla bez pochybnosti. Král ještě před wánocemi wyprawil byl poselstwí do Říma w desíti koních dosti auprawné, jehož přední audowé byli Wyšehradský probošt Jan z Rabšteina, kancléře Prokopa bratr mladší, a doktor práw Fantinus de Valle, rodilý z Trogiru w Dalmacii Slowan. Ti když papež, bera se ke sjezdu Mantuanskému, ku konci měsíce února stihl byl do Sieny, byli již u něho a zůstali až do polowice měsíce dubna. Král skrze ně oswědčo-

50) Raynaldi ad h. a. Cochlaeus ad h. a. uwodí slowa králowa: Fateor, domine de Sternberg, me manutentionem, tuitionem, defensionem et libertatem vobis et parti de fide vestra promisisse: cum hoc tamen non nego, imo fateor, me his quoque, qui de alia fide sunt, manutentionem et defensionem promisisse. Quod quidem promissum, tamquam in debitum cadens, volo iis qui de illa parte sunt, possibiliter servare. Pessina Phosphor. septic. p. 242. Eschenloer (p. 75) prawí, že w dotčené bauři Pražské přišlo i několik osob o žiwot.

1459 wal se w poslušenstwí k nowému papeži a w ochotě, wypleti bludy kacířské w zemích swých, ale omlauwal se také, že pro zpauru některých swých poddaných nemohl osobně jeti do Mantuy. Za nimi dne 1 dubna přijeli také poslowé jednoty Slezské, kanowník Petr Wartenberk a jiní, kteří prosili papeže snažně, aby arcikacíře Jiřího neuznáwal za krále, a Slezáky wůbec aby zprostil každé k němu powinnosti. We zporu těchto žádostí Pius II chowal se pozoru hodnau opatrností, aby nepodal a nezawázal se ani králi cele, ani nepřátelům jeho. Přijal sice Jana Rabšteina co bratra přítelowa, též co někdy schowance a protonotára swého, welmi laskawě: ale s poselstwím jeho neukazowal se býti spokojen, protože co do wyplení kacířstwí w Čechách podáwalo jen naději a ne skutek, a neslo poslušenstwí od krále toliko a ne od celého národu; to wzato za příčinu k omluwě, proč jemu na dwoře papežowě nedála se čest při wyslancích králowských obyčejná.[51]) Psal potom 19 dubna pánům Janowi z Rosenberka, Zdeňkowi ze Šternberka, Jindřichowi z Michalowic, Zbyňkowi z Hasenburka „i ostatním šlechticům králowstwí Českého“ w ta slowa: „Přišli k nám řečníci Jiřího, kteréhož za pána swého uznáwáte, a později řečníci ze zemí Slezských, kteréž rádi widěli a milostiwě

51) Zpráwy, kteréž o jednání poslůw českých w Sieně podali Gobelinus p. 47, Jacobus cardinalis Papiensis ib. p. 432 a Raynaldi ad an. 1459 §. 19 a 20, jsau wšecky nezpráwné, wíce méně chybné a formulowané dle poměrůw o mnoho pozdějších. Raynaldi nad to neporozuměl pramenům swým, jak náleželo. Jan z Rabšteina, Prokopůw bratr, wychowaný w Římě, byl „protonotarius apostolicus“ a nikoli proton. Boemiae, a bratr jeho kancléř český nebyl „orator Boemiae.“ Dwoje psaní papežowo ze Sieny 15 Apr., kteréž uwodí, swědčilo prwní Janowi, druhé Prokopowi z Rabšteina.

slyšeli sme, cokoli nám od řečeného Jiřího a jiných pá- 1459
nůw přednášeli, činíce w pokoře powinné poslušenstwí nám a Stolici apoštolské, a wykládajíce mezi jiným nejedny nedostatky a bludy w tom králowstwí wzešlé, ježto zdají se směřowati ke zlehčení služeb božích a ku pohrdání wěrau katolickau ne mimo škodu a zatracení duší; a žádali o nich dotčení řečníci rady naší. I ačkoli jim na wše auplně odpowěděli sme, chceme wšak také Šlechtictwí Wašemu toto málo psáti, prosíce a žádajíce, abyste podlé swé nábožnosti a úcty k nám i ke Stolici apoštolské napomenuli řečeného Jiřího, by w tom, co jednoty wíry katolické, prospěchu náboženstwí a pokoje i swornosti téhož králowstwí se dotýče, tiše a pokojně se chowal, až neshoda i rozepře tam powstalá od nás bohdá na sjezdu Mantuánském usauzena i rozhodnuta bude. Mezitím wy přilněte skutkem i wolí k tomu, co žádá počestnost, sprawedliwost i slušnost, aniž jaké překážky, nesnáze a bauře w tom králowstwí a w krajinách Slezských čiňte aneb činiti dopusťte, pokud wám milost naše, požehnání a chwála wzácna jest. I důwěříme že, že Šlechtictwí Waše tak pobožně, uctiwě a opatrně o pokoj králowstwí pečowati budete, abyste z poslušenstwí k nám a k dotčené swaté Stolici práwem chwáleni býti mohli.“[52]) Psaní w táž slowa dáno bylo také Slezákům wůbec, pak Swídnickým zwláštní a pochwalné, že chtěli prý poslauchati toho, kdo ku poslušenstwí jejich měl práwo, jednotě zase a Wratislawským napomínawé, aby setrwali we swé oddanosti a horliwosti u wíře; ale králi Jiřímu nedáno upří-

52) Našli jsme to psaní w sauwěkém a důležitém rkp. bibliotheky university Lipské, N. 1092, fol. 136, a s částky také u Scultetusa III, 95. Zmínku o něm činí také Fantinus we psaní 30 Apr. Nezpráwně tištěno in Lünig Cod. Germ. dipl. I, 1484.

1459 mo psané odpowědi žádné. Již z opatrností těchto poznati bylo papežowu péči, wyhnauti se krokům rozhodným; owšem pak swědčily o ní zpráwy, kteréž řečníci strany obojí dáwali o pořízení swém, doktor Fantin, jenž po Rabšteinowě odjezdu zůstal co prokurator králowský na dwoře papežowě, králi Jiřímu z Floréncie 30 dubna, Wartenberk pak ze Sieny 11 dubna Wratislawanům. Tento wítězně hlásal, kterak spatřil na swé oči, že papež wlastní rukau titul wyslanců českých „oratores *regis* Bohemiae“ oprawil byl w oratores *regni* Bohemiae, a protož prý neuznáwal ještě Jiříka za krále; onen ujišťowal zase, že Slezáci nepořídili nic, an prý papež dokonale wěřil we králowu maudrost a stálost we slibech, ba že s jakausi libostí míwal obyčej, wychwalowati před kardinaly welikau mysl a hojné ctnosti krále českého.[53]) Neurčitý tento wěcí staw trwal až do měsíce máje; příznivější potom obrat we smýšlení papežowu zdařil se následkem událostí, kteréž teprw wyprawowati budeme.

Rokowání Wunsidelské mělo počíti 18 ledna 1459, ale odročeno jest ke dni 2 února; král Jiří psal dne 21 ledna markrabi Albrechtowi, že jmenowal k němu plnomocníky swé Zbyňka Zajíce z Hasenburka, Jindřicha z Plawna, Wiléma z Risenberka i Jana Caltu z Kamenné-
3—13 hory. Počalo pak skutečně 3 února, a 13 února rozešlo
Febr. se opět bez konce. Dle uznání markrabě Albrechta radowé obau stran neměli ani dostatečného plnomocenstwí. Protož žádáno jest o sjezd nowý do Chebu, a o přítomnost tam osobní krále Jiřího co strany; také wymínil sobě markrabě, aby ne wšecky wěci stížné, které wůbec

53) Fantinowo psaní ku králi (d. ex Florentia, die Lunae, ultima Aprilis,) stojí w rkp. kapituly Pražské G, XIX fol. 189. Opis zpráwy Wartenberkowy dané ze Sieny 11 Apr. našli jsme w král. Saském archivu w Drážďanech.

Čechy a Sasy mezi sebau měly ode dáwna, brány byly do 1459
jednání, ale jen přední a takowé, bez kterýchžby pokoj mezi nimi státi nemohl, sice žeby co prostředník jím neodolal. Mezitím wyprawil kníže Wilém dwoje poselstwí, jedno do Francie, druhé k císaři; prwní ono 3 března 3 Mrt.
žalowalo Karlowi VII na krále Jiřího co usurpatora, hájilo práw kněžny Anny co dědičky české, a smluwau dne
20 března uzawřenau prodalo její práwo ku knížectwí 20Mr.
Lucemburskému za 50 tisíc zlatých štítůw. Druhé poselstwí šlo z Wunsidlu dále do Rakaus, aby ještě jednau pokusilo se o přízeň a pomoc císařowu k nabytí aspoň koruny české i uherské; neb již odřekl se byl Wilém, dle rady markrabowy, wšeho práwa k zemi rakauské, aby císaře nepopauzel proti sobě. Ale zpráwa poslůw těch o neprospěchu jednání swého jak u císaře w Nowém Městě, tak u arciknížete Albrechta we Wídni, nemohla polepšiti jeho čáky; a ještě wíce sklonilo jej ku pokoji
osobní jeho w Chotěbuzi dne 18 února rokowání se Sle- 18 Fb.
záky a Lužičany, když porozuměl, že chtěli ho míti wíce za obránce proti Čechům, nežli za pána.[54])

Za roku Wunsidelského usilowáno s jiné strany také neméně o sjezd osobní krále Jiřího s falckrabím Fridrichem; a jakkoli temné zůstáwá to jednání z nedostatku zpráw, jisté jest aspoň, že hlawním jednatelem a pro-

54) O roku Wunsidelském zachowána akta některá w dotčeném archivu we Drážďanech, též o poselstwí Saském do Rakaus. Jednání Saské u Karla VII známo jest z listin tištěných in Ludewig Reliquiae MSS. tom. IX, 707—736, kdežto wšak zmatek stal se přeložením listůw od str. 714 („hemorum est progenita") do 725 (de sanguine regis Bo.") Karel VII kaupil také od Elišky králowny Polské práwa její k Lucemburku (w. Časopis česk. Museum, 1827, I, 57.) O roku w Chotěbuzi mluwí Eschenloer l. c.

1459 středníkem byl biskup Wircburský, dáwný falckrabůw a prwní mezi knížaty německými krále Jiřího přítel.[55]) Ze slow, kterýmiž král wyzýwal pány české ku průwodu swému do Chebu, dá se sauditi, že sjetí se s falckrabím pokládal za příčinu jízdy swé ještě pilnější a důležitější, nežli rokowání s markrabím Braniborským. Takéť prů-
7 Ap. wod, s kterýmž přijel dne 4 dubna do Plzně a 7 dubna držel prwní wjezd swůj králowský do města Chebu, byl neobyčejně slawný a nádherný. Kromě syna Viktorina byli s ním přední páni čeští i morawští: Jan z Rosenberka, Zdeněk ze Šternberka, Zbyněk Zajíc, Jindřich ze Stráže, Jindřich z Lipého, Jan Zajíc, Lew z Rožmitála, Wilém mladší z Risenberka a z Rabí, Dětřich z Janowic, Jan z Wartenberka, Jindřich z Plawna, Jindřich z Gerowa, Bohuslaw ze Šwamberka, Bohuslaw z Žeberka, Jan z Cimburka, Jan, Jindřich i Albrecht z Kolowrat, Ješek z Boskowic, Jan z Waldšteina, Jindřich z Roztok, a rytíři Jan Calta, Albrecht Kostka, Wilém z Krásného Dwora, Hynek z Raupowa, Purkart Kamaret z Žirownice a Beneš z Weitmile, každý s hojným komonstwem.

O dlauhém pobytu a *jednání králowu w Chebu* máme sice zpráwy jen chudé a zlomkowité, ale dosti zajímawé. Přijeli tam osobně oba saupeřowé němečtí, falckrabě i markrabě, tuším 9 dubna; neb již nazejtří, w auterý
10 Ap. dne 10 dubna, přišli náhodau oba stejným časem ku králi do bytu jeho, jejž měl u Kašpara Jungherra w městě, wšak tak, že nesešli se, ale jeden zůstal w jednom,

55) Dr. Martin Mayr, býwalý kancléř Mohuckého kurfirsta, kterýž po rozpřátelení swého pána s falckrabím wystaupil ze služby a byl radau falckrabowým, roku pak 1459 stal se i radau krále Jiřího, zdá se, že měl také nemalé aučastenstwí u wěci této. W Chebu byl aspoň s falckrabím přítomen. (Arch. Mnich.)

a druhý w druhém pokoji; kníže Wilém na blízkém 1459
zámku w Thieršteině, bratr jeho Fridrich trochu dále, čekali na wýpadek jednání. Falckrabě mluwil wšude nahlas a s jakausi ostentací, že přijel nejen proto, aby uznal Jiřího za krále a za kurfirsta, ale také aby wstaupil we přátelskau s ním smlauwu. Chtěl pojmauti do ní hned také přítele swého knížete Ludwíka: w tom wšak naskytly se nesnáze nenadálé. Jiří stěžowal si do Ludwíka, že na předešlých sjezdech w Normberce i Bamberce nešetrné wedl o něm řeči, a požadowal od něho uznání netoliko swého důstojenstwí, ale také práw koruny české k jistým zámkům w jeho zemi, k čemuž falckrabě neměl plné moci. Umluwen tedy rok zwláštní do Prahy k urownání
toho sporu prostředkem falckrabowým, a dne 15 dubna 15 Ap.
král i falckrabě zawázali se sobě wespolek k wěčnému přátelstwí s tím doložením, že jakékoli napotom ještě který z nich uzawře smlauwy, žádná nikdy nebude zápisu tomu na ujmu; čímž dosti patrně ukazowalo se na porownání, kteréž následowati mělo s domem Saským a Braniborským. O knížeti Ludwíkowi wyhraženo zápisem zwláštním jen to, že smlauwa Chebská neměla ničím waditi přízni mezi ním a falckrabím.[56])

56) Zápisy dne 15 Apr. dal tisknauti Kremer l. c. Jiná data máme z akt ještě newydaných archiwu Drážďanského, Mnichowského i Třeboňského. Na falckrabi a na knížete Ludwíka rozuměti se má bezpochyby, co položil kníže Wilém we psaní swém dne 16 máje 1459, že knížata někteří podáwali se netoliko k uzawření dědičných smluw se králem, ale i k půjčení mu peněz, aby proti Sasům tím statněji prý se postawiti mohl: „merkliche summen geldes zcu lehin, vnserm bruder vnd vns damit dester stattlicher zcu erfurdern.“ (Eschenloer píše p. 83: vns damit stetiglich zu fördern,“ což dáwá smysl na opak přewrácený.) —

1459 Co do jednání s markrabím, známe aspoň řeči, které
10Ap. wedeny s obau stran hned na počátku, dne 10 dubna. Nejprwé zůstáno na tom, že mělo tu w Chebu pracowáno býti o konečné uklizení wšech důležitějších rozepří mezi Čechy a Sasy, protože kdyby ta wěc wiseti měla od rozeznání císařowa neb kurfirstůw, nebyloby prý nikdy naděje k ukončení jejímu. Král žádal předewším, aby koruně české postaupeno bylo zase, nejen Mostského hradu i města, ježto již měl w moci swé, ale také hradůw Oseka či Risenburka s Duchcowem, Königsteina, Lauensteina, Senftenberka i Hohensteina: staneli se tak, pak že ochoten bude ke wšelikým smluwám a záwazkům dalším. Markrabě Albrecht wykládal na to široce, kterak Saští knížata drželi ty a jiné hrady čtwerým titulem: zástawau totiž aneb kaupí, pak manstwím od koruny české, dále náhradau za wálečné služby králům činěné, a konečně práwem wýboje z takowé doby, kdežto wýboj netoliko dowolen, ale i přikázán byl (we wálce husitské); doložil pak, že jsa prostředníkem, nemluwil toho k zemdlení snad práw koruny české, ale jen k lepší zpráwě a naučení mezi stranami. Potom dotýkáno náhrady aneb dostiučinění, kterýchž postihowali na Sasích dědicowé Fridricha z Donína, páni z Plawna, Jan Calta i páni Fictumowé. Konečně přišla řeč na dědičné práwo, které kníže Wilém po manželce swé wedl ku koruně české, Král Jiří dowodil obšírně, že podlé práwa dcera nedědí, pokud dědicowé mužského pohlawí jsau na žiwě; a poněwadž takowí byli w Rakausích, tedy že pretensie její neměly již proto žádného základu ani žádné platnosti. Takéť že manželka Wilémowa odbyta byla od koruny wěnem sto tisíci zlatých; pročež že tím méněmohla připowídati se k dalšímu dědictwí jakémukoli. Wšak že ani Rakauští knížata sami nemohli děditi koruny české, když národ měl prý práwo,

woliti sobě krále swobodně, a již i Sigmund, i Albrecht, 1459
i Ladislaw sám dosedli na trůn český ne práwem dědičným, ale swobodnau wolí národu. Potom dělal si král o tom žerty, ač ne bez uštipawosti, že knížata Saští nepřestáwali ještě nazýwati ho „den Ufgerückten"; markrabě sice že trochu zdwořileji jmenowáwal ho „den Erwählten", ale že bylo přece widěti, kterak wyhýbal se wždy psáti jemu přímo, jen aby ho nemusel jmenowati králem: on wšak že jest již netoliko woleným a korunowaným, ale owšem plnopráwým i jediným možným králem českým před bohem i před lidmi.

O dalších wyjednáwaních nelze sauditi, leda z wýsledkůw. Dne 17 dubna wyjel markrabě Albrecht do Thier- 17 Ap.
steina, wolaje knížete Wiléma pilně do Chebu, any smlauwy byly prý již blízky žádaucího konce. Psal tedy Wilém bratrowi swému, že nazejtří pojede ku „králi" a prosil o propůjčení asi 150 jezdcůw ke swému průwodu. Potom druhým psaním oznámil bratrowi, kterak prý čestně w Chebu přijat byl: král že poslal jemu wstříc nejprw hofmistra swého Jindřicha ze Stráže, potom Zdeňka ze Šternberka s komonstwem, a posléze že wyjel proti němu také sám u walném a skwostném průwodu; jak mile uhlédali sebe, že ssedli s koně král, Wilém i Albrecht a wítali se wespolek welmi úctiwě. Pak hned po wjezdu do města že byly u přítomnosti jejich slawné kolby, po jichžto skončení Wilém že doprowodil nejprw krále do jeho bytu, a pak teprw bral se do bytu swého. K uzawření námluw swatebních mezi synem králowým a dcerau Wilémowau že dobrá byla naděje: protož že prosí, aby Fridrich také přičinil se při synu Albrechtowi, aťby nebyl spojení swému snad na odpor. On Wilém i markrabě Albrecht že umínili přijeti pro Fridricha, i uwesti jej příští neděli, 22 du-

1459 bna, do Chebu; wšak že bude o to postaráno, aby wjezd jeho stal se we wší cti a sláwě.[57])

Když přibyli takto do Chebu nejen wšickni knížata Saští, ale i markrabě Albrechta starší bratr Fridrich Braniborský kurfirst se skwělým komonstwem, přikročeno ko-
25 Ap. nečně we středu dne 25 dubna k uzawření dlauhožádaných smluw přátelských a jak se prawilo wěčných, mezi panujícími rody Českým, Saským a Braniborským. Nejprw wynesl markrabě Albrecht důležitý rozsudek swůj w dáwné při mezi Čechami a Sasy w ten smysl, že k utwrzení a zachowání pokoje a přátelstwí mezi nimi předewším umluwena byla dwojí swatba, jedna Fridrichowa syna mladšího Albrechta se dcerau králowau Zdenau, druhá králowa syna Hynka s Kateřinau dcerau knížete Wiléma. Potom že králi Českému a koruně jeho měly do 27 máje postaupeny a odewzdány býti zámky ležící s té strany lesa: město Most se hradem řečeným Landeswart,[58]) a hrad Osek (Risenburg) s městečkem Duchcowem i se wším přislušenstwím. Dále také za lesem že mají patřiti ku koruně české manstwím, jako prwé: páni Plawenští a zámky jejich Plawno, Johannsgrün a Terwil; páni z Šumburka i zboží Glauchowské, městečko Meher a zámek Waldenburk; hrabata ze Šwarcpurka i statky Rudolfstadt, Kuenz, Brochenstein a Leutenberk; páni Gerowští s hradem Lobenšteinem; páni Rausowé z Plawna i zámky jejich Stein u Altenburka, Blankenburg, Schönbach, Walde i Barut; a knížata Saští že mají do těch do wšech ne-

57) Celé to líčení wzali jsme z akt půwodních i authentických we králowském saském archivu w Drážďanech.

58) W listinách stojí na tomto místě „Landeskron": míní se pak ne toho jména hrad u Zhořelce, ale hrad Mostský, kterýžto w jiných památkách staročeských sluje obyčejně Landeswart, ačkoli jména toho pořídku se užíwalo.

wkládati se wíce. Naproti tomu wyminěno, že zámkowé 1459
i statky ležící za lesem w Durinsku, Voigtlandu a Míšni, zejména půl hradu Donína, Laubenstein, Leisnek, Ilenburg, Koldice, Finsterwalde, Senftenberg, Hohenstein, Wildenstein, Perno, Dippoldswalde, Königstein, Voigtsberg, Olešnice (Olsnitz), Salfeld, Kotlawa (Gottleube), clo u Drážďan, Tarant a Radeberg, Stalberg, Schwarzenberg, Milan, Reichenbach, Falkenstein, Schöneck, Gattendorf, Sparnberg, Karlswalde, Reizenstein, Frauenhain, Satan, Elsterwerd, Strehel, Gluzk, Tiefenau, Zabaltitz, Doln, Grube, Werdenhain, Weisenstein, Bernstein, Welen, Mückenberg, Schönfeld, Herstein, Rathen, Mühlendorf, Plone, Remde, Mühlberg, Liebenthal, Lichtenwald, Sachsenberg, Zawidow, Fridmannswalde, Dolen, Elsterberg, Auerbach, Rechenberg a Rabenau, mají zůstati knížatům Saským dědičně na ten spůsob, že nyní mladý kníže Albrecht, později pak z potomkůw jeho wždy ten, kohož kurfirst ustanowí, má je od králůw českých bráwati w léno wesměs a auhrnkem, potomní pak léna z nich že mají podáwati Saští knížata sami; a kdyby se nalezlo, žeby někteří ze zámkůw těch byli wlastně léna říšská, práwo k nim říšské že se wyhražuje. O tom, čeho postihowali na knížatech Saských páni z Donína, Jindřich z Plawna, Mikuláš Pflug, Koldicowé a Ilburkowé, že má později rozeznáno býti. Na to zápisem zwláštním, téhož dne daným knížata Fridrich a Wilém, a synowé Fridrichowi Arnošt i Albrecht, zawázali se králi Jiřímu a koruně české smlauwau wěčnau k obapolné přízni a lásce i k obraně a ku pomoci proti každému člowěku; odřekli se wšech nárokůw a práw, kteréž měli aneb míti mohli ku koruně české a zemím i statkům jejím w Čechách, Morawě, Slezsku, Budišinsku a Zhořelsku i w dolní Lužici, též ke wšem lénům we Francích, Bawořích a jiných zemích německých; i usta-

1459 nowili, jakowý spůsob zachowáwati se měl budaucně při rozepřech obapolných jejich poddaných. Proti tomu král Jiří dal jim také zápis na podobné záwazky a pojistil spolu wšecky jejich země i statky zejména wyčtené. W dalších listinách určeny smlauwy swatební podrobněji a ustanoweno, že obě newěsty, bywše u wěku ještě dětinském, měly o sw. Martině nejprwé příštím do Chebu přiwedeny a zde budaucím jejich rodinám k dalšímu chowání a wychowání odewzdány býti. Mluwilo se již tehdáž, že rodičowé jejich dáwali jim u wěno práwa swá, kteráž měli, Jiří k zámkům nahoře wyčteným, Wilém ku koruně české wůbec, a wšak to nebyly než pauhé řeči; nad to ale zawázali se knížata Saští zaplatiti králi Jiřímu za hrad a město Perno 20 tisíc zlatých rýnských.[59])

25 Ap. Téhož dne 25 dubna wyšli také zápisowé obapolní na přátelstwí mezi králem Jiřím a celým domem markrabí Braniborských, to jest bratřími Janem nejstarším, Fridrichem II kurfirstem, Albrechtem Achillesem a Fridrichem nejmladším. Sporůw dáwných o zemi Lužickau a o manstwí česká we Francích nedotknuto ani slowem, ale slibowána pomoc obapolná, kdyby která strana od kohokoli bezpráwně tištěna byla, i wyměřeno, kterak napotom wšecky nesnáze, kteréžby wznikly buďto mezi panowníky aneb mezi poddanými jejich, měly ne mečem, ale přátelskými wýnosy aneb saudem řádným rownány býti. Wymíněni s obau stran jen papež a císař, pokudby zdržel se zjewného násilí; pak wyhradili bratří Braniborští ze-

59) Listiny smluw Chebských ode dne 25 Apr. 1459 nejsau ještě wšecky tištěny řádně (u Müllera, Lüniga, Dumonta atd.) My udali obsah jejich nejwíce podlé originálůw chowaných podnes w korunním archivu českém, též podlé zprávy o nich poslané 14 Mai 1459 od Jana z Rosenberka bratrowi Joštowi biskupu Wratislawskému do Italie.

jména knížata Saská i lantkrabě Heského, král pak falc- 1459
krabě Jindřicha, že smlauwa neměla jim býti na škodu.[60])

Smlauwy tyto Chebské byly skutek weliký a rozhodný, jak w dějinách českých wůbec, tak i w žiwotě a w panowání krále Jiřího zwláště. Od té doby swakowání sobě mezi ním a předními dwory německými, i císařem také,[61]) dáwalo swědectwí zjewné, že přijat byl bez odporu do hierarchie panowničí wěku swého. Odřeknutím se práwa k tolikerým zámkům utrpělať arci koruna česká ujmu znamenitau: ale byla to ztráta jen diplomatická, nikoli skutečná, ježto zámkowé sami již dáwno byli octli se w moci Saské práwem tu wíce tu méně jasným a držebným. Skutečné jejich zase dobytí byloby stálo práwě tolik úsilí a krwe, jako kterýkoli jiný wýboj; a lenní swazek, kterýmž nepřestáwali ještě wiseti od koruny české, jakkoli byl wolný, udržowal wždy přece aspoň twárnost wrchnosti. Takéť ještě před rozjezdem z Chebu přijal je skutečně w léno mladý kníže Albrecht od budaucího tchána swého s obyčejnými slawnostmi, aniž dalo se předwídati, že potomstwo Albrechtowo i Zdenino pokwete w Sasích po wše wěky, kdežto trůn český w potomních stoletích změnil několikrát panowničí rody swé. Protož nelze haniti, že král Jiří obětí wíce zdánliwau nežli skutečnau proměnil sausedy někdy nebezpečné we přátely wěrné a stálé; zasluhowalť bezpochyby chwálu, kte-

60) Zápisy we wěcech Braniborských čtau se u Lüniga, Sommersberka (I, 1026) i F. A. Riedla (B, Bd. V, p. 47—50.)

61) Kněžna Saská Marketa, sestra císaře Fridricha i arciknížete Albrechta, wdaná 1431 za knížete Fridricha i zemřelá teprw 1486, byla matka nejen Arnošta i Albrechta knížat Saských, ale také Amalie a Anny, z nichž prwní byla manželkau Ludwíka Baworského, druhá Albrechta Braniborského.

1459 ráž mu práwě té doby a w té příčině dáwána, že byl prý pán, jenž wysokého rozumu swého neužíwal malicherně (ein Fürst, der seine hohe Vernunft nicht klein gebrauchte). A skutečně, když po létech nastali mu dnowé zlí, kdežto celý swět zdál se spiklým býti k jeho záhubě, knížata Saští téměř samojediní nezapřewše ho nikdy, odměnili se mu wěrností stálau až do smrti. Ale w lidu obecném potkaly se smlauwy Chebské jak w Němcích tak i w Čechách, s nemalau nelibostí a nespokojeností. Nejen Slezáci a Lužičané reptali, že kníže Wilém kázal jim podrobiti se protiwníku, proti kterémuž byl se jim zawázal k obraně, ale i Sasowé sami mrzeli se, že knížata jejich se přiznili s kacíři a uwodili prý rod swůj w nebezpečí, poškwrněnu býti nákazau newěry. Nápodobně také Čechowé netoliko želeli domnělé ztráty zámkůw pomezních, ale naříkali ještě wíce na newyhnutelné prý swedení rodiny králowy od wíry a kalicha.

Sjezd Chebský rozešel se teprw na počátku měsíce máje, a měl také ten dobrý následek, že we krajinách německých držitelé zámkůw hojných, kteří od časůw Karla IV manstwím náleželi ku koruně české, newáhali déle uznati krále Jiřího za pána i přijmauti od něho statky swé w léna. Prwní učinili to měšťané Normberští, kteří ještě w témže měsíci wyprawili do Prahy poselstwí, a slibowali weřejně wěrnost a poslušenstwí. Později, ač nelze určiti kdy a kterak, následowali příkladu toho i hrabata z Wirtenberka, ze Šwarcpurka, z Wertheimu, z Barby, a jiných šlechticůw německých množstwí, tak že počala obnowowati se wšude w paměti lidské dáwná práwa i sláwa koruny české. Jen o knížeti Ludwíkowi Baworském dáwal král
29Mai Jiří 29 máje 1459 zpráwu, že „radda jeho podlé námluwy s falckrabím w Cehbě učiněné byla jest nyní (25 máje) u nás w Praze, a radda falckrabowa také, a ta jest byla

prostředkem mezi námi. Ale bez konce sme se rozešli, tak že o sprawedlnosti koruny naší české s knězem Ludwíkem žádného místa nemáme."[62]) 1459

Plnomocníci králowi a císařowi byli ještě 20 dubna 20 Ap.
we Znojmě obnowili pokoj mezi Čechami, Morawau a Rakausy na celý rok, a dle řeči od nich wedené dá se sauditi, že poměry obau mocnářůw mezi sebau nebyly ještě
welmi laskawé: ale již 14 máje dáwal pan Jan z Rosen- 14Mia
berka bratrowi swému biskupu Joštowi do Italie zpráwu, že císař nabízel se králi Jiřímu netoliko uznati jej za krále českého a propůjčiti jemu léno říšské, ale i wstaupiti s ním w nejužší swazek přátelský, budeli chtíti jemu pomocen býti proti králi Matiášowi w Uhřích. [63]) Tedy brzy po sjezdu Chebském počala se nowá ona řada poměrůw a jednání, ježto činila krále Jiřího po několik let rozsudím netoliko králowstwí Uherského ale weliké částky Europy wůbec.

Císař Fridrich byl hned po zwolení swém na králowstwí Uherské poslal ku papeži o radu, naděje se, že Pius II podlé dáwné swé přízně bez rozpakůw bude straniti a na-

62) Psaní o tom krále Jiřího k Janowi z Rosenberka (Orig. arch. Třeboň.) O přísaze Normberských w Praze mluwí Joh. de Guben, Script. rer. Lusat. p. 81; o knížatech a hrabatech německých činí zmínku král Jiří sám we psaní 1 Apr. 1465 (MS.)

63) Slowa Rosenberkowa jsau: „Ciesařowa Milost obeslal krále, aby přijel wezma majestát swůj, že ráčí jemu učiniti wšecko, jakožto králi, což učiniti má, do Lawy neb do Egenburka; a dále žádaje, aby přijel a jel jako král Český s mocí J.M[ti.] ke cti, a dále aby jel s J.M[tí.] do Uher: ale kterak ty wěci půjdau, tohoť newím, aneb sjedauli se čili nic. Také rač wěděti, že Cies. M[t.] rozkázal králi, aby dcery swé nedáwal uherskému králi Matiášowi, a že ji sám wýše a důstojněji wydati a wyprawiti ráčí." (Orig. arch. Třeboň.)

1459 kládati jemu. Papež ale odpowěděl, že neuměl raditi, any okolnosti wěcí nebyly jemu dosti známy, že císař jen sám jediný mohl rozumně o té wěci sauditi, ale že zdálo se, jakoby páni uherští, woliwše jeho, wíce byli pečowali o swé nežli o jeho dobré. Potom pak w běhu měsíce dubna několika psaními napomínal a radil, aby císař bažením po koruně uherské neuwodil i sebe i křesťanstwa celého w nebezpečí: nebo kdyby w Uhřích powstaly bauře domácí a Fridrich i Matiáš wálčiti měli proti sobě, kterak země ta, ježto byla potud jako štítem křesťanstwa, mohlaby ubrániti se dále náwalu tureckého? Takéť celé tehdáž papežowo snažení obráceno bylo k wýprawě walného ze wšech zemí křesťanských wojska proti Turkům, ježto nemělo po zemi jiného přístupu k nim, nežli skrze Uhry;
27Mai proto také přijel sám osobně 27 máje do Mantuy na sjezd. Nemohlo jemu tedy nic býti protiwnějšího, nežli nowá tato překážka welikých jeho záměrůw, aniž měl pilnější péče, nežli aby záhy odstraněna byla. I ačkoli nepřestáwal ujišťowati, že neměl na swětě nikoho, komužby přál wíce moci a sláwy, nežli císaři, swému někdy osobnímu dobrodinci: legat wšak jeho w Uhřích, kardinal Karvajal, stranil Matiášowi wždy zřejmě a otewřeně. Wším tím císař jako nějakau newděčností, uražena se cítě, a newida lepší pomoci, umínil konečně s králem českým tím aužeji spojiti se, čím lépe wěděl, že skutkem takowým, papeži i legatowi nad míru nemilým, nad oběma se takořka wymstí. Poněwadž král Jiří nepřijal byl koruny uherské ani pro sebe, ani pro syna swého, nadál se bezpochyby, že bude w něm míti spojence upřímného i oddaného.

Prwní w té wěci kroky a jednání tají se we tmách a pochybnostech. Kardinál Karvajal, jenž celý měsíc máj stráwil byl u císaře w Nowém Městě, když nemohl swésti ho, aby newrhal se králi Jiřímu do náručí, na počátku

června přijel i sám do Čech na místo nám neznámé;[64]) 1459
aniž o jeho tam jednání umíme oznámiti, leda čeho z následkůw domysliti se můžeme. Mezitím když poslowé králowi Zdeněk ze Šternberka, Prokop z Rabšteina i Wilém z Rabí byli přijeli k císaři do rakauské Teplice na počátku téhož měsíce června,[65]) císař žádal od nich, aby král jejich, „wsadil se w jeho wěci a byl mu postaten w jeho potřebách, zwláště uherských, i držel mu hřbet: učinili tak, že císař powede swé wěci s jeho radau, a že má král míti z toho čest i užitek.“ Král dal na to dne
15 června wlastnoručným tajným zápisem takowau odpo- 15Jun.
wěd: „My widauce od JMti takowé k sobě daufání a swěření, swěřili jsme se také JMti a w to podwolili jsme se i podwolujem, a slowem našim králowským slibujem, JMti wěrně a se wší pilností postatni býti a wěci jeho

64) O cestě Karvajalowě do Čech mluwí jen papež we swých psaních k němu dne 11 Jun. a 6 Jul. 1459. W prwním píše mu: In facto Bohemorum gratissimum nobis erit, ut cum diligentia facias, quod facturum te scribis etc. a w posledním dí se: Ad literas tuas, quas nobis ex Bohemia duodecima et decimasexta Junii misisti nuper, hæc solum respondere habemus etc. Wiz Majláth Gesch. v. Ungarn 3er Bd. Wien, 1829, Anhang, pag. 34 a 35, a Kaprinai, II, 318, 355. Papež tehdáž wůbec zaumysla zamlčowal se o wěcech českých ku Karvajalowi; tak psal mu ku př. Propter ea, quae tu nobis tacentibus per te ipsum intelligis (l. c. p. 78, Kaprinai 378) a zase: diaetam cum imperatore tenendam dilatam esse usque ad adventum nonnulorum, quos commemoras (ib. p. 56, Kaprin. 339,) w obojím dotýkaje krále Jiřího a Čechůw. Karvajal zase dáwal dobré naděje o králi Jiřím, jakož dowídáme se ze zpráwy tištěné ap. Kaprinai, II, 578.

65) Císař dal byl již 18 máje rozkaz auředníkům swým o jejich přijetí a průwodu do Rakaus. Wiz Chmel Regest. 3705. O přítomnosti jejich u císaře dne 3 Jun. 1459 swědčí listina dotýkající se Apla z Fictum a tištěná in Chmel Materialien, II, 173.

1459 jednati a působiti, buďto w říši aneb jinde, tak jakoby naše wlastní byly; a zwláště pomocni chcem JMti býti a jednati w králowstwí uherském, ku korunowání a ku panowání w něm, buďto smluwami nebo mocí, a nechcem JMti w tom i w jiném opustiti, ale podlé něho státi wěrně a beze lsti wšelikteraké.“ Pomocí takto podáwanau zdá se že král český bylby musel brzy státi se jako poručníkem, bez jehož rady a wůle císař nemohl nic důležitého předsebráti, ačkoli jisté jest, že nehledal sobě poručníka, nýbrž
14Jul. jen služebníka. Protož ačkoli zápisem daným 14 července slibowal wždy, že chtěl jednati wěci swé w říši, w Uhřích i w jiných zemích swých s jeho radau, a wše wésti tak, aby pomoc jemu činěná poslaužila králi ke cti a k užitku: wšak zápisowé oba, i králůw od 15 června, i císařůw od 14 července, zrušeni jsau zase a umořeni wýslowně tak, jakoby ani byli newyšli.[66]) Umluweno naproti tomu, že císař i král měli sjeti se w Brně osobně, a wstaupiti tam w záwazky jednoty a přátelstwí.

Něco swětla k objasnění temných těchto poměrůw a
20Jul. událostí poskytuje psaní, kteréžto císař dne 20 července dal z Nowého Města králi Jiřímu w tato slowa: „Nejjasnější kníže, swaku nejmilejší! Majíce za několik dní přijeti do Brna k dokonání umluw nedáwno počatých, dowěděli jsme se wčera, že Matiáš z Huniadu dáwá sbírati wojsko, chtěje w naší nepřítomnosti nám a lidem našim činiti škody. My jsme dáwno mohli přičiniti se o záhubu těchto lidí, a podnes postačilaby moc naše uškoditi jim: ale ušetrowali jsme zemi, jejímžto králem jsme, chtějíce s boží

66) Originaly obau zápisůw (prwní jest w jazyku českém,) chowají se podnes w c. k. tajném archivu we Wídni, a Jos. Chmel wydaw je oba, doložil poznamenání: „N. B. Bei jedem dieser Briefe steht: „non emanavit.“ Material. l. c. p. 175—177.

a Waší pomocí uwázati se w ni k wyjasnění twáří obywa- 1459
telůw jejích, a ještě jest úmysl náš, činiti jim raději dobré nežli zlé. Jestližeby ale od Matiáše a lidí jeho potkati nás měly škody ohněm, loupeží aneb jinými cestami, zwláště w nepřítomnosti naší a za Wašeho mírného wyjednáwaní: tořby patrné bylo, žebychom jakkoli nerádi museli hleděti pomsty a obrany zemí swých, a wěc ta, jakož wíte, špatněby napomáhala přátelskému jednání Wašemu, anižby sjezdu našemu příhodna byla. Protož žádáme, aby Láska Waše s posly Matiášowými, kteříž u Wás jsau, i také jinde, kdež potřeba káže, tak to spůsobila, aby swatý pokoj a přátelské jednání wálčením rušeno nebylo. Neboť toho nemohlibychom trpěliwě nésti, kdyby od wálky proti nám a našim w okolnostech takowých puštěno býti nemělo."[67])

Widěti z toho, že král Jiří, snad Karvajalowým náwodem, podáwal se wlastně ku prostředkowání mezi Fridrichem a Matiášem, a že poslowé uherští, Jan biskup Waradínský a Oswald Rozgonyi, wypraweni bywše půwodně k císaři, již před 20 čerwencem byli u krále českého w Brně, kamž jim král jejich Matiáš dne 29 čer- 29Jul.
wence z Budína teprw nowé poslal plnomocenstwí.[68]) I pobywše oni na dwoře králowě až do 12 srpna, neb snad i déle, mohli pozorowati wšecko, co tam mezi císařem a králem se dálo.

Císař se skwostným komonstwem přijel do Brna
w pondělí dne 30 čerwence, a přijat tam se wšemožnau 30Jul.
sláwau. Šlechta česká i morawská byla u welikém počtu

67) Psaní to stojí w rkp. kapituly Pražské G. XIX, fol. 182.

68) W témže rkp. (fol. 184,) stojí také psaní Matiášowo dne 29 Jul. králi Jiřímu dané a počínající: Intimantibus nobis — oratoribus nostris, intelleximus Vram Seren. inter nos et Fridericum Rom. imp. mediare et tractatui pacis operam dare velle etc.

1459 pohromadě, a cokoli wěk ten měl nádhery a blesku, cokoli slawností a kratochwílí, prowozowáno k úctě a zá-
31 Jul. bawě hosta wýtečného.[69]) Hned nazejtří, 31 července, císař potwrdil dle obyčeje wšecky swobody a privilegia králowstwí českého w říši, (jakož Pražanům psal král ještě téhož dne,) „propůjčil a dal jest nám naše regalia s welikau slawností a w přítomnosti knížat duchowních i swětských, hrabí i pánůw z rozličných zemí říše swaté, a w příprawě i majestátu císařském zjewně na rynku s welikau milostí a ochotností; a wšecky wěcí práwě dokonaw, nás jakožto krále českého prawého a nepochybného a korfersta nejdůstojnějšího na swé prawici wšemu množstwí oznámil a okázal. A tak sme se s JCMtí spojili, že to spojení do naší smrti bohdá nebude zrušeno.“ Také přijat jest tu syn králůw, Viktorin, kníže Münsterberský a Opawský, do počtu knížat swaté Římské říše.

O dalším politickém *jednání w Brně* nepoučují nás nižádné zpráwy sauwěké, nýbrž jen jednotliwé listiny ná-

69) List bezpečnosti císaři Fridrichowi k cestě do Brna podaný podepsali tamtéž již 18 Jul. wedle krále páni čeští Jan z Rosenberka, Zdeněk ze Šternberka, Jindřich ze Stráže, Jindřich z Lipého, Jindřich z Michalowic, Lew z Rožmitála, Wilém z Risenberka, Detřich z Janowic, Bohuslaw ze Šwamberka, Jan z Wartenberka, Jindřich z Kolowrat, Wilém z Ilburka, Zdeněk Kostka z Postupic a Soběslaw z Miletínka; pak páni morawští Jan z Cimburka hejtman zemský, Jiří Strážnický z Krawař, Beneš z Boskowic, Wáclaw z Boskowic, Jan z Pernšteina, Jan Zajimač z Kunštatu, Markwart z Lomnice, Matauš ze Šternberka, Jan Jičinský z Cimburka i Jan z Waldšteina atd. (Chmel Material. II, 178—9.) Pešina uwodí z rkpp. Pernšteinských (Mars Moraw. p. 701,) že we hrách a kolbách rytířských w Brně té doby strojených wynikal nade wšemi mladý Wilém, syn p. Jana z Pernštejna, tentýž co později proslawil se nade wšecky šlechtice české i morawské, a umřel u wysokém stáří teprw r. 1521.

hodau zachowané. Dne 2 srpna zapsali se sobě císař i král k jednotě, lásce a ku pomoci obapolné we wšech potřebách swých; 4 srpna zawázal se císař zaplatiti králi 8000 dukátůw, pomůželi mu smlauwami přátelskými ku panowání w Uhřích, a 31000 dukátůw, budeli k tomu, po marném smlauwání, potřebí pomoci wálečné; o den později, 5 srpna, zwýšena takowá odplata na tříleté požíwaní polowice wšech důchodůw králowstwí uherského, a po těch třech létech ještě na odbytí summau 60 tisíc dukátůw; i slíbili oba mocnáři, nepowedeli wyjednáwaní k cíli, že r. 1460 o sw. Jakubě we žni oba osobně se wší swau mocí wálečnau postawí se u Prešpurka do pole; dne 6 srpna wydal o tom král Jiří zwláštní listiny na oswědčení, že tak umluweno bylo; a 8 srpna psal císař Wratislawským, aby krále Jiřího co pána swého poslušni byli. Na slib císařůw, že zřídí dwůr swůj a powede říšské wěci dle rady králowy, pohřešuje se nyní zápis, ačkoli jisté jest, že wydán byl také w Brně, wlastní rukau císařowau psaný.[70]

1459 2 Aug. 4 Aug. 5 Aug. 6 Aug. 8 Aug.

Teprw po císařowě z Brna odjezdu wydal král dne 12 srpna prwní wýnos swůj we wěcech uherských, mezi plnomocníky Fridricha císaře, „jmenowaného krále Uherského“, Jiřím Kainacherem a Oldřichem z Grafenecku, a Matiáše též „jmenowaného krále Uherského“, Janem biskupem Waradínským a Oswaldem z Rozgoně, s jich obo- 12 Aug.

70) Máme na to swědectwí w instrukcí poslůw od krále Jiřího ku papeži wyprawených r. 1461: Als der Kaiser und Er (král Jiří) zu Brünn bey einander gewesen sein, da hat sich der Kaiser gein dem konig verpflicht vnd mit seiner aigen hannt verschribenn, das Er seinen kaiserlichen hofe well besetzen vnd auch denselben hofe vnd das Reich Regieren nach des Konigs rate etc. (W c. k. tajném archivu we Wídni Num. 1379, fol. 28.)

1459 jích wědomím a wolí, w tento smysl: poněwadž nejisté býwá we wálkách wítězstwí, ale jistá wždy z nich škoda i zemí záhuba, že uložil stranám oběma předewším prodlaužení příměří až do 24 června 1460, tak aby skutkowé wáleční s žádné strany před se bráni nebyli, wězňowé mezitím swobodu měli a holdowé wůbec přestali, ku příměří tomu že mají strany obě položiti přiznawací swé listy na hradě Špilberku až do 14 září; pak uložen do města Olomauce rok ke dni 20 ledna 1460, kdež o přátelské narownání stran obau král dále přičiniti se slibowal. K wýnosu tomu přiwěsili, kromě krále, také Dionysius kardinal arcibiskup Ostřihomský a Štěpan arcibiskup Kolocký swé pečeti, ačkoli nebylo řeči o přítomnosti jejich w Brně. 71)

Jednáním Brněnským král Jiří bezpochyby znamenitě upewnil postawení swé, ano wšeobecné bylo podiwení, že císař, přísný co do etikety, sám jel za ním do zemí jeho: ale octnul se spolu na stezce kluzké, a přílišnost požadawkůw dotčených nebyla jediným znamením jeho snažení, wyplésti se zase ze záwazkůw, do kterých tam wešel. 72)

23Ag. Z Brna obrátil se král ku konečnému rownání *záležitostí Slezských*, a byl we Kladsku již 23 srpna, ná-

71) Listiny Brněnské tohoto času známy jsau z regest Fridrichowých, wydaných od Chmela i knížete Lichnowského; tisknauti je dali Kurz a Teleki l. c., některé též Eschenloer, Goldast, Kaprinai a jiní. Zápisy dne 4 Aug. ještě newydané chowají se w českém král. korunním archiwu w Praze. O přiwěšení pečetí dwau arcibiskupůw uherských k listině 12 Aug., jejíž originál jest w c. k. tajném archiwu we Wídni, dáwá rkp. Pražské kapit. G, XIX. fol. 158 zpráwu zwláštní.

72) Zwláště powážení hodný zdá se w tom ohledu býti skok náramný mezi listinami 4 a 5 Aug. co do summy náhradní nahoře dotčené.

sledující pak měsíc září téměř celý ztráwil w městech 1459 Swídnici a Jaworu. Nebudeme zde opětowati, co wše potud mezi Čechy a Slezáky bylo se stalo, jakowá napomínaní, jakowé pohrůžky wycházely byly čas po čase a jakowé dáwány na ně odpowědi; dosti bude poznamenati, že sněm český powažowal a wyhlašowal to za wýtržnost i odboj, když o rozeznání práwa koruny české odwolání činiti se chtělo ku papeži a k císaři; byl tu prý trestu hodný pokus, wywésti korunu českau ze swobod jejích. Wšak jakož již nahoře sme podotkli, ubýwalo zpaury každým takořka dnem. Mezi knížaty prwní přísahali wěrnost již we březnu 1459 Bolek Opolský a Kunrat Černý Olešnický; šlechta knížetstwí Swídnického a Jaworského poddáwala se také mezi prwními, a potáhla za sebau i města, jichž odpor wšak byl poněkud žiwější; jinde po krajích i rodinách rodil se rozbroj, když jedni obraceli se k Čechům, druzí zůstáwali ještě dále wěrni jednotě Wratislawské. Tato sama, po mnohých neprospěšných pokusích o posilení sebe, sjela se posledníkráte [73]) w Libni 20 máje 1459: kníže Jindřich Hlohowský odřekl se náčelnictwí, a skrze pana Jana z Rosenberka, swého zetě, wešel u krále w milost; Kunrat Bílý Olešnický a Fridrich Lehnický přihlásili se také ku poslušenstwí, a nezůstali we zpauře konečně nežli Baltazar kníže Zahaňský a města Wratislaw i Namyslow. Těm pak poslali byli odpowědné listy swé we jménu králowu již w měsíci čerwnu netoliko Wladek, ale i Jindřich, knížata Hlohowští.

73) Sjezdy takowé měla jednota r. 1458 w Lehnici 28 Jun., w Libni 17 Jul., we Střihomi 7 Aug., w Libni zase 20 Aug., 25 Sept. a 6 Dec. Pak r. 1459 w Chotěbuzi 18 Febr., w Libni 12 Mart., w Lehnici 25 Mart. a w Libni 23 Apr. i konečně 20 Mai.

1459 *Zpaura Wratislawská* náleží jistě mezi nejpamátnější úkazy swého wěku, a zasluhuje tím bedliwějšího pozoru, čím wětší zachowal se o ní dostatek zpráw zajímawých.[74]) Již sme řekli, že odwolání se Wratislawanůw ku papeži a' k císaři stalo se bylo jen na oko, ježto uzawřeli a přísahali byli slawně, staň se co staň, neuznati Poděbrada nikdy za krále swého, třebasby jim to i papežem i císařem poraučeno bylo. Co někdy Kapistran byl do nich wštípil, neslo nyní trpké owoce. Náboženstwí wšak a wíra, jakkoli ohniwě wzýwané, byly jen zástěrau: hlawním podnětem byla wždy národní nenáwist proti Čechům a osten pomsty za utrpená příkoří we wálkách husitských.[75]) Konšelé mluwili nahlas, že nežliby poddali se Jiříkowi, raději opustí statky swé, a wezmauce ženy i děti na ramena, wystěhují se do zemí cizích. Nebyli wšak to konšelé, co wládli městem a úmysly obywatelstwa, nýbrž kazatelé a kněží; a wšak neposlaucháno také ani biskupa, ani kapituly a prelátůw, ale jen farářůw několik a mnichůw obecných, mezi nimiž čím který wztekleji uměl na kázaních swých bauřiti proti kacířům a Jiříkowí, tím wětší docházel obliby u chátry městské. Jiřík, tak hlásáno, nemodlil se bohu, ale swému arcikacíři Rokycanowi, a nemyslil než jakby wykořenil ze swěta wíru křesťanskau a wyhubil wyznawače její; byltť on prý ukrutnější než

74) Míníme sauwěkého písaře Wratislawského Petra Eschenloera, rodilého Normberčana († 1481 Mai 12) Geschichten der Stadt Breslau (1440—1479,) wydané tiskem r. 1827, dílo náležející bez odporu mezi nejznamenitější plody historické literatury německé XV století.

75) Eschenloer l. c. I, 130: Aus den langgewarten Krigen zwischen uns und den Behmen hat sich entzundet eine angeborene Feindschaft und der Stachel der Rächung; so sie über Bressla solden herrschen, würden sie uns zustören und unser Leben in Verlust geben.

Nero, byl weliký onen drak, jenž pokálel církew jedem 1459
swým, byl drawý wlk, zloděj a wrah, wedrawší se do owčince páně, byl lew hrozný, jenž drápy swými, zuřiwěji nežli Turci sami, roztrhati hledal nesšíwanau sukni Kristowu.[76] Takowým kázaním rozdrážděný lid obecný w městě nemohl se ani dočkati boje s kacíři, a w šílenstwí swém bylby prý chtěl i hlawau prorážeti zdi. Neb ačkoli Wratislaw měla dostatek lidí wzdělaných a rozumných, nesměl wšak nikdo napomínati k opatrnosti a mírnosti: ale kdo po krčmách a we sklepě Swídnickém nejlépe uměl píti a láti, ten býwal prý nejhodnější, nejrozumnější, nejpobožnější. Lidnaté to město mělo již tolik pánůw, kolik počítalo po weřejných hospodách karbaníkůw, ležákůw a zlolajcůw: co ti chtěli, musilo se státi, jejich wůle byla obecným zákonem.[77] Běda tomu, kdo netoliko

76) Slow takowých užíwali Wratislawští skutečně o králi Jiřím, také we zpráwě swé ku papeži. Wiz Klose docum. Gesch. von Breslau, III, 38.

77) Eschenloer l. c. Aus den Predigten entstund und kam es, dass der Pöfel vor der Zeit streiten wolte und mit dem Heupte durch die Wende laufen. Aller kluger Rate muste vorborgen bleiben, und welche in dem Schweinitzen Keller und in Kretschemheusern bass trinken und schelden kunden, die waren die besten, die klügsten, die christlichsten; da warde aller Rate bei der Quosserei gefunden und gehandelt dieser christlichen Sache, wenne sie das von den Predigern lernten. (S. 80.) — Viel trefliche, weise gelarte Herren und Manne hetten wol gewusst nach Vernunft in den Sachen zu raten, sondern das gemeine Volk war also bestendig und zornig, dass Niemand seine Meinunge sagen dorste. — O eine färliche Sache in einer jeglichen Stat, wo also das gemeine geringe Volk one Furchte und one Strafe oder one Gehorsam lebet. Es waren die Zeit als viel Ratleute zu Breslau, als viel Trinker und Seufer, Spieler und Lotter. Diese regireten, diese hatten der Stat Macht; was diese wolden, das muste geschehen. Das war wol eine vorkarte Ordnunge: die

1459 řečí, ale třebas jen twáří a posuňkem dal na sobě znáti, že nehorlil proti kacířům a králi jejich. Konšelé sami, jakkoli horliwí wšichni, octli se nejednau w nebezpečí žiwota, protože napomínali ne ku pokoji, ale jen k opatrnosti. Kněží kázali, aby lid nespoléhal se na nikoho a nedůwěřowal nežli sobě sám; proto číháno wšude a we wšem na domnělé zrady a zrádce. Přední strůjce baufliwé této kněžewlády, Bartoloměj, kazatel u sw. Alžběty, wynikal jen wýmluwností, nikoli také čistotau žiwota.[78]) I jakkoli neważná byla mrawní powaha ducha takowého: materialní wšak síla zpaury nemohla lehce wážena býti. Město mohlo postawiti w čas největší potřeby do 20.000 lidí branných a bojechtiwých, ne sice do pole, ale na zdi a waly swé; a příklad Plzenský r. 1434 slaužil k wýstraze, jak málo prospíwalo wojsko sebe cwičenější a silnější proti ohradám městským, pokud umění dělostřelčí trwalo ještě jakoby u kolébky swé.

Proto král Jiří, ačkoli činil wšeliké přípravy k ustrašení odbojníkůw, usilowal přece wždy raději podrobiti je sobě smlauwami nežli mečem, a užíwal w tom, jakkoli nerad, prostřednictwí dworu papežského, jakožto jediného, kteréž konečně wésti mohlo k cíli. Pius II od té doby, co dowěděl se o spříznění se krále českého s dwory Saským a Braniborským, a o prostředkowání jeho mezi

understen über die obersten. Diese waren auch auf den Predigstülen die frömsten und die besten gelobet und benannt. (S. 81.) —

78) *Eschenloer* (S. 126): Sonderlich der Prediger zu S. Elisabeth, Herr Bartholomeus, war vor anderen in diesen Sachen hitzig, sehr gespräche, wol redende, und alles Volk hörte ihn gerne. Als er starbe (1462), beschied er all sein gut einer schönen ehelichen Frauen, die Renkerin genannt, die was eine grosse Hure, nit seine Freundin der Geburt. Daraus zu erkennen stund sein Leben usw.

Fridrichem a Matiášem we wěcech uherských, ačkoli těžce 1459
nesl, že prostředkowání takowého nehledáno u kurie
Římské, počal nicméně jewiti k němu přízeň wětší a
otewřenější. Již nechwálil ani neomlauwal wíce jednoty
Slezské, ale napomínal lid ku poslušenstwí, krále pak
prosil, aby zdržel se skutkůw válečných a nemařil proti
křesťanům sil swých, jichžto bylo prý potřebí proti Turkům.
Přál jemu i sobě štěstí k uzawření smluw Saských,
bera z nich naději, že pokoj tudíž nabytý dodá jemu i
možnosti i chuti k wýprawě turecké; i wolal jej welmi
laskawě, aby osobně přijeti hleděl do Mantuy a skutkem
takowým i zahanbil utrhače swé i obweselil a utwrdil
w lásce ty, kteří ho milowali. Neméně značná i důležitá
byla psaní, kteráž dal 18 srpna k biskupowi, duchowenstwu 18Aug.
a obci Wratislawským, a nazejtří 19 srpna ku králi 19Aug.
Jiřímu. W prwním jewil nelibost swau nad rozbroji panujícími
a chtěl, poněwadž král slíbil wyprawiti posly swé
ke sjezdu Mantuanskému, aby oni učinili tolikéž, pak že
bude o smíření jejich i o pomoc proti Turkům pospolu
moci jednáno býti. Mezitím přikazowal přísně, aby přestalo
w městě wšecko hanění a pomlauwání osoby králowy,
ale aby raději plnili to, čím jemu powinni byli; neb
král že oswědčowal se každodenně w poslušenstwí a wěrnosti
ke stolici apoštolské. We psaní k Jiřímu wděčen
byl slibu o poslech ke sjezdu Mantuanskému, a slibowal
zase, že budau přijati čestně, jakož slušelo na posly králowské.
Omlauwal se, že Slezákůw nikdy ani slowem ani
psaním nepopauzel k odboji; cokoli jim psal, nebýwaly
prý než útěchy w jejich zármutcích, jakowýchž otec dítkám
swým nikdy neodpírá. Také když žádal na králi,
aby wálky proti nim nepočínal, nečinil se proto saudcem
mezi ním a jimi, aniž práw králowých, jakákoli byla, uwoditi
chtěl w pochybnost, ale že chtěl i chce ještě při-

1459 činiti se o přátelské jich srownání. Ostatně nawoditi Wratislawany w jeho poddanstwí že byla wěc císařowa, nikoli papežowa, papež že nemíwá na péči nežli pokoj mezi křesťany.

Již před swým do Slezska příjezdem byl král, jakož sme podotkli, dal činiti wšeliké přípravy k ustrašení zpaury a odboje: listůw odpowědních dodány Wratislawanům weliké hromady, nejen ze Slez, ale i z Čech a z Morawy, a šarwátky hojné počínaly se na wšelikých místech: ale walné a řádné wýprawy wojenské neohlášeno, buďto že král předwídal neprospěch její, aneb že nechtěl jednati proti papežowě žádosti. Nejprwé počato škoditi na statcích kapituly Wratislawské: čímž ona tím rychleji uwedena w poslušenstwí, an biskup Jošt, nedáwno wrátiwší se od papeže z Italie, oswědčowal již weřejně králi wěrnost swau. Widauce tak čím dále tím wětší swé osamocení, poslali Wratislawští ku králi Kazimírowi Polskému přední swé měšťany s prosbau o ochranu: ale kromě slow pěkných nedosáhli ničeho. Mezitím
1 Spt. přisahali we Swídnici dne 1 září téměř wšickni Slezáci, knížata, páni a města, wěrnost a poslušenstwí s obyčej-
21 Spt. nými slawnostmi. Potom 21 září dálo se totéž w Jaworu od Šesti měst, kromě Zhořelských, kteříž ale o několik dní později usmyslili sobě též a poddali se. W Jaworu stalo se také 20 září narownání o knížetstwí Lehnické mezi králem a kněžnau Hedwikau i synem jejím Fridrichem. U Wratislawských nicméně newedly k cíli ani mírné pokusy knížat a prelátůw, ani potržky dosti krwawé, zwláště 8 září a 1 října, ježto zdařily se nad to
3 Oct. wíce ku prospěchu jejich. Dne 3 října přijel biskup Jošt sám pod gleitem do města, ukazowal lidu bully papežské, napomínal we jménu císařowu i papežowu ku poslušenstwí, užíwal wšech prostředkůw ku přeswědčení a pře-

mlauwání, horlil a přikazowal co duchowní otec města, 1459
káral kazatele a mnichy, kteří zawodili lid ke swéwoli a wýtržnosti, a hrozil konečně i klatbau církewní: ale wše nadarmo. Kněží umlkli sice před ním, neuměwše prý nic namítati podstatného proti důwodům a wýmluwnosti jeho: ale když rozešla se hromada, rozbauřily se hněwy zase, woláno že i biskup byl Čech, tudíž jestli ne kacíř, aspoň přítel kacířůw, že papež byl od něho podweden, a protož poselstwím zwláštním že musel lépe poučen býti o nešlechetnosti české; neb to s rozumem že se nesrownáwalo, aby papež sám howěti měl kacířům. Tudíž musel i biskup wrátiti se s nepořízenau.[79])

Zatím spokojen jsa král, že obmezil odboj aspoň na auzký obor a odjal mu mrawní sílu i nákazu, opustil Slezy na konci měsíce září a do Prahy wrátil se dne
6 října zase. Nastáwaloť mu zajisté jednání neméně dů- 6 Oct.
ležité a pilné we wěcech západních. Weliké bauře německé ututlány sice w běhu tohoto léta poněkud, ale hrozily co den wýbuchem nowým a krutějším. Za příčinau wzetí města Donauwerth byl císař podlé nálezu
sněmu Esslinského wynesl dne 4 čerwna klatbu na kní- 4 Jun.
žete Ludwíka Bawořského, i poručil prowedení její markrabi Albrechtowi Braniborskému a knížeti Wilémowi Saskému. Walné příprawy wálečné, jež tudíž činily obě strany, zastaweny wkročením legátůw papežowých, a na sjezdu Normberském o S. Kilianě (Jul. 1—9) podwolil se Ludwík wydati město Donauwerth biskupowi Eichstatskému k wěrné ruce, ažby nowý sjezd, uložený ke dni 14 14Spt.
září opět do Normberka. ustanowil. co dále s ním činiti

79) Wšecky tyto wěci Eschenloer wyprawuje široce a podáwá i psaní papežowa. Smlauwa o Lehnici 20 Sept. 1459 chowá se w c. k. tajném archivu we Wídni.

1459 se mělo. Stalo se i jiných nálezůw wíce, ježto dotýkali také falckrabě Fridricha i markrabě Albrechtá, proti kterýmž ale protestowali potom oba. Když pak pokračowalo se i dále nařízeními a skutky, jichžto strannosti proti knížatům domu Bawörského nelze bylo upříti, a biskup 29Spt. Eichstatský 29 září odewzdal Donauwerth maršalku Pappenheimowi zase, falckrabě odwolaw se ku papeži, ohlásil že, staň se co staň, neswolí nikdy ku příjmutí rozsudkůw nesprawedliwých, a hledal posily w nowých proti císaři a markrabi alliancech.

Král Jiří po nezdařilém rokowání Pražském (25 máje) učinil byl knížeti Ludwíkowi to příkoří, že podlé starého zákona zemského, zapowídajícího pod ztrátau hrdla i statku slaužiti mocnářům cizím, kteřížby nebyli w pokoji s králowstwím, powolal byl wšecky branné lidi nazpět, co w měsíci máji a čerwnu byli u dosti hojném počtu wstaupili do wojenské u něho služby.[80] Rána ta učinila byla knížete powolnějším na dotčeném sjezdu o S. Kiliáně, a protož když mířil se s markrabím Albrechtem, wymínil sobě, aby Albrecht zprostředkowal dobrotiwé stání mezi ním a králem až do S. Martina. Albrecht oznámil to sice králi, ale nabízel se mu spolu ku pomoci, kdyby proti Ludwíkowi wálku počíti chtěl. Přičiněním zwláště pana Jana Calty z Kamennéhory, pána na Rabšteině, přišlo zase k jednání mírnému, a uložen *rok do Domažlic* k narownání sporu mezi Čechy a Bawory. Král totiž wlastnil sobě a koruně swé wrchní práwo na zámcích Parkstein, Weiden, Hers-

80) Takowí byli ku př. páni Jindřich z Kolowrat na Libšteině a Beneš z Kolowrat na Mašťowě, Dobrohost z Ronšperka, Jindřich z Metelska, Mikuláš Kapléř ze Sulewic na Winterberce, Ctibor z Dešenic, Přibík Šatawa ajw. Z roty bratrské Petr Hustopecký a Jan Šwehla s lidmi swými. (Archivy Mnichowské.)

bruk, Lauf, Floss, Vohendräs, Hohenstein a Neidstein, čehož Ludwík uznati se zdráhal, a nastupowal naproti tomu na zaplacení dluhu stotisíci zlatých, ku kterémuž Karel IV byl prý předkům jeho se zapsal. Plnomocníci w Domažlicích byli se strany české dotčený pan Jan Calta, pan Racek z Janowic na Risenberce a Bernart Fictum, se strany baworské Jiří Klosner, Jan z Degenberka, Šebastian Pflug a kancléř Krištof Dorner. Důležité jejich uzawření dne 18 září neslo to, že 1) panowníci obau stran o S. Hawle měli sjeti se osobně w Plzni a wstaupiti tam w jednotu, jakowá byla již mezi králem a falckrabím uzawřena w Chebu; pak 2) že wšecky pře, kteréž byly mezi nimi, měly w dobrém míru státi bez naříkaní do jich obau žiwnosti, než že po jich smrti každá strana měla užiti swé sprawedlnosti; 3) kníže Ludwík měl „půjčiti" králi Jiřímu 30 tisíc zlatých rýnských, kteréžto pak král měl mu zapsati a pojistiti na zámcích dotčených Parkšteinu, Weiden atd. 4) Pro wětší jistotu měli do zápisůw o to budaucích postawiti oba mocnáři přední rady swé.[81])

1459 18Spt.

Sjezd Plzenský, kterýž následowal, stal se tudíž nádherným i důležitým. Přijeli k němu nejprw král (tuším 11 října) s Janem z Rosenberka, Zdeňkem ze Šternberka, Jindřichem ze Stráže, Zbyňkem Zajícem, Prokopem kancléřem a jinými drahně pány a rytíři; potom (14 října) při knížeti Ludwíkowi hrabě Wolfgang ze Schaunberka, hrabě Ludwík z Öttinku, Jan della Scala atd. a při falckrabi Fridrichowi biskup Wurmuský, hrabě Hes z Leiningen, lantkrabě z Leuchtenberka, Schenk Filip z Erbachu atd. O tom, co mezi panowníky osobně se jednalo, wíme jen

11 Oct.

81) Akta o tom w archivech Mnichowských, zwláště w tak řečených Neuburger Copialbücher.

1459 tolik, že knížata oba žalowali králi na křiwdy, které w říši jim se činily, a usilowali jeho získati na swau stranu, kdežto zase on uměl potřebným se činiti každému, nezkaziti sobě nikoho a nedati se nikomu celý. Umluwy wšak Domažlické twrzeny a dokonány, počalo se také mluwiti o zasnaubení některé dcery králowy buďto s Filipem mladým falckrabím aneb s některým synem Ludwíkowým, a 18 října dal král od sebe zápis kurfirstský 18 Oct. na potwrzení arrogace domu Falckého atd. Neméně důležité bylo posezení spojených rad českých, baworských a falckých dne 17 října, kdežto král jednati dal zwláště o naprawení a ustálení mince w říši, a uzawřeno, že na sjezdu Chebském o S. Martině měli jak od knížat tak od císaře dožádáni býti plnomocníci k tomu cíli; dále jednáno o ubezpečení silnic pro kupce wůbec, o zastawení škod weřejných a postihowání jich cestau práwní atd.[82])

Ještě hlučnější a nádhernější, nežli sjezd Plzenský, byly *swatby Chebské*, ježto podlé umluw počaly slawiti se 11 Nv. o Sw. Martině. Byli tam král i králowna s dítkami swými we 3000 koních, přední páni čeští, paní a panny ušlechtilé w hojném komonstwu; s druhé strany přijeli Saští knížata Wilém i Albrecht, markrabě Braniborští Fridrich i Albrecht, Ota kníže Baworský, též Magdeburský arcibiskup, hrabat, panstwa i šlechtičen množstwí, také do 3000 koní; nechyběli také radowé a wyslanci knížat okolních.[83]) Kněžna Zdena, ačkoli teprw desítiletá, oddána tudíž knížeti Albrechtowi skrze arcibiskupa, i odwezena

82) Akta w archivech, jako nahoře. Original smlauwy přátelské dne 16 Oct. nachází se také w c. k. tajném archivu we Wídni. Srwn. Kremer Urkund. p. 182.

83) Obšírnější zpráwy z archivůw Saských podány we knize F. A. von Langenn, Herzog Albrecht der Beherzte, Stammvater des kön. Hauses Sachsen. Leipzig 1838, p. 40 sl.

do Sas, kdežto potom stala se pramáti celého rodu nyní 1459
králowského, i chwálena zwláště pobožnost její; také
přijata jest Wilémowa dcera Kateřina šestiletá do rodiny
králowské, co newěsta nejmladšího králowa syna Hynka,
tehdáž sedmiletého, a wezena do Prahy, kdežto brzy počeštila se tak, že r. 1464 již německy ani neuměla.
Slawnosti wšak rodinné u přítomnosti tolika panowníkůw
a rad jejich newylučowaly owšem wyjednáwaní politických.
O minci sice zdá se že ani nejednáno, když od císaře
nebyl nikdo přítomen s plnau mocí: naproti tomu ztráwen
téměř celý den 16 listopadu w hádkách obšírných o 16Nv.
stížnostech obau stran w říši; za knížete Ludwíka i za
falckrabě wedl slowo Wilém Truchtlinger, markrabě Albrecht za sebe sám, až král Jiří uprosil řečníky, aby
přestali, ježto řeči jejich newedly prý ku pokoji, ale
k wětší newoli, a král nebyl ani chtěl býti mocným rozsudím mezi nimi. Také nadarmo snažil se král, smířiti
bratří Fictumy s knížetem Wilémem Saským: ale 20 listo- 20Nv.
padu stala se obyčejná smlauwa přátelská mezi Čechami
a knížaty Baworskými linie Mnichowské, starým Albrechtem a jeho syny Janem i Sigmundem.[84]) Také počato
jednati podtají aspoň mezi králem a markrabím Albrechtem o welikém náwrhu, kterým doktor Martin Mayr zde
w Chebu se zjewil, o němž we článku následujícím mluwiti
budeme obšírněji.

K urownání a *uklizení sporu Wratislawského* papež
Pius II již w měsíci září byl wyprawil legaty swé zwláštní.[85])

84) Z archivůw Drážďanských i Mnichowských. Smlauwa 20 Nov. také w arch. Swatowáclawském w Praze.

85) Papežowo plnomocenstwí legatům dáno bylo w Mantui 1459, XII kalendas Octobris, nikoli 12 Oktobru, jakož stojí u Eschenloera str. 166. Řeči legátůw Pražská i Wratislawská stojí latině w rkp. kapituly Pražské G. XX.

1459 I přijeli do Prahy 25 října Hieronymus Landus arcibiskup Kretenský, rodilý Benátčan, a doktor František z Toleda, arcijahen Sevilský, aby uwedením smíření a pokoje dodali králi i ochoty i možnosti k wýprawě proti Turkům. Přijaw je on čestně a slyšew řeči jejich we slawném shro-
28 Oct. máždění dne 28 října, swěřil jim swé plnomocenstwí, a poslal je mnohonásobně ctěné i darowané pod ochranau lidí swých do Slezska. We Wratislawi wšak oba preláti,
11 Nv. ačkoli 11 listopadu přijati byli s welikau sláwau, potkali se s nesnázemi mnohem wětšími, nežli se nadáli. Řeč,
13 Nv. kterauž 13 listopadu přemlauwali město, aby poddalo se králi, byla we mnohém ohledu památná. Hleděli předewším přeswědčiti Wratislawany o nenadějnosti odporu jejich. „Powažte," tak mluwili, „jakowá změna stala se s wámi. S počátku, když král wolen byl, měli ste po swé straně Slezsko celé, knížata, města i lid, a panowníci němečtí chwálili wás i podporowali, měšťané waši požíwali obchodu swobodného po celém swětě, král pak neměw přítele, potkáwal se s odporem až i we wlastní zemi swé: nyní ale opuštěni jste ode wšech, kupectwí waše zahynulo, bez nebezpečí žiwota nemůžete wykročiti ani ze brány městské, a král netoliko wládne celými Čechami pokojně, ale uwázal se i w Morawu, přiwedl i jiné země ku poslušenstwí swému, zkrotil nepřátely a udělal si z nich přátely, získal korunu, spříznil se s knížaty okolními, wše koří se jemu, a w zemích jeho wšude auplná panuje bezpečnost i swoboda. Nebudeme wám mluwiti o jeho maudrosti a skušenosti we wěcech wálečných; wíte sami, že umí mysliti wěci weliké i uwoditi we skutek, co zamyslil, ano štěstí jemu we wšem jest přízniwo. Wy již kromě zdí wašich nemáte přítele, nežli Otce swatého, a i ten žádá wašeho smíření s králem, aby spor wáš neslaužil ku prospěchu Turkům, společným wrahům našim.

Wědomo jest wám, kterak nebezpečně se zmáhá moc 1459
jejich; kteréž aby odoláno bylo, přijel swatý Otec sám do Mantuy a swolal tam ku poradě a pomoci krále i knížata u walném počtu. Jen čeští a waši poslowé nepřišli, ježto wálku máte mezi sebau. Proto žádost jest a wůle Otce swatého, abyste obrátili se ku pokoji, a wěci waše aby přestaly býti obecnému dobrému na překážku.“ Wratislawané podiwili se řeči takowé a dáwali jí wýklady wšeliké; někteří prawili, že Jiřík podplatil legaty, jiní, že jsau Wlachowé (Walen), ježto zřídka prý býwají dobří křesťané; lid obecný, nedáwno blahoslawiw příchod jejich, počal již zlořečiti jemu; slowo pokoj bylo kazatelům i chátře slyšeti jako jed, a legatowé papežowi wyhlašowáni sami za kacíře. S odpowědí prodlilo se až do dne
1 prosince, proto že nikdo netroufal si ji napsati, a kněží 1 Dec.
žádáni bywše wšickni wyhýbali se, až legatowé ptali se, bylili Wratislawští tak hlaupí, že neuměli mluwiti, aneb swéhlawí a neposlušní, že dělali sobě posměch z legatůw? Posléze nařídil auřad písařům městským, a zwláště Petrowi Eschenloerowi, sepsati odpowěď, kteráž i přijata jest a podána legatům. W té dosti spůsobně wyloženy příčiny nenáwisti i záští mezi stranami, wina wšecka na krále i na Čechy sčítána, žalowáno na jejich bezbožnost i ukrutnost, a prošeno papeže i legatůw, aby neuwodili města pod poslušenstwí lidí kacířských; ať prý Jeho Swatost nedá se podwesti sliby a přísahami toho krále, kterýž slibowal a přísahal netoliko jemu, ale i kacířům také, a znal se k těmto sám po wšecky dny žiwota swého. Legatowé složili proti tomu repliku přísnau, w níž stálo, že o kacířstwí sauditi byla wěc papežowa, nikoli obce Wratislawské, jíž náleželo prý poslušnu býti hlasu Otce swatého, ač nechtěla-li upadnauti w klatbu a w kacířstwí
sama. Když ale 8 prosince žádali na písaři Petrowi, aby 8 Dec.

1459 ji četl a wyložil lidu po německu, odpowěděl tento: „kdybych měl dwě hlawy, jednu w Římě, druhau zde, učinilbych tak.“ Radní páni doložili, neměliIi legatowé lepšího poručení k městu, že bylo lépe, aby odstraníce se rychle, ušli nebezpečí žiwota swého. Toho ulekli se duchowní ti páni a zmírnili řeč swau tak, že hrozba obrátila se w prosbu. Spisem nowým a welmi obšírným jali se wésti důkazy, že „i s kacíři nejen možné, ale i slušné jest míti pokoj, když jich ani přeswědčiti ani přemoci nelze. Král že nepřísahal pomáhati kacířům, ale jen nechati je při jich obyčejích, a to že netoliko není hřích, ale že jest i chwalitebné. Wšak wíte dobře, kolik jich jest w zemi české a malá-li jest moc jejich, i možnáli wyhladiti je bez krweprolití; uznáte sami, že ne přísností ale laskawostí, a ne rázem, ale jen pomalu lze jest jich získati zase. Když král rád obcuje s kterými z nich, jakožto s přátely aneb služebníky, miluje osoby, a ne kacířstwí jejich, proto nemá nazýwán býti ani kacířem, ani přítelem kacířůw, an i Kristus pán sám obcowal se zjewnými hříšníky. Také w Bosně že wíce jest manicheůw, nežli prawowěrných křesťanůw, a král že býwá někdy manichejský, někdy prawowěrný, a přece strany obě že žijí mezi sebau w pokoji; podobný obyčej že panuje také we Španielích mezi křesťany a saraceny, aby newraždili se wespolek. Krále nowého, kterýžto wšude staral se o wzkwetání, ne o zkažení měst swých, že neměli naprosto báti se; chtělliby wždy mimo nadání ukřiwditi jim, že papež bude mocen jeho jako jiných králůw“ atd. Proti těm a takowým důwodům neuměl již dokonce nikdo namítati ničeho: a přece
14Dec. ještě 14 prosince powstala nowá w lidu bauře a bylo obáwati se, aby legatowé neutrpěli. W raddě městské téhož dne u přítomnosti těchto projeweno přání, aby zjednána byla městu aspoň jednoletá lhůta ke složení sku-

tečnému přísahy wěrnosti a poslušenstwí: a legatowé slyšíce to, hned uchopili se prostředku takowého k wywáznutí z nesnází, i slíbili nejen přimluwiti se o to u krále, ale položiti to i za wýminku wšeho narownání. Sepsána tudíž formule takowého smíření, a žádána w ní lhůta tříletá, s tím wšak naučením ústním, že wolno bude legatům, kdyby jí u krále prowesti nemohli, zmírniti ji až na jeden rok. I wyprawení jsau tři měšťané, jeden z rady, jeden z kupcůw a jeden z obce i přidán k nim písař Petr Eschenloer, aby spolu s legaty nesli umluwu takowau před krále. Radowé knížete Baltazara Zahaňského w městě přítomní uslyšewše o tom, prosili aby pán jejich také pojat byl do narownání, což jim i slíbeno. 1459

Smluwcowé dotčení stihše dne 20 prosínce do Prahy, nalezli takowau powolnost u krále, že se jí až sami podiwili. Král nejen beze wší nesnáze swolil ke lhůtě tříleté, ale jako z žertu přidal k ní ještě o jeden měsíc wíce. Wětší a jediná těžkost byla o přijmutí do téže smlauwy knížete Zahaňského; stalo se nicméně i to, a wzkázáno rychle jak Wratislawanům, tak i knížeti, aby poslali bez meškání plnomocníky swé ke stwrzení smluw. Kníže Baltazar potom, buďto že prostřednictwí Wratislawské nezdálo se mu dosti čestné ani wzácné, aneb že owšem smířiti se nechtěl, newyprawil od sebe nikoho, a protož konečně wylaučen jest ze smluw, k nemalému prý králowu potěšení: z Wratislawi ale přišlo poselstwí dosti znamenité, a dne 13 ledna dokonáno s nimi dílo smíření. Wratislawští poklekli před králem, prosíce aby ráčil pustiti ze srdce wšecken hněw, a buda jim napotom pánem milostiwým, aby ráčil je swětské i duchowní zachowati při práwích, swobodách a smluwách jejich starých i nowých, i poshowěti na jich přísahu, ažby ochotností služby získali sobě opět jeho lásku, a wzíti je pod ochranu swau, 20Dec. 1460 13Jan.

1460 kdyby kdokoli zamýšlel činiti jim násilí. Král podáwaje wšem i každému ruky swé prawil: „wšecko budiž odpuštěno a slibuji zdržeti, cokoli skrze legaty sem slíbil, i býti wám pánem milostiwým.“ Trubači we dwoře králowě traubením po celau hodinu oslawowali příběh ten, a zwonowé po wšech kostelích Pražských kázaním Rokycanowým jali se činiti tolikéž. Wzešlé potom powěsti, jakoby Wratislawští již byli holdowali se králi, odpíráno jest od nich: ale zdá se, že jak obecné domnění toho času, tak i král sám nepokládali obřadu přísahání za tak podstatného a wážného, jakmile jen přiznáno se ku poslušenstwí wůbec. Nowí poddaní ctili krále dary wšelikými, a poslowé jejich darowáni také od něho wedle legatůw, kteřížto wrátiwše se s nimi do Wratislawi, táhli odtud potom dále do Polska.[86])

Toho času také prostřednictwím Přemyslawa Těšínského knížete umluwen a držán byl w *Bytomi* ke dni
6 Jan. 6 ledna 1460 sjezd plnomocníkůw krále Českého i Polského, a mluweno jest o přátelskau mezi oběma zeměmi smlauwu: když ale polští jednatelé nepřestáwali ještě wolati se ku práwu jakémus dědickému krále swého w Čechách, newykonáno wíce, nežli že měl o S. Janě nejprwé příštím sjezd nowý držán býti k tomu cíli.

Za wšech těchto wyjednáwaní byl to *sjezd Mantuanský* často dotčený, ježto panowati chtěl dějinám wůbec a uwesti takořka newědomě nowé poměry práwní do křesťanstwa. Zdařilli se Piůw úmysl, stalo se skutkem, co

86) Doklady o wěcech Wratislawských té doby podal Eschenloer l. c. w hojném počtu. Zápis na umluwy dne 13 ledna 1460 welmi obšírný stojí latině w rkp. kapit. Pražské. G. XIX. O pokoře téhož dne mluwil Eschenloer skaupěji nežli obyčejně, ačkoli s druhé strany také přehnáno zdá se býti, co wyprawují staří letopisowé na str. 174.

představowali sobě již od dáwna národowé Asiatští, že 1460
papež panowal Europě celé co král nad králi, an rozdíl mezi poslušenstwím církewním a swětským, w Asii neznámý, mizel i w Europě wíce a wíce. Když papež sám ze swé moci ukládati mohl králům i národům sjezdy, určiti programmy a říditi porady jejich, mnoholi scházelo ještě ku panstwí skutečnému? Ale králowé, ačkoli nepoznáwali tušim nebezpečí jim wšem nastáwajícího, našli wšak každý swé zwláštní příčiny, že nepřijeli do Mantuy. Císař wyprawil místo sebe tři posly tak málo znamenité, že Pius II jich ani přijmauti nechtěl; w čele jejich stál Antonín biskup Terstský, jakoby pro upomínaní papeže, kudy wzešel někdy sám. Nemnohem sławnější byli řídcí poslowé knížat jiných, a král Franský teprw pozdě, i to jen z řewniwosti proti Burgundskému wéwodowi, wyprawil swé raddy. Jen z Italie přicházeli w hojnějším počtu netoliko radowé, ale i knížata sami, wyjímajíce Benátčany, kteří báli se sultana, kdyby aučastnili se w poradách proti němu. Když 21 čerwna 1459 zahájeno prwní sezení sjezdu, naříkal Pius II hořce a hlasitě na netečnost křesťanůw. „Nadáli sme se, (tak prawil,) nalezti zde hlučný sbor plnomocníkůw ze wšelikých krajin, i widíme, že sklamala nás naděje; až hanba jest patřiti na nedbalost a chladnost knížat i národůw. Turci bez rozmyslu wydáwají se na smrt pro zatracenau newěru: křesťané pro wíry swé obranu nechtějí podnikati ani malé práce a starosti. Půjdeli to tak dále, brzy weta bude po křesťanstwí. My setrwáme zde wždy přece, až seznáme auplně aumysly knížat. Přijdauli, poradíme se s nimi o dobré obecné: nepřijdauli, podrobíme se osudu, jehož zniknauti lze nebylo." Nebudeme wykládati podrobně, kterak potom umlauwáno s jednotliwými plnomocníky, kolik mělo z každé krajiny swoliti se pomoci w pe-

1460 nězích aneb lidech branných ke wšeobecné wýprawě, zwláště ano wše, i co swoleno skutečně, obrátilo se později w dým a páru. Jednání sjezdu trwala až ku konci měsíce ledna 1460. We wěcech říšských ale počalo se jednati oprawdowěji teprw po příjezdu nowých plnomocníkůw císařských, biskupůw Jana Eichstatského a Jiřího Trientského a markrabě Karla Badenského, císařowa swaka, w měsících říjnu, listopadu a prosinci 1459. Mezi wyslanci knížat přítomen byl také Řehoř z Heimburka, co plnomocník arciknížat Albrechta i Sigmunda. I nebylo se diwiti sporům, kteří wypukli mezi posly císařowými a knížecími, ježto poslední žádali, aby předewším uklizeny byly nesnáze o zemi uherskau, skrze kterauž wýprawa proti Turkům bráti se měla, i aby císař, wejda w mír s králem Matiášem, odřekl se koruny uherské. W konečné wšak umluwě dne 19 prosince swítězila co do formy strana císařowa, Matiáš z Hunyadu nazýwán jen hrabětem Bystřickým: ale co do wěci samé mělo w Němcích teprw rokowati a rozhodnauti se na dwau sněmích, jednom w Normberku, druhém na dwoře císařowě. Za nejwyššího welitele celé wýprawy jmenowán jest napřed císař sám, ale dowoleno mu, obrati na swé místo knížete zběhlého we wěcech wálečných, a chwáleni co takowí brzy Braniborský markrabě Albrecht, jenž ku konci také sám přijel do Mantuy, brzy auhlawní jeho nepřítel, falckrabě Fridrich; skutek ten již byl důkazem dosti o nepraktičnosti celého náwrhu. Takto aučel hlawní, sám w sobě chwalný a potřebný, spojení totiž křesťanstwa proti Turkům, zmařen přimíšením do něho žiwlůw jinorodých, a sjezd Mantuanský, jenž měl proměniti twář swěta politického, nepozůstawil po sobě posléze ani sledu. Jediné co po něm trwati mělo delší čas, byl

23 Jan. dekret papežůw, prohlášený 23 ledna 1460, kterýmž od-

sauzen již napřed za kacíře každý, kdožby směl napotom od papežowa úsudku a rozkazu odwoláwati se k budaucímu koncilium. Podobné dekrety o wíře a kacířstwí wynášeli byli potud papež a koncilium pospolu: ale již blížil se wěk, kdežto po přestání koncilií wůbec nehledáno wíce ani ochrany proti hromům Vatikanským, ježto počali uznáwáni býti wůbec za neškodné.[87] 1460

87) O sjezdu Mantuánském, kromě Gobelina i Raynaldiho, podáwá hojné zpráwy Müllerowo Reichstags - Theatrum. Spis tištěný u Senkenberka, IV, 326—334 našli sme také w rkp. kapit. Pražské, G, XIX, 140 sq. s jinými k němu přídawky.

ČLÁNEK TŘETÍ.

MARNÉ POKUSY WYŠŠÍ.

(Rok 1460—1462.)

Národní ráz wlády Poděbradowy. Rada králowská, Antonín Marini a Martin Mayr. Náwrh o powýšení na králowstwí Římské. Neřest mincowá w Čechách i w Rakausích. Rozbroje rakauske kalí poměr mezi císařem a králem. Rok Olomucký jalowý. Král požíwá přízně dworu Římského; kardinal Bessarion. Král blíží se k straně baworské. Sněm říšský we Wídni. Newole mezi císařem a králem. Tajné umluwy s Ludwíkem Baworským. Obnowení přízně s Matiášem i Kazimírem; nedorozumění s domem Braniborským. Rok Olomucký. Obžiwnutí strany konciliární a patriotické w Němcích. Sjezd Chebský. Opposiční sněm Normberský. Markrabě Albrecht a císař. Spojení císařowo s papežem. Obrat na sněmu Mohuckém. Nepokoj w Čechách; král odříká se nadějí německých. Škodné následky náwrhu; wálky s Braniborskými. Rokowání w Praze a oblauzení králowo; rok Budějowský. Wálka Lužická i rokowání w Mostě. Sjezd Hlohowský. Pokoj w Lužici. Wítězstwí strany Baworské.

1460 Král Jiří, ačkoli jako jiní před ním i po něm psáwal se „králem z boží milosti,“ byl wšak ne rodem, ale jen zásluhami osobními a wolí národu dosáhl koruny králow-

ské. I jakkoli rychle přijali jej byli panowníci do spolku 1460
swého. a jakkoli walně počali přízniti se s ním: on nicméně nesměl zapomínati na rozdílné u nich a u něho základy moci, a bylo mu nejen obraceti zření swé k jiným potřebám a aučelům, ale také jiných držeti se prawidel we swém jednání, nežli činili knížata dědiční. Jeho jakož byly půwod i moc, tak musela i politika býti národní a nikoli dynastická; mělť panowati a poraučeti, ale jen čeho potřebowal i žádal národ; nebylo mu starati se o interessy jiné, nežli o bezpečí a blahobyt swých poddaných. Slasti a strasti obecného lidu musely tudíž doléhati mnohem wětší wáhou na jeho city a úmysly, nežli se dálo u panowníkůw okolních, a moc i wláda jeho nesměla se wzdalowati swého kořene, aby wytržená z půdy domácí neusechla snad naprosto. Byloť i to znamením jeho maudrosti, že uznaw záhy poměr takowý, chowal se dle něho. Wšak obmezowaloli to s jedné strany jeho wůli, dodáwalo jí na druhé straně wíce důrazu a síly, a činilo ji téměř neodolatelnau.

Památný jest při tom úkaz, že ačkoli powažowán byl za nejdůmyslnějšího a nejzpráwnějšího panowníka wěku swého, kterýžto lépe nežli kdo uměl raditi sobě sám, předce nad jiné mocnáře pilněji hledáwal i užíwal rady we wšech otázkách wládních. Nikdy nerozhodowal se o wěci jakékoli, aby nepodal jí dříwe na zdání rad swých: [88]) ale slyšew prwé hlasy rozdílné, potom teprw ustanowowal se sám dle zdání swého, a wěc jednau usauzená

88) Dowěděli sme se o této zwláštnosti z několikera relací knížecích poslůw baworských o wyjednáwaní swém na dwoře českém, w archivech Mnichowských. Také o záležitostech zahraničných, kde král býwal wolených rozsudím, radíwal se s radami swými, často i we wěcech dosti nepatrných.

1460 prowozowána důrazem neoblomným. *Raddu swau* sestawowal sobě arci sám z lidí stawůw wšelikých, netoliko domácích ale i cizích, a to w každé wěci jiných a jiných; duchowní nepanowali tu, a přední pánowé čeští, ačkoli také býwali w raddě, stáwali se wíce wykonawatelé nežli určitelé úmyslůw králowských. Nejdůwěrnější rádcowé býwali tuším králowna Johanna sama i pan Zdeněk Kostka z Postupic na Litomyšli, kteréhož král w těchto létech i s bratrem jeho Albrechtem do stawu panského w Čechách powýšiti nemeškal; počet ostatních byl welmi hojný. O pamatném rozdílu mezi radami zemskými a dworskými promluwíme časem swým obšírněji. Mezi cizokrajnými wynikali swau působností, w prwních létech Francaus Antonín Marini z Grenoble a Němec Martin Mayr, w posledních Řehoř z Heimburka, také Němec. Důležitost té wěci nutí nás pozastawiti se při ní na chwíli.[89])

Obyčej *diplomatie XV století* nesl to, že mužowé zběhlí w naukách politických a znatelé práwa mezinárodního neslaužíwali wždy jednomu toliko mocnáři, ale najímali se k několika dworům co radowé a řečníci, za stálý roční plat, někdy dosti skrowný. Powinnost jejich byla přispíwati známostmi a radau we wšelikých státních potřebách, podáwati písemná zdání na wšeliké otázky, odbýwati poselstwí a wyjednáwaní často důležitá, i pomáhati wůbec k dorozumění a přízni mezi mocnáři. Přísahau byli zawázáni jen neslaužiti pospolu nežli dworům, kteří byli mezi sebau w pokoji a přízni; powstaloli kde nepřátelstwí mezi

89) Řehoř z Heimburka, dříwe nežli sám tak powolán byl do rady králowy, takto wyjádřil se o ní 8 Sept. 1465: Rex Bohemiae — multorum principum consiliarios sibi conciliavit. Quisquis enim illius regis familiaritate potitur, is ab omnibus prudens judicatur, tanquam prudentissimi regis judicio approbatus.

pány jejich, museli opustiti službu jedné nebo druhé strany. 1460
Mužowé takowí, twořící jakoby zwláštní staw neboli korporaci, w jejichžto rukau spočíwala téměř wýhradně celá diplomatie onoho wěku, známi byli wšickni osobně netoliko mezi sebau, ale i na wšech dwořích králowských a knížecích. Mocnáři užíwali prostřednictwí jejich we wšech potřebách zahraničných, i také k nabýwaní známosti o stawu wěcí w cizích krajinách. Často wšak titul rady již také nebýwal wíce, nežli čestné osobní wyznamenání: tak ku př. král Franský Ludwík XI pojal pana Albrechta Kostku do swé tajné rady jen aby tím oswědčil swé přátelstwí ku králi Jiřímu.

Nelze udati, kdy a kterak *Antonín Marini* dostal se do služby králowy, byw spolu radau krále Franského. Jisté jest, že co poslanec český r. 1460—64 zjezdil wšecky dwory králowské w Europě, ztráwil několik měsícůw i u papeže w záležitostech krále Jiřího, konal také poselstwí od krále Ludwíka XI k Benátčanům a ku králi Polskému i Uherskému — člowěk nad míru obratný a marnomluwný, mnohowěda wšetečný, pedant s genialními ducha blesky, znalý tuším zwláště we wěcech národní ekonomie. Aby s králem Jiřím, neumějícím nic latině a jen welmi málo německy, důwěrněji obcowati mohl, přiučil se byl českému jazyku w té míře, že i psaní swá králi po česku sám podáwal. Král jakož wůbec rád rozmlauwal s lidmi učenými, tak i s ním hojné míwal řeči, známosti swé wšelijak šířiti hledaje. Wímeť aspoň, že jednoho dne wečer, mnoho wyjednáwaw s ním ustně o prostředcích, kterýmižby králowstwí swému zjednati a pojistiti mohl pokoj a swornost, bezpečnost a pohodlí i hojnost wšech wěcí k žiwotu potřebných, konečně uložil mu, aby na sedm otázek následujících podal jemu zdání

1460 swé písemně: 1) Kterak možné bylo Čechy, w kompaktatech stojící, bez rušení těchto, smířiti opět s církwí Římskau? 2) Kterakby možné bylo uwesti wšecky krále a knížata křesťanská ke wšeobecné smlauwě, tak aby nejen mezi sebau wšickni měli pokoj, ale zawázali se také k zachowání papeže i císaře w jejich moci a míře, a ke bránění křesťanstwa proti Turkům? 3) Kterak jest možno ustanowiti w králowstwí českém minci tak stálau, aby platnost její a míra nikdy se neměnily? 4) Kterak hornictwí w Čechách a w zemích k nim příslušných opraweno býti může? 5) Kterakby regalie w Čechách zřízeny býti měly? 6) Kterakby možné bylo poznati množstwí importůw a exportůw we kupectwí českém, a jmenowitě kam se chýlila wětšina i zisk w obchodu zahraničném, k dobrémuli Čechůw či cizozemcůw? a konečně 7) kterakby možné bylo dowesti kupectwí w Čechách opět do kwetaucího stawu? Widěti, že otázek těchto byloby příliš i pro sebe znalejšího skaumatele wěku našeho: pan Antonín měl wšak odpowěd na snadě pro wšecko. Bohužel že spisy jeho téměř wšecky ztraceny jsau: neb k otázce třetí swědčil o sobě sám, že „psal při té straně welmi široce tak, jestliže jen král ty wěci skutkem prowede, nikdy nezapomene, ani synowé jeho, ani lid český;“ ke čtwrté nalezl prý takowé mistrowstwí, že doufal Bohu a panně Marii, že dostane se peněžité pomoci dosti ke wzdělání wšech dolůw zlatých, stříbrných i jiných kowůw we koruně české; také o páté psal přeširoce, „jakož Waše Welebnost může poswědčiti;“ a k šesté konečně zhotowil „knihy tak wýborné a ušlechtilé i užitečné, jakož w běžnostech swěta psáno může býti, jenž slowau o deskách králowstwí, a jejich wlastní jmeno jest kwět kwětůw a klíč klíčůw.“ Jen k sedmé a poslední otázce, o zlepšení kupectwí, zachowal se spis, z jehož obsahu dá

se poněkud sauditi také o ceně ztracených.[90]) Poznati 1460
jest tu, že králi šlo zwláště o to, aby Čechowé kupčili sami a neponecháwali kupčení u sebe wždy jen cizozemcům, Němcům a Wlachům. Antonín neuměl raditi wtipněji, nežli zprosta říkaje: „králi, dejte Čechům peněz s potřebu, nežádajíce aurokůw, zjednejte jim auwěrek, stůjte za škody a propusťte jim wšechen zisk," — po čemž arci kupčení byloby snadné.[91]) O idei parlamentu wšech králůw a knížat swětských, co nějakého areopagu we křesťanstwu, ježto slaužila za odpowěd k otázce prwní a druhé, budeme časem swým jednati obšírněji. Marini byl, jestli ne půwodem, aspoň hlawním zástupcem idey té; takéť již 1461 domlauwal papeži Piowi II sám od sebe, aby hleděl získati krále Jiřího za wrchního welitele wýprawy křesťanské proti Turkům, i aby pojistil mu již napřed titul císaře Konstantinopolského, — neboť o snadném jeho wítězstwí nad sultanem Mohamedem nepochybowalo se.

Jiného rázu a jiné powahy byl doktor *Martin Mayr*, jehožto také nacházíme we službě krále Jiřího w létech

90) Spis ten (Rada králi Jiřímu o zlepšení kupectwí w Čechách) dali sme s potřebným úwodem a se psaním téhož spisowatele ku králi (z Viterbie 8 Aug. 1461) tisknauti w Čas. česk. Museum, 1828, swaz. III, str. 3—24. Doskaumali sme se nowěji, že jméno jeho „de Gracio" bylo písařský skratek za „Gracianopoli" (Grenoble we Francii). Jmenowán byl také „Antonius carbonista de Francia". (MS.)

91) Abychom neukřiwdili muži tomu, nechceme zatajiti také pěkných naučení, která w pojednání jeho našli sme, ku př.: „Obyčej dobrých kupców jest pět wěcí zachowati: najprwé, nedržeti peněz swých mrtwých, ale wždyť ziskowati mají; druhé, nemieti jich na jednom miestě; třetie, plniti sliby; čtwrté, nedoufati we weliké bezpečnosti; páté, aby nikdy nezrušil rčenie swého a neklamal" atd.

1460 1459—1461. Prawili sme již, že byl jeden z předních wlastenců̊w německých wěku swého, a znám jest posawad nejwíce jen skrze Eneáše Sylvia, swého někdy přítele i nepřítele, kterýžto co kardinal psal proti němu powěstnau knihu de moribus Germanorum, k wywrácení jeho patriotických stížností a tužeb. Wšak netoliko proti Římu hájil Mayr práw národu swého, i uwnitř říše staral se o potřebné reformy wíce, nežli kdo z lidí sauwěkých. Hořekowání jeho nad obecným stawem záležitostí německých bylo dosti tkliwé. „Marné jest,“ tak mluwil, „pobádání Němců̊w, aby nesli braň swau proti Turkům, pokud jí potřebují doma sami, bojíce se jedni druhých. Bohužel celá říše tak jest odewšad zmítána i roztroskotána, že nikde již dohromady nedrží. Tu i města s knížaty, i knížata zase a města mezi sebau nekonečné wedau boje, aniž jest kdo tak nízkého stawu, aby sausedowi swau wolí nesměl opowídati wálky. Proto není w celých Němcích ani pokojného kauta; kamkoli se obrátíš, jest se obáwati osidel, laupeží a wražd; ani duchowenstwo nepožíwá míru, ani šlechta cti. A jakkoli taužíme wšickni po uklidu, nenáwidíme wálky a naříkáme na laupeže, nehledáme předce spůsobu k upokojení wlasti. Nikdy zajisté nedosáhneme pokoje bez sprawedliwosti; králowstwí upokojují se saudem; ale nadarmo ukládáme zákony, držíme saudy a wynášíme nálezy, když není ruky branné, ježtoby na uzdě držela swéwoli poddaných. Newidíce jí, poslaucháme jen, pokud sami chceme; každý jest sobě králem sám.“[92])

92) Wlastní Mayrowa slowa jsau: Teutonici nullo pacto cum exteris arma sument, quamdiu domi alterutrum timeant. Videmus ipsam Teutoniam undique quassatam, laceratam et nulla in parte sibi cohaerentem. Nam hic civitates cum principibus lites immortales ducunt, hic princeps principi, civitas civitati bella movent, nec est tam infimae conditionis, qui vicinis ex arbitrio bella indicere non

Proto neměw čáky do císaře Fridricha, jiř někdy co kancléř 1460
arcibiskupa Mohuckého staral se, kudy by nedostatek rázné moci wykonáwací w říši nahraditi se dal, ne tak ssazením císaře, jako raději přidáním jemu spůsobilého koadjutora, třebas pod titulem krále Římského. Prwní jeho myšlénky obráceny byly k Burgundskému knížeti Filipowi, když r. 1454 šel na sněm Řezenský; později (1456) aučastnil se náwrhu známého, powýšiti arciknížete Albrechta na králowstwí Římské;[93]) nyní maje přístup ku králi českému, a wida w zemích jeho tolik pokoje i bezpečí obecného, tolik pořádku a sprawedliwosti, při swatbách Chebských o sw. Martině 1459 roztaužil se opět we wlasteneckých myšlénkách swých, a wylíčiw králi žiwě weškeren žalostný staw záležitostí německých, doložil pochlebně, že „jakkoli jest truchliwý sám w sobě, Waší králowské Jasnosti wšak mohlby dáti příčinu k útěše: wždyť bylo prý, jakoby bůh sám byl připrawil wěci takowé, aby dal Wám příležitost k nabytí zásluhy a sláwy nesmrtelné. Nebo kdo jiný, než Jasnost Waše, může uwésti do wěcí říšských pořádek a

praesumat; et inde nullus angulus Teutoniae quietus, quocumque pergamus, insidias, spolia et mortem timeamus; neque pax clero, neque nobilitati honor est. Et licet omnes Teutonici pacem optemus, bella odiamus et rapinas ac spolia accusemus, modum tamen habendae pacis non quaerimus. Nusquam enim sine justitia pacem recipiemus; quietum regnum judicia reddunt; frustra leges condimus, judicia tenemus et sententias ferimus, nisi manus esset armata, quae contumaciam coërceret subditorum. Quia cum illa non sit, id circo tantum paremus, quantum volumus; unde lites immortales, cum se quisque regem dicit etc.. Těmito slowy líčil Mayr staw říše w Miláně w měsíci Jan. 1460. Wiz rukopis kapituly Pražské G. XIX (fol. 151—152).

93) M Jindřich Erlbach († 1472), o kterémž dole místněji mluwiti budeme, twrdil to, že Mayr byl netoliko aučastníkem, ale půwodem toho náwrhu.

1460 sprawedliwost? Jste prwní mezi kurfirsty, co do postawení a moci; nejste zapleten do dáwných sporůw mezi knížaty, proto wšichni zároweň hledí k Wám o radu a pomoc, a císař sám potřebuje a hledá jí u Wás; Wy jediný můžete nejen zachowati, ale i přikázati pokoj w říši. Protož račiž Jasnost Waše ujmauti se wěci weliké, a stana se obnowitelem swaté říše Římské, získati sobě památku na wěky požehnanau. Račtež předewším pokusiti se u císaře i u knížat, zdaliby nechtěli sami swěřiti Wám administrací říše? Za to mám, že se tak stane, a jistě ze skutku takowého poplyne Wám nejen užitek, ale i moc a sláwa weliká.“ 94)

Odwolání se ku králowě ctižádosti nechybilo se s žádaným účinkem. Myšlénka wlády w říši měla pro ducha činného a podnikawého tím wíce wnady, čím hojnější chowala w sobě nesnáze; tuším také, že král spatřowal w ní prostředek wýborný, nejen pojistiti zemím swým pokoj, ale i udržeti se w dobré míře se stolicí Římskau. Jisté

94) W měsíci Febr. 1460 psal M. Mayr králi Jiřímu: Si suasio mea quidquam posset, suaderem, quod Vestra Majestas celeriter id apud imperatorem et electores sollicitaret, per quod administrationem et majoritatem in imperio sub modis et formis, quas vobis pridem in Egra detexi, quaereretis. (L. c. fol. 156.) A na jiném místě dí: Quamvis lugubris sit hoc tempore fortuna imperii et nimis dolenda, Suae tamen Majestati, si gloriae cupidus existat, optanda est haec occasio, quae eandem Suam Maj. possit in altum vehere et clarissimum reddere, atque hoc decus reservare, ut defensor et auctor sacri Romani imperii existat. (L. c. fol. 152.) Quis est inter principes imperii, qui non partialis sit, cujus potentia tanta sit, quod possit pacem indicendam conservare, nisi Vestra Majestas? Et ideo, si V. Seren. placitum fuerit, ego — clanculum et per indirectum sollicitabo, quod principes supplicabunt vobis, ut officium conservatoris pacis in imperio accipiatis et assumatis. (L. c. fol. 157.)

jest, že neodwracel se od řečí rady swého, ale kázal mu 1460
přemýšleti o wěci té dále, a wyskaumati také předběžně, které a jaké byly ještě důchody říšské. Sám také swěřil se hned o ní přítomnému w Chebu markrabi Albrechtowi Braniborskému, jeho zdání a rady žádaje. Markrabě chwálil náwrh, zwláště kdyby prowésti se dal s císařowau a kurfirstůw dobrau wolí: neboť on sám, prawil, že nejsa kurfirstem, nemohl upřímo nic činiti. Král odpowěděl, že naděje se swolení císařowa, i přičiní se o ně. Mezitím uzawřeno zachowati náwrh w tajnosti a nezjewiti nikomu. Martin Mayr wyprawen od krále w poselstwí k wéwodowi Milánskému Františkowi Sforziowi, pro uzawření swazku přátelského mezi dwory oběma. Wraceje se odtuď w měsíci únoru 1460, když pro nemoc nemohl dojeti krále osobně, psal mu o náwrhu swém opět obšírně a naléhal zwláště, aby na příštím sněmu říšském, kterýž dle uzawření sjezdu Mantuanského měl 2 března sejíti se w Normberce, král ustanowen byl „conservator pacis per totum imperium,“ a to s wolí císařowau, po čemž že připadne mu administrace w říši sama sebau. Také žeby dobré bylo, aby král dal se jmenowati nejwyšším wůdcem wýprawy proti Turkům na místě císařowě, a z poplatkůw, kteří k tomu cíli w říši zawésti se měli, aby záhy pamatowáno bylo na část jemu co nejwyššímu weliteli powinnau. „Račiž jenom Waše Jasnost dáti k tomu králowské swé swolení: pak já powedu wše jako sám od sebe, i naději se šťastného zdaru.“[95])

95) Často dotčený rukopis kapituly Pražské G. XIX chowá w sobě (fol. 149—158) netoliko Mayrowu zpráwu obšírnau o poselstwowání swém w Miláně, ale (fol. 203) také několikero psaní z Milána daných 17—19 Januar 1460. We zpráwě dotčené nacházejí se nejen uwedená w poznam. předešlých slowa Mayrowa, nýbrž i to, co nahoře

1460 Náwrh Mayrůw neměl do sebe z počátku nic urážliwého pro císaře, a král i rada jeho mohli nadíti se k němu dobré jeho wůle. Newíme arci, jakowé byly mezi panowníky oběma úmluwy důwěrné: ale když již wloni císař podáwal byl sám, že wěci swé jak wůbec, tak i zwláště w říši, powede dle králowy rady, a slibowal starati se o jeho čest a užitek, pročby nebylo nadíti se, že ochoten bude postaupiti jemu wětší částky péčí, kterýmiž, jakož bylo wědomo, sám nerad se zaměstnáwal? Nebylo činiti nežli o krok dále na dráze, která již nastaupena byla s wolí obapolnau. A králi naskytowalo se prostředkůw hojně, kterýmiž císaře sobě ke wděčnosti zawázati mohl. Kromě wěcí uherských a říšských, jichžto rozhodnutí dáno bylo wíce méně do rukau jeho, připrawowaly se i w Rakausích nowé spletky tak wážné, že i tam nastati musela wětší nežli kde jinde potřeba jeho rady a pomoci. Wyjednáwaní o powýšení jeho, kteréž tudíž zawedeno na dwoře císařowě, zůstalo w tajnosti, aniž zachowaly se o něm zpráwy jakékoli. Tuším ale, že nejwětší záwada králowých nadějí ležela práwě we přílišné již jeho moci a neodolatelnosti.

Dotčené nowé spletky pocházely hlawně od *neřádu mincowého*, kterýžto w posledních létech počal byl zmáhati se jak w Rakausích, tak i w jiných krajinách okolních. Podotkli sme již na místě swém, kterak na podzim r. 1458 uwedena i do Čech černá mince rakauská. Tehdáž ale bylo zlé to poněkud ještě snesitelné, ježto teprw

w poznam. 45 uwedli sme o wěcech uherských. Mluwil skutečně Mayr w Miláně tak, jakoby ustanowení krále w Uhřích wiselo pauze od krále Jiřího. O jednání we Chebě s markrabím Albrechtem připomíná tento sám we spisu od r. 1461: wiz Kaiserl. Buch herausg. von Const. Höfler, str. 86.

o rok později, o sw. Michale 1459, dostupowalo wrcholu 1460
swého. Powídalo se, že císařowi komorníci, a zwláště Jan z Rohrbachu, přední jeho milostník, představowali pánu swému náramný užitek, jejž měli bratr jeho Albrecht, kníže Ludwík Baworský, arcibiskup Salcpurský, biskup Pasowský a jiní z dělání chatrnější mince, a domlauwali mu dlauho nadarmo, aby následowal příkladu jejich, an lepší cit jeho zpauzel se proti tomu. Mincowání we Wídni od starodáwna bylo w rukau zwláštní korporace, tak řečených Hausgenossen, ježto byli odpowědni za sprawedliwé zrno. Konečně ale dal se skloniti císař, že proti wýsadě dotčených Hausgenossen propůjčil komorníkům swým práwo k ražení mince dle náwrhu jejich, a když počali tím bohatnauti, potáhl je sám k ruce swé. Brzy wšak i jiným pánům, zwláště kterým dlužen byl za bojowání w Uhřích, jako hrabatům z Pezinku, Pertoltowi Ellerbachowi, Oldřichowi z Grafeneku a Ondřeji Baumkircherowi, propůjčeno na místě zaplacení dluhu práwo k mincowání: takže zlopowěstné habranky a Schinderlinky množeny bez kontroly do nekonečnosti. Wše to dálo se zwláště ku konci 1459 a s počátku 1460 léta. Následky toho líčí se nad míru žalostné. Arciže minciři a spekulanti měněním nowé špatné za starau dobrau minci, při nuceném běhu obojí, bohatli náramně a rychle: ale lid obecný utrpěl w míře nenadálé. Nejen že nastala drahota neslýchaná, takže i zdesateronásobnila se cena wšech wěcí prodajných, ale auřední wýsada nowých mincí potáhla i to za sebau, že přestal konečně i weškeren obchod, netoliko zahraničný, ale i domácí, ba i nádenničení za mzdu, ježto brzy nechtěl nikdo bráti peněz černých, ano jiných nebylo w oběhu. Wrch neřesti této zjewil se w Rakausích, tak že křiky zaufalé rozléhaly se wšude a slyšeti bylo nejen o walném umírání hladem, ale i o

1460 wraždění dětí od matek atp. Wšak také w Čechách, Morawě a Uhřích rozmohlo se to zlé tak záhubně, že bylo potřebí rychlé a důrazné pomoci.

Král Jiří wydal k tomu cíli hned po nawrácení se ze swateb Chebských do Prahy, dne 1 prosince 1459 následující rozkaz ke wšem předním pánům a městům českým: „Tajno wás není, kterak přeweliká škoda nám i wám děje se zlau cizí mincí černau i bílau, a kdyžby opatřeno nebylo a staweno, konečné ochuzení země musiloby přijíti. My lítost toho jakož na milostiwého krále a dobrého hospodáře přísluší majíce, umyslili sme tu záhubu stawiti, již toho déle nechtíce trpěti, ačkoli i prwé s mnohými knížaty okolními o ty wěci pilně sme mluwili: i wzali sme cesty některé před se, kteréž wás potom tajny nebudau, aby naše dobrá mince w zemi šla a jiné wšecky zlé aby wyraženy byly. Protož přikazujem co nejpilněji můžeme, abyste po městech swých welmi pilně ihned kázali prowolati po několiko dní trhowých, aby již žádný newědomím se wymlauwati nemohl, že nižádný domácí ani cizí nemá žádné mince cizí černé ani bílé drobných peněz do země naší, ani také naší mince, totiž českých peněz, wen ze země nositi, a to pod ztracením hrdla i zboží; a učiníli to kdo, aby to jistě wěděl, že bez milosti tu pokutu trpěti bude.“ Cesty od krále zamýšlené předloženy pánům, rytířům, zemanům a městům, kteří o suchých dnech wánočních dle obyčeje sjeli se do Prahy, a bywše schwáleny i do desk zemských wloženy,
2 Jan. patentem králowským ode dne 2 ledna 1460 rozhlášeny jsau po celé zemi. Jsauť ony památným znamením, jak přísná a účinná zawedena byla již toho wěku policie w Čechách. Zapowídán s jedné strany wýwoz jak zlata i stříbra wůbec, tak i grošůw a peněz českých zwláště, s druhé wnášení do země wšech mincí drobných nowě

začatých buďto bílých nebo černých; kupcowé tedy za- 1460
hraniční zawázáni byli platiti buďto zlatem a stříbrem podlé wáhy, aneb mincemi starými a wětšími. Ku prowedení toho zapowězeno kupčení po wsech a městečkách wůbec, které neměly wýsad na trhy od starodáwna; wšecky tam wykonané kaupě wolno bylo bráti w plen ku prospěchu těch poprawcůw aneb měst králowských, které se jich prwní uptaly. W městech pak we wšech k ohledowání zboží a kaupí ustanoweni auředníci zwláštní, muži zachowalí a wěrohodní, ježto přisahali wěrně a práwě činiti králi, zemi i těm, s kterýmiž budau míti co činiti, po jednom na každém trhu, a po jednom w každé bráně městské. I bylo jim prohledáwati a zapisowati do register wšecka zboží i wšecky kaupě odkudkoli do města přicházející, jaká i čí byla wěc a kam měla dodána býti; při čemž nalezenoli co „králi a zemi škodného, buďto falešné kaupě neb zapowěděné peníze aneb jiná kterákoli wěc“, zabawena i s tím, kdo je wezl neb nesl, a oznamowáno králi i auřadům jeho, coby dále s tím učiniti rozkázali. Nenaleznulli pak auředník u brány nic takowého, dada cích tomu, kohož ohledáwal, pustil ho teprw do města, kdežto prodawač, odewzdaw cích swůj auředníkowi trhowému, teprw směl wěci swé prodáwati swobodně. Wšak i kdo z města wezl neb nesl zboží wen, musel u brány položiti cích od auředníka trhowého dožádaný. Při tak pilné a již cele nowowěké kontrole muselot arci wyplení cizích mincí podařiti se w nedlauhém čase, zwláště když král brzy po tom „zaraziw dobrý peníz český, rozeslal swé auředníky penízeměnce takměř po wšech městech českých, aby dobré peníze měnili české za rakauské černé.“ Ale nežli to wše dokonáno, stala se jest škoda weliká, nýbrž nenabytá; tak že lidé maudří prawili, by polowice české země bylo wypáleno,

1460 nestalaby se tak weliká škoda, jako od těch peněz černých." Také w Morawě byl prý podobný w penězích zmatek, „až se lidem wšude stýskalo" a wymezen spůsoby podobnými.[96])

Wětší byly o to nesnáze w Rakausích, ačkoli také císař, když mu líčena bída w lidu, slibowal a snažil se naprawiti, w čem se byl unáhlil. Tu ale k neřesti té připojowaly se také jiné mnohé stížnosti politické, sprawedliwé i nesprawedliwé. Již od podzimku 1459 počal se dělati nowý spolek nespokojenců̊w, jichž hlawa, ač dlauho newidomá, byl opět Oldřich Eicinger; zakrýwalť jej zajisté drzým a ryčným počínaním swým Kamaret Fronauer, zeman rakauský, člowěk ke wšemu odhodlaný. Císař byl ještě za žiwobytí krále Ladislawa postaupil Gerhartowi Fronauerowi k wěrné ruce zámek a panstwí swé Ort

96) Našli sme w archivech několikero akt o té wěci ještě netištěných; wýpis z desk zemských, jejž sme nedosti auplný podali w Archivu českém, IV, 434, ohlášen byl wůbec 2 Jan. 1460. Širší také zpráwy podáwají staří letopisowé na str. 173—175. O zmatku podobném w Rakausích nejwíce zpráw podáwají Anon. chron. Austr., Ebendorfer a pak Copey-Buch der Stadt Wien 1454—1464 herausg. v. Zeibig we Fontes rer. Austriac. Bd. VII. Ostatně k dolíčení poměrůw těch mincowých poslauží slowa Chronic. Salisburg. in Raim. Duellii Miscell. L. II p. 141: Communis populus noluit eam monetam plus recipere, quia erat tantum cuprea, nec poterat quis comparare unum par calceorum pro VIII ₰ den. (solidis denariorum, t. j. 288 halířůw) vel unum librum papiri mandantibus principibus quidquid voluerint. — Sed habentes grossos Bohemicales potuerunt emere in optimo foro (welmi lacině) quaecunque volebant, aut antiquis denariis Landschuettensibus. Unum bonum et largissimum prandium dabatur pro uno grosso Bohemicali vel unum par calceorum etc. Srwn. Ad. Voigt Beschreibung der böhm. Münzen, II, 279.

nade wtokem řeky Morawy do Dunaje, a rozhlášeno, že 1460
mu je byl i prodal, aby Ladislaw na ně co jmění saukromé sahati nemohl; když ale dotčený Gerhart zahynul náhle w boji, bratr jeho Kamaret bez meškání uwázal se w Ort, co w dědičný nápad, aniž uznáwati chtěl práwa císařowa k němu. Pohnán jsa o to k saudu, nechtěl státi, lečby saud osazen byl po starorakausku, ne radau císařowau, ale zemským maršalkem a pány rakauskými; a když císař, najaw proti němu do služby roty bratrské
z Uher, dál obehnati Ort 7 února i přinutil zámek wzdáti 7 Feb.
se 26 března, Fronauer žalowaw o násilí, stal se zjew- 26Mrt.
ným odpowědníkem a zemi rakauské nowým takořka Pankracem i Mladwaňkem. Stawowé rakauští nespokojení, ježto počali již weřejné sjezdy činiti, dělili sice wěc swau od Fronauerowy, ale přijali jej nicméně do spolku swého; wolili pak sobě čtyři hejtmany, mezi nimiž Oldřich Eicinger a Jindřich z Lichtensteina byli nejčelnější. We programmu stížností jejich naříkáno nejprwé na nedostatky míru zemského čili na nepořádek a nebezpečí w zemi, takže pro násilí, laupeže, wraždy a škody wšeliké nikdo již prý z domácích ani cizích přes pole pracowati ani obchodu wésti nemohl; potom že saudowé nešli tak, jakož od starodáwna býwalo, čímž ukazowáno nepřímo na Nerakušany saudce od císaře ustanowené; dále o neřesti mincowé od nás již wyložené; pak o dani, kterauž císař byl s wína, soli a obilí wybírati kázal, ježto byla wěc dotud prý neslýchaná; o židech lichwářích a ochraně, kteréž požíwali u císaře, o podáwaní lén a taxách při něm atd. Páni přednesše prosby swé císaři, když widěli neplniti se sliby, kteréž na oprawu byli obdrželi, obrátili se k arciknížatům Albrechtowi a Sigmundowi o přímluwu a pomoc, an prý císař počínal nemilostiwě nésti dotírawé žádosti jejich. Když pak král Jiří wracel se od roku

1460 Olomuckého w měsíci únoru 1460,[97]) přišli také k němu wyslaní Rakaušťí do Chrudimě s prosbau, aby ráčil ujmauti se jich a býti jim přímluwcem i prostředníkem u císaře; čehož on s počátku nepřijal sice, ale pro přízeň, kterauž měl s Oldřichem Eicingerem ode dáwna, i pro tajné swé náwrhy, ani nezawrhl naprosto. Instrukce i jednání poslůw, kteréž wyprawil tudíž k císaři w měsíci březnu, — a bylit to ti samí, Zdeněk ze Šternberka, Prokop z Rabšteina i Wilém z Rabí, skrze kteréž byl císař wloni dožadowal se jeho pomoci, — nejsau nám známy; wíme jen, že žádali, aby císař nezamítal žádostí poddaných swých, pokud zdály se býti slušné, a že císař jen z ohledu na krále Českého slibowal odpustiti stawům nespokojeným winu tu, že scházeli a radili se pospolu proti jeho zápowědi; kronikář jeden prawí, že wyslanci čeští wrátili se ku pánu swému bez náležité a dostatečné odpowědi, až přišedše prý podruhé i potřetí, obdrželi to, že král měl prostředkowati mezi dotčenými stawy a císařem; načež od něho jmenowán jest rok ke dni 1 července 1460 we Wídni k narownání a uklizení té pře.[98])

97) Staří letopisowé (str. 175) prawí, že králowá Johanna přijela do Chrudimě w pátek 15 února, král pak po ní teprw poslední týden masopustní (17—23 února). Dle toho i dle jiných příčin nemůžeme sauhlasiti se spisowatelem jináče dobře zpraweným, Droysenem (Gesch. d. preuss. Politik, II, 231), žeby král Jiří w těch dnech na roku Chebském byl osobně přítomen.

98) Kromě pramenůw rakauských často dotčených důležita jsau zde akta tištěná in Chmel Materialien, II, 193—214, 257 atd., a psaní králowo k císaři dané 30 máje 1460 (Fontes l. c. p. 209). Ebendorfer prawí pag. 899 o poslech krále českého, že prý hortabantur Imperatorem, ut justis votis compatriotarum condescenderet, a zase, že absque ulteriori responso ad propria sunt reversi; později p. 902 dí: Rex Boh. iteratis vicibus suis ad Impera-

K roku o wěci uherské do Olomauce ke dni 25 ledna 1460 ustanowenému wyjeli byli osobně král i králowna z Prahy dne 18 ledna, i wrátili se odtud ku konci měsíce února; plnomocníci od krále Matiáše wyslaní, Albrecht biskup Wesprimský a Jan z Rozgoně, žádali z Trenčína teprw 2 února o bezpečný k němu průwod; jména císařowých jednatelůw nejsau známa. O neprospěšném tom jednání poslal král Jiří obšírnau zpráwu papeži Piowi, kteráž ale nás nedošla; jen to jest wědomo, že když po osmidenním usilowání strany nikterak srownati se nedaly, král nemoha w Olomauci déle bawiti se, uložil jim rok nowý do Prahy ke dni 1 máje. Wšak ani na nowém tom sjezdu nedalo se potom nic pořiditi, když proti náramným požadawkům císařowým Uhři neméně náramné počítali sobě škody, kteréž utrpěli prý za příměřím od lidí císařowých.[99]) Král Jiří, jakož chowáním swým w uherské otázce wůbec hleděl předewším zawděčiti se papeži, tak žádal tohoto také sám o pomoc, aby pokojné stání mezi císařem a králem Matiášem přispěním autority církewní prodlauženo i utwrzeno býti mohlo. Možná že užíwal prostředku toho jen z chytrosti, aby neklopotnost jeho k wálčení s Matiášem pokryta byla u císaře štítem žádosti a wůle papežowy.

1460

18 Jan.

2 Feb.

1 Mai.

torem destinatis tandem obtinuit, ut sibi ab eodem concederatur plenaria diffiniendi et concordandi facultas. Že poslowé čeští jednali také o říšské otázce a Mayrowě náwrhu, o tom kronikář arci nic newěděl.

99) K roku 1 máje, kterýžto držán w Praze, nikoli w Olomauci (jak Pešina myslil), zplnomocněni byli od krále Matiáše Eliáš biskup Nitranský a Matěj Libák z Radowesic, zeman český we službě jeho. Palatin uherský, Michal Ország de Guth, wyprawil k němu písemné důkazy a swědky, že škody, jež císařowi staupenci, Sigmund a Jan z Pezinku, Ondřej Baumkircher, Pertolt Ellerbach, Grafeneker a Jan Enzesdorfer, za příměřím w Uhřích nadělali, činily přes stotisíc zlatých. (MS.capit. Prag. G. XIX, 185 sq.)

1460 Požíwal pak skutečně král Český přízně dworu Římského během léta 1460 w míře ani dříwe ani později newídané; tak že naditi se bylo, že ani nowé jeho powýšení nepotká se s odporem nepřemožitelným. Powolnost a smírliwost, kterauž ukázal byl ke Wratislawským, z šetrnosti, jak prawil, ke stolici apoštolské, wážena jemu wysoce, a papež sám činil se prý hlasatelem welikých jeho zásluh a ctností, jak w řečech swých ku konsistoři, tak i w dopisech hojných ku knížatům wšelikým. Zwláště pak těšil se z toho Pius II, že poslůw jeho w Praze nepotkalo bylo žádné příkoří, a že s úctau náležitau i přijati i propuštěni byli jak od krále, tak od obywatelstwa.[100]) W tom a w uwedení toho léta, mocí králowau, nowých mnichůw, františkánůw Kapistranowých, do opuštěného kláštera S. Ambrože w Praze, switala Římu naděje, že maudrým wedením králowým wrátí se konečně celý národ český ku poslušenstwí bezwýminečnému.[101]) Také jednání králowo we wěcech uherských dálo se tak dokonale we smyslu papežowě, že konečně Pius II byl jemu i rád, an mohl podíleti se s králem českým o nelibost císařowu, že ani jeden ani druhý nechwátali posaditi jej na trůn uherský. Pozoru hodné jest w tom ohledu psaní,
28Mrt. kteréž poslal k němu ze Sieny 28 března: „Obdrželi sme, tak prawil, psaní Jasnosti Twé a srozuměli auplně, co na roku Olomuckém s řečníky císařowými a králowými Tobě wykonati lze bylo. Chwálíme předewším spasitelné úsilí

100) František de Toleto, jeden z legátůw papežowých we Wratislawi bywších, psal o tom králi Jiřímu ze Sieny 16 Apr. (MS. l. c. fol. 160) welmi chwalně a pochlebně. Psaní papežowa, 28 Mart. ku králi a Bessarianowi, z kterýchž Raynaldi a Pešina jenom zlomky uwodí, stojí celá w témže rkp. fol. 158 sq.

101) Wiz Hammerschmid Prodromus glor. Prag. pag. 292—5. Pubička, IX, 75.

Wýsosti Twé, kteréž přispíwalo bohu a církwi křesťan- 1460
ské w potřebné době té k uklizení sporůw mezi wěřícími; pak líto jest nám, že nepodařilo se, čehos mezi nimi wyhledáwal, a čehož i my welice i očekáwali i žádostiwi byli sme. Budiž pán Bůh pochwálen ze wšeho. Nicméně Welebnosti Twé jest usilowati, aby co nyní nešlo, budaucně Twým přičiněním šťastněji se prowedlo; neb jestli kdo prostředkowáním swým pokoj neb příměří mezi stranami ustanowiti může, můžeť to dle zdání našeho Jasnost Twá, u níž k bystrotě ducha i skušenosti hojné připojuje se největší od nich obau wážnost a powolnost. Že pak pro snadnější zjednání pokoje žádáš od nás uwedení delšího příměří nařízením apoštolským, odpowídáme Twé Wýsosti, že přejeme sice sobě co nejwíce můžeme, abychom prawým úmyslům Twým we wšem nápomocni byli: ale musíme při tom šetřiti spůsobůw, kteřížto wedauce k témuž cíli, lépe slušejí na stolici apoštolskau. Mámeť w národu Německém legata swého de latere, Bessariona kardinala Nicenského, Twé Welebnosti blízkého, k obecnému dobrému welmi přičinliwého a k jednání těchto wěcí zplnomocněného; toho tedy, an bezpochyby auplnau má známost, čeho tu bude potřebí, mlčením pominauti nezdáloby se slušné. Protož píšeme a oznamujeme jemu, čeho žádáš, i poraučíme, aby zajel aneb poslal k Jasnosti Twé a umluwil se s Tebau o wšem auplně; nepochybujíce, když oba jste pokoje milowni, že dorozumíte sobě dokonale a že následowati bude z toho, čeho Welebnost Twá sobě pro uklizení sporu tak welice přeje.

Kardinal Bessarion, rodilý Řek a známý spolubuditel staro řecké literatury w nowější Europě, byl se sjezdu Mantuanského w zimě neobyčejně kruté zabral se upřímo do Normberka, kdežto 2 března měl počíti se sněm říšský 2 Mrt.

1460 o wýprawu wojska proti Turkům. Když ale sněm ten mimo wše očekáwaní zůstal nehlučným, protože na Rýně strany rozjitřené byly proti sobě již ke brani sáhly, od-
23Mrt. ročil jej kardinal ke dni 23 března do Wurmusu. A wšak ani tam nemoha pořiditi ničeho, wydal se konečně na
20Apr. cestu k císaři do Rakaus. W Normberce dne 20 dubna stihlo jej dotčené papežowo poručení; pročež pospíchaje
26Apr. dále, 26 dubna z Řezna psal králi, že míní především wyskaumati úmysl císařůw we wěci uherské a nakloniti jej ku pokoji, pokud nejwíce bude možné; potom pak bez meškání že buďto přijde sám, aneb pošle ku králowě Jasnosti. „A poněwadž nastáwá již doba (1 máje), kdežto wěc ta u Waší Jasnosti jednati se má, prosíme welice, můžeteli sám sebau přiwésti ji ke srownání, abyste tak učiniti ráčili: nic zajisté bohu milejšího, nic otci swatému a stolici apoštolské příjemnějšího, nic slawnějšího pro památku jména swého nelze bude Wám wykonati. Jestliže ale, čehož bůh ostřez, wěc tak potřebná i swatá nedá se ukončiti: račiž Jasnost Waše pozdržeti a prodlaužiti rok o několik dní, aniž rozpustiti jeho, ažbychom my, poznajíce císařůw úmysl, buď osobně přispěti aneb poslati mohli. Mezitím pak prosíme poníženě, aby Jasnost Waše po tomto poslu, kteréhož schwálně k ní wyprawujeme, ráčila nám psáti zdání swé, co a jakbychom u císaře wyjednáwati měli: i budemeť odpowědi Jasnosti Waší očekáwati s nejwětší tužbau we Wídni. A že mluweno nám o úmyslu Waší Jasnosti, býti osobně přítomnu na roku Wídeňském, kdež o ochraně wíry jednati se má: napomínáme Wás konečně a prosíme we wší poníženosti, možnáli, abyste tak učinili a propůjčili se tam osobní přítomností swau. Zdáť se zajisté nepochybné, že u přítomnosti Waší nemohau wěci nežli dobře a šťastně dařiti se; tak welice důwěřujeme se do nejwyšší maudrosti a rozhodné saud-

nosti, do skušenosti a welikomyslnosti, do wěrnosti a oddanosti i wšech jiných ctností Wašich" atd.[102]) 1460

Přijew Bessarion do Wídně dne 4 máje, a přijat jsa od císaře s poctami neobyčejnými, poznal brzy úmysl jeho takowý, že naděje do českého prostředkowání počaly se mu kaliti. Císař nemohl ubrániti se nelibosti nad tím, že král Jiří, kteréhož chtěl míti jen za pomocníka i služebníka, dělal se wšude rozsudím, a nepomáhaje mu k uherskému trůnu, že učiti ho chtěl, kterakby panowati měl i w říši i w zemi swé wlastní; král zase počínal stěžowati sobě, že císař nedbaje wěrné jeho rady a žádosti, rušil sám záwazky a sliby w Brně před rokem učiněné.[103]) Ještě sice zdržowaly se obě strany stížnosti o tom hlasité a weřejné, zwláště že ještě potřebowali jeden druhého: ale swazek důwěry a přátelstwí jejich již se byl uwolnil, a Bessarionowi nebylo ani zwláštní bystrozrakosti potřebí, aby nabyl o tom jistoty. Proto také prostředkowání české počalo chýliti se ku konci swému we wěcech 4 Mai

102) Slowa kardinalowa jsau: Hortamur tandem et ei cum omni humilitate supplicamus, ut si fieri potest, omnino velit ibi personaliter interesse. Videmus enim esse certi, quod praesente Ser^{ma} Maj. V^{ra} non possunt res nisi bene et feliciter succedere; tantam in summa prudentia et auctoritate, experientia rerum et magnanimitate, fide ac devotione ceterisque virtutibus V^{rae} Maj. spem habemus. (MS. G. XIX, fol. 159.)

103) „Also hab Im der Konig darnach mermals zuenpotten vnd geraten wie er das Reich solle Regieren dardurch er frid vnd gehorsam im Reich möcht erlangen vnd all sach fürder despass vollzichen: aber der Kaiser hab sein verpflichtunge sein verschreibunge vnd auch des Konigs Rat ganntz veracht vnd der sachenn kainer nachkomen, Als dann lanndkundig vnd wissentlich sey." Tak dokládá se we zpráwě od nás nahoře při jednání Brněnském (m. Aug. 1459 poznam.) uwedené z cís. kr. tajného archivu we Wídni Num. 1379 fol. 28, 29.

1460 jak uherských tak i rakauských. W Uhřích nestranil sice Jiří Matiášowi nikoli, anobrž za příčinau útiskůw, kterými Jiskra mimo wšecko swé i krále českého podáwaní stíhán byl, stal se mu w běhu léta 1460 i weřejným nepřítelem: ale na uwedení císaře do země uherské nemyslil tuším
1 Jul. již nikdo. K dotčenému pak roku rakauskému dne 1 čerwence přišli od krále poslowé nowí: Tas biskup Olomucký, jeho strýc Beneš Černohorský z Boskowic, Jindřich z Kolowrat a kancléř Prokop z Rabšteina, i snažili se o smíření stran téměř dwa měsíce s malým prospěchem. Císaři arci nemohlo nebýti proti mysli, že poddaní jeho utekli se byli o pomoc k mocnáři jinému, zwláště když wychlaubali se zjewně ochranau jeho a podporowali ji důwody práwními, ačkoli král a jednatelé sami nesobili sobě moci jiné, nežli ke smíření přátelskému.[104]) Když pak toto zdálo se již i dosaženo býti, konečně žádost některých stawůw, aby bez meškání swolán byl sněm zemský jakoby k sankci učiněných umluw, zawedla k ne-

104) W zápisu swém dne 4 Jul. 1460 stawowé hleděli osprawedlniti českau interwenci we wěcech swých: Da wir in solhm verderben vnd geprechen vnser, vnserr armen leut vnd des lands nicht harren und darin nicht gnad haben finden mugen, haben wir — die sach pracht anhern Görgen künig zu Beheim, — nicht das mynnist glid sunder als an den obristen kurfürsten des heil. reichs, nachdem wir vernomen haben das Sein k. Gnad sein kunigreich vnd annder seine lannd gern in frid bey recht vnd in allen gnaden halten, vnd das auch vnser gn. herr künig Lasslaw zu Prag an seinen leczten zeiten in beuolhen vnd gepeten, des er sich auch verwilligt hat, das er im seine land vnd leut sull lassen beuolhen sein vnd sunderlich das land Österreich atd. Chmel Mater. I, 213, srwn. Ebendorf. p. 905. Regis bohemiae — consiliarii — se nulla judicandi potestate, sed interloquendi et concordandi facultate suffultos protestati sunt. (Ebendorf. ib. p. 915, 916.)

nadálému přetrhnutí celého jednání: neboť císař za nehodné pokládaje, aby poddaní předpisowali jemu swoláwaní sněmůw, odepřel se wší powolnosti další, a poslowé českého krále opustili Wídeň se stawy nespokojenými zároweň. 1460

Čím wíce wzdalowal se takto císař od krále, tím wíce počal tento blížiti se k nepřátelům jeho. Wšecky země Německé byly w prwní polowici roku 1460 wíce nežli kdy rozbauřeny; strany obě w říši, císařowa i falckrabowa, měřily se wšemi silami swými, a čím dále tím patrněji ukazowalo se, že císařowa byla slabší. Bojowáno we dwojím takořka oddělení: w jednom, na Rýně, stáli falckrabě Fridrich a Ludwík Heský lankrabě proti nowému arcibiskupu Mohuckému Dietherowi z Isenburka, proti knížeti Ludwíkowi z Veldenz, hraběti Oldřichowi z Wirtenberka, hrabatům z Leiningen a jiným; we druhém wálčil Ludwík Bawörský we Francích s markrabím Albrechtem Braniborským a jeho pomocníky Wirtenberčany, Sasy a jinými. Falckrabě Fridrich po mnohých nepatrných potržkách dobyl 4 července u Pfeddersheimu znamenitého 4 Jul.
wítězstwí, takže Mohucký arcibiskup a Wirtenberští přijali brzy pokoj od něho diktowaný. Ludwík Bawörský, maje we wojště swém přes 4000 Čechůw, opanowal 13 dubna 13 Apr.
biskupstwí Eichstatské, a položil se ku konci dubna polem u markrabowa města Roth, jehož i dobyl, jako také hradůw několik; a když markrabě Albrecht lehnul také polem proti němu a okopal se, wojska obě sedminedělním harcowáním okrwawila i unawila se, walné bitwy ani neswedše.

Mezitím co branná moc obau stran ležela takto proti sobě, kníže Ludwík zajew podtají s několika důwěrníky ku králi českému do Prahy, wstaupil s ním w nejužší swazek přátelský. Již od 23 března trwala tam wyjed- 23 Mrt.

1460 náwaní k tomu cíli, zwláště skrze Jana Caltu a Martina
8 Mai. Mayra, a dne 8 máje zasnaubena dcera králowa Lidmila s Jiřím synem Ludwíkowým řádně, wšak tak, že teprw po 8 létech měla jemu oddána býti; téhož dne dán také zápis na spolek obranný obau panowníkůw, do něhož po dwau dnech, 10 máje, přijat i arcikníže Albrecht. Mocí té smlauwy zawázali se pomáhati sobě wší swau možností proti wšem swým nepřátelům. Král Jiří wyjal jen papeže a císaře we wěcech církewních a říšských, pak biskupy Mohuckého a Wircburského, potom knížata Saská i Braniborská wšecka: wšak tak, aby král i knížata jeden druhého k bezelstnému práwu wždy mocni býwali (dass einer des andern mächtig sei zu redlichen Rechten), a pak teprw, kdyby strana protiwná, opomítajíc práwní jejich podání, chtěla předce prowoditi pych swéwolný, měli spojenci wždy pomáhati sobě wespolek.[105]) Bylot to důležité znamení počawšího již tehdáž rozpřátelení mezi králem a císařem i stranau jeho, a mělo bezpochyby poslaužiti těmto k naučení, že oni bez krále ještě méně mohli obejíti se, nežli on bez nich. Následkem té smlauwy zdá se, že stal se přechod a přilnutí branného lidu biskupůw Bamberského a Wircburského k Ludwíkowi. Jím a jinými ještě nehodami markrabě Albrecht zemdlen tak welice, že
23 Jun. nemoha déle držeti pole, 23 čerwna podwolil se ku příměří, zprostředkowanému sice od jeho přítele, knížete Wiléma Saského, ale nicméně proň tak krutému, že při pečetění jeho polily se mu prý oči slzami. Zrušena zajisté jím na wěky wšecka moc zemského saudu Normberského nad

105) Originaly smluw dne 8 i 10 máje nacházejí se w archivech Wídeňském i Mnichowském; smlauwu swatební našli sme jen w přepisu w Mnichowě; wyjednáwaní o ně dálo se již w měsíci lednu skrze pana Jana Caltu na Rabšteině.

poddanými knížete Ludwíka i přátel jeho, zničen také 1460
lonský nález Normberský proti Ludwíkowi a Fridrichowi falckrabi atd. Ale tři další články, o dobytá města a zámky, o náhradu za škody wálečné a o dostiučinění knížeti Ludwíkowi za pohanění, kteráž prý utrpěl byl od markrabě, zawěšeny jsau na úsudek krále českého, aby je rozřešil mezi stranami. Smlauwy tyto počaté u města Roth, a potom dokonané w Normberku od 24 červwna do 6 červwence, upokojily říši na některý čas, a přispěly nemálo ku powýšení wážnosti a moci králowy w národu německém.[106])

Kardinalu Bessarionowi podařilo se sice po několikerém odročení konečně, že dlauho žádaný *sněm říšský* o wýprawu wojska proti Turkům počal se 19 září *we Wídni:* 19Spt.
ale jakož neštěstí tuším wšude stíhalo kroky jeho; tak i sněm ten neposlaužil mu nežli ku poučení, že marné byly wšecky naděje, kteréž kurie Římská kladla sobě do branné moci německé. Řečníci jak knížat tak i měst jali se dowoditi slowy obšírnými, že dekrety někdy sněmu Frankfurtského (1454) po tolikerých proměnách w říši ztratily již byly moc zawazující; jiný že byl nyní králem českým, jiní že byli kurfirstowé w Mohuči a Treverech, jiní také knížata mnozí, ježto k dekretům těm swolení swého nikdy nedali; nynější král český, na jehožto moci a umění záležela prý čáka nejwětší, že nebyl na sněmu ani osobně ani skrze posly přítomen; w říši že bauřily wětší wálky, nežli kdy, a k upokojení konečnému že nebylo naděje, kdežto předce bez pokoje a bez ustanowení někoho, ježtoby bděl nad zachowáním jeho, že nemohlo

106) „Richtigung im Felde bei Roth geschehen"; tištěna z částky w Müllerowě Reichstags-Theatrum p. 778—9. Auplnější opis a spolu smlauwu w Normberce dne 6 Juli uzawřenau nalezl Droysen we Wímarském archivu. Gesch. d. preuss. Politik. II, 235.

1460 ani mysliti se na wýprawu zahraničnau; také w Uhřích žeby muselo dříwe státi se upokojení celé a narownání mezi císařem a králem Matiášem atd. Takž i odtud napomáhalo se k weličení krále českého a připrawowány mysli k uznání potřeby a spasitelnosti náwrhu Mayrowa. O císařowě působnosti nebylo w poradách těchto téměř ani řeči, ačkoli sněmowání samo dálo se před očima jeho;[107]) ba formální příčina konečné jalowosti sněmu nalézána w jeho neochotnosti, opustiti země swé a zajeti osobně do říše ke sněmowání. Kardinal Bessarion welice rozhorlil se proti sněmowníkům, ze wlažnosti ù wíře, wěrolomnosti a nepowolnosti proti papeži je káraje; prawilo se, že lewicí swau žehnal je, když rozcházejíce se brali odpuštění od něho.

Král Jiří odwážil se ještě jednoho pokusu, obnowiti minulau mezi ním a císařem přízeň. Na podzim, měsíce a dne nám neznámého přišedše od něho Zdeněk ze Šternberka i Prokop z Rabšteina ke dworu císařskému, omlauwali krále swého, že ujímal se byl prý stawůw rakauských ne proto, aby je odwedl od poslušenstwí císařowa, nýbrž aby je k němu nawrátil zase, wšak na ten spůsob, aby císař jim také učinil, coby slušně činiti měl. Prawili dále, že král měl byl již úmysl, táhnauti proti Matiášowi do Uher wálečně, Jiskrowi ku pomoci, ale že Petrmistr přišed od Matiáše do Prahy umluwil rok nowý ke dni 6 prosince do Olomauce; chtělliby tedy císařowa Milost poslati také k roku tomu, žeby tam ještě i o konečné srownání jeho se stawy rakauskými jednati se mohlo. Kdyby ale to nelíbilo se, žádali o sjezd osobní obau pa-

107) Trwalo to sněmowání až do měsíce listopadu. Akta jeho některá tištěna w dotčeném Reichstags-Theatrum p. 780—789, jiná u Senkenberka, IV, 334—364; hojnější zachowala se w rkp. 1092 university Lipské.

nowníkůw, a císař aby jmenowal den i místo k němu. 1460
Bylot to znamením císařowy již nemalé newole, že dal obsah poselstwí toho předložiti universitě Wídeňské ku posauzení; potom pak kázal radám swým odpowěditi zkrátka, že doufá, že král český zbawí se owšem stawůw rakauských a propustí mu je; on že chce chowati se k nim podlé starodáwných práw, řádůw a obyčejůw země swé, wšak aby oni k němu také wěrně a poslušně se měli, a budeli jim čím powinen, že učiní we wšem podlé rady swých pánůw a rad wlastních, jakož již často prý oswědčowal se; když pak tak se stane, budeli potom král český chtíti, aby poslal k němu někoho, že to učiní, w té naději, že i král zachowá se w těch wěcech tak, jak tím Císařowě Milosti powinen byl.[108]

Po tak newrlé a pánowité odpowědi odwrátil se král w srdci swém od císaře a přestal tím raději prostředkowati we wěcech rakauských, že dáwný jeho přítel Oldřich Eicinger brzy potom smrtí se swěta sešel: stawowé pak, nenalezše polehčení we stížnostech swých, brali od té doby útočiště swé k císařowu bratru arciknížeti Albrechtowi. Jaké to mělo následky, wyjewí se později dostatečně; král a císař již neuhlédali se osobně, než když po dwau létech onen přichwátal wyswobodit tohoto z rukau zuřiwých powstalcůw. Horlilo se arci naň s nejedné strany, jakoby císaři hledal byl ulauditi poddané jeho; sám Pius II psal mu ještě 27 listopadu napomínaje, aby 27Nv.
spokojen jsa s králowstwím swým, nebral w ochranu poddaných toho panowníka, jehožto křiwdy dwůr Římský mu-

108) Notule tištěné we Chmel Mater. II. 257, a we Fontes l. c. p. 221 i 222, náležejí patrně k sobě dohromady, a sauwisejí s tím, co uwodí Ebendorfer p. 920, kterýžto w jednání tom, co přední aud university Wídeňské, dobře zprawеným se býti ukazuje.

1460 selby prý wážiti jako swé wlastní.[109]) Wšak nejednalo se tu o panowání snad české w Rakausích, ale o způsob, kterak mělo nakládati se s poddanými. Zdání o tom krále Jiřího ukázalo se býti rozdílné ode zdání císařowa: tento mněl nebýti nikdy u křiwdě a nečiniti jim než milosti, onen přiznáwal jim i práwa také; král panowal duchem národním, císař dynastickým.[110])

W takowé proměně nemohlo již býti řeči o prowedení Mayrowa náwrhu s císařowau dobrau wolí, ačkoli dáwá se zpráwa, že císař ani neswolowal ani neodpíral. Myslilo se wšak, že čeho nepodařilo se králi, mohlo ještě podařiti se knížatům říšským, jeho přátelům, kdyžby o to žádali. Pracowáno k tomu směru w běhu léta 1460 na několika sjezdech knížecích, nejprwé w Normberce, potom w Bamberce, newí se wšak, w jakých okolnostech

109) Psaní to podáwá Rainaldi ad h. a. §. 82. Mimochodem musíme upozorniti, kterak Rainaldi slowa postawená we psaní papežowu k Bessarianowi (d. d. Corsiniani 12 Sept. 1460 l. c. §. 80 „execranda illa Bohemorum societas") mylně a neprawě wykládal na krále Jiřího a na Čechy wůbec, ana wztahowala se wlastně k rotám bratrským od Fronaura z Uher do Rakaus uwedeným.

110) O powaze panowání Fridrichowa máme nepodezřelé swědectwí také Ebendorferowo, kterýž p. 945 píše: Principis (t. císařowu) — vix metiendam, quae principem plurimum dedecet, cupiditatem siquis excusare sufficeret, ego non surdus auditor laetus adessem. Sed dum insolitas dacias et varia telonia inaudita machinatur instruere, laudabiles patriae mores et consuetudines nititur abolere, per exteros (t. roty bratrské) incolas sua vi compellere, bella contra subditos per eosdem instruere, eisdem deservita stipendia negare aut in longius protrahere, magistris et doctoribus in sua universitate Viennensi, juxta suorum progenitorum fundationem, per decursum anni spatium differre deservita non veretur salaria etc.

a s jakým wýsledkem.[111]) Ale wyhlídky w té míře, co 1460
množily se u knížát a měst říšských, kalily se u císaře
i u papeže zase.

111) Gobelinus (t. j. Pius II) píše o té wěci: Rex Bohemiae — jam hoc ipsum cum Federico ipse tentaverat, quamvis neque consensum neque dissensum obtinuerat. Tomu zní na odpor, co markrabě Albrecht psal králi (Höfler Kaiserl. Buch p. 87): Ew. Gnad — hat vns gesagt, das Ir sulchs an vnserrm Herrn dem Keyser nicht erlangen möcht, — ačkoli slowa obojí dají se w jistém smyslu srownati dohromady. Dále dí Gobelinus: Conventus ob eam causam frequentes habiti, modo Norembergae, modo Bambergae, postremo apud Egram etc. Sjezd Normberský byl tuším w polowici měsíce listopadu, o sjezdu Bamberském wíme, že držán o sw. Lucii 1460; ale podrobných zpráw o nich obau se nedostáwá.

Zpráwy archivní o náwrhu Mayrowě jsau wůbec welmi řídké a wzácné; i w archivech knížete Ludwíka zdá se, že zničeno záhy wše, cokoli k jednání tomu se wztahowalo. Proto známost naše o něm zakládá se téměř wýhradně na sbírce M. Jindřicha Erlbacha, „libellus famosus" řečené, kterauž Höfler (l. c. 50—78) necelau tisknauti dal, a jejížto historie dosti jest zajímawá. Známo jest, že později Martin Mayr stal se předním radau wšech knížat Bauworských, a když r. 1471 kníže Albrecht Mnichowský, náwodem prý jeho, dal zatknauti bratra swého Krištofa nepokojného, nejmladší jejich bratr kníže Wolfgang zahořel proti němu takowau nenáwistí, že na sněmu říšském w Řezně téhož roku. w přítomnosti císařowě držaném weřejně naň žalowal, nejinak než „Der Bube Dr. Merten" jej nazýwaje, a manželku jeho Kateřinu, kteráž tuším básnictwím se obírala, za čarodějnici prohlašuje (Müller Reichstags-Theatr. p. 405—420 srwn. Gemeiner regensburg. Chronik, III, 488—499, Buchner Gesch. von Bayern VI, 437 sld.). Kníže Wolfgang hledal tudíž wšude příčiny, kudyby M. Mayra zohawiti a swrhnauti mohl, a jeho tehdáž kancléř M. Jindřich Erlbach poslaužil mu k tomu cíli wylauděním akt, w onom „libellus famosus" obsažených, od markrabě Albrechta Braniborského, skrze jistého Antonína Baumgartnera, jenž

1460 8 Oct. Konečně dne 8 října odhodlal se král ku kroku důležitému a rozhodnému. Trojím toho dne daným zápisem spojil se s knížetem Ludwíkem ještě aužeji: w prwním potwrzeny sice předešlé smlauwy, Plzenské od 16 října 1459 i Pražské od 8 máje 1460, ale wýminky k nim přidané zdwiženy, takže oba panowníci měli napotom hájiti jeden druhého slowem i skutkem bez wýminky, kdykoliby který z nich stíhán byl netoliko brannau mocí, ale i processy buďto swětskými nebo duchowními; takéť mělo jiným knížatům říšským zůstaweno býti na wůli, budauli chtíti také přistaupiti k té smlauwě, čili nic. Druhým zápisem staupil král do spolku branného s knížetem proti Matiáši králi uherskému, za příčinau nesprawedliwého prý utiskowání Jiskry, a kníže dal hned wyhotowiti odpowědní

pozwán jsa ku knížeti Wolfgangowi k obědu, přinesl je byl s sebau, a kníže dal je skrze několik písařůw na rychlost přepsati. Markrabě Albrecht měl je prý od knížete Jindřicha, syna králowa. Erlbach dal zhotowiti čtyry exemplary té sbírky, jeden pro císaře, druhý pro kardinala Františka Piccolominiho na sněmu přítomného, třetí pro knížata, čtwrtý pro města říšská. Císařowu strážnému odewzdal je 18 Jun. 1471 sám, a ukazowal mu místo, kdežto stálo „Herzog Friedrich von Osterreich der sich nennet Romischer Kayser", aby prý císaře na ně pozorna učinil. Teprw když mu kardinal řekl, že to wěc weliká i kriminalní, zarazil se a prawil, že nechtěl než uškodit Mayrowi. Ale neuškodil jemu, nýbrž sobě sám. Kníže Ludwík dal jej stíhati kriminalně, auřad města Řezna zatknul ho, mučil a saudil a dal konečně stíti 1472. Wše to poznali sme z akt archiwu Mnichowského, nadepsaných Erlbachische Inquisitionsacten. (Srwn. Gemeiner l. c.) Jest nyní otázka, jsauli přepisy w Erlbachowě sbírce wšecky wěrné a nepodděláwané? Wíme aspoň, že král nezamýšlel bráti císaři titulu císařského. Exemplar Wídeňský a Mnichowský, jež sme oba widěli, nejen sauhlasí we wšem, ale zdají se také oba psáni býti jednau a tauž rukau.

listy swé wedle krále proti témuž Matiášowi, „jenž se 1460
psal králem Uherským.“ Třetího a nejdůležitějšího zápisu předmět a aučel bylo *powýšení krále Jiřího na králowstwí Římské.* Při motivowání toho žalowáno nejprw na neblahý staw říše, kterak prý wraždy, laupeže, pálení a jiná násilí weřejně se dály, pokoj a sprawedlnost hynuly a nebylo bezpečí ani na obecných silnicích ani jinde; w takowých okolnostech že wýprawa křesťanská proti Turkům, jakkoli pilně potřebná, stala se byla nemožnau, a bylo se obáwati, aby čest a důstojenstwí císařské, někdy tolikerými obětmi, tolikerým krweprolitím nabyté, říši konečně odjato nebylo. Protož když císař, jemuž o to nejwíce pečowati bylo, po hojném a důtkliwém napomínaní zůstáwal wždy nedbalým, že on král, co prwní swětský kurfirst, a kníže Ludwík co znamenitý aud říše, pánu bohu ke chwále, ku prospěchu obrany křesťanstwa proti Turkům a ke cti swaté Římské říše spojili se dohromady a slíbili sobě pode ctí a wěrau na místě přísahy, že přičiní se oba dle nejwětší swé možnosti co nejpilněji u arcibiskupůw Mohuckého a Kolínského, u falckrabě a jiných kurfirstůw i knížat, i kdekoli toho bude potřebí, aby on král připuštěn, wolen a přijat byl za krále Římského. Zawázali se při tom, že w té wěci nyní ani budaucně jeden od druhého děliti ani opauštěti se nebudau; a kdyby kteréhokoli z nich proto jaké příkoří potkati mělo, ba i kdyby která země jejich snad wálkau sklíčena byla, že přispějí jeden druhému wší swau podstatau ku pomoci a wážiti budau jeho křiwdy a nebezpečí jako swé wlastní; i wšecky tajnosti, kterých se dowědí w té wěci, že sobě wespolek wěrně a pilně zjewowati chtějí atd.[112] Aby pak knížecí

112) Až potud (w Höflerowě wydání na str. 67 až po slowa „globen sollen offenbaren“) sahají oba nám známé origi-

1460 ochotnost odměněna i upewněna byla, zawázal se mu král, že buda králem Římským potwrdí jemu, domu a přátelům jeho wšecka práwa i wýsady, kterýchžto požíwali w říši, že mu swěří auřad nejwyššího hofmistra říšského s ročním platem 8 tisíci zlatých, wšak tak, aby službu náležitau skrze náměstka wykonáwati mohl, město Donauwerd že mu zapíše do zástawy we 40 tisících zlatých, náměstnictwí swé w říši, kdyžby sám nebyl přítomen, že swěří jen jemu a jeho příteli falckrabowi, wšak pod některými wýminkami atd. Netřeba tuším dokládati, že úmluwa tato mezi oběma mocnáři chowána měla být w největší tajnosti. Martin Mayr wyprawen a zplnomocněn jest, aby zajda osobně k Rýnským kurfirstům, wyjednáwal s nimi a hleděl získati je pro náwrh.

Z posledního zápisu widěti jest, že král předwídal dobře, s jakými nesnázemi potká se a jaký odpor zbudí zamýšlené jeho powýšení; zmínka o tom jest nemenší důkaz jeho plné odhodlanosti, nežli pilnost, kterau brzy wynakládal na wše strany, aby ze sausedůw dělal sobě přátely. Nejwíce záleželo mu na králích uherském a polském, a na markrabi Albrechtowi Braniborském. Byw od Matiáše požádán o nowý rok a nowé jednání, wyprawil k němu nyní swého nejdůwěrnějšího přítele, pana Zdeňka Kostku, a uložil tomuto na jewo prostředkowati sice mezi Matiášem a Jiskrau, podtají ale obnowiti, budeli možné, dáwnau přízeň s králem uherským a získati jej také ku podporowání Mayrowa náwrhu. Pan Zdeněk stihl jej w Košicích, wedaucího již drahně času s chatrným prospěchem

náły této listiny, w archiwu Bawörském státním a českém Swatowáclawském, co dále následuje, wzato jediné z Erlbachowy sbírky. Také druhé dwě dotčené listiny dne 8 Oct. 1460 nacházejí se w originálu w témž bawörském archiwu.

wálku proti hradům Šáryši a Rychnawě, jichžto hájili Ji- 1460
skrowi hejtmané, Jan Talafaus a Matěj ze Kněžic. Hradowé postaupeni do rukau páně Zdeňkowých, a spor ten celý podán na mocný rozsudek krále českého.[113]) Neméně podařil se i druhý záměr, ježto Matiáš uznal rychle, jak důležitý a jemu přízniwý připrawowal se tu obrat wěcí. Přijaltě s patrnau radostí ujištění, že dcera králowa Kunka Kateřina dána mu bude k manželstwí, jakož někdy ustanoweno bylo; žádal aby mu wydána byla ještě před časem swatebním, že chce ji opatřiti co skutečnau králownu i přede wdáním. Umluweno k tomu, že dne 21 prosince 1460 měl býti on w Trenčíně, král Jiří w Olomauci, a že mělo určiti se tam zespolka podrobně, čeho bylo potřebí; Michal Szilagyi, Jan biskup Waradínský a jiní preláti i páni obau králowstwí měli wyskaumati a rozhodnauti w dobrotě, která strana wlastně winna byla rušením umluw Strážnických, ostatně měli oba králowé i země jejich nejen míti pokoj mezi sebau, ale i pomáhati sobě a hájiti se obapolně proti wšem swým protiwníkům a nepřátelům.[114]) Wykročil tím tedy již král Jiří, aspoň mrawně, ze prostřednictwí swého mezi císařem a Matiášem.

113) Wiz o tom Kaprinai Hungar. diplom. II, 437 a 454. Dlugoš p. 261.

114) Zápis o tom daný w Košicích dne 25 Nov. 1460 z rkp. kapituly Pražské (G, XIX, fol. 186 sq.) od Pešiny neauplně aniž owšem wěrně wydán a od Kaprinaiho taktéž opakowán byl, zejména místo: Quod in illa dieta (21 Dec.) praelati et barones utriusque regni, et signanter — Michael Zilaghy — si interesse poterit, et — Johannes episc. Varad. — videre et amicabiliter rectificare debeant hoc et id, quod factum est contra illam dispositionem — in Straznicza — utrum sit contraventum a nobis vel ab ipso D. Georgio rege Bohemiae. Newěděl tedy 25 Nov. Matiáš ještě o weliké porážce Szilagyiho, w nížto i jat byl od Turkůw a potom odweden do Konstantinopole i tam sťat Mohamedowým kázaním.

1460 S králem Polským Kazimírem měl byl král, podlé předešlých umluw, sjeti se o S. Jáně: ale nestalo se z příčiny neobyčejné i nenadálé. Byloť toho léta, jakož wypravuje starý letopisec, „domnění na Kazimíra, že zjednal jest i králowá, sestra krále Ladislawa, aby zemi českau pálili, města, městečka i wsi. A protož král Jiří kázal w městech wolati, aby žádných Polákůw do měst nepaušteli, a z swého dworu wšecky wyhnati kázal. Neb sau mnoho škod činili ohněm w kraji Žateckém i jinde w Čechách. A kteří sau w městech byli řemeslníci aneb otroci, mnozí sau wyhnáni z země.[115]) Schytaní paliči wyznáwali skutečně na krále Polského: ale byla to prý lest nastrojená od křižowníkůw Pruských, kteří wšemi prostředky hledali zbuditi nepřátelstwí a wálku mezi Čechy a Poláky, aby w boji s těmito nalezli trochu oblewy. Wěc nabýwala takowé oprawdowosti, že již w Praze myslilo se prý skutečně na wálku s Poláky: pročež Kazimír wyprawil dwa pány swé ke dworu českému, kteří nejen očistili ho z podezření, dowodíce že král jejich, kdyby Čechům škoditi chtěl, mělby té podstaty dosti, aby to činil brannau rukau weřejně, ale nabízeli se také, dle obyčeje wěku, k saubojř s každým člowěkem, jenžby krále jejich winiti chtěl. Král Jiří wyznal, že obwinění takowé powažowal wždy za lež od nepřátel kterýchkoli snowanau, a smířil se s Poláky zase. Umluwen tudíž nowý sjezd plnomoc-
25Nv. níkůw českých i polských do města Bytomi ke dni 25 listopadu, k urownání předběžnému stížností obapolných. Čechowé byli Zdeněk ze Šternberka, Wilém mladší s Risenberka i z Rabí a Jan Jičinský z Cimburka: mezi Poláky pozorujeme, wedle Jana z Tenčína, Stanislawa Ostroroha

115) Staří letopisowé na str. 172, mylně k r. 1459. „Otroci" rozumí se zde dle staročeského spůsobu čeleď čili chasníci domácí.

i jiných, také chwalně známého dějepisce Jana Dlugoše, 1460
kanownika Krakowského. Ti dne 29 listopadu snesli se 29Nv.
o článcích následujících: 1) že králowé jejich oba měli nejdéle do 1 máje 1462 sjeti se osobně we Wětším Hlohowě; budaucně pak, jestli podobného sjezdu bude potřebí, že má státi se w některém městě králowstwí Polského; 2) mezitím i potom že jak panowníci tak i poddaní jejich mají žíti spolu w bratrském pokoji a lásce, aniž pomáhati jeden na druhého kterékoli osobě swětské neb duchowní, papeže jediného wyjímaje; kdokoli z poddaných zruší pokoj ten, že má od krále swého náležitě trestán býti; 3) staré smlauwy mezi králowstwími českým i polským buďte obnoweny: co do země Mazowské ale, že Kazimír za ni ručiti powinen nebude; 4) silnice w obau zemích buďte kupcům wšem swobodny, a králowé oba starejte se, aby w obchodu zamezeny byly wšecky mince špatné; 5) pře o hrady a twrze, ku kterým král český osobowal sobě práwo w Polště, též o wěno králowny Elišky, měly státi w dobrém míru až do sjezdu králůw dotčeného.[116])

Wětší byly nesnáze o zachowání přízně s domem Braniborským; nejen že starých i nowých úrazůw bylo drahně, ale král nemohl newiděti, že blížením se k Ludwíkowi Baworskému wzdalowal se od Albrechta Braniborského, na jehožto předce dobré wůli záleželo tuším nejwíce, měl-li býti konečně králem Římským. Markrabě Albrecht byl prawá duše swého domu, on zastupowal

116) Dlugošowy zpráwy o wěcech těchto, ačkoli krátké a neauplné, dobře se shodují se zápisem, kterýž nám zachowán w dotčeném často rukopise kapit. Pražské G. XIX, fol. 194 a násl. Jiné akta k wěci té podáwá Dogiel cod. diplomat. I, 10—13 a wýtahy z nich Sommersberg, II, 86.

1460 wšecky bratry swé slowem i skutkem we wšech jejich záležitostech; a i kde bratr jeho kurfirst Fridrich jednal sám, řídil se obyčejně zdáním jeho. O Chotěbuz, co manství koruny české, osazen byl saud w Praze ke dni
18Mai 18 máje 1460 mezi Zdeňkem ze Šternberka a Fridrichem kurfirstem; Fridrich uznáwal s počátku krále českého za saudce, a wyprawil k němu swé zástupce, ale když nález saudní chýlil se proti němu, chtěl odwoláwati se k císaři, což mu od Čechůw pokládáno za pych.[117]) Potom oznámil král aumysl swůj, wyplatiti foitstwí Lužické, ale psaním
22 Spt. 22 září odročil toho zase; pak 15 října wedl do Fridricha
15Oct. stížnost, že sáhl prý mocí na Jindřicha knížete Hlohowského.[118]) Markrabě Albrecht smluwau u města Roth počatau a třemi články na krále českého zawěšenými byl poněkud wázán, že musel šetřiti sobě jeho dobré wůle. Takéť přijel ty dni po S. Martinu osobně do Prahy, aby pokud možná přiznil se s ním, měw sobě uložený od něho rok k rownání se o dotčené tři články s knížetem Ludwíkem. O rownání wšak tom jen tolik jest známo, že nepodařilo se, a že král uložil proto stranám rok nowý do Chebu ke dni hromnic nejprwé příštích. Hlawní ale tajné jednání točilo se wždy jen o powýšení králowo na králowstwí Římské. Newíme, jaké výhody podáwány bratřím Braniborským za hlas jejich, ani jaké idey a sliby přednášel král o budaucí swé činnosti w říši: to ale w každém pádu bylo předwídati, že napotom jednati a působiti mínil sám, a že tudíž markrabowo působení jakoby místocísařské mělo wzíti konec. Protož cokoli podáwal král, nemohl se mu markrabě nikdy státi ochotným po-

117) Wiz nahoře wyprawowání naše ke dni 10 Januar. 1454 a srwn. J. P. v. Gundling Leben Friedrichs II atd. na str. 504 atd.

118) Dle psaní chowaných we král. archivu Berlínském.

mocníkem; také wyznal tento upřímně, že jak tehdáž 1460
strany w říši stály, pomoc od jedné budila sama sebau odpor od druhé. Saský kurfirst Fridrich od smíření se s Čechy rád byl nabytému pokoji a wzdalowal se napotom wšeho přímého účastenstwí w běhu wěcí politických: ale swaka swého, Fridricha císaře, přídržel se až do swé smrti († 1464) wždy wěrně, aniž dal se w tom mýliti čímkoli. Treverský kurfirst Jan byl bratr druhého swaka císařowa, Karla markrabě Badenského, i nebylo také naděje, získati jeho. To představowal Albrecht králi a dal mu rozuměti, že netušil dobře náwrhu. Mezitím aby neurazil jeho a newehnal nepřátelům swým ještě wíce do náručí, twářil se wšelijak přízniwě a slibowal přimlauwati se u obau kurfirstůw, Saského tchána i Braniborského bratra swého. Král žádal konečně, aby tak učinil a nezjewowal náwrhu dále nikomu. Zasnaubení dítek jejich, syna králowa, Jindřicha staršího se dcerau markrabowi
nejmilejší, Ursulau, kteréž stalo se dne 25 listopadu, na 25Nv.
konci celého jednání bylo důkazem, že oba rozešli se tenkráte w dobrém přátelstwí.[119])

Mezitím zjednal to Martin Mayr u dwau kurfirstůw Rýnských, u falckrabě Fridricha i u Diethera z Isenburka, nowého arcibiskupa Mohuckého, že zawázali se oba určitě k wolení Jiřího na králowstwí Římské, onen zápisem da-
ným we Wircburku dne 16 listopadu, tento dne 3 pro- 16Nv.
since, a wšak pod wýminkami mnohými a obtížnými. 3 Dec.
Mezi nimi nejdůležitější byla pro krále bezpochyby žádost arcibiskupowa, aby od té chwíle, co bude wolen na králowstwí Římské, nepřijímal swátosti wečeře páně jinak, nežli jako wšickni ostatní králowé křesťanští.

119) Orig. smlauwy ode dne 25 Nov. chowá se podnes w archivu králowě rodinném w Olešnici w Slezích. Další jednání známo zwláště z Höflerowa Kaiserl. Buch p. 87.

1460 Král již dříwe, nežli došla zpráwa o Mayrowě pořízení, počal rozpisowati do říše dotčený již rok Chebský, ku přátelskému prý porownání obau jeho milých swaků, Ludwíka Baworského i Albrechta Braniborského, a „k opatření též jiných wěcí potřebných pro pokoj w říši, jakož toho žádala powinnost jeho, co předního kurfirsta swětského“. Nemohl tedy nežli nechati wěci počaté w běhu swém: ale zdá se, že již i naděje ubýwalo jemu, i chuti také. Dříwe wšak zabral se ještě (před wánocemi 1460[120]) s komonstwem walným do Olomauce, k jednání s králem Matiášem, dle umluw Košických.

1461 Rok Olomaucký slibowal hned s počátku prospěch welmi chatrný. Král Matiáš, přijew do Trenčína, upadl tam nezadlauho w nemoc tak těžkau, že mu již netušili; museli zawézti ho do Budína zase, kdež potřebí bylo drahně času, nežli pozdrawil se opět. Král Jiří po delším wyjednáwaní w Olomauci mezi stranami — neb nejen uherští plnomocníci a rakauští stawowé byli tam přišli, ale i císař, nabádán byw od poddaných swých, poslal swé rady, ne aby co powolil, ale aby powolným zdál se býti — chystal se i sám zajeti osobně k Matiášowi: ale na cestě w Kroměříži uslyšew o powaze nemoci jeho, zastawil se, wyprawil posly swé do Trenčína, i obrátil se sám do Brna. Nezjednáno mezi císařem a Matiášem nic nežli prodlaužení příměří; s wýrokem krále českého mezi Jiskrau a Matiášem byl tuším Jiskra tak málo spo-

120) Wědauce, že král byl w Olomauci již 24 Dec. 1460, kdež toho dne twrdil zápisem zwláštním umluwy Bytomské (Dogiel l. c. p. 18), nemůžeme uwěřiti Pešinowě zpráwě (p. 719) o odročení roku a příjezdu králowě do Olomauce teprw 5 Januar. 1461. Zpráwa ta zdá se že powstala u něho kombinowáním a doplňowáním dat sice prawých, ale co do času nedobře určených, jakož to spisowateli onomu často se přiházelo.

kojen, že nezadlauho (10 března 1461) wstaupil weřejně 1461
do služby císařowy, co krále uherského, kdežto neshoda 10Mrt.
mezi císařem a králem českým již byla wůbec známa.
Jen co do swatby Matiášowy s dcerau krále Jiřího stalo
se auplné a dokonalé narownání w Trenčíně 24 a 26 26Jan.
ledna, a kněžna mladá potom 25 máje opustila nawždy 25Mai.
Prahu i rodinu swau, a wedena jsauc do Trenčína,
odewzdána tam w moc ženicha swého s welikými
slawnostmi.

Nedlauho před sjezdem Chebským, ku konci roku
práwě minulého, přihodila se w Němcích proměna, která
pro následující běh wěcí měla důležité následky. *Strana
konciliární a patriotická,* o kteréž již několik let nic nebylo
slyšeti, obžiwla nenadále opět a pozdwihla hlawy
swé, když přední kurfirst duchowní, Diether arcibiskup
Mohucký, postawil se aspoň na chwíli w čelo její. Bylať
wěc přirozená, že zmáhající se wšude swatowláda, i
množící se rok co rok požadawky kurie Římské, budily
w národu Německém také odpor rostaucí, který proskakowal
w tisícerých úkazech a příležitostech, často dosti
surowě, ale nikdy hromadně. Nejdojímawější toho způsobu
příběh byly půtky, kteréž od několika let arcikníže
Sigmund Tyrolský, papežůw někdy schowanec, wedl se
známým kardinalem Mikulášem Kusau, biskupem Brixenským.
Kardinal byw od arciknížete jat a mocí donucen,
slibowal mu slawně, čehokoli na něm žádáno; potom ale
když utekl se do Říma, přišly od papeže netoliko rušení
takowých záwazkůw, ale i pohrůžky přísné. Poslowé
arciknížecí, ježto papeže lépe zprawiti, a kdyby to nešlo,
také odwolání od něho činiti měli, zatčeni sau w Římě
co kacíři, newěřiwší w papežowu neomylnost, a nad Sigmundem
samým wyřčena klatba (8 srpna 1460). Arcikníže 8 Aug.
dal proti tomu od swého rady, doktora Řehoře

1461 z Heimburka, sepsati appellací dosti ostrau (13 srpna), pro kterauž pak i spisowatel její dán jest od papeže do klatby (18 října 1460). Na to sepsal doktor Řehoř ještě smělejší a důtkliwější odpor, kterýž ačkoli tiskem rozmnožen býti nemohl, předce po celých Němcích dychtiwě čítán a šířen byl. W témže času přihodilo se, že i arcibiskup dotčený upadl do klatby církewní, ne sice od papeže, ale od podřízených saudcůw komory apoštolské, protože znamenitau summu peněz, kterauž k zaplacení annat byl sobě u Římských bankérůw wypůjčiti musel, zmeškal byl zaprawiti w čas určitý. Tím rozdrážděn jsa Diether, postawil se we zřejmau opposici proti Římu, a nepowolalli hned, aspoň přijal do swé společnosti a rady předního kurie Římské protiwníka, doktora Řehoře. Tohoto náwodem učinil i on appellaci od papeže k budaucímu koncilium, a rozepsal, co arcikancléř říšský, nejprw sjezd do Bamberka, potom do Normberka k wedení stížnosti před knížaty a městy celé říše Německé.[121]) Obrat ten nebyl owšem nepatrný; myslilo se hned na spojení s králem Franským Karlem VII, kterýžto za příčinau jak známé swé pragmatické sankce, tak i příkoří, kteréž strana Fruncauská w Neapoli od papeže trpěla, nebyl tohoto přítelem a horlil od dáwna pro koncilia;[122]) w dalším postupu byliby se připojili také swětští nepřátelé Pia II w Italii, jichžto počet byl hojný a moc dosti znamenitá.

121) O sjezdu w Bamberce w den S. Lucie (13 Dec.) 1460 činí se zmínka w Höflerowě kaiserl. Buch na str. 81. Zdá se, že byl neobyčejně pohnutý, ba bauřliwý. Sněm do Normberka položen byl na pondělí po Esto mihi (16 Febr.), ale držán teprw okolo neděle Reminiscere. (1 Mart. 1461.)

122) Ještě 10 Febr. 1461 podána byla také jménem Karla VII protestace i apellace k budaucímu koncilium proti Piowi II a jeho řečem, kteréž wedl byl na sjezdu Mantuanském.

Takto napnuly se byly s počátku roku 1461 wšecky 1461
poměry weřejné, státní i církewní, w národu německém, a opposice proti císaři a papeži pospolu, ač nesplýwala cele dohromady, proplétala wšak a sílila se na wzájem mnohonásobně. Proti papeži newedl jí tenkráte kacíř, ale církewní kníže sám, a proti císaři ukládali radu králowé i knížata swětští. Následkem mimořádného autku toho, kdyby se byl prowedl, bylaby nastala již tehdáž ne w samé toliko říši německé nowá wěcí twárnost. Ale ještě nesplnila se byla léta; papež i císař, widauce společné nebezpečí swé, přiblížili se k sobě ještě wíce, a powstali spojenau silau k odporu; císař poprwé w žiwotě swém stal se bedliwým a příčinliwým na delší čas, a brzy se ukázala přewaha wýtečné organisace hierarchické nad silnými sice, ale nespojenými a neustrojenými žiwly opposičními. Aniž pak měl arcibiskup Diether tolik mrawné powahy a síly do sebe, aby byl inaugurowati mohl wěk nowý.

Ačkoli pak císař psaními do říše hojně rozesílanými wystříhal byl před sjezdy, ježto se připrawowaly bez jeho wědomí a wůle, sešlo se předce do Chebu na počátku
měsíce února shromáždění weliké. Osobně byli přítomni, Febr.
kromě krále, Fridrich kurfirst a Albrecht markrabě Braniborští, arcikníže Albrecht, císařůw bratr, Ludwík, Jan i Ota knížata Baworští, Wilém, Arnošt i Albrecht knížata Saští, Ludwík lantkrabě z Hes, biskupowé Bamberský, Wircpurský, Wratislawský, Lubuský a Frisinský, markrabě Badenský jeden, hrabata Filip z Kazenelnbogen a Wilém z Henneberka i jiní; plnomocníky swé poslali arcibiskupowé Mohucký, Kolínský, Treverský a Salcburský, kardinal biskup Augsburský, biskupowé Konstanský a Eichstatský, falckrabě Fridrich, Filip wéwoda Burgundský, hrabě Eberhart z Wirtemberka i jiní; pak i města říšská

1461 Ulm, Augsburk, Normberk, Řezno, Štrasburk, Nordlink, Špír, Wurmus atd. Od dáwna nebylo prý wídáno tolik znamenitých pánůw pohromadě,[123] a náčelníci strany wlastenské w Němcích, doktorowé Řehoř z Heimburka i Martin Mayr, připojili se arci také. Litowati jest, že o
20Feb. celém jednání, ježto trwalo až do 20 února, nezachowaly se než chudé, zlomkowité a stranné zpráwy. Wíme toliko, že smíření knížete Ludwíka i markrabě Albrechta nepodařilo se opět. Co dále před se bráno, popisowal Řehoř z Heimburka we psaní ku panu Janu Caltowi z Kamenné-
14Feb. hory dne 14 února w tato slowa: „Zde nyní hlawně o trojí wěci dějí se porady: 1) o desátku, kterýž na duchowenstwu, a třidcátku, jenž na laicích na tři léta ze wšech příjmůw jejich na sněmu Normberském nedáwno požádáni jsau, májíli a kterak sbíráni, a jakým spůsobem na wálku tureckau nakládáni býti? Neb jsau i takowí lidé, kteří se domníwají, že to wšechno wymyšleno jest leda k sehrabání peněz a k obrácení jich bůh wí kam. 2) Máli proti Turkům se wálčiti, kdo má býti nejwyšším hejtmanem celého wojska říšského? Mnozí chýlí se ku králi Wašemu, že co wůdce polní nad jiné wyniká, má dostatek zbraně a ducha i umění wálečného, a požíwá také u wšech nejwětší wážnosti. Ten ale wymlauwá se domácími péčemi, a že říše jeho není ještě se wšech stran upokojena: kdyby ale byl doma dosti bezpečen, žeby neodpíral oddati se boji tomu dalekému a wésti jej, pokudžby na něm záleželo, srdnatě k obecnému dobrému křesťanstwa. 3) Aby po uklizení wšech wálek a domácích rozbrojůw

123) Tak swědčí Petr Eschenloer doslowně p. 173, 174. Ebendorfer swědčí (p. 926), že pro weliký počet příchozích nedostáwalo se bytůw w Chebu. Hájek wzal známý swůj popis přítomných w Chebu ze Starých letopisůw p. 176.

ustanowen byl žádaucí pokoj po celé říši, a jeden z moc- 1461
nějších knížat aby jmenowán byl jeho konservatorem a obráncem. Wšech pak žádosti a mysli obrací se ku králi Wašemu, a to práwem; neb který jiný kníže říšský má tolik autority a moci, aby pokoj ochrániti a čestný ten auřad důstojně i chwalně zastáwati mohl? Máť on sílu i jmění a proti rušitelům pokoje wojska wždy hotowé; známa jest wšem maudrost i welikomyslnost jeho a hojná skušenost wěcí státních. Aniž zdráhá se on: ale žádá, aby mu swěřena byla spolu administrace říše s mocí swrchowanau. I jsau mnozí, a zwláště Ludwíkowé dwa, kníže Baworský a lantkrabě Heský, biskup Bamberský a poslowé kurfirsta Mohuckého i falckrabowi, též arcibiskupa Salcburského, hraběte Wirtemberského a měst Normberka, Řezna i Augsburka, kteří swolují k tomu bez rozpakůw, když prý císař nemůže dosti činiti powinnosti swé, domácími rozbroji wždy zaměstnán jsa i sotwa jim odoláwaje. Ale jináče saudí kurfirst Braniborský a jiní nemnozí, kteříž za to mají, že nesluší takowý úkor činiti Welebnosti Císařowě, aby jemu, jako nespůsobilému, přidán byl společník wlády aneb dokonce poručník a zpráwce. Co dále se ustanowí, čas ukáže; zdá se mi owšem, že sjezd bez pořízení se rozejde, a že dautnající již prwé newole mezi králem a Braniborským wzroste w těžkau i krwawau wálku“.[124]) Widěti z toho, že jednáno w Chebu nyní opět o náwrhu, který Martin Mayr byl činil hned od počátku, a že aspoň weřejně o jmenowání Jiřího králem Římským nebylo řeči, ačkoli není pochyby, že w konfe-

124) Psaní Heimburkowo známo jest jen z Pešinowa Mars Moraw. p. 721. O prawdě jeho wůbec nelze pochybowati: ale nechtělibychom ručiti, že Pešina newynechal a neproměnil w něm, dle obyčeje swého, místa sobě nelibá. Rukopisu, odkud je wzal, nemohli sme se dopíditi.

1461 rencech důwěrných a tajných na ně také nastupowáno. Ba prawilo se, že král podáwal Fridrichowi Braniborskému, jakýkoli by auřad w říši míti chtěl, a že slibowal pořiditi při bratra jeho Albrechta s Ludwíkem Bawonským podlé jeho žádosti, jen aby dal mu hlas swůj ku králowství Římskému. Fridrich odpowěděl prý, že dle zápisu jednoty kurfirstské od r. 1446 nižádný z kurfirstůw neměl w takowých wěcech rozhodowati se sám, bez wědomí a wůle jiných, a protož že ani jemu nebylo nic možné činiti w té wěci. Proti králowu poznamenání, že Mohucký a Falcký již k tomu swolili, namítal, že ti oba nebyli ještě do kurfirstské jednoty přijati, a protož že hlasowé jejich neměli ani dostatečné platnosti; teprw kdyžby Mohucký prý učinil do jednoty kurfirstské přísahu, obdržel od císaře swé regalia i rozepsal sněm říšský k té wěci řádně, žeby také on zachowal se w ní, jakožby se ctí učiniti mohl, aby králi powolným se ukázal.[125]). Byl to aspoň eufemický spůsob odepření. Uzawřeno konečně, že na nastáwajícím tehdáž sněmu Normberském o té wěci mělo dále jednáno býti, a Fridrich slíbil přičiniti se, aby tam jak Mohucký tak i falckrabě přijati byli do jednoty kurfirstské. Dříwe pak, nežli knížata rozjeli se z Chebu, obnowil král přátelské swé smlauwy jak se knížaty Mnichowskými Janem i Sigmundem, syny někdy Albrechtowými, tak i s arciknížetem Albrechtem; o poslední promluwíme dole místněji.

Na *sněmu Normberském*, kterýž následowal, byli přítomni osobně tři kurfirstowé, Mohucký, falckrabě a Fridrich Braniborský, též jiných knížat i stawůw říšských drahně; král Jiří poslal pana Zbyňka Zajíce, Mayra i jiné rady swé; přišlo také poselstwí od krále Matiáše. Mimo-

125) Zpráwy o tom známy jsau wýhradně z wydané od Höflera knihy Kaiserliches Buch des Markgr. Albrecht Achilles, Bayreuth 1850, zwláště na str. 82 i 89 sl.

řádná důležitost a památnost toho, co tu jednáno, stála w 1461
opačném poměru s jeho známostí u potomstwa. Žalowal nejprw arcibiskup Diether na papeže, že prý poslowé, kteréž wyprawil byl k němu o potwrzení swé, museli zawázati se k zaplacení, jmenem annat, trojnásob tolik, co předkowé jeho, a že museli přisahati do duše jeho, že před uplynutím jednoho léta představí se osobně, aby přijal od papeže naučení, kterakby we swém důstojenstwí chowati se měl. Naučení ale to že neslo w sobě, aby neprotiwil se desátku a třidcátku požádaným pro potřebu tureckau, aby budaucně bez papežowých wědomí a wůle nerozpisowal ani sněmůw w říši, ani synod we swé diecesi; aby zawázal se neswolowati k ustanowení wšeobecného koncilium atd. Potom wedeny na sněmu žaloby na kardinala Bessariona, i jeho neslušné prý we Wídni proti poslancům říšským se chowání. Wáženo tudíž we shromáždění s těžkostí, kterak dwůr Římský libowolně prý ukládal a množil poplatky w říši, kterak swau mocí doléhal na wybírani desátku a třidcátku, ačkoli sněmem říšským nebyli powoleni, kterak wlastnil sobě práwo dohledu nade wnitřní wládau w říši, kterak nešetrně nakládal s předními knížaty národu německého, překračuje prý we wšem i široké meze Wídenského konkordatu, takže wšickni přítomní rozhorliwše se we wlastenských citech swých, počali přemítati o prostředcích, jimižby ochránili postawenau w nebezpečí čest, swobodu a samostatnost „jazyka německého“ (teutschen Gezunges). Protož protestowáno ze sněmu weřejně proti dotčenému desátku i třidcátku, a od papeže žádáno, aby zrušil Mantuanský swůj dekret o konciliech; Řehoř z Heimburka pak wyprawen ku králi Franskému, aby wyskaumal aumysly jeho co do koncilium. Kurfirstowé zawázali se mezi sebau, že nebudau se w té wěci děliti; ale zastáwati společně,

1461 kdyby kterého z nich jaké příkoří potkati mělo. A poněwadž to wše, i jiných neřestí wíce, přiházelo se prý nedbalostí a nečinností císařowau, padaly také proti němu pohrůžky mnohé, a wšickni tři kurfirstowé přítomní
1 Mrt. wydali pod datum 1 března psaní, kterýmž wolali jej hlasem důtkliwým a přísným, aby osobně přijel na sněm, jejž ukládali zespolka do Frankfurtu k neděli sw. Trojice (31 máje), sice žeby nuceni byli opatřiti sami, co kázala potřeba křesťanstwa i swaté říše. Poslowé čeští neaučastnili se demonstrací těchto, protože král jejich nechtěl ani tehdáž ještě wystupowati weřejně proti císaři, a tím méně proti papeži; takéť nejednalo se w Normberku dále o wolení jeho na králowstwí Římské, ačkoli
6 Mrt. falckrabě i Mohucký arcibiskup přijati byli již 6 března do kurfirstské jednoty: ba mluweno spíše w tom smyslu, jakoby pokusy k tomu cíli činěné byly přečiněním a neslušností. Šlo to snad následkem dotčeného horlení o „jazyk“ německý, aneb že kurfirstowé nechtěli před sněmem Frankfurtským odwážiti se k rozhodnému kroku proti císaři; falckrabě i Mohucký jednali tím owšem proti tajným umluwám, ježto učinili byli na konci minulého léta. Pokusy jejich o smíření stran w říši, Ludwíka i Albrechta, neměly opět prospěchu žádaného: a poselstwí uherské, ježto nebezpečím od Turkůw (po Szilagyiho porážce a zahynutí) nowě nastalým mělo pobádati knížata k rychlému postawení krále Jiřího w čelo wýprawy křesťanské, stalo se jakoby hlasem wolajícího na paušti. Sněmowání
15Mrt. trwalo tuším do dne 15 března.[126])

126) Wšecky dosawád o sněmu tom Normberském tištěné a wždy chudé zpráwy pocházejí téměř wýhradně od strany Braniborské a tudíž císařsko-papežské: strana opposiční, proti obyčeji swému, dokazowala tehdáž pérem mnohem méně činnosti. Ani sněmowní zápis nezachowal se, ani

Sněm sotwa se rozešel, a již pospíchal markrabě 1461
Albrecht oznámit císaři w největší tajnosti wše, co se na něm dálo. Nejprwé blažil jeho i sebe, že pilnosti jeho i bratrowě podařilo se prý skrotiti bauři, hroziwší již od sjezdu Bamberského, tak znamenitě, že na sněmu Normberském obrátila se w pauhý takořka dým a páru, jakož prý Císařowa Milost přeswědčí se ze zápisu sněmowního dosti neškodného, ku kterémuž nad to ani prý knížata Sašťí, ani markrabowé Braniborští neswolili. Potom naříkaw, že císař neposlal byl nikoho ze swých ani do Chebu, ani do Normberka, odkryl mu weškeré tam jednání, zwláště o powýšení krále českého, a kterak přičiněním obau bratří markrabí náwrh takowý dosawad zmařen byl. Připojil k tomu zdání swé a prosby, kterakby císař i papež zachowati se měli, aby řetěz ten, jako někdy neutralitu Frankfurtskau, konečně přetrhli; radil zejména ku koncessím některým, jak od císaře, tak i od papeže. Bratrowi jeho Fridrichowi kurfirstu, tak prosil, aby císař dopřál powlastenčiti si trochu s jinými: neboť nezdálliby se býti wůbec nestranným, žeby nemaje přístupu a wíry, nemohl poslaužiti jemu mezi kurfirsty tak, jako on Albrecht mezi ostatními knížaty. Doložil i wýstrahy, že král český, arcikníže Albrecht, kníže Ludwík Baworský a biskup

celý exemplar protestowání proti desátku atd., ježto tištěný u Senkenberka (II, 369—380) welmi jest nedostatečný. O poslání Řehoře z Heimburka řeč jest w Höflerowě Kaiserl. Buch str. 84. Jiné zpráwy sestaweny zwláště w Müllerowě Reichstags-Theatrum (II, 6—18), nejdůkladněji ale w C. J. Kremer Gesch. des Kurfürsten Friedrich I von der Pfalz, I, 210—214. Ebendorfer prawí (p. 926), že sněmowáno usque Dominicam laetare (15 Mart.). Srwn. Droysen Gesch. der preuss. Politik, II, 250—253. Diwno zejména, že Gobelinus a Raynaldi sněmu celého ani slowem nepřipomenuli.

1461 Wircburský učinili již mezi sebau smlauwu, aby před letnicemi wytáhli proti císaři do pole a donutili jej dáti králi Jiřímu hlas ku králowstwí Římskému; a s druhé strany že měl stejnau dobau i Matiáš z Hunyadu powstati wálečně, a žádati na něm koruny swé.[127]) Podobné zpráwy šly od něho také ku papeži.

Císaře došly zpráwy a wýstrahy tyto jak od sněmu,
Apr. tak i od markrabě, na počátku měsíce dubna we Štyrském Hradci. Tenkráte probudil se u něho w míře neobyčejné cit, ne tak bázně, jako urážky cti a hrdosti, a spojený s ním chtíč pomsty. Pobauření myslí na dwoře jeho bylo weliké, a přemítány wšeliké cesty, jimižby aumysly nepřátelské netoliko zmařeny, ale i potrestány býti mohly. Předewším obráceno zření ku papeži. „Powažte, swatý
7 Apr. Otče!“ (tak psal císař 7 dubna) „jak odwážné fakce powstáwají w říši, a chtějí nám oběma, wrchnosti swé duchowní i swětské, ukládati zákony pychem swatozrádným (ausu sacrilego); potřebí jest, abychom i my bez meškání spojili se a pomáhali sobě proti nešlechetným jejich aukladům. Přispějte nám radau i pomocí, my je rádi přijmeme. Na Dietherowi widíte, kam to wede, když dáwá se duchowní potwrzení bez wědomí swětského: aspoň postarejte se, aby swěcení arcibiskupského, kteréhož ještě nemá, nedosáhl ani napotom atd. Přičinil se také císař rychle o zmaření zamyšleného sněmu Frankfurtského; wěrný jeho maršalek Jindřich z Pappenheimu wyprawen do říše, aby

127) „Heymlich Werbung an den Kayser, durch Herrn Wentzlaw gescheen,“ ze knihy Kaiserl. Buch, odkudž wydal ji Höfler (str. 80—85), známa byla již i Gundlingowi a jiným. Připojena k ní také „Werbung an den Konig von Beheym“ (str. 85—91), an markrabě snažil se i s králem udržeti se w přízni.

odhrozil z cesty té knížata i města.[128]) Náružiwost wšak 1461
neopanowala mysli Fridrichowy tak, aby škodila rozmyslu a opatrnosti. Uznáwal, že mezi wšemi nepřátely král Jiří byl mu nejnebezpečnějším, ačkoli zjewně byl se nepřítelem ani neukázal; proti němu obrátil tedy hlawní úsilí swé. Cítě pak nedostatečnost sil swých branných, umínil užíwati s pilností wšech wýhod, ježto mu naskytowalo wysoké jeho postawení, k osamocení a zemdlení krále českého. Podržel i dále twárnost polaupřátelskau, ale pobádal i papeže proti němu, i hledal nowých alliancí jak w říši, tak i kromě ní. Kurie Římská požadowala co den náružiwěji poselstwí, ježtoby přišlo učinit poslušenstwí jménem krále a národu českého; a to nedálo se prý bez přičinění císařowa. Prwní pak kníže, kteréhož týž císař získati se snažil na swau stranu, byl sám Ludwík Baworský, jenž ale odepřel se mu; podáwal i falckrabowi skrze knížata Saská, že swolí k jeho žádostem o potwrzení tak řečené arrogace, ale ani to nedošlo cíle swého. Blížil se také, skrze kardinaly Bessariona i Karvajala, poprwé ku králi Matiášowi: ale ten,
wešed nowě (4 dubna) we smlauwu s bratrem jeho arci- 4 Apr.
knížetem Albrechtem, nechtěl ani rokowati s císařem bez něho. Trpěliwost jeho nicméně nezdary takowými nedala se odstrašiti; pokaušelť se i dále w rokowáních jalowých, ažby mu naskytla se příhodná doba pomsty.

128) Psaní ku papeži ode dne 7 Apr. podal Ernst Birk w Archiwu cís. akademie Wídeňské, Bd. X, r. 1853. Prawí se tam: Cum in conventiculis hujusmodi, qui conveniunt, non solum Beat. Vestrae ac sedi apost., sed nobis legem saepius in nostris superioritatibus imponere et auctoritatem tam S. R. Ecclesiae, quam imperii sacri attenuare ausu sacrilego multipliciter quaerunt, expedit ut alter nostrum alterius onera in caritate portet etc. O poslání Pappenheimowu wiz Reichstags-Theatr. II, p. 19. O podáwaní falckrabowi čtau se listiny u Kremera l. c.

1461 Ještě opatrněji a spolu také šťastněji počínal sobě Pius II. We psaní sice, kteréž císaři dal za odpowěď dne 14Mai. 14 máje,[129]) zdálo se, že lehce sobě wážil autoku, jímžto stíhán byl od sněmu Normberského; chlapecké byly to prý oštípy, házené s wětší náružiwostí nežli silau. Císař že we wlastní maudrosti swé najde radu nejlepší, co a jakby činiti měl; nicméně že uloženo legatům, kteříž půjdou do Němec, aby o jeho dobré pečowali neméně, nežli o prospěch církwe. Chwálil welice, že císař snažil se přiwinauti k swé straně knížata odporná, i že proměniti chtěl swau mocí místo sněmowní; radil wšak a prosil, aby ke sněmu zabral se osobně sám; lidé že diwí se, proč toho neučinil dáwno, ano bylo předewším potřebí, aby se nemluwilo, že štítí se nákladu na cesty a zanedbáwá wěci říšské; přítomnost jeho že smělosti odejme odbojným a dodá wěrným; že to radí z pauhé čisté lásky, chtěje císaře widěti we wšem dokonalého. „Dobrota Twá nediw se řeči té upřímné; mýlímeli se, děje se to z přílišné milosti, ne žebychom Tobě co předpisowati chtěli.“ Omluwa tato již sama postačuje za důkaz, jak nerad císař upomínati se dáwal na tuto swau powinnost. Psal nad to papež wšem knížatům wůbec i každému zwláště k osprawedlnění swému, a poslům swým, Rudolfowi z Rüdesheima, děkanu kapituly Wurmuské, i Františkowi z Toleda plnomocenstwí dal, aby na příštím sněmu říšském koncessiemi některými we jménu stolice Římské knížata získati hleděli.

129) Dwojí toho dne wyšlo psaní od papeže k císaři obsahu stejného, jedno širší, kteréž tuším nemělo se dostati nežli císaři samojedinému, druhé kratší, ježto i jiným lidem mohlo ukazowáno býti; obojí tištěno jest we Joh. Graf Majláth Geschichte der Magyaren, 3. Bd. Wien 1829, we přídawcích, prwní na str. 128, druhé 138; poslední wydal také Kaprinai, II, 489.

Měšťané Frankfurtští, dle rozkazu císařowa, nedowolili u sebe *sněmowání*: arcibiskup Diether předwedl je tedy do swého města *Mohuče*. I stalo se mnohem méně hlučným, nežli očekáwáno bylo, a podobalo se téměř saukromému sjezdu přátel Dietherowých. Řehoř z Heimburka byl netoliko přítomen, ale obdržel i prwní mezi řečníky místo. Programm jednání sněmowního byl cele církewní, o annatách, o klatbách papežowých a odwolání se ku koncilium, o desátcích atd. a poslowé papežowi bráni s počátku do wýslechu, jako strana prowinilá: oni wšak wedli obranu papežowu směle a šťastně. Prowinění arciknížete Sigmunda i náhončího jeho Řehoře prawili že bylo příliš patrné, a zwláště Řehořowo tak notorní, že nebylo ani třeba wolati ho k saudu; annaty že nebyly od koncilií zrušeny a že wybíraly se nyní mnohem mírněji nežli dříwe; třidcátek že nežádán nežli w Italii, kdežto knížata w Mantui byli k němu swolili; chtějíli Němci w zemi swé desátek aneb třeba dwadcátek proti Turkům wybírati a jím nakládati sami, že papež nebude proti tomu, an netoliko prý nebohatne daněmi na Turky swolenými, ale ani stačiti nemůže wšem pilným potřebám w Uhřích, w Albanii, na Rhodu atd.[130]) Brzy přewaha jejich na sněmu stala se patrnau, když Diether tajným působením markrabě Albrechta i jejich pohrůžkami a sliby přemožen, odřekl se nowé cesty a odwolal wše, co proti papeži byl mluwil a psal. Řehoř Heim-

130) O jednání sněmu Mohuckého zachowal Hartmann Schedel w rukopisu král. bibliotheky Mnichowské (C. L. m. 215, fol. 228 sq.) zpráwy sauwěké, a zejména řeči od Rudolfa z Rüdesheimu a towaryše jeho písemně podané. Z nich widěti, že co Gobelinus (p. 144 sq.) Rudolfowi klade do úst, má se rozuměti na řeč, kterau w té příležitosti držeti mohl, a nikoli kterau držel skutečně. Srwn. také bullu papežowu od 4 Nov. 1461 u Müllera, II, 29, a Senkenberg, IV, 391 sq.

1461 burk opustil sněm s hanbou a hořem: awšak Diether ani powolností neodwrátil zlého, kteréž mu za prowinění jeho sauzeno bylo. Strana konciliární obratem tím a spolu neštěstím, kteréž potkalo krále Karla VII we Francii (jenž brzy na to i umřel, 22 Jul. 1461), uwedena opět na mizinu.

Také to, co stejnau dobau wywinulo se *w Čechách*, neposlaužilo nadějem na znowurození Německa: neboť Mayrůw náwrh potkal se w zemi té *s odporem* netoliko prudčejším nežli kde, ale i konečně rozhodným. Jakmile myšlénka, powýšiti krále českého na králowstwí Římské, na sjezdu Chebském stala se byla takořka weřejným tajemstwím, počaly mysli české walně nepokojiti se; dáwné strany w zemi chopily se wěci té, uwažujíce čáky příznіwé neb nepříznіwé, ježto jim z ní plynauti měly. Biskup Jošt z Rosenberka i katoličtí páni čeští podporowali ji wší swau možností horliwě, spatřujíce w ní nejpříhodnější cestu, po kteréžby král i rodina jeho čas po čase cele od kalicha i od Rokycany odwedeni býti mohli. Ale co jim slibowalo zisk, od toho protiwníci jejich obáwali se škody; a neblahé počínaní králowo, hned po nawrácení se z Chebu, přispělo nemálo, že chaulostiwá otázka politická proměnila se w nábožnau. Nastalo najednau kázaním králowým w Praze kruté pronásledowání wšech těch podobojích, kteří od kališníkůw samých za bludaře a za kacíře wyhlašowáni byli: totiž netoliko slabých pozůstatkůw sekty někdy Táborské, ale také audůw počínawší práwě w těchto letech nowé jednoty církewní, kteráž později pode jménem „Jednoty bratří českých" proslula. Nejprwé
15Mrt. (15 březnа) zatčeno jest od rektora university několik studentůw, protože tajně prý s jinými se scházejíce, psali a mluwili wěci, ježto w podezření uwodily prawowěrnost národu a dáwaly pohoršení; potom šlo totéž i na některé

mistry a professory, jakožto M. Mikuláše z Hořepníka i 1461
bakaláře Jana Moráwka, protože nalezeni u nich traktatowé a psaní wšeliká Mikuláše Biskupce někdy Táborského; Hořepník po dlauhém wězení wypowědín z města, Moráwek pak upadnuw do nemoci a na mysli se pomátw, ku prosbám mnoha wzácných osob stíží propuštěn jest zase. Obecného lidu také mnoho jest zjímáno, a mezi nimi známý později Jednoty bratrské zakladatel, bratr Řehoř, kterýž i útrpně tázán; jiní odwoláwajíce bludy swé w kostele u Týna s welikými slawnostmi, dáwáni zase na swobodu. Není pochyby že král, jehožto bezprostředným welením wše to se dálo, a jenž zamýšlel té doby wyprawiti slawné poselstwí do Říma, chtěl míti skutky takowé za důkaz, že podlé přísahy, před korunowáním složené snažil se skutečně o wyhlazení bludůw a kacířstwí w zemi swé: ale národ počínal rozuměti tomu jinak, a wykládal horliwost tu za znamení chladnaucí lásky k učení husitskému a za chýlení se na stranu pod jednau. Twrdil se w podezření takowém i odwážností biskupa Wratislawského Jošta z Rosenberka, kterýžto w zelený čtwrtek (2 dubna) na hradě Pražském 2 Apr.
zjewně kázaw proti kalichu, když proto w městě powstala „weliká bauře proti tomu tlustému biskupu," wzal útočiště swé ku králi, jenž tehdáž meškal byl na Kutné hoře. W takowých okolnostech není owšem nepodobné k wíře, co se prawilo, že i M. Rokycana jal se kázati weřejně proti králi swému. Nejpatrnější ale znamení tehdejší rozdrážděnosti myslí byl zápis, kterýž král Jiří dal dne 15 máje stawům na sněmě shromážděným o zachowání wšech jejich práw a swobod, a zwláště kompaktat.[131]) Jak mimo-

131) O pronásledowání toho léta důležité jsau zpráwy we knize Statuta universitatis Pragensis, co třetím dílu Monumenta histor. univ. Pr. na str. 56, 57. Srwn. Historie bratří českých, Staré letopisy na str. 176 a W. Hájka

1461 řádné muselo to býti podezření, jak diwná nedůwěra, když i ten muž, kterým hlawně stála kompaktata, musel před národem zawazowati se slibem slawným, že jich nezruší! Nemáme o celém příběhu zpráw podrobných, ale i z té jedné lze jest dowtípiti se celku. Král wida, že bažením po německé koruně mohlby ztratiti Čechy a nezískati Němcůw, odřekl se ho napotom, a od polowice máje 1461 nenachází se w dějinách nižádné stopy wíce, žeby byl měl na mysli další nějaké powýšení swé. Půwodce nezdařilého náwrhu, Martin Mayr, wystaupil z jeho rady a slaužil napotom knížeti Ludwíkowi Baworskému wýhradně a wěrně.[132]) Tak upokojeni jsau konečně i ti horlitelé, kteří byli již naříkati počali, že co platno bylo, míti krále Čecha, když on prý pospíchal němčiti sám?

Wědomo jest, že jakož wůbec každé podniknutí býwá na škodu, které neprowedené opustiti se musí, tak i zwláště w politice powažuje se za hřích, obírati se náwrhy, jichžto uskutečnění nemožno. Protož jakkoli šlechetné mohly býti úmysly králowy při bažení po panowání w Němcích, nelze předce nežli litowati, že okamžitým omámením zdrawého smyslu swého byl se zapletl do nesnází a osidel nebezpečných. Nejhorší zlé bylo, že octnul se w lichém postawení proti císaři a papeži, a nemaje podpory w národu německém. Což bylo platno,

kroniku českau k r. 1461. Original zápisu králowa ode dne 15 máje chowá se podnes w archiwu swatowáclawském čili koruny české w Praze.

132) Ačkoli wíme, že později (1467 sl.) Martin Mayr stal se i nepřítelem králi Jiřímu, a známo jest, kterak od mnohých zle o něm mluweno (srwn. nahoře poznam. 110) nepoznali sme wšak doň skutku ošemetného, aniž přiswědčowati můžeme těm, kdo hyzdili památku jeho. Měnilť se arci časem zároweň s politikau kabinetu, kterému slaužil. Umřel teprw r. 1481.

že nepřipojil se ani ku protestacem sněmu Normberského, 1461
ani ku pohrůžkám kurfirstským, když wěděl to swět celý,
že slaužiti měl za štít oběma? Císař nebál se knížat říšských, ale na krále českého měl péči; papež wěděl, že neposlušenstwí nemělo nikde tak hlubokého kořene, jako w hussitismu. Nejmocnější protiwníci byli podrážděni a nepřemoženi; také ani král sám neubránil se wší citliwosti za zrušení wnadných nadějí. Nemoha na národu, na císaři pak nechtěje aspoň weřejně mstíti se, obrátil konečně hněw swůj proti markrabím Braniborským. We spletcích následujících strany obě přelstíwaly se, hledajíce uměním wšelikým roztrhnauti swazky protiwníkůw swých, císaře s Albrechtem a krále s Ludwíkem, takže těžko bylo rozeznati, kdo komu byl přítelem a kdo nepřítelem; ale umělli král užíwati chytrosti, ukázalo se brzy, že nepřátelé jeho byli ještě wětší w umění tom mistrowé.

Odpůrcowé Fridricha III jak w říši, tak i w zemi Rakauské nepřestáwali oswědčowati se, že newedli boje proti císařowi, ale jen proti zeměpánu Rakauskému; a když on rozdílu toho uznáwati nechtěl, we wšem sebe co císaře uražena cítě, stěžowali sobě, že nadužíwal postawení swého, a wolal říši ku pomstě křiwd swých saukromých. Král Jiří dne 20 dubna Ludwíkowi Bawořskému 20Apr.
i Albrechtowi Braniborskému wrátil byl při jejich bez pořízení: a když Albrecht od Ludwíka stíhaný spůsobil
to, že císař ujaw se té wěci, 18 čerwence ohlásil wálku 18Jul.
říšskou proti Ludwíkowi a odewzdal hejtmanům swým (Albrechtowi témuž, Oldřichowi Wirtemberskému a Karlowi Badenskému) korauhwe, pod něž wolati měli wšecky wěrné, a zwláště města, Ludwík poslal jemu odpowědné jeho listy nazpět, prawě že s císařem neválčil, aniž wálčiti chtěl, ačkoli bylo wědomé, že jeho bratru, arciknížeti Albrechtowi, půjčil byl wojsko pomocné. Podobně i

1461 král Jiří byl netajným spojencem jak knížete Ludwíka, tak i arciknížete Albrechta: to wšak newadilo officiálnímu trwání pokoje a přátelstwí mezi dwory králowským a císařským.

W takowýchto poměrech domácí rozbroje Rakauské mohly snadno státi se příčinau k záští mnoha panowníkůw. Když stawowé nedostáwajíce od císaře nežli jalowá twárná slowa, w rozhořčení swém chtěli již pod kohokoli raději slušeti nežli pod něho, král Jiří uprošen jsa od arciknížete Albrechta i přátel jeho, radil jim obrátiti se k tomuto, aby prý země jejich aspoň newyšla z poslušenstwí domu Rakauského, a již na sjezdu Chebském (18—20 února) smluwil se s ním o wýminkách, pod kterýmiž jemu přispěti měl k dobytí wlády w Rakausích pod Enží; mezi nimi byla i ta, že zemi té sprawedliwě a podlé práwa i obyčeje starodáwního panowati měl. Albrecht získal potom ku pomoci swé také krále Matiáše a knížete Ludwíka. K wálce pak, kterauž zdwihl proti bratrowi, král Jiří neposlal sice wojska swého, ale dowolil panu Albrechtowi Kostkowi, opowěděti císaři záští z příčiny saukromé.[133]

Následowaly tak hojné a náhlé proměny, co do umluw a odpowědí, pohrůžek a pokusůw o smíření, tak časté roky a odročení, a to z příčin a w okolnostech tak málo známých, že nelze než podati holý jejich registřík.

133) Umluwy dne 18 a 20 Febr. 1461 dal tisknauti Kurz, II, 215—220. W záwazku, kterýž dal od sebe arcikníže králi w Cáhlowě 28 Apr. 1461 (w. Rousset Supplément au Corps universel diplomat. II, 2, p. 241), prawí se: Wir haben Herrn Georg — durch uns selbst und etlich ander Fürsten — ersucht, damit Sein Lieb mit denselben Landleuten darob wer, dass sie sich zu uns hielten, atd. O Kostkowě odpowědi wiz Copey Buch der Stat Wien we Fontes rer. Austr., VII, 242 sl.

Císař dne 6 června psal byl králi důtkliwě a pánowitě, 1461
aby nepomáhal nepřátelům jeho, ale mělli jaké příčiny 6Jun.
proti němu, aby dal je ohledati po přátelsku na roku obapolném. Mělo tedy 2 července počíti rokowání takowé, 2 Jul.
a před ním ustanowen byl ke dni 18 června také w 18Jun.
Rábu rok mezi císařem a králem Matiášem. Zdá se, že
formální opowěd wálky dne 19 června od arciknížete 19Jun.
Albrechta i stawůw rakauských dala příčinu, že oba rokowé nedošli k místu. Potom měli w Korneuburce o
sw. Jakubě (25 července) sjeti se císař, králowé Jiří a 25Jul.
Matiáš, arcikníže Albrecht i kníže Ludwík osobně: ale když král Jiří již na cestě k němu byl w Horách Kutných, odepsáno mu, že sjezdu toho nebude; a stejným
bezpochyby časem, 18 července, ohlášena od císaře do- 18Jul.
tčená již wálka říšská proti Ludwíkowi a přátelům jeho, mezi nimiž král Jiří jmenowán wýslowně. Nicméně když císař od wojska bratrowa i Matiášowa den co den wíce sklíčena se cítil, a polní jeho wůdce Jan Jiskra nestačil proti rostaucí síle nepřátel, dal krále českého předce zase poprositi skrze Prokopa z Rabšteina o prostředkowání, a zmocnil ho prý cele pře swé s bratrem. Král nemohl státi o konečné císařowo utlačení, když chtěl zachowati sobě w něm, pro budaucí potřebu, dobrého přímluwce u papeže; protož když přišla žádost císařowa před jeho radu, wyslal Zdeňka ze Šternberka, Zbyňka Zajíce, Prokopa kancléře, Wiléma z Rabí, Buriana Trčku i Jošta z Ensidle do Rakaus, aby jednali o pokoj mezi bratřími.
Dne 20 srpna psal císař makrabi Albrechtowi, kterak ze 20Aug.
dwojího poselstwí českého přeswědčil se prý, že král Jiří nebyl mu nepřítelem, a skutečné stání, kteréž poslowé čeští po dlauhém a obtížném jednání konečně dne 6 září na poli u Lachsenburka smluwili, bylo císaři dobrodiním. Mocí té smlauwy měly přestati wšecky wálky w

1461 Rakausích, a jak wojska tak i jatí s obau stran propuštěni býti až do 24 června 1462. Zahrnuti do ní také Uhři a Bawoři, wšak jen co do Rakaus, takže chtělli Jiskra w Uhřích wálčiti s králem Matiášem o swé zámky, měl toho míti wůli, a také arciknížeti nebráněno, činiti Bawořům pomoc w říši proti markrabi Albrechtowi. Král český měl mezitím starati se o celé smíření císaře s arciknížetem, a ukládati jim k tomu cíli roky potřebné. K narownání tomu welmi nerádi swolili Albrecht i Matiáš, měwše již naději, že připrawí císaře konečně ke swé wůli.[134])

Poslowé čeští usilowali byli snažně, ale nadarmo, pojmauti do námluw u Lachsenburka dokonaných také spor a boj wedený w říši; protož obě strany použily stání Rakauského k násobení sil swých we Francích. Prápory císařské dokazowaly málo přítažiwé mocí, tím wíce ale Ludwíkowy ještě wždy newyčerpané kassy. České wojsko pomocné, asi 8000 mužůw branných, wedením králowa hofmistra Petra Kdulince z Ostromíře, překro-
18Aug. čiwši dne 18 srpna hranice baworské, 27 srpna spojilo
27Aug. se s wojskem Ludwíkowým u Altdorfu nedaleko Normberka. Biskupowé Bamberský a Wircburský poslali mar-

134) Císařowo psaní 6 Jun. 1461 podal Kremer l. c. p. 228, a o roku 2 Jul. řeč jest tamtéž p. 232. Rok w Rábu měl býti quintodecimo die festi sacratissimi corporis Christi, (rkp. G. XIX, fol. 183) a nikoli die festo SS. corp. Chr., jakož Pešina (p. 723) a po něm wšickni jiní spisowatelé udáwali. Odpowědné listy dne 19 Jun. tištěny we Fontes VII, 251. O roku w Korneuburce (25 Jul.) a jiných té doby událostech činí se zmínka w aktách král. baworského archiwu we Mnichowě. Listinu o stání u Lachsenburka wydali tiskem Müller Reichstags-Theatrum, p. 64 a Kurz II, 224; srwn. Ebendorfer i Chron. Austr., též dwoje psaní krále Matiáše králi Jiřímu ode dnůw 19 Aug. a 14 Sept. 1461 u hr. Telekiho, XI, 18—21.

krabi Albrechtowi odpowědné listy swé dne 31 srpna, 1461
král Jiří 1 září a falckrabě Fridrich 4 září; wálka wedena 31 Aug.
s takowým prospěchem, že Albrecht, nemoha odolati polem, okopal se u města Šwabachu, ažby mu přispěla pomoc hojnější jak z říše, tak i od císaře. Král Jiří podkládal wálčení swému příčinu dosti důležitau, ačkoli sotwa tu, která nejwíce do zbraně jej pudila. Markrabě Albrecht rozesílal byl i do Slez a do Šestiměst listy císařské, jimiž wšickni poddaní říše Římské woláni byli do boje proti knížeti Ludwíkowi; Gerličané poslawše je králi, ptali se, coby činiti měli. Král wážil to za rušení netoliko swobod koruny swé, ale i smluw zwláštních, kteréž měl s Albrechtem; newysílal wšak jiného proti němu wojska, nežli které bylo při Ludwíkowi.[135])

Po uzawřeném stání u Lachsenburka poslal byl císař ku králi probošta Jana Hinderbacha k umluwení roku, na kterémžby král prostředkowati měl mezi ním a bratrem jeho; ustanowen jest ke dni S. Hawla do Egenburka, i mělo tam také jednáno býti o pokoj w říši. Aby císaře sklonil k osobnímu příjezdu na rok, kterýž prý jen ohledem na něho uložen byl do místa jemu nad jiné příhodnějšího, wyprawil král důwěrného swého sekretáře Jošta z Ensidle ke dworu jeho. Mezitím ale byl císař již zase
rozhněwal se welice na krále, a psaním 29 září z Lubna 29 Spt.
stížnost wedl i u stawůw českých, že bezprávně mýlen prý hejtman jeho w říši, markrabě Albrecht, w boji proti neposlušnému knížeti Ludwíkowi, a žádal i poraučel, aby král stížnosti swé, mělli jaké proti němu, podal na rozsudek císařský. Když tedy přišel k němu Jošt do Nowého Města, odepřel se roku w Egenburce naprosto, a opěto-

135) Akta w archivech Mnichowských, we Wýmarském a Třeboňském, srwn. Gemeiner regensburg. Chronik, III, 345 sl. Buchner Gesch. VI, 404, též Kremer, Müller atd.

1461 wal důtkliwě žádost i poraučení swé ohledem na markrabě. Takowého počínaní jeho ulekla se i sama císařowna
5 Oct. Eleonora; protož powolawši Jošta sekretáře k sobě, 5 října dala mu zajímawé psaní ku králi. Prosila, aby král odpowědi císařowy newykládal sobě we zlém aniž horšil se nad ní; že ona přičiní se, aby sjezd obau panowníkůw došel předce k místu a poměry jejich osobní aby se staly zase takowé, ježtoby slaužily jim oběma ke cti a poddaným jejich ku pokoji. Přimlauwala se wšak i ona welmi snažně za markrabě Albrechta, kterýž ničím prý neprowinil se, nežli že poslušen byl císaře swého; aby to král učinil jí k libosti a odložil zášti k němu aspoň do sjezdu dotčeného atd.[136])

Ještě byl sekretář Jošt newrátil se ku králi, když
13 Oct. dne 13 října wyšly w Praze listy odpowědné také proti Fridrichowi Braniborskému markrabi, Albrechtowu bratru. Příčiny k wálce pokládány hlawně trojí: 1) že proti Chebské umluwě r. 1459 markrabě sáhl byl na wěrného knížete Jindřicha Hlohowského mocí a pálením, práwa dříwe proti němu nehledaw; 2) we při o léno Chotěbuzské se Zdeňkem ze Šternberka, když král nemohl jí smluwiti w dobrotě a přišlo k saudu, že markrabě nejen nedostál k němu, ale skrze M. Sigmunda i neslušně a utrhawě odpírati kázal;

136) Písemnosti o těchto wěcech dosti hojné našli sme w baworských archivech. Slowa wlastní císařowny Eleonory jsau: — Begern vnd bitten wir Ewr. fruntschaft, solhs im pesten vnd fruntlichisten zuuerstehen vnd aufczunemen vnd dorin kain verdrissen noch belanngen zu haben, auch dozwischen nichtz anders furzunemen. Wann wir zuemal begirlich sein, auch darzu Raten vnd hellfen wellen, das solh zusamenkomen vnd gute fruntliche verstentnuss vnd ainigkeit zwischen ewr furgenomen werd atd. O markrabi Albrechtowi mluwíc: Beweiset Ew. hierin vns allso zu frundschaft vnd geuallen, domit wir empfinden vns dorin angesehen haben atd.

3) že auhlawnímu králowu nenáwistníku a odpowědníku, 1461
Baltazarowi knížeti Zahaňskému, propůjčil w Lužici pod sebau útočiště i ochrany. Zamlčeno, co bylo ještě podstatnějšího, že totiž jal se byl pomáhati bratrowi proti biskupům Bamberskému a Wircburskému, a že wůbec ukázal se býti nepřítelem w otázce o králowstwí Římské. Zdeňkowi ze Šternberka uložil král wedení wálky a wyprawil jej s wojskem do země Lužické. Pleněny krajiny, jak obyčejně, a Chotěbuze dobýwáno ale nedobyto.[137])

Když 15 října došla krále psaní od císaře a císařowny 15Oct.
a Jošt sekretář zprawil jej ústně, že císař neodpíral se dalšího rokowání w Praze we wěcech swých i říšských, král odpowěděl císařowně laskawě, císařowi pak dosti hrdě a twrdě: ale poselstwí to spůsobilo nicméně tolik, že podal při swau s markrabím Albrechtem sám na rozeznání císařowo, a ukládaje dne 17 října stranám wšem 17Oct.

137) Odpowědný list ode dne 13 října (Dinstag vor S. Gallentag) poznali sme také w baworském říšském archivu. J. G. Droysen (p. 273) oznamuje z pramenůw nám neznámých, že na počátku října ohlášeno bylo markrabi Fridrichowi, že k wýplatě foitstwí Lužického jménem koruny české položí se mu w Lukowě dne 28 října summa zápisná 7800 kop gr. česk. Když ale přišel tam ke dni určitému, že na místě wýplaty obdržel zpráwu, kterak Šternberk, Šestiměštští a někteří páni Slezští již wálečně leželi u Chotěbuze, — „das uns dann gar eine ungewönliche Bezahlung däucht." — Dle zpráw zachowaných u J. G. Klossa (MS.) byli tehdáž we wojště českém přítomni páni Mikuláš Berka z Dubé, purkrabí kraje Hradeckého, Jan z Wartenberka foit Šestiměstský, Albrecht z Dubé na Rabenšteině (?), nejw. komorník Jindřich z Michalowic, sudí dworský Jan Zajíc z Hasenburka, Jan Bezdružický z Kolowrat, Hynek Berka z Dubé příjmím Dubský a j. w. Chotěbuz obehnána byla w den řečený Wšech Swatých (1 Nov.). Král Jiří psaním daným 15 Nov. pochwálil město Lukawu, že w té wálce zachowalo se wěrně a poslušně.

1461 rok nowý do Prahy ke dni Wšech Swatých, powolal wojsko swé z říše nazpět a žádal na knížeti Ludwíkowi, aby až do skonání toho roku wystaupil polem ze zemí markrabowých. Kníže, ač nerad, uposlechnul předce hlasu králowa, propustil wojsko české, a wyprawil swé rady, mezi nimiž byl také Martin Mayr, do Prahy, w naději konečného upokojení.

5 Nov. — 7 Dec. Rokowání w Praze trwala od 5 listopadu do 7 prosince; od posla wšak císařowa předního, Jana Rohrbachera, přišlo teprw 7 listopadu na noc psaní, že pro nemoc opozdil se, ale že nezmešká roku; od markrabě Albrechta nepřicházel nikdo. Po dlauhém čekání, když Rohrbacher byl konečně přítomen, císařowa oprawdowost ku pokoji nowými wždy znameními činila se pochybnau. Mezi jednáním dowěděl se král také, kterak strana protiwná skrze M. Petra Knorra popauzela i nowého krále Franského Ludwíka XI, i Burgundského Filipa, jakoby prý král český a kníže Ludwík byli spojili se, aby dobyli na Filipowi zase Lucemburska, Hollandu, Seelandu a jiných zemí wíce. Činěny tedy podtají nowé náwrhy, kterakby s císařem a stranau jeho nákladati se mělo, kdyby rok rozešel se jalowý; mezi nimi byl i ten, aby Jiskra, jenž pro nezaplacení žoldu byl proti císaři již také zanewřel, najat byl do služby arciknížete Albrechta. Tuším že Rohrbacher, přední císařůw důwěrník a plnomocník, jen aby odwrátil katastrofu tako-
7 Dec. wau, swolil konečně k námluwám, kteréž dne 7 prosince ohlášeny jsau, — wšak zase jen odročiwé a nekonečné. Mělo totiž přestati se w říši od boje a s wýchodem slunce
21 Dec. 21 prosince měly strany wšude wstaupiti we křesťanské příměří, propustiti jaté s obau stran, a we čtyrech nedělích podati wšecky články swé stížné králi českému písemně; o S. Dorotě (6 února 1462) měl pak býti w městě Znojmě sjezd walný ku konečnému smíření wšech rozezlených.

Jmenowání místa císaři příhodného jest znamením, že byla 1461
naděje k osobnímu jeho tam příjezdu; jeho radowé, Rohrbacher a Mühlfelder, zmocniwše se markrabě Albrechta jménem pána swého, ručili zaň, že ku příměří státi bude.[138])

Boj Lužický s markrabím Fridrichem nebyl dotýkán úmluwami těmi, ale wedeno jiné a zwláštní o něm wyjednáwaní. Fridrich wida neprospěch swůj, a boje se o dědičné země swé, požádal byl upřímo krále o pokoj.
Král 15 listopadu přijal wyslance Saských knížat, ježto 15Nov.
přinášeli podáwaní Braniborská. Mnohodenní jednání, o kterýchž tito dáwali pánům swým zpráwy, dokazují, jak weliká byla jeho we wšem přewaha, i s jakým důrazem hájil čest koruny české. Co za nejwětší winu pokládal markrabi Fridrichowi, bylo, že prý k jeho potupě a ponížení wolal se k císaři, a že w Lužici, kdežto co foit jen určité důchody a požitky wybírati měl, rozpisowal daně. Jestli ale prý markrabě swolí ku postaupení Lužice, že nebude král proti příměří, aby ušetřeny byly dědičné markrabowy země, a že swoluje také, aby w Mostu dne 10 ledna dále o pokoj jednáno bylo. I přijato jest oboje.[139])

O králowě sklonnosti ku pokoji nebylo pochyby, wědělo se wšeobecně, že jakkoli wálčiti uměl, nenáwiděl předce wálku a že upokojení krajin býwala jeho nejwětší
tauha i chlauba. Kníže Ludwík také we psaní 17 prosince 17Dec.
falckrabi Fridrichowi daném oswědčowal spokojenost swau, že konečně boje ty zhaubné přestati měly.[140]) Jiný ale

138) Některá akta roku Pražského 5 Nov. až do 7 Dec. tištěny jsau w Reichstags-Theatrum, též u Dumonta i Lüniga; hojnější sbírku jich poznali sme w Baworských archivech; srwn. též Gemeiner l. c.

139) Podali sme to doslowně dle Droysenowa wyprawowání (p. 275).

140) Prawil také kníže Ludwík w tom psaní: — Wir tun Ew zu wissen, das der König von Behem uf des kaisers

1461 panowal duch u strany odporné. Markrabě Albrecht nechtěl pokoje ani tehdáž, když mu nejhůře se wedlo; již 8 Oct. 8 října psal byl bratrowi swému Fridrichowi kurfirstu, že mu nelze bylo ani do rokowání dáwati se, aby tím nemýlil měst říšských, od kterýchž očekáwal neméně podstatné pomoci, nežli od Oldřicha Wirtemberského, i že nastáwající zima podáwala mu čáku mnohem wětší ku 30Spt. pokoření nepřátel, nežli čas letní. Papeži psal byl 30 září, aby nemeškal s processy církewními proti nepřátelům jeho a císařowým wůbec, a proti biskupu Bamberskému i Wircburskému zwláště; císaře také nepřestáwal pobádati a těšiti wýhlídkau wítězstwí rozhodného. Tím méně žádal tedy mířiti se, když w měsících listopadu a prosinci štěstí wálečné počalo skutečně jemu býti příznivo. Protož když mu oznámeno bylo narownání Pražské, ode 7 Dec. dne 7 prosince, ačkoli oswědčowal se, že jakoby z šetrnosti ku králi českému přijímal je a dal za ně i spíwati Te Deum laudamus, nerozpauštěl wšak wojska swého, ale obrátiw se na chwíli proti falckrabi Fridrichowi, a obdržew 20Dec. zase od císaře poručení dané dne 20 prosince, aby „hledal nepřátely jeho i swé", hned počal knížeti Ludwíkowi škoditi a pleniti zase, a 10 ledna 1462 dal prohlásiti jej za nepřítele říše. O císaři prawilo se, že byl s námluwami Pražskými nespokojen, ba že i zatknauti dal Rohrbachera,

vleissig ersuchen vnd begerung sein vehde gen Marggraf Albrechten abgestellet vnd die vordrung darumb er des Marggrauen veinde worden ist, an den Kaiser genntzlich gesaczt hat. Sollden nu der Konig gerichtet vnd wir in dem Krieg beliben sein, so wär vns der König damit abgeczogen vnd hatten die von Sachsen kain Irung gehabt, sunder vnderstanden den von Würczburg vns auch abczudringen Inmass marggraue Fridrich den von Bamberg getan hat. So ist auch Ewr. Lieb mit den Mentzischen sachen beladenn atd. (Bavorský archiv.)

co přestupitele swého plnomocenstwí, ačkoli wědomo 1461
bylo, že nepřestal míti jej za předního důwěrníka i milostníka.[141])

Tolik owšem wyšlo brzy skutkem na jewo, že nálmluwami těmi hlawní jejich půwodce, král Jiří, oblauzen 1462
byl; strana císařowa jak w říši, tak i w Rakausích, počala w zimě wálčiti zase; markrabě Albrecht posílal císaři psaní plná weselých nadějí, plná wítězoslávy.[142])
Král počínaním takowým nemohl nebýti uražen; a že císaře té doby ušetřowati musel, pro příčiny, kteréž ukáží se dole místněji, obrátil hněw swůj tím wíce proti markrabi, ano i psaní, kterýmž domlauwal byl jemu 27 27Jan.
ledna 1462, zůstalo jestli ne bez odpowědi, aspoň bez účinku. Wolal tedy přátely a spojence swé, na místě sjezdu Znojemského, ke společné poradě na konec masopusta do Budějowic, a mezitím jal se sám činiti přípravy wálečné wětší nežli kdy. Hrozily skutečně zmatky a bauře neobyčejné, když nabízeli se markrabowi Albrechtowi podtají také někteří šlechtici a města strany katolické ze Slez, z Morawy, ano i z Čech, na žold proti králi swému! Politowání hodný byl zwláště staw země Rakauské, kdežto bratrské roty české, wolány bywše od císaře i od arci-

141) Psaní Albrechtowa 30 září a 8 října našli sme w Baworských archivech. Papeži psal důwěrněji sám po německu, wěda že Pius II tomu porozumí, že bylo se obáwati, kterak prý běhy takowými „all Oberkait baider haubt in geistlichen und weltlichen Stand erlöschen würde“. Psaní tištěné u Riedla (B. V. 67) dáno bylo w Bayersdorfě 28 Dec. 1461, nikoli 1462. Srwn. také Müller, Droysen, atd.

142) Za příčinau nebezpečí poslůw měl markrabě obyčej, každé takowé psaní wyprawowati trojnásob rozličnými cestami. Některá skutečně přejata jsau od lidí knížete Ludwíka, i zachowána w archivech Baworských, kdežto sme je poznali.

1462 knížete, a nedostáwajíce žoldu, sužowali obywatelstwo z obau stran bez milosrdenstwí.

K roku Budějowskému[143]) přijeli netoliko král Jiří, arcikníže Albrecht, kníže Ludwík a radowé wšelikých knížat strany Baworské, ale také nowý legat papežský, Jeronym Landus, arcibiskup Kretenský, jejž Pius II, kardinaly Karwajala i Bessariona k sobě nazpět powolaw, 17 prosince minulého léta byl wyprawil do zemí podunajských, aby s lepším bohdá štěstím, nežli oba předkowé jeho, pokaušel se o upokojení wlastí a národůw. Ten přicházeje od císaře upřímo,[144]) swědčil o hotowosti jeho, dáti se do rokowání mírného se wšemi nepřátely swými; totéž přinášeli poslowé čeští, kteří wrátili se té doby ze Hradce Štýrského. Složen tedy rok nowý do Prahy před krále ke

4 Apr. dni 4 dubna, i ohlášen wšem stranám w říši wálčiwším: ale když kníže Ludwík již častěji byl naříkal sobě, že prý císař králi dobrými slowy jen čas z ruky wydíral (sperret dem Könige die Zeit aus der Hand mit guten Worten), ustanoweno, že rok ten neměl býti překážkou důrazného proti markrabi Albrechtowi zbrojení a wálčení.

143) Nejpatrnější znamení, jak chatrné jsau známosti o dějinách doby této wůbec, widěti mimo jiné w tom, že o důležitém sjezdu Budějowském owšem posawad se mlčelo; ani J. G. Droysen, jenž sice tolik nowého swětla podal, newěděl tuším nic o něm. My co podáwáme, čerpali sme nejwíce z archiwůw Mnichowských. Arcikníže Albrecht i kníže Ludwík poctili té doby náwštěwau swau také pány z Rosenberka na Krumlowě.

144) Jeronym Landus psal králi z Lince 17 Febr.: Venturus ad Maj. V^{ram} et ad ill^{mos} dom. archiducem Austriae et ducem Bavariae, hodie huc applicui et deo adjuvante die crastina summo mane transibo Danubium et veniam usque ad Fraistat; sequenti die conabor omnino pervenire ad Maj. V^{ram} etc. Dle toho zdá se že král byl w Budějowicích již as 20 Febr.

Ludwík hned tu w Budějowicích počal najímati drahně 1462
dobrowolníkůw na žold; král zawázal se wypraviti o
středopostí, se synem swým Viktorinem, wojsko znamenité
k jeho pomoci, a již 5 března poslal markrabi a spojeným 5 Mrt.
s ním městům říšským odpowědné listy swé. S arciknížetem
Albrechtem potwrzeny sice předešlé smlauwy, ale k dalším
krokům nedal se král nawesti proti císaři, leda že dowolil
opět panu Albrechtowi Kostkowi, aby jménem swým
wlastním stal se jemu nepřítelem asi w 500 jezdcích. Arcibiskup Jeronym slibowal, že od císaře, k němuž se zase
wrátiti měl, wymůže walné obeslání nowého roku Pražského;
nestalo se wšak, a o roku tom nenachází se ani stopy we
wšech dalších památkách dějinných.

O *wálce w Lužici* stejným časem proti markrabi
Fridrichowi wedené zachowalo se wůbec málo zpráw; nenacházíme také, žeby pohrůžky a listy odpowědné, ježto
té doby posílal do Čech Christiern, král Dánský co markrabůw spojenec, spůsobily byly wíce nežli zwědawé
úsměchy.[145]) V Mostě 17 ledna knížata Saští Wilém i Albrecht 17 Jan.
zprostředkowali byli příměří až do wypowězení tří neděl
napřed buď do Berlína nebo do Prahy, a určili, že Lužičané,
kteříž byli po straně králowě, měli tak zůstati, též kteří drželi
s Fridrichem Braniborským; co pak přečiněno bylo lidem
knížete Jindřicha Hlohowského, mělo radami knížat Saských
o S. Dorotě (6 února) w Senftenberku ohledáno a rozděleno býti. Kdy a kterak příměří to zrušeno, nelze udati;
wíme jen, že když knížata Saští žádali o nowé jeho utwrzení,

145) Dány jsau in castro Gottorp die Martis post Andreae apostoli (1 Dec.) 1461 a 2 Januar. 1462. Rytíři Hasowi Kweis, kterýž je přinesl, odpowěděl Zdeněk ze Šternberka, aby král jeho přitáhl jen do polowice k zemím koruny české, pak že bojowné žádosti jeho se wyhowí. (Rkp. bibl. Mnichowské lat. 215, f. 233 sq.)

1462 král Jiří psaním 25 března nowé sčítal winy na markrabě,
25Mrt. swolil ale konečně, aby 10 dubna w Mostě obnoweno
10Apr. bylo jednání o pokoj. W běhu jeho wyšlo na jewo, žeby král rád byl získal Lužici pro některého ze synůw swých, ale pokoje nedocíleno. Brzy nowé praudy branného lidu českého, ježto hrnuly se jak do Lužice tak i do Frank a Durink, budily w Němcích strachy a auzkosti, jakoby již obnowowaly se wálečné nájezdy zuřiwých někdy husitůw.[146])

Zatím když docházel čas předešlými smlauwami určený ke *sjezdu* krále Českého s Polským do *Hlohowa*, král Jiří se znamenitým komonstwem, kteréž téměř wojsku podobalo se, skrze Budišín a Zhořelec táhna, domnín byl od mnohých, jakoby táhl swým ku pomoci proti markrabi: an wedl s sebau u weliké nádheře netoliko dwa syny swé, několik knížat Slezských, biskupy Olomuckého a Wratislawského, ale i přední pány z Čech a z Morawy, a mezi nimi také Zdeňka ze Šternberka; také neobyčejná toho sjezdu slawnost po krajinách okolních již napřed rozhlášena byla. Jakkoli ale slíčně připrawili se byli Čechowé, podíwaní wšak na rozmanitost bohatých krojůw, drahého kamení a zbraní wšelikých, kterýmiž skwěli se přišlí s Kazimírem Poláci, Litwané, Rusowé a Tataři, w počtu až do 5000 koní, bylo ještě mnohem welikolepější a zajímawější, o biskupech, knížatech a wojwodách ani nemluwě.
14Mai. Král Jiří stihl 14 máje do Hlohowa; Kazimír, ačkoli již také byl na blízku, za příčinau otázek etiketních wšak newjel tam nežli 18 máje, na míli od města byw od krále

146) Droysen l. c. 279 sq. 283 sq. a psaní některá z archivu Wímarského MS. Dle swědectwí Ebendorferowa Liber Augustalis (MS. f. 342) byl kníže Viktorin osobně při dobýwaní města Lauingen (Apr. 1462). Jiné wojsko české wedením Aple Fictuma wálčilo tehdáž nedaleko Baireutu.

Českého wítán i do zámku co host uweden, kdež tento 1462
co hospodář ubytowal se sám na radnici městské. Králowé oba přáli si pokoje mezi sebau upřímně: proto jednání nemělo nesnází oprawdowých, a panowal we wšem duch netoliko smírliwý, ale přátelský, jakoby dwé rodin přízniti se chtělo. Není také pochyby, že mluweno i o příbuzenstwí obau národůw a jich odwěké k sobě wespolek lásce, ano nebylo paměti o krutější kdy mezi Čechy a Poláky wálce; i jest se domýšleti, že city takowé nerozehřály se bez upomínky na společné jejich nepřátely, Němce i Uhry. Umluweno tedy, že pře o zámky české w držení Polském, zejména Oswětím, Zátor a jiné, též o wěno králowny Elišky, sestry někdy krále Ladislawa, měly do žiwnosti krále Jiřího zůstati jako pohřbeny; potwrzeny předešlé smlauwy o zachowání pokoje mezi oběma králowstwími, o bezpečení silnic kupeckých a dobrotě mincí k obchodu, o rozsuzowání při saukromých mezi poddanými obapolnými atd. a korunowána listina záwazkem zwláště slawným i obšírným ku pomáhaní sobě společnému proti — Turkům. Wyjewí se z postupu dějin brzy určitěji, na jak důležitých i neobyčejných příčinách a úmyslech zakládal se záwazek takowý. Mělo we Hlohowě také prostředkowati se mezi králem Kazimírem a křížowníky Pruskými: ale tito nepřišli k roku, nedůwěřujíce snad dosti do nestrannosti krále Jiřího. Sjezd rozešel se dne 30 máje 30 Mai.
w dokonalé dobré wůli.[147])

O několik dní později, 5 červwna, uzawřen we městě 5 Jun.
Kubíně také *mír* konečný s *markrabím Fridrichem* Braniborským. Králowa osobní přítomnost a markrabowa patrná píle, udobřiti jeho zase, usnadnily smíření, jakowéhož tuším

147) Dlugoš p. 290—292. Eschenloer p. 188, 189. Zápis smlauwy ode dne 27 máje 1462 w rkp. kapituly Pražské G. XIX, 195 sq.; též university Lipské N. 486 ajw.

1462 ani přátelé ani nepřátelé byli neočekáwali. Král uwolil se wyplatiti zemi Lužickau 10,000 kopami gr. č. a spojil ji tudíž se swým králowstwím zase, markrabi Chotěbuz a jiné zámky w ní za léno propůjčiw.[148]) Powolnost ta, ježto podobala se welikomyslnosti, získala mu znowa přízeň domu netoliko Braniborského, ale i Saského, kteráž poslednimi událostmi počala byla činiti se pochybnau. Zdá se že král, předwídaje nowau řadu těžkých zápletkůw, zpomínal záhy na staročeské příslowí: Nehraď se waly, ale hraď se přátely!

Jen s markrabím Albrechtem nebylo ještě možné spřáteliti se; ten slaužil mocem a zásadám, ježto neznaly míru ani slitowání, leda nad poddanými. Ssazením bezcharakterného Diethera z Isenburka i uwedením Adolfa Nasowského na jeho místo rozmnožily a zapletly se spory německé ještě wíce, a nemenší pohromy, nežli které potkaly stranu středowěkau w památných bitwách u Sekenheimu (30 června) i Giengen (19 července), musely ubezděčiti ji, aby konečně podala ruky také k smíření.

148) O smlauwě w Kubíně wiz Sommersberg, I, 1028, Riedel cod. diplomat. B. V. 63, 65. Mathias Döring ap. Menken, III, 27. Gundling 560. Droysen 289. Staří letopisowé prawí (str. 271), že král připojiw zemi Lužickau zase ku koruně, na to léto potom (tedy 1463) poslal tam pana Čeňka z Klinšteina, prokuratora dwora swého, aby wyptal a zwěděl daně a užitky wéwodstwí toho. Není wšak o tom nic dále známo, kromě že foitem Lužickým ustanowen pan Albrecht Kostka z Postupic.

ČLÁNEK ČTWRTÝ.

WRCHOL MOCI A POKOJE.

(Rok 1462.)

Král Jiří, kníže pokoje. Přewaha jeho we wěcech politických podrýwána sporem náboženským. Weliké poselstwí w Římě; zrušení kompaktat od papeže Pia II. Král zamýšlí spolek panowničí w Europě k obmezení moci papežské. Sjezd Swatowawřinský w Praze: oswědčení se králowo a uwěznění legata Fantina. Duchowenstwo strany pod obojí před králem.

Za wěku krále Jiřího české umění wálečné již se 1462
bylo rozšířilo do wšech zemí okolních, a i w bitwách, kteréž Němci swodili sami mezi sebau, býwá řeč o hradbách wozowých a jiných přípravách wojenských, kterýchž poprwé w táboru swém užíwal byl Žižka. Nicméně Čechy považowány wždy ještě za přední sklad moci branné a umění wálečného pro celau střední Europu, a netoliko wůdcowé polní, ale i prostí bojowníci woláni a najímáni odtud do služeb cizích na wše strany, jakoby wšude byli rukojemstwím wítězstwí.[149]) Protož není pochyby, že král ducha bojowného a podmaniwého na trůnu českém té doby bylby stal se oprawdowě nebezpečným samostatnosti wšech krajin okolních. Takowý bylby mohl nejen zapowěditi pod-

149) Srownej, co sme přednesli na konci předešlé knihy o českých rotách wojenských doma i w cizině.

1462 daným swým, dle starého práwa, každau službu polní w cizině, ale powolati také pod swé prápory odewšad powěstné ony roty bratrské, kteréžto ačkoli sestawením a duchem swým poněkud kosmopolitické, nepřestáwaly wšak obraceti zřetele swého hlawně k Čechám, co původní wlasti swé. U krále Jiřího ale, jakkoli znám byl co wálečník wýtečný, newyskytlo se ani pomyšlení na takowé náwrhy, anobrž rád býwal prý tomu, když lidé ducha bauřliwého a bojechtiwého hledali w cizině wýžiwy swé, necháwajíce wlasti u pokoji. Býwaltě wůbec již od sauwěkých řečníkůw wychwalowán co *kníže pokoje*, co nějaký prý Numa Pompilius, ježto nenáwiděje wálky, snažil se wšude křísiti umy mírulibé a prospěchy průmyslowé. I sám také on w témže smyslu omlauwal a značil powahu panowání swého, prawě, že od swého powýšení k důstojenstwí králowskému neznal pilnější tauhy ani péče, nežli o pokoj. „Mnozí jiní,“ tak říkal, „stáli po wálkách a wítězstwí, nám nešlo než o zachowání práwa i sprawedlnosti; mnozí hleděli množiti a šířiti panowání swé, my nestarali se nežli o čest koruny a o blahobyt obywatelůw jejích; jiní chtěli, aby lidé moci jejich báli se, my radili a slaužili národu nejinak, než jako pilný otec čelední swé rodině.“[150]) Skutkowé panowání jeho, kteréž dosawad líčili sme, newiní slow těchto z klamu. Poznali sme arci, že wedl i on wálky, ale jen kterým se ctí wyhnauti se nemohl; a jestliže hojně wkládal se do záležitostí mocnářůw sausedních, že toho nečinil nežli k žádosti jejich wlastní a wždy w úmyslu smíření i pokoje. Wznešený auřad rozsudčí mezi mocnáři středoeuropskými dostal se mu ne tak ohledem na jeho

150) Slow takowých užíwal král we psaní jednom k císaři od r. 1465, kteréž ale jen w českém překladu a co formule bez datum zachowalo se (MS. Sternb. p. 143).

moc brannau, jako raději na wýtečnau ducha jeho wlast- 1462
nost, kterauž přátelé nazýwali maudrostí a sprawedliwostí, nepřátelé chytrostí;[151]) neboť přátelé i nepřátelé uznáwali w té wěci přednost jeho nad jiné panowníky wěku swého. I slušíli porokowati ho, že užíwal takowé doby k upewnění a powýšení také wlastní moci swé, když moc ta byla hlawní ochranitelkyní pokoje? bylli hřích, že mluwíwaje slowa rozhodná, donutil tytýž i báti se ho ty, kteří od něho přízní získati se nedali? [152]) Není příkladu, žeby

151) Sám Řehoř z Heimburka we psaní, kteréž 8 Sept. 1465 dal ku Karvajalowi kardinalu, nazwal krále Jiřího „callidissimus omnium hominum, quos terra sustinet.“ Doložil pak tamže: „Principes Germaniae — certatim omnes regis gratiam, affinitatem, amicitiam et auxilia petunt, ut nemo se tutum esse putet, nisi in illius regis aliqua necessitudine confisus. Quisquis apud regem priorem sibi locum vendicare potest, is toti viciniae suae minas facit et quaerit esse formidini etc. (MS. G, XIX, 168).

152) Důležité jest swědectwí, kteréž o působení krále Jiřího w tomto směru podal nedáwno (1857) J. G. Droysen (Geschichte d. preuss. Politik, II, 271): „Freund und Feind musste erkennen, wo die Leitung der Dinge, die Entscheidung lag. Wie bunt und wirr ihre einzelnen Heerzüge, Verhandlungen und Verträge durcheinander liefen, König Georg stand über ihnen, die Politik in ihren grossen Zusammenhängen fassend und lenkend, mit eben so viel Energie wie Vorsicht, mit eben so kühner Entschiedenheit wie leidenschaftsloser Würdigung des Möglichen und Nothwendigen. Er überragte diese wüsten, heissblutigen, trotzwilden Händel und Fehden der deutschen Nobilität, wie der Kaiser sie hätte überragen sollen, er beherrschte sie; sein Ziel unverrückt im Auge, liess er die einen hoffen, die andern fürchten, die einen ein wenig steigen, damit sie inne würden, wer sie halte, die einen ein wenig sinken, damit sie sich fügen lernten“ u. s. w. Méně přízniwě, ale k témuž smyslu psal o tom sauwěký Jacobus cardinalis Papiensis, Comment. p. 431: Georgius — vel cum principes consumpti invicem essent, vel ad alterutros inclinare victoriam noscebat, pietatem

1462 křiwdau i bezprawím byl chtěl bohatiti sebe; samo krátké jeho bažení po německé koruně dalo se omluwiti šlechetnau péčí o pořádek a pokoj w širším oboru.

Přewaha krále českého w politické saustawě středoeuropské bylaby trwala i rozwíjela se mnohem déle, kdyby jí byl nepřekážel hned od počátku osudný *spor náboženský*. Rozepře na poli církewním nebyly sice we křesťanstwu nic nowého; stolice Římská wedla již od wíce než tisíciletí ustawičné a wesměs wítězné boje s tím, co nazýwala kacířstwím: ale husitské kacířstwí bylo prwní, ježto nedawši se přemoci a wykořeniti ani slowem ani mečem, osáhlo již bylo weškeren žiwot národní a ustrojilo se w občanskau společnost nowau, s poměry práwními potud newídanými. Čechy byly již od r. 1419 *prwní stát laický* we křesťanstwu: prwní ony odřekly se poručnictwí hierarchického we weřejném žiwotě swém, a zákonowé, kterýmiž přednost kněze nad laikem jako ducha nad tělem hájila se, neměly w nich žádné platnosti. Powrchně sice zdálo se, jakoby spor celý za krále Jiřího již jen o užíwaní kalicha byl weden: ale za jednoduchým symbolem tím ukrýwala se celá práwní saustawa, která Římu nezračila se jinak, nežli w oděwu přewratu a odboje. Byliť arci Čechowé skrze kompaktata roku 1436 wrátili se zase ku poslušenstwí církwe Římské: ale poslušenstwí to, nebywši bezwýminečné, jako w jiných zemích křesťanských, přede twáří hierarchie podobalo se

simulans, oratores mittebat de pace, cogebatque vel invitos latis a se conditionibus assentiri, metu illato adhaesurum se hosti, ni ita acciperent. Quibus operibus factum erat, ut pene jam Germanicae res ad ejus arbitrium regerentur, inque illum omnes respicerent, nunc oppressorem, nunc fautorem eum experti etc. Srwn. také Eschenloera p. 173.

raději neposlušnosti. W prwní polowici XV století, pokud 1462
papežowé měli těžké zápasení netoliko s husity, ale i se stranau koncilíární, wolající po reformách we církwi, museli přehlídati a snášeti wšeliké uchylky a wyšinutí z dáwného řádu hierarchického: ale po auplném přemožení snah a stran konciliárních zdálo se býti na té době, aby pokusili se o zrušení a wymezení z lůna církwe také této protizákonnosti. Nebyloť jim arci bezpečno, díwati se na wládu mezi křesťany, we kteréž duchowenstwo nemělo ani zásluhy, ani aučastenstwí; příklad tím škodliwější, čím zjewnější jej sprowázelo prospíwaní w umách pokoje a we blahobytu občanském.

Obnowen tedy z Říma zápas se wtírajícími se do křesťanstwa úkazy a žiwly nowowěkými, a po uznané neaučinnosti zbraní k tomu cíli potud užíwaných, meče totiž i slowa, nastaupeno na cestu nowau a pohodlnější. Dáwán-tě slibu, kterýž učinil byl král Jiří při korunowání swém, wýznam a obsah jiný, nežli který slibowatel sám byl do něho kladl; nařizowáno jemu, aby poslušenstwí české učinil dokonalým a uwedl we skutek to, co nechtělo se někdy podařiti ani wojskům křižáckým, ani dialektikům a missionářům wýmluwným. Mělť nejen sám osobně odříci se kalicha i kompaktat, ale autoritau slowa i příkladu swého nawesti k témuž také národ český, a chopiti se initiatiwy we zrušení dáwných umluw i záwazkůw. Že kurie Římská domníwala se do něho moci dostatečné ku prowedení proměny tak zázračné, byloby slaužilo za nejwětší kompliment, jenž osobě jeho prokázán býti mohl, kdyby žalostné následky omylu toho byly nezamezowaly wšecky takowé úwahy. Oprawdowost zajisté a neoblomnost, kterau naléháno z Říma na prostředek ten, nemohla newesti konečně k wýjewům nad míru krwawým a zkázonosným.

1462 Wyprawowali sme již nahoře, kterak Pius II neměl dosti na poslušenstwí, jímž král Jiří skrze posla swého Jana z Rabšteina r. 1459 oswědčowal se k němu „na spůsob wšech jiných králůw křesťanských“: prawil zajisté, že jakož poměr krále českého ke stolici apoštolské rozdílný byl od poměru jiných králůw, tak i poslušenstwí jeho mělo býti okolnostem přiměřené a mělo pojímati do sebe celý také národ český. Žádáno tedy poselstwí nowé, širší a slawnější, jak od krále tak i od králowstwí. Král neodpíral, ale odkládal je rok co rok a den co den, jakoby předwídal byl neštěstí, které z něho následowati mělo. Omluwy prodléwaní brány z událostí w říši wšelijak zapletených a nekonečných, ažby prý lze bylo dáti poslům naučení určité a jisté. Pokud král byl w dobré wůli s císařem, showíwáno jemu w Římě wšelijak; ale již od počátku r. 1461 přibýwalo nedočkawosti každým dnem a rostla zároweň prudkost požadowání. Jaké o tom powstáwaly u kurie řeči a jednání, naskytuje psaní, kteréž dne 5 dubna 1461 poslal králi Dr. Fantinus, jeho prokurator na dwoře papežowě. „Antonín Francaus,“ (tak psal Fantin,) „kteréhož Jasnost Waše chwálí, že wěrně obstaráwá wěci Waše, přišel konečně, a nepřinesl mi než některé lehké, ba ničemné omluwy; prawil zajisté, že zaměstnáni bywše sněmy hojnými, poodložili ste jednání o wěcech wíry, ale nyní že již bez meškání wyprawíte posly. Z toho widěti, že již nucena se widíte, přikročiti k té wěci: wšak wí Jasnost Waše, že kde jest mušení, tam není zásluhy ani ctnosti, já pak doufám, že jste milowníkem ctnosti a ctitelem náboženstwí, jakož sluší na krále křesťanského. Protož wolati budu bez přestání: pošlite řečníky, přijměte pokoj od boha i od lidí a účastnite se ozdob králowských mezi křesťany; neučiníteli toho welmi brzy, upadnete w hanu a potupu, z níž ne tak snadno budete

moci wybawiti se. Míwajíť zajisté otcowé zdejší wšeliké 1462
o wás řeči, a konečně, jakož slyším, tak prawí, že cokoli slíbil ste stolici apoštolské, nezdržel ste. Jaká to bohužel hanba! Čiňte co se wám zdá, já wšak wím, že nikdo mi newěří, wšickni mne za lháře mají. Proto také nic neprospíwám we wěcech Waší Jasnosti, ačkoli pilně se snažím odwrátiti wšelicos, co proti Wám chystá se. Ale Antonínůw příchod nic mi není na plat, poněwadž zde za to mají, že Jasnost Waše nechce než času mařiti slibowáním a odkládaním." Psaní toto, jakož widěti, samo značí neobyčejnau powahu pisatele swého, který nezadlauho powolán byl ku působení ještě mnohem důležitějšímu we wěcech krále Jiřího. Neméně zajímawé jest, co psal 8 srpna 1461 dotčený Francaus Antonín Marini témuž králi z Viterbie po česku, prawě že „wšecky wěci až do té chwíle dobřeť stojí, by jedné poslowé Waši Welebnosti přijeli. Jáť tolik pochybuji, že newím co mám činiti; nepřijedauliť až do S. Michala, weliké bude pohoršení. Wšak papež nicby nemohl učiniti zlého pro gleit, kterýž trwá za osm měsícůw. Nejdůstojnější kardinal S. Petra (t. j. Mikuláš Kusa) i pan Fantin welmi sau zlé mysli proti mně byli, protože kardinal i Fantin nechtěli sau času dáti, jedno za tři měsíce, aby poslowé byli w Římě. Wšickni byli zamauceni proti mně a řekli sau mi, že W. Welebnost nepošle žádného, leč o božím-narození. Jáť prosím W. Jasnosti, ať přijedau bez meškání: wšecky wěci, kteréž příslušejí W. J^{ti}, čekají dobrého konce; by zde poslowé byli před nawrácením papeže do Říma, měliťby wýprawu wýbornau a málobychom našli odpůrcůw" atd.[153]

153) Oboje psaní, Fantinowo i Antoniowo, nachází se we sbírce řečené Cancellaria regis Georgii, ježto chowá se we dwau rukopisech biblioteky knížat z Lobkowic w Praze, jednom půwodně Šternberském, druhém Lobkowském, a

1462 Z obau těchto psaní padá znamenité swětlo na předešlé chowání se krále Jiřího we wěcech říšských a na příčiny jeho. Pozorowali sme, že od té doby, co musel odříci se nadějí na korunu německau, dělal se císaři welmi smírliwým a ušetřowal ho wíce, nežli spojencům jeho milo bylo. Není pochyby, jakož sme již i podotkli, že chtěl získati w něm sobě přímluwce, wěda jak welikau měla slowa jeho platnost u papeže Pia II. Nelze arci jistiti, žeby císařowy přímluwy té doby wydařily se byly ku králowu prospěchu, ano netajně mluwilo se, že co den přísnější doléhaní z Říma dálo se nejwíce náwoden císařowým. Buď ale tomu jak buď, to wždy jisté jest, že císař slibowal býti nápomocen, aby poselstwí, kteréž král wyprawiti chystal se, potkalo se w Římě s dobrým pořízením. Proto také, když w polowici měsíce ledna 1462 wyslanci čeští nastaupili konečně paut osudnau, připojil k nim plnomocníka swého, Wolfganga Forchtenaura, kterémuž bylo uloženo, připrawowati jim takořka cestu a starati se, aby w Římě, jestli ne wítáni, aspoň wlídně přijati a chowáni byli.

Aučel poselstwí byla s české strany žádost, skrze papežowo uznání a potwrzení kompaktat někdy Basilejských wybřednauti konečně z poměru nejistého a lichého, we kterémž Čechowé co do církwe Římské drahně let se

také w opisu XVI století w Budišíně w bibliotéce Gersdorfské. Fantinowo čte se MS. Sternb. p. 403, Antoniowo p. 502; poslední dali sme celé tisknauti w Časopisu česk. Mus. 1828, III, 21—24. Glejt papežský, o kterémž připomíná Marini, dán byl 30 Jun. 1461 a tištěn ap. Sommersberg, I, 1031. Ze psaní wéwody Benátského ku králi Jiřímu (dd. w Benátkách 18 Januar. 1462, ap. Sommersberg, I, 1030) dowídáme se, že ku konci r. 1461 byl od krále w Římě opět Jan z Rabšteina, probošt Wyšehradský, o jehožto wšak pořízení nám nic není wědomo.

ocitowali. Známo jest, že již Kapistran počal byl mluwiti 1462
o neplatnosti umluw těch, a že papežowé Mikuláš V i Kalixt III byli jich ani netwrdili, ani nezamítali zjewně. Stalo se to zwláštním stokem událostí nepřízniwých, že naděje a žádosti české nepotkaly se s koncem utěšenějším. Ačkoli zajisté wšickni přední důstojníci Římské církwe lítost měli nad wykročením Čechůw z kolejí dáwných řádůw církewních, nežádali předce wšickni, aby umluwy k ukojení jejich někdy oblíbené byly zrušeny, a protož naděje, kteréž Čechowé sobě činili o potwrzení jejich, nebyly naprosto bez důwodu. Ale nejhorliwější jejich protiwníci, ačkoli byli w menšině, požíwali wšak práwě této doby moci nejwyšší. Aeneas Sylvius byl papežem, Karvajal mezi kardinaly wynikal wliwem a působností, a o Kapistranowi jednalo se hlučně, aby kanonisowán byl co swatý. Nebudeme opakowati, kterak Pius II usilowal wůbec o restauraci moci a wlády papežské w míře swrchowané, a kterak již jeho předchůdcům bylo se podařilo, naprawiti zase hojně co zawinila byla koncilia XV století. Po zmaření Basilejských dekretůw pro Němce skrze konkordat Wídeňský r. 1448 zbýwalo ještě odstraniti také we Francii powěstnau sankci pragmatickau Karla VII: a w té wěci zdar nejskwělejší korunowal namáhaní papežowo práwě we dnech, když poselstwí české stihlo do Říma. Nowý král Franský Ludwík XI jakož z newole proti otci swému oblibowal drahně opak toho, co tomuto někdy býwalo milé, tak snažil se také zrušiti w říši swé ony swobody církwe gallikanské, které w dotčené sankci pragmatické měly základ swůj. Neprowedl sice aumyslu takowého cele, protože ani duchowenstwo ani parlament franský nechtěli odříci se swobod dotčených, a Pius II nepřestáwaw hájiti w Neapoli strany Arragonské proti Franské, brzy odwrátil od sebe zase mysl králowu: ale tehdejší okamžitý účinek

1462 jeho powolnosti byl weliký a rozhodný. Čeští poslowé 10Mrt přijeli do Říma we středu 10 března w počasí deštiwém 13Mrt a nepříjemném; w sobotu 13 března následowalo mnohem nádhernější poselstwí Franské, kteréžto když potom w pondělí 15 března u největší slawnosti odřeklo se wšech zwláštností církwe swé, následowaly w Římě třidenní weřejné radowánky podobné těm, kterými před patnácti lety slaweno bylo wítězstwí nade stranou konciliární w Němcích.

Ze saučasného sporu o Mohucké arcibiskupstwí nabýwala stolice Římská také wítězné síly a odwahy. Slaboduchý Diether z Isenburka, u něhož úmysly pokorné i spurné, poslušenstwí a odboj se střídaly, byl dekretem papežowým dne 21 srpna 1461 ssazen a na jeho místo ustanowen Adolf Nasowský za arcibiskupa. I ačkoli we falckrabi Fridrichowi nabyl obránce wěrného a dosti šťastného, nemohl nicméně udržeti se w důstojenstwí swém proti spojené wůli papežowě i císařowě. Wěc tato wplétala se rozmanitě do welikých sporůw říšských, jakož sme již wyprawowali, a nebyla ještě rozhodnuta, když wyslanci čeští zjewili se w Římě: bylo wšak předwídati, že ukončí se we smyslu kurie Římské, a dodáwajíc tudíž praudu restauračnímu nowé síly, stala se nadějem českým nepřízniwau. Také pře kardinala Kusy o biskupstwí Brixenské pobádala i tužila mysli Římské k nepowolnosti naproti laikům, a škodila Čechům wíce nežli pomáhala.

Wyslanci čeští w Římě, kromě kancléře Prokopa z Rabšteina, byli pan Zdeněk Kostka z Postupic, přední krále Jiřího důwěrník a přítel, Antonín Marini z Grenoble, franský jeho rada, M. Wáclaw Wrbenský, děkan S. Apollináře w Praze a M. Wáclaw Koranda (mladší), tehdáž Pražský purkmistr. Posléze jmenowaný wedl denník o tom, co se dálo, a zpráwa jeho, bywši později čtena weřejně před králem, uznána i chwálena od obau stran za prawdo-

mluwnau;[154]) pročež i my uwedeme z ní krátce, co bylo 1462
podstatnějšího. Pan Rabštein přijat od papeže, co dáwný přítel, welmi srdečně a byl na dwoře jeho jako doma; takéť, ačkoli konal powinnost swau co posel, widěti bylo, že srdce jeho wíce lnulo k těm, ku kterým nežli s kterými byl přišel. Proto podstata weškerého wyjednáwaní záležela hlawně na panu Zdeňkowi Kostkowi, kterémuž arci panowání nad někdejším biskupstwím Litomyšlským nedodáwalo w Římě popularnosti.

Prwní sobotu po příjezdu, 13 března, poslal Rabštýn 13 Mrt.
Fantina ku panu Zdeňkowi a wzkázal po něm, že papež chtěl, aby oni jen sami dwa k němu přišli. Když se tak stalo, mluwil Rabštýn: Otče nejswětější! posláni jsme od krále Českého učiniti poslušenstwí, a wznésti některé prosby na Waši Swatost; poslušenstwí to, jakowé činiti jest obyčej, a také jako předkowé jeho činíwali, hotowi jsme učiniti, jak mile se líbiti bude Waší Swatosti. Papež odpowěděl: „Od wašeho krále nesluší přijímati poslušenstwí jako od jiných knížat křesťanských, neb králowstwí jeho není w jednotě s církwí, jako jiná králowstwí, ale odděleno jest w řádech od ní, a král Wáš z toho šibalstwa bludného wyzdwižen jsa, na korunowání swém přisáhl nejen státi w poslušenstwí sám, ale nawesti a nawrátiti

154) *Gobelinus* prawí p. 287: Procopius et Cosca omnem rei seriem ex ordine narraverunt, nec quicquam mentiti sunt. *Jacobus* cardin. Pap. p. 434 zase: Legati contra exspectationem nostram cuncta fideliter retulere. Obšírná česká zpráwa o jednání poselstwí toho nachází se w několika starých rukopisech; při opisu w archiwu Třeboňském (MS. A, 15) připsal bratr Kříž z Telče zpráwu: Koranda descripsit omnem legationem et quae facta sunt, retorquens ad suam sectam multa. My užili také zpráwy, od nejmenowaného w těch dnech z Říma do Wratislawi poslané a zachowané w MS. Sternb. p. 387; též zápisůw, kteréž podáwá MS. universit. Lipsiensis Num. 1327 fol. 41 sq.

1462 k němu také lid swůj; a že jest toho ještě nesplnil, neb ten zlý člowěk Rokycana ještě káže, lid přijímá pod dwojí spůsobau, králowá chodí na kázaní a sám král na den božího těla, opustiw processí kostela Pražského, chodil w processí bludné a kacířské, protož není nám slušno, přijíti od něho poslušenstwí, leč to splní, což přisáhl; a wy na to učiníte přísahu, že tak bude.“ Když oba poslowé namítali, že nemohli činiti wíce, nežli jim poručeno bylo, a byťby činili, žeby to nemělo nijaké platnosti, řekl papež: „Dáme wám čtyři kardinaly, uhoďte s nimi w některaký prostředek; a my, což bude s naší ctí a stolice této, rádi i pro krále i pro králowstwí učiníme.“

Následowala tedy wyjednáwaní saukromá zejména s kardinaly Bessarionem, Karvajalem a Mikulášem Kusau.
14Mrt. W prwní konferenci 14 března Karvajal opakowaw důtky, že král nesplnil slibu při korunowání učiněného, žádal na wyslancích, aby poručili wěc swau prostě do rukau papežowých a podrobili se napřed rozkazům jeho, pak že dosáhnau od něho, čehokoli žádati budau; netřeba
15Mrt. tuším doložiti, že toho učiniti nemohli. Den na to, 15 března, bylo slawné slyšení wyslanců̊w franských w Římě, o němž již podotkli sme; protož nestalo se žádné we wě-
16Mrt. cech českých jednání. W úterý dne 16 u kardinala Bessariona omlauwal pan Rabštein krále swého, prawě, že nechodíwal wždy za Rokycanau, ale někdy že býwal nahoře u kanowníků̊w, a zwláště we wětší swátky, a někdy dole u Rokycany; „wšak wíte, (doložil), že dwojí jest lid w Čechách, a král náš obého jest pánem, i musí oboje snášeti; neb přidrželliby se jedné strany a jí nakládal, strach jest, by mu se druhá nesprotiwila.“ Bessarion předstawowal Čechům příklad krále Franského, kterak cele poddal se papeži; „a máte wěděti, že we Francii jest 101 biskupů̊w, opatstwí mnoho a prelátstwí weliká, a du-

chowní toho skutku králowa nechtěli dopustiti, ale usilo- 1462
wali proti němu, a když král chtěl, stalo se předce. Widěli ste, jaká se jemu proto čest dála: také wáš král bylby zweleben nápodobně, by chtěl učiniti tolikéž."

W pátek 19 března pan Zdeněk Kostka sám powo- 19Mrt.
lán jest ku papeži, kterýžto we dlauhé rozmluwě, maje po boku kardinala Mikuláše Kusu a některé biskupy, snažil se poučiti a přeswědčiti jej, že kompaktata neměla moci žádné, bywše dána prý jen jedné generaci, kteráž wětším dílem již wymřela, i že Čechowé nadužíwaním wšelikým ztratili k nim práwo; „a máš wěděti, pane Zdeňku," tak doložil papež, „žeť nejsau dopuštěna jinak, jediné pro twrdost jich, jakož učinil jest Mojžíš židům, aby tím spíše mohl pokoj býti, a ten kdyžby uweden byl, aby od takowého přijímaní přestali a sjednali se s církwí; také by pak které platnosti byla ta kompaktata, wšak jest w naší moci zdwihnauti je, pro něco lepšího." Pan Zdeněk myslil, žeby nebylo dobré, kdyby papež mocí swau rušiti měl kompaktata i zapowídati přijímaní pod obojí naprosto; že Čechowé nejsauce důwody stálými poučeni o bludu swém, neodstaupiliby od něho, a protož že potřebí byloby nowých o té wěci disputací. Tehdy papež: „Bůh jest na nebi a my na zemi, boží máme, ne swé cti hledati, a bůh nejwíce chce poslušenstwí. Saul král židowský, když wíce k swé cti hleděl nežli ku poslušenstwí, padl jest, a odjato králowstwí od jeho rodu: tak nebudeli prostého poslušenstwí a neučiníteli, jakž se wám rozkáže, odwoláno a zkaženo bude i král i králowstwí; a wězte, žeť mohu to učiniti." Pan Zdeněk: „W Čechách prawí, že majíce a držíce kompaktata, wždycky jsau w poslušenstwí a w jednotě s církwí, neb což činí, činí z umluw, z pochwálení a wůle koncilium Basilejského". Tehdy papež, daw sobě přinesti jisté knihy, a wzaw je

1462 do rukau, prawil: „Tyto knihy dal mi Papaušek, w nichž mám kompaktata i mnoho běhůw, ježto se w Čechách dály; wiz coť tu stojí, že měli Čechowé žádati a koncilium mělo dáti, a poněwadž sau nežádali (?), není jim dopuštěno." Kardinal Kusa přejaw řeč, wyprawowal obšírně, co a jak se w Basilei dálo, na důkaz rozdílu, čeho dopustil sbor a čeho nic. Jeden z biskupůw přítomných tázal se: To přijímaní držíli u wás z potřebnosti spasení, čili toliko že jim od koncilium dopuštěno jest? Pan Zdeněk odpowěděl, že někteří mluwí o potřebnosti jeho, dokládajíce, že wíce milosti se beře pode dwojí spůsobau, nežli pod jednau, jiní pak že je drží pauze z propůjčení koncilium, ale těch že jest málo. Tedy papež položiw důwody proti jedněm i druhým, řekl: „Wizte, odkud jest počátek wzalo to přijímaní, že od Jakobella, mistra dětinského w grammatice, ne od někoho welikého a znamenitého. Co jeho následujete? stůjte w jednotě s církwí, a budete zwelebeni král, králowstwí i wy nad jiné lidi a králowstwí." W takowýchto řečech ztráweno drahně času, aniž mohla strana přeswědčiti strany a nawesti na smysl swůj.

20 Mrt. W sobotu 20 března dáno poslům weřejné slyšení. We weliké konsistorní síni sedělo před papežem 24 kardinalůw, za nimi stáli poslowé, a po nich arcibiskupůw, biskupůw, doktorůw i jiného lidu tolik, co do síně se wešlo. Nejprwé řečnil od císaře Wolfgang Forchtenauer, přimlauwaje se, aby král český we swých prosbách nebyl oslyšán. Potom kancléř Rabštein, omluwiw dosawadní prodlení, učinil papeži od krále českého poslušenstwí, jak mu bylo poručeno. K tomu papež: „Činíte poslušenstwí s strany krále toliko, an obyčej jest, i s strany králowstwí činiti?" Tu pan Rabštein po straně ptal se pana Zdeňka: „Co chceme učiniti? Jáť učiním s strany mých, a wím, že bude

swoleno, a ty učiň s strany swých, aneb jakť se líbí." 1462
Pan Zdeněk wece: „Powěz ode wšech; neb což král činí, proti tomu králowstwí nebude." I učinil tak. Potom papež řekl: „Máteli co wíce před sebau, prawte." Tedy mistr Koranda, stoje upřímo proti papeži, „hlasem zwučným a řečí klopotnau"[155]) jal se přednášeti prosby českého národu o stwrzení kompaktat. Postěžowaw si nejprw, že mu dostala se úloha těžká, skromným jeho schopnostem nepřiměřená, we shromáždění totiž předních swětel učeného swěta wésti slowo k nejswětějšímu „wikáři Kristowu, náměstku swatého Petra," prosil o showíwaní, kdyby slabost jeho nemohla uwarowati se poklések. Líčil potom obšírně weškeren běh wěcí husitských duchem nikoli bázliwým, ani pokorným: neb co Čechowé byli počali, stalo se prý „z daru božího a z oswícení ducha swatého;" byliť oblíbili prawdu „z prawého náboženstwí;" a když „nepřátelé" počali je proto hubiti ukrutně, „bůh dal jest jim sílu a zjednal jest spasení u prostřed země, tak že malý počet Čechůw nejednau, ale mnohokrát obdržowáwal jest wítězstwí nad mnohými; od boha stal se prý tento diw po dnešní den před očima mnohých. Wšak ačkoli Čechowé a Morawané často swé nepřátely přemáhali, nebyli sau nikdy srdce neustupného ani šíje zatwrzené;" proto prý k žádosti sboru Basilejského sklonili se rádi k umluwám, aby přestalo proléwaní krwe, a přijali swého někdy „nejukrutnějšího nepřítele," císaře Sigmunda, za krále a za pána; neb on i potomní králowé Albrecht a Ladislaw zawázali se přísahami, zachowáwati ty kompaktata, co wýminky pokoje národního. Jejich příkladu následowal i král Jiří, jehožto maudrau péčí pokoj, jakowéhož ani staří lidé ne-

155) Voce sonora et oratione praecipiti, — tak swědčí Gobelin na str. 188. Zlomek sauwěký u Raynaldiho (§. 18) dí: torrenti oratione peroravit.

1462 pamatowali, rozložil se w králowstwí a markrabstwí dotčených; jakož pak král ten přejasný nepřestáwá ani obleňuje se uwozowati a twrditi blaho pokoje w zemích netoliko swých, ale také králůw a knížat okolních. Awšak to dobré že počíná dáwati se w nebezpečenstwí od lidí zlowolných; mnozí tak domácí jako cizí že powstáwají proti těm smluwám, a Čechům i Morawanům že „wšetečností neslušnau“ spílají „bludných odřezancůw a kacířůw,“ nestydíce se prawiti, že to činí powolením a wnuknutím Waší Swatosti a této stolice apoštolské: což owšem králi a králowstwí nezdá se k wíře podobné, ba prostě newěří tomu, by kdy od této studnice milosti wyjíti měl skutek tak ukrutný a nemilostiwý. Také že Čechowé pomíjejí ta haněni ušima zawřenýma, chtíce dosti učiniti tomu, co w kompaktatech přikazuje se, že spáchalliby kdo co proti umluwám, nemělo býti rozumíno, by pokoj byl zrušen, ale mělo se státi oprawení slušné. Proto prý očekáwají s důwěrau, že otec swatý slituje se nad křiwdu trpícími, potresce rušitele swornosti a pokoje, a přičiní se o uwedení Čechůw we stálý mír s ostatním křesťanstwem; proto že žádají a prosí, aby weřejným uznáním a stwrzením kompaktat odjata byla příčina k hanění obapolnému a k neswornostem, a Čechowé požíwajíce mezi sebau pokoje aby mohli tím ochotněji spojiti se s jinými národy proti společnému celého křesťanstwa nepříteli Turku. Pozorowati bylo, že řečník wyhýbal se wšem sporným otázkám theologickým, a že o Rokycanowi a Pražském arcibiskupstwí nestalo se w celém jednání ani zmínky.

Když dokonal Koranda řeč swau, jal se Pius II mluwiti sám: „Aby srdce waše, bratří a synowé nejmilejší! nebyla w nejistotě, slušné jest, po žádosti nejjasnějšího císaře a po učiněném od krále a králowstwí poslušenstwí učiniti zmínku o prosbě, odkud pocházela, jaká byla i kam

směřowala.“ I welebiw nejprwé císaře široce, potom po- 1462
dotknul o poslušenstwí, že „prodlilo se daleko,“ a že „prawí se obecně, že ten nechce učiniti, kdo dlauho se rozmýšlí: ale wšak jakož syn náš wždy wěrný a milý, jehož widíte, pan Prokop kancléř králowstwí českého, k omluwě swého krále položil příčiny prodléwaní, dopauštíme jich, ano i nám o nich něco jest wědomo. Wězte že král tento maudrý, pošed ne z králowského rodu, ale ze šlechticůw z Poděbrad, wolením lidu wstaupil jest na trůn králowský, neb prwé králowstwí to knížaty dědičnými zprawowáno bylo.“ A tu, co proslawený historik český, daw se do líčení obšírného Čech w ohledu zeměpisném i dějepisném, a počaw od Přemysla i Libuše, mluwil bez mála dwě hodiny a učil posluchačstwo swé weškerému běhu a stawu wěcí českých, jichž owšem známost u něho byla dokonalejší, než u kohokoli w Římě. Šířil se zwláště o ukrutném pronásledowání těch, kdo za časůw Žižkowých wěrně přidrželi se Říma, o hojných mučennících, jakowíž byli rytíř Jan Koblih a jiní, kterými prý země česká za wěkůw posledních nad jiné země honositi se mohla, o žalostné zkáze kostelůw a klášterůw, wynikawších welikostí a krásau nad obyčej. „My jsauce ještě w menším auřadě,“ tak doložil, „když sme byli w Benešowě za krále Ladislawa, to sme swýma očima sezřeli, a nemohli sme se zdržeti od pláče.“ Potom připomínaw jednání na sboru Basilejském, wykládal čtyři články české, wynášel swůj a církwe Římské smysl o nich, i dokazowal, že kompaktata neswědčila nežli těm, kdo tehdáž byli na žiwě, a že jich w Čechách nadužíwalo se mnohonásobně. Co de prosby české prawil ku konci: „Pokoj swrchowaný také nám jest mil a oblibujeme jej: ale běh, kterým se hledá, kterak se může líbiti? ano co prosíte a hledáte, jest proti jednotě církwe. A wšak že prosíte za chleb, nebude dán wám štír; žádáte

1462 ryby, nebude wám dán had; my s bratry swými nejmilejšími jsme otcowé a wy synowé; otcowé nebudau jednati, než o dobré a spasitelné synůw swých. Swoláme bratry, poradíme se s nimi, a rozwážíce ten běh se wší pilností, dáme odpowěd konečnau, jakž podlé naší cti nejlepší bude moci býti.

22Mrt. O dwa dni później, 22 března, powoláni jsau pan Zdeněk a mistrowé Koranda i Wrbenský do domu kardinala Bessariona, kdežto přítomni byli Mikuláš Kusa, Karvajal i kardinal Rotomagenský. Karvajal počal wykládati, jak welikau měli radost papež i celý jeho dwůr z poslušenstwí, kterýmž oswědčilo se weřejně králowstwí české: neboť že nyní byla jistá naděje, že Čechowé již plniti budau nařízení a chýliti se k jednotě církwe; král že wypleni wšecky bludy ze země swé, a trestati bude skutečně ty, kdoby setrwáwati chtěli w neposlušenstwí. „My wšak," prawili Čechowé, „máme za to a doufáme, že stojíme a státi budem, jakož sme stáli, w swatém poslušenstwí, prwé než ondy slowy učiněno bylo; to také, což koncilium Basilejské smluwilo a Čechowé drží, neodlučuje nás od jednoty církwe; i nepochybujeme, že nikdo nebude nalezen w Čechách, jenžby odpíral se poslušenstwí takowého, a bludowé, jestli kteří wyskytují se weřejně, těch král trestati nikdy nezameškáwá." Na to Kusa: „Prosba waše o kompaktatech nechýlí se k jednotě s církwí, neb kompaktata stawí se na odpor řádům církwe starým a cti i chwály hodným proto; prosba ta nemá důwodu, newede k dobrému, aniž jí má swoleno býti. I jakož pán náš nejswětější wždy nadál se jest, že to králowstwí skrze welikau wašeho krále opatrnost bude přiwedeno k jednotě obecné církwe a přestane toho bludu, kterýmž jest naprzněno, naděješ se i nyní, že ono, w čemž od swé matky jest odděleno, totiž we přijímaní pode dwojí spůsobau, se odwrátí a raději poslušno bude papeže i

církwe obecné, než toho Jakobella člowěka neuměléno. Po- 1462
slušenstwí od wás učiněno jest prostě a bez wýminky, a prostě i bez wýminky má pod ním stáno býti; wy pak páni poslowé máte se přičiniti k něčemu konečnému, neb tak zní list králůw. Protož tuto při dejte w ruce otce nejswětějšího: toť bude ke cti a ku prospěchu wám, králi i králowstwí. Poslowé odpowěděli: „Nemějte nám za zlé, že toho učiniti nemůžeme: nám neporučeno ani přikázáno, než učiniti poslušenstwí, přednesti prosby a oznámiti králi i králowstwí odpowědi, kteréž nám dány budau.“ Kusa opět: „Pro milého boha! rozmyslte se lépe a wizte co činíte: mluwíte o poslušenstwí a nechcete ho skutky plniti; nemáli řečeno býti o wás i o králi wašem, že toliko lest a posměchy děláte sobě z otce nejswětějšího? Lépe byloby nehlásiti se k poslušenstwí, nežli protiwiti se rozkazům. Protož učiňte tak, wstupte wy nejprwé w jednotu, stůjte pod poslušenstwím a dejte otci nejswětějšímu w ruce tu při: a on že milostiwý jest, dobře ji opatří.“ Wyslanci wyžádali sobě některý čas k rozmyslu: ale 26 března, když u 26 Mrt.
kardinala Bessariona sešli se opět s předešlými a nad to s Wawřincem Rovarellou biskupem Ferrarským a pány Rabšteinem i Forchtenaurem, odpowěděli, že jim nebylo možné učiniti, čeho kardinal sw. Petra byl na nich žádal. Král prý jejich ani králowstwí že nenadáli se, žeby poslušenstwí od nich nemělo přijato, ani prosby jejich wyslyšány býti; proto instrukce a moc jejich že newztahowaly se ke skutku takowému, aniž jim prý dowoleno bylo dáwati se do nowého jednání o wěcech, které w kompaktatech již byly rozhodnuty: chceli ale otec nejswětější jednání takowému, ať prý pošle učené swé lidi do Čech, a ti ať po nowých disputacech ustanowí třebas nowé umluwy. Karvajal wedl důwody, že ani potwrzení kompaktat nespůsobiloby w Čechách jednoty u wíře, jakož mu o tom,

1462 když byl w Praze, i sám prý Rokycana učinil wyznání, ježto ti, co přijímali pod jednau, nezměniliby pro ně swého spůsobu; protož že lépe by bylo, pro dosažení jednoty, pustiti od nich dokonce. Pan Zdeněk odpowídal, že utwrzením kompaktat bylaby aspoň odjata nenáwist mezi stranami, takže nehanilaby ani popauzela jedna druhé; toho pak že weliké bylo potřebí, mělli w Čechách trwati pokoj mezi obywateli. Kdyby prý w celé té wěci nešlo než o wděčení se otci swatému, žeby král ani wyslanci jeho nebyli na rozpacích, coby měli činiti: ale kdyby uposlechli takowých rozkazůw a odřekli se kompaktat naprosto, žeby národ nepřijal skutku takowého a žeby nepošly z toho nežli nowé bauře a krweprolití.

Když wstaupila tímto spůsobem na jewo nemožnost dorozumění obapolného, swolána jest konsistoř we středu
31Mrt. 31 března, a papež u slawném posezení a w přítomnosti asi 4000 osob wynesl, za odpowěď, úsudek swůj osudný. Chwálil nejprw, že král přiznal se ku poslušenstwí stolice apoštolské; neb kromě ní že není církwe ani křesťanstwí, a papež (ukazuje prstem sám na sebe) že jest ta brána, skrze kterauž sprawedliwí docházejí spasení; kdo jinudy wchází, že zloděj jest a lotr. Wšak že není dosti, činiti poslušenstwí slowy toliko, ono že skutky plniti se musí. Čechy že stály prwé w poslušenstwí prawém, potom ale wytrhly se z něho: protož králi že ukládá se za powinnost, nawrátiti je ku prwnímu spůsobu zase, jináče žeby poslušenstwí jeho nemohlo přijato ani příjemno býti u stolice apoštolské. Co do proseb českých že bylo znamenati ze slow řečníka jejich, kterak domnění o potřebě přijímaní pod obojí nazýwal prawdau spasitelnau: řeč takowá že stawila se na odpor dekretům sborůw Konstanského i Basilejského, kteříž netoliko zapowěděli laikům přijímati pod obojí, ale odsaudili také za bludné a za kacířské učení

Jakobellowo, žeby přijímaní takowého bylo potřebí ke spa- 1462
sení. Kompaktata že dána byla Čechům pod wýminkau a dočasně toliko; powolení že stalo se jen těm, kteřížby přijímali jednotu: ale nikdy že nepřijata jest jednota, nikdy swornost není nalezena, a tak nikdy w prawdě nepowoleno užíwaní kalicha. Mělo prý také to powolení trwati jen až do usauzení koncilium a nic dále; usauzením pak pozdějším, že laikowé mají přijímati pod jednau, že zrušena i odjata byla moc kompaktat. Protož my s bratry swými ohledawše připisy těch umluw, nalezli sme a ohlašujeme wůbec, že nižádné nemají moci ani platnosti. Wy prosíte arci, abychom my wám swolili sami ku přijímaní pod obojí: ale jakož milosrdný otec synům a mistr učenníkům swým nedáwá škodliwých wěcí, neslyší proseb jediné užitečných a nepropůjčuje, jediné což přisluší ke spasení, tak i my máme činiti we wšem, jenž ačkoli nehodně místo boží držíme na zemi. Bychom widěli prosby waše a přijímaní laikůw pod obojí býti bez pohoršení církwe obecné, nebylaby nesnáze o propůjčení: ale když nesprawedliwé a nepoctiwé jest, co žádáte, kterak má propůjčeno býti? Nebyloby ani nám ke cti, kdybychom powoliti chtěli, co dwoji předkowé naši zapřeli a dwoje koncilium zawrhlo; ani wám neslaužiloby ku prospěchu, ana mrzká jest každá část, která nehodí se k celku swému. Nesluší pak nám zwláště dopustiti toho ze mnohých příčin: 1) pro nebezpečí kacířstwí, aby snad wěřeno nebylo Krista celého nebyti pod prwní spůsobau; 2) pro nebezpečí při swátosti samé, aby krew boží, jakož se přiházelo, na zemi nebyla wyléwána; 3) pro jednotu a pokoj králowstwí, neboť wíte, že wšeliké králowstwí w sobě rozdělené zahyne, a protož potřebí jest, aby jední powolowali druhým: i není slušné, aby ustaupili ti, kdož následují šlepějí otcůw swých, alebrž ti kdo chytali se domyslůw nowých; 4) pro pokoj wáš se sausedy Němci,

1462 Uhry a Poláky, aby mezi wámi a jimi mohla býti kupectwí, manželstwí a přátelstwí; neboť třebasbychom mý wám i powolili, oni nepřestaliby proto popauzeti se proti wám, pokud s nimi za jedno smýšleti nebudete; 5) pro waši pokoru, abychom nedali wám příčiny k pýchaní, jakobyste byli snad maudřejší otcůw swých a lepší nad jiné křesťanstwo. Protož poslechněte hlasu apoštolowa, i nechtějte mudrowati wýše, nežli slušné jest. Stolice Římská, nejwyšší chranitelkyně tajemstwí Božích, pilně uwažowala prosby waše, i uznala je býti nepotřebné, nespasitelné a neslušné; wy sami newíte, čeho žádáte; i nemůže wám powoleno býti. Jakož pastýř wěrný chrání owec swých, aby nedáwaly se na rozcestí, tak i nám jest o to bdíti, aby národowé neuchylowali se s cesty spasení. Učenníci přišedše do Emaus, poznali pána w lámaní chleba: spokojte i wy se s přijímaním pod prwní spůsobau, pamatujíce na slowa páně: já jsem chleb žiwý, kterýžto s nebe sestaupil, kdož jí chleb ten, žiw bude na wěky! Spojte se se swatau církwí matkau swau, kterážto neblaudí nikdy, buďte s ní jednomyslni a poslušni hlasu jejího: pak wrátí se králowstwí wašemu zase dáwný blesk sláwy a pokoje, a požehnání bude i spasení tam, kde příliš dlauho pohříchu panowala záhuba i zatracení.“ [156])

Když domluwil byl Pius II, powstal prokurator jeho Antonín z Eugubio, a hlasem wysokým zwolal: „Oswědčuji weřejně před shromážděním nejdůstojnějších pánůw kar-

156) Pius II odpowěď swau dne 31 Mart. wydal i písemně, a Jakub kardinal Piccolomini i Eschenloer opakowali ji w dílech swých zkrácenau. My musiwše ji ukrátiti také, držeļi sme se nejwíce zpráwy Korandowy, kteráž ukázala se býti auplná i wěrná, až na menší některé uchylky, we kterýchžto bezpochyby slowo mluwené dělilo se ode psaného.

dinalůw, arcibiskupůw, biskupůw a jiných wšech, kdož 1462
přítomni jsau, že nejswětější otec odwolal a zrušil kompaktata Čechům od sboru Basilejského propůjčená, že stawil a zapowěděl přijímaní pod obojí spůsobau lidu obecnému, a že nepřijal poslušenstwí krále českého, jediné leč wyplení bludy, wstaupí w jednotu s církwí Římskau a srowná s ní sebe i králowstwí swé we wšem bez wýminky. I napomínám obecných písařůw, aby zápisem jedním neb několikerými zaznamenali skutek ten na wěčnau památku."

Nazejtří dne 1 dubna, když poslowé přišli ku papeži 1 Apr.
do zahrady brát odpuštění, u přítomnosti šesti kardinalůw a jednoho biskupa žehnaje jich prawil: „Powězte králi swému, že ho milujem, a že pro dobré i užitečné jeho i králowstwí českého hotowi jsme učiniti wšecko což jest s naší ctí a stolice této: ale co ste prosili, nebylo slušné, jakož ste slyšeli odpowěd naši. Protož napomínáme wás, domlauwejte králi, králowé i pánům, ať odstaupí těch nowot; a ty, pane Zdeňku, že jsi wzácen před králem a král tě miluje zwláště, napomeň jej, ať učiní naše přikázaní a přiwede lid swůj k jednotě wíry a církwe. Budeť skrze to zweleben on i králowstwí jeho, jakož sme mu řekli, když sme spolu byli w Benešowě. Ať jen pokusí se a přijímá sám zjewně pod jednau, i drží k témuž králowau, dítky a dwůr swůj: pak lid český, o němž wíme, že welice miluje nynějšího krále, postaupí po něm beze zmatku, aniž pak kněží budau moci protiwiti se; neb lid obyčejně rád následuje příkladu knížete swého, a toho zwláště, kteréhož miluje. A wy mistrowé přičiňte se a nabádejte swých, ať jsau poslušni přikázaní našich. Neboť budauli ty nowosti wždy pod pokrytstwím trpeny, musíme my i s církwí tak opatřiti, aby wždy to králowstwí přiwedeno bylo k jednotě. I budeť lépe, učiníteli to sami ze sebe, nežli z přinucení, aniž máte za to styděti se: jako

1462 Hispani nemají hanby, že z rozkazu této stolice opustili blud arianský, tak i wám nebude nežli čest a chwála z poslušenstwí wašeho. Konečně napomeňte krále, ať s císařem nakládá milostiwě a přátelsky, poněwadž jest s ním w příbuzenstwí, a od něho přijal on králowské a syn jeho knížecí důstojenstwí, král také má poddán býti císaři; a hodnéť jest aby ho milowal i proto, že my ho také milujem a o čest jeho jsme pečliwi. Protož cokoli král wáš učiní jemu dobrého, budeme toho wděčni, jakoby nám učinil, a zase křiwdy jeho bude nám líto, jakoby nám se stala."

3 Apr. W sobotu 3 dubna wyslanci čeští wyjeli z Říma; nazejtří následowal pan Prokop z Rabšteina, a později také doktor Fantin, co papežůw již posel. Prawilo se, že Čechowé sami byli žádali, aby poslán byl někdo, jenžby nesl králi českému odpowěď papežowu we formě authentické, aby o ní pochybnosti nebylo; a když jim nawržen k tomu Fantin, že chwálili ho zwláště pro známost jazyka českého, an mocen byl mluwiti s králem bez tlumočníka. Dojeli pak do Prahy teprw na konci měsíce máje, když král po sjezdu Hlohowském meškal ještě w Lužici, pokoj čině s markrabím Fridrichem Braniborským. Ale již dříwe dodali byli jemu zpráwu po rychlém poslu o nešťastném pořízení swém.[157])

157) Poslowé wrátili se do Prahy, dle Starého letopisce (p. 177) „po welice noci w puol čtwrté neděle", tedy okolo 20 máje; dle Kochlaea „sub festum pentecostes," tedy přede dnem 6 čerwna; Pešina prawí (p. 726), že Pragam die 5 Mai omnes appulerunt, což nepodobné jest, aniž jakým swědectwím se doličuje. Zdá se wšak, že rytíř Antonín z Grenoble poslán byl před jinými wyslanci ku králi co rychlý posel; jisté jest, že král již před sjezdem Hlohowským měl o papežowě odpowědi známost.

Nelze říci, předwídalli papež, jaké následky bude 1462 míti rozhodnutí jeho. Neslušné a nepodobné byloby domnění, žeby swéwolně byl chtěl obnowiti boje a krweprolití mezi křesťany: a předce zrušiw naprosto umluwy někdy wraucně žádané a se wšeobecným upokojením přijaté, a zameziw každau další k dorozumění a prostředkowání cestu, nenechal Čechům wolení nežli mezi podrobením se bez wýminky aneb bojem až na smrt. Zdá se že smýšleje příliš wysoce o práwu a moci swé, a příliš nízce o práwu a moci odpůrcůw, domníwal se, že nebude potřebí nežli ukázati plnau oprawdowost wůle, aby wymohl poslušenstwí. Ale wíra náboženská tworí a wywinuje se w duši člowěka dle zákonůw wlastních a tajemných; ačkoli nejwíce autoritau wštěpuje se, wšak jednau wštípená nedáwá se nařízením ani wykořeniti, ani proměniti. Proto kdekoli národ mění swé wyznání wíry dle rozkazu a wůle cizí, býwá to wždy znamením buď auplné netečnosti, newěry a spojeného s nimi pokrytstwí, aneb weliké kleslosti a zmalátnělosti ducha. U Čechůw nebylo ani netečnosti, ani zmalátnělosti: a protož nařízení Piowo II nemohlo wésti nežli k odporům a bojům. Jím poslední třidcetiletí wymazáno nenadále z žiwota jejich, a wrátily se jim poměry ku křesťanstwu, jakowé byly před početím sboru Basilejského s tím toliko rozdílem, že národowé okolní již se jich nebáli jako dříwe. Krále Jiřího zwláště nemohlo nic potkati protiwnějšího a žalostnějšího, jeho celé úsilí utrpělo ránu smrtelnau. Onomu stawení jednoty a pokoje, kterémuž obětowal byl, ne bez zásluhy a sláwy, wšecku swau snažnost ode mládí, odjat jest nyní kámen základní: byloť mu jakoby napotom plauti měl po moři baulřiwém bez wesla i bez kotwice. Práwě když již dosáhl byl, čehokoli žádal, a zdál se státi na wrcholi moci a pokoje, widěl pod sebau

1462 otwírati se propast, ježto hrozila konečně pohltiti wšecko, co měl drahého a milého. Při rozjímaní toho nebylo mu možné zachowati chladné mysli, a Pius II, co „swéwolný rušitel štěstí,“ nepřipomínán napotom nežli s hořkostí a hněwem. Nestranný wšak a chladný saudce neseznál bohdá wíce swéwole w rozkazech papeže Pia nežli w neposlušenstwí krále Jiřího: stalif se oni tuším oba oběti postawení a přeswědčení swého. Připomenuli sme již na počátku knihy této,[158]) jaké nebezpečí zračilo se papeži w obmezowání autority Římské skrze zwláštnosti církwe české, tak že dle jeho přeswědčení nastáwala stolici apoštolské konečná záhuba, nepodařilo-li se uwesti Čechy opět w poslušenstwí bezwyminečné. Tím stalo se, že wlastně strany obě bránily bytu swého jedna proti druhé, aniž bylo na snadě rozhodnutí, od které wycházel počátek důrazu a křiwdy. Bylot při tom owšem litowati přirozené obmezenosti mysli lidské: kdyby Pius II byl prohlédnauti mohl do budaucích století, aneb kdyby aspoň předwídal byl položení wěcí, jakowé ustrojilo se ku př. roku 1470, není pochyby, žeby byl zmírnil se w obáwaní swém, a bylby pamatowal na prawidlo, že sluší trpěliwě nésti zlé menší, pro uwarowání horšího. Ukázalo se i zde, že doktrinární strannost a zatwrzelost w zásadách sebe spasitelnějších newždy hodí se k řízení welikých wěcí wezdejších. Duch swěta má swau wlastní logiku. Osudný běh wěcí pozemských řídí se zásadami a zákony bystřejšími i jemnějšími, nežli mysl lidská stanowiti umí, a události nalezají často i tam žádaný medius terminus, kde oko smrtelné nižádného nespatřuje wíce průchodu ani wýchodu. Jiří nepoddal se a stolice Římská nezahynula. Protiwné zásady w toku wěkůw podnes stýkají a potýkají se tu záhubně, tam i

158) Wiz slowa papežowa, kteráž uwedli sme w poznamenání 1.

blahočinně, a bůh wí sám jediný, s jakým konečným wý- 1462
sledkem. Pius II pak může tím omlauwán býti, že příhody od nás dotčené, a zwláště poslušenstwí nenadálé krále Ludwíka, bylyby se staly wnadau neodolatelnau i pro mysli méně odwážné, nežli byla Piowa.

Král Jiří nepřiznáwaje papeži práwo, měniti úchwaly sboru Basilejského, a nemoha dáti se s ním do rozepře nowé, umínil powažowati skutek 31 března za nedošlý a kompaktata za platná jako dříwe. Ale passivné takowéto chowání nepostačilo jemu; w rostaucím nebezpečí rostla i jarost i odwaha mysli jeho a skutkům rozhodným odpowídal skutky neméně smělými i účinnými. Jaké přemítány náwrhy w jeho radě, když došla zpráwa osudná, nemůžeme sice udati; dějepisci jeho není bohužel dopřáno s hůry, aby z půwodního čistého pramene nabírati mohl swětla s dostatek: ale odblesk idey, která proswitla té doby w mysli králowě, zachowal se we wšelikých pamětech roztraušených i potud zanedbaných, jichž konečné objewení a skupení obžiwuje a wrací záři půwodní. Idea ta byla *wymanění wlády swětské* w Europě wůbec *z moci hierarchické*, oswobození panowníkůw a knížat křesťanských od poručnictwí Římského, konečné zrušení fikce středowěké o dwojím meči, a uznání we swětě politickém práwa národůw co práwa božího; knížata měli napotom scházeti se dohromady, bráti záležitosti mezinárodní do rukau swých ke společnému rozhodnutí, a wyměřowati papeži i císaři zespolka sami, pokud čára; byl to tedy auplný opak toho, oč usilowáno w Římě, byla negace středowěkosti a počátek nowowěkého práwa mezi národy. Nechceme jistiti, žeby král byl hned zřetelně předwídal wšecky následky počínaní swého; bylť jistě puzen ne tak wědomím jasným, jako raději genialním instinktem: ale práwě genialní ten takt dal mu pocítiti, že pauhau negací nepořídilby ničeho, že

1462 potřebí bylo skutkůw positivních a ústawůw nowých, zakládajících se na wěčných potřebách jak srdce lidského wůbec, tak i žiwota národůw zwláště. Kdyby na císařském trůnu byl seděl muž pro idey méně neschopný, bylo prawdě podobno, žeby přičinil se byl o probuzení a získaní jeho: ale s Fridrichem III nelze bylo nic počínati w ohledu tom. Byltě král přinucen zakládati protipapežské dílo swé wně oboru císařského, na půdě naskrze nowé a potud nebrázděné. Wyrwati dworu Římskému poručnictwí nade wládami křesťanskými byl skutek na oko snadný, ale w prawdě welmi nesnadný: snadný, jestliže knížata swětští měli wůli oprawdowau, státi se samostatnými a starati se napotom o sebe sami; nesnadný, zračiloli se ono poručnictwí nejen co zwyklost oblíbená, ale i co výhoda, co naděje ochranná w čas potřeby. Král Jiří uznáwal, že národowé nepřestanau upírati očí nadějných k Římu, pokud jediné tam strojiti se bude obrana celku křesťanského proti Turkům. Usilowání Římské nedařilo se, a proto mysli lidské počínaly již chabnauti: ale kromě Říma neukazowalo se nikde ani úsilí, ani naděje. Umínil tedy ujmauti se díla spasitelného sám, wstaupiti w záwazek zwláštní s panowníky křesťanskými, ustrojiti na základech nowých wýprawu wálečnau proti nepříteli křesťanstwa, i přewedením úlohy potud papežské a císařské na samostatný tento spolek panowníkůw swětských, založiti takořka nowau zásadu autority w Europě, newisící od sankce církewní, aniž jí potřebující. Weliká to jistě a smělá myšlénka, k jejímuž ale we skutek uwedení potřebí bylo neméně štěstí nežli maudrosti a opatrnosti. Bylotě především potřebí neprozrazowati hned celého záměru, ale měřiti jen krok po kroku, aby snad podezření w Římě záhy zbuzené nemnožilo přirozených díla těžkostí.

Již na sjezdu Hlohowském, w měsíci máji, hleděl byl král Jiří získati krále Kazimíra Polského pro náwrh

swůj, a ne bez prospěchu: slawný záwazek, že obrátí 1462
oba braň swau společně proti Turkům, jest toho důkazem. Brzy potom wyprawil francauského radu swého, Antonína Mariniho z Grenoble, z Říma se wrátiwšího, k republice Benátské, aby wyskaumal, budauli Benátčané ochotni, připojiti se ke spolku knížat. Nebezpečí od Turkůw doléhalo na tuto wládu ještě krutěji a wšestranněji, nežli na Uhry, a pomoci její námořské bylo k wýprawě ještě wíce potřebí, nežli wojska uherského. Rytíř Antonín mluwil obšírně a chwalně o úmyslu obau králůw, Českého i Polského, dáti se do wálky s Turky, a wyprawowal, kterak zamýšleno, aby mezi nimi a králem Franským i Uherským, mezi dwory Burgundským a Saským i republikau Benátskau uzawřen byl spolek branný k tomu cíli. Benátčané w odpowědi swé
ze senatu dne 9 srpna dané s welikým utěšením a welikau 9 Aug.
chwálau přijali náwrh, slibujíce, že s jich strany nesejde, čehokoli k uskutečnění jeho potřebí bude. Napomínali pana Antonína, aby srdnatě pokračowal na cestě počaté: neb oni žeby žádostiwi byli widěti již skutek na místě náwrhu. Myslili ostatně, žeby ta wěc wždy také papeži předložena býti mohla; co pan Antonín jim wyprawowal byl o jeho nepřízni, nezdálo se jim býti dosti podstatné, aniž wěřili, žeby papež rušiti měl dílo takowé. Widěti z toho, že wyslanec zamlčel byl opatrně poslední w té wěci myšlénky krále swého. Slíbeno konečně, že náwrh celý zachowán bude w tajemstwí u těch, kterých se dotýkal.[159])

159) Jednání takowé w archivu Benátském nalezl a nám oznámil Dr. Erdmannsdorfer. Dí se tam: Hortamur spect. ipsum oratorem, ut inceptum opus bono animo prosequatur, ut fiat unio et intelligentia cum potentiis antedictis, sicut multum desideramus, quum sicut diximus magis cupimus videre conclusionem quam praticam etc. — Ista praeter illos, ad quos pertinet, cum aliis non communicentur, sed secreta teneantur etc.

1462 Wyložíme časem swým místněji, kterak idea králowa potkala se s čákou nadějnau na dwoře Franském, s pochybnau na dwoře Burgundském, i jaké byly další její osudy. W Němcích trwala mezitím od sjezdu Budějowského wálka mezi králem, co pomocníkem Ludwíka Baworského a falckrabě Fridricha, i mezi Albrechtem Braniborským
19 Jul. a městy říšskými, a skwělé wítězstwí, kteréž Ludwík 19 července dobyl u Giengen, bylo odpolau české. Wkročením moci duchowní, kardinala Petra biskupa Augsburského i Jeronyma Landa Kretenského arcibiskupa počalo se w Normberce wyjednáwati opět o pokoj. Král ačkoli chtěl pokoji, rozmýšlel se tuším předce, měl-li jej přijmauti z rukau duchowních: aspoň jeho poslowé oznámili w Normberce, že woláni jsauce k welikému sjezdu, jejž uložil král jejich celé koruně swé do Prahy ke dni před sw. Wawřincem
9 Aug. (9 srpna), nemohli čekati déle na zdařbůh na plnomocníky jiné, a zwláště císařowy. Snažné prosby Kretenského arcibiskupa spůsobily to konečně předce, že setrwali a swolili
22 Aug. dne 22 srpna ku příměří w říši wšeobecnému, ježto mělo trwati až do dne sw. Michala r. 1463, a mezitím že w Řezně o sw. Hawle mělo rokowati se o pokoj stálý. Promluwíme i o tom na swém místě obšírněji.[160])

Byltě totižto král český, po mnohých poradách, swolal ne sném obecný, ale mimořádný *sjezd dworský* do paláce swého we starém městě Pražském k weřejnému slyšení poselstwí jak českého tak i papežowa z Říma. Sešel se počet stawůw hojný, jak z Čech, tak i z jiných zemí

160) Řeč arcibiskupa Kretenského ku plnomocníkům českým, aby z Normberka před uzawřením smluw na příměří nepospíchali, čte se w MS. Šternb. p. 498. Zápisy dwa dne 22 Aug. dané na příměří mezi králem Jiřím a markrabím Albrechtem i městy říšskými chowají se w origin. w c. k. tajném archivu we Wídni; jiné tištěny in Müllers Reichstags-Theatrum, in J. Chmel Regesten atd.

korunních, byli také biskupowé Wratislawský a Olomucký 1462
a jiní preláti přítomni: ale předních pánůw strany Římské
méně než se očekáwalo,[161]) ježto předwídawše tuším wěci
budaucí, nechtěli w nich míti aučastenstwí. We weřejných
posezeních těchto[162]) předsedal král osobně sám; do
prwního, kteréž počalo se we čtwrtek dne 12 srpna o 12 Aug.
11té hodině, uwedl také králownu i syny swé wšecky.
Zahájil je krátkau řečí, w nížto líčil dosawadní swau péči
a swé úsilí o čest, upokojení a zwelebení královstwí, i
kterak po dowršení takowého díla, s radau swých wěrných
a s úplnau nadějí šťastného zdaru, wyprawil poselstwí
k otci nejswětějšímu: aby tedy slyšeli, s jakowau odpowědí
wrátili se poslowé. Na to promluwil pan Kostka slow
několik, a po něm četli kancléř Rabštein i mistr Koranda
obšírné swé zpráwy, takže čtení to prodlaužilo se skrze

161) Nepřišli zejména páni z Hasenburka, ze Šwamberka, z Kolowrat a z Rabí. (Eschenloer.)

162) O posezeních dne 12 a 13 Aug. známe trojí zpráwu širší a sauwěkau: jednu německy psanau z archivu Wímarského wydal J. J. Müller w Reichstags-Theatrum II, 244 sl., dwě latinské našli sme w rkp. university Lipské Nr. 1092, prwní pod nápisem „Novitates de regno Bohemiae 1462,“ jejížto Incipit jest: Proxima fer. V post festum S. Laurentii atd., druhau nadepsanau: „Responsio regis Bohemiae contra revocationem compactatorum“ atd. ana počíná: Vos Bohemi scitis, quod ad papam etc. Tuto poslední zpráwu pojali doslowně nejen Cochlaeus do díla swého, místy ji poopraviw, ale také Wratislawští do psaní, kteréž 28 Aug. 1462 poslali o té wěci papeži Piowi II, jakož ji čísti jest u Eschenloera str. 197—200; tudíž také Gobelinus (lib. X, p. 237 sq.) podal ji zkrácenau. Jiné kratší a méně wážné zpráwy podáwají Raynaldi z rkp. (ad h. a. §. 18—20), Jacobus cardin. Pap. p. 434, Eschenloer p. 190—196 a Staří letopisowé p. 177, 178. Eschenloer zejména mate skutky dnůw rozdílných pohromady.

1462 několik hodin. Po skončení jeho král jal se mluwiti zase: „Diwno jest nám toho, co papež činí, tuším že toto králowstwí, kteréž skrze kompaktata stíží w jednotu a w pokoj uwedeno jest, opět rozbauřiti chce. Kterak pak může nám to rušiti a bráti, co nám dali swatý sbor Basilejský, jenž byl wíce nežli papež, a sám také předek jeho Eugen IV? Kdyby každý papež chtěl takto pokaždé rušiti, co propůjčili předkowé jeho, kdoby kdy mohl bezpečiti se na práwo swé? Žaluje se na nás, žebychom přísaze při korunowání složené nečinili dosti. Přečteme wám tuto přísahu.“ To když se stalo, doložil: „Slyšeli ste, že sme přisahali wyhladiti wšeliké bludy, sekty a kacířstwí we králowstwí swém. Wězte s jistotau, že my nemilujeme kacířůw, aniž jich brániti chceme: ale nikdy netanulo nám na mysli, žeby přijímaní pod obojí a kompaktata naše měla jmína býti za kacířstwí, ana založena bywše w evangelium Kristowě a w obyčeji prwotinné církwe swaté, jsau nám opět propůjčena od sboru Basilejského na odměnu ctnosti a nábožnosti naší. My zrodili se při užíwaní pod obojí, a od wyznání wíry, kteréž od rodičůw do nás wštípeno we wěku dětinském, neuchýlili se nikdy; přijímaní takowého drželi sme se wěrně nejen co pán, ale i co gubernator, s ním wstaupili sme i na trůn králowský: kterakbychom je za blud a za kacířstwí uznáwati, o jeho potlačení se starati a sebe samých pronásledowati mohli? Domníwalli se kdo, žebychom pro dosažení koruny tohoto králowstwí rušiti měli swědomí swé, zapříti wíru a protiwiti se Bohu, byl na omylu, my nejsme winni klamem jeho: ano wězte za celo, ať již nikde není o tom pochybnosti, že jakož my, tak i choť tuto podlé nás sedící, i dítky naše milé, nejen wěrni zůstaneme přijímaní pod obojí podlé kompaktat až do smrti, nýbrž že hotowi jsme pro ně složiti netoliko korunu, ale

i žiwoty swé!“ Když takto mluwil král hlasem pohnutým, rozčilení neslýchané zmocnilo se celého shromáždění: nebylo prý téměř oka, ježtoby nepolilo se slzami, po celé síni byl pláč a škytání.[163]) Pak přikročeno k rozjímaní, mělali kompaktata i dále, přes papežowu zápowěd, zůstati základním zákonem koruny české? Král kázal k tomu cíli čísti nejprw zpráwu o jednání mezi Čechy a sborem Basilejským, potom text kompaktat celých, pak zápisy od císaře Sigmunda i od králůw Albrechta i Ladislawa dané o zachowání jich. Poukázaw tudíž na nedůslednost a neslušnost, že jemu podobojímu bránilo a zapowídalo se, co wšem jeho předchůdcům na trůnu, ačkoli nepodobojím, nejen dowoleno, ale i přikázáno bylo, oznámil aumysl swůj, zachowati jak potud tak i napotom wšecky jak podobojí tak i pod jednau we swobodném prowozowání náboženstwí, nečiniti žádné straně příkoří, aniž trpěti, aby od kohokoli činěna byla, i držeti tudíž ochrannau ruku nad kompaktaty, kteréž wyměřowaly straně obojí práwo její. Na to žádal od každého přítomného určitau odpowěd na otázku: „kdyby kdokoli nás a králowstwí toto za příčinau kompaktat jak slowy haniti tak i skutkem a mocí tisknauti usilowal, slibujeteli býti pomocni k obraně jejich?“ Shromáždění rozestaupilo se na chwíli ku poradě 1462

163) Ad cujus professionem fere tota synodus, aut pro majori parte, prae fletu effudit lacrymas, — prawí zpráwa pod nápisem Novitates. Druhá zpráwa nahoře dotčená dokládá na tomto místě, žeby král byl přidal slowa: nec credimus aliam viam esse salutis animarum nostrarum, quam sub ista mori et utraque communione uti, juxta salvatoris institutionem. Král ale později, když mu to wytýkáno, zapíral naprosto, žeby slow těch aneb podobných byl užíwal, prawě že papež o té wěci křiwě zprawen byl; což také biskup Jošt potwrzowal wůbec swým swědectwím. Proto neuwedli sme do textu wyznání toho, pro kteréžby král byl arci co bludař mohl stíhán býti.

1462 na dwě strany; potom nejprw pan Zdeněk Kostka we jménu podobojích jal se řečniti a děkowati králi, králowně a rodině jejich za šlechetné úmysly, jichž oznámení prý zbudilo i zbudí wšude w národu radost a wděčnost nekonečnau, i oswědčowal, u horliwém potakání celé strany, že hotowi jsau wšichni nasaditi statky a žiwoty swé k hájení jeho. Po panu Kostkowi mluwil od swých pan Zdeněk ze Šternberka: „Milostiwý králi! Račíte wěděti, že my posawad nic s kompaktaty neměli sme činiti, bywše wždy a we wšem poslušni stolice apoštolské; i jakož wy oswědčujete se, že wěrni chcete býti wyznání wíry, we kterémžto zrodili ste se, tak práwě i přátelé moji wšichni a já chceme owšem setrwati při tom náboženstwí, kteréž po předcích swých zdědili sme, aniž wystupowati z jednoty a poslušenstwí swaté Římské církwe. Protož když Jasnost Waše bez rady naší umínila hájiti kompaktat, starejte se také o ně jen ti, kdo k nim radili a jich potřebují; my jim to rádi přejeme, ale proti zápowědi otce swatého jednati nemůžeme, i doufáme, že nás račíte zachowati při práwích a swobodách našich. We wšem, co se dotýká cti a práw koruny této wůbec, hotowi jsme wždy chowati se, jakožto sluší na wěrné poddané.“ Také jemu potakala celá strana jeho. Tas biskup Olomucký oswědčil se zwláště, že chce krále i králowstwí pomáhati hájiti proti každé žiwé moci we wšem, cokoli nebude proti wíře a poslušenstwí swaté církwe Římské. Po něm i Wratislawský biskup Jošt dal se slyšeti: „Milostiwý králi! račte pamatowati, jaké cti, jakých dobrodiní a milostí požíwala země česká skrze mnohá století od stolice apoštolské; zle bude, postawíteli se na odpor stolici té; jábych ze srdce rád přičinil se dle wší swé možnosti, aby to zlé od Wás i od země odwráceno bylo.“ Král nejsa spokojen s řečmi takowými, usilowal namluwiti stranu

Římskau k odpowědi určitější a powolnější: ale že již 1462
pozdě bylo na wečer, žádal aby přes noc rozmyslíce se lépe, nazejtří wrátili se na též místo s oswědčením nowým.

Když nazejtří w pátek (13 srpna) stawowé opět byli 13 Aug.
pohromadě, král přede wším ptal se pánůw pod jednau, s lepšímli rozmyslem potkali se přes noc? Biskup Jošt odpowěděl we jménu wšech, co wčera mluwil pan Šternberk, na tom že ještě státi musejí, aniž čím wíce zawazowati se mohau, zwláště an počet nepřítomných s jejich strany byl weliký; že slibují pomáhati we wšem, co podlé boha, cti a práwa na ně slušeti bude; dále aby král neráčil jich tisknauti. Král zawřel prawě, že wěří, že zachowají se jemu wěrně jakožto králi a pánu swému, a že tomu chce i přikazuje přísně, aby za příčinau wíry nikdo neopowážil se rušiti pokoje a jednoty králowstwí. Potom daw wolati doktora Fantina, řekl ke shromáždění: „Dnes budeme kto slyšeti co posla papežowa: protož ať si poselstwí jeho bude libé neb nelibé, poraučíme, aby wšickni chowali se tiše a nepřekáželi mu nižádným spůsobem; zítra teprw bude wzat u wýslech co auředník a prokurator náš.“ Fantin uweden jsa, předewším odewzdal králi do rukau wěřicí swé psaní, we kterémž papež požehnání wzkazowal wšem, kdo wedli žiwot podlé přikázaní církwe. Čestného sedadla nepodáno mu, ale jakož Čechowé w Římě, tak i on w Praze stoje musel konati poselstwí swé; po boku měl kancléřowa bratra, probošta Wyšehradského Jana z Rabšteina, co tlumočníka slow jeho latinských. Počal řeč swau žádaním auplné swobody a bezpečnosti; kterážto když mu pojištěna byla, jal se líčiti potřebu a spasitelnost jediné nejwyšší wlády a wšeobecného poslušenstwí w církwi boží rytěřující; wláda že od boha swěřena jest papeži, poslušenstwí že náleží králům i národům, kteří po tomto žiwotě spaseni býti žádají; králowé pak a knížata, čím

1462 bližší jsau papeže důstojenstwím swým, tím wíce že powinni jsau předcházeti národy také příkladem ochotného a plného poslušenstwí. Pořádek takowý že zachowáwán byl někdy také w českém králowstwí, k welikému jeho prospěchu časnému i wěčnému: ale když potom národ, zaweden jsa od falešných proroků̊w, wytrhl se z něho, že následowaly bauře, krweprolití a konečná záhuba země. Čechowé tudíž litujíce toho, hledali zase smíření s matkau církwí skrze sbor Basilejský, kterýžto dle milosrdenstwí swého propůjčil se jim jistými umluwami, tak řečenými kompaktaty, dowolujíc, aby Čechowé a Morawané, kteří obyčej měli přijímati wečeři páně pod obojí spůsobau, setrwáwali w něm až do smrti swé, pod wýminkau wšak, aby nemněli, by obyčej takowý byl přikázaní boží, a tudíž ke spasení newyhnutelně potřebný; také aby nepodáwali swátosti nemluwňatům a dítkám, aniž bezděčili koho k obyčeji swému. Wýminek těch nešetřiwše Čechowé, že zrušili jak umluwy samy, tak i swé k nim práwo. Také ku prosbám jejich, aby jim přijímaní pod obojí powoleno bylo, papež že swoliti nemohl, aby odstranil příčinu domnění bludných a kacířských, ježto w Čechách k němu lípěly, zejména jakoby pod obojí wíce milosti bralo se, nežli pod jednau, jakoby pod jednau požíwalo se jen polowice swátosti atd. Papež že nad jiné národy miluje národ český, jehožto dějiny sám prý uwodil we známost weškerému swětu: a proto maje péči také o duchowní jeho blaho a spasení, že hledí odstraniti wšecky toho překážky. Tímto spůsobem opakowaw a šířiw řeči a důwody nám již z Římského jednání známé, ohlásil weřejně a slawně, mocí apoštolskau a církwe swaté, že kompaktata již nijaké neměly platnosti a že přijímaní pod obojí wšem wůbec a každému zwláště zapowídalo se. Přikazowal tudíž králi, jménem a nařízením otce swatého, aby dosti čině přísaze, kteraužto

složil při korunowání swém, skutkem plnil poslušenstwí 1462
slíbené, odřekl se bludůw i wyplenil je z králowstwí
swého. „Oznamuji wám (tak prawil) wůli a rozkaz otce
nejswětějšího, abyste wy králi i s králownau a dítkami
swými nepřijímali napotom jinde swátosti, nežli w kostele
S. Wáclawa na hradě, kdežto přijal ste korunu králowskau; wyžeňte se dwora swého wšecky nešlechetné kaplany, rozsewače bludůw, půwody zatracení, a odewzdejte je administratoru arcibiskupstwí Pražského k zaslauženému potrestání; stawte wšem kacířům w zemi posluhowání swátostmi, ježto w rukau jejich nejsau swátosti, ale rauhání se bohu; neučiníteli tak, newywedete se před bohem ani před lidmi z nářku křiwé přísahy.“ Král nemohl zdržeti se odporu, že přísahy swé nezrušil nikomu nikdy a že má na to důkaz dostatečný w upokojení swého swědomí. „Neníť to waše wěc, králi, (dí Fantin,) dáwati přísaze swé wýklady dle wlastního smyslu: neb nenáleží tomu, kdo přísahu skládá, nýbrž kdo ji ukládá, wyměřowati prawý smysl její.“ Na to král zase: „Nad mým swědomím neuznáwám já nikoho na zemi za saudce!“ „Chceteli tedy protiwiti se rozkazům apoštolským? (wece Fantin): Pamatujte se, co činíte, odboj to jest, ne poslušenstwí, nenechá toho papež bez trestu, dalekoť sahá moc jeho. Hleďte, aby wám tu nešlo o korunu. Kde jest studnice wšech důstojenstwí na zemi? odkud berau králowé swé koruny, preláti moc a ozdobu, wysoké školy wýsady swé? Wšak kdo je propůjčiti, tentýž i odjíti mocen jest!“ Takowými pohrůžkami skončiw poselstwí swé, opustil shromáždění. Král na to cele rozčilený: „Pánowé milí! (dí) wy ste wolili nás sobě za krále a za obránce; aj tu již slyšeli ste, že ne wám, ale někomu jinému náleží dáwati panowníky této zemi! Člowěk tento nešlechetně dotýkal se cti naší: a wěru, kdyby neslul poslem papežowým

1462 nedožilby ani té hodiny! Nám wždy o čest wíce bylo činiti, nežli o žiwot, aniž wídáno kdy jaké bezectnosti na trůnu králowstwí tohoto, kdežto wědomo, kolik jí bývało na stolici Římské. Wšak Fantin pro křiwdu takowau neujde zaslauženého trestu: my pak důwěřujeme se wám, že co wěrní poddaní pomůžete litowati uražené cti krále swého." Když takto uprostranil srdci swému, jal se opět pokojněji rozjímati otázku, co bylo dále činiti, aby nowá bauře nezachwátila národu; oznámil stawům, že falckrabě Fridrich a Ludwík kníže Baworský, uslyšewše o nowých mezi papežem a Čechy nesnázech, podáwali se ku prostředkowání, aby wěc ta newzrostla weč horšího. Slíbiw tedy poraditi se o tom ještě místněji, rozpustil shromáždění toho dne.

Řeči we králowě dwoře wedené roznesše se po Praze, spůsobily weliké pohnutí lidu: že Fantin se opowážil, we slawném shromáždění celého králowstwí wšecky Čechy podobojí nazýwati kacíře, zdálo se nesnesitelné, a jen slibu králowu, že neujde trestu zaslauženého, bylo děkowati, že newypukla bauře a powstání w městě. Fantinowi radili přátelé jeho, aby rychlým útěkem hledal zniknauti nebezpečí: on wšak těšil se z účinku, jejž měla slowa jeho, stana se ještě odwážnějším, zdál se bažiti po koruně mučennické.

14Aug. Do posezení w sobotu dne 14 srpna newoláni stawowé wšickni, nýbrž jen tajná králowa radda: proto také o jednání toho dne nezachowalo se zpráw podrobných. Fantinowi oznámeno, že král jej toho dne slyšeti chce ne co papežowa posla, nýbrž co prokuratora i úředníka swého ještě newyčteného. Fantin seznal, že slaužil králi co prokurator, pokud měl naději, že král splní sliby a přísahy swé: když ale prý ukázalo se, že ony jen na slowích a ne na skutcích zakládaly se, i že král jinak mluwil a jinak jednal, že nechtěl déle slaužiti jemu. Král tau řečí rozlítil se tak, že tasil naň meč, prawě: sotwa se zdržím, abych tě nepro-

bodl na místě! Fantin wece, že nemůže přáti sobě nic 1462
čestnějšího, nežli umříti rukau králowskau. Posezení netrwalo
dlauho: předloženy písemné důkazy, přinešené od poslůw
českých z Říma, že Fantin netoliko nezastáwal krále dle
powinnosti swé, ale i upřímo popauzel a štwal proti němu;
i wynešen nález, že ačkoli co úředník newěrný a zrádný
hoden byl trestu smrti, král nicméně z ohledu na papeže
činil mu tu milost, že wzal jej w kázeň swau u wězení.
Odweden tudíž pod silnau stráží na radnici staroměstskau.
Spolu také proti kancléři Prokopowi z Rabšteina našlo se
tolik důkazůw, že nezachowal se w Římě, jak náleželo,
že král odjaw mu téhož dne auřad, zawázal ho slibem,
aby nikam newykročil z domu swého do wůle králowy;
králowna přímluwau swau odwrátila trest těžší. Přední
hlawy strany Římské, Jošt biskup Wratislawský a Zdeněk
ze Šternberka, když to spatřili, rychle ujeli z Prahy, krále
ani nepozdrawiwše; jen Tas Olomucký biskup zůstal déle,
aby dle možnosti prostředkowal ještě ku pokoji. Powěsti
w lidu roztraušené, žeby Fantin tázán byl na skřipci,
kanowníci hradu Pražského že uwězněni, mezi králem a
pány strany Římské že wypukla wálka, i těm podobných
wíce, byly znamením neobyčejného kwašení myslí.

Král pokusil se ještě o naprawení mocí swětskau
toho, co křiwého potkáwal při moci duchowní. Dal administratorům
i konsistoře podobojích, i arcibiskupstwí Pražského
rozkaz, aby weškeré duchowenstwo z celých Čech
swolali ke dni 16 září do Prahy ke slyšení slowa králowa; 16 Spt.
rozkaz byl tak přísný, že zejména děkan kapitulní Hilarius
Litoměřický, co administrator arcibiskupstwí, musel wykázati
se písemným swědectwím wšech děkanůw swých
krajských, že nařízení došlo jich náležitě; děkanowé pak
dáwali si totéž podpisowati od každého kněze, kterýž byl
pod nimi, buď že měl neb neměl péče duchowní, tak že

1462 nikdo nemohl omlauwati se newědomím.[164]) Strach šel z toho po celém králowstwí, a mnozí kněží počínali sobě již nejinak než jakoby woláni byli ke dni saudnímu. Sešlo se jich ke dni určitému na hradě Pražském 714; kolik jich počítal Rokycana dole we sboru swém, neudáwá se. Když přišel den, kdežto měli předstaupiti u krále, (tuším
18Spt. w sobotu 18 září,) děkan Hilarius swolaw swé wšecky ráno do kostela sw. Wáclawa, napomínal je k opatrnosti a stálosti, a učil, kdoby a co mluwiti, kdo mlčeti měli; hněw králůw aby nesli trpěliwě, wědauce, že kohokoli dotknulby se osobně, měli wšickni státi zaň rukau společnau. Pak u hrobůw swatých mučenníkůw českých, dawše se w ochranu boží, jedni smutní, druzí weselí, ježto prý měli trpěti pro wíru, dlauhým řadem táhli dolůw, přes most do dwora králowa, kdežto Rokycana se swými, stoje po boku králowu, již jich očekáwal. Když byli wšichni pohromadě, král mluwil k nim s trůnu: „My od té doby, co boží milostí powoláni sme byli na wysoké toto místo, dnem i nocí nepřestáwáme mysliti a starati se, kterakbychom pojistili a ubezpečili králowstwí tomuto čest wně a pokoj doma: wy pak duchowní neustále mezi sebau tropíte hádky, jedni druhé kaceřujíce a mrtwým pohřbu, žiwým wchodu do kostelůw odpírajíce; mimo to przníte se obcowáním s podezřelými ženštinami, hrajete w kostky a jiné pácháte neprawosti, kterýchž i jmenowání stydné jest. Neuwedeteli lepší mezi sebau kázně, přikročíme my k té wěci, aby nehynuly mrawy nedostatkem saudce a trestatele. Přikazujeme pak wám straně obojí, abyste beze wšelikého rušení zachowáwali kompaktata, která pro pokoj tohoto králowstwí sbor Basilejský propůjčil předkům našim. Kdokoli

164) Kromě zpráw, kteréž podáwá o wěci této Gobelinus (p. 239—241), zachowalo se o ní také několikero psaní w archivu kapituly Pražské.

je rušiti bude, neujde hněwu našeho: neboť nechceme 1462
trpěti, aby wašimi rozbroji mařeno bylo, co králowstw tomuto dobrého a spasitelného jest." Po krátké poradě odpowídali Rokycana i Hilarius, každý we jménu swých. Oba děkowali králi za péči o pokoj w zemi; Rokycana zapíral, žeby strana jeho wystupowala z kompaktat aneb žeby nemrawnost u ní zůstáwala bez trestu. Hilarius prawil, že w každém množstwí nacházíwají se dobří i zlí, budeli kdo winen ukázán, že také neujde trestu zaslauženého; kompaktat že strana jeho nepotřebowala nikdy, aniž jich ještě potřebuje, pokoj ale, kterýž podlé nich se jim podáwá, že přijímají rádi. Král dal ukázati přejaté psaní jednoho kněze, w němž o něm stálo, žeby byl zuřil proti poslům papežowým a prohlásil se prý sám za kacíře; kněz ten k swému štěstí nebyl mezi přítomnými; král tedy poučiw shromáždění o sporu swém s papežem i o příčinách uwěznění Fantinowa, zapowídal každému přimlauwati se o propuštění tohoto. Wšak aby tušim ukázal nestrannost swau, když Rokycana stížnost wedl na neposlušenstwí kteréhosi kněze, odpowědel: „mistře! chceš aby tebe poslušni byli wšichni, ty pak sám nikoho neposlaucháš." I propustil w nemilosti duchowenstwo strany obojí.

ČLÁNEK PÁTÝ.

WRCHOL MOCI. PRWNÍ ÚSTRKY.

(*Rok 1462—1464.*)

Rozbauření myslí a roztrž s Římem. Oswobození císaře obleženého we Wídni; odměny za to a psaní papežowa. Ukrytý zápas mezi papežem a králem. Řeč králowa na sněmu Brněnském. Pokoj říšský w Praze zprostředkowaný; náwrh k reformaci říše a jeho zmaření. Mor w Čechách a smrt arciknížete Albrechta i králowny Uherské. Poselstwí české u císaře w Nowém městě. Marini u krále Uherského. Poselstwí ku králi Franskému a zmaření náwrhu o parlamentu knížat křesťanských. Poslední skutky a smrt Pia II.

1462 Příhody sjezdu Swatowawřinského w Praze spůsobily náramnau sensaci, netoliko w Římě, ale i po celé téměř Europě. Skutek neslýchaný, že mocnář křesťanský opowážil se trestati papežowa legata wězením, dáwal příčinu ku posudkům nejrozličnějším, ale wšude wášniwým; radowali se netoliko nenáwistníci králowi, kteřížto již předpowídali brzký jeho pád, ale mnozí také z horliwých jeho přátel a poddaných, ježto byli nedočkawi pomsty nad weškerau hierarchií Římskau. Wratislawané psaním ku
28Spt. papeži 28 září daným blažili sebe, že bůh zjewil byl prý sprostému a pokornému lidu jejich prawdu, kteráž skryta zůstáwala před očima maudrých tohoto swěta, že

král Jiří byl od jak žiwa kacířem neustupným a nenapra- 1462
witelným; také od té doby počínali již odpírati jemu titulu králowského. Kdo smýšleli přízniwěji, jako Fridrich kurfirst Braniborský, omlauwali krále, že pro zachowání žiwota Fantinowa musil prý schowati ho u wězení, ana rozkacená chátra Pražská bylaby ho nepropustila žiwého z města. Rozumí se, že mezi papežem a králem přestala od té doby netoliko přízeň a oddanost, ale i twárnost pokoje, že nastal rozstrk konečný a neuchranný boj až na smrt, jakkoli tutlaný a ukrýwaný dočasně. Nadarmo král oswědčowal se, že wězil swého auředníka newěrného, a nikoli papežowa posla; odwaha takowá neprominuta mu w Římě nikdy. Bylot jen děkowati zápletku nenadálých událostí, že wáháno s trestem.
Dowídáme se zatím ze psaní od císaře papeži dne 1 října 1 Oct.
daného, že již tehdáž kníže jakýsi sollicitowal na dwoře Římském o titul králowství Českého.[165]) Císař protestowal napřed proti takowému s korunau českau nakládaní, a wystříhal papeže spolu, aby neukwapowal se s processy proti podobojím, ježtoby prý mohly zle poslaužiti wšem těm, kdo w Čechách ještě papeže poslušni byli; radil naproti tomu, aby pro zastawení dalšího zlého poslán byl nějaký kardinal co legat a latere do zemí těchto. Widěti ze psaní toho, že císaři, jakkoli nemilowal husitůw, konečné předce zrušení kompaktat skrze papeže bylo nemilé; nicméně doléhal také na krále, aby Fantin bez meškání propuštěn byl na swobodu. I kníže Ludwík Baworský, jenž také po-

165) Cum sentiamus a nonnullis principibus instantiam fieri, ut Sanctitas Vestra eisdem de titulo regni (Bohemiae) provideat, quod non sine maximo nostri et imperii sacri ac ceterorum principum electorum et domus nostrae Austriae praejudicio fieret etc. (MS. Sternb. p. 404.) Nemůžeme domýšleti se nežli na wéwodu Burgundského, otce neb syna. Cf. epist. Aeneae Sylvii (dd. 19 Jan. 1463) ad ducem Burgundiae, num. 395.

1462 dáwal se za prostředníka, stál o to welice pilně, jakožto o newyhnutelnau wšeho dalšího wyjednáwaní wýminku. Král byl toho legata brzy po uwěznění jeho nawštíwil sám osobně na radnici staroměstské, ale našed jej ještě spurnějšího než prwé, kázal odwesti pod silnau stráží na hrad swůj Poděbrady, tam kde byl ode mnoha let žalář obecný pro sektáře české: nyní ale k žádosti zwláště knížete
27Oct. Ludwíka propustil jej dne 27 října i dal mu bezpečný průwod až do Řezna. Stejným časem propuštěn také Prokop z Rabšteina ze swého záwazku a wrácen mu kancléřský auřad zase.

Císařowa ku králi ochotnost nepocházela té doby z pauhého saucitu aneb dobrowolenstwí, ale z příčin politických; předwídal zajisté, že mu opět potřebí bude królowy rady a pomoci w bauřech domácích země Rakauské, ježto tehdáž den co den nebezpečnější na se braly twárnost. Dáwné nesnáze mezi císařem a stawy rakauskými přese wšecky ode dwau let činěné umluwy a míry zůstáwaly ještě neuklizeny, a nabyly r. 1462 tím wětší powážliwosti, že město Wídeň, císaři potud wěrné, přewratem bauřliwým
19Aug. dne 19 srpna připojilo se k nespokojencům, a když císař
22Aug. 22 srpna s wojskem asi 4000 branných lidí přitáhl k němu, odepřelo jemu wchodu, až po třídenním rokowání, ne bez ujmy swé wzácnosti a moci, konečně k císařowně i k synowi swému Maximilianowi we hradě bydliwším puštěn jest.
8 Spt. Nowého purkmistra, kteréhož dne 8 září městu sadil, ne-
19Spt. přijala obec, ale 19 září wolila sobě purkmistra sama, Wolfganga Holzera, muže opowážliwého; že císař, po nowém wyjednáwaní, uwolil se potwrditi jeho, že přijal
24Spt. od něho 23 září přísahu wěrnosti a nazejtří 24 září rozpustil wojsko swé, bylo znamením, že již netraufal sobě odolati rostaucí síle odboje. Nešťastná skrbnost jeho byla příčinau, že žoldnéři jeho museli rozejíti se bez žoldu, a

protož 29 září odpowěděli jak císaři tak i městu, škod 1462
swých na nich postihujíce. Wzešel o to nowý křik w městě, a když císař, aby žold zaprawiti mohl, požadowal na městu nejprw 6000, potom aspoň 3000 zlatých, obec odepřewši obého, konečně dne 5 října odřekla se wšeho dalšího po- 5 Oct.
slušenstwí, jala i uwěznila dwa přední císařowy raddy, potáhla k sobě wšecky daně a požitky městské i strojila se k odboji otewřenému. Dne 20 října počalo střílení 20Oc.
mezi hradem a městem i boření několika domůw a wěží. Císař neměl we hradě než asi 350 lidí branných; Wídňané postawili jich proti němu až prý do 11 tisícůw. Hrad byl tak obklíčen, že wywáznutí stalo se nemožno. I ačkoli páni, kteří zůstali byli wěrni, (zejména Oldřich hrabě z Schaunberka, Ondřej Baumkircher a jiní,) sbírali se wšech končin lid k oswobození pána swého, a také rotmistři čeští wstaupili zase do služby císařowy, též z jižných krajin wolán slawný wojewoda Jan Wítowec, nyní hrabě Záhorský: uznáno wšak brzy, že wšecka ta moc nepostačí nadlauho k odražení autoku zuřiwých powstalcůw, nebudeli pomoci mimořádné od krále českého. Wyprawen tedy Ondřej Baumkircher co nejrychleji do Prahy, aby zjednal odtud brzké wyswobození pod jakýmikoli wýminkami. Wideňští naproti tomu wolali k ochraně swé arciknížete Albrechta i jednotu zemských pánůw rakauských.

Jakkoli hojné měl král příčiny, nespokojenu býti s císařem, jak wůbec, tak i zwláště pro jeho ke stawům Rakauským se chowání, nemohl wšak netečně díwati se na úkazy powážliwé, ježto we Wídni připrawowaly se. Nebyl to wíce spor mezi stranami politickými; u chátry Wídeňské nabyl zápas jiného rázu a proměnil se w boj wzteklý, ne již o wíce neb méně práw obapolných, ale o konečné wyhlazení rodiny císařowy; neb ačkoli řečníci lidu oswědčowali se, že nechtěli sahati pánowi swému

1462 k hrdlu, wědomo wšak bylo, že rozkacená chátra switězíc bylaby neznala hlasu wůdcůw swých, ani míry a slitowání. Protož když Baumkircher, rychlau jízdau na cestě do
28Oct. třidceti koní umořiw, pozdě na noc tuším 28 října dorazil Prahy a puštěn ku králi bez meškání, král byw již we swých pokojích samoten a uslyšew pohnutelné prosby jeho, poodstaupil prý stranau, rozmýšlel se k nebi hleděna chwíli, a pak pochwáliw jeho wěrnosti řekl: „Odpočiň sobě té noci a zítra wrať se rychle ku pánu swému i powěz mu, že já sebera se s lidem swým pospíchati budu za tebau a přijdu oswobodit císaře aneb zahynaut s ním společně!“ Baumkircher prosil opět, aby mu král nedal jeti samému zase, ale aby poslal syna swého s dworskau čeledí napřed, to že bude celému swětu rukojemstwím jeho brzké pomoci.
29Oct. Neodepřel ani toho král, a hned nazejtří 29 října dal rozpisowati po celé zemi listy obsahu následujícího:

„Wěrní milí! Wěděti wám dáwáme, kterak měšťané Wídeňští pozdwihše se proti císaři pánu swému dědičnému, příteli a šwagru našemu milému, neprawě a nešlechetně nad ním činí, jeho dobýwají a swau wůli s ním mají. My sme jé o to obeslali, i císaři sme o to psali: na to oni žádné odpowědi nám nedali, ani listůw našich císaři dodati dopustili. I nemohauce se takowé jich nešlechetnosti díwati, jakož pak nám to dobře přísluší, dle toho že my kurfirst nejwyšší a přítel jeho jsme; umyslili sme s pomocí boží proti takowé nešlechetnosti se wšemi našimi se postawiti. Protož od wás žádáme s pilností, abyste ihned se wšemi služebníky a lidmi swými ku poli se strojili a hotowi byli, i w městech swých to prowolati kázali. A když wás po druhé obešlem, abyste se wšemi swými ke dni a místu námi položenému táhli. Neb sme my již Wídeňským, i oswícený Viktorin, kníže a syn náš milý,

odpowědné listy poslali, a syna našeho s některými našimi 1462
císaři ku pomoci wyprawujeme, i sami za nimi osobně
táhnauti neprodlíme.“ Druhým potom psaním dne 5 listopadu 5 Nov.
nařízeno, aby korauhewní páni z Čech a z Morawy wšickni
s lidmi swými w den sw. Martina (11 listopadu) strhli se u
města Znojma dohromady, kdežto i král týž den osobně
býti slibowal.[166])

Arcikníže Albrecht přijel do Wídně 2 listopadu a za 2 Nov.
ním weliký počet rakauských šlechticůw, tak že síla powstalcůw wzrostla až na 20 tisíc lidí branných. Dne
5 listopadu Wídeňští s arciknížetem a se stawy uzawřeli 5 Nov.
zwláštní spolek proti císaři, a když arciknížeti přiwezena z Lince dwě welmi hrubá děla, obrácena jsau hned proti císařowu hradu, a šturmowáno ukrutně několik dní i nocí bez přestání; císař ale i císařowna dáwajíce haufci swému příklad neohrožené srdnatosti, odolali wšem autokům. Pokaušíno se potom několikrát o rokowání, ale nadarmo, když na císaři žádáno, aby odřekl se wlády nad dědičnými zeměmi k dobrému tříletého synáčka swého, a šel císařowat do říše. Mezitím přiblížila se pomoc česká: kníže Viktorin a Zdeněk ze Šternberka bywše od krále posláni napřed s 2000 muži, 5 listopadu dorazili města Kremže na Dunaji, ale obrátili se odtud ke hradu Ortu pod Wídní, kdežto přeplawiwše se přes Dunaj a poležewše u Fišamentu, dne
13 spojili se s wojskem ze Štyrska i z Korutan přitáhlým. 13 Nov.
Nazejtří w neděli dne 14 listopadu stihl již i král Jiří 14 Nov.
do města Korneuburka na Dunaji s wojskem jen 7000 lidí branných, kteréž ale nezadlauho wzrostlo až na 22000 oděnců. Připrawowal se tudíž s obau stran boj weliký

166) Králowa psaní od 29 Oct. a 5 Nov. chowají se w Třeboňském archivu w originalu. Dle sauwěkých zpráw, jež zachowal nám Scultetus, wytáhl kníže Viktorin do pole 30 Oct. a král následowal teprw 8 Nov.

1462 a rozhodný. Král oznámiw příchod swůj jak císaři tak i
arciknížeti, wolal tohoto k rokowání, a přišlého pod glei-
16Nov. tem dne 16 listopadu oslowil důtkliwě i trpce, že rozbroji
dal wzrůsti we wzteky tak neslýchané. Po střídaných s
obau stran žalobách a stescích, když Albrecht nepřestáwal
požadowati wěci přílišné, panowníci oba rozešli se w ne-
woli. Tudíž rozložil král wojsko swé w okolí, zastawil
městu weškeren dowoz potrawy, a umluwil se s oddděle-
ním u Gumpendorfu ležícím, u kteréhož byl kníže Vikto-
rín, o autok na město s několika stran. Nedorozuměním
19Nov. nešťastným, když 19 listopádu ráno wojsko rozložené u
sw. Oldřicha oheň od Wídeňských nedaleko Červené wěže
náhodau zapálený wzali za znamení od krále k autoku,
hnawše tudíž proti městu třikrát po sobě s wětší buja-
rostí nežli opatrností, ježto zhrdali příliš nepřátely měšťáky,
utrpěli ztrátu tím bolestnější, že při tom i střelba s hradu,
míříwši tuze wysoko, uškodila mnohem wíce jim nežli
nepřátelům. Pro tuto nenadálau porážku, která spurného
ducha Wídeňské chátry až k šílenosti popnula, král hořem
a hněwem wíce než den tráwil prý bez jídla. Obnoweno
21Nov. wšak dne 21 listopadu příměří a jednání zase, když Wíd-
ňané zpozorowali, že zásoba jejich jak potrawy tak i
prachu střelného byla na sklonku, a že hlawní díl wojska
českého ještě byl ani do boje nepřišel. Přijeli tedy ku
králi do Korneuburka opět arcikníže i purkmistr Holzer:
nebylo wšak diwu, že jednání dlilo se nad míru, když
strany wšecky nejen mrawně ale i místně od sebe wzdá-
leny zůstáwaly, a nejen král bez wědomí a wůle císařo-
wy k ničemu wázati se nechtěl, ale i arcikníže při kaž-
dém kroku důležitějším o swolení měšťanůw se ucházel.
Osoby, kteréž nejwíce poselstwowaly mezi králem a císa-
řem, byli Hanuš Welfl z Warnsdorfu, králůw hejtman na
Kladště a Racek Kocowský; přední mezi jednateli byli

páni Jan Rosenberk, Jindřich Michalec a bratří Zdeněk a 1462
Albrecht Kostkowé, a wedlé nich několik pánůw rakauských. Wídeňští ohledáwali každého přísně, kdo chodili sem i tam, bojíce se, aby císař we přestrojení newywáznul snad ze hradu. Arcikníže sám w kostele sw. Štěpána musel několikrát řečniti k lidu, aby ukrotil netrpěliwost jeho; a jen slib určitý, že neswolí nikdy, aby bratr jeho ještě déle wládu wedl w Rakausích, upokojil poněkud wášně horaucí. Dne 2 prosince byl konečně zápis na 2 Dec.
smlauwy hotow a poslán pod wečer císaři do hradu, aby přiwěsil k němu pečet swau. Nazejtří, 3 prosince, arci- 3 Dec.
kníže oznámil obsah jeho s kazatelnice u sw. Štěpána: že měl on wrátiti císaři wšecky zámky, kteréž mu byl odjal w dolejších Rakausích, ale za to měl zase na osm let obdržeti wládu nad celau zemí, a odwáděti z ní každoročně císaři 4000 dukátůw; že měli jatí we wálce wšickni na swobodu propuštěni a cokoli strana straně byla odjala, zase nawráceno býti. Když počali někteří reptati, žeby tak měli ještě dále poplatni býti císařowi, a zwláště když purkmistr Holzer hněwal se, žeby „pokrytcům“ (tak nazýwáni císařowi wěrní w městě,) zase wšecko wrátiti se mělo, arcikníže zwolal: „Wídňané! slyšte mne a ne jeho, i já jsem wáš purkmistr a wíce než purkmistr: pokoj, který ste žádali, máte před sebau, lepšího dosíci nebylo a nebude lze, swé wůle s králem Českým míti nemůžeme; kdo chcete boji, bojujte napotom sami, já i se swými se wšemi odsud odstaupím: kteří ale chcete pokoji, pozdwihněte rukau na znamení, jako já!“ Zdwihaly se ruce takowau wětšinau, že konečně i Holzer, nechtěje zůstati sám, následowal příkladu jiných.

Byloť také umluweno, že císař i s rodinau a lidmi swými, ježto we hradě nedostatkem potrawy a zimau již welice byli strádali, w sobotu den sw. Barbory (4 pro- 4 Dec.

1462 since) měli míti swobodný průchod. Časně tedy ráno přijeli do hradu kníže Viktorin a páni čeští Rosenberk, Šternberk, Michalec, Rožmitál, oba Kostkowé a jiní, aby wywedli rodinu císařowu. Když ale císař odpíral naprosto wyjeti branau skrze město, za nehodné pokládaje, aby on na lid a lid na něho díwati se měli, prodlilo se pět hodin, než brány jiné, hrubě zatarasené, odklizeny a průchodny učiněny býti mohly. Proto teprw popoledni wyjela nejprw císařowna se synem a dworem swým na pěti wozích skwostných ze hradu, sprowázená od pana Šternberka, potom císař wyjel na koni w průwodu knížete Viktorina; hrad a co w něm bylo, swěřeno na čas Hanušowi Welflowi z Warnsdorfu. Jakkoli krátká byla cesta skrze předměstí, lid nicméně až příliš hrubě zjewil swau k majestátu neúctu. U kostela sw. Děpolta nastalo laučení: císařowna pod ochranau wojska Štyrského a Korutanského táhla k Nowému městu, císař s Čechy jel do Nussdorfu a tam přeprawil se přes Dunaj. Na druhém břehu čekal byl od rána příjezdu jeho král Jiří, u weliké zimě s koně ani nessedaje. Panowníci wítali se srdečně a jeli spolu hned dále do Korneuburka.

Král Jiří usilowal o smíření obau bratří Rakauských, ale nadarmo. Powolaw arciknížete do Korneuburka, w ne-
5Dec. děli 5 prosince, když měl přátelské s císařem rozmluwy u weliké síni, dal wstaupiti do ní Albrechtowi; kterýžto, jako muž silný a srdnatý, rychlým krokem přiblížiw se k císaři, poklonil se až téměř na kolena, co bratr koře se bratrowi a pánu swému. Ale císař, spatřiw jeho, odwrátil twář swau aniž dal mu jakau odpowěď. Když Albrecht na to ještě žiwěji dožadowal se ohlasu od bratra, císař nepohledna naň, dal přistojícímu pánu Jiřímu z Volkensdorfu wěděti, coby mu zaň odpowěditi měl. Pohrdau takowau hluboce dojat se cítě arcikníže, když pozdwihl k

nebi očí a hlasu swého, král, jenž potud byl opodál díwal 1462
se, staupil mezi bratry a řekl, že když nemohli oni srownati se, on z té moci, kterauž oba udělili jemu co rozdílci, rozdělí je sprawedliwě sám. Wydal tedy potřebné listiny na prowedení a utwrzení námluw, ačkoli předwídal, že trwání pokoje sotwa bude dlauhé. Císař mezitím čím newlídněji ke bratru, tím srdečněji a wděčněji chowal se k oswoboditeli swému. Zachowala se celá řada zápisůw na odplatu králi, králowstwí, pánům, městům a bojowníkům mnohým. Náhrada králi slíbená zůstáwala sice i po pěti létech ještě nedoplacená: to však přítomné srdečnosti tím méně waditi mohlo, čím wíce mocnáři oba, we čtyrdenním osobném obcowání, též we honbách společných w Encersdorfu, snažili se odstraniti mezi sebau wšecky záwady dokonalého přátelstwí. Nezapomenuto na weliké rozepře w říši, o kteréž zawedeno bylo práwě té doby jalowé rokowání w Řezně: král zawázal se uwesti w dobrau wůli Ludwíka Baworského s císařem, císař zase Albrechta Braniborského s králem, a ustanoweno, nedowedauli Řezenské námluwy ku pokoji, jakož owšem nedowedly, že měl král český míti moc, sročiti wšecky strany do Prahy a we spojení s radami císařowými rozděliti je konečně a sprawedliwě o wšecky jejich různice. Císař wrátil nyní Čechům wšecky zápisy, kteréž měl na smlauwy dědičné 10 února 1364 mezi Karlem IV a domem Rakauským uzawřené; králowstwí českému polepšeny wýsady jeho w říši, a powinnosti někdy od Fridricha II určené zmírněny o polowici; takéť seznal císař wýslowně, že neměl nižádného práwa wkládati se do wnitřní wlády zemské w Čechách. Wětší pro krále cenu, nežli rozhodnutí otázek těchto theoretických a s wětšího dílu nepotřebných, mělo powýšení dwau mladších jeho synůw, Jindřicha i Hynka, do stawu knížat říšských; dar

1462 koruny zlaté pro manželku jeho, králowau Johannu; pak že císař, kdyby předčasnau smrtí sejíti měl, ustanowil krále synowi swému Maximilianowi za poručníka, ba i za dědice, kdyby týž Maximilian před dojitím let swých měl zemříti. Za to zase odřekl se král wšeho nápadu, jenž mu náležeti mohl po kněžně Markétě Těšinské, rozené hraběnce Cilské. Oba mocnáři slíbili býti sobě wespolek napotom radni a pomocni we wšech swých potřebách wší swau mocí proti wšem protiwníkům jednoho i druhého; císař wymínil jediného papeže, král Ludwíka Baworského; zejména proti Rakušanům odbojným zawázal se král neopauštěti císaře i dále. Nejlepší wšak a nejdůležitější byla pro krále wýhoda, že císař, ačkoli newstaupil do spolku proti papeži, slibowal wšak, a tenkrát cele úpřímně, přičiniti se dle wší swé možnosti, aby spor, jenž se počal byl mezi papežem a králem, urownán byl po dobřém bez
8 Dec. dalších nesnází. Když dne 8 prosince mocnáři laučili se, stala se wěc newídaná, že císař rozčilený wrhl se králi do náručí. Král pobyl přes wánoce w Brně a wrátil se do Prahy teprw 2 ledna 1463; císař we průwodu knížete Viktorina i jiných obrátil se k rodině swé do Nowého města.[167])

167) Jakkoli hojná jest zásoba zpráw, kterauž o powstání Wídeňském a císařowě wyswobození pozůstawili Jan Hinderbach in Kollar. Anal. Vindob. II, p. 581—666, německý básník Mich. Beheim we knize Buch von den Wienern wydané od Th. G. v. Karajan we Wídni 1843 w 8, Thom. Ebendorfer we Chron. Austr. u Peza i w liber Augustalis MS. též Anon. chron. Austriae, Itinerar. Wolfgangi de Styra a jiných wíce, nenašel se předce ještě dějepisec rakauský, jenžby wýjewy ty poučliwé a zajímawé byl trochu pilněji a důkladněji wyložil. Naše líčení jest prwní pokus, představiti události w přirozeném jejich postupu, s šetřením dát časowých.

Pius II byl již 8 října dal Wratislawanům rozkaz, 1462
aby prodlili a neholdowali se králi Jiřímu dříwe, nežli 8Oct.
jim od stolice Římské určitě nařízeno bude; kázal také arcibiskupu Jeronymowi Landowi, aby usadě se we Wratislawi, pilen byl udržeti Slezáky w poslušenstwí Římském.
Na to arcibiskup ten 14 listopadu slawil tam wjezd swůj, 14Nov.
co prawý toho města pán, i napomínal již 19 listopadu 19Nov.
Šestiměstských, aby s Wratislawskými hleděli spojiti se w jednotu. Potom k žalobě Baltazara knížete Zahaňského, jenž pro zpauru r. 1461 wyhnán byl ze knížetstwí swého,
bullau w městě Todi dne 23 listopadu danau přikázal 23Nov.
papež, aby Jan bratr jeho, kteréhož král Jiří byl usadil na jeho místě, pohnán byl proto k saudu, a poddaní aby pod klatbau wrátili se ku poslušenstwí Baltazarowu. Pak
ještě 3 prosince napomínáni jsou Olomučtí a jiní oby- 3 Dec.
watelé měst katolických w Čechách i w Morawě, aby setrwali u wíře a w poslušenstwí stolice swaté, nebojíce se prý nikoho a wědauce, že potřebné ochrany dostane se jim.[168]) Ale když později dowěděl se o běhu wěcí rakauských a o zásluhách, které král český získal
si u císaře, 31 prosince poslal tomuto psaní pámátné a 31Dec.
zajímawé w tato slowa: „Hawel kaplan twůj když přinesl nám zpráwu o nešťastném twém obležení, nelze téměř wyslowiti, jakau bolestí a žalostí sklíčeni sme byli: anižbychom wětší pocítiti mohli auzkosti, bychom my sami w nebezpečí takowém byli postaweni. Neboť pro·

168) Bulla 8 Oct. tištěna u Eschenloera str. 202. Jeronymowo psaní 19 Nov. i papežowa bulla 23 Nov. čtau se MS. Sternb. 475 a 483 w českém překladu. Psaní k Olomuckým 3 Dec. zachowalo se w archivu téhož města. Psaní k císaři 31 Dec. 1462 našli sme w Paříži w rkp. bibliotheky Arsenalu a dali wytisknauti w Sitzungsberichte d. kais. Akademie d. Wiss. in Wien, Bd. XI, Juli 1853.

1462 stáří wěku, kterýmž předčíme, a pro místo, kteréž držíme nehodně, co syna tebe ctíme, a pro dobrodiní, kterýmis nás obsypal, za otce nejlaskawějšího tě powažujeme a welebíme. A kdož jest otcem, a neželí nehod synowých? kdo synem, a nekormautí se neřestí otcowau? Wyprawowal Hawel, kterak tebe we Wídni na hradě obklíčeného dobýwali nešlechetní měšťané, kterak střelbau a stroji wšelikého druhu otřásány zdi, nasypowány příkopy, řebříky nastawowány, boj zuřil s blízka i daleka, prowozowaný ranami a krweprolitím náramným, a ty ačkoli zmužile nesl si osud swůj a hájil hradeb, wšak že neměl si žádné naděje ke spasení, leda we králi Českém; ten jediný že mohl skrotiti Wideňáky wzteklé a pomoci tobě na swobodu zase; pročež že prosíš, abychom proti němu, ačkoli oswědčil se býti kacířem, pokuty dle práwa newynášeli. O nešťastný wěku náš, o ubozí Němci, o bídné křesťanstwo, jehožto císař nemůže zachráněn býti, nežli od kacířského krále! Přimnoženo tím bolesti naší, i ačkoli za nehodné wážili sme neskrotiti zawilost člowěka kacířského, ještě wšak nehodnější zdálo se odepříti tobě pomoci w nebezpečí tak ukrutném. Kdybychom byli k wyswobození twému mohli poslati wojsko swé aneb táhnauti sami, nicby nám nebylo milejšího: ale kdožby přeletěl tolik hor, tolik řek a panstwí rozličných? Pozdní byly příprawy a marné naděje naše. Psali sme okolním knížatům, aby neopauštěli tebe: litowali wšickni, nepomáhal nikdo. Naklonili sme hlawy a tobě k libosti pozdrželi sme censury proti Čechowi zamýšlené, i cožkoli žádal Hawel, powolili sme, dali na to listy a pečeti, aniž sme odepřeli, čehož za potřebí uznáno k oswobození twému. Mezi tím došlo nás, že i bratr twůj obrátil zbraň swau proti tobě a co ztřeštěný s Wídeňskými spolu stal se wrahem wlastní krwe swé, což dowršilo žalost naši. Kárali sme jej psaními

swými, ale nepořídili bohužel ničeho. Kdo wypowí, w jaké 1462
hořkosti wězela mysl naše, wisíc ustawičně mezi čákau oswobození a strachem zajetí? Každý den byl nám co nejtrapliwější, až konečně dnes, ze psaní Forchtenaurowa, dowěděli sme se, že jsi na swobodě. Oddechli sme si a s tebau sami také oswobozeni sme byli, ačkoli není oswobození takowé, jakowého sme se byli nadáli. Chytrosti swé užíwal Čech: nedal tobě zahynauti, ale ani swítěziti. Chce aby Rakušané nenáwistí wěčnau brojili proti sobě, aby on jsa nad nimi rozsudím, stal se konečně i pánem. Wšak budiž dobrořečeno bohu, kterýž nedal upadnauti tobě w ruce nešlechetníkůw!" atd. Jak nedůwodná ostatně byla důtka, žeby král Jiří byl i tenkráte nechtěl císaři dopomoci k auplnějšímu wítězstwí, wyjewuje se z wyprawowání našeho dostatečně.

Mezitím zápas počatý mezi papežem a králem českým, 1463
co hajiteli zásad sobě odporných, nezastawen cele, ale weden některý čas jen jako newidomě a hlucho. Rytíř Antonín Marini, co nositel náwrhu o wymknutí panowníkůw swětských z poručnictwí Římského, na dwoře Burgundském nepotkal se s žádaucím pořízením. Wéwoda Burgundský byl mezi mocnáři křesťanskými nejochotnější k boji proti Turkům: ale wšecky jeho naděje byly tehdáž obráceny ku papeži, a protož tím méně chtěl aučastniti se spolku protipapežského, čím wětší již tehdáž powstáwalo nedorozumění mezi ním a králem Franským. Naproti tomu král Ludwík XI, který již měl mnohé příčiny hněwati se na papeže, a kterémuž we budaucím areopagu panowníkůw křesťanských určeno bylo místo předsedatelské, tím žiwěji chápal se té idey. Ze psaní, kteréž poslal Benátčanům, widěti jest, že hotow byl hned wstaupiti w určitau o to smlauwu, leč že Marini neměl prý dostatečného plnomocenstwí k uzawření jejímu. Dal wšak

1463 Marinimu, co rodilému Francausu a radě swé, rozkaz a moc, aby jeho jménem wyjednáwal dále w té wěci, zwláště s Benátčany a s králi Polským i Uherským; [169]) radil také papeži a napomínal ho psaními důtkliwě, aby krále Českého, arciknížete Sigmunda i falckrabě Fridricha ne tak přísností a klatbami odwraceti, jako raději laskawým k nim se chowáním získati a přiwábiti hleděl. Důtky takowé pohnuly papeže k poslání do Francie Theodora Lelia biskupa Feltrenského, aby osprawedlnil před králem počínaní jeho. [170]) Zdali a co w té wěci wyjednáwáno mezi králem Českým a falckrabím, není nám známo, ačkoli jisté jest, že falckrabě we klatbě nad ním za obranu Diethera z Isenburka wyřčené zpurně se chowal a zamýšlel až i odříci se obediencie Římské. [171]) Král Jiří byl

169) Benátčané psali dne 17 Mart. 1463 králi Jiřímu: Regressus e Gallia spectabilis eques D. Antonius de Gratianopoli, Maj. Vestrae legatus, literas ser[mi] D. Franchorum regis nobis detulit, quibus intelleximus ardentissimum et christianissimum ejus desiderium una cum regia Seren. Vestra ac ser[mis] regibus Hungariae et Poloniae duceque Bavariae procedendi terrestri manu ad exterminium saevissimi crucis hostis etc. Králi pak Ludwíkowi XI téhož dne: Majestas Vestra — ad nos perscribit, quod si idem orator (Antonius) ad hoc mandatum habuisset, libenter cum ser[mo] rege Bohemiae et aliis regibus et potentatibus colligatis ad confoederationem devenisset etc. (Z archivu Benátského.) Srwn. prameny uherské (ap. Katona, XIV, 704—712), o kterých až k r. 1464 mluwiti budeme. Pozorowati sluší, že o wéwodě Burgundském w náwrhu tom r. 1463 již nebylo řeči.

170) Řeč od toho biskupa před králem Ludwíkem držanau našed we starých rukopisech prof. Dr. Sickel we Wídni, s námi se o ni sdělil. Srwn. Gobelin, p. 323, 324, a Jacobi cardin. Papiens. epist. 179, ibid. p. 599.

171) Des Kaisers Gegner, der stolze Pfalzgraf voran, hatten den Bann der Kirche mit ungebeugtem Nacken, mit ungelähmter Hand getragen. Es ist der Entwurf einer

hned po swém od Wídně náwratu wolal k sobě Ludwíka 1463
Baworského i Albrechta Braniborského do Prahy, aby dle námluw Korneuburských pilen byl jejich konečného smíření: Ludwík odpowěděl, že bez ostatních swých spojencůw do nižádného wyjednáwaní dáti se nesměl, awšak slibowal připojiti se také k wýprawě proti Turkům; Albrecht přijeda do Prahy, dne 14 února wstaupil s králem 14Feb.
do swazku přízně dokonalé, kteréhož i nezrušil wíce. Albrecht byl dobrodiní císaři od krále prokázaného wděčen, jakoby se jemu samému bylo stalo, an za sjezdu Řezenského (w listopadu 1462), nemoha knížat říšských pohnauti, aby pospíšili ku pomoci pánu swému, byl již téměř zaufal o zachowání jeho. Napotom mohl král spoléhati se na markrabowu oddanost a dobrau wůli: ale ačkoli mluwil jemu také o úmyslu swém, spojiti se s jinými knížaty k zamezení přechwatůw moci duchowní, pochybujeme wšak, žeby jemu, wěrnému papeženci, odkryl byl wše, co w náwrhu jeho bylo protipapežského.[172]) Podobné zdrže-

Einigung vorhanden, die nichts Geringeres bezweckt, als eine kirchliche Organisation trotz des Bannes, ja ausserhalb der Obedienz des heiligen Stuhls zu schaffen, und die weitere Entscheidung in Kirchensachen einem nächstkünftigen General- oder Nationalconcil vorbehält.“ (Droysen str. 301—2.) Až dílo rozkazem a nákladem JM. krále Maximiliana II počaté „Quellen und Erörterungen zur bayrischen und deutschen Geschichte“ (München 1856 sld.) dále pokročí a německé archivy z toho času wůbec lépe proskaumány budau, nabudeme bohdá i o této wěci lepšího swětla.

172) Poznati to nenesnadně z obsahu cedule, kterau markrabě Albrecht dne 2 Aug. 1463 z města Hofu poslal králi, p. Höflerem wydané. (Kaiserl. Buch p. 96—100.) Žeby cedule ta psána byla od Řehoře z Heimburka, zdá se nám býti prawdě nepodobné. Umluwa mezi králem a markrabím dne 14 Febr. 1463 w Praze uzawřená i od obau wlastnoručně podepsaná chowá se w král. kabinetním archivu w Berlíně.

1463 liwosti bylo také u krále Uherského potřebí. Matiáš mnohem méně bál se Turkůw, nežli na sobě wůbec znáti dáwal; weličením zajisté nebezpečí od nich hrozícího těžil jak u národůw křesťanských wesměs, tak i zwláště na papežském dwoře. Pius II hned od počátku panowání swého platíwal jemu subsidie, summy tu wětší, tu menší, jak je kdy naskytowaly tu potřeby, tu zásoby w komoře apoštolské; bylo se obáwati, aby wýhody takowé newážily u něho mnohem wíce, nežli ohled na tchána, kterémuž newelikého postupowal k srdci swému práwa. Protož když úmysl dotčený nedal se prowesti bez jeho pomoci, král ještě wíce skrze Benátčany nežli skrze sebe sám hleděl pobízeti jeho, aby připojil se k nowému spolku brannému.[173])

Jakkoli pak král Jiří pokrýwal tajemstwím konečné úmysly swé, nebylo wšak možné uwarowati, aby Pius II nenabyl o nich známosti. Není pochyby, že již w běhu léta 1462 dowěděl se o náwrhu ke společné knížat proti Turkům wýprawě, jestli ne skrze duchowní rady krále Polského, aspoň skrze Benátčany a dwůr Burgundský; úmyslůw pak, kteří při tom tajeni, dowtípiti se nebylo mu těžko. I ačkoli činil se o nich newěda, chápal se wšak od té doby prostředkůw rázných a důkladných, aby je zmařil. Předewším oznámil nejprw kardinalům swým, potom i celému křesťanstwu, že umínil postawiti se sám w čelo wýprawy proti Turkům; čímž arci odjal osten náwrhům krále Českého. Potom přičinil se co nejsnažněji o dokonání smlauwy a smíření krále Matiáše s císařem, aby uwolnil swazku, kterýmž oba pautáni byli ku králi Jiřímu. Legatowi jeho Jeronymowi Landowi bylo již w

173) Podlé swědectwí listin z archivu Benátského, jichžto přepisy přinesl odtud Dr. Erdmannsdörfer.

máji 1462 podařilo se, proklestiti cestu k dorozumění 1463
mezi stranami; aby námluwy od něho počaté dokonány byly, wyprawil Pius II na počátku r. 1463 Rudolfa z Rüdesheim, tehdáž probošta Frisinského, jehožto dary ducha přede dwěma léty w Mohuckém jednání byly se zaskwěly, a za ním, w měsíci březnu, ještě i Dominika z Lukky, biskupa města Torcello nedaleko Benátek; kteříž oba po
mnohých nesnázech a dlauhém jednání konečně dne 19 čer- 19 Jul.
wence založili pokoj a smlauwu mezi císařem a králem Matiášem na wýminkách, které již w měsíci září 1458 namluweny byly, ale nedokonány, kromě že nad to císař přijal Matiáše za syna, i že mu dowoleno, psáti se také králem Uherským.[174]) Dominik biskup Torcellanský na cestě swé k císaři a králi Matiášowi již w měsíci dubnu 1463 domlauwal byl Benátčanům, aby s králem Českým ani proti Turkům nespojowali se; brzy potom, když již powěst o nešťastném zajetí a usmrcení Štěpana krále Bosenského byla se roznesla, poslán i kardinal Bessarion do Benátek, aby je nabídnul spojiti wálečné síly swé s papežem a s wéwodau Burgundským. Papežowým také ná-
wodem došlo w Petrwaradíně 12 září ke smlauwě wálečné 12 Spt.
mezi králem Uherským a Benátčany, takže tito psaním dne
4 listopadu oznámili králi Českému, že již zawázali se pa- 4 Nov.
peži a wéwodowi Burgundskému táhnauti we spojení s nimi proti Turkům. Od té doby musel král Jiří pustiti od úmyslůw k wýprawě Turecké.[175])

174) O smlauwě 19 Jul. wiz Pray, III, 282—298 a Reichstags-Theatrum II, 174—7. O celku dějin té doby zwláště Gobelin lib. XII.

175) Smlauwa Petrwaradinská 12 Sept. čte se u Raynaldiho §. 50, Leibnitza, Lüniga, Dumonta i j. w. Srwn. Teleki, III, 347. Psaní Benátčanůw 4 Nov. w archivu Benátském našel Dr. Erdmannsdörfer.

1463 Ku papeži král brzy po sjezdu Swatowawřinském poslal byl Jana z Rabšteina proboršta Wyšehradského, aby osprawedlnil počínaní swé proti Fantinowi. Po jeho ná-
3 Mrt. wratu psal zase 3 března 1463 do Říma, žádaje aby papež napomenul Wratislawany ku powinnosti jejich a nedopauštěl rušiti a trhati práw koruny české. Odpowěděl na to Pius II
29Mrt. dwěma bullami dne 29 března wydanými, w nichžto wylíčiw, co wše od krále nesprawedliwého se stalo, doložil, že již dříwe oswobodiw Wratislawany od záwazkůw, kteréž s ním měli, k žádosti císařowě a knížete Ludwíka Baworského posečkal sice s dalšími processy, zdaliby král ještě spamatowal a naprawil se: ale wida, že toho učiniti nedbal, přijal to město weřejně a slawně pod ochranu swau a stolice apoštolské, i nařídil arcibiskupům Jeronymowi Kretenskému a Janowi Hnězdenskému, aby skutek ten prohlásili a we platnost uwedli.[176]) Když pak proti tomu císař skrze Wolfganga Forchtenaura přimlauwal se zase za krále
16Mai. Českého, dal jemu 16 máje za odpowěd, že Jiří, „jenž se nazýwal králem Českým," skrze oswědčení swé na sjezdu Swatowawřinském wylaučil se sám z církwe i z práwa, i že musel již powažowán býti za mrtwého: protož že muselo se psáti Wratislawským, že Jiří již králem býti nemohl, aniž slušné bylo poslauchati toho, kdo samochtě odřezal se od těla Kristowa; takéť že již nemohly žádné smlauwy ani záwazky býti jemu ku prospěchu. Kdyby prý císař byl nedáwal dobré o něm naděje, žeby papež již dáwno byl učinil, co powinen byl činiti proti němu. Císaři k wůli že počká ještě, ale pod wýminkau, aby Wratislawští ku poslušenstwí nuceni nebyli. Swolil tedy skutečně k zastawení processůw počatých na čas neurčitý: kterýž jeho

176) Psaní krále Jiřího 3 Mart. podáwají Cochlaeus a Goldast; bullu jednu 29 Mart. Cochlaeus, Goldast i Eschenloer, druhau Epist. Aeneae Sylvii N. 401 (416).

úsudek ale teprw o měsíc později w Čechách a Slezích 1463
rozhlášen byl.[177])

Jeronym Kretenský, kterémuž náleželo bdíti o prowedení papežowých úsudkůw, byl 21 listopadu 1462 z Wratislawi odebral se do Polských zemí, zwláště aby zprostředkowal pokoj mezi králem Kazimírem a křížowníky Pruskými: ale jakož byl muž powahy ohniwé a prudké, nechybělo mnoho, žeby chowáním swým byl zawinil auplný rozstrk mezi církwí Polskau a dworem Římským. Ten když uslyšel byl o císařowě oswobození skrze krále Českého, domníwal se, že skutkem tím již nastalo smíření mezi papežem a králem, a psal tomuto psaní plné wděčnosti a chwály: „jistě, (prawil) že i papež před kardinaly a biskupy wychwalowati bude skutek wáš, jakož pak z něho nemalé sláwy u Wlachůw mých i u jiných národůw nabyli ste; protož umlkněte wšickni mluwící křiwě o králi a jazykowé přilněte k dásněm; wy skrotitelem štěstí, wítězitelem knížat i oprawcem wěku swého byli ste a budete i na starost.“[178]) Ale když došly ho bully papežowy od
29 března, wrátiw se do Wratislawi w měsíci máji, změnil 29 Mrt.
náhle řeč swau, a netoliko Wratislawany sílil w jejich m. Mai.
odboji, ale snažil se dle možnosti popauzeti také jiná knížata i města proti králi. Kněží zajisté a kazatelé Wratislawští již byli opět tak rozbauřili wšetečnau chátru toho města, že kdyby legat i obecní radda byli nepřekáželi, byliby sami wytáhli do pole w pošetilém domnění, že Prahu i celé Čechy pod swau moc připrawí. Legatowy

177) Psaní papežowo 16 Mai dali tisknauti Cochlaeus i Goldast, a čte se také w Sitzungsberichte d. kais. Akademie d. Wiss. Bd. V, 1850, p. 698.

178) Známo jest to psaní jen z českého překladu w MS. Sternb. p. 478. O řízení Kretenského w Polště wiz u Dlugoše i Eschenloera.

1463 naděje nešly sice tak daleko, ale nicméně nadsazowal i on w mysli swé sílu wálečnau poddaných katolických koruny české. Proto brzy octnul se we sporu a hádkách s biskupy Joštem Wratislawským a Tasem Olomuckým, kteřížto ačkoli oba horliwí katolíci, znajíce lépe poměry obaustranné, snažili se o zachowání pokoje aspoň pokud nebylo čáky ku pomoci a ochraně z ciziny. Oba ti bisku-
15Mai powé sešli se byli s králem na Kladsku 15 máje, a snažili se uchlácholiti hněwy jeho, zwláště proti Wratislawským. Král žádal od nich, aby oni s pány a městy swé strany přimlauwali se sami u papeže a prosili jej o potwrzení kompaktat, co jediného prostředku k zachowání pokoje a blahobytu jejich. Umluweno tu, aby ke dni sw. Markéty (13 čerwence) uložen byl wšem zemím koruny české weliký sněm, a to již ne do Prahy, ale do Brna, města katolického, k dalšímu jednání o té wěci. Protož když
27Mai. 27 máje Jeronym Kretenský, nechtěje bez wědomí diecesána říditi wšecko w diecesi jeho, wolal biskupa Jošta, bydliwšího již dáwno w Nise, do Wratislawi, aby přispíwal také k ohlašowání a prowedení processůw papežských: Jošt po některém zdrahání přišed konečně, a klada odpor legatowým náwrhům,[179]) dne 6 čerwna octnul se s nimi w

179) Psaní 27 máje nachází se w MS. Sternb. p. 441. O sjezdu na Kladsku 15 máje a wěcech Wratislawských té doby mluwí obšírně Eschenloer, I, 209—212. Der Legat, (dí) war ein Feind der Ketzer, aber er wusste nicht ihre grosse Macht, die da die anderen Bischofe fürchteten, und Ufzüge in Fride sucheten, bis Gott inen einen Ruckenhelfer oder anderen Herren möchte bescheren, — wan sie als eingeborene Einwoner wol erkanten und wusten, dass alle Christen dieses Königreiches zu Behem nit möchten widerstehen Girsige und seinen Kezern. — Také biskup Jošt psal papeži o sjezdu na Kladsku (MS. Sternb. p. 334) a o příčinách swého chowání. Scire dignetur Sanct. V[ra], quod judicio meo et aliorum plurimorum, nisi deus

půtce naprosto mimořádné. Když Kretenský nemohl jeho přiwesti sobě ku poslušenstwí, jal se láti jemu a nazýwati jej ohyzdau wlasti a poskwrnau církwe. Jošt, jenž dobře znal se w literatuře, odpowěděl weršem Epimenidowým w epištole sw. Pawla k Titowi (I, 12): „Kretští wždy lháři, zlé bestie i břicha líná." Proto we hněwu wzchopiw se Jeronym, pěstí šel naň, leč že oba knížata Kunratowé Olešničtí, ježto přišli byli s Joštem, wkročili mezi rozhněwané preláty a rozwedli je, radní pak páni osadili dům, aby z něho křiku slyšeti nebylo; neboť báli se, aby nestalo se pohoršení ještě wětší, kdyby lid obecný byl dowěděl se o příběhu takowém. Nicméně již nazejtří, 7 června, smířili se biskupowé zase, a uzawřeno swolati ke dni sw. Petra i Pawla (29 června) do Wratislawi wšecka knížata i města Slezská k rokowání „o čest boží, rozmnožení wíry, poslušenstwí stolice apoštolské, jednotu wlasti a zachowání i ochránění slawné koruny české." Když ale mezitím došla bulla císaři dne 16 máje poslaná, sjezd ten Slezský uzawřel jedním hlasem čekati wýsledku sněmu Brněnského, dříwe nežliby co dále předsebralo se.[180]

1468

7 Jun.

avertisset gratia sua et diligenti opera bonorum hominum, Wratislavia fuisset aut obtenta aut destructa, vel utrumque contigisse potuisset; et nisi Sanct. V^ra^ rigorem mitiget et plus consilio quam viribus eis succurrat, timendum est de futuro malo. — Summe credo esse necessarium, ut ulterius non procedatur, nisi prius S. V^ra^ audiat ceteros catholicos regni; et si non plus in hac re efficere possum, sufficiat mihi satisfecisse conscientiae meae in avisando S. V^ram^. Utinam sciret S V^ra^ in veritate vires eorum et alterius, et perciperet an processus et brevia, quae inopinate venerunt, plus favoris vel odii eis contulerunt. (MS. Sternb. p. 393, cf. 333—338.) Důležité jest wedlé toho také psaní Joštowo ku pánům českým dané z Nisy dne 27 máje, kteréžto z orig. wydali sme w Archivu českém, IV, 99.

180) Scenu 6 Jun. líčí Eschenloer p 212, 213. Psaní 7 Jun. podáwá MS. Sternb p. 405. O tom, co uzawřeno na

1463 Také w Praze sněmowáno 6—10 června i uzawřeno
10 Jun. sjeti se walně w Brně o sw. Markétě. Páni pak strany katolické hned z Prahy psali papeži prosbu, aby pozastawil processy swé proti králi, ježto byla prý naděje, že na sněmu do Brna již rozepsaném najdau se cesty, kterýmiž i čest stolice apoštolské, i pokoj zemí králowstwí českého budau opatřeny; takéť že z Brna nowí poslowé wypraweni budau do Říma, kteříž Jeho Swatost o wšem, co se díti
8 Aug. bude, dokonaleji zprawí. Jim též odpowěděl 8 srpna papež, co dříwe císaři, dokládaje wýminku, aby mezitím proti Wratislawanům nic nepočínalo se.[181])

Tímto spůsobem obrácen již napřed po wšech krajinách pozor weliký k tomu, co w Brně jednati se mělo.
12 Jul. Dominik biskup Torcellanský ještě 12 července z Nowého Města, kdežto u císaře we wěcech uherských wyjednáwal, psal pánům katolickým naučení, kterakby měli na sněmu chowati se. Prawil že uslyšew, kterak mělo jednati se, cožby příslušelo k jednotě a ku pokoji králowstwí, měl z toho welikau radost a prosil Jeho Swatosti listem, aby ráčil přestati od dalšího processu proti králi. Ale později že ho došlo, žeby někteří radili králi, aby pod nadějí zachowání pokoje nawedl katolíky, aby prosili papeže o potwrzení kompaktat a zawázali se ke bránění jich. Proto napomínal a wystříhal jich, aby w Brně w nic podwesti se nedali, ale we wšem naprosto poslušni byli otce nejswětějšího. „Protiwí se bohu, (tak mluwil) kdo protiwí se náměstku jeho; papežská moc může od každé přísahy wěrnosti poddané rozwázati a rozřešiti. Poslauchá boha,

sjezdu 29 Jun. psal Jeronym Olomučanům 3 Jul. (Orig. arch. Olom.)

181) Papežowa odpowěd na psaní pánůw českých zachowala se w archivu Třeboňském.

kdo náměstku jeho powoluje w těch wěcech, kteréž jsau 1463
wíry a náboženstwí, třebasby (čehož bůh nedej) byl i zlý.
Neb o zlých pán prawí: na stolici Mojžíšowě posadili se
zákonníci a fariseowé; protož wšecko, cožbykoli rozkázali
wám, zachowáwejte a čiňte, ale podlé skutkůw jejich nečiňte,
a apoštol prawí: poslauchejte wyšších swých, netoliko
dobrých, ale i zlých" atd.[182])

Sněm Brněnský byl welmi hlučný, ale za neustup- 13Jul.
ností obau stran nemohl wésti k žádaucímu cíli. Byli na
něm stawowé wšech zemí korunních u hojném počtu, biskupowé
také a preláti. Mluweno a hádáno se mnoho, když
poraučeli a welebili jedni poslušenstwí králi a wlasti,
druzí poslušenstwí papeži. Důležitost a zajímawost sněmowání
saustředila se w řeči, kterauž král odpowídal žádostem
strany katolické. „Radíte mi, tak mluwil, abych se
srownal s papežem, kterýžto wšak nepřestáwá mne haniti
a mně neslýchané činí násilí, an chce pochybno činiti,
mámli já býti králem českým.[183]) Wíte, jakowé swobody
má králowstwí toto, že nikdo nad ním rozkazowati nemá:
chceteli swobodu tu podrobiti jemu? My slíbili jemu poslušenstwí,
jakož powinni jsme podlé dáwných wýsad a
obyčejůw, jichž opauštěti nemíníme; chceme také s ním
i s celým swětem rádi míti pokoj, jednotu a swornost,

182) Psaní welmi obšírné Dominika Torcellanského 12 Jul. 1463 známo jest z rukop. university Lipské č. 1328, a we překladu českém z MS. Sternb. p. 420—426. W posledním tomto p. 470 nachází se i druhé jeho psaní k biskupům Joštowi a Tasowi na sněmu Brněnském, kdežto spolu zpráwa se dáwá o uzawření smlauwy mezi císařem a králem Uherským.

183) Slowa „an chce — králem českým" utajil sice Eschenloer, od něhož řeč tu známe (I, 216, 217), ale smysl její žádá je, k wyplnění logického skoku mezi wětau předcházející a následující.

1463 jakož pak snažíme se o pokoj z celého srdce wždy a wšude. Žádáte, abychom u wíře sjednotili se s křesťanskau církwí Římskau: jest wšak patrno, že církew Římská i křesťanská nejsau jedno; ona jest pomíjející a porušitelná, nikoli ale tato, společnost wšech wěřících Kristu, jichžto máme w Praze i w Čechách neméně nežli w Římě. Swatý sbor Basilejský, kterýžto představowal církew křesťanskau, a ne Římskau toliko, propůjčil králowstwí tomuto, za weliké jeho úsilí a zásluhy, některé kompaktaty, při nichž my wychowáni sme a umříti chceme. Kterakým práwem smí nám rušiti je papež aneb církew Římská, ježto menší jest církwe křesťanské? Wědomo wám jest, kterak jimi upokojeno bylo králowstwí toto a bez nich w pokoji státi nemůže. Protož žádost jest naše, že rozwážíce to, i kterak předkowé naši, králowé Sigmund, Albrecht i Ladislaw, zachowáwali a zprawowali zemi tuto při kompaktatoch, pomocni budete, aby totéž i za našeho panowání se dálo: neb kterak může papež požadowati od nás wíce, nežli od těchto předkůw našich, kteříž i sami méně ku kompaktatům byli wázáni, nežli my? I když oni nechali a hájili moci jejich neporušené, tím wíce máme my to činiti, ježto slíbili a přisahali sme zachowati a hájiti staré práwa i obyčeje strany podobojí. Tato jest cesta nejlepší, po kteréž wy slušně s námi kráčeti máte; jináče chceme we wšem dle rady waší chowati se k papeži. Kdyby pak to býti nemohlo, jakož obáwáme se, že papež jen swéwole proti nám užíwati bude, máte pomáhati, aby těm wěcem aspoň odklad se stal do budaucího koncilium. Jak mile to swoláno bude od Jeho Swatosti aneb sejde se jakkoli jinak, předložíme jemu kompaktata i budeme jeho poslušni. Neb kdo má sauditi a wykládati kompaktaty naše, nežli koncilium, od něhož sme je obdrželi? ana práwa dí, že wykladatelem a saudcem má býti, kdo byl ustanowitelem

a zákonodárcem. Podáwáme toho na rozum wáš, i nepochybujeme, že sami uznáte slušnost a sprawedliwost našich žádostí. Wšak my rádi chceme srownati se s papežem prostředkowáním císařowým, kterýžto slíbil nám i snaží se již také uwoditi wěci naše s papežem w umluwu a pokoj, třebasby o to i sám osobně k Jeho Swatosti zabrati se měl. Protož napomínáme wás, mějte prozatím strpení a neohlašujte aniž prowádějte jaké processy proti nám, pamatujíce čím nám jste powinni, co dědičnému pánu swému. Máte mezi námi swé žiwoty a statky, ženy a děti, jichžto neslušno wám za příčinau kněží uwoditi w nebezpečí; kněží kamkoli přijdau, wšude panowati chtějí, ale u wás jest tomu jinak. Wšak já nechci wám brániti ani překážeti, abyste činili papeži, čím jemu powinni jste." Spisowatel, kterýž nám řeč tu zachowal, dokládá, že sice obyčejně ze slow králowých nebýwalo poznati, hněwalli se na koho aneb nic: ale když prý byl we wášni, míwal obyčej sedě klásti obě ruce na kolena, aneb stoje podpírati jimi boky swé; což prý i při této řeči na něm widěti bylo. 1468

Konec sněmowání Brněnského byl ten, že strana katolická nezawázala se sice k hájení kompaktat, ale uzawřela přimlauwati se za krále u papeže, císaře, kardinalůw i obau legatů tehdáž na dwoře císařowě meškawších, a čekati wůbec wýsledku prostředkowání císařowa. W instrukcí poslůw o to k císaři wyprawenu býti majících stála žádost, aby císař uprosil papeže k poslání legata do Čech s plnau mocí, pro dowedení počatých různic k dobrému konci a k sjednání. „A když legat přijede, tu nejprw král JMt. chce se před ním očistiti a z těch wěcí wywesti, kterýmiž ho nepřátelé winili; a když se wywede, doufá, že otec swatý bude se míti k němu milostiwě a laskawě. Také před legatem chce odpowěd takowau swého úmysla

1463 učiniti, že jí bohdá ani otec swatý ani kdo jiný bude moci zamítati; a protož naděje se, že i Jeho Swatost powede ty wěci bez konečného zkažení králowstwí Českého." Pak nařízeno poslům, učiniti císaře pozorna, kterak trpěliwě král nesl potud wšecky od papeže proti němu wyšlé hanliwé listy, i kterak mírnil se a ušetřowal jeho we wšech psaních swých k císaři a ku knížatům, aby nezamezowal cesty ke smíření, ačkoli důstojenstwí a čest jeho požadowaly prý jiného w té wěci počínaní.[184])

Poselstwí toto k císaři pozadrženo zase některý čas, an král chtěl nowými zásluhami dodati žádostem swým nowé wáhy. Již zajisté před náwratem jeho z Brna scházeli se w Praze radowé a plnomocníci wšech knížat německých, aby uslyšeli konečný od něho rozsudek we šestiletých krwawých přech swých. Neb ačkoli obě strany w říši dlauhým wálčením unaweny byly, nechtělo wšak smíření jejich dařiti se: sjezdowé o to držáni, nejprw w Řezně (16 října — 11 pros. 1462), potom we Wasserburku (17 února 1463,) Salcpurku (23 března) a Nowém městě (10 dubna) zůstáwali jalowí, až konečně strany obě přišly mocně zase na krále Jiřího, aby je rozdělil o sprawedliwosti jejich. Jednání mělo počíti w Praze již 29 čerwna, za příčinau sněmu Brněnského ale odročeno bywši, počalo teprw 6 srpna. Přední při něm císařowi plnomocníci byli Jan Rohrbacher, nedáwno za swobodného pána z Neuburka na Jině powýšený, a doktor Sigmund Drechsler;

184) MS. Sternb. p. 417. Thom. Ebendorfer in libro Augustali (MS.) fol. 348 dokládá zpráwu, že dal král na sněmu Brněnském responsum multa cautela suo more velatum, — prout regnicolae scribunt et summo pontifici et similiter imperiali Majestati Quo dato responso idem G. cum filio noctu aliis ignorantibus secessit a loco, et versus Boemiam et Pragam se convertit etc.

od knížete Ludwíka doktor Martin Mayr a Wilém Trucht- 1463
linger, knížecí hofmistr. Císařowi plnomocníci odbýwali také za markrabě Albrechta Braniborskéhò, od něhož tuším nikdo znamenitý nebyl přítomen; rady arciknížete Sigmunda, biskupůw Bamberského, Wircburského, Eichstatského a jiných knížat pomíjíme mlčením. Falckrabě Fridrich ani arcikníže Albrecht neposlali, jak se zdá, nikoho, a wěci jejich zastupowány od plnomocníkůw baworských.

W Němcích, a zwláště w Poreyní, staly se byly w poslední době některé důležité proměny. Nejdůležitější byla ta, že na uprázdněné Kolinské arcibiskupstwí 14 14Feb.
února wolen byl Ruprecht, falckrabě Fridricha bratr wlastní; pročež falckrabě, aby nebyl na překážku potwrzení jeho u papeže i císaře, musel mírniti se w chowání swém, přízniti se s Adolfem Nasowským, jenž byl mezitím Dietherowi z Isenburka překwapením odjal město Mohuč, a propustiti na swobodu, ačkoli za wýplatu nemírnau, jaté w bitwě u Seckenheimu knížata, Jiřího biskupa Metského, Karla markrabě Badenského i Oldřicha hraběte Wirtemberského. Arcikníže Albrecht octnul se byl již zase w newoli s císařem bratrem swým; za to podařilo se, jakož sme již podotkli, auplné císařowo smíření s králem uherským. *Staw říše německé* byl wůbec neutěšený: nebylo již tuším swazku politického, jenžby ji byl držel dohromady. Císařowa moc a wážnost, ode dáwna podrytá, posledními událostmi naprosto byla zničena; poważowán již w něm ne císař, ale jen kníže domu Rakauského. Mezi kurfirsty nebylo jednoty ani důwěry, když Mohucký jeden byl ssazen, druhý ještě neusazen, Kolinský a falckrabě neuznáwáni, Trewerský a Braniborský nečinni, Saský jako mrtew, a předce stranili proti sobě wšichni. Ani sněmowé říšští, ani saudowé, ani obecné míry a spolky neupomínali wíce na jednotu říše; na sněmích zejména

1463 málokdy jewil se plnomocník jaký ze Sewerozápadních Němec; Burgundy, Šwejcary a Milánsko byly z poslušenstwí se již dáwno wytrhly. Jen církewní organisace a skrze ni wláda Římská netoliko udržowaly se we swé moci, ale i množily a wýšily se; by nebylo krále Českého, byloby se tuším Piowi II podařilo, užiti swé doby a přimísiti ke wládě duchowní w říši také žiwly politické.

23 Aug. Král Jiří wynesl *rozsudky* swé *w Praze*, dne 23 srpna: 1) mezi císařem a knížetem Ludwíkem Baworským, 2) mezi týmž Ludwíkem a markrabím Albrechtem, 3) mezi týmž markrabím a biskupem Bamberským, a 4) mezi
24 Aug. týmž a biskupem Wircburským; nazejtří 24 srpna následowala ještě námluwa mezi císařem a Sigmundem Tyrolským.[185]) Wšickni tito zápisowé prohlášeni s welikau slawností w kostele sw. Wíta téhož dne 24 srpna. Hlawní tohoto „*Pražského míru*“ zásluha byla, že přijat ode wšech stran bez odporu, a že jím tudíž učiněn konec šestiletému welikému rozbroji a krweprolití w říši. Rozdělení se stalo takowé, že nawráceny s wětšího dílu poměry práwní mezi stranami, jakowéž byly před počelím wálek. Mezi císařem a arciknížetem Albrechtem w Rakausích wyjednáwala stejnau dobau sestra jejich Kateřina markrabina Badenská nešťastně. Jen pře porýnské zůstáwaly Pražským mírem nedotknuty, ale kleštěna i zde cesta ke smíření a ku pokoji skrze náwrh nowý, dalekosáhlý a památný.

Náwrh ten směřowal k auplné *politické reformaci w říši;* chtělť nejen odstraniti příčiny rozbrojůw, ale i na

185) Zápisy tohoto míru tištěny některé in Müllers Reichstags-Theatrum, II, 178—184, u Dumonta, Schöttgen et Kreysig, jeden (24 Aug.) také w Kurz Gesch. K. Friedrichs, II, 238. Auplnější řadu jejich podáwá Neuburger Copialbuch XI, 359—378 w král. baworském archiwu we Mnichowě.

základech nowých powztýčiti císařowu moc zase, upewniti jednotu říše a wdechnauti do ní žiwot organický. 1462
Hlawní k němu idey naskytowal, we wlastenské swé péči, doktor Martin Mayr; král Jiří propůjčil se autoritau jména swého, a přední císařůw důwěrník, Jan Rohrbacher, pojat co třetí do spolku, ke snadnějšímu jeho prowedení.[186] Není wšak pochyby, že i doktor Mayr při spisowání článkůw řídil se nejwíce žádostmi a myšlenkami králowými.

186) O půwodu a osudech toho náwrhu našli sme w Neuburg. Copialbuch, XI, 392, při instrukci posla od knížete Ludwíka r. 1464 k biskupowi Pasowskému wypraweného zpráwu, kterauž pro důležitost její klademe zde celau: — „Mit Namen, so sey durch unsern herrn Kunigen von Beheym, den Robacher vnd Maister Marttein Mair ain vertzeichnuss zu Prage bescheen, wo die furganck gehabt hette, So wäre vnserm herrn Kaiser Ere vnd nutz In dem heiligen Reich frid vnd Einigkait dauon entstanden, auch die gericht auszgericht furderlich gehalten vnd voltzogen vnd doreczw solich swär straff die dann als die Rede lauten von anstossenden gesten vorhannden sind mit gutem fug verkumen werden, als sich das alles In verhorung derselben vertzaichnuss wol erfindet. Vnd als nun Maister Sigmund seliger die sach an vnsern herrn Kaiser vnd Maister Merttein an vnsern herrn phaltzgrauen vnd hertzog Ludwigen bracht haben, die herren all daran ein geuallen gehabet, als sich dann soliches ausz den briefen die der Kaisor phaltzgraue vnd hertzog Ludwig den Kunig zu Peheym geschriben haben erfindet. Dorzw so sey auch solhes darnach In sunderheit dem phaltzgrauen auch hertzogs Ludwigs Räte von vnsers herrn kaisers Rate zugeschriben vnd begeret worden das der phaltzgraue vnd hertzog Ludwig Ire Räte mit vollem gwalt hinabschicken sollten, das Sy dann auch also getan vnd sich Irs theils vor unserm herrn Kaiser vnd seinen Räten albegen erpoten haben, alles das zu tun, das die gemelt verzaichnuss Innhalt, Aber vnser herre Kaiser hab das noch zurr Zeit nicht getan.“ Tato „Verzeichnuss“ byla tentýž spis, kterýž my w témže Neuburger Copialbuch XI, 384—388 s jinými k němu náležitými aktami nalezli sme, a Const.

1463 O sw. Martině (11 Nov. 1463) měli we wší tajnosti sjeti se w Praze plnomocníci předních panowníkůw německých, císařowi, falckrabowi, knížete Ludwíka i markrabě Albrechta. Pak měl král předewším zprostředkowati auplné a konečné smíření mezi falckrabím a císařem, a sice na tom základu, aby falckrabě a bratr jeho Ruprecht Kolínský slíbili císaři wěrnost, oddanost a pomoc we wšem, co k rozmnožení jeho moci w říši čeliti bude, a za to aby od něho uznáni byli a potwrzeni za kurfirsty, zejména pak aby císař swolil k arrogaci, která w domě falckrabowě se byla stala. Také měl král přičiniti se o dokonalé srozumění mezi císařem a knížetem Ludwíkem we wěcech těch, kteréž ještě zůstáwaly nepořízeny. Po dokonání smluw takowých měli císař, král, falckrabě, kníže Ludwík a markrabě Albrecht wstaupiti wšickni mezi sebau do nejužší přátelské jednoty k obecnému dobrému říše swaté; císař měl wzíti na se péči o uklizení sporůw mezi mocí duchowní a swětskau, a zejména mezi papežem a králem českým, mezi kardinalem Brixenským a Sigmundem arciknížetem i mezi oběma Mohuckými arcibiskupy, wšak pod wýminkau, aby oni s ostatními knížaty swolili k wěcem následujícím: k uwedení obecného míru, k řádnému osazení a prowedení saudůw císařských, k rozepsání zwláštních daní a cel pro císaře po celé říši aspoň na tři léta i k ustanowení dostatečných císařských mincowen, aby wšude stejná i stálá mince zawedena býti mohla. Wšickni dotčení panowníci, a wedlé nich také kurfirst Saský, měli zawázati se mezi sebau ke skutečnému prowedení těchto

Höfler z jiného pramene wydal we spisu swém: Über die politische Reformbewegung in Deutschland im XV Jahrhunderte atd. München, 1850 na str. 37—43 in 4, poněkud neauplný, aniž dosti zpráwně wytištěný.

článkůw a držeti nad nimi ruku ochrannau každý w jiné 1463
části říše, začež měla jim také připadnauti částka daní a
cel císařských; země wšak koruny české nepojímány do
té organisace. Nadto měli dotčení knížata umluwiti se
předběžně w Praze o wšecky wěci, kterýchžby ještě potřebí
bylo, a zawázati se ke společnému jich podporowání
a prowedení. Potom měl císař rozepsati weškeré říši sněm
walný do Chebu k neděli Reminiscere (26 Febr. 1464) a
přijíti k němu sám, i předložiti články podtají umluwené
ku přijmutí za zákon w říši. Nepochybowáno, žeby prospěl,
kdyžby přední knížata se o to přičiňowali; a jestližeby
snad města říšská chtěla klásti odpor, že odepřením
jim bezpečného průwodu po zemích knížecích snadno
bude připrawiti je ku konečnému swolení.

Tento zde jen krátce a powšechně nakreslený náwrh nesli tudíž M. Sigmund Drechsler k císaři a doktor Martin Mayr k falckrabi a knížeti Ludwíkowi; markrabi Albrechtowi oznámil jej králůw sekretář Jošt z Ensidle tuším jen ústně. Falckrabě welmi ochotně přijímal jej, ale nawrhowal některé oprawy, zejména aby bratr jeho Ruprecht Kolinský také přijat byl do počtu předních knížat, jakož nápodobně i Fridrich kurfirst Braniborský, aby se nepravilo, že knížata wstupují mezi sebau do stálé jednoty, při čemž by prý každý wyjímati musel swé přátely, ale aby jen spojili se s císařem ku prowedení náwrhu, aby wýsady a práwa knížat neutrpěla tau organisací nižádné ujmy, aby daní těch, kteréž wybírány budau, také hrabata, páni a šlechta říšská wůbec s lidí swých podržeti mohli; aby ne s každé hlawy po groši, ale s desíti po zlatém wybíráno bylo; sněm weřejný aby na místě Chebu rozepsán byl do Normberka neb Řezna atd. Wyprawen tudíž od falckrabě i od knížete Ludwíka Martin Mayr k císaři, aby přimlauwal se u něho w tomto smyslu. Snadno jest

1463 pozorowati, že oprawami takowými základní myšlénka náwrhu, saustředění rozhodné moci w říši, značnau již utrpěla proměnu. Císař ale měl z celé wěci té s počátku weliké potěšení, a již se mluwilo, že učiní doktora Martina Mayra swým kancléřem říšským: nedal mu wšak s prwa jiné odpowědi, nežli aby falckrabě a Ludwík předewším zapsali se jemu k wěrnosti a pojistili mu částku daní, kteréž jíti měly ze zemí jejich; pak že hotow bude propůjčiti knížeti Ludwíkowi auřad nejwyššího hofrichtéře říše; ale o falckrabowě arrogaci neučinil ani zmínky. Markrabě Albrecht lekal se předewším toho, že w užší té jednotě měli místo míti dwa panowníci domu baworského: protož nawrhowal sice, aby do ní přijati byli ze wšech předních domůw po dwau osobách, z Rakaus císař a kníže Sigmund, z Čech král a kníže Viktorin, z Bawor falckrabě Fridrich a kníže Ludwík, ze Sas kurfirst Fridrich a kníže Wilém a z Braniboru kurfirst Fridrich i on Albrecht: ale wida že uskutečněním náwrhu strana Baworská předce získalaby wždy wíce nežli on, brzy postawil se upřímo jemu na odpor.[187]) Ze wšeho ukazowalo se, že jednání o prowedení jeho i při nejlepším snad zdaru swém prodlauží se mnohem wíce, nežli králi Českému milo bylo. K obyčejným překážkám, přirozené u Němcůw rozmyslnosti a wáhawosti, připojila se také mimořádná, mor w Čechách a w Praze, jenž počaw w měsíci září,[188])

187) Falckrabowy oprawy k náwrhu a císařowa prwní odpowěď Mart. Mayrowi daná stojí w témže Neuburg. Copialbuch, XI, 386—388. Martin Mayr byl u císaře w Nowém Městě 28 Oct. 1463: wiz Mich. Beheim str. 340. Jiné sem náležité zpráwy wydal Const. Höfler s částky w Kaiserl. Buch str. 101—109, s částky w Archiv österr. Gesch. von d. kais. Akad. d. Wissensch. Bd. VII, 1851, p. 26—40.

188) Monumenta histor. universit. Prag. II, 85. Eschenloer, I, 235, 253. Scriptores rer. Lusat. I, 82. Staří letopisowé str. 180.

zmáhal se co dále krutěji a trwal celý rok, takže již na 1463
sjezdy w Praze, ani o sw. Martině, ani později, mysliti se nemohlo, zwláště an král i s rodinau swau stěhowal se na zimu do Kladska. Co dále následowalo, aniž dosti známo jest, ani zde podrobně wyprawowáno býti může. Wěc přemítána téměř po dwě léta mezi císařem a knížaty, nežli utonula we praudu wěku. Král Jiří nadál se byl bezpochyby wíce wlastenské ochotnosti a obětawosti u knížat říšských, nežli jí nalezl; neboť arci bez obětí a bez obmezení swobod u poddaných moc panowníkowa nedala se zwelebiti. Wšak i král sám uškodil náwrhu, přiwěsiw k němu zwláštní spor swůj s papežem a chtěw udělati z tohoto spolu záležitost říšskau; nebo konečné zmaření té reformace stalo se posléze tuším méně neochotností knížat, nežli nedůwěrau a odporem stolice Římské.

Jakkoli pak časté a přátelské bylo té doby mezi císařem a králem dopisowání, reformace říšská wšak, i sám také mor, dáwali králi wítanau příčinu k odkladům w jednání, kteréž dle uzawření sněmu Brněnského s papežem skrze císaře wésti se mělo. Poselstwí nahoře dotčené k císařowu dworu newyprawено již nežli po nowém roku dosti pozdě. Mezitím král, ponechaw wýprawy zamýšlené proti Wratislawi, přičinil se o potrestání těch pánůw českých, morawských a slezských, kteří zpauru swau přikrýwali rauchem katolické horliwosti. Newíme sice, co předsebral proti dáwnému swému osobnímu nenáwistníku w Morawě, Hynkowi Bítowskému z Lichtenburka, kterýžto připojiw k sobě Bohunka mistra křížowníkůw Mailberských a některé roty bratrské z Rakaus, brzy po sněmu Brněnském, w měsících srpnu a září, otewřenau počal byl proti králi wálku.[189] W Čechách

189) Wiz o tom zpráwu podobnau od Const. Höflera we spisu: Die politische Reformbewegung atd. na str. 43 ku konci, a srownej ji se psaním králowým dne 15 Aug. 1464

1463 ale dal obehnati a dobyl konečně hrad manský Tollenstein, jehožto držitel Albrecht Berka z Dubé, člowěk zpurný a násilný proti chudině, zdráhal se státi k saudu a nechtěl jemu, co kacíři prohlášenému, zachowati wěrnost a poslušenstwí;[190]) we Slezích odjal z podobné příčiny zpráwu města Polkenhain Janowi Hajnowi z Černína (Tschirnau) i hrad Lehnhaus Janowi z Redern, zmocnil se hradu Fürstensteina i jiných sídel a měst, která wíce poslauchala Jeronyma Kretenského, nežli jeho. Nad tím rozhorliw se
3 Oct. Pius II dal 3 října stížné psaní k císaři. „Domníwáme se, tak prawil, že Welebnosti Twé není neznámo, kterak Jiří král český s katolíky we králowstwí swém nakládá: ano nám, kteří opodál žijeme, každodenně zalehají uši naříkaním a křiky nad ukrutností, které proti nim se dopauští. Nejsau to znamení mysli ku polepšení chtiwé, ano wšecko jeho úsilí k tomu směřuje, aby wšelikými prostředky, zjewně

(wiz dole). Bohuněk Achac mistr Mailberský byl sice rodilý Rakušan, ale co wálečník na spůsob Mladwaňka byl se prý cele počeštil. (Thom. Ebendorfer in libro Augustali.) O powýšení jeho na mistrowstwí r. 1460 skrze Pia II čte se in Chmel Material. II, 297.

190) Psal o tom Pius II císaři w tato slowa: Obsidet Tolmstein, quod dilectus filius nobilis vir Albertus Birke catholicus baro possidet, quoniam praestare homagium recusavit, ad quod praestandum illi velut haeretico non tenebatur, — we psaní 3 Oct. Wiz poznam. násl. Lepší wšak o té wěci zpráwy podal Jan z Wartenberka, foit Šestiměstský a pán Děčinský, w odpowědi swé 14 Jul. 1463 k arcibiskupowi Kretenskému, kdežto píše: Landrüchtig ist, wie Er Albricht rechtflüchtig wurdin ist der Kronen zu Behmen vnd vss gehorsam getrettin, vmb siner grossen gewalt vnd vnrechts willen, das her an manchem Manne begangen hat. — Als her desim gantzen Lande bekannt ist, so habe wir en vor ein vngetrawen Bosewicht gehalden, der sich aller redlikeit irwagen hat, der mordliche vnd grosse gewalt vnd vnrecht an sienen armen lüthin begangen had u. s. w. (Scultetus, III, 133.)

i pokrytě, úkladem i násilím potlačil katolíky a zwelebil kacíře. Wímeť dobře, kterak nepřestáwá o nás mluwiti a rozpisowati; wíme, jakowé zamýšlí a dělá náwrhy k záhubě wíry a k rozplození kacířstwí; wí také Jasnost Twá, jaké owoce přinesl sněm Brněnský. Jakoby tomu nebylo rozuměti, že to wše jen poslaužiti mělo jemu k získaní času, aby wíce a wíce rozséwati mohl bludy a šířiti zlost swau; zatwrzelé jeho srdce nikdy neobměkčí se. Tys nám zaň slibowal, Tobě k wůli showíwali sme posawad: i wyskaumej tedy rychle a oznam konečné jeho úmysly; neboť my, zaklínáni jsauce prosbami se wšech stran, abychom nedali owcí wěrných sežírati wlku drawému, nemůžeme prodléwati, abychom nečinili, což powinnost činiti káže." Císař psaní toto, zde jen krátce dotčené,[191]) poslal králi, kterýžto slibowal sice, ale jakož sme již připomenuli, nepospíchal wyprawiti poselstwí swého ke dworu císařowu. 1463

Udála se mezitím příhoda nenadálá i pro krále neméně nežli pro císaře důležitá; dne 2 prosince umřel náhle we Wídni arcikníže Albrecht, bezdětek. Wšeobecně prawilo se, že byl otráwen; lékaři Wídenští nechtěli proto ani pytwati těla mrtwého: ale nikdo nenašel se, by wyskaumal a potrestal zločince, a jediná tuším sestra jeho, Kateřina markrabina Badenská, meškawší ještě w Rakausích, želela smrti jeho úpřímně. Císař zbawen tím péče nejtěžší, soka nejnebezpečnějšího; smrt Albrechtowa uwolnila jemu, že od té doby méně potřebowal dobré wůle a pomoci krále českého; moc také jeho nápadem dědičným nejen upewnila, nýbrž i rozšířila se; stawowé hořejších Rakaus již 2 ledna 1464 w Linci uznali jej za pána swého. 2 Dec.

191) Našli sme je w MS. bibl. Paulinae Lips. Num. 1327 fol. 46. Zmínka o něm činí se také w Höfler. Kaiserl. Buch p. 103. Eschenloer p. 224.

1464 Jakož papež wynášel se wědomím tajných krále Jiřího náwrhůw, tak i králi dáno bylo prohlednauti záhy za raušku, která přikrýwala potud úmysly kurie Římské; klopotnost Jeronyma Kretenského usnadnila předwědy takowé. Nelze sice wěřiti, žeby pokaušel se byl až i o otráwení králowo, ačkoli zchudlý pán český, Jan z Wisemburka, kterýž podtají co donášeč slaužil stranám oběma, za takowé prý prowinění na Kladsku w měsíci březnu 1464 i čtwrcen byl:[192]) tím zjewnější byl ale podnět, kterýž od něho poskytowán odboji netoliko we Slezsku, ale i w Morawě.
24Feb. Dne 24 února psal nad to králi Albrecht markrabě Braniborský u weliké tajnosti, že Kretenský legat jednal mnoho s bratrem jeho kurfirstem Fridrichem i s ním samým skrze poselstwí, aby je popudil proti králi, slibuje jim nejen pojistiti za to peněz mnoho a některé z německých krajin koruny české, ale i spůsobiti, že stolice Římská usadí je na trůnu českém: což ale wše od obau bratří že zawrženo bylo.[193]) I není pochyby, že markrabata Braniborští nebyli prwní, kterým takowé podáwaní stalo se, nýbrž že ono předešlo u krále Polského s podobným nezdarem; a poněwadž Jeronym Kretenský opu-
25Jan. stil byl Wratislaw již 25 ledna 1464, zůstawiw na swém místě Balthasara de Piscia k ochraně města, muselo jednání takowé ještě před koncem roku 1463 počato býti. Bylo z něho patrno, že již dwůr Římský nakládal s zeměmi koruny české jako se statkem práwně odumřelým.

192) Eschenloer (str. 228 sl.) líčí příběh ten obšírně, a zwláště kterak Jan z Wisemburka jda na smrt odwoláwal wše, co byl w té wěci seznal, ale hejtman Kladský Hanuš Welfl z Warnsdorfu ausměšně odpowídal, že odwolání takowé stalo se prý jen náwodem zpowědníkůw a kněží atd.

193) Albrechtowo psaní o tom wydal C. Höfler necelé w Kais. Buch str. 94, a dodatky k němu J. G. Droysen we swé knize, II, 320.

Císař uložil byl knížatům říšským rok na dwoře swém Nowoměstském k neděli Oculi (4 Mart. 1464), a král Jiří slibowal wyprawiti k němu konečně také poselstwí swé, očekáwané již od Brněnského sněmu: ale poslowé, mezi nimiž nejdůležitější byli Prokop z Rabšteina kancléř a Beneš z Weitmile, přišedše teprw we druhé polowici března, omlauwali opozdění swé welikými powodněmi, kteréž po zimě příliš kruté náhle učinily cesty neschodné, pak nebezpečím na cestě od rot rakauských, podporowawších odhoj Hynka Bítowského. Wyřídiwše tedy poselstwí swé dle instrukce ode sněmu Brněnského wydané, připojili k němu stížnost na Kretenského arcibiskupa Jeronyma, kterýžto nezachowáwaje prý nařízení papežowa, brojil proti králi příliš nesprawedliwě, a žádali, aby process počatý proti Janowi knížeti Zahaňskému, za příčinau Balthasara bratra jeho, zastawen byl také. Legatowé papežowi na císařowě dwoře, Dominik biskup Torcellanský a Rudolf z Rüdesheimu, (kterýž poslední za nowé swé zásluhy mezitím powýšen byl na biskupstwí Lavantské,) w odpowědi swé nejprw osprawedlňowali wše, cokoli papež jak wůbec proti králi Jiřímu, tak i zwláště w záležitosti města Wratislawi byl učinil, dokládajíce, že k tomu pohnut byl ne osočowateli jakýmikoli, ale náwodem swé wlastní maudrosti a sprawedliwosti; pak co do legata do Čech požadowaného prawili, že přijde, jak mile král prwé splní wše skutkem, co dotud jen slowy prý a přísahami byl slibowal, jináče žeby ho tam ani potřebí nebylo: nebo chceli král, jakož dí, otewříti císaři mysl swau, to že wždy může a že jich jest legatůw k tomu dosti, aby w té wěci působili, čeho bude potřebí; ujišťowání, že král katolíkůw neobtěžuje, slyšeli rádi, ačkoli otce swatého docházely prý o tom zpráwy odporné; o arcibiskupowi Kretenském bylo jim nepodobné k wíře, žeby měl co činiti jinak,

1464 nežli mu od stolice swaté bylo nařízeno, a process o knížetstwí Zahaňské prawili že co wěc wedlejší přestane sám, jak mile we hlawní wěci wyplní se wůle a rozkaz otce swatého, k čemuž, aby bez prodlení se stalo, že raditi, prositi a napomínati důrazně dosti nemohau.[194]) Pan Prokop Rabštein, kterýž odpowěd tuto před swým z Nowého města odjezdem poslal králi, přidal k ní od sebe psaní obsahu značného a památného: neboť pochwáliw prwé jeho zásluhy o upokojení wlasti a zemí okolních, „zdá mi se," prawil, „příteli twému nejwěrnějšímu, že jakož skrze to, kteréž neopatrně učinil si, wyznání, a wíce ještě skrze mé dlauhé, jakož wíš, trestání a Fantinowo jetí, papežských legatůw nehodného učinil si se, tak abys neprodléwal poraditi žiwotu swému skrze pokornau prosbu a skutky oprawdowé. Před očima, což mluwím, zachowej: že o Tobě tak zjednáno jest, že žádný rozum lidský Tobě pomoci nebude moci, proti kterémuž bůh bude bojowati. Protož učiň, králi nejmilostiwější, toto s domem swým spasení, s králowstwím pokoj a s křesťanstwem stowařišení: neb co Twému rodu pomůže, jestliže zawrhlby sám chtě to, kteréhož prwé došel si, králowské důstojenstwí" atd. A Kapistranůw někdy towaryš, bratr Gabriel Rongoni z Verony, kterémuž k libosti král r. 1460 uwedl byl do kláštera u sw. Ambrože w Praze bratří jeho řeholy, psal mu nápodobně w příležitosti této: Kterakau slušnost, nýbrž wíce milost, při Tobě on Kristůw náměs-

194) Responsio domini episcopi Torcellani legati apostolici facta oratoribus D. Regis Bohemiae in praesentia D. Imperatoris cum consilio D. Rudolphi episcopi Laventini stojí w MS. Sternb. p. 415, 416. Tamtéž čte se i p. 468, psaní Rabšteinowo a p. 494 Gabrielowo z Verony, oboje w českém jazyku. Srwn. Eschenloer, II, 235. (Wiléma Kostky, kteréhož tento spisowatel mezi posly jmenowal, nebylo té doby žádného na žiwě.)

stek zachowáwal jest, i wšecken swědčí i také diwí se 1464
swět. Již jakožto k čtwrtému létu trpěliwě očekáwal jest od pečowání otcowského nepřestáwaje, až jatého posla jeho, kterýž Tobě i Twým spasení jednal jest, rozličnými trápil si žaláři, k nemalé boží a stolice papežské potupě. Protož nyní ač Tě tresce metličkau otec, nediw se králi, aniž proto, jakoťby se nesprawedliwé dálo, popauzej se, ale raději k Twých newděčností (s odpuštěním mluwím) želení se obrať a již ne slowa, ale skutky, kteréž žádají se od Tebe podlé přísahy, ukaž. Neboť ačkoliwěk u kořene sekyra položena jest, wšak tím udeřením, předejdešli wětšího a mocnějšího, neupadneť, ale uzdrawena bude rána učiněná. Pakli, jehož bože nedej, obyčejné Twé cesty a wymýšlené okolky déle zachowáwati budeš, wěř mi, přátelskyť mluwím, jakož znáš můj obyčej, nedalekoť jest od Tebe a od domu Twého zkažení a weliký, kteréhož se snad nebojíš, pád. Pamatuj, kterak jest těžko proti ostnu se zpěčowati, a rozjímej, kterak ode dáwna wšickni jakkoli mocní swěta páni, kteříž proti té swaté stolici papežské pozdwihli se, zahynuli, an proti bohu nižádný šťastně obstáti nemůže. Pán náš Ježíš Kristus oswěť duši Twau a dejť w prawdě pomoc poslušenstwí, we kterémžto weškeren Twůj žiwot záleží“ atd. Nebylť jistě ani „tyranem,“ ani „utlačitelem katolíkůw“ ten, ku kterémuž řeči takowé od „přátel“ jeho wedeny býti mohly.

O wýpadku *wyjednáwaní Nowoměstského* dowídáme se ze psaní w Praze dne 27 dubna daného, že „pan Jan 27 Apr.
Rohrbacher s těmi posly, kteréž král měl u císaře, do Prahy přijew, nad tu odpowěď, kterauž přinesli poslowé, wzdáwal ozdobnými slowy díky weliké králi a pánům za císařowo wyswobození z rukau nepřátel, a prawil, že císař podáwal se dle námluwy w Korneuburce a w Encersdorfě uzawřené, že chce rád, cožby mohl a uměl, učiniti ke cti

1464 a k dobrému králowstwí i králi, žiwota swého i statku nelituje; a že o to, což bylo mezi papežem a králem i korunau, poselstwí učinil, činí a činiti chce, nýbrž budeli toho potřebí, že i sám osobně ku papežowě Swatosti jeti chce a přičiniti se, aby ta wěc k dobrému konci byla přiwedena. I ačkoli mnoho jiných řečí bylo, wšak na tom zawřeno, že jeden z legatůw, biskup Laventský, již do Říma wyprawen o to, aby wždy sem k nám do Čech legat s plnou mocí poslán byl ke srownání těch wěcí, kteréž jsau mezi papežem a králem.[195])

Nenadálau smrtí králowny uherské, Kunhuty Kateřiny, kterážto na hradě Budinském brzy po náwratu manžela m.Feb. jejího co wítěze z wálky Bosenské, ku konci měsíce února 1464, porodem nešťastným umořena,[196]) utrpěl otec její král Jiří netoliko w rodinném, ale i w politickém ohledu welice. Ztracen tím jediný přístup a klíč k srdci krále Matiáše, kterýžto nemilowaw kromě mladé a krásné manželky swé nikoho, ze zetě brzy stal se nepřítelem. Neb 14Apr. ačkoli nedlauho potom, 14 dubna, w Budíně smlauwa

195) We psaní o tom, w Archivu českém, IV, 101, stojí také zpráwa, že Rohrbacher té doby přinesl králi 20 tisíc zlatých dluhu; což dobře se shoduje se slowy, kteráž Albrechtowi markrabi Braniborskému psali z Nowého Města 7 Apr. 1464 jeho plnomocníci: H. Hanns wirdet itzund hinein gein Beheim reitten, seiner schuld halben, darumb man jm hart anliegt, vnd ist XXVI tausend ungar. Gulden. (Archiv f. österr. Gesch. Bd. VII, 1851, str. 29.) Dle toho zdá se, že to byl jeho dluh, ne císařůw.

196) Příčinu smrti její udáwá Dlugoš (p. 323) wýslowně, protož nelze wěřiti, co prawí Pešina (Mars Morav. p. 742,) žeby umřela byla „phthisi consumpta", čehož pramenowé jeho, Lupáč ani Weleslawín, w kalendářích swých ke dni 8 Mart. ani nepoložili. Smlauwa 14 Apr. tištěna u Sommersberka, I, 1045, odtud pak u Praye, Katony a jiných.

přátelská mezi králowstwími českým a uherským zase 1464
utwrzena jest, neměla wšak moci, aby spříznila osoby králowské mezi sebau.

Chladné krále Matiáše we wěcech jeho tchána účastenstwí wyjewilo se zwláště w jednání s rytířem Antonínem Marini ze Grenoble, kterýžto co posel krále Franského, Polského i Českého pospolu přišel k jeho dworu w běhu měsíce března 1464. Rytíř ten měl zí- Mart.
skati krále Uherského pro náwrh, o kterém již mluwili sme, a jehož aučel bylo užší spojení wšech mocností swětských dohromady, aby pokoj we křesťanstwu wůbec uweden a zachowán, a jak náwalu Tureckému, tak i přechwatům kurie Římské bráněno bylo. Co a kterak tu mluwil a jednal, známo jest nám jen z odpowědi, kteráž mu od raddy králowy dána byla. Král Matiáš byl prý wděčen jeho mnoholetého snažení a putowání, aby wšecky národy křesťanské přiwedl k jednotě, swornosti a pokoji. „Připomínali ste obšírně," tak prawí se w odpowědi dotčené, „jakožto za wěc hlawní, kterak nejjasnější král český na místě swém a poněkud i na místě krále našeho, jeho bratra i syna, wás wyprawil k jednání těch wěcí k nejkřesťanštějšímu králi Franskému, a kterak týž král Franský, ke wšemu jsa hotow, kdybyste jen byl měl plnomocenstwí, bylby hned o to wstaupil w záwazek smlauwy se wšemi panowníky křesťanskými. Kteréžto wšeobecné smlauwy některé hlawní punkty také předložili ste, w nichž mezi jinými řeč byla o wyslancích králůw a knížat, ježtoby na určitá místa i w určité doby se scházejíce, cokoli kdy pro dobré obecné potřebného se nahodí, zespolka nařizowati plnau moc měli. Na to nejjasnější král náš odpowídá, žeby nic nemohlo udati se žádaucnějšího, nic lepšího a prospěšnějšího, nežli kdyby národowé křesťanští, tolikerým prostranstwím od sebe wzdáleni, jazyky nad to a kroji,

1464 mrawy a ústawami, chtíčemi a snaženími tak welice rozdílní, ba i starodáwnými nechutmi a nenáwistmi až i do každodenních téměř mezi sebau wálek zapletení, mohli jakoby w jedno tělo spojeni a k trwalé swornosti a jednotě přiwedeni býti. Toť by byla nejwýbornější a jediná swého spůsobu cesta ku pojištění obecného dobrého, ke wzdělání Římské církwe i říše, k wyhlazení pohanstwa i k rozšíření prawé wíry. Ostatně o záwazku takowémto wšeobecné jednoty nestala se u krále našeho po tu dobu zmínka nižádná; i slušně bylby Jeho Milost nadál se od krále Českého dříwe náležité o tom zpráwy, nežli něco takowého jeho jménem předsewzato bylo. Neboť ačkoli on byl otcem, tento synem, má wšak i syn swé králowstwí, swé rozdílné aučely, swé raddy a ohledy zwláštní, aniž potřebuje, aby zaň jednal kdo jiný. S nejkřesťanštějším ale králem Franským král náš nejjasnější již dáwno přál sobě míti smlauwu přátelskau, a protož nyní podáwanau rád a wděčně přijímá, dobře wěda, že král ten nad jiné krále křesťanské ušlechtilostí rodu a wýsostí důstojenstwí předčí, a protož že jemu dobře náleží jednati wěci tak weliké a důležité. Poněwadž ale ony nowé jsau, aniž mohly ještě w radě králowě dostatečně rozjímány býti, zdá se Jeho Jasnosti, že slušné jest, poraditi se o nich také s těmi, s kterýmižto we zwláštním stojí dorozumění, jakožto s Benátčany, a zwláště s oběma hlawami křesťanstwa, stolicí totiž papežskau a císařskau Wýsostí, dříwe nežli se přistaupí k učlánkowání jejich. Chwálí také král náš, že swolání obecného koncilium, o kteréžto usilowali zwláště kurfirstowé říšští, od krále Franského zawrženo jest. Tato wěc práwem ponecháwá se papeži, k jehožto důstojenstwí náleží oprawa církwe; aniž widěti jest, jakýby této doby koncilia užitek nésti mohly, ježto dáwaly často příčiny k rozbrojům w církwi, jichž potřebí jest nyní zwláště

uwarowati se.“[197]) Již z odpowědi této patrno se činí, že 1464
strana kuriální na dwoře uherském wedla slowo weliké a rozhodné: a ještě wíce wyswítá to z wyznání Mariniho, že jej w Uhřích někteří biskupowé chtěli až prý we klatbu wehnati. Nicméně král Matiáš, chtěje zawděčiti se Ludwíkowi XI, dal swé swolení, aby o wěci té na dwoře Franském dále jednáno bylo. A podobně učinil také Kazimír král Polský, o jehožto wšak smýšlení a jednání w té wěci zpráw bližších se nedostáwá.

Dne 16 máje 1464 wyjelo z Prahy slawné poselstwí 16Mai.
ku králi Franskému o prowedení smluw protikurialních mezi panowníky křesťanskými. W čele jeho stáli pan Albrecht Kostka z Postupic, tehdáž foit dolní Lužice, a dotčený již Antonín Marini z Grénoble; komonstwo jejich záleželo asi ze 40 osob, nejwíce panošůw a služebníkůw páně Albrechtowých. Jakož wůbec we druhé polowici XV století rod panůw Kostkůw na Litomyšli wynikal takořka dědičně wzdělaností a diplomatickau spůsobilostí nad jiné rody české, tak zwláště pan Albrecht byl na slowo wzat jak pro swé umění wálečné, tak i pro učenost a lásku k literatuře, pro jemné šlechtické spůsoby a mrawy; cizincům pak stal se tím příjemnějším, že nehorlil o kalich, jako starší jeho bratr Zdeněk, anobrž časem welmi patrně chýlil se ke straně pod jednau, zachowáwaje wšak wždy wěrnau oddanost králi swému. Denník toho poselstwí wedl jeden z jeho panošůw, jménem Jaroslaw, welmi krátce sice, ale dosti rozumně a zajímawě.[198]) Widěti z něho

197) Celý ten spis zachowal se we sbírce wydané pod titulem Epistolae Mathiae Corvini regis Hung. parte I, epist. 62, p. 120, a odtud tištěn také u Katony, XIV, 704—712. My z něho podali jen wýtah wěcí nejdůležitějších.

198) Ze sauwěkého rukopisu, nalezeného w archivu města Budějowic, wydali sme celý ten denník, ač s některými

1464 hlubokau tu nenáwist, s kterau Čechowé tehdáž potkáwali se u obecného lidu w Němcích téměř wšude; we Francii zase stíhala je nezbedná zwědawost a „ztřeštěné" obdiwowání se, že byli lidé, a ne lidožrauti a diwochowé. Jim zase w cizině nic w oči nebilo, jako přílišná swoboda w obcowání obojího pohlawí mezi sebau, hojnost wšude a dotírawost weřejných tak řečených „krásných paní," a swětácký kněžstwa duch i mraw; nábožný a mrawní rigorismus podobojích zrcadlil se we slowích Jaroslawowých. Poslowé zawítawše, z poručení králowa, w Anšpachu, Stutgartě a Badenu na dwořích tamějších panowníkůw, přijati byli wšude se zdwořilostí náležitau, we Štrasburku museli od „těch hrdých měšťan" wypůjčiti sobě 100 příprawných oděncůw, aby neupadli w osidla, kterážto zwláště w horách na hranicích Franských kladl jim laupežnický hrabě Hanns von Ebersburg. We městě Bar le duc pobywše dwa dni (13—14 Jun.) u krále Sicilského Renata z domu Andegavského, chowáni jsau welmi čestně. Potom we městě Amiens stíží doptawše se bytu králowa, ježto prý po lowích se talácel, i oznámiwše jemu w St.
22Jun. Pol 22 června příchod swůj, obesláni jsau od něho do města Abbevilly k wýslechu; wšak ani tam nepřijel Ludwík XI, ale museli k němu zabrati se do wsi Dompierre, kdežto
30Jun. w jakési twrzi, ležící w bahnech, dne 30 června, u přítomnosti králowny a bratra jejího krále Cyprského měli prwní audienci. „A když nás před krále pustili, (tak wyprawuje Jaroslaw) tu pan Albrecht Kostka nejprwé powěděl pozdrawení od krále Českého a dal hned list wěřicí, a pan Anton také učinil pozdrawení od krále Uherského

censurními nedostatky, w prwním swazku Časopisu českého Museum w roku 1827 na str. 40—67. Německý z něho wýtah podán w Monatschrift der Gesellsch. d. böhm. Museums, 1827, März, na str. 44—59.

a Polského, a také hned od obau králůw dal listy wěřicí. 1464
Tedy král četl sám ty listy swé radě, a nejprwé krále Českého; a wšecky je přečetw, kázal panu Kostkowi a panu Antoniowi, aby sedli na stolici proti k tomu připrawené. A oni se zbraňowali a nechtěli seděti, až rada králowa řekla, že jest ten obyčej, aby poslowé králowští sedíce poselstwí dáli. A prwé než sau sedli, přistaupili k nim dwa z raddy, žádajíce od krále, aby co nejkratčeji mluwili. Tedy pan Albrecht slíbiw tak učiniti, sednul a omlauwal se nejprw, žeby raději rytířské běhy chtěl wésti, nežli před tak mocným a nejkřesťanštějším králem mluwiti; a tak mluwil dobře dlauho a mnoho, jehož sem nemohl wšeho popsati. Než krátce konec a rozum wší té řeči byl jest tento: že král Český prosí a žádá krále Franského, jakožto krále nejkřesťanštějšího a toho, jenž miluje obecné dobré křesťanstwa, aby ráčil učiniti swolání a sněm králůw a knížat křesťanských, aby se oni osobně, anebo raddy jejich s plnau mocí, sjeli w jedno místo a jeden čas, kdežby a kdyby král Franský ukázal a položil; a že toho žádá král Český pro chwálu boží a pro zwelebení jak obecné církwe, tak i říše křesťanské; a to jest dobře široce wykládal, že jest tomu jednak byla hodina neb wíce. Také pan Anton mluwil o tauž wěc, od krále Polského latině, a od krále Uherského fransky, ačkoli přednášel od obau králůw wíce, nežli pan Kostka; neb wyprawowal, kterak se jemu wedlo u krále Uherského, že sau jej tam chtěli někteří biskupowé w kletbu wehnati a co jest tam slyšel, kterak papež rozpisowal o králi Franském, haněje Jeho Milost; též i o příhodách, které sú se jemu dály u krále Polského; wykládal také, co se mu přihodilo, když jel od krále Franského ku pánům Benátčanům, a kterak se ku králi Franskému králowé Český, Polský i Uherský laskawě mají, a

1464 jich lidé poddaní kterak welice milují krále i zemi Franskau, a zwláště že páni čeští welmi jsau jim příchylni i páni Benátčané. A to wše welmi jest široce wymlauwal, latině i fransky. Na to král dal odpowěd skrze sekretáře swého Rolanda, že wěc ta, o kteréž mluwili, byla weliká i potřebowala dobrého rozmyslu; protož abychom jeli zase do Abbevilly, král že brzy za námi tam přijede.“.

W jednání počatém w Abbeville, před králowým příjezdem, s jeho raddami, zejména s patriarchau Jerusalemským, s biskupem Ebroickým (d'Evreux) a s kancléřem, zkusili wyslanci čeští hned od počátku, jak nesnadná byla úloha jejich. Netoliko z Říma byla je již předešla wýstraha, nýbrž i z Čech samých byly přišly hanliwé listy, že král Český byl prý w papežowě kletbě, že wyslanstwo celé bylo kacířské, a protož že Francausům neslušelo dáti se s nimi do záwazkůw jakýchkoli. Na dwoře Ludwíkowě XI nebylo tehdáž gallikanismu; jakkoli král osobně w newoli byl s papežem, raddowé wšak jeho byli kurii oddaní, a usilowání jejich, odwrátiti swého pána ode wšeho spojení s kacířskými žiwly, bylo patrné; nejen zajisté zamítali každý pomysl na parlament onen králůw a knížat, ale nechtěli ani obnowení dáwných smluw přátelských mezi Francií a Čechami. K tomu cíli chápali se wšech záminek a prostředkůw: brzy plnomocenstwí poslancůw nebylo jim dosti prostranné ani dosti určité, brzy báli se, aby smlauwa nebyla na ujmu wéwodowi Burgundskému co do země Lucemburské, brzy titul krále Českého nehodil se dobře k titulu krále Franského atd. Hlawní wýjew líčí Jaroslaw slowy následujícími: „Po několika dnech, ještě wždy před králowau příjezdau, obeslali sau pana Albrechta i pana Antonie spolu pan kancléř, patriarcha Jerusalemský, biskup Ebroický a jiná radda krále Franského do páně kancléřowy hospody. Tehdy sau šli a tam s nimi dworná

hádání měli; a žádného do pokoje nepustili, než je samy 1464
dwa. My pak Ruprecht, Wáclaw Strachota i Jaroslaw poslauchali sme u jakéhos okna, ani na se křikají a se hádají, a zwláště o tom sjezdu neb sněmu králůw a knížat, prawíc že toho nesluší žádati králi českému, zwláště bez powolení otce swatého a císaře křesťanského, a žeby to nejlépe příleželo jednati otci swatému s císařem, a aby se král český w to nepletl; i o to spříznění krále Českého s králem Franským, žeby to nemělo býti bez wědomí otce swatého. Jiných mnoho řečí uštipných a neužitečných zwláště patriarcha, kancléř a jakýs mistr mluwili, ježto sem jich wšech nemohl psáti ani spamatowati. K jich řečem nejprw počal odpowídati pan Anton horliwým a křiklawým hlasem, řka: „ah! wy kněží, wždy chcete aby bez papeže nic dobrého nebylo jednáno!“ a jiného mnoho mluwil, welmi se hněwaje. A pan Albrecht také prawil, že „wšecky wěci, kteréž na otce swatého slušejí, zachowáwáme jeho Swatosti, a též i Císařowě Milosti: ale diwná jest wěc, že wy preláti nerádi widíte a nedopauštíte, aby co dobrého swětští lidé sami mezi sebau jednali, než wšecko aby skrze moc a důstojenstwí prelátské šlo, a o wšech wěcech swětských abyste wy duchowní wěděli.“ A jiného také mnoho mluwil, dotýkaje, že bez dowolení otce swatého může kdo chce s kým chce dobře býti atd.“ Slowa ta jsau sama w sobě zřetelna, i nepotřebují dalšího wýkladu.

Mluwilo se na dwoře císařowě té doby, že Ludwík XI zaměřowal ctižádostí swau až ku koruně Římské, a netoliko hleděl podmaniti sobě říšské město Mety, ale že naproti wéwodům Burgundskému a Milanskému počínal si již skutečně jako král Římský, a že chtěl i táhnauti do Říma pro korunu. Na českém dwoře jmíno to za pauhé klewety: ale není nemožné, že řeči ty nebyly nežli pauhý překlad idey krále Jiřího w obecný jazyk časowý, které-

1464 muž předseda sněmu králůw křesťanských nemohl býti kdo jiný, nežli císař Římský. Buď tomu jakkoli, wždy nám ono poslaužiti může k wyswětlení, proč Ludwík XI chowal se k wyslancům českým poněkud jinak, nežli tomu
10Jul. chtěli radowé jeho. Přijew totiž do Abbevilly 10 července, zwal je, aby jeli s ním dále do města Dieppe na břehu
15Jul. mořském; wšak ani tam nejednal s nimi mnoho, ale 15 července wolal je zase k sobě „na jakéhos měštěnína z Diepa twrzici dobře špatnau jménem Novillu“ (Neuville), tři leuky od města. Tu potom ustanoweno, že pro další jednání w té wěci přijeti mělo poselstwí Franské do Prahy po Wšech Swatých, a král přijal pana Albrechta Kostku hned do tajné raddy swé i nařídil, aby smlauwa přízně mezi ním a králem českým dle žádosti českých wyslanců wyhotowena byla. Biskupům, kteří tomu w radě odpor klásti chtěli, řekl prý Ludwík XI: buď komu libo nebo žel, já chci s králem českým přítel býti! Trwalť nicméně ještě celý týden, „pro jich dworné kejklowání,“ nežli zápis o spříznění obau králůw, datowaný we městě Dieppě
18Jul. 18 července, wyhotowen, zapečetěn a wydán byl. W něm slibowali sobě králowé, že budau swoji bratří, přátelé a spojenci na wše časy budaucí, pro dobré a poctiwé jak králowstwí a osob swých, tak i církwe a weškeré říše křesťanské.[199]) O parlamentu politickém králůw a knížat křesťanských nestalo se w zápisu ani zmínky; byloť jed-
23Jul. nání o něm odročeno. Dne 23 července w městu Ruanu (Rouen) rozjeli se poslowé: pan Antonín Marini zůstal we wlasti swé, aniž o něm stáwá zpráwy další; pan

199) Tištěn jest u Goldasta in appendice document. p. 191, original jeho chowá se w c. k. tajném archivu we Wídni. Tam jméno Mariniho wšude psáno jest „de Gracio“ tedy Gratianopoli (Grenoble), jakož i w archivu Benátském auplněji wyloženo stojí.

Kostka přes Paříž, Orleans a Lyon, Genevu, Konstancii a 1464
Inspruk wrátil se se swými do Čech teprw w měsíci září.

Odročení otázky o parlamentu dotčeném bylo tuším jen politický eufemismus, ano skutkem znamenalo její pohřbení; aspoň o dalším jednání w této wěci nic není wědomo, ačkoli král Jiří zůstal i dále we spojení s Ludwíkem XI, a swé idey ani později nepustil cele z mysli. Nebylať ona za wěku jeho tak ideologická i nepraktická, jakoby se zdáti mohlo. Poslední walní sborowé, zejména Konstanský a Basilejský, poslaužili byli mocnářům a národům křesťanským netoliko za církewní, ale i za politické střediště; sporůw mezinárodních množstwí weliké podáwáno bylo jim k rozsauzení. Zrušením koncilií neodstraněna u národůw potřeba střediště takowého pro záležitosti jejich swětské; a pokusem sjezdu Mantuanského dal Pius II wěděti, že uznáwal sám také přiměřenost a whodnost jeho; žiwý pocit pospolnosti a solidárnosti národůw křesťanských zatemněn a udušen teprw událostmi pozdějších století. Kdyby ona idea byla uskutečnila se, bylaby dějinám Europy záhy dala směr nowý a blahodárný. Ale ku prowedení jejímu bylo potřebí na trůnu Franském asi Jindřicha IV, a nikoli Ludwíka XI; hynauť idey, kdekoli panuje hluboké, hrubé sobectwí.

Mezitím potkalli se král Jiří s nezdarem při wšech ideách a předsewzetích swých, mohl aspoň kojiti se potěchau, že ani welikému jeho protiwníku, papeži Piowi II, nedařilo se o nic lépe. Dáwné tohoto snažení, sebrati wšecky síly křesťanstwa proti Turkům, nenabylo žiwota oprawdowého ani prohlášením slawným a hlučným, že chtěl sám, ačkoli stár a churaw, postawiti se w čelo wýprawy wšeobecné. Brzy ukázala se skutkem marnost řečí, že když náměstek Kristůw na zemi s bratřími swými kardinaly pod znamením kříže potáhne do boje nápřed,

1464 žádný pán a panoše, žádný král ani kníže we křesťanstwu nebude tak zbabělým, aby zůstáwati chtěl pozadu: když
19Jun. 19 čerwna papež opustil konečně Řím, proti nepřátelům do pole se bera, počítalo se arci něco sběře křižácké ze wšelikých zemí okolo Pisy a Jakýnu (Ancona), ale nikde wojska připrawného, ani po zemi, ani po moři, ježtoby zpupné moci Mahomedowě bylo co roweň k odporu po-
15Jun. stawiti se mohlo. Před odchodem swým ale, 15 čerwna, kázal ještě wyprawiti proti králi Jiřímu půhon řádný, aby obžalowán jsa z kacířstwí, we 180 dnech dostawil se osobně k saudu před stolicí apoštolskau.[200]) Byl to poslední památnější skutek jeho pontifikatu. Císař pak, když bully o tom jej došly, smělostí a odwahau neobyčejnau potlačil a umořil je, takže ani řádně prohlášeny nebywše, nižádné w Čechách nemohly spůsobiti škody. W Jakýnu poležel Pius II několik neděl w těžké nemoci, dwa dni před swau smrtí dočkal se sice té útěchy, že s lůžka swého spatřiti mohl loďstwo Benátské, ano blížilo se konečně: ale když
15Aug. 15 srpna, brzy po půlnoci nastal konec žiwota jeho, wrátilo se i ono i kollegium kardinalské zase domůw, peníze pro wýprawu sebrané poslány Matiášowi králi Uherskému co subsidie, a o strojení k wálce turecké nebylo wíce ani řeči.[201])

200) W bulle o tom wydané opakuje se celá téměř historie husitská z nowu, ale dosti nezpráwně. Tak prawí se ku př.: Cum essemus Senis ex Mantua reversi, Georgius misit ad nos Johannem de Rabstein etc., kdežto wědomo, že poslání ono stalo se před sjezdem Mantuanským, atd. MS. Sternb. 313. Eschenloer, I, 249.

201) O umoření bully půhonné dne 15 Jun. 1464 skrze císaře swědčí Peter Eschenloer, I, 252. Proto král Jiří w pozdějších spisech swých obyčej míwal ignorowati je naprosto. O událostech jiných dal zpráwu nejlepší kardinal Jakub Piccolomini l. c.

ČLÁNEK ŠESTÝ.

PODRYWY ZMAŘENÉ.

(*Rok 1464—1466.*)

Počátky a půwod jednoty panské, a pohled na státní práwo české. Odboj Hynka Bítowského w Morawě. Papež Pawel II a jednání biskupa Jošta, Jana Rohrbachera i pana Hynka u něho. Legat Rudolf Lavantský u císaře a dobýwaní hradu Cornšteina. Sněm o hromnicích w Praze. Zdeněk ze Šternberka a biskup Jošt w Čechách. Poselstwí od jednoty panské na sněm do Prahy a sjezd na Zelené hoře. Král pohnán k saudu do Říma. Nowý náwrh jeho ke smíření a úmluwy Trnawské. Král Matiáš nabízí se papeži proti králi Jiřímu. Papež zapowídá krále poslušnu býti, a tento hájí se skrze Martina Mayra. Dopisy mezi kardinalem Karvajalem a Řehořem z Heimburka. Papežowa odpowěd na náwrhy Baworské. Neprospěšné jednání legata Rudolfa we Wratislawi. Zpaura Plzenská. Jednání s pány w Budějowicích a w Raudnici. Stání mezi králem a jednotau panskau i Plzenskými. Dobré čáky u krále a obranný list Řehoře z Heimburka.

W událostech potud wyprawowaných poznati nám 1464
bylo celau řadu náwrhůw důmyslných a welikolepých, kterýmiž král Jiří snažil se wybřednauti, co podobojí, z osamělého postawení swého we křesťanstwu, a ochrániti wěc

1464 swau přiwěšením jí k některému celku práwních poměrůw mezinárodních buďto již od dáwna uznaných, aneb teprw nowě uznánu býti majících. Neboť ta i nejiná byla původní a hlawní příčina jeho krátkého bažení po koruně Německé, jeho náwrhu k oprawám w říši, i také ušlechtilého snění o stálém parlamentu králůw a knížat křesťanských. Spolu wšak porozuměli sme, kterak a proč wšecka takowá úsilí chybila se s účinkem, ana wýtečná organisace moci hierarchické w Europě odolala takowým autokům a zmařila je wšecky. Následkem toho králi, při smrti papeže Pia II, kromě hranic jeho říše již nezůstáwalo podpory jiné, nežli nejisté sympathie osobní, kterýchž byl u panowníkůw sausedních nabyl maudrým, důrazným a nezištným počínaním swým.

A wšak i uwnitř jeho říše našly se zárodky zlého, kteréžto dočekawše doby přízniwé k rozwinutí swému, padaly do wáhy nepřátelské a wzrostly brzo w sílu nebezpečnau. Jakož weliká lidu zbauření wšecka potahují za sebau sesílení moci branné we wlastech, a za ní wždy nowé spůsoby centralisace: tak i po smrti krále Wáclawa i císaře Sigmunda dlauhé bezwládí a bauře krwawé, zwláště následkem bitwy u Lipan, byly nejen rozšířily moc, ale rozmnožily také swémyslnost korauhewních pánůw českých co hlawních majitelůw moci branné; neboť byl příliš dlauhý ten čas, kdežto nejen neměli koho poslauchati, ale žičili se citem, že mohau dělati sobě krále a pána dle libosti sami. Jiří z Poděbrad byl od počátku wzešel co náčelník strany té, která w rytířstwu a w městech měla hlawní sílu swau, a přinutil stranu, která předčila we stawu panském, k uznání bezděčnému wlády zpráwcowy. Za krále Ladislawa nestranným a smírliwým swým chowáním odzbrojil zase hněwy, a pánowé nejen neprotiwili se, ale i pomáhali jemu powztýčiti opět moc a wážnost králowu,

ana zračila se jim spolu co sílení moci katolické w zemi. 1464
Takto ukonýšeni bywše, po smrti Ladislawowě nepostawili se na odpor rázné žádosti celého téměř národu, chtějícího míti swého miláčka na trůnu. Když ale tento stal se byl dědicem moci takto powztýčené a prowozowal ji po mnohá léta zdarem a bleskem co rok skwělejším, procitla žárliwost i záwist u mnohých, kteří rownali se mu rodem a pro přednost jeho ducha neměli w sobě míry ani smyslu. Poznamenali sme na swém místě, kterak již na počátku r. 1462 někteří z nich nabízeli se pomáhati nepřátelům jeho, a kterak r. 1463 odboj, podněcowán jsa z Říma, proskakowal již netoliko we Slezích a w Morawě, ale i w Čechách samých. Také wýstraha za panem Kostkau ke dworu Franskému dodaná byla znamením, že již tehdáž wřela pokrytá w zemi wášeň proti králi. Největší ale podnět newole udál se za morem, kterýž počal byl, jakož sme již podotkli, na podzim r. 1463, a následujícího léta poulewiw na chwíli, nowau a wětší prudkostí wypukl zase zwláště w měsících srpnu a září 1464. Umrtím mnoha pánůw a zemanůw českých nastala potřeba dáti poručníky sirotkům jejich; neb podlé práwa českého, umřelli kdo bez poručení statku swého, král co wrchní ochránce wdow a sirotkůw nahražowal nedostatek takowý, a poručník stáwal se i nápadníkem statku schowancowa, kdykoli tento nedošel let swých rozumných. Widěti tudíž, že král jak w ohledu tomto, tak i co do práwa odaumrtního požíwal weliké moci, a nebylo se čemu diwiti, nebýwalli milostí swau štědr k těm, kterýchž oddanost a wěrnost jemu podezřelá byla. Wětšina stawu panského byli katolíci, a mnozí z nich nakloňowali dosti zřejmě ucha swého řečem z Říma hlásaným, že krále kacířského poslauchati nesluší. Když tedy král nehowěl žádostem jejich, oni žalowali sice, že pro wíru trpěti musili křiwdu, ale wědauce, že pod

1464 přikrytím wíry nepořídiliby mnoho proti králi, ježto poddaní jejich s wětšího dílu byli podobojí, umínili dáwati nespokojenosti swé barwu wlasteneckau, a taužiti na přechwaty moci králowské, na ztenčowání a rušení starodáwných práw a swobod we králowstwí českém. Takowýto byl půwod oné *jednoty panské*, kterážto ustrojiwši se w politický spolek, jala se nápodobiti nedáwný příklad šlechty rakauské, a podrýwati skrze několik let moc králowskau w zemi, ale s tak chatrným zdarem, jak nepodstatní byli základowé a důwodowé stížností jejich.

Abychom zřetelněji poznati a sprawedliwě posuzowati mohli pře a hádky následující, musíme přihlednauti trochu blíže k tehdejšímu ústrojí státu a porozjímati některé poměry jeho wládní a práwní. Ústrojí to nebylo tak prosté a jednoduché, jakoby se komu zdáti mohlo; byl to zwláštní a podiwný spletek obmezenosti mocnářské naproti poddaným. Netřeba tuším wykládati, že ještě nebylo we státu čili w koruně české jednoty administratiwné, čili ministerium we smyslu nowějším, ale že korunní země každá měla swé zwláštní ústawy a práwa, swau wládu a swé sněmy; král byl jediný realní, koruna jediný idealní swazek mezi nimi. Moc zákonodárná býwala wšude we sněmích: ale sněmu celostátního čili korunního pod králem Jiřím již jen jediný příklad poznali sme, sněm totiž Brněnský o sw. Markétě r. 1463. Co do moci saudní a wykonáwací nelze porozuměti poměrům tehdejším, nežli když se wezme na zřetel rozdíl dwau oborůw, wlády totižto králowské, korunní čili dworské a wlády zemské.[202]) O wládu zemskau dělil se král se stawy; wláda korunní ponechaná jeho wůli celá. Nejwyšší úředníci zemští we krá-

202) Obšírněji mluwili sme již o rozdílu tomto w Geschichte von Böhmen, Band III, Abtheilung II, na stránce 7—12.

lowstwí českém nemohli od krále jmenowáni býti, nežli 1464
ze sněmu a s jeho (aspoň tichým) přiwolením; nejwyšší purkrabě Pražský, nejw. komorník a nejw. sudí měli se bráti ze stawu panského, nejwyšším písařem mohl ustanowen býti pán, rytíř nebo měšťan, jak se který dobře hodil. Nápodobně také do nejwyššího saudu zemského za kmety a saudce ustanowowáni páni a rytíři w určitém počtu pokaždé kompromissem jakýmsi mezi králem a stawy na sněmu shromážděnými. Administrace politická i saudní toho wěku nebýwaly ještě od sebe děleny; proto „nejwyšší ti auředníci a saudcowé zemští“ wkládali se do ní do obojí a činili pospolu přirozenau raddu králowskau, bez které we wěcech zemských nemělo se owšem nic jednati. Ale kompetence této raddy byla sama welice obmezená, protože newztahowala se nežli k wěcem zemským w užším smyslu; nad celkem státu neboli koruny nebylo jí bdíti dále, nežli aby žádná ze zemí korunních nebyla bez wědomí a wůle sněmu českého jakýmkoli spůsobem od koruny odcizena. Wše ostatní zůstaweno bylo wůli králowské; král jmenowal, koho chtěl, jak nejwyšší hejtmany zemí korunních, tak i auředníky dworu swého, a do řízení wěcí stawu městského wůbec radda zemská tak málo wkládati se mohla, jako do statkůw zádušních a klášterských, co jich ještě zbýwalo. Jen w tom ohledu stala se byla od smrti krále Wáclawowy změna moci králowské nepřízniwá, že saud dworský we wěcech manských počal byl již powažowati se také za wěc zemskau; takže wšecky pře o držení a dědění pozemností w Čechách saudila země sama. Naproti tomu o jiné jakékoli pře wšecky mohl každý wolati se ku králowskému saudu komornímu; kterýžto saud, že wztahowal se ke wšem zemím korunním zároweň, a že král předsedáwal w něm osobně, zatemňowal často důležitostí swau i nejwyšší saud zemský. Nápodobně radda

1464 zemská, od sněmu králi přidaná i k wěcem jediné zemským se wztahující, ačkoli w hierarchii státní přednost měla před ostatními raddami králowskými, kteréž král ustanowowal dle wlastní potřeby a wůle, nerownala wšak se důležitostí a rozsáhlostí působení swého raddě této králowské. Neb we wěcech zahraničných a mezinárodních, i w potřebách jiných zemí korunních, pokud přicházely před krále, radíwali raddowé králowští a ne kmetowé zemští; ačkoli rozumí se samo sebau, že mnozí audowé sněmu českého, dle královy wůle, aučastni býwali porad obojího spůsobu. Také w tom byl rozdíl arci podstatný, že co nejwyšší saud zemský jménem králowým uzawřel, toho král ani odčítati se ani měniti nemohl: naproti tomu nebyl wázán zdáním rad swých dworských aneb korunních, a mohl ustanowiti se i na opaku toho, co wětšina jejich jemu radili.

Nowý tento žiwel politický, ačkoli důležitostí swau nerownal se náboženskému ani z daleka, množil předce znamenitě nesnáze kralowání w Čechách. Bylať wěc dle powahy onoho wěku přirozená, že žiwlowé oba newáhali spojiti se mezi sebau, a že tudíž političtí nespokojenci z koruny české hledali záhy a nacházeli w Římě ochranu i podporu. Tam již od r. 1463 čím dále tím určitěji pokládány poměry opak tomu, co w koruně české platilo za práwo: odbojníci dle saudu Římského stáli na půdě zákonné, král byl bezpráwníkem a usurpatorem. I zdá se, že spojení ono dworu papežowa i českých nespokojenců počalo již za žiwobytí Pia II, a že k němu směřowala tajemná ona wýstraha, kterauž kancléř Prokop Rabštein psal králi ode dworu císařowa již we březnu 1464.[203])

203) „Před očima, což mluwím, zachowej: že o Tobě tak zjednáno jest, že žádný rozum lidský Tobě pomoci ne-

Nicméně ačkoli spojením takowým oba žiwlowé patrně 1464
sílili se na wzájem, nelze předce twrditi, žeby rodili se byli jeden z druhého. Jako we Wratislawi, tak i při panské jednotě české odboj powstal z příčin samostatných, neměwších nic činiti s poměry církewními; i jest welice pochybno, zdaliby kurie Římská byla kdy odhodlala se k wrchu přísnosti, kdyby byla neměla od nespokojenců podnětu wášniwého.

Hynek Bítowský z Lichtenburka, o jehožto dáwné nenáwisti proti králi připomenuli sme již častěji, byl tuším r. 1462 poslal ku papeži Piowi II pro naučení, bylli powinen aspoň pro wyhnutí se pronásledowání činiti poslušenstwí tomu, kdo stolice apoštolské a nařízení církwe Římské nebyl poslušen? a obdržel za odpowěď, že nikoli neměl toho činiti, ale doufati u wyswobození a w náhradu od boha.[204]) Dle toho dal se byl, jakož sme na swém místě podotkli, již w létě 1463 w otewřenau proti králi

bude moci, proti kterémuž bůh bude bojowati.“ Wiz nahoře na stránce 262.

204) Legat papežůw Rudolf biskup Lavantský psal o tom kapitule Olomucké dne 16 Apr. 1465: Dicant et scribant quid velint, quod D. Hynko persecutionem non patiatur propter obedientiam Sedis Apostolicae. Istud est utique verum et constat nobis, quod antequam hujusmodi persecutiones contra eum inciperentur, misit ad felicissimae memoriae papam Pium pro informatione, si ei, qui Sedi Apostolicae et ordinationibus Romanae et universalis ecclesiae non obedit, pro vitanda persecutione obedientiam facere posset et teneretur? Et pro responso habuit, quod nullomodo id facere, quousque ille cum toto regno rediret ad ritum et veram obedientiam Romanae ecclesiae et Sedis Apostolicae, sed potius exterminium pati deberet; potens esset dominus omnipotens, ipsum de hujusmodi persecutionibus eripere, aut aliunde hic in futuro seculo ei centuplum retribuere. MS. Sternb. p. 352, 353.

1464 zpauru. O wálce, kterauž wedl wíce skrze Achace Bohunka mistra Mailberského a skrze roty bratrské, nežli sám swým jménem, nezachowalo se zpráw podrobných. Král maudrau showíwawostí drahně času ničeho nepočínal proti němu bezprostředně, ale podal tu wěc na stawy Morawské a na saud jejich zemský.[205] Pře ta prodlila se nad míru, ale konečně musela předce wyřčena býti klatba nad odpowědníkem zemským. Páni Morawští a zwláště biskup Olomucký Tas z Boskowic, snažili se byli welice o nějaké mírné narownání; poněwadž bratr Hynkůw, pan Štěpán, byl se králi poddal a přisahal wěrnost, chtěli tomu, aby pan Hynek, jenž odpíral naprosto učiniti tolikéž, aspoň postaupil statky swé bratrowi k wěrné ruce, a wymáhali toho na králi, aby mu dowoleno bylo požíwati důchodůw jejich w cizině. Ale když ani k tomu pan Hynek nechtěl swoliti, musel konečně zákon o dopomáhaní práwa míti průchod swůj, a na počátku měsíce července 1464 Morawané sami swými náklady počali wálku proti rušiteli zemského míru. K obehnání zámkůw Hynkowých poslali netoliko podobojí, ale i katolíci, preláti a města lidi swé, a tím uchráněno, že wálka nebrala na se rázu náboženského. Co dále stalo se, dowídáme se ze psaní králowa, daného dne 15 srpna panu Janowi z Rosenberka: „Již ta wojna (proti Hynkowi) w této míře pomine," t. j. že sejde s wýprawy české na ten čas; „ale proto se na hotowě mějte, byloliby toho potřebí. Raispurk již jest dobyt

205) W morawských deskách zemských (we kwaternu půhonůw Brněnských N. 8 od r. 1459—1466, fol. 55) stojí zapsána paměť, že král Jiří na sněmu w Brně (feria V ante Mathiae 1464, t. j. 23 Febr) přikázal, aby páni přisahali do saudu a aby saudy wysedali; o čemž pak i Kniha Towačowská (kapit. 58 na str. 47) zmínku činí. Skutek ten stál nepochybně we spojení se pří dotčenau.

a Corštain obehnán. Hynek Bítowský na sněmu w Kornymburce držaném wypowěděn jest z Rakaus, aby tam stawůw nemíwal; a jeho pomocníci, křižowník z Mailperku i Štarbergar, jsau na témž sněmu slibem zawázáni, aby na den sw. Bartoloměje stáli w Znojmě před císařowau radau, kdežto my také radu naši pošlem, aby tu nám z winy dané odpowídali. Také na již psaném sněmu uložen jest pokoj mezi našimi zeměmi a Rakausy.“ Sněm ten Korneuburský počal se byl 23 čerwence, a potom we Znojmě rokowáno skutečně 24 srpna i utwrzen pokoj dotčený s obojí strany.[206]) Ale dobýwaní pewného hradu Coršteina prodlilo se až téměř do roka, i dalo příčinu, jakož uhlédáme hned, ke mnohým a důležitým wyjednáwaním. Celá pak tato pře páně Hynkowa, jakkoli zwláštní a rozdílná sama w sobě, stala se jako předchůdcem a úwodem k jednotě panské w Čechách. 1464

Biskup Wratislawský Jošt, když dowěděl se o processu od papeže Pia II proti králi Jiřímu počatém, wyprawil ke dworu jeho důwěrníka swého bratra Tomáše, rytíře řádu Strakonického, kterýž ale stihl do Říma teprw po jeho smrti, když již nowý papež, *Pawel II*, wolen a korunowán byl. Předkládal skrze něho, jak nebezpečné bylo počínaní papežowo pro wšecky katolíky w koruně české; ujišťowal, že Jiří nebyl tak zlý ani nepřístupný dobré radě, za jakowéhož býwal jmín, ale prawil, že bylo se obáwati, aby přísné proti němu počínaní neudusilo konečně dobré w něm wůle, a wěrní papežowi aby za to snad utrpěti nemuseli; i prosil, aby od počaté pře aspoň popřestáno, jestli ne cele ustaupeno bylo. Pawel II přijal prosby ty tím ochotněji, že wěděl, s čím se processowé

206) Srwn. akta tištěná we Fontes rerum Austriac. Bd. VII, na str. 396—404. Psaní králowo dne 15 srpna nachází se w originalu w archivu Třeboňském.

1464 byli potkali na dwoře císařowě, a že nejdůwěrnější jeho rádce, Theodor Lelius biskup nyní Trevisský, dáwný páně Joštůw přítel, přimlauwal se w témže smyslu; poručil však tu wěc k rozhodnutí třem kardinalům, Bessarionowi, Karvajalowi a Wilémowi Ostienskému. Tito dali dne 30 října Joštowi za odpowěd, že papež swolil k jeho žádosti pod wýminkau, aby mezitím proti Wratislawi nic od „toho, který Čechami wládne," nepočínalo se, a biskup aby přičinil se o jeho nawrácení se ke skutečnému poslušenstwí. Diwili se, že „ten, kterýž se za krále má," uslyšew o powýšení nowého papeže, neposlal nikoho ke dworu jeho s gratulací, jako jiní panowníci; hrozili, že rány, kteréž netrpí lékařstwí, železem hojeny a audowé zhnilí od těla církwe swaté owšem odřezáni býti musejí, aby jeho jedem swým nenakazili. Ať prý ten, „o kterémž jest řeč," nemyslí, že s swaté paměti Piem papežem pohřbena jest wšecka moc stolice apoštolské, jakoby náměstek jeho neměl ani míti mohl horliwosti a síly ke skrocení těch, kteříž rohůw pozdwihují proti církwi swaté. „Ba neumenšena ale rozmnožena jest we Pawlu biskupu síla, i jinými lékařstwími brániti bude Wratislawských, nežli jest myslil Pius papež; neb nebude těžko rozděliti to, co shromážděno jest proti Turkům, a obrátiti částku k obraně jejich."[207])

Z obsahu psaní tohoto bylo poznati, že král Jiří, ačkoli odtuchal byl sobě při zpráwě o Piowě smrti, nic předce skrze ni nezískal, an již činiti měl ne s tau neb onau osobau na stolici Petrowě, ale s papežem wůbec, kterýž neumíral; a brzy měl i to zkusiti, že snáze bylo jednati s protiwníkem rozumným a znalým, nežli s ná-

207) Psaní ta známa jsau jen w českém sauwěkém překladu z MS. Sternb. pag. 109—112.

stupcem jeho neznalým a wášniwým. Nowý papež *Pawel II*, předtím Petr Barbo, kardinal sw. Marka zwaný, rodilý Benátčan a synowec někdy Eugenia IV papeže, nerownal se posledním předchůdcům swým w nižádném ohledu; i ačkoli wolen byl 30 srpna neslýchanau téměř jednomyslností kardinalůw, newynikal wšak ani duchem, ani mrawní powahau; ba žalowáno naň, že byl příliš hrdý, marný, zženštilý a ukrutný, šperkůw a pamlsek nad slušnost milowný. Kardinalowé byli před wolbau usnesli se o některých článcích, které zachowáwati se zawázali, kohokoliby z nich wolba trefila; nejdůležitější byl ten, že mělo co nejdříwe swoláno býti wšeobecné koncilium; i Petr Barbo podepsal je s wětší nežli jiní ochotností a horliwostí; ale stana se Pawlem II donutil woliče swé odwolati ty články zase, jelikož prý nejwyšší moc papežská nižádnými kapitulacemi obmezowána býti neměla; jediný Karvajal setrwal w odporu swém, ale dán mu pokoj, když slíbil neupomínati papeže proto wíce.[208]) Největší dáwal prý sobě Pawel péči, aby obdiwowán byl od lidu jak pro krásu těla swého, (pro kterauž i s počátku chtěl byl dáti sobě jméno Formosus) tak i pro neobyčejnau skwostnost a nádheru, s kterauž u weřejnosti wždy se ukazowal. Audience wšak u něho dowolati se bylo těžko, wše dáwáno na odklady a w kancelářích jeho nelze bylo ničeho pořiditi bez peněz.[209]) Krutá jednání we wěcech českých za jeho ponti- 1464

208) Commentarii Jacobi cardinalis Papiens. lib. II, pag. 371, 372, it. epistola 181, pag. 603 (ap. Gobelin.) Raynaldi annales eccles. ad h. a. §. 57—61. Hlawní proměny té původce a nowého papeže rádce byl Theodor Lelius biskup dříwe Feltrenský, potom Trevisský.

209) Poslowi Wratislawskému na to si stěžowawšímu sám Karvajal žertem trpkým odpowídal: „A ty snad chceš tu něco darmo míti? já onehdy sekretáře swého tři a čtyřikrát posílal sem s lístkem pro jedno breve, a čeho třemi

1464 fikatu šla sice pod jeho jménem, ale brala půwod swůj wíce od kardinalůw, a zwláště od Karvajala, od Františka Sienského a Jakuba Pavijského, ano horlení protihusitské mělo již přewahu na dwoře Římském.

Pawel II cítil se welice uražena tím, že král Český nepospíchal s gratulací ku powýšení jeho; bylať to w očích jeho, a tudíž i w skutku chyba weliká. Omlauwal se později král, že jakož tehdáž wěci stály, obáwal se w Rímě nowé urážky posla swého, a w něm cti swé, a protož že utekl se raději ku prostředkowání císařowu. Když císař 12 října wyprawil swé wyslance s gratulací do Říma, Jana Rohrbachera swobodného pána i probošta Jana Hinderbacha, uloženo jim skutečně pracowati také we wěcech českých. Po náwratu swém dal Rohrbacher o jednání swém zpráwu do Čech. Když přišel prý ku papeži a přimlauwal se za krále, ptán jest předewším, newědělli král nic o zwolení Pawla II? I dal Rohrbacher naději, že přijdau ještě poslowé z Čech, a papež měl prý z toho patrnau radost; ale když později došla od císaře zpráwa, že nepřijde nikdo, a Rohrbacher oznámil, že krále zašly důležité překážky, pro kteréž poslání na ten čas odročeno býti muselo, Pawel II náhle ufal prý řeč o wěci té. Přednesl pak důwěrník císařůw jménem pána swého trojí prosbu: nejprw, aby Jeho Swatost neráčila následowati příkladu předka swého papeže Pia naproti králi Českému, ale nakloniti se jemu swau milostí; pak aby zdwiženy a zrušeny byly wšecky processy od Pia proti králi počaté, a papež

lístky obdržeti sem nemohl, za dwa dukáty a dwa groše měl sem hned. Měj strpení, můj milý!" doložil smě̌je se; „wždyť to dosti lacino, a bez peněz wůbec dwořiti nelze." Klose Gesch. von Breslau, III, 1. p. 304. Známo jest, že Pawel II zrušil později řád abbreviatorůw na dwoře swém, pro přílišné lakomstwí jejich. Raynaldi ann. 1466 §. 21, 22.

aby ráčil wyprawiti znamenitého legata do králowstwí 1464
Českého k urownání různic powstalých, o kterémž nepochybowáno, žeby dařiti se mělo. Na prwní dwě prosby dána od otce swatého hned odpowěd laskawá: papež řečí obšírnau chwálil wšeliké ctnosti a zásluhy králowy, kterak byl prý maudrý, sprawedliwý, dobrotiwý a zmužilý, a kterak proto weliké do něho naděje pro obranu křesťanstwa klásti by se mohly, ale jeden kus že kazil při něm wšecky ostatní; kdyby newáhal oprawiti jej, žeby pocítil w něm sobě ne papeže, ale towaryše a bratra laskawého; „splníli král, co slíbil a čeho na něm žádám," tak mluwil papež, drže w ruce psaní, „má mne napotom we wšem tak mocen býti, jako já karty této." On že k nastaupení cesty mírné a k uklizení wšeho swáru hotow byl, a protož že již zastawil dříwe processy proti králi počaté. Co do poslání legata wzal sobě rozmysl, pro potaz s kardinaly. Tito ale byli welmi twrdi, nechtějíce nikoli swoliti, tak že jednání o to prodlilo se přes čtyři neděle. O wánocech teprw sollicitowal Rohrbacher papeže znowu, a 28 prosince obdržel konečnau odpowěd, že poslán bude legat ne wšak do Čech, ale ke dworu císařowu, tam že má král obraceti se k němu, že jmenowán k tomu Rudolf biskup Lavantský, muž laskawý i rozumný a králi českému dobře nakloněný.[210])

Ještě byl Rohrbacher neopustil Říma, když stihnul tam za ním pan Hynek Bítowský z Lichtenburka, i dowolal se audience u papeže; za prostředníka a tlumočníka slaužil mu týž biskup Lavantský, jeho dáwný známý a přítel. Snadno jest domysliti se, jaké as wedl řeči a žaloby na krále; doložil také, že wždy hotow byl, podati při swau

210) Zpráwu o poselstwí swém podal Rohrbacher českému kancléři Prokopowi z Rabštaina teprw 18 Febr. 1465 z Nowého města.

1464 k saudu papežowu a podrobiti se jeho rozsudku. Takowéto wolání se do Říma nemíjelo se tam nikdy s žádaným účinkem; papež poznal w panu Hynkowi katolíka prawého i horliwého, postawil se za saudce w jeho wěci, a umínil zasaditi se o ni celau swau autoritau. Položil to za wýminku wšeho s králem wyjednáwaní, aby předewším přestalo nejen dobýwaní hradu Cornšteina, ale také aby panu Hynkowi za wšecky škody náhrada se stala; tudíž byl saud nad ním a nad králem již napřed wynešen. Dne 21 ledna 1465 wydal o tom Rudolf biskup Lavantský z Říma množstwí psaní ke wšem katolíkům morawským a českým, každému zwláště,[211]) poraučeje spolu jménem otce swatého, aby bez meškání odwolali swé lidi od hradu dotčeného. Předewším přísně domlauwáno biskupu Olomuckému Tasowi, že měw býti ochráncem muže katolíka, stal se sám také jeho pronásledowatelem; papež chtěl prý hned zakročiti řádně proti němu, ale přímluwau legatowau dal se ještě ukojiti w naději, že nebude potřebí nežli slowa k obrácení jeho zase na cestu powinnosti; pročež aby rychlým poslušenstwím uchránil se zlého, kteréžto jináče stalo se již prý neodwratitelným.

Když došly krále zpráwy jak o Rohrbacherowě a Hynkowě w Římě jednání, tak i o rozkazech legatowých, litowal welice, že zmeškal byl pozdrawiti nowého papeže, a psaním welmi uctiwým ode dne 7 března omlauwal pochybení swé u něho. Přidal pak, že nařízení o hradu Cornšteině nemohl powažowati jinak, nežli že Hynek zpráwami lžiwými a křiwými wylaudil je u Jeho Swatosti, jakoby trpěl útisk nějaký pro wíru. Wšak on že od jak-

211) Psaní k biskupu Tasowi stojí w MS. Sternb. p. 354, k Budějowským tamže p. 445, ku panům Janowi a Děpoltowi (z Lobkowic) we Chmel Materialien, II, 259 (mylně pod r. 1462).

žiwa byl králi osobním nepřítelem, a již za žiwobytí krále 1465
Ladislawa nepřestáwal činiti jemu i poddaným jeho wšeliké příkoří a škody. Po králowě powýšení na trůn že celý swět uznal ho, jen Hynek že zdráhal se wždy podrobiti se a slíbiti wěrnost, a konečně že dal se w odboj weřejný, pro kterýž od pánůw zemských prohlášen jest za obecného nepřítele a zhaubce zemského, a k wypuzení jeho z markrabstwí Morawského že počata jest wojna, kterauž preláti a města strany Římské tak dobře wedli, jako páni zemští, a kteráž nemůže přestati dříwe, nežli trest zaslaužený stihne winníka. Prosil tedy král papeže, aby neujímal se člowěka takowého we wěci, která s wírau nic činiti neměla.[212]) Šlo také téhož času i obsahu ku papeži psaní zwláštní jménem prelátůw a pánůw českých.

Rudolf biskup Lavantský mezitím přišed 14 března ke 14Mrt.
dworu císařowu, obnowowal odtud dne 18 rozkazy 18Mrt.
swé ku prelátům a pánům morawským i českým, s wyhrožowáním duchowního trestu wšem neposlušným; žádal také císaře, aby připojil se k rozkazu papežskému, ale tento prohlásil se, že s Hynkowau wěcí nechtěl naprosto nic míti činiti. Olomucký biskup odpowěděl legatowi z
Wýškowa 27 března, i žalowal na pana Hynka, že spur- 27Mrt.
ností a twrdošijností swau, nepřijímaje ani rady ani pomoci, uwedl netoliko sebe, ale i wlast swau do nesnází a škod welikých; u něho že náboženstwí bylo wěcí wedlejší, hlawně ale že puzen byl dáwnau proti králi nenáwistí; kdyby pro wíru trpěl příkoří sebe menší, žeby jistě našlo se w Morawě dosti prawých katolíkůw, ježtoby s nasazením hrdel i statkůw swých jej ubrániti dowedli. Protož legata prosil, aby wěc Hynkowu jakožto lehkau a welebnosti stolice apo-

212) Psaní to králowo z MS. Sternb. p. 569 wydal Pešina (Mars Morav. p. 739) podděláwané

1465 štolské nehodnau pustil mimo sebe; král že jakžiw neswolí k odtrhnutí od hradu, pokud nebude dobyt; a byloby prý až směšno, kdyby dílo náprawy náboženské od padesáti let hledané a nyní znowu předsebrané ode hradu Cornšteinského wiseti aneb jím se rušiti mělo.[213]) Král
1 Apr. také dne 1 dubna wyprawil pana Beneše z Weitmile k legatowi do Nowého Města se psaním, we kterémž opakowaw řeči a důwody již známé, wyjádřil se určitě, že odtrhnauti od Cornšteina brání mu i zákon zemský i čest, a protož že toho nikoli neučiní; w instrukci pak panu Benešowi dané bylo nařízeno, že s legatem neměl dáwati se do wyjednáwaní, lečby prwé odwolány byly processy proti dobywatelům hradu Cornšteina počaté. I poněwadž legat měl také od papeže rozkaz, nejednati nic, lečby prwé dobýwaní hradu přestalo, muselo prostředkowání císařowo mezi oběma posly zůstati bez účinku. Jen w tom pronesl se pan Beneš jako sám od sebe, že doufá, najdeli král legata co do hradu Cornšteina sobě powolna, že z ochoty k němu zase hotow bude nechati Wratislawských u pokoji. Legat slíbil, ne sice odwolati processy, ale nepokračowati w nich, ažby od papeže, co dále činiti měl,

213) MS. Sternb. podáwá psaní Rudolfowo 18 Mart. pag. 355, Tasowo 27 Mart. p. 617 a z něho Pešina s interpolacemi. Tasowa slowa jsau: Factum D. Hynconis nobis est notissimum — ipse nixus cervici suae ad nulla praeter ea quae sibi placent flexibili, et seipsum et patriam damnis non mediocribus et quasi irrecuperabilibus involvit. — Urgent illum antiqua et privata in regem nostrum contracta odia et accessorie religio. — Dimittatur haec res levis pro deo et auctoritate Sedis apostolicae, et Pat. Vestra sciat certissime, vivente rege non solvi obsidionem, nisi castello expugnato. — Ridiculum namque erit homini, si tanta tamque res magna — nunc tractanda, a Czornstein castello incipi debeat aut propter oppugnationem ejus dimitti etc.

poučen byl; a poněwadž, za příčinau spletku nowého a 1465
diwného, přítomnost jeho na dwoře císařowě zdála se tomuto býti na škodu, oznámiw papeži co se stalo, na počátku máje opustil Nowé Město a wrátil se do biskupského sídla swého.[214]) Pawel II dal na psaní 7 března odpowěd teprw 13 máje, a to ne králi samému, ale pre- 13Mai
látům a pánům českým: líto mu bylo slyšeti o Hynkowi, že muž tak upřímně katolický nezachowal se we wlasti, jak se zachowati měl: ale ten, co ho pronásleduje, že oswědčiw se býti kromě církwe, neměl dle práwa žádné saudní moci nad ním. Protož oni odtrhnauce od hradu, dle rozkazu legatowa, i nawrátíce Hynkowi, co mu mocí pobráno, aby přinesli wěc tu k saudu před stolici apoštolskau; ona že káže nahraditi škody saukromé, kteréžkoli učinil Hynek; ale že odepřel poslušenstwí nutiteli swému, w tom že winen nebyl.[215]) Mezitím wšak hrad ten pewný a nedobytný, jehožto mocné rozwaliny we Znojemsku na řece Dyji na skalách wysokých a příkrých, asi půl hodiny cesty od města Bítowa, podnes se spatřují, pro hlad musel se wzdáti po wíce než desítiměsíčném obležení, dne 9 9 Jun.
června 1465. Wrchním welitelem bašty při dobýwaní jeho

214) Psaní králowo 1 Apr. w MS. Sternb. p. 394, Rudolfowo ku papeži 17 Apr. w MS. capituli Prag. G, XIX fol. 175—177. Srwn. Eschenloer, I, 264. Psaní Rudolfowo k biskupowi Joštowi 24 Mai (w českém překladu) MS. Sternb. p. 451.

215) Píše papež (MS. Sternb. p. 570): Quia ille, qui ipsum Hynconem expugnari mandat, potestatem et auctoritatem non habet per ea, quae ipse dudum professus est, cum se a catholica ecclesia alienum declaraverat, ad judicandum dictum Hynconem judex competens esse non potuit, neque debuit ipse Hynco illi tamquam domino obedire, prout nec potuit ab illo rebellis judicari, quem non debuit dominum recognoscere etc.

1465 byl rytíř Oldřich Mládenec z Milčína; hajitelům zase welel prý rytíř Jan Šárowec.[216])

Za příčinau hojných žalob o rušení pokoje náboženského jak od M. Jana Rokycany a kněží jeho, tak i od kapituly Pražské a strany její, rozepsal byl král do dwora
2 Feb. swého w Praze *sněm walný ke dni hromnic* (2 února), zdaliby strany samy nějak umluwiti a srownati se mohly. Když pak sešli se hlučně netoliko laikowé, ale i kněží, wywolen jest wýbor z pánůw a rytířstwa obojí strany po 45 osobách a z poslůw každého města po dwau, ježto
7 Feb. měli býti jako saudcowé. Jednání počalo teprw 7 února řečí králowau, we kteréž wyložiw obšírně péči swau o zachowání pokoje, i kterak žaloby mnohonásobné o rušení jeho docházely tu od M. Rokycany, tu od děkana kapitulního, žádajících oprawy, oznámil stawům, proč je swolal i čeho na nich pohledáwal. Jak mile ale počalo se rokowati u přítomnosti duchowenstwa strany obojí, shromáždění celé octlo se w hádkách náboženských neutěšených a nekonečných: rozjímány jak wěroučné články sporné, tak i příběhy církewní we wlasti, a počalli Rokycana s událostmi r. 1408, děkan Hilarius utekl se až ke swatým Cyrillowi a Methodiowi, co zakladatelům prý prwního kollegiatního chrámu w Praze. Když Rokycana winil Hilaria, někdy učenníka swého, z odpadlstwí od kalicha, tento nebezpráwně namítal, že i on mistr přijímaw za mládí w Rokycanském klášteře pod jednau, změnil časem

216) Den wzdání hradu udáwá Eschenloer p. 264; Pešina klade 24 máje, ale bez dokladu a z pauhého tuším domyslu. O Cornšteině wiz Wolny's Topographie, III, 551—552, 562. Kníže Viktorin, co hejtman markrabstwí Morawského, 14 Mart. 1465 žádal Jihlawských, aby p. Mládencowi, hejtmanu na baště před Cornšteinem, půjčili několik kop šípůw osazených. (MS.)

swé přeswědčení: odstaupilli tedy od bludu, či od prawdy, když nabyl poznání lepšího? Z laikůw účastnili se w hádkách nejwíce páni, se strany Římské Jan z Rosenberka, Zdeněk ze Šternberka, Oldřich z Hasenburka, Wilém z Rabí, Lew z Rožmitála a kancléř Prokop Rabštein, se strany podobojí Zdeněk Kostka z Postupic, Jan Malowec z Pacowa, Burian Trčka z Lípy a Lipnice a Samuel ze Hrádku a Walečowa. Když wedeny stížnosti na bauřliwá kázaní ku př. Valentina faráře w Budyni, Jiřího w Soběslawi, páni Oldřich Zajíc a Jan Rosenberský odpowídali za ně co poddané swé. Hádky takowé opakowaly se ode čtwrtku 7 až do pondělí 11 února každodenně, až král poznaw, že wedly ne k smíření, ale k wětšímu rozhořčení stran, učinil jim konec nenadálý. Rozumí se, že theologowé strany obojí připisowali sobě wítězstwí; nejhorší ale účinek byl ten, že swády počaté w síni králowě přenešeny brzy na ulici a proměnily se u chátry w rauhání a utrhání neslušná.[217]) Proto hádaní to bylo poslední známý toho spůsobu pokus w historii husitské. 1465 11 Feb.

Mezitím wywinuly se *počátky jednoty panské* we spojení sice se sporem náboženským, ale z příčin, jak sme již podotkli, samostatných. Přední mezi těmito zdá se že byla uražená hrdost pana *Zdeňka ze Šternberka*, i pošlá z toho nesmířitelná nenáwist proti někdy příteli a pánu swému, králi Jiřímu. Jisté jest, že oba tito mužowé na počátku r. 1465 pohodli se welmi krutě mezi sebau, z příčin, kterýchž jen domýšleti se můžeme, ana určitá po-

217) Disputatio capituli ecclesiae Pragensis cum Rokycana de Hussiticis controversiis, habita per quinque dies an. 1465, nachází se často we starých rukopisech a wydána také in Henr. Canisii Lectiones antiquae ed. Basnage tom. IV, 753—775 trochu nezprávně. Raynaldi ad. h. a. §§. 26—44 podal obšírný z ní wýtah. Srwn. Staré letopisy p. 180. Eschenloer p. 261.

1465 dání o tom naprosto chybějí. Jiří a Zdeněk, ačkoli z dáwna zdáli se býti jedna duše, byli wšak sobě welmi nepodobni: onen wynikal duchem a mrawní powahau, tento tělem a zewnější aúprawau; onen postawy nízké a obhraublé, tento zrůstu wysokého a ušlechtilého, silní, udatní a podnikawí oba, Jiří wšak newážil si meče, nežli pokud ho měl potřebí, Zdeněk zdál se míti w něm swé přední zalíbení; Jiří bezauhonný co do pohlawí a wzorný manžel i otec, Zdeněk plný galanterie a šťastnější w záletech milostných nežli w manželstwí, ačkoli i on chlubiti se mohl syny, kteří otce swého nebyli nehodni. Pana Zdeňka brali sobě za wzor wšickni, kdo dobrodružiti chtěli a w modách libowali sobě; býwaltě wždy weselý a howorný, ale přitom marný nad míru, takže i we stáří ještě uwedl prý čepce u mužůw w obyčej, „aby mu šediwí wlasowé nebyli widíni." Co do mrawní jeho powahy šly o něm řeči méně chwalné; prawilo se zejména, že staw se poručníkem mladých pánůw Hradeckých, Holických ze Šternberka i Smiřických, obohatil se dědictwím jejich neslušně.[218] Z té příčiny zdá se že král odepřel mu nowého poručnictwí po moru r. 1464, a to že hlawně wedlo někdejší přátely ku konečnému rozstrku; Zdeněk od té doby teprw stal se nad míru horliwým katolíkem a hořel až do smrti neukrotitelnau žádostí pomsty. Již od počátku r. 1465 zamýšlel zpauru a hledal k ní spojence. Prwní takowý naskytnul se mu Burian z Gutšteina, pán na Nečtinách, jenž proti králowě wůli zmocnil se byl hradu Rabšteina i poručnictwí sirotkůw po Janowi Caltowi z Kamenného hory, a pohnán jsa proto k saudu zemskému nechtěl státi;

218) Wiz o tom dole w Dialogu p. Jana z Rabšteina (Přílohu) a srownej, co Eschenloer prawí o rozhodnutí se krále a pánůw, I, 262.

také Linhart z Gutšteina a na Klenowém uwázal se 1465 w poručnictwí statku po starém Přibíkowi z Klenowa, newíme kterým práwem.

Pan Zdeněk měl již od delšího času nesnáze a půtky saukromé s císařem, postihowaw na něm jisté dluhy a náhrady, buď jakožto na dědici po někdy arciknížeti Albrechtowi, buď za škody, jež utrpěl při dobýwaní Wídně. Držáno proto rokůw několik mezi radami císařowými a králowými, a poslední měl ještě držán býti we Znojmě 10 března 1465: ale nepřišel k němu s české strany 11Mrt. nikdo, nýbrž nazejtří po odchodu pana Beneše z Weitmile z Nowého Města dodáno tam legatowi Rudolfowi psaní zawřené, jakoby bylo přátelské, a když otewřeno, nalezla se w něm wálečná odpowěd císaři ode pana Zdeňka i od 36 jeho pomocníkůw českých, a mezi nimi také rad králowských. Netoliko legat, ale i císař i dwůr jeho celý spatřowali we skutku tom důkaz neupřímnosti a potutelnosti krále českého,[219]) newěděwše ještě o nowém jeho se Zdeňkem poměru, a Zdeněk tím méně pospíchal wywesti je z omylu, čím wíce prahnul, popuditi také císaře proti němu. Legat domniwaje se, že pro jeho přítomnost král newřel na císaře, opustil tudíž dwůr jeho, jakož sme již podotkli, a císař počal 5 máje již zase podobným tonem 5 Mai.

219) Legat 17 Apr. psal papeži o té wěci: Crastina discessus sui (Benessii de Weitmil) die mane magnus despectus non mihi, sed magis puto V^rae^ Sanct. ac etiam ser. D. Imperatori ostensus est. Nam unus ex potioribus regni, qui de recenti de Praga venerat, D. Zdenko de Sternberg et 36 alii milites nobiles et consilarii regni miserunt mihi missivam clausam, ac si foret amicabilis; quae cum aperta fuisset, fuerunt in ea literae diffidatoriae, quibus dictum ser. Imperatorem diffidarunt. Nemo praesumit, quod hoc absque machinatione domini sui factum sit, etc.

1465 psáti do Čech, jako na podzimku r. 1461. Mělť on arci také nesnáze s rytířem Wáclawem Wlčkem, předním hejtmanem rot bratrských, za kteréhož král byl se přimlauwal, ačkoli od bratří jeho sám w Morawě trpěti musel, a Zdeněk i Wlček newáhali dlauho spojiti síly swé proti němu. Konec ale wšech těch temných zápletkůw byl ten, že císař ještě před podzimkem r. 1465 urownal se i s Wlčkem i se Šternberkem, ale že přátelstwí mezi ním a králem českým stejnau dobau utonulo na wěky.

Biskup Wratislawský *Jošt z Rosenberka*, jenž byl spolu proboštem kostela Pražského a mistrem Strakonickým, přijel opět do Čech na počátku měsíce máje, když práwě kwašení myslí mezi pány českými dostupowalo wrcholu swého. Byl on muž we mnohém ohledu znamenitý, postawy wysoké a hrubé, kostnatý a tlustý pospolu, ale ducha wýtečného, wzdělaný přítel nauk a literatury, mysli bystré a wůle rázné. Wratislawané pomlauwali jej co přítele kacířůw, protože znaje lépe moc těchto nežli oni, a boje se wětší ještě záhuby církwe, wší mocí bránil nowému boji náboženskému.[220]) W Čechách ale považowán za katolíka nad jiné horliwějšího, a za předního strůjce rozbrojůw a bauří, které následowaly, protože známa byla

220) Prawda jest, co psal Eschenloer (I, 264) o Joštowi: Diser Bischof wuste die Macht des Girsiges und seiner Ketzer, davor ihm grauete, die doch etliche Bressler in ihrem toben Sinne alleine meineten zu vortreiben. — Hette diser Bischof einen grossen mechtigen herren erkant, der dem christlichen Teile in Behem hette wollen helfen, er were der erste wider die Ketzer bereit gewest, als ich das ofte aus seinem Munde gehoret habe, und an der Tat erkant ist. Oder so er niemand wuste, und Girsik mit allen deutschen Fürsten Freund war, hette er den Girsik gerne in Stillung und Fride gehalten also lange, bis Gott Hülfe gegeben hette etc.

wážnost a úcta, kterau zwláště páni katoličtí k němu měli, 1465
ježto radau jeho nejwíce wésti se dali. Měl s nimi tenkrát několikero sjezdůw, tu we Strakonicích sídle swém, tu na Krumlowě u bratra swého, tu na Zelené hoře u pana Zdeňka ze Šternberka; do Krumlowa wolal také papežowa legata biskupa Lavantského, kterýž ale psaním ze Salcpurka 21 června daným odepřel se, ano mu prý i nohau do Čech wkročiti zakázáno bylo.[221]) W Praze byw 21 Jun.
u krále, pokaušel se ještě posledníkráte namluwiti jeho, aby podrobením se wůli papežowě odwrátil protiwenstwí a pohromy, které proti němu se chystaly. Podal mu také skrze králownu Johannu spisy některé k tomu cíli, chtěje tak prý „k bohu swému swědomí a ku králi swé powinnosti učiniti dosti;“ z nichžto, co značnějšího, zde krátce opakowati chceme.

„Nestaneli (tak psal Jošt) to králowstwí w jednotě obecné církwe swaté a Římské, tehda strach, že se na něm naplní čtení, kteréž dí, že každé králowstwí w sobě rozdělené zahyne. A toby se pohříchu naplnilo, kdybychom se toho dopustili, abychom se w sobě rozdělíc neřku na dwé, ale na několikero se smíšejíc, sami se Čechowé hubili a kazili. Tomuby se cizozemci nasmáli a rádiby nás dorazili a zemi roztrhli, jakož toho bůh uchowej; a snad ani tak skoro, ani na tomby se slehlo, jakož kdo mní.“

„Skrze takowau různici státoby obcowání Čechům se wšemi jinými křesťanskými zeměmi, w přijímaní swátostí, w službě boží, w kupectwí, w rytířských jízdách po dobrodružstwí a po službách, we spřízněních, w saudech, w poselstwích i jiných rozličných a mnohých wěcech. Ačkoli pán bůh wším wládne, wšak dobré jest se wystříhati pří-

221) Staří letopisowé na str. 181. Psaní Rudolfa Lavantského k Joštowi čte se MS. Sternb. p. 356.

1465 hodami jiných; neb takowé wěci nadleh (t. j. na dlauho) sau na dobré newycházely, aniž co nesilného, jest wěčného.“

„Nechť tomu co chtí dějí ti, kdo říkají: ať páni swým haufem bez rytířstwa a rytířstwo bez pánůw se ukáže, to bude shledáno, kdo wíce mohau zemi poslaužiti, pánili, čili rytířstwo. Já prawím, že to dobře wíme, že wíce jest zemanůw než pánůw, a wíce měšťan než panošůw, a nejwíce sedlákůw. A protož kdo chce nowé rady dělati, nechť sobě dá nowý swět stwořiti; pakli to nemůže býti, zachowáwejme starodáwné řády, neříkajíc, když máme města, a zemany jim odtrhnem, tehdy je podtrhnem, a co pod nimi zachowáme swých, toť jest wše k našemu lepšímu.“

„Říkají oni: zdali kdo z knížat a z mistrůw uwěřil w pána Krista aneb uposlechl jeho swaté milosti? ale obecní prostý lid, ten jest pána Krista následowal a weň uwěřil. Kdo pak ze wšech obecních lidí chtí doktory zdělati? lépeby učinili, kdyby je whod naučili, než přeučili; neb přeučení zůstanau s těmi, kdož sau neuwěřili.“

„Pokud zde apoštolé wládli, Petr na starém a Pawel na nowém městech, a jakž proroci nastali, Daniel a Samuel, kterak za obojích bylo a jest, to tajno není. Slušíť pomysliti na powahy těch, na kterých rady člowěk chce spoléhati a které chce za přiušníky a za podpažníky míti. Ach wšakť lidé wědí, kdoť mistruje u krále, na radnici, w cechách, w krčmách, w domích hostinných i jiných, w klášteřích, w kollejích i we školách.“

„Mistra Wáclawa nebude mi se hoditi s sebau pojíti, ani chci kterau příčinau býti, aby on přestal kázati. Ale k tomu chci pomoci, aby se uskrownil w kázaní, což může býti wedlé boha a řádu církwe swaté. Snáze mi to přetrpěti, staň se co staň, než bych swědomí poskwrnil a dobré powěsti ultratil nenabytelně. Neb nepochybuji, že jsau ještě z božího daru lidé, ježto ani dary, ani strachy, ani

hněwem, ani přísností, ani lahodami nedají se od toho 1465
odwesti, ani w to podwesti oslawowání, kteréžby bylo proti wíře křesťanské a řádu církwe swaté obecné. Bože ostřez, bych těm měl býti příkladem ke zlému a k rozpáčení w dobrém.“

„Také když pánůw a kapitoly na ruce nemám, já sám málo zjednám, a potud je mám, pokud na těch wěcech stojím, kteréž jim nejsau k umenšení wšeho dobrého. Neb tomu lidé lépe rozumějí, což widí, než co slyší. Také snažnau a tuhau prosbu na se budete míti, jestliže budete nám na čem chtíti ujíti. Neb mnoho dobrých lidí sworně a stále bude prositi, aby se toho nedálo.“[222])

Slowa zde postawená poskytují náhledu do wšelikých událostí a poměrůw, o kterýchž nám odjinud málo jest wědomo, a dala tuším příčinu k nowému náwrhu o porownání krále s papežem, o kterémž brzy místněji mluwiti budeme. Bylo to wšak poslední přátelské stýkaní se krále a biskupa, ježto bywše oba po matkách sestřenci, postawením swým brzy octlí se co nepřátelé proti sobě. Newíme, co wše přihodilo se této doby mezi pány českými: brzy ale spatřujeme biskupa Jošta wedlé Zdeňka ze Šternberka co hlawy a ředitele oné jednoty, která utwrdiwši

222) Spisek ten i jiných wíce z té doby zachowáno w manualníku M. Wáclawa Korandy (MS. XVII, F. 2 bibliot. university Pražské.) Pode jmény apoštolůw Petra a Pawla míní se Pešík (Petr) z Kunwaldu a Pawel Dětřichowec, purkmistři Pražští před r. 1448; proroci zwau se Daniel z Tuchoraze a Samuel ze Hrádku a z Walečowa, přední mezi purkmistry od r. 1448 a horliwí kališníci. Samuel zwláště prowozowal moc welikau a stal se pak i podkomořím zemským (†1488). K němu měří také nářek o mistrowání u krále, a nikoli k M. Rokycanowi. „Mistr Wáclaw“ rozumí se Křižanowský, kanowník Pražský, někdy kališník, potom ale horliwý kazatel proti kališníkům a wedlé děkana Hilaria hlawní podpora katolicismu w Praze.

1465 se mezi sebau záwazky a přísahami, a rozpisujíc wšeliké
19Aug. o králi žaloby, počínaním swým donutila jej již 19 srpna rozepsati ke dni 23 září do Prahy *sněm* onen *walný*, jemuž podobných málo se zná w historii české: neboť měl díti se *saud mezi králem a poddanými jeho*, kteří stěžowali sobě, že nadužíwal moci swé a utiskowal je co despota bezprávně. Byli to, kromě Jošta i Zdeňka, zejména páni Jan z Rosenberka, Jan a Oldřich Zajícowé z Hasenburka, Bohuslaw ze Šwamberka, Wilém z Ilburka, Jindřich starší a mladší z Plawna, Děpolt z Risenberka, Jaroslaw a Jan synowé páně Zdeňkowi, Jindřich ze Hradce, Burian a Linhart z Gutšteina i Dobrohost z Ronšperka; tedy přední audowé šlechty české. Biskup Jošt obáwaje se, aby w nastáwajících bauřech katolíci neutrpěli co strana, wystříhal i pana Zdeňka i jiné pány, aby nespokojenosti swé nedáwali barwy náboženské, ale raději pod přikrytím wlasteneckým aby hleděli získati na swau stranu wětšinu národu i wšech stawůw; nebo kdyby wíru brali sobě za heslo, byliby poddaní jejich s drahné částky opustili pány swé a připojili se ku králi. Tak ustrojilo se nowé hnutí strannické we wlasti, a zdálo se, jakoby po třináctiletém slawném pokoji měly opakowati se wýjewy někdejšího bezkrálowí neweselé paměti.

25Spt. „We středu před Sw. Wáclawem (25 září) pan Jan Zajíc z Kosti s panem Jaroslawem páně Zdeňkowým synem z Konopiště dál králi Jiřímu poselstwí we wšem sněmu od kněze Jošta biskupa Wratislawského, od pana Jana z Rosenberka, od pana Zdeňka ze Šternberka, od sebe sám i od pana Oldřicha bratra swého a jiných přátel swých. A tu jest král tázal jeho, kteří jsau to přátelé jich? aby je jmenowal: a on jest žádného wíce nejmenowal.“[223])

223) Wyprawowání o tom Starého letopisce (str. 182) jest auřední a opakuje doslowně zpráwu ze sněmu danau,

Obsah poselstwí byl následující: 1465

1) Byli sme pospolu a wážili sme i přemítali potřebné wěci Waší Králowské Milosti i wší koruny, chtíce rádi widěti Waší Milosti čest i wše dobré, jakožto pána swého milostiwého, i tudíž také obecné dobré, jakož i powinni jsme: ale widíme, že w tom neprospíwáme. Neboť Waše Králowská Milost obyčejně cožkoli před se wezmete, o to se s pány prwé neradíte, jakožto tak předci Waši činili; a s několika osobami se uradíce, ježto na nich zemská wěc i swobody pánůw a zemanůw nezáleží, teprw na pány wznesete, a chtíce tak míti; a jestliže se proti tomu kdo přimluwí, od Waší Milosti nechuť má a od některých okřičen býwá. Pakliby podlé dáwního obyčeje páni se chtěli rozmysliti a potaz wzíti, k tomu nebýwají dopuštěni. 2) Zprawení jsme, že chcete tu rotu Bratří wzíti do služby na Wratislawské: to bude k záhubě zemí a knížat Slezských. 3) O to stojíte, aby jeden ze synůw Wašich byl wolen za krále: my chceme míti se k Waší Milosti jako ku pánu swému podlé swobod swých, ale nyní dwau pánůw nemíníme míti. 4) Mistr Rokycana i s kněžími swými že wždy bauří a štwe na ně a na stranu jejich. 5) Že prosí, aby král podlé přísahy swé zachowal je při jich práwích, obyčejích a swobodách. 6) Že král již dwakrát žádal berně, s obtížením welikým zemským i wší chudiny; protož prosí, aby jich wíce žádáno nebylo a registra berní za krále Ladislawa swolených

jakž ji čteme we wšelikých starých rukopisech, i také w půwodních aktách jednoty panské r. 1465 a 1466, psaných rukau písaře Rosenberského a chowaných podnes w archivu Třeboňském: jest to kodex 48 listůw we 4 s častými korrekturami. Z pramene toho wzácného a hodnowěrného čerpali sme wětší díl akt, jež podali sme do tisku w Archivu českém, IV, str. 99—164.

1465 aby byla spálena; neb že k nim swoliti wíce nemíní aniž powinni jsau. 7) Že král často, neuradiw se s pány, wolal je a rytířstwo na wojnu; tím aby jich wíce neobtěžowal. 8) Že bere a rozdáwá odaumrti proti práwům. 9) Že po lehkých lecjakých registrách dědiny swobodné uwodí se w manstwí. 10) Že koruna, klenoty a archiv zemský nechowají se jako za starodáwna; neb ten, komuž se poraučejí, že má přisahati pánům, rytířstwu i wší zemi české, že učiní s nimi wěrně a práwě. 11) Mince že dělá se tak lehká, že jí nikdo w cizině bráti nechce, a tím že přibýwá drahoty k weliké škodě pánůw i chudiny. 12) Že předkowé králowi, bywše cizozemci, neujímali ale přimnožowali stawům swobod: protož že prosí, aby on, jsa Čech, také tak činil a swobod zemských raději přidáwal nežli umenšowal.

Po přečtení článkůw těchto na sněmu král, dříwe nežli dal odpowěd, ptal se stawůw, byliliby s pány w té při, aneb kdo z nich, aby powěděli. A stawowé wyprosiwše sobě potaz i poradiwše se mezi sebau, dali za odpowěd králi před panem Zajícem: že sau o tom nic newěděli až do té chwíle, a což jest pan Zajíc tuto mluwil a poselstwí dál od pánůw i od sebe, že sau toho neměli učiniti bez jiných pánůw wědomí a wůle.“ Na to teprw dal král čísti odpowěd swau na stížnosti panské, wyswětluje a wywracuje podrobně wšecky jejich články. Řečeno tu ke článku 1): „Wíte wšichni, kterak jsau páni, rytíři, zemané i města woleni a wybráni do naší raddy, a což se obecných zemských wěcí dotýče, že sme wždy rady jich wšech w tom požíwali, a ještě s boží pomocí požíwati míníme. Také to wědí ti, kteří w naší radě býwají, která wěc obecní před nás přijde, žeť napřed každého kážem tázati, a každý že jest slyšán beze wšeho útisku a okřikowání; a což se tu swolí jednostejně,

že na tom býwá přestáno. Ale nám se jest nezdálo za po- 1465
dobné jim dáti w radu stranně a po rotách odstupowati, než což jest obecních wěcí, aby zespolka wšichni wěrně a prawě radili a pomáhali.“ Opatrně obmezil zde král odpowěd swau na raddy „we wěcech obecních“, to jest zemských, a nikoli we wěcech korunních a zahraničných; neboť co do králowské raddy dworské můžeť arci prawda býti, co M. Pawel Židek swědčí, že widěl na swé oči, kterak prý pan Rosenberský seděl daleko pod panem Zdeňkem Kostkau, i kterak tento řídil a rozhodowal, a „wyšší páni říkali po něm amen w potu twáři swé.“ Ale s tauto raddau, kteráž we práwním smyslu powažowána jako saukromá, mohl král říditi jak se mu líbilo, aniž odpowídati měl za ni před sněmem. Jest se wšak domýšleti, že o mnohých wěcech, jako ku př. o wyjednáwaní s dworem Římským, nebylo wždy hned na jewě, mělyli jen we dworské aneb i w zemské radě uwažowány býti, a že ze sporu takowého údály se nepříležitosti nejedny. Co do článku 2) taužil král na wěrolomnost a neposlušenstwí Wratislawských a doufal, že mu země pomůže zkrotiti a potrestati je, buďto skrze Bratří, buď jiným spůsobem jakýmkoli. 3) O wolení syna swého za nástupce řekl: „Také wíte, že netoliko syna našeho, ale ani sami sebe nemohli sme udělati králem, leč jest k tomu pánůw, rytířůw, zeman i měst wšech powolení bylo. A z toho může každý rozuměti, cožť sme jednali neb jednati bychom chtěli, žeťbychom toho nechtěli jednati proti řádu a práwu a bez wůle wás wšech.“ Nezapíral tedy, že snažil se o wolení Viktorina syna swého, ale stál na tom, že to činil cestau řádnau a přímau, jakož byl jí příklad již také u císaře Karla IV. 4) „Také wíte, že kázaní bauřliwá i hanliwá zapowídali sme wždy a zapowídáme M. Rokycanowi a jeho kněžím i straně druhé,

1465 nebť se nám obojí nelíbí. A teď proto nyní kázali sme M. Rokycanowi swolati wšecky kněží do Prahy, přikazujíce dále, aby wšech wýtržkůw nechajíce i stáli w kompaktatech; a oni sau to slíbili učiniti. Pakli kdo přes to učiní, buď této neb oné strany, nebudeme toho trpěti žádnému.“ 5) Čehož páni na nás k sobě žádají, ať nás w témž proti sobě zase zachowají wedlé swých slibůw a přísah. Zdáli se jim nebo komu, žebychom z čeho wystaupili, nechť to prowedau přede wší zemí, myť jsme to hotowi naprawiti. Pakliby oni také scestni nalezeni byli, ať též zase učiní a naprawí.“ 6) „Jestliže ste kterau pomoc berní učinili, to ste učinili k naší žádosti a prosbě a ze swé dobré wůle; ježtoť sau někteří nám k tomu sami radili. A přes to pak, wšak sme to wždy dále obracowali k obecnému dobrému, jakožbychom to okázati chtěli, ačby toho potřebí bylo.“ 7) Co dotýkají o wojnách, newíme kam to míní, snad když sme jeli císaři ku pomoci. Wšak tu jest nebylo času o to sněmůw dělati, ana wěc welmi náhle byla přišla, také skrze to této koruně a zemi mnoho dobrého přiwedli sme. 8) „Jakož dotýkají o odaumrtech, žebychom některé brali aneb rozdáwali proti práwům: nedáwaliť sme ani dáwáme nikdy cizího, než toliko naše práwa, mámeli které, a wždy bez pohoršení práw jiných; a to naše práwo saudí páni u desk dworských neb zemských wedlé auřadůw swých, jakož to wší země tajno není.“ 9) Registra, po kterýchž se manstwí ukazuje, nalezena na Karlšteině i při dskách dobře stará; podlé nich kázali sme prokuratorowi swému sahati na many, kteříž se manstwí odpírali; i toho sme sami nesaudili, ale podali na saud dworský neb zemský, aby tam sauzeno bylo. A ty pane Zajíče, jsa sudí náš, nikdy si toho na nás newznesl, by to lehká neb lecjakás registra byla, a takbychom tebau nejwíce zmýleni byli!“

10) „Korunu a klenoty zemské poručili sme synowi swému 1465
Viktorinowi, aby s nimi wěrně a práwě učinil zemi, kdyby nás pán bůh neuchowal smrti, jakož sme to i stawům několikrát oznámili. Ačkoli on již jest knížetem, wšak proto nepřestal býti pánem českým a zachowá se dle přísahy swé. 11) „O minci může dowedeno býti, že naše srownáwá se zrnem se wšemi zeměmi okolními, a ještě wýše. Také můžete pamatowati, kterak jednáno na sněmu o hromnicích o srownání její s císařem i s Mišenským, a že námi to nikdy nescházelo." 12) Swobod zemi a koruně české netoliko neujali, ale znamenitě přičinili sme, spůsobiwše to, že knížata domu Rakauského, i císař také, odřekli se starých smluw dědičných ku koruně české, tak že máte již swobodné wolení králůw swých; také císař zawázal sebe i budaucí císaře a krále Římské, že w zemích koruny české nemají ani hejtmanůw saditi ani říditi cokoli; stará powinnost, ku korunowání Římskému wyprawiti oděnce, zmírněna o polowici, i také wolání ke dworům císařským; a konečně i knížetstwí Rakauské mělo připadnauti ku koruně české, kdyby císař umřel bez dědicůw mužského pohlawí." Protož doloženo ku konci, že páni neměli příčiny k naříkaní; král že we wšem jednal to, což bylo k dobrému a poctiwému králowstwí i koruny, a že i dále tak jednati míní, budiž komu libo nebo žel.

Dne následujícího, we čtwrtek 26 září, četl we sněmu 26Spt.
před panem Zajícem pan Burian Trčka, nejwyšší písař zemský, jménem celého stawu rytířského řeč ku králi, jakožto odpowěd na stížné články jednoty panské. Řeč ta obšírná, nedáwajíc se do podrobného uwažowání stížností, chwálila odpowěd od krále wčera danau, swědčila o auplné a wěrné oddanosti celého stawu ku králi a posuzowala krok od jednoty panské učiněný welmi přísně: král že ani zemanům ani komu jinému bezprawí žádného ne-

1465 činil a nečiní, poselstwí wčera od pánůw některých učiněné že bylo wěc smyšlená, i že dálo se stranně a wýtržně, a staw rytířský celý že míní státi wedlé Králowy Milosti do těch hrdel a statkůw, jako wedlé pána swého milostiwého. Také Pražané a jiná města wšecka dali odpowěd skrze Samuele ze Hrádku, že wedlé zemanůw i jiných pánůw, kteříž se krále přidrželi, chtějí radni a pomocni býti Jeho Milosti do těch hrdel i do statkůw, jako pánu swému nejmilostiwějšímu.

Nebyloť jistě we sněmu ani jednoho člowěka, kterýžby byl nedowtipowal se, že politické křiwdy nebyly příčinau, ale že byly jen zástěrau nespokojenosti pánůw sjednocených. Byloť arci prawda, že král kralowal sám a nedal pánům kralowati wedlé sebe: nedůkladnost ale článkůw nahoře uwedených byla tak zjewná, že nebylo potřebí ani králowské odpowědi na ně. Nám také jen co do mince tehdejší sauditi nelze;[224]) o jiných článcích máme to přeswědčení, že nikdy a nikde stawowé neměli méně příčiny k žalobám, nežli zde. I nemohlo sice těm, kteří stížnost wedli, odepřeno býti slyšení: ale žádáno práwem, aby wěcí zemských nejednali pokautně, stranně a buřicky,

224) Pozdější zákonná ustanowení, jmenowitě od 27 Febr. 1467 a 5 Jun. 1469, též nařízení krále Wladislawa od r. 1489 (toto we starém zřízení zemském pod tit. S. 31 a 32) slauží owšem za důkaz, že groš český za krále Jiřího před r. 1469 nebýwal wždy tak wážný, jakowý býti měl; také král w odpowědi swé odwoláwal se jen ke srownání zrna mincí swých se cizozemskými, a nikoli se staročeskými groši krále Wáclawa, sčítaje wšecky nedostatky jen na nezdařilé swé jednání s císařem a s knížaty Saskými: a protož nářek panský co do mince zdá se že nebyl owšem bez půwodu. Neumějíce my wšak posauditi, pokud asi potřeba kázala lehčiti doma minci, aby wlast nebyla zaplawena lehkými penězi zahraničnými, zdržujeme se určitého i stanowného w té wěci saudu.

nýbrž tam, kde k tomu bylo místo, na sněmu weřejném. 1465
Woláni tedy k nejbližšímu řádnému sněmu, jenž měl býti o suchých dnech wánočních (19 prosince a násl.) do Prahy, aby tu pořádně o žádostech jejich jednati se mohlo. Oni ale wyprawiwše tam jen některé služebníky swé co posly, nejen opakowali a šířili zase wšecky swé články, bez ohledu na odpowěd králowu, ale přidali k nim ještě dwa nowé: jeden že král bránil jim kupowati od sedlákůw swých pole a klásti je sobě do desk bez zwláštního powolení, a druhý, že král potahowal mnohé odaumrti ke statkům swým, kdežto měl prý je rozdáwati mezi stawy dále. Byloť jim patrně činiti wíce o rozhlášení, nežli o upokojení stížností swých; také swé nepřicházení na sněm omlauwali nowau na krále žalobau, že prý jim podkládal aumysly nešlechetné, kterýmiž winni nebyli.

Bylatě totiž mezitím jednota panská ustrojila se pewněji na weřejném swém *sjezdu na Zelené hoře* u pana Zdeňka ze Šternberka ku konci měsíce listopadu; tam jednotníci, roztaužiwše se opět po swobodách swých, dne 28 zapsali 28Nov.
se sobě společně k radě a pomoci wší swau mocí na pět let, kdyby kohokoli z nich proto co protiwného potkati mělo. Byli tam přítomni také oba biskupowé: Jošt Wratislawský co jednotník a Tas Olomucký co přítel, poslaný tuším od krále, aby je ukojiti a mezi ním a jimi prostředkowati hleděl. Biskup Tas swěřil pánům podtají, že král hněwal se na ně ne tak pro stížné jejich články, jako raději pro pikle, kteréž pan Zdeněk, pobyw na dwoře císařowě od 21 srpna do 2 září, tam prý proti němu strojil. Nelze již uhodnauti, ani jaké powěsti král objewil biskupowi a biskup pánům, ani co w nich bylo prawda i co lež: wíme jen, že páni dne 30 listopadu netoliko stawům 30Nov.
českým, každému zwláště, ale i císaři a knížatům říšským rozpisowali nowau stížnost na krále, kterak prý křiwě

1465 rozhlašowal o nich, žeby stáli o jeho bezžiwotí; neboť wyprawowal prý, že pan Zdeněk jednal s Rohrbacherem, aby on byl otráwen aneb zawražděn, mladý syn císařůw Maximilian aby stal se králem a pan Zdeněk jeho w Čechách zpráwcem, jiní pak páni aby wladařili w zemích korunních. Takowau nešlechetností, prawili, že nebyli ani pomyšlením winni: ale král že wzal k nim zlau wůli pro jejich sprawedliwé jeho napomínaní, pro práwa i swobody zemské, a že nerozmýšlel se „mazati je na cti" jejich; wšak že ufají, že wšecko křesťanstwo shledá bohdá jejich newinu. Proto pak že jim již nebylo bezpečno, jezditi na sněmy do Prahy. Ale netoliko král, nýbrž i biskup Tas zapírali upřímo, žeby co takowého byli mluwili; Tas oswědčil to i písemně w listu daném panu Janowi Jičinskému z Cimburka, kterýžto čten na sněmu o suchých dnech wánočních. Protož i tím dokázalo se, že pánům wíce záleželo na osočení krále před swětem, nežli na newině jejich. Neboť o tehdejších jejich úmyslech swědectwí jasné a bezodporné bereme z naučení, s kterýmž wyprawili spolujednotníka swého, pana Dobrohosta z Ronšperka, ku papeži do Říma; to pak bylo důkazem dosti, že obmýšleli skutečně připrawiti krále, jestli ne o žiwot, aspoň o korunu. Wylíčiwše zajisté papeži wšecky stížnosti swé, žádali od něho nejen pomoci proti němu, ale i jiného krále; prawili že hotowi byli přijmauti, kohokoli stolice apoštolská ustanowí, ale že zdálo se jim, žeby král Polský nejlépe se hodil k tomu důstojenstwí; předewším pak prosili, aby oswobozeni byli záwazku wěrnosti, kterauž co poddaní byli přisahali. Pan Dobrohost na cestě ze sjezdu Zelenohorského stawiw se u císaře w Nowém Městě, obdržel od něho psaní, kterýmž jednotníci papeži pod ochranu poraučeni byli. Takto wyjewilo se skutkem také císařowo

prawé smýšlení, ačkoli psaními dne 21 prosince wydanými stěžowal sobě, že král jej prý křiwě dáwal u podezření.[225]) 1465

Odwaha pánůw na sjezdu Zelenohorském bylaby sotwa šla tak daleko, kdyby byli neměli známosti o krocích těžkých a rozhodných, kteří mezitím z Říma připrawowali se proti králi. Pawel II jak mile uslyšel o dobytí hradu Cornšteina, stal se nesmířitelným a powolowal wše, co zwláště Karvajalowa neoblomná horliwost a odhodlanost nawrhowala za dobré. K žádosti prokuratora we wěcech wíry, Antonína z Eugubio, aby process od papeže Pia počatý obnowen byl, poručil papež
22 čerwence wedení pře proti králi třem kardinalům, 22Jul.
Bessarionowi, Karvajalowi a Berardowi Spoletanskému,
kteřížto wýnosem obyčejným již 2 srpna *pohnali Jiřího* 2 Aug.
z Poděbrad, „jenž se nazýwá králem Českým," aby we dnech 180 přijda osobně ke dworu papežskému, wywodil se z nářku kacířstwí, relapsu, křiwé přísahy, swato-

225) Důležitau o Dobrohostowě instrukci a jednání zpráwu podáwá tištěná ap. Kaprinai Hung. diplom. II, 577 sl. Relatio historica anonymi (ab ann, 1458—1469), zwláště na str. 591, ačkoli zdá se je klásti mylně teprw k r. 1467. Též Jacobi card. Pap. commentarii p. 436. Méně spoléhati lze na to, co Eschenloer uwodí (I, 293 a 310), jehožto wyprawowání o sporu mezi králem a pány r. 1465 a 1466 wůbec plno jest zmatkůw. Psalť on dílo swé půwodně latině a krátce, a teprw 1472 počal předěláwati je německy a mnohem obšírněji; to wyswětluje, kterak možné bylo, že pozůstawil w něm směsici dat i welmi pilných a zpráwných, i také naprosto neprawých. Pokládal také bully papežowy dané 12 Jan. a 6 Febr. 1466 k roku 1465, newěda že Pawel II počítal rok nowý teprw ode dne 25 Mart. a tím omylem dal se zawesti zwlášť na rok 1465 ku pragmatisowání welmi spletenému a chybnému. Jiná data wzali sme z rukopisu Rosenberského již dotčeného. Srwn. Archiv český, IV, 117.

1465 krádeže, rauhání a jiných s nimi spojených nepráwostí.
6 Aug. Pak nařízením dne 6 srpna wydaným zmocněn jest legát Rudolf biskup Lavantský, aby jménem stolice apoštolské nejen rozwázal záwazky, kterými lidé k Jiřímu Poděbradowi buď co přátelé a spojenci, aneb co poddaní wázáni byli, ale také aby do klatby dáwal wšecky, kdoby jemu ještě dále pomocni býti chtěli jak wůbec, tak i zwláště proti katolickým jeho poddaným. Papež sám uznáwal, že nařízení takowé, před dojitím saudu, bylo předchwatem, ale omlauwal je nebezpečím w odkladu a notorností winy. Stejným časem nařízeno témuž legatowi, aby zabera se osobně ke wšem předním knížatům německým, žalowal na českého krále, rušil přátelské s ním swazky a napomínal wšecky pomocnu býti processům k ochraně wíry předsebraným; i dodána mu psaní k té potřebě papežská Podobné psaní ku králi
23 Jul. Uherskému Matiášowi, dané 23 července, nesl tušim arcibiskup Kretenský, Jeronym Landus, co zwláštní posel.[226]) I diwné jest, ale pozoru hodné, že král Jiří o nowé této proti sobě powstáwající bauři nedowěděl se dříwe, nežli ku konci měsíce září; wědauce pak my, že přední páně Zdeňkůw důwěrník, doktor Eliáš řádu Premonstratského, farář w Jindřichowě Hradci, byl w Římě přítomen, když ty wěci se dály,[227]) můžeme domysliti se,

226) Bully dne 2 a 6 Aug. čtau se w MS. Sternb. p. 580 a 625. Srwn. Relatio histor. ap. Kaprinai II, 589, a Jacobi card. Pap. comment. p. 436. Papežowo psaní ku králi Matiášowi (dd. Romae, X kal. Augusti pontif. anno I,) nachází se w opisu w archivu Třeboňském; o poselstwowání Jeronyma Landa w Uhřích toho léta wiz Katona, XV, 32—34 a srwn. Eschenloer, I, 266. Ludwíkowi Baworskému psal papež 29 Jul. (Origin. we Mnichowě.)

227) O přítomnosti Eliášowě w Římě mluwí psaní české jakéhosi Slowana Nečecha, kterýmž králi Jiřímu rada se

že necizil se jich a zprawil o nich pána swého ještě dříwe. 1465

Mezitím přemítány w radě krále Českého *nowé cesty*, kudyby lze bylo *urownati* se se stolicí papežskau a zachowati pokoj wlasti. Uznáno, že žádost o potwrzení kompaktat, jakkoli slušná, w okolnostech tehdejších naprosto nedala se prowesti; puštěno tedy od ní, a žádáno jen ponechání rozdílůw náboženských we swém stawu, i podáwány za to hierarchii katolické, jako na wýměnu, wýhody znamenité. Předewším měl od papeže prostě žádán býti do země arcibiskup, rodem Čech neb Morawan, (i myšleno již tuším napřed na osobu Tasa biskupa Olomuckého) kterýžby moc měl jednati a působiti wedlé rozumu a daru od boha sobě půjčeného tak, aby wíry co do přijímaní pod jednau neb pod obojí w zemi neměnil, a zachowáwal každého bez útisku při obyčeji jeho, i kněží aby swětil k farám jak pod jednau, tak i pod obojí bez rozdílu, jak které zastane, neswěcené pak a neřádné aby ssazowal; kázaní polemická měla přitom s obojí strany přísně zapowídána, zboží ale duchowní, arcibiskupská, klášterní a kostelní zase nawrácena býti, a to tím spůsobem, aby s těmi, kdo je drželi w zápisech, nowý arcibiskup uzawíral smlauwy na postaupení jich, a částky jich wětší neb menší aby náhradau a jako za wýplatu držitelům k dědictwí zapsány býti mohly; také desátkowé aby zase placeni byli, jako za starodáwna. Uskutečnění toho náwrhu byloby uwedlo do církwe české podobné poměry, jako někdy za

uděluje a spolu žádá se o propůjčení zpráwy špitálu českého, jejž prý utrhač králůw welmi zle zprawuje, dd. w Římě, 1465 u vigilii sw. Bartoloměje. MS. Sternb. p. 446. Pubička (IX, 139—140) dle rkp. Wyšebrodského chwálil Eliáše, že přimlauwal se prý w Římě za krále, ačkoli bez prospěchu; praweno tak arci, ale skutek mluwil opak.

1465 biskupa Filiberta a později zase za Antonína Brusa, s tím toliko rozdílem, žeby postawení hierarchie české, nawrácením wětšiny statkůw jejích, bylo se stalo mnohem skwělejším. Oběť, ku které podwolowali se přitom přední raddowé králowi, nebudeme pokládati za lehkau, když powážíme, že ku př. pan Zdeněk Kostka měl odříci se swého panstwí Litomyšlského. Nelze uhodnauti, byllí král sám půwodem náwrhu, ale jisté jest, že on činil se s jeho wolí a chwálením; i dáwal nematné swědectwí o schopnosti jeho státnické, která obracela zření swé méně k tomu, co dle idey nejlepšího, jako raději co prakticky možného bylo; neboť podáwaní takowé mohlo w Římě bez zapření zásad tam hlásaných přijato býti, ano nebylo k tomu potřebí, než aspoň něco dobré wůle. Bohužel ale král obrátil se s ním k osobám, co prostředníkům, kterým ani tolik dobré wůle nedostáwalo se: ku králi Uherskému a jeho duchowním raddám. Král Matiáš stal se byl w posledních létech prawým milostníkem stolice Římské; k němu obracely se wšecky naděje o ochranu křesťanstwa před Turky, když nedařila se wýprawa z Němec, ze Francie a z Italie tolikrát wymáhaná, a hrdinstwí Albanského knížete Jiřího Kastrioty, přijmím Skanderbega († 17 ledna 1466) na wlastní jen obranu obmezowalo se. Proto, jakož již podotkli sme, když umřel Pius II, poslána wšecka po něm zůstalá zásoba peněz na wálku, 42.500 zlatých, králi Uherskému; a když Janus Pannonius, biskup Pětikostelský, co wyslanec tohoto w máji 1465 objewil se w Římě, dodáno mu po něm 57.500 zlatých nowých subsidií s napomínaním, aby nemeškal obnowiti wálku proti newěřícím.[228]) Přední w radě Matiášowě mužowé byli týž Janus Pannonius,

228) Psaní o tom, z rkp. Pařížského (Epistolae Pauli II) wytištěna u hrab. Telekiho w dílu XI, zwláště na str. 125 (dd. w Římě 27 máje 1465.)

slawný wěku swého básník, a jeho ujec Jan Vitéz, někdy 1465
králůw učitel a biskup Waradinský, nyní arcibiskup Ostřihomský a primas uherský, oba rodem Slowané, oba w Italii wzdělaní a péra nad jiné mocní humanisté; ujec wynikal zkušeností, wážností, autoritau, synowec bystrotau, ohněm a klassickau lepotau řeči; onen byl kancléřem říšským, tento sekretářem králowým, jehožto psaní wšecka skwěla se co wzor jednacího slohu; oba wšak, jako italští humanisté wšickni, patřili na snahy husitůw českých, jako na nějaké barbarstwí, s opowržením a nenáwistí. Král Jiří nicméně wěřil Janowi Vitézowi tím wíce, čím důwěrněji byl někdy wyjednáwal s ním o powýšení Matiášowo na trůn uherský; a poněwadž poměr jeho k císaři ošemetným Zdeňka ze Šternberka působením byl se skazil, obracel zření swé tam, kde nadál se i nějaké wděčnosti k sobě, i mocného působení w Římě.

Bylot již w měsíci srpnu, jestli ne dříwe, zawedeno dopisowání mezi dworem českým a uherským, aby králowé oba sjeli se osobně w uherské Skalici, k rokowání jak o nesnázech některých pohraničných, tak i o rozepři české s dworem papežským. Matiáš ale dal se omluwiti skrze Jana Vitéza, že maje wálku Bosenskau před sebau, nemohl přijeti osobně; Vitéz pak psal 12 září ze Stolního Bělehradu, 12Spt.
že král jeho, jenž 9 září skutečně z Budína do wálky wytáhl, zmocnil jej sice k jednání takowému, ale on že pro jisté příčiny nemohl do Skalice jeti, nýbrž jen do Trnawy, kamž tudíž wolal i krále Jiřího i biskupa Olomuckého, dokládaje: „máli jednáno býti u stolice papežské zwláště pro dobré wíry, mělby tím spěšněji býti sjezd, aby posláni byli listowé po pánu našem králi, kterýž ze králowstwí Bosenského má wyprawiti cestau mimo Rakausy znamenité posly k papeži.“ Král Jiří, jakkoli žádostiw byl osobního s Vitézem shledání, nemoha wšak

1465 pro tehdejší na sněmu Pražském před sw. Wáclawem jednání wzdáliti se, wyprawil jen biskupa Tasa do Trnawy. O tom, co duchowní ti plnomocníci spolu konali, není nám wíce známo, nežli že chwálili oba králowo podání, a Jan Vitéz že slibowal přičiniti se o jeho w Římě prowedení.[229]) Ale nowé mezitím krále Matiáše došlé pobídky změnily náhle weškeren staw wěcí. Žádost Pawla II, aby hájil stolice apoštolské jak proti newěřícím Turkům, tak i proti zlewěřícím Čechům, a nedal se rozpakowati ani někdejšími swazky, ani brannau mocí jejich, jist jsa odplatau za to jak w nebi, tak i na zemi, — tato žádost dotkla se w něm péra nad jiné pružnějšího, aniž chybila se s účinkem. Bažilf on ještě wíce po moci a panowání, nežli po cti, a předwídal rychle možnost, postawiti na hlawu swau o jednu korunu wíce. Protož ani se stawy králowstwí swého se neporadiw, dal z ležení
2 Oct. swého u brodu řeky Dráwy dne 2 října následující odpowěd: [230])

„Kážef mi skrze psaní swá Swatost Waše, abych processům apoštolským proti tak řečenému českému králi Jiřímu přispěl swau přízní a pomocí, a dal je w zemích swých prowesti a zachowáwati. Jižf sem já jednau, nej-

229) Psaní Vitézowo dne 12 Sept. zachowalo se w překladu českém w MS. Sternb. p. 442 sl. O jednání Trnawském stojí tamže p. 496—498 článek důležitý také jen w českém jazyku, pod nápisem: „Arcibiskupowi Ostřehomskému podána jest cesta dolepsaná, aby tím snáze pracowati i s králem JM[tí] i korunau Uherskau w té wěci mohl."

230) Psaní toto, pošlé z péra Jana Pannonia, známo jest ze sbírky „Epistolae Mathiae Corvini regis, parte II, num. XXI pag. 70, a tištěno také u Praye, Katony atd. W archivu Třeboňském zachowal se na jednom a témž listu opis sauwěký jak bully papežowy dne 23 Jul. tak i odpowědi Matiášowy 2 Oct. 1465; oboje našli sme pospolu také w rkp. university Lipské 1092 fol. 264.

swětější otče! swaté Římské církwi a Waší Swatosti 1465
celého se obětowal i s králowstwím swým. Nic mi tak těžkého, nic tak nebezpečného boží na zemi náměstek, ba i bůh sám, poraučeti nemůže, čehož bych předse wzíti za wěc pobožnau a spasitelnau nepokládal, čehožbych směle neodwážil se: zwláště když činiti jest o upewnění wíry katolické a potření newěry lidí nešlechetných. Aniž mnau hýbají dáwné umluwy, z potřeby časůw uzawřené, o nichž wím, že autoritau apoštolskau mohau wšecky snadno zrušeny býti, aniž owšem co nejméně děsím se moci čímkoli. Postawilť sem se já, k napomínaní Swatosti Waší a předkůw jejích, proti nepřátelům mnohem powážliwějším, nežli jsau Čechowé. Buďže tedy proti Čechům, buď že proti Turkům táhnauti jest, aj hotowi jsme Matiáš spolu i Uhersko! Pokudkoli stačí mé a králowstwí mého síly, jsauť a zůstanau na wěky oddány předewším stolici apoštolské a Swatosti Waší!"

Pozorowati sluší, že Matiáš podáwal hned wíce, nežli od něho se žádalo, a že nabízel se již k wálčení, kdežto nebyla řeč ještě nežli o mrawní jeho přízni a pomoci. O neobmezené té jeho ke stolici Římské oddanosti daloby se přízniwěji sauditi, kdyby dříwe i později byl nenesnadil se s papeži dosti důtkliwě o panowničí práwa swá. Jest na snadě, že mu napotom nezáleželo wíce na smíření papeže a Čechůw, ale naopak na jejich wětší a wětší swádě. Jan Vitéz, když dowěděl se o processech Římských a o proměně krále swého, naříkaním na neposlušnost a swéhlawost krále českého we psaní 17 října bi- 17 Oct.
skupu Tasowi daném, hleděl osprawedlniti sebe; a když později král Jiří ptal se ho, poslalli již Matiáš umluwy Trnawské ku papeži, odpowěděl že poslány jsau kardinalowi Karvajalowi, a žeby rád přiložil přípis listu o nich psaného, ale že biskup Pětikostelský zapomenul jej prý

1465 doma [231]). Takowým to spůsobem utonulo jednání, které při wětší upřímnosti byloby snad nechybilo se swého cíle. Rozumí se, že i král Matiáš i preláti jeho tajili před Čechy oswědčení dne 2 října učiněné a dáwali sobě i napotom ještě twárnost přátelskau. Méně zdrželiwý byl dwůr papežský, an pospíchal i Wratislawanům i jiným swým wěrným radostnau dáti o tom zpráwu: ale o Wratislawanech wíme, že jí ani neuwěřili; tak nepodobná ku prawdě zdála se jim ošemetnost takowá ú krále křesťanského! A wědauce my, že také w Čechách powěst o té wěci již aspoň w měsíci máji roku následujícího rozhlášena byla, nemůžeme domýšleti se jinak, nežli že i král Jiří pokládal ji za obecnau smyšlénku a lež nešlechetnau.[232])

Poněwadž česká jednota panská wyslowila byla žádost, obdržeti za pána krále Polského a ne Uherského, nemohla w Římě radost nad ochotností Matiášowau jewiti se beze wšech rozpaků̊w, a to tím méně, že práwě té doby také

231) Psaní Vitézowa, jedno 17 Oct. 1465 biskupu Tasowi, druhé 28 Febr. 1466 králi Jiřímu, nalezli sme ono w archiwu Třeboňském, toto w MS. Sternb. p. 660, a poslali někdy hrab. Telekimu, jenž je tisknauti dal we swém díle XI, 145 a 153. W posledním prawí se: Postremo ubi scribit Serenitas Vestra, an quidquam scriptum sit ex parte domini nostri regis summo pontifici et ad curiam Romanam super negotiis, quae dominus Olomucensis nobiscum pridem Tyrnaviae tractaverat: sciat Ser. V[ra], quod scriptum est D. Cardinali S. Angeli per nos de mente domini nostri regis, juxta sententiam et formulam, prout D. Olomucensis nobiscum locutus fuit. Quarum literarum copiam nos Ser. V[rae] misissemus, sed D. episcopus Quinqueecclesiensis frater noster reliquit illam Quinqueecclesiis. Srwn. také Archiv český, IV, 122.

232) Eschenloer, I, 266. Obšírná zpráwa sauwěká od nejmenowaného z Prahy o tom, co w máji 1466 mezi králem a pány českými se dálo: orig. we král. tajném archivu w Berlíně, tištěn ve F. A. Riedel novus codex diplom. Brandenburg. oddělení třetím, I, str. 405.

mezi císařem Fridrichem a Matiášem panowaly cele jiné poměry, nežli kterých mezi „otcem" a „synem" pohledáwati a očekáwati bylo; takéť Matiáš zdál se míti dosti boje a nesnází s Turky. Proto dwůr Římský po celá dwě léta stawěl se ku králi uherskému, jakoby řeči jeho byl neporozuměl, a namáhal se mezitím wšemožně, aby od krále Kazimíra obdržel podobné oswědčení. Matiášowa obět odložena prozatím jako do zásoby, co pomoc w potřebě nejwyšší, a co rukojemstwí spolu, že hromy Vatikanské nebudau ani tenkráte owšem jalowy. Ale w důwěře této papež, chtěje spolu dodati odwahy katolickým pánům českým, o jichžto počínaní již auplnau měl známost, a spůsobiti, aby nenáwiděný Jiří Poděbrad nesílil se déle poslušenstwím lidí snad wěrných, bullau slawně dne 8 prosince 1465 ohlášenau,[233]) zostřil a rozšířil nařízení swé již 6 srpna dané, a „mocí wšemohaucího boha i blahoslawených apoštolůw Petra a Pawla, wšecky a wšeliké pány a zemany, wšecky obce měst, městeček, hradůw a wsí, a wšecky jednotliwé osoby w králowstwí českém, markrabstwí morawském i we Slezích, pokud prý to králowstwí nebude opatřeno králem křesťanským, ode wšeliké přísahy wěrnosti, manstwí, poddanosti a služby témuž Jiřímu činěné aneb činiti obwyklé, oswobodil a pod wyhrožowáním božího saudu napomínal, aby wěrnosti, kterauž toliko katolickému králi powinni byli, neprokazowali člowěku kacíři, odpornému bohu a přestupujícímu wšecka jeho přikázaní; také užitkůw, poplatkůw a důchodůw králowstwí a koruny aby nedáwali jemu, jeho w boji a wálkách aby nenásledowali, sněmůw, sjezdůw a rokůw od

1465 — 8 Dec.

233) Orig. w archivu Třeboňském, opisy w MS. Sternb. p. 573 a česky p. 105; w německém překladu u Eschenloera, I, 296—299.

1465 něho ukládaných aby nenawštěwowali, a wšeho wůbec i wšelikého s ním obcowání naprosto aby se warowali."

Prawili sme již, že král Jiří teprw ku konci měsíce září dowěděl se o počatém w Římě opět processu proti němu; bulla půhonní dne 2 srpna wešla mu we známost auředně teprw prohlášením jí w Řezně a w jiných městách německých, důwěrně ale bezpochyby dříwe skrze Ludwíka knížete Baworského a jeho raddu, doktora Martina Mayra. Aučinek její na mysl králowu byl tím wětší, čím méně mohl nyní naditi se císařowy ochrany a pomoci. Starostliw jsa o swau obranu, kteráž nejinak než duchem a pérem wésti se dala, i nenacházeje we swé raddě nikoho k ní dosti spůsobilého, ježto bylo se obáwati, žeby psaní podobojích zněla příliš stranně i urážliwě, kancléř pak jeho Prokop z Rabšteina wíce pro papeže nežli proti němu psáti se hodil, a sekretář Pawel probošt Zderazský nezdál se dosti schopným a umělým, wyžádal si k té službě opět *doktora Martina Mayra* dotčeného. Ten napsal mu nejen
21 Oct. důkladnau odpowěd papeži, kteráž dne 21 října datowána byla, nýbrž i hojná psaní jiná k císaři, ku králům a knížatům křesťanským, jimiž se osprawedlňowal i o pomoc a přímluwu žádal. Rozumowání we wšech těchto spisech bylo co do podstaty swé jedno a též. Prawil král, že přisáhl i papeži, wypleti kacířstwí w zemi swé, i straně podobojí, zachowati ji w tom stawu, jako předkowé jeho Sigmund, Albrecht a Ladislaw. Kterým pak práwem bylby měl on stihati tyto z kacířstwí, když oni wykazowali se swědectwím od nejwyšší autority, ode sboru Basilejského, že byli wěrní křesťané a prawí synowé církwe? On co laik že neměl o tom saudné moci žádné; a chtělli dwůr Římský odsauditi je, že žádala sprawedliwost, aby před odsudkem byl je wyslyšel řádně, což že se nestalo. Také když prý podobojí nemohli práwně stíháni býti z kacíř-

stwí, ani oswědčení jeho na sjezdu Swatowawřinském 1465.
w Praze nebylo proti wíře: a byť byl w čem pochybil, že hotow byl dáti se naučiti lépe a oprawiti slowa swá w ten smysl, aby wíře křesťanské odporna nebyla. Protož že král nezdráhal se dáti se sauditi o těch wěcech na místě podobném před saudci a swědky náležitými. Do Říma wšak před kardinaly, kteříž jej poháněli, že postawiti se nemohl. On co král že byl osoba wysoce privilegowaná, s kterauž neslušelo prý nakládati jako s lidmi saukromými; jeho že byla powinnost, newzdalowati se od poddaných swých, ale držeti nad nimi ruku ochrannau, aby práwo a pokoj nebyly rušeny; také obtížné tělo jeho k cestám dalekým že již bylo nespůsobné. Plnomocníkem pak a prokuratorem jakýmkoli že také nemohl aniž powinen byl dáti se zastaupiti we při, we kteréž jednalo se o wěci ještě dražší a wyšší, nežli byl statek i žiwot. Protož žádal, aby mu saud osazen byl, jestli ne w zemi jeho, aspoň nedaleko hranic jejích, u přítomnosti kardinalůw a jiných legatůw, císaře, králůw a knížat křesťanských: tam že hotow bude wywesti se ze wšech win jemu křiwě přičítaných, dokázati prawé aumysly swé a podrobiti se nálezu, kterýž tu wynešen bude. I prosil jak papeže, tak i knížata wšecky, aby přičiněním jejich obdržeti mohl slyšení takowé, a mezitím aby processy počaté zastaweny byly. Psaní w tomto smyslu dána jsau zwláště k císaři, ku králi Franskému, k markrabi Albrechtowi Braniborskému, k Wilémowi knížeti Saskému a k jiným knížatům i městům říšským.[234])

234) Wšecky dotčené listiny a jiných k tomu náležitých wíce podáwá rukopis od nás MS. Sternb. značený, jenž byl někdy Balbinůw, potom Pešinůw „major," sluje také Cancellaria regis Georgii, a chowá se nyní we knihowně knížat z Lobkowic w Praze. Weliká část psaní nachází se

1465 Těžko jest určiti, které wlastně panowalo zdání a smýšlení u mocnářůw a knížat okolních o sporu králowě s papežem: dáwaliť zajisté dobrá slowa stranám oběma. O císaři a o králi uherském řekli sme, že jakkoli stawěli se přátelsky, byli wšak již skuteční nepřátelé. Krále Kazimíra polského chowání bylo nad jiné důležitější, ba rozhodné; nemáme o něm zpráw podrobných, ale skutek ukázal, že odolal wšemu pokaušení a zůstal konečně wěren umluwám Hlohowským. O knížatech německých dáwal Rudolf biskup Lavantský papeži zpráwu, že nebyli na Poděbrada laskawi, a že nečekali než na weřejné jeho prohlášení za kacíře, aby přetrhnauti a zrušiti mohli wšecky swé s ním umluwy a swazky. Týž biskup Rudolf 9 listopadu 1465 přijel do Wratislawi a popauzel odtud knížata i národy wšemožně. Ale markrabě Albrecht Braniborský oswědčil se určitě a odhodlaně, že čest mu

tam nejen latině, ale i w českém překladu, pro krále Jiřího zhotoweném; některá jen w českém překladu. Psaní ku papeži ode dne 21 Oct. 1465 stojí tam dwoje, širší dwakrát pag. 66 a 74, česky 129 a 154, kratší 571, česky 102; k císaři psaní obšírné jen česky a bez datum p. 139; „ad reges et principes Christianitatis“ p. 60, česky 148. Posláuy pak knížatům také formule, kterakby za krále přimlauwati se měli: litera principum ad papam p. 65 a 373, česky 104 a 128; zwláštní formule pro krále Franského p. 351, pro knížete Wiléma Saského p. 344, pro markrabě Albrechta p. 346. Formule pro české pány katolické psaní p. 341, řeči kteraužby držeti měli p. 210; psaní o tom ku králi stawůw podobojích 56, katolických p. 59. Přidána také „forma appellationis, quam rex interponere debet, si papa denegabit“ p. 73. Wše to pocházelo z péra doktora Martina Mayra, jakož p. 56 wýslowně se udáwá. I nelzeť arci určiti, zdali knížata formulí sobě podaných šetřili a užili, aneb nic.

bránila zrušiti slowo králi dané.[235]) Ještě bezpečněji 1465
mohl spoléhati se král na knížata Saská Arnošta i Albrechta, kteří po smrti otce swého Fridricha (†1464) wládli zeměmi swými w nedílu a we bratrské lásce; bylit oni nejupřímnější přátelé dworu českého, a zwláště Albrecht často býwaje u krále tchána swého w Praze, dáwal pěkné důkazy swé srdnatosti a cwičenosti w kolbách rytířských. Když na pány Jindřichy z Plawna, otce i syna, šly od manůw jejich weliké žaloby, král co wrchní jejich pán lenní odsaudiw je nálezem 2 ledna 1466 w Praze wyneseným, propůjčil Plawno knížatům Saským, swěřil jim prowedení swého nálezu,[236]) a tím potrestal spolu zpauru jejich, co zápisníkůw české jednoty panské. Také Wilém, kníže Saský, sídlem na Wímaru, zůstáwal wěren záwazkům, kteréž měl s králem. Poměry ku knížatům domu Baworského byly rozdílné. O stýkaní se s falckrabím Fridrichem, byloli přízniwé neb nepřízniwé, není památky. Bratranec jeho kníže Ota II, kterýž po swém otci Otowi I († 1461) dědil knížetstwí Neumarkt w hořeních Falcech měl s králem mnohé nesnáze o některé zámky swé, až prostředkowáním králowny Johanny a knížete Ludwíka wešel 14 července 1465 w Praze we smlauwu, přijal ty zámky co léno koruny české a byl napotom dobrým

235) Psaní o tom papežowo k Albrechtowi ode dne 21 Dec. 1465, jež našli sme w MS. Sternb. p. 121 česky, latině pak w rkp. bibl. Mnichowské (Clm 215 fol. 247) bez datum, wydal Riedl Cod. dipl. B. V. 85 pod datum 6. Aug. 1465. Počínalo w tato slowa: Nobilitatis tuae literas accepimus, quibus significas affinitatem inter te et Georgium de Pogiebrat — adeo firmatam, ut salvo honore tuo dissolvi non possit etc.

236) Širší o tom wyprawowání wiz we knize F. A. von Langenn, Herzog Albrecht der Beherzte, Leipzig 1838, na str. 47—58.

1465 sausedem i přítelem.[237]) O knížatech Mnichowských, synech Albrechta někdy woleného na králowstwí české, zejména Sigmundowi, Albrechtowi přijmím Maudrém, Krištofowi a Wolfgangowi nemáme tenkráte co připomínati. Tím patrnější a účinnější byla přízeň mezi králem a knížetem Ludwíkem Bohatým na Landshutě. Doktor Martin Mayr, jehožto wěhlasné rady poslaucháno již netoliko na Landshutě, ale i we Mnichowě, půjčen byl od pána swého králi na čas do Prahy,[238]) a složil tam, jakož sme již řekli, množstwí statí diplomatických dle tehdejší potřeby. Ale tím nedowršilo se účastenstwí Ludwíkowo we wěcech králowých: přičiňowal se také snažně o konečné narownání a smíření jeho se stolicí Římskau. Wyprawil o to ku papeži w mě-
m.Nov. síci listopadu 1465 radu swého doktora Valentina Bernbeka i dal mu náwrh we 15 článcích a naučení, na kterých a jakých wýminkách by nesnáze wšecky odstraněny a pokoj stálý w zemích i pomoc důkladná křesťanstwu proti Turkům zjednány býti mohly, jakož pak o nich brzy šířeji mluwiti budeme.

Nemůžeme mlčením pominauti také saukromé přímluwy, pro zwláštnost její, kteréž král, snad ani newěda, požíwal té doby w Římě. Slawně známý doktor Řehoř z Heimburka, jenž jsa w papežowě klatbě, za posledních

237) Dle listiny w korunním archivu českém chowané byli to zámkowé i města následující: Tennesberg, Hohenfels, Hartenstein, Stierberg, Besenstein, Thurndorf, Holenberg, Stralnfels, Auerbach, Eschenbach, Rottenberg, Bernau, Hainberg, Holenstein a Freistadt, s wětšího dílu w hořejších Falcech, některé we Francích.

238) Doswědčují toho i slowa papežowa we psaní dne 6 Febr. 1466 Ludwíkowi daném: Cognovimus zelum, quem ad exstirpandum errorem et dilatandam catholicam fidem habere probaris; pro qua re nec laboribus domesticorum tuorum, quos in Bohemiam transmisisti, nec propriis impendiis pepercisti etc.

let saukromí žiw byl we wlasti swé, psal 8 září 1465 1465
kardinalu Karvajalowi w záležitostech jednoho kláštera Wircburského, a pobídnutím tuším swého přítele Martina Mayra připojil úwahy, kterýmiž kardinala, swého někdy důwěrného towaryše, pozorna činil na newhodnost a nebezpečnost toho spůsobu, kteréhož u dwora Římského užíwalo se proti králi českému. Líčil mu široce, kterak Jiří Poděbrad uměl prý jak u císaře, tak i mezi knížaty říšskými wždy chytře použíti příležitostí přízniwých ku prospěchu swému, a kterak moc jeho wzrostla již tak wysoce, že nejen jeho báli se wšichni, ale i čím kdo zřejměji požíwal jeho přízně, tím wětší pauštěl ostrach na sausedy swé; Jiřímu že přibýwalo síly z každé wálky, ku které nepřátelé jej neopatrně popauzeli; nejwíce že bylo se báti o Slezy, kteréž král dáwno prý celé zkaziti mohl, kdyby jich byl nešetřil, a stolice Římská žeby Slezáky zdržowati měla, aby neletěli do swé záhuby; biskup Lavantský že byl arci dobrák horliwý, ale smyslu poněkud tupého a nedostatečného proti chytrci tak wýtečnému; mnozí w Němcích že již také křičeli na počínaní dworu Římského, neb co prý zůstane swatého mezi lidmi, když umluwy a přísahy slawné napořád rušiti a rozwazowati se budau? lid že nepochopuje, proč tak náhle mění se chowání kurie proti králi, který se nezměnil, ale zůstal takowý, jakowý byl, když otec swatý ještě synem milým ho nazýwal. Protož radil, aby legat, jenž přijíti měl na hranice české, obrátil pozor swůj předewším na hojné potud w Čechách wíce méně ukrýwané bludy, wywedl je na jewo a zawedl řádné proti nim wyšetřowání; tím že počínaní kurie osprawedlněno bude lépe před očima národůw. Karvajal odpowěděl na to 31 prosince 1465 psaním neméně 31 Dec.
obšírným a důkladným. Nejprw sice káral doktora Řehoře, že nedbal potud wywesti se z papežowy klatby, ale pak

1465 spomenuw na weselé ty chwile, které ztráwil někdy we společnosti jeho w Normberku i jinde, prawil, že mluwiti chce k němu zase tak otewřeně a upřímně, jako tehdáž. Co do krále Českého líčil i on jeho historii a wywodil z důwodůw od doktora přednášených zrowna opak toho, co tomuto se zdálo. Neb jestliže králowa moc a chytrost byly takowé, že knížata hledati museli jeho přízně a příbuzenstwí, co prý zbýwalo jiného, nežli aby následowali ho brzy také po cestách jeho bludných a kacířských? Protož že nebezpečí bylo w odkladech a stolice swatá že powinna byla pospíšiti sobě wyhlášením jeho za kacíře, aby knížata brali z toho potřebnau wýstrahu; ostatek že poručen bude pánu bohu, kterýžto neopustí swé církwe.' Rozwazowání přísah kacířům činěných že nebylo nic nowého, anobrž že bylo potřebno a chwalitebno; neb co kdo kacířům odjímá, to že dáwá bohu. Husitské kacířstwí že odsauzeno již dáwno od koncilií i od papežůw, a protož že nowého wyšetřowání a wyslýchaní nebylo třeba; také když moci Jiříkowy bylo tak welice báti se, že nebylo legatowi bezpečno jeti na hranice české. Doktoru Řehoři že slušelo raději pamatowati na čest národu swého a napomínati knížat, aby neupadali w nebezpečí wíry a neprznili se přízní kacířskau.[239])

Jan Karvajal byl mezi kardinaly Římské církwe za těchto let, ne sice stářím a titulem, ale autoritau a působením nejpřednější. Nejen horliwostí pro wíru, přísností žiwota, pewností charakteru nepřewyšowal ho nikdo, ale nebylo ani, kdoby se mu byl rownati mohl známostí swěta, zkušeností w záležitostech církewních a zásluhami o wládu

239) Obě ta psaní čtau se w rkp. kapituly Pražské, G. XIX fol. 168—171 w opisu sauwěkém sice, ale namnoze nezpráwném.

papežskau. Bylot to hlawně jeho dílo, již ode dwadceti let, 1465
že Řím přemohl byl konečně Konstancii i Basileji, že národowé wrátili se k jeho poslušenstwí, a že moc i sláwa jeho zableskla se opět po swětě září od časůw Bonifacia VIII newídanau. To wěděli a uznáwali kollegowé Karvajalowi, a proto jeho slowa i zdání we wšech wěcech důležitějších stáwala se pro ně prawidlem; Pawel II sám ostýchal se ho a powolowal wšem jeho žádostem. Proto osobní jeho saud o králi Jiřím a husitech stal se w Římě rozhodným, a žiwé jeho přeswědčení o potřebě přísných krokůw proti nim uwodilo wšecky pokusy o urownání se a smíření na zmar. Jestliže umluwy Trnawské, jakož swědčil Ostřihomský arcibiskup, dostaly se skutečně před něho, nemohly octnauti se w rukau nepřízniwějších. Od něho, jakož již častěji podotýkali sme, brala nyní hlawně půwod swůj wšecka přísnost kurie proti králi českému. Proto wšak papež Pawel II nebyl o nic přízniwějším, anobrž i předčil ho již náružiwostí swého hněwu. Ukázalo se to před očima celé kurie w spůsobu, kterak nakládal s Jaroslawem, poslem králowým, tuším tím samým, který s panem Kostkau r. 1464 byl u krále Franského, a nyní nesl psaní pána swého ode dne 21 října. Ten w třetí neděli adwentní (15 prosince), když papež wracel se ze 15Dec.
mše, přibočiw se k němu řekl: „Nejswětější otče! toto psaní posílá Swatosti Waší syn wěrný, král český, pán můj milostiwý.“ Papež wzaw je, okřikl Jaroslawa: „I kterak ty bestie opowažuješ se před námi nazýwati králem kacíře od církwe odsauzeného? Jdi na kolo i s twým chlapem kacířským!“ a dal psaním o zem; kteréž zdwiženo jsauc, nešeno ku Karvajalowi. Jaroslaw čekal na odpowěd do tří nedělí: ale o swátcích wánočních, když papež spatřil ho w kostele u S. Maria Maggiore opět, poslal k němu komorníka swého se stříbrnau holí, kte-

1465 rýžto dwakrát poklepnuw ho na hřbet, wyhnal ho z kostela. Poslowi Wratislawskému, kterýž na to se díwal, zaplésalo tudíž prý srdce w těle. Jaroslaw daw se do hlasitého lání a kletí, opustil hned Řím se sluhami swými; a není se čemu diwiti, že po takowém skutku král Jiří nepsal Pawlowi II nikdy wíce.[240])

1466 Některý čas zdálo se sice, jakoby poslání doktora Bernbeka mělo předce míti dobrý účinek, an wolán biskup Rudolf Lavantský do Říma k nowé poradě o wěcech českých: ale brzy přewládly zase úmysly jiné, kázáno legatowi zůstati we Wratislawi, a působením nepřátel, mezi nimiž byl i posel pánůw českých, Dobrohost z Ronšperka,
12Jan. zatwrdily se srdce wíce a wíce. Dne 12 ledna 1466 dáno králi za odpowěd, že proti němu nepokračowalo se z popauzení aneb z osočowání jakýchkoli jeho nepřátel, ale z potřebnosti obrany wíry, i ačkoli proti zpětilému kacíři (relapso in haeresim) nebyloby již dále forem práwních užíwati potřebí, stolice apoštolská wšak ze zwláštní swé mírnosti a sprawedliwosti že nechtěla mu odepříti slyšení; pročež že proti němu, a nikoli proti obywatelům koruny české, wyšel půhon, ano pro uwarowání nákazy bylo potřebí, aby shnilý aud odřezán byl od těla církwe, když již zmizela wšeliká k uzdrawení jeho naděje.

240) Klose docum. Geschichte von Breslau, III, 1, p. 352, 359. Slowa papežowa wlastní, dle zpráwy Hanka posla Wratislawského, byla: Quomodo tu bestia es audax in praesentia nostra nominare eum *regem*, quem scis damnatum haereticum ab ecclesia Romana! vadas ad furcas cum haeretico ribaldo tuo! Kardinal František Sienský (později papež Pius III) řekl o tom Hankowi, jehož měl téhož dne u stolu swého: Hodie est Dominica Gaudete. Volumus igitur simul gaudere in Domino, quod spiritus Domini tam magnifice operatus sit per dominum nostrum papam, qui non requisito consilio Cardinalium, fecit rem omnibus cardinalibus peroptime placitam.

Nowé wyšetřowání a hádaní o kacířských kusech husit- 1466
ských že nemohlo dopuštěno býti, když oni dostatečně
známi a již i od papežůw i od koncilií zatraceni byli.
Jemu že nezbýwalo wíce, nežli postawiti se před saudce
a čekati nálezu jejich, o kterémžto nebylo pochybnosti,
že bude sprawedliwý. Ještě ostřejší byla odpowěd daná
Ludwíkowi Baworskému. Ludwík postawil se byl za pro-
středníka mezi králem a papežem; nezachowali se wšak
ani Bernbekowa instrukce, ani článkowé skrze něho po-
dáwaní, a o celém jeho jednání nelze sauditi nežli z ob-
sahu psaní dne 6 února od papeže daného a i hned do 6 Feb.
krajin mnohých rozesílaného. Žáďáno prý mezi jinými
wěcmi, aby dán byl do Čech arcibiskup, a důstojenstwí
takowé aby swěřeno bylo jednomu ze synůw králowých,
druhému aby pojistila se poslaupnost na trůnu českém,
otci pak aby swěřeno bylo wedení wálky křesťanské proti
Turkům, i aby již napřed udělil se mu titul císaře Kon-
stantinopolského; staneli se tak, slibowáno prý, že král i
s rodinau swau přistaupí cele ke wšem obřadům církwe
Římské, jako jiní panowníci křesťanští. Tak tedy, prawil
papež, člowěk do kacířstwí zase upadlý a křiwopřísežný
na místě trestu, pokání a dostiučinění, požaduje odměny,
jakowéž sotwa nejkřesťanstějším a o wíru nejzaslaužilejším
knížatům powoliti by se mohly! Chce těžiti swým na wíru
obrácením a prodati za mzdu swědomí swé! Pokrytské to
jeho poslušenstwí budeť zisk arci weliký pro církew páně,
zwláště ano králowstwí zůstane i dále we kwasu swém!
A stolice apoštolská má o to ještě u něho i ucházeti se,
on si zůstawuje na wůli, přijmauti neb nepřijmauti podání
takowé! Wšak ona neučiní nowáčka biskupem, jenž w
duchu popna se upadalby w osídla ďáblowa; nedá owcem
wlka za pastýře, ani laupežníka za strážce. Ještě pak
žádá se, aby arcibiskupowi ku pomoci přidán byl inquisitor

1466 takowý, jenžby stíhal wšecky „bludy kromě kompaktat,“ aby tudy zjednáno bylo kompaktatům potwrzení od stolice swaté okolkem sice, ale chytře. Také má kněžím wšem propůjčowati se swoboda w kázaní slowa božího, jen aby učenníci připodobnili se mistru swému Rokycanowi. A takowé požadawky smějí se nésti před stolici Petrowu! Což pak říci o žádaní císařstwí Konstantinopolského? Na jewě jest, že chce Jiří získati si jen snadnější přechod od wyznání k wyznání (řeckému totiž.) Wšak panowání neweřících, kteří wíry nikdy nepoznali, jest menší zlé, nežli wláda kacířůw a schismatikůw, kteří od poznané odpadli. Aniž církew Římská, kteráž chowá u sebe dwa synowce císaře při wzetí Konstantinopole padlého, dopustí se té křiwdy, aby práwo jim náležité zadala komu jinému; ani swoláwati bude křesťany, aby je stawila pod rozkazy nepřítele swého. Směšná wěru jest wěc, že člowěk pro těžkost těla swého nespůsobný k boji, podáwaje osoby swé, jakoby to co welikého bylo, žádá ještě, abychom my swěřili jemu swau jízdu i pěchotu, dali peněz s potřebu k wyžiwení wojska, starali se proň o potrawu i o stroje wálečné, a zjednali mu nad to i hospody w zemi uherské. Chlubíť se on, že wywede ze swé země každého čtyřicátého člowěka do boje, ano známo jest, že s to není, ježto katoličtí páni nebudau jeho následowati, ani pod ním bojowati; aniž pak církew swatá již tak jest na mizině, aby potřebowala obrany od kacířůw a swatokrádcůw. „To pronesli sme duchem horliwějším proti článkům od tebe, milý synu, nám předloženým, ne abychom tebe winili z poslání jich, ježto wíme, že z upřímné lásky k jednotě a ku pokoji poslal si, co ti podáno bylo, ale že powinnost jest naše, horliti pro dům páně, jenž jest církew boží, a odíwati se w brnění sprawedlnosti proti odpůrcům evangelium; musímeť také, dle prorokowa rčení, do-

konalou nenáwistí nenáwiděti božích nepřátel, a stíhati je 1466 bez ustání, dokud nezhynau. Protož i napomínáme tebe, abys warowal se napotom obcowání s kacíři, ale wzdálil se jich tak, jako oni dalecí jsau církwe: neb nestojí s Kristem, kdo postawil se wně církwe a ruší jednotu i pokoj její.“[241]) Obšírné to psaní wyšlo tuším z péra Karvajalowa; psáno aspoň bylo cele jeho smyslem i duchem.

We článcích takto podáwaných i odmítaných nelze nepoznati základních myšlének náwrhu králowa, o kterém, jakož sme wyprawowali, dříwe w Trnawě bylo jednáno: mělať kompaktata nestwrzená ponechána býti we swé wáze a pominuta mlčením, arcibiskup od papeže ustanowený měl uznáwati strany obě za swé, a Čechům tudíž wrátiti se wěk Filibertůw; o postaupení zase statkůw zádušních nemluwil papež, protože pochwala jakákoli úmyslůw králowých nehodila se do psaní jeho. Ale co tu šlo přes články umluw Trnawských, jako žeby syn králůw byl měl státi se arcibiskupem Pražským a král sám usaditi se na císařské stolici w Cařihradě, zdá se, že nepocházelo upřímo z mysli králowy, ale že přidáno bylo w Bawořích, zwláště působením doktora Martina Mayra, jehožto zdání a rady panowaly

241) Psaní papežowa ku králi 12 Januar. 1466 a ku knížeti Ludwíkowi 6 Febr. čtau se w MS. Sternb., ono pag. 577, toto dwakrát p. 317 a 587, i česky 112; Eschenloer pak podal ono I, 268 bez datum, toto pak p. 274, oboje pod rok 1465, jakož sme již podotkli, an mýlen byl užíwaním w kanceláři Pawla II tak řečeného calculus Florentinus, dle kterého rok nowý počínal teprw dnem 25 Mart. (Srwn. nahoře poznam. 224.) O poselstwowání doktora Valentina Bernbeka w Římě wiz také, co stojí w Relatio historica anonymi ap. Kaprinai, II, 590, psaní Hertnida ze Steinu ku Petrowi Knorrowi ode dne 22 Mart. 1466, z něhož částku wydal prof. Höfler w Archiv für österr. Geschichte, Bd. VII, 1851, pag. 40, a wýpisu z listin Wratislawských we Klose Gesch. von Breslau, l. c. p. 351.

1466 we wlasti Ludwíkowě.[242]) Nemůžeme sice rozhodnauti, nechtěloli tím na dwoře Baworském předejíti se užší spojení Čech s domem Braniborským, ale to jest jisté, že Matiáš Uherský bylby sotwa kdy swolil, aby býwalý jeho tchán panowal i w Praze i w Konstantinopoli pospolu; a král, jenž tehdáž očekáwal ještě spásy swé od Matiáše, a wyjednáwal snažně o wydání dcery markrabowy synowi swému k manželstwí, bylby tuším částkami pro spojence urážliwými nechtěl wydáwati celek náwrhu swého w nebezpečí. [243]) Wšak bud tomu jak buď, ten skutek aspoň jest nepochybný, že za nezdařením se w Římě baworských náwrhůw následowalo značné ochladnutí přízně mezi dwory českým a baworským, že napotom neužíwáno wíce w Čechách Mayrowy rady, a že po uplynutí sotwa wíce nežli jednoho roku již i Mayr i kníže jeho postawili se w řadu zjewných nepřátel králowých. Král pak již s jara r. 1466 počal ohlédati se po řečníku jiném a bohdá šťastnějším.

242) Důležité postawení a působení muže tohoto w dějinách bawørských od r. 1461 do 1481 jest posawad welmi málo známo, aniž pak sprawedliwě oceněno.

243) Důležitější jest w ohledu tomto swědectwí Eschenloerowo, kterýžto prawí na str. 285: Damit Girsik dise bäbstliche Antwort (t. 6 Febr. 1466) meinete zu strafen, dass es sein Wille nit gewest were, seinen Son einen Erzbischof werden zu lassen, der algereit einem Weibe gelobet were. Dle toho daloby se sauditi, že král potom i weřejně a nahlas odčítal se onoho kusu w náwrhu bawørském Také jest wěc powážení hodna, že w nižádné písemnosti půwodně české z doby této nenachází se ani nejmenší stopy o myšlénce králowě na císařský trůn řecký, kdežto zahraniční jeho radowé, Marini, Mayr i Heimburk mluwíwali o té wěci často, a wojwodění králowo zwláště k dobytí Konstantinopole byla oblíbená Mayrowa idea již od r. 1459. Máme wšak arci za to, že král za podařením celku bylby nezdráhal se ani proti těmto částkám náwrhu.

Kurie Římská kladla welikė naděje do působení krokůw, 1466
kteréž činila proti králi. Očekáwáno, že jak panowníci tak i národowé, kteří byli w poslušenstwí, za odsudkem jejím wšichni napořád opustí kacíře, zruší swé s ním swazky a uwedau jej w zoufalstwí i w nemožnost dalšího panowání: ale skutek neodpowídal nadějem takowým, ba některý čas zdálo se, jakoby obrátiti se chtěl i naopak. Nestalo se to chybau ani nestatečností legáta Rudolfa z Rüdesheimu, Lavantského biskupa, kterýž od 9 listopadu 1465 měl we Wratislawi swé sídlo, ale spůsobeno aspoň poněkud proměnau obecného smýšlení, ježto již wůbec počínáno rozwažowati whodnost a sprawedliwost rozkazůw, před plněním jich. Legat nepominul rozeslati bullu dne 6 srpna do wšech katolických hradůw a měst w Čechách, Morawě, Slezích, Šestiměstech a Lužici, a wyhrožowati klatbau, kdokoliby neochotni byli ku poslušenstwí: ale jen jedno jediné město, Plzeň, bralo k srdci napomínaní takowé. Když přišla bulla druhá ode dne 8 prosince, Rudolf wolal k sobě preláty, knížata, pány a wyslance wšech měst ku poradě: a král, předwídaje co státi se mělo, neprotiwil se sjezdu takowému. Následowala we Wratislawi we dnech
15—19 února rokowání neméně zajímawá nežli důležitá. 15Feb.
Mělť již legat jako zwláštní raddu swau, sestawenau ze předních horliwcůw toho města: Jan Düster probošt a doktor Mikuláš Tempelfeld, kantor kapitulní a kazatel w městě, oba hlawní podněcowatelé záští proti králi a proto miláčkowé i wůdcowé rozwzteklené chátry městské, drželi w ní přednost, a legat sám zdál se býti jen jako nástrojem jejich. Odpornau proti nim činili stránku oba biskupowé, Jošt Wratislawský, jenž ale obyčejně w Nise přebýwal, a Tas Olomucký, kterýž s wýslowným králowým swolením byl přítomen: Oba mírnili wášně a krotili bojechtiwost strany swé, ne z menší snad pro wíru horliwosti

1466 a odhodlanosti, ale z wětší opatrnosti a z rozumnějšího uwažowání stawu wěcí. Biskup Jošt stál na swém, že pokud katolíci nebudau míti mocného z ciziny ochránce, každá jejich zpaura otewřená powede k wálce a wálka k záhubě, ne kacířůw, ale církwe a wyznawačůw jejích. Počítal podrobně branné síly každého kraje w Čechách i w Morawě po straně obojí a dokazowal, že král, neobnažuje w ničem posádek na hradech a městech swých, mohl na každau chwíli postawiti do pole do 30,000 lidu branného, a přijdeli k wálce, že síly pánůw i měst katolických sotwa postačí k uhájení sebe, nikoli ale k offensiwě a k wyhnání kacířůw ze wlasti. Protož nawrhowal a radil, aby katolíci wšickni, co jich bylo w koruně české, na spůsob jednoty panské w Čechách učinili mezi sebau záwazek solidárnosti, ne ku powstání proti králi, ale ke společné swé obraně; spolek takowý že ustraší a donutí krále, zdržeti se wšeho proti nim počínaní, oni pak že budau moci dočekati nějaké proměny nadějem katolickým příznivější. Olomucký biskup omlauwal swé dosawadní chowání a wyprawowal, kterak král za wěrné jeho služby dal mu nedáwno rozlehlé na pomezí uherském i slezském panstwí Hukwaldské zase, kteréž jeho biskupstwí někdy již za markrabí Jošta i Prokopa odcizeno bylo; to že slaužilo za důkaz, že i on neméně pečliw byl o prospěch církwe; snášel se s náwrhem Joštowým, a doložil, že od chudiny země jeho docházely ho na každý den prosby úpěnliwé, aby bránil wypuknutí rozbroje a wálky, ano jim prý snáze bylo dáwati poplatky třebas kacířům, nežli díwati se na chatrče swé popálené a osení pošlapané. Wyslanci z měst představowali, kterak posádky králowské ležely jim wšude takořka na krku a držely je na uzdě: Brnu že panowal hrad Špilberk, Olomauci klášter Hradištský ode dáwna wálečně osazený, Znojmu zámek we městě, Swidničtí a

Jaworští že měli co báti se zámkůw Fürstensteina, Bolken- 1466
haina, Lehenhaus, jiní pak jiných, tak že každé jejich powstání s nebezpečím bylo spojeno; ukazowáno na sílu a odhodlanost auředníkůw králowých, Albrechta Kostky foita Lužického, Beneše z Kolowrat foita Šestiměstského, Bernarta Bírky hejtmana Opawského, Hanuše Welfla hejtmana Kladského, Dipranta Reibnice, Mikuláše Gersdorfa, Melchiora Löbla i jiných, kteří nejen hotowi ale i mocni byli potrestati na místě zpauru každau. Papež a preláti že by byli měli dříwe postarati se, aby Jiří nebyl korunowán: když ale obdržel od papeže korunu, od císaře léno, že města náležející ku koruně české nemohla nijakým práwem odepříti mu přísahy wěrnosti; nyní pak slowa i přísahy rušiti bez dané sobě od krále příčiny že nemohau a nechtějí. Poslowé knížat mluwili také w ten smysl, že pánům jejich nehodilo se dopauštěti se zrady na králi, kterémuž přísahau wěrnosti zawázáni byli. Düster a Tempelfeld namítali proti tomu, že we wšech těch řečech neozýwala se než bázeň a nestatečnost; u přátel kacířůw že býwal wždy obyčej, welebiti a nadsazowati moc a sílu jejich; kdo se strachem radí se, že zdrawé rady nenabude nikdy; rozpaky takowými ale že kacířstwo wypleniti nelze; kde jde o wíru, tam že jeden křesťan mocnější býwá deseti kacířůw, a budeli křesťanůw nedostáwati se, že pošle bůh anděly swé ku pomoci. Radili, aby legat rozkazy swými obrátil se napotom upřímo k obcem městským, a ne k úřadům a poslům jejich, kteří stáli po straně králowě a byli prý někteří horší kacíři, nežli on sám. Legat ukončil porady sjezdu tím ohlášením, že zastawil swé klatby nad neposlušnými až do letnic nejprwé příštích, aby mezitím oznámil otci swatému wše co se stalo i mluwilo a dosáhl naučení, coby dále díti se mělo.[244])

244) Zpráwy dosti obšírné, kteréž Eschenloer podáwá o wěcech těchto, wýborně se potwrzují, wyswětlují a doplňují

1466 Jediné *město Plzeň* w Čechách, jakož sme již podotkli, činilo wýminku w době této. Po nowém roce byli poslowé Plzenští u krále a žalowali, že se jim hrozí stawením služeb božích, setrwajíli w poslušenstwí jeho, a že jest se obáwati, aby jednota panská nezmocnila se města jejich. Král příkladem swým je těšiw a k wěrnosti napomínaw, doložil že k lepší jejich ochraně umínil dáti posádku k nim do města. I zdá se, že to byli poslowé strany mírnější a pokoje chtiwé, která wšak brzy postaupiti musela wlády horliwcům na spůsob doktora Tempelfelda;[245]) bohužel že o wnitřních událostech a o celém duchowním žiwotě Plzen-
28Feb. ském této doby nezachowaly se zpráwy nižádné. Již 28 února přijel jeden z konšelůw do Wratislawi, aby u legata i u města dožádal se pomoci k wedení odboje proti králi, nepřinesl wšak odtud nežli 500 dukátůw; štědřeji propůjčil se papež, ku kterémuž časem stejným wyprawili byli podobné poselstwí. Když pak blížilo se wojsko králowské, oni zpraweni bywše od zpytákůw o příchodu jeho, zawřeli brány, osadili zdi městské lidem branným, a nejen nepustili králowých, ale s posměchem a násilím odehnali jich od sebe; potom pak, jakoby jim byla křiwda se stala, odpowěděli králi, an prý aukladně chtěl zmocniti se města jejich. Následowala wálka několik neděl, o kteréž ale podrobně není wíce wědomo, nežli že Plzenští sami wypálili a obořili předměstí swá, i že měli w žoldu netoliko několik panošůw českých, ale i jakési Šwejcary a Šwaby;

tím, co biskup Olomucký sám psal o nich králi z Wratislawi dne 20 Febr. 1466, jehožto psaní z MS. Sternb. p. 452 podali sme w Archivu českém, IV, 121.

245) Pubička na str. 155—6 z rukopisu nám neznámého mluwí skutečně o richtáři Ondřeji Oremusowi, kterýž zůstaw králi wěren, od spoluměšťanůw swých potom co zrádce wyobcowán byl, a stal se jejich odpowědníkem.

wůdcem wojska králowského proti nim byl rytíř Mikuláš 1466
Střela z Rokyc.[246]) Působením legata Rudolfa nezadlauho Plzenští přijali sau do panské jednoty české, a wěc jejich splynula napotom we wyjednáwaní s tauto.

Jednota panská, pokud newrátil se wyslanec její pan Dobrohost z Říma, nejen wyhýbala se wšemu rozhodnému jednání, ale nechtěla ani wyslowiti úmyslůw swých určitěji. Protož když ze sněmu w Praze o suchých dnech před wánocemi držaných žádáni byli jednotníci, aby sjeli se w Plzni, Klatowech anebo Budějowicích s wýborem od stawůw wydaným k urownání wzniklých nesnázek nejdéle do 1 dne února, i aby oznámili wůli swau o tom nejwyššímu hofmistrowi panu Jindřichowi ze Stráže na Kamenici: odpowěděli, že neodpírali sjezdu, ale w čas pozdější a jim příhodnější. Sněm tudíž nejbližší, kterýž
w Praze 23 února počal se, nebyl od nich ani poselstwím 23Feb.
obeslán: kratičká wšak zpráwa, kterauž podáwá starý letopisec, dokazuje, že jednáno na něm o jejich stížnostech oprawdowě a obšírně. Prawí zajisté, že tu čteni wýpisowé swobod weřejně, jak w archivu zemském na Karlšteině byli nalezeni; a král že „mluwil jest sám na sněmu, řka: což mi páni dáwají winu, jestliže mám co z těchto wěcí oprawiti, chci to rád učiniti, jakož se pánům zdáti bude i zemanům; a též zase páni ať mi odčiní, co sau proti mně učinili.“ Někteří páni ze sněmu prosili krále, aby jim dowolil wyjednáwati saukromí s jednotníky; doufali zajisté, že při jeho dobré wůli lze bude ukojiti tyto a nawrátiti zemi pokoj a jednotu. *Wyjednáwaní* takowá trwala
w Budějowicích dne 9—11 března. Wyslaní ze sněmu 9 Mrt.

246) O zpauře Plzenské mluwí zpráwa sauwěká w archivu Berlínském (wiz poznam. 231), pak listiny w Archivu českém IV, 124—127, Eschenloer, I, 293, 299, 312. Klose l. c. p. 362.

1466 wyprawowali, co slyšeli z ust králowých, „že Jeho Milosti w úmysle nikdy nebylo, by co chtěl proti řádům, práwům a swobodám zemským učiniti; a jestližeby se co stalo, to by přišlo z omylu nějakého aneb z nepaměti, a mělo wše napraweno býti.“ Jednotníci odpowěděli, že oni s králem w žádné saudy dáti se nemínili, neb že wěc jejich nebyla saukromá, nýbrž obecní zemská, oni pak že nechtěli na králi wytáhnauti nic nowého, ale ani co prosauditi starého. „To samé má také sněm na péči,“ prawili wyslaní; protož aby páni přijeli na příští sněm do Prahy, pak že stawowé wšickni hlasem jedním zasadí se o práwa i swobody zemské. Jediná pozůstáwala těžkost o hrad Karlštein a klenoty zemské na něm chowané; jednotníci newěřili wýpisům z archivu zemského podaným, pokud neměli tohoto sami w moci swé, a žádali, aby Karlštein i s korunau swěřen byl někomu z pánůw, kterýžby přísahau zawázán byl králi a zemi pospolu. K tomu když od wyslancůw swoleno, slíbili páni jednotníci přijeti konečně na sněm, kterýž uložen byl do Prahy w ty dni po sw. Jiří.[247])

Nowiny, kteréž pan Dobrohost přinesl ode dwora papežowa, nebyly pro jednotu panskau příliš potěšitelné. Kardinalowé diwili se, že páni směli žádati papeže o peníze, a nepsali předce ani neslibowali nikde, žeby o wíru katolickau chtěli zasazowati se proti králi; neb co měli záwazkůw mezi sebau, to wše že směřowalo jen k užitkům jejich wlastním a ne ku prospěchu církwe.[248]) Protož

247) Staří letopisowé na str. 182, 183. Archiv český, IV, 117—120, 123, 127. Psaní jednoty panské k Wilémowi knížeti Saskému dne 13 Jul. a krále Jiřího na ně odpowěd daná 12 Oct. 1466 w archivu Wímarském.

248) Kardinal Karvajal mluwil o tom poslu Wratislawskému: Isti domini barones petunt pecunias a sede apostolica, et

dáno prý panu Dobrohostowi pergamenu s bullami a papíru popsaného dosti, ale žádných subsidií k wedení wálky. Papež těšil prý pány, že bůh jich neopustí, a napomínal, aby setrwali w odporu proti kacíři, proti kterémuž slibowal i on dowesti na wrch práwo duchowní, wyzwati císaře, krále, knížata i města k jejich pomoci, prohlásiti kříž a ponechati k jejich potřebě, cokoli we truhlách na odpustky sebráno bude. O sw. Jiří *sjeli se páni na Raudnici* u pana Zdeňka ze Šternberka, kdež přítomen byl i biskup Jošt, a pan Dobrohost wyprawowal o pořízení swém w Římě. Bylo to krytické okamžení pro jednotu, mělali trwati dále, aneb rozejíti a poddati se dle námluw Budějowských. Nejmocnější a na statky nejbohatší aud její, Jan z Rosenberka, nešel ani do Raudnice, ale upřímo do Prahy, prawě že tak zůstáno w Budějowicích, a když král podáwal se k náprawě, že páni neměli příčiny, stawiti se déle proti němu; katolíci horlili napotom naň welice, co na zrádce, a Karvajal, když došla ho powěst ta, pamatowal se, že již otec páně Janůw, Oldřich z Rosenberka, nikdy prý nedáwal byl o tomto synu dobré naděje. Zdeněk ze Šternberka mluwil naproti tomu, že nežby se poddal kacíři, raději chtěl býti žebrákem. Jednota tedy, ačkoli zemdlená, utwrdila se z nowu, a páni proti danému slowu nepřišli na sněm do Prahy, ale poslali tam jen některé swé plnomocníky. Hlawní nesnáze byly wždy o

1466

24Apr.

tamen nunquam adhuc scripserunt domino nostro, quod se opponerent huic haeretico propter fidem catholicam. Mittunt duntaxat aliquas copias confoederationis eorum, in quibus nihil nisi de propriis eorum commoditatibus continetur. Si tamen apparebit ex re, quod pro tuitione fidei et auxilio ac defensione Wratislaviensium ac aliorum fidelium aliquid fecerint, extunc ecclesia Romana non tardabit illis pro sua possibilitate subvenire. Hoc credas de certo. Klose l. c. p. 382.

1466 hrad Karlštein a o chowané na něm klenoty zemské: hlawy stawůw podobojích, Zdeněk Kostka i Burian Trčka, oznámili úmysl swůj, neswoliti k žádné proměně, a králi nebylo arci radno swěřiti poklady ty rukaum snad pochybným; neb w okolnostech tehdejších wydati korunu bylo as tolik, co odříci se jí. Protož poselstwowáno mnoho a dlauho mezi Prahau a Raudnicí; hlawní prostředníci byli biskup Tas, Kunrat Černý kníže Olešnický a Jan Bezdružický z Kolowrat. Ustanowena konečně kommisse pánůw obojí strany ku prohledání archivu zemského a swobod w něm pojištěných, a mezitím, než ona ku práci swé přikročiti mohla, přisahal kníže Viktorin pánům, rytířstwu i wší zemi učiniti s poklady těmi wěrně a práwě až do wyhledání dotčených práw a swobod. Za wyjednáwaní těchto zjewili se w Praze poslowé od wálečné roty bratrské, kterážto, wybyta jsauc konečně z Rakaus od císaře, hledala služby nowé. Nejprwé obrátili se ku králi s prosbau, aby je, w počtu do desíti tisíc lidí branných, přijal netoliko w ochranu swau, ale i na žold; oslyšeni
8 Mai bywše, dne 8 máje w Raudnici podáwali se panu Zdeňkowi do služby proti králi, on pak, maje prwé nákladu dosti na wlastní lidi, jež pro bezpečí swé již dáwno we brani držeti musel, odbyl jich nápodobně. Wyšlo tu na jewo, že odepřením subsidií w Římě neslaužilo se nežli k odkladu onoho powstání, kteréž přispíšiti usilowáno.[249])

Nejdůležitější následek dlauhého mezi Prahau a Raudnicí wyjednáwaní bylo dobrotiwé stání mezi králem a jednotau panskau, kteréž trwati mělo až do sw. Hawla.

249) O jednání panském na Raudnici nejlepší zpráwy podáwá Eschenloer (p. 310), kteréžto shodují se s tím, co z akt weřejných podali sme do Archivu českého, IV, 128 sl. O podání roty bratrské mluwí zpráwa sauwěká, chowaná w král. tajném archivu w Berlíně (srwn. poznam. 232).

Pan Dobrohost přinesl byl jednotníkům swým zpráwu jak 1466
o krocích, které papež slibowal činiti ku prospěchu jejich u krále Kazimíra Polského, tak i o podání, kteréž král Matiáš učinil byl od břehůw řeky Drawy; nabywše naděje k ochraně cizí, nechtěli konečnému pokoji ale jen odkladu wálky co nejwíce prostrannému. Proto žádali skrze biskupa Tasa o stání aspoň celoročné, dáwajíce čáku, žeby chtěli mezitím urownati a wrátiti se ku poslušenstwí. Nelze určiti, byloli chowání biskupa Tasa při tom při wšem cele upřímné a nemělli známosti o prawém úmyslu katolických přátel swých: ale jisté jest, že král welmi nerad a jen jeho snažnými prosbami a sliby přemožen, aby se nezdálo, žeby katolickým poddaným swým násilí činiti chtěl, swolil konečně ke stání ne celoročnímu, ale jakož nahoře udáno jest. Když pak zápis na ně již hotow byl, nastaly prosby nowé zwláště skrze pana Jana z Rosenberka, aby také město Plzeň do stání přijato bylo. Král po dlauhém zdráhaní slibowal nechati Plzenských u pokoji až do sw. Jana; později swolil až do sw. Hawla, wšak jen ústně a nikoli zápisem, mezitím pak měli do dne sw. Matauše Plzenští podrobiti se rozsudku mocnému několika pánůw z obojí strany wybraných, jichžto wrchním rozdílcem měl býti kníže Olešnický Kunrat Černý.[250]) Takowými umluwami uchlácholena bauře hroziwší aspoň na chwíli. Bylotě patrno, že král dal se oblauditi přílišnau mírulibostí, ana zkušenost trpká ještě ho byla nepoučila, že jediným pokoje rukojemstwím byl mu meč wítězný, a nikoli dobrota i trpěliwost. Jakým asi okem patřil na okolnosti času, dá

250) Archiv český, IV, 129—131. Eschenloer, 311, 312. Sauwěká zpráwa o wěcech těchto, chowaná w král. kabinetním archivu w Berlíně. Z té widěti, že páni již tehdáž měli dostatečnau známost o podáwaní krále Matiáše dne 2 Oct. 1465.

1466 se poněkud uhodnauti ze psaní, kteréž dne 3 června dal
3Jun. synowi swému knížeti Viktorinowi do Morawy: prawil tam, že „děkujíc pánu bohu šťastně se nám wede; a to stání, o němžť sme po Bernartowi Bírkowi wzkázali, před se jde a trwá do S. Hawla příštího, a důstojný Jošt biskup Wratislawský a urozený Zdeněk ze Šternberka mají o S. Prokopě k nám přijeti. Pak kterak se dále zjedná, toť se tebe neutají.“[251])

Z několika slow těchto náhodau zachowaných poznati jest, že král té doby dobré dělal sobě čáky; a měl k nim arci wšeliké příčiny. Papežowy odsudky nedokázaly byly dotud nikde moci účinné: knížata jako dříwe tak i napotom obcowali s prohlášeným kacířem, Albrecht Saský nabízel se i ke branné pomoci proti neposlušným; poddaní katoličtí jak w Čechách, tak i w zemích korunních odepřeli wýslowně zrušiti wěrnost přisahanau, a pokusy k odboji, ježto w jednotě panské zračily se, nesílily se ale slábly, každým dnem wíce. Nesluší pustiti s mysli, že wětšina i samých katolíkůw byla znamenitá, kteří hanili a zatracowali weškero počínaní Zdeňka ze Šternberka i společníkůw jeho, a že oswědčowání oddanosti stáwala se tím hojnější a srdečnější, čím wětší nabýwala ceny z okolností času. Horliwostí w tomto smyslu wynikali zejména, mezi šlechtici, pan Wilém mladší z Risenberka a z Rabí, Jan Popel z Lobkowic a wětší díl pánůw z Kolowrat, mezi městy zwláště Most a Cheb; nejwyšší sudí, pan Lew z Rožmitála, bratr králowny, ale nad jiné tuhý katolík, byl již w listopadu minulém wydal se na cesty po Europě,[252]) aby nemusel stawiti se ani proti papeži, ani

251) Psaní to zachowáno w originálu we stawowském archivu Morawském. Bernart Bírka z Násilí byl hejtmanem Opawským.

252) Cesty té, dne 26 Nov. 1465 nastaupené a na počátku 1467 skonané, znám jest popis dwojí: jeden původně

proti králi. W Morawě města sice králowská ukazowala 1466
se již tenkráte poněkud pochybna, za to ale šlechta byla
tím odhodlanější, a přední tehdáž rodowé w zemi, páni z
Cimburka i z Pernšteina, byli králi podporau nejjistější.
Nabýwáme také nematného ponětí o důrazu wlády české
ze žaloby děkana Hilaria Pražského, kdežto stěžowal si,
že král prý „osadil špehy brány, cesty, brody, nedada
žádným poslům ani listům otce swatého neb jeho legata
projíti, a wšecky přetřasuje, a když co takowého najde, i
na hrdle i na těle i na statku tresce."[253])

Nemálo nadějí přibylo králi, když na počátku měsíce
června zeť jeho, kníže Albrecht Saský, přiwedl do Prahy m. Jun.
nejslawnějšího řečníka německého, *doktora Řehoře z Heimburka*, aby bohdá s wětším, nežli Martin Mayr, důkladem
i zdarem wedl králowskau proti dworu Římskému obranu.
Muž ten již od wíce nežli dwadceti let stál w čele wšech
zápasůw, kteří kromě Čech podnikáni a wedeni byli proti
restauraci staré moci papežské. Bylť arci porážen wždy a
wšude, a konečně i wyobcowán z církwe, ale símě myšlének, kteréž rozsíwal, nezůstáwalo neplodné, a ode
wšech lidí wzdělaných obracely se k němu pozor i wážnost, ba i přední odpůrce, kardinal Karvajal, chowal se
k němu, jakož sme widěli, welmi šetrně. Co hlawa obce
duchowní newidomé sice a neustrojené, ale již dosti hojné
a účinné, mohl sám powažowán býti za mocnost, a připojil se ku králi wíce co spojenec a pomocník, nežli co

česky složený od panoše Šaška z Mezihoře zachowal se
jen w latinském překladu r. 1577 w Olomauci tištěném;
druhý německý oznámil J. A. Schmeller we Stuttgartě
1844. 8.

253) We traktatu obšírném, jejž psal proti králi 1467 ku
panu Janowi z Rosenberka, MS. universit. Prag. XVII,
F. 32 na listu 26.

1466 slauha. Král od dáwna cítil a uznáwal potřebu, hájiti se pérem ještě wíce nežli mečem: ale z opatrnosti zwláštní nechtěl stawiti se co husita upřímo proti celému wěku swému a urážeti ho kontroversemi theologickými, nýbrž usilowal získati a připojiti k sobě raději to, co wěk ten měl we křesťanstwu odporného Římu. I nebyloť owšem mezery weliké mezi přeswědčením a wyznáním králowým i nowého diplomaty jeho. Mluwě dle wěku našeho, přijat byl tudíž doktor Řehoř ke dworu českému za ministra záležitostí zahraničných; neb kancléř Prokop z Rabšteina, kteréhož král jen pro ušetření katolíkůw nechá-wal w auřadě, nehodil se k té potřebě na prosto, a wšak doktor Řehoř, co cizinec bez wědomí a swolení sněmu bylby nemohl powýšen býti na auřad zemský. Newíme, přiučilli se za mnoholetého pobytu swého w Praze také jazyku českému, aby jako Marini a Mayr mohl s králem, neumějícím nic latině a jen málo německy, obcowati bezprostředně a důwerně; že wšak služby jeho byly wěrné a wzácné, tomu za důkaz slauží králowská odměna, propůjčením jemu, nad roční jeho plat, také panstwí Chwatěrubského a statku Nelahozeweského w Čechách.[254]) Prwní spis, který k obraně králowě wyšel z jeho péra, bylo psaní obšírné, na spůsob manifestu, ku králi Matiášowi uherskému, hotowé sice již na počátku měsíce července,
28Jul ale datowané teprw 28 července z Kladska, když král tam z Morawy přijel; byloť to, dle uznání přátel i nepřátel, dílo mistrowské,[255]) a spůsobilo wšude znamenitau

254) Listina o tom daná od krále Jiřího w Praze, 1 Jun. 1469 čte se MS. Sternb. p. 638.

255) Sám Eschenloer (I, 316) prawí, že bylo „gedichtet durch M. Heimburg in Latein sehr schöne“ a J. J. Müller pojaw je do swého Reichstags-Theatrum w německém překladu (II, 250—258) nazýwá je scriptum grave et quan-

sensaci, kteréž odpory swými ani kardinal Karvajal ani 1466 legat Rudolf Lavantský ubrániti nemohli. Líčilo se w něm celé působení králowo barwami arci jinými, nežli w Římě činiti bylo w obyčeji, a ukazowáno na nepráwnost i na ukryté tůčky we formě processu počatého, ježto samy činily poslušenstwí se strany králowy nemožné. On totiž pohnán byl k saudu ne co král, ale co saukromá osoba, co pauhý Jiří z Poděbrad: kdyby tedy byl uposlechl hlasu takowého, jižby byl skutkem seznal, že nebyl králem wíce. Dále že winěn byl z relapsu in haeresim, t. j. žeby opět znowa upadl byl w kacířstwí: z poslušenstwí jeho žeby se byl mohl bráti důwod, jakoby uznáwal sám, že byl kdy dříwe kacířem. Papež pak že wynešením odsudku (8 prosince 1465) před dojitím lhůty půhonné wyprázdnil cele moc i auřad saudcůw, an ustanowil prý a wynesl napřed to, co teprw oni hledati měli: neb mohlili pak kardinalowé potom ještě sauditi nestranně nepředpojatě, i stawiti se snad na odpor pánu a ustanowiteli swému? protož že jim nezbýwalo již konání, ale jen potwoření sprawedliwosti. I opakowána ještě jednau prosba o sjezd již často žádaný, ne proto prý, aby obnowowaly se hádky

tum genius seculi patiebatur, imo supra seculi genium elegans. Latině wydal je Gel. Dobner, monum. hist. Boh. II, 418—429; w MS. Sternb. čte se dwakrát, p. 1 a 49 a česky p. 9. O příčinách a spůsobu jeho složení čtau se zajímawá data we psaní Heimburkowě daném w Praze 18 Jul. 1466 ku králi do Morawy. MS. capituli Prag. G, XIX, 172. (Králowna Johanna chtěla byla míti hned appellaci od papeže ku koncilium; Řehoř radil předeslati žalobu de nullitate.) Wýwrat toho psaní počínající slowy Gloriatur Georgius, qui se vocat Bohemiae regem, in literis atd. (MS. Sternb. 179, česky 188, u Eschenloera německy I, 327,) pošel z péra Karvajalowa; jiný obšírnější, daný we Wratislawi, fer. II ante Mar. Magd. 1467 od Rudolfa biskupa Lavantského, čte se w MS. Vienn. bibl. caes. 4975, na listu 377—403.

1466 o wíru, ale aby swědectwím hodnowěrným objewilo se králowo chowání, a prostředkowáním císaře, králůw, knížat a wzácných osob jiných aby Čechowé ku poslušenstwí dobrowolnému raději přiwábeni nežli k bezděčnému přinuceni býti mohli. Psaní to rozesíláno hojně do wšech krajin křesťanských, a žádáni jsau jak mocnáři zahraniční wšickni, tak i poddaní knížata Slezští a města katolická we wšech zemích korunních o přímluwu u papeže we směru dotčeném. Obnowil tu Řehoř z Heimburka práci wykonanau o rok dříwe od doktora Martina Mayra; poslány králům, knížatům i městům formule, pro každého zwláště, kterakby papeži psáti měli; opětowány s mnohých stran přímluwy s wětším ještě důwtipem i důrazem nežli dříwe, ale nikoli s wětším štěstím.[256])

256) Často dotčený rukopis MS. Sternb. podáwá pag. 630 formuli, (Jam satis ut remur etc.) kterau král uwodil knížatům we známost psaní swé 28 Jul. a jinau pod datum 15 Sept. tamže p. 33 (latině i česky.) Králi Franskému psáno o tom zwláště 15 Sept. tamže p. 25. Formule přímluw od Řehoře z Heimburka nawržených čtau se tam: Pro biskupa Olomuckého Protasia s. d. p. 622; pro města Slezská s. d. p. 20, 343 a 348, pro knížata Slezská (Jindřicha Hlohowského, bratří Kunraty Olešnické černého i bílého, Mikuláše Opolského, Přemka Těšinského a Fridricha Lehnického pospolu dne 1 Sept. ze Břehu p. 39), pro města Morawská 14 Sept. p. 27, 338, pro knížata z domu Baworského 8 Oct. p. 36 a přitom od krále psaní české M. Martinowi Mayrowi p. 38. Byloby zbytečné, wytýkati obsah wšech těchto psaní podrobně; důležitá jsau w nich jen swědectwí hojná, od knížat i od měst Slezských a Morawských, že král Jiří nikdy žádného katolíka w zemích swých pro wíru neutiskowal. Na to pak důkazůw zde klásti tuším netřeba.

ČLÁNEK SEDMÝ.

POČÁTEK BAUŘE: WÁLKA S ODBOJEM.

(*Rok 1466—1468.*)

Pokrok otázky české a rozdílné králůw Polského i Uherského k ní se chowání. Konec rot bratrských. Zdeněk ze Šternberka hejtman jednoty panské. Prostředkowání Tasa biskupa Olomuckého. Sněm říšský w Normberce o sw. Martině. Konečný od papeže odsudek 23 prosince. Poměr králůw k císaři a k markrabi Albrechtowi. Sjezd w Jindřichowě Hradci a sněm Pražský. Appellace králowa. Jednota panská mění se we spolek katolický. Počátek a spůsob wálky w Čechách, Slezsku, Morawě a Lužici. Král jest hlawau wšech proklatých. Nauka děkana Hilaria; odpor pana Rabského a důtky pana Ctibora z Cimburka. Jednání w Krakowě; Kazimír odpírá se wálky. Sněm nowý w Normberce; kníže Ludwík Baworský nepřítel králůw. Pokroky wálky. Poslowé Polští w Čechách činí příměří. Sjezd we Wratislawi; prodlaužení příměří. Jednání u markraběte Fridricha Braniborského. Ustrojení se jednoty bratří českých.

Události prwní polowice roku 1466 poučily a přeswědčily jak papeže Pawla II, tak i kardinala Karvajala, že slowa w Římě jakkoli slawně a důrazně hlásaná neměla sama o sobě té moci, aby pohýbala i otřásala základy státůw, ale že ku prowedení odsudkůw apoštolských bylo 1466

1466 newyhnutelně potřebí „pomoci ramene swětského;“ ukázalo se také, že odboj jak panské jednoty české, tak i měst Wratislawi a Plzně nejen nebyl dostatečen k wywrácení trůnu kacířského, anobrž že tito potřebowali a žádali sami ochrany zahraničné, aby neklesali a nehynuli we swém zápasu. Proto počal oprawdowěji nežli dříwe obraceti se z Říma zřetel ku panowníkům, kteřížby byli mocni a wolni, propůjčiti se k té potřebě. Dle dáwného řádu a obyčeje bylby to měl učiniti před jinými císař Fridrich III: ale ačkoli wědělo se, že na wzdor wšem přímluwám, kteréž dle záwazkůw Korneuburských ještě za krále podáwati nepřestáwal, neukrotitelnau hořel proti němu nenáwistí, nebylo předce žádné k němu čáky, protože neměl do sebe ani odwahy ani síly, leda záporné. Ještě méně naději bylo do knížat německých, ježto mezi sebau nesworní wšickni wíce neb méně wiseli od králowy dobré wůle, aniž jeho moci rownati se mohli. Král Matiáš Uherský podáwal a nabízel se sice sám, ale když jeho branných sil bylo předewším potřebí proti Turkům, nezdálo se užíwati jich leda w nejwětší teprw nauzi. Polský král Kazimír uznán za nejbližšího a nejwhodnějšího nápadníka koruny české již proto, že i panská jednota i Wratislawští ukazowali naň a žádali ho míti za pána. Protož ačkoli dosawadní jeho powzbuzowání skrze arcibiskupa Kretenského Jeronyma i skrze Rudolfa Lavantského nedařilo se, uloženo předce neupauštěti, ale přičiniti se k němu wšemi prostředky. Kazimír co do powahy osobní lišil se welice od Matiáše uherského: nebylo w něm silných wášní, kromě loweckých; nebažil po panowání, ani po cti a sláwě, ačkoli libowal sobě w nádheře; byl něžný otec i manžel, ducha smírliwého i snášeliwého; k wálce i proto neměl chuti, že pokladnice jeho wždy we zbědowaném nacházela se stawu; třináctiletý nad to zápas, ačkoli wesměs wítězný, s křížowníky Pruskými

uwalil byl naň břímě dluhůw nesnesitelné. Bylť on již 1466
dáwno žádostiw ukončiti boj ten wražedný pokojem čestným a prospěšným, ale stolice Římská, powažowawši země křížownické za swau majetnost, býwala wždy nejwíce na odporu, kdykoli o postupowání částky jich jednati se chtělo. Protož nemoha Pawel II upříti prawdy omluwám Kazimírowým, že mu nebylo lze dáti se do nowé s husitskými Čechami wálky, pokud neměl pokoje s křížowníky, dal Rudolfowi Lavantskému nařízení, aby zabera se do Prus osobně, mocí papežskau zprostředkowal tam pokoj konečný a celý, pod wýminkami třebas pro řád Pruský málo přízniwými. Chtěje také naprawiti chybu swau proti panu Dobrohostowi, žádal aby jednota panská wyprawila nějakého důwěrníka znowa do Říma. I poslán tam doktor Eliáš, farář z Jindřichowa Hradce: kterýžto wrátiw se, přinesl panu Zdeňkowi Šternberkowi netoliko naučení, slibůw a troštůw hojně, ale i skutečné zápisy na drahnau summu peněz.[257])

Poměry osobní krále Jiřího k mocnářům okolním bylyby mohly w době této býti weskrz pokojné a laskawé, když nežádáno přírostku moci a sláwy ani w Čechách, ani w Rakausích, ani w Polště, w Uhřích pak chtíč takowý musel na uzdě držán a tajen býti: ale nezkrocené mrawy, a zwláště bezuzdná prostopášnost a swéwole lidí branných, nedaly nikde prawého upokojení, a uwodily blahobyt národůw a státůw każdau chwíli w nebezpečí. Od té doby, co wálka, stawši se uměním, wymáhala wojsko stálé a staw wálečnický zwláštní, Čechowé, u nichž obé wzalo bylo půwod swůj, zaplétali se do wšech wážnějších swárůw

257) O poslání Eliášowě do Říma mluwí Eschenloer p. 313, a Jan z Rabšteina w rozmluwě o wálce proti králi Jiřímu, kterauž připojili sme co přídawek ku knize této, (wiz dole).

[illegible] národy, a málo swedeno bitew na Dunaji [illegible], w sewerních i západních krajinách, kdežtoby [illegible] Morawané byli newéwodili, aneb aspoň nepotýkali [illegible] i s obau stran. Ale umělé wálčení býwalo wždy [illegible] drahé i nákladné, a požíralo summy, kterým po-kladnice státní nepostačowaly nikde. Nejen císař, ale i králowé uherský a polský zůstáwali na mnoze dlužni za služby wojenské od Čechůw i Morawanůw jim činěné: a wálečníci nebýwali upomínatelé střídmí ani zdwořilí, ba obraceli braň swau často i proti dlužníkům swým wznešeným sice, ale jak prawili skaupým a wáhawým. Dějiny wěku plny byly šrůtek takowých, malicherných ale wášniwých, a těžko jest uhodnauti, na které straně byla pokaždé prawda neb křiwda wětší; na krále pak Jiřího chodily žaloby, kdykoli co zawinili poddaní jeho, jakoby on byl měl státi za ně za wšecky. Pominauce mlčením, co w Rakausích se dálo, připomeneme jen půtky toho spůsobu, které w druhé polowici r. 1466 dáwaly příčiny k nedorozuměním a nesnázem s králi uherským a polským. Pan Štěpán Eicinger, Rakušan ode dáwna také do Morawy za obywatele přijatý, na podzim roku minulého, za příčinau odepření cla, stawil byl znamenitau zásobu zbraně, z Němec po Dunaji pro krále Matiáše wezené, a byw ku potrestání pychu takowého stížen od wálečných rot bratrských, zejména také na morawských statcích swých, wolal krále Jiřího k swé obraně a pomoci.[258]) Knížata Kunrat Olešnický
20 Jun. a Přemek Tošecký žalowali 20 čerwna na rytíře Buriana Puklici z Pozořic, pána na Stramberku, i na Žicha z Kelče, že lapkowawše we Slezích, jali jim znamenitého zemana

258) Chronicon Mellic. ap. Pertz, XI, 521 ad ann. 1467. Psaní tištěná ap. Teleki, XI, p. 197, 215, 285. Páni Eicingerowé drželi panstwí Jaroslawice na Dyji w Morawě již r. 1460, jestli ne i dříwe.

Kořistka i odwedli k Bělíkowi do Lednice w Uhřích, kdežto 1466
šacowán byl prý w tisíci zlatých.[259]) Týž Bělík z Lednice měl od dáwna krwawé rozepře s morawským pánem Mataušem ze Šternberka na Lukowě, a obapolnými jejich nájezdy hubena i Morawa i krajina Powážská w Uhřích. Pro ty a jiné příčiny král Jiří w prwní polowici měsíce čerwence přijel osobně do Brna [260]), i wolal tam k sobě od krále Matiáše plnomocníka Jana Vitéza Ostřihomského arcibiskupa, k wyjednáwaní jak s ním, tak i s rotami bratrskými. Buriana Puklici skrotil a potrestal obrácením jeho panstwí Stramberského w léno; některé z Bratří přijal do swé služby a wyprawil spolu s Burianem dotčeným do boje proti Wratislawanům, daw jim za welitele pana Ctibora Towačowského z Cimburka; proti jiným Bratřím dal prohlásiti wálku weřejnau, a swěřil wedení její synowi swému knížeti Viktorinowi, co hejtmanu tehdáž zemskému; sám pak nadarmo čekaw na Ostřihomského arcibiskupa, obrátil se odtud do Kladska, kdežto měl sjezd se knížaty a stawy Slezskými a wydal 28 čerwence, jakož sme již 28Jul.
wyložili, manifest swůj proti papeži od Řehoře z Heimburka psaný. Wálka s rotami bratrskými, wůbec málo známá, trwala w měsících srpnu a září, až oni wyhnáni bywše z Morawy, utekli se do Uher a osadili tam Kosto-

259) Psaní o tom chowá se w morawském zemském archivu. Wolný Topograph. I, 338 Anmerk. Srwn. slowa we psaní knížete Viktorina ap. Teleki, XI, 187: ut damna non inferantur ad ducatus Slesiae, ut Bielconem facere referunt etc. Plné jeho jméno bylo Wladislaw Bělík z Kornic, odjinud z Lednice.

260) Wratislawští dáwali papeži zpráwu, některý den před sw. Jakubem: Georg sei vor kurzem in Brünn gewesen, und habe die Hauptleute der Žebraken (bratří) die Kinder Belials zu sich geladen, um sie zu ihrem (der Breslauer) Untergang zu brauchen. Klose, III, I, 393. Dle listin byl král w Brně zejména 6 Jul. 1466.

1466 lany.[261]) **Mezitím Bělík Lednický wpadnuw do Morawy zase, učinil weliké škody netoliko Mataušowi ze Šternberka, nýbrž i klášteru Wizowickému a sirotkům Krawařským na Strážnici: odehnán wšak zase, a Mauš wraziw za ním do Uher, založil tam dwě posádky k ochraně swé i krajanůw swých.**[262])

261) O wálce od knížete Viktorina proti Bratřím wedené mluwí dwoje psaní ještě newydané: jedno téhož knížete dané Jihlawským (dd. w Znojmě, 28 Aug. orig. w archivu Jihlawském,) druhé města Znojma k měšťanům Brněnským, (dd. 13 Sept. koncept w morawském zemském archivu). Král Jiří také dotýká jí we dwojím psaní daném králi Matiášowi na konci r. 1466. Vestra Seren. jam pridem comperit, quod illi ipsi (Fratres) audaciam suam in subditos nostros ausi fuerunt extendere, — quos neque minis neque precibus disterrere vel avertere potuimus, donec filius noster — nostro mandato bello publice proclamato eos tandem exegit, eduxit et abegit. Teleki, XI, 215, 221. K ní wztahuje se i zpráwa nedosti jasná w Anon. chron. Austr. ap. Senkenberg, V, 340 sl. a spis od císaře podaný bez datum in Chmel Material. II, 291—293. Není pochyby, že za pobytu králowa w Brně stal se rozstrk mezi Bratřími, a jedna jejich částka, pod Wáclawem Wlčkem, wstaupila do služby králowy a poslána do Slezska, druhá pak pod Františkem z Háje, panem Bítowským, Janem Šwehlau a jinými zprotiwiwši se wyhnána do Uher.

262) Král Jiří psal králi Matiášowi: Nos — nondum a Brunna Pragam reversi percepimus, quod quidam Bielko de Lednicz, regni Ungariae incola, Moraviam nostram incursando, Matthaeum de Sternberg et pupillos de Straznicz ac monachos claustri Wizewiensis gravibus damnis multipliciter afferit — cui Matthaeus par pari referens impiger occurrit. Teleki XI, 213—214. O škodách kláštera Wizowického wiz listinu dd. 12 Oct. ap. Teleki, XI, 176. Pešina (Mars. Moraw. p. 779) newěděw o podrobnostech nahoře uwedených, z pauhého a jak obyčejně omylného důmyslu položil příchod králůw do Brna teprw ke dni 6 Dec. a přimnožil tímto swým počínaním přirozených nesnází dějezpytu tehdejšího.

Pan Ctibor Towačowský z Cimburka w jízdě swé 1466
skrze Slezsko neušetřil hranic Polských, ale dal popleniti městečko i okolí kláštera Častochowa, neopowěděw wálky: neb i Burian Puklice i někteří hejtmané bratrští chtěli tímto spůsobem upomínati krále Kazimíra co dlužníka swého. Potom táhnuw dále s brannými asi 3500, dne
6 srpna obehnal Namyslow, městečko Wratislawským ná- 6 Aug.
ležité, i ležel před ním téměř dwě neděle; osadil také město Kreuzburg a chtěl se opewniti w Konstadtu. K dobýwaní města Wratislawi měl markrabě Fridrich Braniborský, dle námluw s králem Jiřím učiněných, poslati wojsko swé s druhé strany, a spojiti je s ním: ale když nepřicházel nikdo, a naproti tomu slyšeti bylo, že netoliko Wratislawané, od biskupa Lavantského do boje roznícení, ale i Poláci pod Jakubem z Dubna blížili se již, a wojsko Ctiborowo také morem w ležení wypuklým strádati počalo, wrátila se celá ta wýprawa do Čech s nepořízením. Powěst o tom když donesla se Říma, slawena tam co weliké wítězstwí; Wratislawští welebeni co hrdinowé a wyprawowáno, kterak na prwní legatowo slowo postawilo se jich prý do desíti tisíc do braně a kacíři pauhým jejich do pole wstaupením odstrašeni byli. W skutku ale hrdinowé ti, w počtu asi tří tisíc osob, přitáhše jen ke wsi Šmolínu nedaleko Bernstadtu a uslyšewše tam o weliké nepřátel síle, nazejtří proti wůli wůdcůw swých wrátili se zase domůw, takže obě wojska strhla s pole, ani se nespatřiwše.[263])

263) Dlugoš ad ann. 1466 pag. 375, 376. Eschenloer, I, 337—339. Klose l. c. p. 397—398. Scultetus, III, 132. Jacobi cardin. Pap. commentarii ap. Gobelinum p. 436. Wůdcowé Wratislawští tehdáž byli Baltazar kníže Zahaňský a Albrecht Berka z Dubé, někdy pán na Tolnšteině, kterýmž oběma král Jiří wzal byl dáwno panstwí a hrady jejich.

[illegible] Krakowský Jakub z Dubna chystal se [illegible] kláštera Častochowského wálečným [illegible], ukázalo se wšak brzy, že král Kazi- [illegible]myslu, dáti se do wálčení s Čechy. Král [illegible] pana Towačowského, že Puklicowi a jeho [illegible] k wůli dal rušiti pokoj w Polště, a požadawky [illegible] s wolí Kazimírowau, odkázány na práwní cestu. [illegible] wšak podal král Polský ještě zřetelnější dů- [illegible] snahy, udržeti se w dobré wůli s králem Če- [illegible] Biskup Lavantský Rudolf opustiw Wratislaw 29 [illegible] w Toruni od 8 září wyjednáwal o konečný pokoj [illegible] Kazimírem a křižowníky Pruskými, až 19 října po- [illegible] se uzawření jeho pod wýminkami, aby západní část [illegible] křižownických wrácena byla koruně Polské upřímo a bezprostředně, wýchodní pak částku aby drželi řád a jeho mistr napotom co propůjčku od téže koruny. K důležité smlauwě té uznáwána sankce papežowa za potřebnau: tento pak odkládal ji, ažby Kazimír splnil wýminku, pod kterauž ona byla zprostředkowána; totiž aby uwázal se spolu w podáwanau sobě korunu českau, a s ní w boj proti kacířům i králi jejich. Žádáno na něm, nechtělli sám býti králem českým, aby syna swého prworozeného Wladislawa, aneb druhorozeného Kazimíra, co dědice českého usadil mezitím we Wratislawi, jakožto druhé stolici koruny české, pokud mu do Prahy cesta zbraní proklestěna nebude, a podáwány k tomu, kromě poslušenstwí panské jednoty české a knížat i měst Slezkých i Lužických, také znamenité subsidie z komory apoštolské. Kazimír omlauwal se w Toruni, že bez rady stawůw swých u wěc tak důležitau a těžkau sám uwazowati se nemohl, a brzkému swolání sněmu říšského mor w zemích jeho proskakowawši byl na překážku: protož odložil rozhodnutí swé až do sněmu, kterýž měl w měsíci máji léta příštího

držán býti w Petrkowě, a zwal tam již napřed legata 1466
také. Ale boje se, aby legat newychlaubal se, žeby jej proti kacířskému králi již byl získal, nařídil řečníkům swým Janowi Ostrorohowi a Vincenciowi Kielbasowi, jež wyprawil ku papeži o potwrzení pokoje Torunského, aby na cestě w Praze stawíce se, poučili krále, že jakkolí často a důrazně wolán byl k ochraně panské jednoty české, odpíral wždy a odpírati chtěl i napotom.[264])

Chowání uherského krále Matiáše bylo docela rozdílné. Heimburkowo slawné dílo, manifest králowský dne 28 července, obdiwowaný také u nepřátel, mělo u něho účinek opačný, takže od té doby rostla zřejmě i přičinliwost jeho i oddanost ke stolici Římské. Na podzim r. 1466 přiblížiw se s wojskem auprawným osobně ke hranicem Morawským, zdál se zaumysla hledati příležitosti a pří-

264) Dlugoš co swědek sauwěký a dobře zprawený, líčí události tyto wšecky ne neprawdiwě sice, ale we wášniwé swé proti kacířům nenáwisti welmi stranně. Proto tím důležitější a wítanější jsau zpráwy, které podal o nich Řehoř z Heimburka we psaní k arcibiskupowi Ostřihomskému dne 19 Febr. 1467 (ap. Teleki, XI, 246): Poloniae rex nunc in Lithuania manet. Quiquidem rex adhuc in Polonia manens et suspicans, ne forte Laventinus episcopus de se falso glorians aliquam hujusce rei suspicionem excitaret, qua rebelles regis mei possent magis animari, sollicitudinem regis sua vigilantia praecucurrit et per quendam Johannem de Ostrorog oratorem suum et electum Zamiensem (cf. Dlugoš p. 393) se de hac suspicione sponte expurgavit, dicens se crebro pulsatum, quatenus rebellibus nostris auxilio afforet, sed omnes hujusce stimulos a se penitus repulisse. Et nunc recenter per alium quendam nuntium regi meo se obtulit, si qua innovatione aut speciali pactione super hac re opus foret, id se firmiter expleturum. — Z ušetření bezpochyby zamlčeno, že jednalo se o wíce nežli o pauhau ochranu české jednoty panské; takéť později chowání Kazimírowo zjewilo se býti předce ne tak cele upřímné, jako zde se podáwá.

1466 činy, kudyby s býwalým tchánem swým wejíti mohl we zlau wůli. Zachowala se z této doby korrespondence mezi dwory českým a uherským dosti hojná i zajímawá, kteráž patrné i dostatečné o tom dáwá swědectwí.[265]) Malicherné půtky pohraničné Matauše ze Šternberka s Bělíkem z Lednice byly něco aspoň ode třidceti let tak zobecnělého a wšedního, že již ani pozoru wrstewníkůw a letopiscůw neobracely k sobě: Matiáš ale mimo nadání jal se je pokládati za zaumyslné rušení smluw a pokoje mezi králowstwími uherským a českým. Král Jiří, když dowěděl se o jeho stížnosti, wyprawil hned knížete Viktorina do Morawy k oprawení a uklizení té wěci. Swolán o to do Brna sjezd pánůw morawských, a přičiněním
24Oct. zwláště biskupa Olomuckého uzawřena dne 24 října na Wýškowě smlauwa, jejíž mocí Matauš uwolowal se podati uherskau při swau i spojencůw swých Popowských, Ješka i Daupowce, pod mocný rozsudek dwau pánůw uherských, arcibiskupa Ostřihomského a palatina Michala Orsága z Guth, a dwau českých, biskupa Olomuckého i pana Jindřicha z Lipého aneb Jana Jičinského z Cimburka. To ale nelíbilo se králi Matiášowi, kterýžto z ležení swého
9 Nov. u Šomorjan 9 listopadu psal knížeti Viktorinowi welmi příkře, že mu nebylo činiti o Matauše, ale o držení a plnění smluw mezi oběma mocnostmi, že bylo škoda práce wynaložené na upokojení člowěka nezbedného, ten že měl dříwe mocí skrušen a pokořen býti a potom swého práwa požiti, jemu králi že nehodilo se, dáwati se s ním w saudy co straně se stranau a žebrati o sprawedliwost; protož žádal nejprw pomsty, a potom teprw míření, sice žeby
10Nov. přinucen byl swé křiwdy mstíti sám. Den na to, 10 listo-

265) Poslali sme ji, wypsanau z MS. Sternb. před drahně lety hrab. Telekimu, kterýžto dal ji wytisknauti w díle swém, XI, 164—251.

padu, úmyslem neméně patrným poslal z téhož ležení 1466
papeži Pawlowi II authentický opis přísahy, kterau král Jiří před swým korunowáním byl složil w ruce biskupůw uherských. Kníže Viktorin psaní Matiášowa, „pro drsná i příkrá w něm slowa,“ otci swému ani poslati nechtěl: ale Matiáš doložil (18 listopadu), že nepsal byl bez rozmy- 18Nov.
slu, a že wždy ještě snáze býwá, snášeti slowa příkrá, nežli příkré skutky; pokojné námluwy že buřičům jen dodáwají smělosti, a jemu smlauwání s Mataušem žeby slaužilo k ujmě na cti. Brzy pak rozšířil se sbor stížností obapolných: pan Jindřich z Lipého žalowal na služebníky palatina uherského Michala, že na statcích jeho činili weliké škody, a pych Eicingrůw wzat také u přetřásaní. Král Jiří wyprawil byl nejprwé k Matiášowi pana Jana Jičinského z Cimburka, kterýž pobyw na dwoře jeho w Trnawě dne 19 prosince, wrátil se odtud s domněním, že 19Dec.
se mu podařilo ukliditi wšecky nesnáze. Brzy ale, některý den před wánocemi, když došla Prahy příkrá psaní Matiášowa, dal i král Jiří na ně odpowěd neWášniwau sice, ale wážnau. „Meče, prawil, jen tam užíwati sluší, kde odpírá se práwu poslušenstwí: i kterak slušeloby násilím odpowídati tomu, kdo wolá se ku práwu? My nerownali Wás nikdy k Mataušowi Šternberskému: ale kdybychom oba králowé obořili se naň mocí, kdež on požaduje sprawedliwosti, nemohloliby práwem říci se, že spikujeme se k utiskowání swých poddaných? I nám a našim w Uhřích a z Uher mnohé škody činily se a činí se podnes, aniž sme kdy byli mysli tak křehké, abychom proto w pochybu brali upřímnost Waši; ale budemeli mnoho hádati se, lahodnáli či perná mezi námi dáwají se slowa, jest se obáwati, aby oheň mladistwé krwe Waší konečně nepohnul i wážného rozmyslu našeho k následowání daného nám příkladu. Litujeme we-

23*

1466 lice, že arcibiskup Ostřihomský, jehož sme tak tužebně očekáwali, nepřijel k nám, když sme byli w Brně: kdybychom byli mohli mluwiti s ním, nebyloby dáwno nižádného nedorozumění mezi námi." Proto prosil král opět, aby týž arcibiskup poslán byl k němu až do Čech; kníže Viktorin že měl rozkaz, přijmauti jej w ochranu swau na hranicích osobně a doprowoditi až k otci a zase nazpět, takže o bezpečí jeho cesty nebylo starosti nižádné. Když ale přibýwalo žiwosti w dopisowání, poslal zase, ještě před nowým rokem, Albrechta Kostku do ležení Matiášowa u Kostolan: a ten, jako pan Jičinský, wrátil se také s ujišťowáním, že Matiáš Jiřího ctil co otce swého, aniž měl úmysl, nesnaditi se s ním očkoli; tomu na důkaz že byl ochoten, sjeti se s ním osobně na místě příhodném co nejdříwe. Psal také arcibiskup Ostřihomský (19 prosince), že znal mysl pána swého i mohl jistiti, že on „byl srdce tak laskawého na Jasnost Waši, žebyste we štěstí i w neštěstí nalezli jej takowého k sobě bratra i pomocníka, jakowého si jen žádati můžete. A prawím dále důwěrně, že bude Jasnosti Waší weliká škoda, nezachowáteli sobě bratra takowého; zachowati pak můžete, když plniti budete, čím jste mu powinni, a když neukážete přízně zločincům těmto, kteří nemají ani bázně před bohem, ani studu před lidmi."

Pode jménem zločinců neznačeni tuto ani Eicinger, ani Matauš ze Šternberka, nýbrž wálečná ona společnost, kterau ještě wždy nazýwáno „bratřími českými" a někdy také „žebráky," ačkoli již drahně let záležela ze sběře wšelikých národůw, a wůdcowé její nebyli husité, ale katolíci; duch starotáborský byl w běhu posledního desítiletí cele z ní wypáchnul, a nezachowalo se nežli zewnější ústrojí a taktika rot někdy Žižkowých[266]). Podotkli sme

266) Dějinám XV století w Uhřích, Rakausích, Němcích a Polště wůbec nebude lze porozuměti náležitě, pokud žold-

již, že wětší částka jich, wyhnáni bywše od knížete Vik- 1466
torina z Morawy, usadili se w Uhřích nedaleko Trnawy u Kostolan a založili tam tábor nowý a pewný. W bitwě s Uhry a Rakušany na podzim dne neznámého swedené octli se přední jejich hejtmané František z Háje a Jiří z Lichtenburka w zajetí, ale Jan Šwehla oprawiw boj, porazil zwláště Rakušany tak, že jich ke dwěma stům zůstalo na bojišti, a mnozí jatí wedeni do táboru. Král Matiáš maje walné swé wojsko po ruce, umínil nyní ostatky tyto moci branné samostatné a nebezpečné wyhladiti w zemi swé naprosto; dožádal se k tomu také pomoci od císaře, a krále českého donutil jednáním již wyloženým brániti towaryšům bratrským, aby nepřispěli swým ku pomoci. Tábor u Kostolan obehnán od něho dne
6 prosince. Šwehla skrze pány Oldřicha z Grafeneku a 6 Dec.
Rinolta z Rozgoně podáwal se několikrát ke smlauwě, chtěje za swobodné propuštění wzdáti tábor, ale nedosáhl
ničeho. Proto prodlaužen boj zaufalý a smělý až do dne 1467
29 ledna 1467, kdežto nemohše bratří trwati déle, zwláště 29 Jan.

néřstwí české od časůw Žižkowých až po smrt Matiáše Korvina nebude pilněji proskaumáno a z archivůw oněch zemí hojněji objasněno; co my o něm podali w posledním článku předešlé knihy, jest jen počátek chudý a nedostatečný. Obyčejné posawad na ně horlení co na laupežníky, lotry atd. nedodáwá historii politické a wálečné o nic wíce rozumu a swětla, nežli historii církewní pauhé horlení proti kacířům. O předních hejtmanech bratrských doby poslední, Wáclawowi Wlčkowi z Čenowa, Františkowi z Háje, Jiřím Bítowském z Lichtenburka i Jindřichowi Šmikauském ze Žďáru wíme s jistotau, že byli katolíci a nikoli husité; o jiných newědomo, přijímalili pod jednau či pod obojí. Připočtauce k tomu Rakušany, Uhry, Slezáky a jiné mezi bratřími, můžeme jistiti, že roty bratrské této doby již byly ztratily husitský ráz swůj. Tím snáze jest pochopiti, proč král Jiří nejen neujímal se jich, ale powažowal je i za swé nepřátely.

1467 pro nedostatek wody, míníli probiti se skrze wojsko nepřátelské: ale jen asi pět set jich prowedli ten aumysl, a i z nich mnozí na cestě pobiti a schytáni, jiných asi sedm
30 Jan. set wrátili se do táboru zase, a nazejtří, 30 ledna, wyšedše wšickni bezbranní, wzdali se králi na milost i nemilost. Wše to dálo se w zimě neobyčejně kruté. Šwehla byw již na swobodě jízdecky a blaudiw o samotě celý umdlený od sedláků poznán a chycen jest i předstawen králi
31 Jan. s prowazem na krku. Bez meškání dne 31 ledna dal jich Matiáš powěsiti na šibenici dle jedněch do 70, dle jiných do 150. Šwehlu samého, swého někdy dwořana, nejwýše; jatých pomořeno také mnoho po žalářích, žen jejich do tři set rozewdáno nejwíce prý Rácům we wojště králowě a pohromau tau společnost sama zemdlena i rozplašena tak, že napotom již jen o chudých jejích zbytcích řeč býwá. Ale jádro její stalo se brzy zase jádrem králowského wojska uherského; z něho utwořila se powěstná později „rota černá,“ hejtmané pak někdy bratrští, František z Háje, Blažej Podmanický a jiní prosluli co nejráznější wůdcowé polní wojska Matiášowa.[267])

Wítězstwí to způsobilo netoliko w ležení úherském, ale i u wšech nepřátel českých welikau radost: „teď potáhneme do Čech a naložíme tam s kacíři práwě jako zde

267) Srwn. wyprawowání naše ku konci knihy předešlé (str. 452—58). Ku pramenům tam uwedeným připočísti sluší psaní Oldřicha z Grafeneka pánům Normberským dané w poli u Kostolan 31 Januar. 1467, a tištěné w Müllers Reichstags-Theatrum II, 231—32. O důkladnosti pragmatismu w dějinách uherských a rakauských této doby podnes panujícího sauditi lze z jednoho již toho skutku, že wšickni dějepisci, i sám hrabě Teleki také, kladli porážku bratří u Kostolan do podzimku r. 1465. Ostatně w morawských deskách zemských připomínají se zemané Šwehlowé ze Soběhrd w XIV a XV století častěji; zdá se že Jan Šwehla byl z jejich rodu.

s laupežníky!" tak mluweno netajně, a Matiáš sám psal 1467
2 února 1467 z Trnawy knížeti Viktorinowi: „Rušitelé 2 Feb.
pokoje králowstwí našeho z boží wůle octli se již w rukau našich. Ale mnozí poddaní naši, neprowiniwše nic, drží se w markrabstwí wašem w zajetí, a máme tam nepřátely swé zwláštní. Protož žádáme dle smluw a přátelstwí našeho, aby jatí nám bez šacunku na swobodu wydáni a nepřátelé naši w zemi trpíni nebyli: jináče wěz Bratrstwí Waše, že přijdeme si pro ně sami a nawštíwíme i shledáme wšecky swé nepřátely w markrabstwí i jinde, bez rušení owšem pokoje a smluw, kteréž máme s králem otcem Waším i naším a s Bratrstwím Waším." Takowým slowům nemohlo nerozuměti se na dwoře českém, a počato tušiti prawau cenu laskawých oswědčowání, kteráž Matiáš byl činil pánům Jičinskému a Kostkowi: ale, pohroma, kterauž králowstwí uherské mezitím utrpělo s jiné strany, (ježto Turci, když leženo u Kostolan, wpadše u weliké síle do Sedmihradska i do jižních Uher, odwedli odtud do 40 tisíc křesťanůw do zajetí,) spůsobila zase proměnu, že nedočkawý boje českého král musel pospíšiti do Budína zase, odložiti prowedení tajných úmyslůw k době příhodnější, a činiti se králi Jiřímu zase přítelem. Následowawší na to powstání w Sedmihradsku a potřeba wálky s wojwodau Štěpánem Walaským daly příčinu, že nucená ta twárnost přátelská trwala ještě celý rok.[268])

268) Doklady o tom o wšem naskytuje dotčená korrespondence u hrab. Telekiho (XI, 206—251). Pozoru hodna jsau zwláště slowa Řehoře z Heimburka (ib. p. 245—6), kterýmiž 17 Febr. 1467 napomínal arcibiskupa Ostřihomského, aby opatřil, ne victoriola illa insolentiam pariat, neve Hunni vel Pannonii vestri Slavis nostris superbius se praebeant, quasi Palladium Minervae abstulerint, sed sic existiment, regis Boemiae favore, qui feroces leones

1467 Následkem těchto poměrůw zůstala panská jednota česká dlauho bez ochrany cizí, po kteréž taužila. Wratislawský biskup Jošt wolal jednotníky swé ku poradě do města Žitawy na den narození Marie panny. Sjeli se tam u menším počtu, nežli se bylo nadáti, a zůstali po-
12Spt. hromadě dne 12 — 18 září. Ustrojili se wšak lépe, woliwše sobě pana Zdeňka ze Šternberka za hejtmana i ustanowiwše spůsob, kterak ostatní katolíci w koruně české měli k nim připojowati se. Ale uznali spolu, že wálka s králem, pokud nebudau míti pomoci z ciziny, stalaby se jim záhubau, a protož že bylo potřebí, po uplynutí příměří o S. Hawle přičiniti se a žádati o nejdelší co možné jeho prodlaužení. Kdyby král naprosto swoliti nechtěl, uloženo žádati o sněm koruny do měst Olomauce aneb Brna i dáwati naději ke smíření se konečnému. Dle umluw předešlých byliby měli biskup Jošt a pan Zdeněk přijeti ku králi o sw. Prokopě, což ale, newíme pro kterau příčinu, nestalo se. Tím snáze pochopiti jest odpor králůw, když na nejbližším sněmu zemském w Praze, po sw. Wáclawě, o prodlaužení příměří prošen byl; nechtělť naprosto slyšeti o dalším odkladu, prawě, že we při swé s pány hotow byl dle starého řádu podrobiti se wýroku saudu zemského, a oni že powinni byli učiniti tolikéž; neposlušní pak že očekáwati měli na sebe trest, jakowéhož zasluhowali. Biskup Olomucký ale stal se opět předním pánůw přímluwcem a prostředníkem, a snažným jeho prosbám podařilo se konečně, že odewzdána wěc do rukau čtyr mocných rozsudí, Kunrata Černého knížete Olešnického, Jindřicha z Michalowic, Jana
3 Oct. Zajíce a Zdeňka Kostky, kteřížto dne 3 října wynesli

intra septa cohibuit, talem victoriam se nactos esse. O welikém zájmu lidí w Sedmihradsku mluwí Oldřich z Grafeneku we psaní swém 31 Jan. 1767 l. c.

nález, že příměří prodlauženo až do sw. Jiří roku pří- 1467.
štího, mezitím pak o hromnicích měly sjeti se strany obě w Jindřichowě Hradci; co z práw a zemských swobod wyhledáno z obau stran, mělo tam snešeno a rozhodnuto býti, tak aby naprawili král i páni swé wykročení, kteréž dokázáno bude; pak o winy zwláštní, které strana straně dáwala, že budau rozdílcowé mocní biskup Tas, kníže Kunrat, Jindřich z Michalowic a Jan Zajíc. Ke smlauwě té přiwěsili pečeti swé jak král, tak i přední jednotníci wšichni. Král nadál se prý, že tauto cestau dojde konečného narownání a pokoje: nepomyslil, že stála proti němu moc, která rozwazowati mohla wšecky jemu činěné sliby a záwazky.[269])

Postawení a působení w těchto létech biskupa Olomuckého, Tasa z Boskowic, bylo čím důležitější, tím chaulostiwější. Krále Jiřího škodná showíwawost naproti pánům zproneważeřilým, kteráž tak chatrně swědčila o jeho předwídawé maudrosti, ba chytrosti, dá se jen pochopiti a wyswětliti mocí tau, kterauž Tas prowozowal w mysli králowě. Nebylť sice králowým přítelem nikdy, ač byl příbuzen se strany matčiny: ale Jiří znal jej od dáwna co přítele swé wlasti, co preláta oswíceného a we wěcech církewních nad jiné swobodomyslnějšího; wěrnost, kterauž prokázal byl we sporu o Cornštein, na hněw papežůw a jeho legata se neohlédaje, dodáwala slowům jeho wíry a wáhy. Chwálen byl wůbec co muž postawy wysoké a ušlechtilé, tváře přiwětiwé, mrawůw líbezných, ducha bystrého a wýmluwnosti newšední; za mládí štu-

269) Eschenloer, I, 339—341. Klose l. c. p. 402—4. Archiv český, IV, 131, 132. Johannes v. Guben in Scriptor. rer. Lusat. 1839, p. 85, 86. Eschenloer zejména swědčí, že král dělal si naději konečného smíření a pokoje, a jen proto že swolil k dalšímu příměří.

1467 dowaw w Italii, wrátil se byl odtud nadšený duchem humanismu a láskau k literatuře i krásoumě; zámek od něho na Wýškowě wystawený obdiwowán byl dlauho pro auhlednost a nádheru; staral se také o zwelebení škol we swé diecesi. Když ale přese wšecky papežowy zápowědi nepřestal choditi ku králowu dworu, aby odwrátil záhubu hroziwší jednotě panské, Pawel II odjal mu zwláštním nařízením moc, požíwati statkůw biskupstwí Olomuckého, a wyhrožowal ještě přísnějším potrestáním, setrwáli w neposlušenstwí.[270] Takž nemoha co prostředník mezi stranami a zásadami nesmířitelnými uhájiti postawení swého, musel dříweji později umknauti na stranu a prosluti konečně co zrádce tím horší, čím wíce mu wěřeno bylo. Wšak i to pamatowati sluší, že přílišná mírnost králowa brala ohled ne naň na jediného toliko, ale i na jiné katolické poddané dosti hojné, kteří potom wěrnosti swé nezrušili nikdy.

Wšecky události, které stíhaly se od té doby rychlým krokem, učily krále, že ustupností a smírliwostí nedobude žádaucího pokoje, ale že zápas rozhodný o žiwot a smrt stal se mu neodwratitelným. Sněmowání říšské w Normberku o sw. Martině přiwedlo rozstrk weřejný netoliko s papežem, ale i s císařem. Již s jara oznamowal byl král uherský křesťanstwu weškerému, že Mahomed II obmýšlel na to léto wýprawu do Uher walnější nežli kdy, a žádal o pomoc. Proto rozepsal císař sněm dotčený a wolal
7 Aug. k němu, psaním dne 7 srpna, také krále Českého. Jiří poznaw we poradách takowých wýborný prostředek, potáhnauti knížata říšská k účastenstwí swému, wyprawil do Normberka pány Albrechta Kostku i Beneše z Weitmile

270) Augustini Olom. episcoporum Olomuc. series, ed. F. Richter, Olom. 1831 p. 163 sq. Psaní Tasowo dd. 27 Oct. 1466 w Archivu českém IV. 188 a listiny mnohé w MS. Sternb.

we 260 koních. Osobně tam přítomní byli markrabě Albrecht 1467
Braniborský, Ota kníže Baworský, Eberhard hrabě Wirtemberský a jiní; od císaře předsedal Oldřich z Grafeneku, designowaný již wrchní welitel wojska křesťanského a spolu plnomocník Uherského krále; od papeže poslán co legat doktor Fantin. Zwolením toho člowěka dal Pawel II znamení, že mu ještě wíce záleželo na zjewné proti králi českému demonstraci, nežli na obraně proti Turkům. Fantin protestowal weřejně proti přijetí wyslanců̊w českých do sněmu, jakožto kacířůw, a stawowal pro ně služby Boží w Normberku, předseda pak Oldřich z Grafeneku i jiní císařowi plnomocníci nenašli ani slowíčka ku pokárani tak urážliwé pretense; když ale knížata i radowé jejich prowedli to předce, že Čechowé do posezení uwedeni a tam slyšáni jsau (19 listopadu), Fantin wzdálil se sám, a nepřicházel 19Nov.
napotom, kdykoli oni měli býti přítomni. W takowémto rozkwašení myslí, když jedni stranili legatowi, jiní knížatům, nemohlo we hlawní wěci uzawřeno býti nic, nežli odklad obyčejný ke sněmu jinému. Markrabě wšak Albrecht užil té příležitosti ku prospěchu krále Jiřího. Poněwadž nehoda křesťanůw byla patrná, kdyby měli brojiti se a wálčiti mezi sebau, místo coby spojenými silami táhli proti Turkům, umluwil to s přítomnými knížaty a s radami nepřítomných, že měli zespolka učiniti poselstwí ku papeži a obnowiti žádost, aby králi českému dáno bylo slyšení, o kteréž usilowal od dáwna. Zachowala se i instrukce, wyšlá z markrabowy kanceláře, co a kterakby poslowé w té wěci u papeže jednati měli. Někteří z těchto byli po wánocích w Praze, ostatní wšickni měli sečkati a spojiti se w Benátkách nejdéle do masopustní neděle: ale kurie Římská předešla ty péče rozhodnutím nenadálým.[271])

271) Akta sněmu Normberského in Müllers Reichstags-Theatrum, II, 211—259. Höfler das kaiserl. Buch, p. 109—115.

1467 Jakub kardinal Pavijský, přední w Římě wedlé Karvajala i Františka Sienského podněcowatel přísnosti proti králi Jiřímu, chwálil we spisech swých netoliko weškero počínaní stolice Římské w té wěci, ale i dlauhau showíwawost její. „Konali sme," tak prawil, „auřad sprawedliwosti a přiměšowali k ní milosrdenstwí; nezanedbáno nižádné slawnosti, nižádného řádu, nižádné lhůty k čekání, chowáno se we wšem jak náleželo. Do čtyr let prodleno se saudem od prwního půhonu, ne z nedbalosti, ale z úmysla. Třikráte k žádosti císařowě, jednau k žádosti knížat, slibowawších polepšení, zastawen běh pře, s wětší wždy powolností nežli nadějí. Ale showíwáno wždy pod wýminkau, aby Jiří mezitím wěrných neutiskowal. Nadužíwal on dobrotiwosti naší, a zuřil na každý den wíce a wíce, že sme litowati musili propůjčení swého. Konečně přiblížil se den saudu, péčí kardinalůw delegowaných pře dozrála k nálezu, aniž Jiří dostawowal se k odpowídaní. Swoláni tedy otcowé k radě, čteny akta i weškero pře líčení, dána i k odporu zwůle, a wšak jedním wšech hlasem uznán on za křiwopřísežníka, za swatokrádce, za kacíře. Aby pak nález nabyl wětší wážnosti, swoláni z každého národu a z každého řádu prelátského doktorowé práw, co jich w Římě bylo, a tázáni bywše každý zwláště, srownáwali se s kardinaly w saudu swém wšickni. Jediná toliko starost saužila ještě papeže a některé preláty, že nebylo widěti na jisto, kdo

Co Dlugoš uwodí p. 396, není weskrze prawda. Klose l. c. p. 411—12, 418. MS. Sternb. podáwá p. 399 formuli Heimburkowu, kterakby poslowé knížat před papežem řečniti měli, a p. 409 i 411 Mart. Mayra kritika na ni dd. 26 Jan. a 12 Febr. 1467; pak psaní do Benátek od krále i od Heimburka dd. 25 Jan. 1467 na str. 206 a 558—9. Některé z těchto listin wydal Const. Höfler w Archiv für Kunde österr. Gesch. Bd. XII, 329—335.

měl býti mstitelem a plnitelem nálezu apoštolského. Do 1467
císaře, poněwadž ke wšemu byl zpozdilý, nebylo žádné
naděje; králowé Polský a Uherský, doma zaměstnáni
bywše, zdáli se tehdáž nedosti spůsobní: o pánech zemských
pochybowalo se, žeby síly jejich postačowaly k boji; a
wědělo se, že ze wzdálenějších knížat žádný neuwáže se
w podniknutí tak těžké a dlauhò trwanliwé. Mezitím aby
nález ležeti, on pak dále kralowati měl, my abychom potýkali se slowy, on zbraní, byloby očitě nám nejen ke
škodě, ale i ku posměchu. Mysli proto kolotawé jediný
ukřepil Jan kardinal Portuenský (Karvajal), muž wýtečné
maudrosti a kacířůw nejprudčejší odpůrce: kterýžto wida
rozpaky u wěci tak potřebné, „proč," zwolal „měříme
lidským saudem wšecko? we wěcech welikých neslušíli
bohu zůstawiti částku? Nepřispějeli nám císař, ani Polák,
ani Uher, za to stojím, přispěje s wýsosti swaté bůh a
potře hlawu bezbožnau; my jen wykonejme powinnost
swau, ostatek prowede on bez meškání." Mocné bylo působení slow jeho, a uzawřeno tudíž (21 prosince), že 21 Dec.
odsudek konečný wynešen měl býti we swátcích tehdáž
nastáwawších."

We weřejné proto držané konsistoři, w auterý dne 23 23 Dec.
prosince, u přítomnosti asi čtyr tisíc osob, řečnil nejprw
konsistorialní advokat de Baroncellis obšírně o neřesti
husitského kacířstwí a winách Jiřího Poděbrada, i žádal,
aby owce prašiwá, pro uwarowání nákazy, wylaučena
byla z owčince páně. Na to prokurator wíry Antonín
z Eugubio wyprawowal o weškerém běhu wyšetřowání
zawedeného i kterak wše k wynešení nálezu již hotowo
bylo. Pro ušetření formy poručil papež jednomu arcibiskupowi a třem biskupům, aby ještě stalo se prohlášení
weřejné, a Jiří aneb jeho zástupce aby zawolán byl do
síně. Když ale oni wrátiwše se, swědčili o jeho nestání

1467 k saudu, Pawel II sám jaw se řečniti, mnoho wykládal o páchané w Čechách po ten den ohawnosti a o potřebě trestu i oprawy; pak skončiw kázal kardinalowi místokancléři čísti nález. Tím usauzeno a prohlášeno, že syn zatracení, Jiří aneb Jiřík z Kunstatu a z Poděbrad, českého králowstwí osobitel, byl kacířem a kacířůw hajitelem neustupným, křiwopříseżníkem a swatokrádcem, a protož že upadl we wšecky pokuty, kteréž na tak těžká prowinění z práwa od dáwna wyměřeny byly; následowně že odsauzen a zbawen byl wšeho důstojenstwí králowského, markrabského, knížecího aneb jiného jakéhokoli, wšeho také panstwí, wšech statkůw a práw, kteréž wůbec jemu odjaty býti měly; i potomci jeho usauzeni za neschopné a nespůsobné netoliko k důstojenstwí, ale i k dědictwí jakémukoli, a poddaní rozřešeni a oswobozeni ode wšech slibůw i záwazkůw, kterýmiž jemu byli zawázáni. Radostným prokuratora wíry děkowáním za sprawedliwý a spasitelný ten nález a nařízením, aby ohlášen byl celému swětu, skončilo se památné toho dne konsistorní posezení.[272])

1467 Weliké bylo působení kroku toho, a wšak poněkud jiné, nežli w Římě samém tušilo se. Wratislawští, kteříž od dáwna čekali naň jako prý otcowé w pekle na příští

20 Jan. Kristowo, obdrželi prwní o něm známost již 20 ledna 1467; Zdeňka ze Šternberka došla také již před hromnicemi: wůbec ale w Čechách i zemích okolních rozhlášena bulla osudná teprw we druhé polowici měsíce února. Dojem šel z ní wšude prudký a pronikawý, ano dáwalo

272) Jacobi cardin. Pap. commentarii, post Gobelinum, p. 437, et Epist. 282 ibid. p. 667. Eschenloer, I, 349—52. Klose l. c. p. 414—417. Dlugoš p. 398—401. Lünig Cod. Germ. dipl. I, n. 414. O posezení 23 Dec. dal Balthasar de Piscia hned nazejtří 24 Dec. obšírné zpráwy obci Wratislawské. (Klose l. c.)

se s nejwyššího místa na zemi znamení k bojům a wraždám 1467 bez míry a konce; zbuzená zase, co nějaká příšera, paměť wálek i hrůz táborských plodila wšude, tu strach a smutek teskný, tam diwokau radost a naději. W nesnázi nemenší nežli král Jiří ocitowali se knížata němečtí, zwláště domu Saského i Braniborského; Jan Magdeburský arcibiskup z domu knížat Bavorských tupil weřejně ohlašowání kruciaty nowé; na wysokých školách Lipských i Erfurtských zawedena hádaní hlučná, slušeloli práwem wyzýwati k wálce proti kacířům, a wšude slyšeti bylo reptání, že papež Čechy, ježto byliby rádi požíwali pokoje, hnal do braně a odění bezděky zase.[273]) Hořelť on arci wášní proti nim, ale odsudek dne 23 prosince nepocházel z wášně: byltě následek nutný a newyhnutelný odsudku dne 31 března 1462. Bylby sice mohl Pawel II opustiti dráhu od Pia II nastaupenau, a následowati příkladu jiných předchůdcůw swých, Eugenia IV, Mikuláše V i Kalixta III: k tomu ale bylby potřebowal wíce ducha samostatného, wíce známosti a důmyslu, nežli mu od přírody propůjčeno bylo; neb duch Piůw wládnul ještě dworem jeho aspoň w ohledu tomto. Nesluší pak ze příčiny té, že w posledních stoletích klatba papežská již byla tuze zobecněla, domýšleti se, žeby odsudek ten zůstal byl bez moci: prohřešení Čechůw, odstaupením od jednoty církwe, bylo dle uznání sauwěkého křesťanstwa weliké, a zbraň jináče málo účinná, užíwána jsauc proti nim, nabýwala tau příležitostí nowé síly a wážnosti, nowého takořka zaswěcení. Proto naděje před rokem neochotností německau zbuzené ukázaly se konečně býti marné, činným podněcowáním staré předsudky a wášně wzkřísily se zase;

273) O newoli, kterau zbudila w Němcích bulla 23 Dec. 1466, Eschenloer (II, 16—20) obšírné dáwá zpráwy.

1467 ducha wěku poznati bylo z jediného skutku toho, že i Lipští a Erfurtští studenti sami, prodawše prý knihy a šaty swé, nezadlauho hrnuli se w tlupy dobrowolnické, brali na se znamení kříže a táhli walně do zemí českých, aby účastnili se boje a zásluh we proléwaní krwe kacířské. Ale účinek jiný, kteréhožto w Římě nepředwídáno, byl ten, že bojem nowým kacířstwí české newypleněno, nýbrž we bytu swém utwrzeno jest. Kališnictwí ono, při duchowní chudobě swé, po smrti Rokycanowě a krále Jiřího dle wší podobnosti byloby rozešlo se brzy samo dílem do lůna církwe katolické, dílem do nowé tehdáž jednoty bratří českých: zápasem ale mnoholetým nabylo jestli ne síly, aspoň wětšího uwědomění w různosti a samowládě swé. O škodných následcích bauře pro wedení obrany křesťanské proti Turkům nastane nám jinde řeč místnější.

O wánocích, dříwe než král Jiří zwěděl o papežowě klatbě, poslal císaři Fridrichowi psaní nad míru důtkliwé za příčinau předešlého sněmu Normberského; skladatel jeho Řehoř z Heimburka pustil w něm uzdu weškeré nenáwisti a pohrdě, kterauž chowal byl proti císaři ode dáwných let; wůbec přítomnost jeho na dwoře českém nehowěla přátelským poměrům mezi panowníky. I ačkoli psaní ono bylo prawý list odpowědný,[274]) neohlásil proto ani nepočal král zwláštní s císařem wálky, ale ujal se pánůw některých, kteří w hořejších Rakausích s ním se nesnadili, jako Jiří ze Steinu, kancléř někdy arciknížete Albrechta i dáwný přítel Řehoře z Heimburka, Wilém z Puchheimu a jiní. Když pak císař pro utišení bauře té a pro jednání s dworem Baworským přijel osobně do

274) Čte se w MS. Sternb. p. 289, česky 292, a tištěno w Lünig Codex Germ. diplom. I, 1519.

Lince i sněmowal tam, král wyprawiw k němu Jana z 1467
Rosenberka, Apla z Fictum a Beneše z Weitmile, dal jej upomínati z dluhu ještě za wyswobození u Wídně powinného, a žádal, aby páni morawští, jež pán ze Stahrenberka držel u wězení, byli propuštěni, a Jiří ze Steinu aby pokojně požíwati mohl práwa zástawy, kteréž měl na hradu a panstwí Steier w Rakausích. Poslowé čeští 15 února přijeli do Lince a 17 již odjeli zase w newoli. 15 Feb.
Dle řečí důtkliwých i důrazných, kteréž tu padaly s obau stran, zdála se newyhnutelná nastáwati wálka: když ale krále mezitím jiné podešly péče, a císařowa energie jak obyčejně netrwala přes chwíli, ponecháno wše we stawu, kterýž nebyl ani wálkau, ani pokojem. Titíž poslowé, odjíždějíce z Lince, na předměstí potkali se s panem Burianem z Gutšteina, kterýž co posel jednoty panské pospíchal ke dworu císařowu; a císař pomstil swé křiwdy na králi tím, že uznal tutéž jednotu weřejně za mocnost opráwněnau i samostatnau, propůjčiw jí 21 února práwo, 21 Feb.
aby w městě Plzni swau zwláštní minci na český ráz a zrno zaraziti a wydáwati mohla.[275])

Pozoru hodný byl úkaz, že práwě té doby, když papež i císař stali se nejkrutějšími nepřátely krále Českého, kníže Německý jim od jakžiwa nejoddanější a hlawní hájitel autority jejich i celé saustawy středowěké w Němcích, markrabě Albrecht Braniborský, přiwinul se k němu tím

275) Anon. chron. Austriac. ap. Senkenberg, V, 323—335. Psaní Řehoře z Heimburka Jiřímu Steinowi do Rakaus daná 31 Januar., 20 Febr. a 22 Febr. w MS. Sternb. p. 557, 214 a 556, tišt. w Archiv der kais. Akad. der Wiss. Wien, 1854, Bd. XII, p. 336—38. Kaiser Friedrichs Regesten bei Chmel u. F. Lichnowský zum 21 Febr. u. 13 Mai 1467. Bircken Österr. Ehrenspiegel p. 745 a z něho Müller Reichstags-Theatrum, II, 271 (jméno Rosenberg tu změněno we Šternberg).

1467 stáleji, a newáže sobě pohrůžek ani hněwu jejich, upewnil s ním swazek nejužší. Bylo to znamením, že u něho srdce přewládalo i w politice, a že král Jiří byl získal jeho přízeň a wážnost netoliko mocí, ale i osobní powahau swau. Kněžna Ursula byla prý jeho nejmilejší dítě; prawili sme, že ji, teprw desítiletau, již r. 1460 byl zasnaubil Jindřichowi synu králowu. Usilowáno sice w Římě welice, rozwesti swazek ten zase; a že neprospěla napomínaní, aby markrabě neprznil krwe swé smíšením jí s krwí kacířskau, dány země jeho 15 října 1466 pod interdikt, a doléháno na kněžnu samu, sužowáním jejího swědomí i podsauwaním její lásce ženichůw jiných, a wšak wše nadarmo. Aby uwarowalo se pohoršení, jehož od papežowa legata w té wěci obáwati se bylo, spůsobil to markrabě, že newěsta přiwezena téměř podtají do Chebu a tu na konci masopustu (asi 10 února 1467) oddána s knížetem Jindřichem, ač ne slawně, aspoň pořádně.[276]

O sjezdu w Jindřichowě Hradci, kterýž dle umluw držán byl po hromnicích tohoto roku, zachowalo se nám příliš málo zpráw:[277] čehož tím wíce litowati jest, čím důležitější bylo weškeré jednání jeho. Měl tu mocně rozhodnut a ukončen býti spor onen již po wšech zemích rozhlášený, kterýž wedli přední páni čeští s králem o swobody swé již téměř ode dwau let. Od krále přišli tam kníže Kunrat Černý Olešnický, biskup Tas Olomucký,

276) Das kaiserliche Buch des Markgrafen Albrecht Achilles, von Jul. v. Minutoli, Berlin 1850, p. 345—46, 482, 484. J. G. Droysen Gesch. d. preuss. Politik, II, 336.

277) Hlawní pramen jest zpráwa, kterauž o jednáních sněmu Pražského, dne 24 a 25 Febr. napsal očitý swědek nejmenowaný pro pány Zhořelské a J. G. Kloss pojal mezi dokumenty spisu swého (MS.). Potom staří letopisowé na str. 188, a Jana z Rabšteina rozmlauwání o wěcech r. 1467—1469, kteréž připojili sme ku konci knihy této.

nejwyšší komorník Jindřich z Michalowic, Zdeněk Kostka 1467
z Postupic, Wilém mladší z Rabí, kancléř Prokop z Rabšteina a jiní páni a zemané; s druhé strany přítomni byli wšickni audowé jednoty panské, kromě biskupa Jošta; také císař a legat Rudolf měli tam swé agenty. Oprawcowé smluwau dne 3 října 1466 jmenowaní přinesli s sebau wýpisy wšech privilegií a swobod w archivu zemském na Karlšteině chowaných; ale Zdeněk ze Šternberka ohledaw je, prawil, že ony nebyly wšecky, a že ty, které předloženy, neslaužily ani za groš ke swobodám zemským. Páni odpowěděli, že jiných listůw neměli, a že pilně přehlednuti wšickni, co jich přiwezeno s Karlšteina; král že ujišťowal, že jich nebylo wíce, oni pak že byli o prawdě toho také přeswědčeni. „Ale my nejsme," odsekl krátce Zdeněk, a dal tím příčinu k hádkám dlauhým a žiwým. Potom čteno, co Jan z Rosenberka dal byl wypsati o swobodách zemských ze swého archivu: protože již od časůw císaře Karla IV byl obyčej dáwati pánům z Rosenberka, co předním pánům zemským, wšecky listiny ke schowání, které králowé čeští stawům swým wůbec udělowali. We wýpisech těchto twrdilo se 1) o minci, že král měl ji raziti tak, aby ke stu hřiwnám čistého stříbra přiměšowalo se pokaždé 12 hřiwen mědi, 2) o berních, že neměly brány býti, leč při wdáwaní dcer králowých, a to wždy po 16 groších s lánu; 3) o zámcích koruny české, že neměli naprosto ani odcizowáni, ani zastawowáni býti; 4) o saudu zemském, že král měl jej osazowati s radau panskau; 5) o wojnách, že kromě hranic českých stawowé nebyli zawázáni wálčiti na swůj wlastní groš. I žádal pan Zdeněk, jako dříwe, aby král postaupil pánům w moc jejich jak koruny, tak i archivu zemského, i aby dal od sebe zápisy na wšecky stawowské swobody; tyto wšak, prawil, že nestačily od něho samého, ale že měly spolu potwrzeny býti

1467 od císaře, protože král český, co man císařůw, neměl prý moci k ustanowení wěcí tak welikých, bez wědomí a wůle pána swého. Tak welice zaslepila muže toho wášeň a nenáwist, že pro domnělé swobody stawu swého neostýchal se poddáwati wlast we služebnost a porobu od wěkůw neslýchanau! Páni nemohli mu w tom dáti za práwo: a když neustupně stál na smyslu swém, aniž přijmauti chtěl jakéhokoli náwrhu ke smíření, rozjel se sjezd bez konce a s welikým myslí rozjitřením. O rozbroji pro wíru nebylo prý we Hradci ani řeči; ba když tázali se Zdeňka, chtělli pro wíru wésti boj proti králi, odpowěděl weřejně, že o wíru starati se byla wěc papežowa, ne jeho. Wíme nicméně z wyznání pozdějších, že jednota panská bylaby we Hradci o swobody zemské dobře mohla smluwiti a srownati se, by pře wíry byla w to newkročila co překážka. Neb ačkoli wěděl již Zdeněk o papežowě odsudku 23 prosince, neměl však ještě ničeho wíce od císaře ani od legata, nežli napomenutí, nedáwati se do žádné smlauwy, a teprw později došlo ho pojištění, že bude moci wálku wésti papežowým poručením i nákladem.[278])

Nezdařením se jednání Hradeckého nabyl sněm, který následowal w Praze o suchých dnech postních, neobyčejné
24Feb. důležitosti. Počal se 24 a trwal do 27 února; stawowé

278) Legat Rudolf prawí we psaní dne 20 Mart. 1467 daném knížeti Kunratowi: Potuissent tandem domini barones in et super dictis negotiis (o práwa zemská) contentari et concordari: sed cum in dieta apud Novam domum celebrata, eis per sanct^mum^ dominum nostrum et nos dicta sententia (23 Dec. 1466) insinuata fuerit — Christus nunc et ecclesia atque ipsius Christi vicarius — in causa sunt, cur — concordiam cum Georgio facere nequeunt etc. MS. Sternb. p. 172 sq. Totéž wyznání činili poslowé jednoty panské na sněmu říšském w Normberce m. Jul. 1467. MS. Sternb. p. 231.

scházeli se u welikém počtu we hlawní síni dworu králownina 1467
pokaždé w 8 hodin ráno; král předsedal sám, a z knížat býwali přítomni zejména Kunrat Černý Olešnický i Jan Zahaňský. Nejprwé dáwali páni zpráwu o swém jednání we Hradci, a král nejednau chápal se slowa sám, aby odpor kladl slowům Zdeňkowým. Co do poměru swého k císaři prawil, že králowé čeští nebyli manowé císařowi, leč pokud zastáwali auřad kurfirstský, a že ku propůjčowání práw a swobod w zemi swé nepotřebowali nikdy swolení jeho; k čemuž přiswědčowal sněm celý.[279]) Co do stížných článkůw panských opakowal řeči ze předešlých jednání již známé; o koruně prawil, že ona králi, pokud žiw jest, náleží, a nikoli pánům; klenoty zemské že w dobrém byly opatření u knížete Viktorina, pána zemského, i u druhého purkrabi Karlšteinského, Beneše z Weitmile, muže dokonale zachowalého. Hradůw že neodcizil od

279) O důležité wěci té tuto zpráwu dáwá Nejmenowaný l. c. Dominus Zdenko dixerat — „quod sua confirmatio regia ipsis non sufficit, sed ut disponat confirmationem a domino imperatore, cum sit suus vasallus. Dominus rex et ceteri responderunt ad haec modo Pragae: quod (rex Bohemiae) non sit vasallus imperii, nisi dumtaxat ratione officii, quod habet inter electores; et quod sit sufficiens et confirmare et denuo donare regno suo libertates sine imperatore.“ — Staří letopisowé na str. 183 tak to wyprawují: Zdeněk Konopištský lehce sobě wážil práw a swobody, řka, to což na Karlštaině zápisuow jest, že za groš nestojí. A k tomu jest mluwil, aby ciesař Římský práwa utwrdil listem a swú pečetí, a prawě, že král Český jest man ciesaře Římského. Na to jemu odpowědieno, že král Český nenie manem jeho, aniž kdy jest slycháno, by kdy předkowé krále Českého byli manowé ciesařowi. Než když ciesař chtěl na korunowánie jeti, tu má král Český poslati tři sta oděncuow aneb tři sta hřiwen střiebra; ale i to již král Český obdržel na ciesaři Fridrichowi na budúcí časy, aby jedno puoldruhého sta oděncuow aneb puoldruhého sta hřiwen wydali králowé Čeští ciesařuom.

1467 králowství žádných; neb i ti, které propůjčil knížatům Saským, že náleželi manstwím ještě ku koruně české. Ale kromě politických poměrůw těchto přišly do řečí také pomluwy a hanění obapolná. Pan Zdeněk dal byl zmučiti a upáliti jakéhosi Juristu, o kterémž rozpisowal, že najat byl od králowých strážného a krejčího, a to prý králowým náwodem, k wypálení hradu Zelené hory a městečka Nepomuckého; a zase praweno, že wězen kdosi we Stříbře, jejž pan Zdeněk poslal byl prý k wypálení toho města. Počali také jiní stawowé žalowati na pana Zdeňka; král pak stěžowal sobě do něho ještě, že za mírného wyjednáwaní wyprawil čtyři posly do Říma, faráře totiž Hradeckého Eliáše, faráře Nepomuckého, bratra Tomáše čeledína biskupowa Joštowa i přewora kláštera Sw. Dobrotiwé, aby popauzeli prý papeže proti králi. Ostatně král chowal se welmi mírně, nemluwil nic příkrého, nic k wálce, ale spíše ku pokoji; newinil papeže ze křiwd, které se mu dály, ale zlé lidi, swé nenáwistníky, kteří nepřestáwali osočowati jej u otce swatého, a podáwal se opět ke wšemu, k čemužby stawům dle práwa powinen byl.[280]) Sněm jednohlasně odsaudil pana Zdeňka i jednotníky jeho za neposlušné a swéwolné rušitele pokoje i obecného dobrého; poslům, kteříž byli od něho přišli, odepřeno již weřejné slyšení, a slibowána králi pomoc ku potrestání zpaury. Přední hlawy strany kališnické na sněmu, pan Burian Trčka nejwyšší písař jménem stawu rytířského, a Samuel ze Hrádku Pražský purkmistr jménem městského stawu,

280) Nejmenowaný l. c. Dominus rex per totum ad omnia emendanda bonis verbis se submittebat, nil aspere nil ad bellum, plus ad pacem loquebatur, papam Romanum pontificem de quibusdam processibus non culpando, sed aemulos suos, qui Suam Serenitatem, ut ajebat, deferunt ad curiam etc.

prosili nejprw krále, aby k ubezpečení jejich obnowiti 1467
ráčil slib swůj dáwný, že nepřestane držeti ruky ochranné nad kompaktaty; čehož i dosáhli. Potom obrátili se s prosbau ku pánům katolickým na sněmu, aby oni, požíwajíce papežowy přízně i důwěry, pokusili se ještě jednau, zdaliby otec swatý nedal se uprositi k zastawení processůw a ku propůjčení onoho sjezdu, ku kterému král již dáwno wolal se; neboť že bylo k wíře nepodobno, žeby Swatost Jeho chtěla tak ukrutnému proléwaní krwe a tak hrozné záhubě koruny České, jakowá z přísného prowedení processůw následowati musela. Pan Lew z Rožmitála, kterýž práwě před sněmem wrátil se byl z dobrodružných cest swých po západní Europě, přimluwil se hned horliwě we smyslu podobném. Nemohl a nechtěl wěřiti w oprawdowost nastáwající bauře, ani w neukrotitelnost náružiwostí s obau stran wzniklých; žádal pokusiti se ještě jak u papeže, tak i u pánůw; podáwal se sám za prostředníka, i prosil, aby nekwapilo se ničím, coby míru mohlo býti na překážku. Řeč jeho potkala se s hojnau pochwalau na sněmu. Jan z Rosenberka oznámil psaní, kterýmž od jednoty panské napomínán byl, aby stál w zápisu jejím a nezawodil prý swé duše ani swé cti, a četl swau na ně odpowěd; oswědčowal se, že we wšem, co činil, neměl na zřeteli nežli obecné dobré a pokoj wlasti, a tím že i budaucně říditi se chce; prosil stawůw, aby důwěřili jemu a nesaudili kwapně, zpozorujíli kdy u něho něco neočekáwaného: neboť ať se prý stane co stane, on že neodstaupí od čestného příkladu předkůw swých, ani od wěrnosti, kterau powinen byl králi a wlasti. Král přejaw řeč, dáwal mu swědectwí, že w nesnázech předešlých zachowal se, jak na šlechetného pána náleželo. Konečně uzawřeno, aby jménem wšech katolických stawůw králi wěrných wypraweno bylo ještě jedno poselstwí ku papeži, a to aby na cestě stawilo se

1467 w Benátkách, protože Benátčané podáwali se králi ke wšemu, čímby k jeho s papežem smíření přispěti mohli. 27Feb. Záwěrek sněmu stal se dne 27 února, wložením do desk zemských zápisu, co wýsledku dwauletých sporůw o práwa i swobody zemské. W něm obnowena stará nařízení o berni a úrocích, o wolání na wojny, o odaumrtech, o minci, o úřadech zemských; nowé bylo jediné powolení králowo, „aby potom páni a rytířstwo mohli swobodně kupowati wšelikteraké dědiny swobodné od měšťan, dědinníkůw a sedlákůw, i klásti je sobě do desk.“[281])

Nebyla tedy ještě uložena wálka na jisto, ale obnoweny poslední pokusy ke smíření. Králowna Johanna, sestra páně Lwowa, učinila počátek: když pan Zdeněk poslal byl k ní panoši swého Jeronyma Kobiana w neznámé záležitosti, podáwala se po něm ku prostředkowání, aby smířila zase manžela swého s někdejším jeho přítelem, a zdálo se některý čas, jakoby pan Zdeněk nečinil se owšem nepřístupným. Král sám skrze pana Jindřicha z Lipého dal jednati postranně jak s ním, tak i s pány Zajíci a se Šwamberky, a slibowal prý i nemalé náhrady za škody, kteréž oni dosawadním trwáním we zbrani byli

281) O sněmu tomto Pražském, w historii dosud owšem neznámém, dostala se nám dwojí zpráwa, jedna širší od Nejmenowaného již dotčená, druhá kratší we psaní králowě k markrabowi Albrechtowi Braniborskému dd. Gracz Montag nach Oculi (Mart. 2) bez udání roku. Toto měli sme od p. Burkharda skrze p. Droysena. Zápis 27 Febr. dali sme tisknauti w Archiwu českém, IV, 135. Srown. Zdeňka ze Šternberka list odpowědný tamže, str. 136. Nejmenowaný prawí: Rex — hanc etiam gratiam omnibus contulit — ut quotiescunque quis nobilium compararet aliquos agros singulariter a quocunque agricola, vulgari nostro dědinníka, ut sine requisitione regii consensus sibi id intabuletur, quod hactenus numquam erat. Zápis ukazuje, že powolení to bylo širší.

podnikli. Konečně ale přewráceno wšecko zase; pan 1467
Zdeněk když widěl, žeby měl owšem podrobiti se, zawrhl náhle wšecko další jednání. Smýšlení jeho líčilo se dosti patrně we psaní, kterým dne 2 března wypowěděl králi 2 Mrt.
poslušenstwí; owšem pak ukázalo se později, že hořel proti němu nenáwistí až do smrti neukrotitelnau.[282])

Rozhlášení odsudku papežowa w zemích koruny české uwodilo za sebau se strany králowy potřebu kroku přiměřeného, kterýmžby mrawní jeho působení zameziti se dalo: bylať to appellace. Ke dni 14 dubna swoláni náhle 14 Apr.
wšickni čelní katolíci, co jich Praha w sobě chowala, do králowa dworu: nejprw duchowní, Hilarius administrator arcibiskupstwí, Wáclaw Křižanowský kanowník, Jan opat Strahowský, Pawel guardian františkánský u sw. Ambrože, Pawel probošt Zderazský a jiní; pak swětští páni Lew z Rožmitála nejwyšší hofmistr, Jindřich z Michalowic nejw. komorník zemský, Prokop z Rabšteina kancléř, Wilém z Risenberka a z Rabí, tři Kolowratowé, Jan Bezdružický, Jan Žehrowský a Zbyněk Kornhauský, Bořita z Martinic a jiných drahně; připojili se také někteří podobojí, co swědkowé. Král s trůnu četl před nimi po česku spis od Řehoře z Heimburka složený, w němž wedeny důwody, že papež Pawel II w chowání swém naproti němu opustil cesty práwa i sprawedlnosti, a pauštěl jen hněwu a nenáwisti uzdu; odwoláwal se tedy král od něho nejprw k Římské Stolici samé, prawě wýslowně, že wedl stížnost ne proti ní, ale jen proti tomu, kdo tenkráte na ní seděl,

282) Psaní králowny Johanny w Archivu českém, IV, 138. Psaní Zdeňka ze Šternberka ku králi tamže p. 136, též u Beckowského p. 898. Psaní králowa k Janowi z Rosenberka, MS. Wyprawowání poslůw panské jednoty na sněmu říšském w Normberce m. Jul. 1467, w MS. Sternb. p. 231, 232.

1467 člowěk smrtelný a wášněm podrobený; kdyby ale to nestačilo, na druhém místě wolal se k budaucímu koncilium, kteréžto prý mělo dle práwa již dáwno swoláno býti a jen papežowau nedbalostí meškáno bylo; konečně pak wolal se k nástupci Pawla II i ku každému sboru we křesťanstwu, kterýžby milowal prawdu a sprawedliwost.[283]) Appellace ta nebyla owšem akt prázdný a jalowý, jakkoli málo měnila we stawu wěcí; slaužila zajisté autlému swědomí oněch drahně katolíkůw za práwní štít a upokojení, kteří snažili se wěrnost ku králi spojiti s wěrností a stálostí při církwi. Ale děkan Hilarius a kanowníci Pražští, ustrašeni jsauce donucenau přítomností swau při něm, opustili náhle Prahu a utekli se opět do Plzně, nalezše na cestě útočiště we Zbirowě u pana Hanuše z Kolowrat, katolíka nad jiné horliwého i učeného.

Nemeškali wšak také protiwníci králowi twrditi se
20Mrt. w odporu swém. Pawel II bullami dne 20 března danými pana Zdeňka ze Šternberka potwrdil za wůdce katolíkůw w nastáwajícím boji, a napomínal wšech swých wěrných, aby jeho se přidrželi a jemu pomáhali, až král nowý zemi dán bude, což prý nezadlauho stane se. Na to jednota panská sjewši se na Zelenéhoře, téhož dne, co král
14Apr. appellowal w Praze, 14 dubna obnowila zápis jednoty swé, i slibowala spolu císaři Fridrichowi pomoc proti
21Apr. Jiřímu; a již 21 dubna přiznali se jak biskup Jošt, tak i obec Wratislawská k témuž spolku a zápisu. W něm tauženo sice wždy ještě také na politické příčiny nespokojenosti, ale hlawní důraz kladen již na papežůw odsudek: poněwadž náměstek Kristůw na zemi odjal Jiřímu

283) Akt ten tisknauti dali neauplný Eschenloer II, 12—15, a Pešina Mars Morav. p. 779. Týž přidal in Phosphoro septicorn. p. 263 a násl. jiné o něm podrobné zpráwy z rukopisu kapituly Pražské.

titul, moc a práwo králowské, protož oni neměli ani nechtěli míti ho wíce za krále, ale chtěli obrátiti se poslušenstwím k tomu, kdo z moci papežské, a wšak bez ujmy práw jejich, ustanowen bude prawým králem českým. 1467
Zawázali se tedy wespolek ku pomocí a k podnikání wšeho, čeho k cíli wytčenému bylo potřebí, k čemuž i sbíraní daně zwláštní počítáno zejména. W zápisu nowém nebylo již jména Rosenberkowa, za to ale přibylo jméno pana Hanuše z Kolowrat na Zbirowě, kterýžto po smrti manželky swé tohoto léta wstaupiw do stawu duchowního, brzy stal se kanowníkem Pražským a dosáhl i jiných hodností wyšších; také zmínka se činí, že biskup Olomucký Tas z Boskowic stal se spolujednotníkem, ačkoli nepřiwěsil ještě pečeti swé k zápisu. Biskup Jošt byl i po rozhlášení bully osudné staral se ještě o zachowání míru, boje se, jako dříwe, moci králowské, pokud katolíci neměli ochrany zahraničné: ale wida, že wálky již zniknauti nebylo lze, odhodlal se konečně k ní a stal se horliwějším nad jiné. Když pak branný spolek katolický takto se wšech stran upewněn byl, lid Wratislawský, maje již jistotu swého wítězstwí a Jiříkowy záhuby, zaplésal radostí až pošetilau. Již prý neptali se, než kam asi ten zatracený kacíř uteče, aby se uchránil; jedni prawili, že na swé Poděbrady, kteréž proto dal byl opewniti znowa, jiní že na Karlštein, zase jiní, že schowá se na Táboře; nikdo prý newěřil, žeby oseděti měl w Praze i dále.[284])

284) Hlawní o wěcech těchto pramen jest dílo Eschenloerowo, w němž i zápisowé 14 a 21 Apr. tištěni jsau. Datum 14 Apr. bereme z regest kníž. Lichnowského, kterýž dle příkladu Kurza (Gesch. Friedrichs, II, 92) „den sw. Tiburcia“ mylně wykládal ke dni 11 Aug. 1467. Papežowých bullí dne 20 Mart. 1467 wyšlo několik ještě netištěných; srwn. zwláště Beckowského poselkyni na str. 888.

1467 Počátek osudného boje ohlášen listy odpowědnými, kteréž po wypršení příměří strany obě posílaly sobě. Krá-
20Apr. lůw dne 20 dubna panu Zdeňkowi psaný stůj zde pro zwláštnost swau celý: „My Jiří z boží milosti král Český atd. tobě Zdeňku ze Šternberka. Wědětiť dáwáme, že sme tě w swau nemilost wzali, pro příčiny a winy twé, kteréž teď tobě wypisujem. Nejprwé, že jsa úředník i rada náš, nezachowals se k nám tak, jakož na tě přislušelo, a neslušně i neprawě proti nám jakožto králi Českému pánu swému se máš. I také, že maje podlé swého úřadu Pražského purkrabstwí práwa domáhati proti těm, kdož swau wůli proti práwu wedau, jakožto Burianowi z Gutšteina, jeho swéwolnosti pomáháš a jej zastáwáš. I žes ty zrádné Plzenské, kteříž sau nás o město naše Plzeň zradili a připrawili, k sobě přijal, jim radu a pomoc dáwáš. I pro takowé twé neslušné běhy a twá předsewzetí, s boží pomocí a přátel, pomocníkůw, poddaných i služebníkůw našich, chceme tě zjewně a swětle, po wyjití tohoto stání, z toho trestati, jakž na to slušeti bude.“ Forma toho psaní může slaužiti za důkaz, že i za krále Jiřího již umělo se užíwati řeči netoliko ku projewení, ale i k zamlčení myšlének: wšak tak tomu chtělí páni katoličtí králi wěrní, zejména Jan z Rosenberka i Wilém z Rabí, aby do příčin wálky nic newlaudilo se náboženského. [285]) Rozumí se, že odbojným pánům auřadowé zemští již i dle jména odjati býti museli; král powýšil na nejwyšší purkrabstwí Pražské swého nejdůwěrnějšího rádce a přítele, pana Zdeňka Kostku z Postupic a na Litomyšli. Byloť spra-

285) W Archivu českém, IV, 139—141 dali sme tisknauti také jiné odpowědné listy toho času mezi stranami prošlé. Králowa o tom psaní dne 22 April. ku panu Janowi z Rosenberka nemohli sme ještě wydati; relatorem jeho byl pan Wilém z Rabí.

wedliwé, aby mezi přední auředníky zemské powolán byl 1467
aspoň jeden podobojí, když ostatní místa ponechána i napotom ještě katolíkům wšecka.[286]) Staral se zajisté král i dále, aby weškeren boj s jeho strany nebyl a neslul bojem o wíru; protož nejen nepodněcowal ducha husitského k odporu, ale snažil se naopak udržeti jej na uzdě, k nemalé tytýž jeho nespokojenosti. Důkaz toho naskytnul se brzy po wystěhowání se kanowníkůw z Prahy. Wyprawuje starý letopisec, že mistři a kněží Pražští s mistrem Rokycanau, znamenawše je, „mluwili králi: aj! již přístup slušný, poněwadž doktorowé hradští utekli s hradu k nepřátelům, králi swému newěrně udělawše, dejtež tam na jich místa mistry a kněží pod obojí spůsobau, a budeť jednota dole i nahoře. Králi nezdálo se to za slušné; mohlť dobře tehdáž; člowěk když může nechce, potom, by pak chtěl, nebude moci. Odpowěděl král mistru Rokycanowi: mistře, dostis mistrowal, nechť my již také mistrujem. A i hned šly naň nesnáze weliké od té chwíle. Mistr Rokycana již ne tak k němu chodil.“ I z těch slow poznati jest, jak nemile dojímala husitůw králowa opatrná mírnost.

Wálka, která následowala, měla do sebe spůsob a ráz neobyčejný: nebylo w ní strategické jednoty, nebylo tažení a potýkaní se polem, tudíž ani bitew, ani wítězstwí; wše obmezowalo se na dobýwaní a hájení několika pewných hradůw a měst, i na jednotliwé jízdy ku plenění zboží nepřátelského, ku pálení a k zájmům. Jakož wojsko králowo k tomu cíli muselo rozděliti se na tlupy téměř ne-

286) Katolíci byli také později: nejw. hofmistr Lew z Rožmitála, nejw. komorník Jindřich z Michalowic, kancléř Prokop z Rabšteina, sudí dworský Jaroslaw Berka z Dubé, purkrabí Karlšteinský Beneš z Weitmile a tuším král. prokurator Čeněk z Klinšteina.

1467 sčíslné, jednající každau o sobě, tak i páni nesjednocowali nikde sil swých, ale každý pilen byl jen swé wlastní obrany. Poważowáno pak to za skutek weliký, že král
28 Apr jednoho a téhož dne, 28 dubna, pojednau obehnal Zdeňkowi ze Šternberka šest hradůw, Raudnici, Elfenburk, Šternberk, Konopiště, Leštno a Kostelec na Sázawě, i jednu twrz, Měšice nedaleko Prahy; stejným pak časem přikročeno k dobýwaní zámkůw Hasenburských, Wřešťowa i Chwatěrub, později pak Kosti, Rabšteina, Frimburka i jiných množstwí. Nad to pak zdá se že ustanowil král dwoje wojsko pohybliwé, swěřiw oboje synům swým, jedno Viktorinowi, druhé Jindřichowi, aby donášeli pomoc, kamkoli jí bylo potřebí. Střelba k dobýwaní hradůw onoho času býwala málo prospěšna: téměř wšude muselo užíwati se stawení bášt a obklíčení jimi hradůw, k wyhladowění jich; a spůsob ten stal se tím obtížnějším a zdlauhawějším, čím wíce času byli měli nepřátelé k zásobení sebe. První hrad, který se wzdal, byla Raudnice, pewnější sice nad jiné hrady w Čechách, ale méně zásobená; posádka její
21 Jun. umluwila se již 21 červwna, i ustaupila konečně 12 čer-
12 Jul. wence. [287]) S ní bezpochyby w tutéž umluwu pojata byla také posádka blízkého hradu Hrádku, wůbec Elfenburka neb Helfenburka, později Affenburka zwaného, jehožto mohútné rozwaliny podnes widěti jest u Ostrého na Liběšicku. Potom dobyti w měsíci červwenci také Kostelec na Sázawě a Leštno. Pražané tuším ještě dříwe zmocnili se twrze Měšic. Poddali se také záhy hradowé Chwatěruby a Wřešťow. Déle odolal Šternberk, a nejdéle Konopiště, jakož časem swým oznámíme. Zelenéhory pak zdá se že ani neobléháno. Kníže Jindřich wyprawen byw do Plzenska

287) O smlauwě s posádkau Raudnickau dal král Janowi z Rosenberka zpráwu 23 Jun. (Orig.)

i do západních Čech wůbec, upewnil zejména Kadaňské 1467
u wěrnosti, a pak obrátiw se k jihu, we Prachensku zmocnil se hradu Frimburka i twrzí Žihobec a Mladějowic, donutil Buriana z Lažan na Bechyni wrátiti se ku poslušenstwí, a pak we spojení s panem Janem z Rosenberka obehnal jedno ze hlawních sídel panské zpaury, Jindřichůw Hradec. Wše to událo se před koncem měsíce čerwence.[288])

Mezitím strana odporná nezůstáwala také nečinnau. Zdeněk ze Šternberka, když počínala wálka, se hradu swého Witorazi w Rakausích táhna wálečně do Čech, potrestal na cestě wšecky sedláky pálením a pleněním, kteří z rozkazu králowa udělali byli w lesích záseky. Byl pak
již 1 máje we Hradci Jindřichowě s jednotníky swými, 1 Mai.
kteří tudíž posílali také odpowědné listy swé „Jiříkowi z Kunštatu a Poděbrad, někdy králi Českému.“ Těšil pak je aneb aspoň chlubil se brzkau pomocí od krále Polského, kterýžto zwláštním poslem dal prý mu wěděti, že co nejdříwe pošle jemu do pěti tisíc jízdných, a jak mile bude jen píce na poli dosti, přitáhne i sám osobně do Čech s welikau mocí. Nicméně jednota uznala za potřebné, psa-
ními danými 2 máje we Hradci líčiti staw swůj králi a 2 Mai.
pánům Polským, na sněmu w Petrkowě shromážděným, a wzýwati je o brzkau pomoc, wyznáwajíc wýslowně, že když Jiří pro kacířstwí swé od papeže ssazen, nikdo neměl wětšího práwa ke trůnu českému, nežli král Kazimír a děti jeho.[289])

288) Kromě wyprawowání starých letopisůw na str. 184—6, máme w MS. Sternb. dwoje psaní do Krakowa poslané, jedno od krále Janowi Jičinskému z Cimburka d. w Praze 5 Aug. (p. 679), druhé od biskupa Jošta legatowi Rudolfowi d. w Nise, 7 Aug. (p. 882), w nichž obau dáwají se sworné zpráwy o tehdejším postupu a stawu wěcí wálečných. Srwn. Eschenloer ajw.

289) Psaní Zdeňka ze Šternberka w archiwu Třeboňském: jedno dané na Witorazi, 29 Apr. richtářům do wsí panstwí

1467 Wratislawští první chopiwše se offensivy, s jinými
15Mai. Slezáky přitáhli 15 máje pod Minsterberk, kterýž málo-
17Mai. myslně jim wzdán již 17 máje, a odtud obrátili se ke Frankenšteinu, jehožto posádka nedokázala o nic wíce stateč-
28Mai. nosti, ana wzdala se také již 28 máje, ačkoli několik hodin po jejím wzdání přibylo tolik wojska králowského od Kladska, že obklíčiwši město i zámek, jalo se jich dobýwati na wítězích zase. Mrawní účinek z prwních těchto poklések, které od nepřátel weličeny a rozhlašowány nad míru, donutil knížete Viktorina od hradu Šternberka, jehož tehdáž dobýwal, pospíšiti do Kladska ku pomoci; s druhé strany přispěl také z Morawy pan Ctibor Towačowský z
11Jun. Cimburka. Wítězstwí, kterým pan Ctibor dne 11 čerwna u Pačkowa potřel wojsko biskupa Jošta, w němž jeden z předních wálečníkůw strany odporné, Jan ze Schlabrendorfu, raněn smrtelně, oprawilo sice poněkud nehodu, a ještě wíce činila to porážka, kterauž Slezáci utrpěli od knížete
16Jun. Viktorina u Frankšteina 16 čerwna, kdežto nejen hrad a střelba nepřátel wšecka, ale i lidí branných do čtyr tisíc octlo se w rukau wítězůw, a ochladila se znamenitě drzá bojechtiwost chátry Wratislawské. Král Jiří kázal přiwesti jak děla tam dobytá Wratislawská, Budišinská i Niská, jichž bylo prý welikých i malých na čtyři sta, tak i wězně jaté do Čech a do Prahy, aby Čechowé potěšili a posilnili se jimi na mysli; pak propauštěl prý wězně rád na záwazky, aby byli krajanům swým swědectwí žiwé, že kacíři nedali se snadno přemoci.[290])

Třeboňského; druhé w Jindřich. Hradci 8 máje Janowi z Rosenberka, w němž o slíbené z Polska pomoci řeč jest. Jednota panská odpowěděla králi w Jindřichowě Hradci 1 máje; 2 máje psala králi Kazimírowi a pánům Polským (Sommersberg, II (b) pag. 86.)

290) Eschenloer, jakkoli poctiwý a prawdomluwný, usilowal předce w celém díle swém welebiti prospěchy, a tenčiti

Počátečné Wratislawanůw zdary měly nicméně důležité následky, zwláště w Morawě a w Lužici. Král měl w obywatelstwu wšech předních měst katolických koruny swé stránku sobě wěrně oddanau; kteřížto předčíce jměním a wládnauce auřady městskými, byliby wšude rádi odoláwali náwalu kněžstwa i lidu obecného a zachowali wěrnost i pokoj: ale powěst o wítězstwích katolíkůw dodáwala smělosti jak kazatelům, kněžím a mnichům, tak i obecnému lidu, pro náboženstwí wždy horliwějšímu, takže nezadlauho milowníci pokoje odstraněni z auřadůw a na jejich místa dosedli tu horliwci, tam buřičowé zjewní. Tragické wýjewy, jako smrt šlechetného Ondřeje Puklice, předního měšťana Budějowského, při wzbauření obce jeho německé dne 25 máje, o níž obraz žiwý a tkliwý nám zachowán,[291]) opakowaly se w nejednom městě české koruny. W Morawě národnost měla welikau wáhu w rozhodnutí: přední města králowská, kde Němci měli přewahu, Olomauc, Brno, Znojmo a Jihlawa, zprotiwila se brzy; jiná, kde předčili Slowané, jako Hradiště, Uničow a Iwančice, zůstala králi wěrna; w Uničowě, kdež také bylo Němcůw drahně, wyobcowáni tito, když chtěli baufiti se. Katolíci Morawští již w měsících březnu a dubnu měli několik sjezdůw a porad weřejných we Wýškowě u biskupa swého Tasa z Boskowic, o nichž ale nemáme zpráw podrobných; jen konečný jejich wýsledek, odstaupení od poslušenstwí králowa i smlauwa obranná mezi biskupem a městy, ažby prý králem prawým od papeže

1467

25 Mai.

škody strany swé, což i o wyprawowání těchto událostí platí. Srwn. Staré letopisy, také stranné, ale střídměji, Dlugoše (p. 406) ajw.

291) O wzbauření Budějowském a smrti Ondřeje Puklice ze Wstuh dal K. J. Erben zajímawé líčení do Časopisu česk. Museum, 1846, str. 163—211, dle spisu Jana Puklice, syna Ondřejowa.

1467 opatřeni byli, wešly we známost obecnau.[292]) Města Olomauc, Brno, Znojmo a Jihlawa, stojíce spolu w záwazku,
22Mai. prosila již 22 máje císaře o pomoc a ochranu proti swým utiskowatelům: hlawní ale jejich wyjednáwaní bylo se Zdeňkem ze Šternberka i s jednotau panskau, a dowedlo
4 Jun. k uzawření společné smlauwy, w Brně dne 4 června, s welikau slawností a ne bez radowánek obecného lidu, po čemž ona města i hned poslala „Jiřímu z Kunštatu někdy králi Českému" odpowědné swé listy. Strhly se tudíž půtky krwawé, když někteří z pánůw morawských, zejména páni z Cimburka i z Pernšteina, wěrolomnost měšťan trestati se jali. Podrobnosti boje pokryty jsau nepamětí; jen tolik wědomo, že mladý pan Sigmund z Pernšteina octnul se w zajetí Brněnském, a že wojsko městské jalo se obléhati hrad Špilberk, na němž byla posádka králowská. To zajisté dalo příčinu, že kníže Viktorin po
16Jun. wítězstwí swém u Frankšteina 16 června netáhl proti městu Wratislawi dále, kteréž we panickém ostrachu byloby prý wzdalo se jemu, ale že pospíšil sobě do Morawy k retowání Špilberka a ku potrestání Brňanůw. Pan Zde-
13Jun. něk Šternberský i s wojskem swým dne 13 června puštěn jest a přijat do Jihlawy od měšťanůw za ochránce, a usadil se tam napotom hlawním sídlem swým i činil odtud mnohé a záhubné jízdy na statky wšech králi oddaných, a zwláště pana Jana z Rosenberka, proti němuž zahořel byl nenáwistí nemnohem menší, nežli proti králi samému. Pokaušel se také o Budějowice několikrát, maje tam stranu sobě oddanau: ale i strana králowa po smrti Puklicowě zmohši se zase, zmařila úmysly jeho.[293]) Štěstí
4 Jul. wálečné nebylo mu wždy nepřízniwo: 4 července porazil

292) Smlauwa ta, wšak bez datum, stojí w MS. Sternb. p. 480.
293) Psaní páně Zdeňkowo k obci Budějowské, dané na Witorazi dne 20 Jul. 1467, stojí w MS. Sternb. p. 455—7.

lidi páně Rosenberkowy u Soběslawě tak, že jich prý 1467
zůstalo 150 na bojišti a ke 100 octlo se w zajetí, a 14 14 Aug.
srpna podařilo se mu wypáliti také Nowéhrady Rosenberkowy. Kníže Viktorin mezitím w Morawě nejen oswobodil Špilberk a porazil i jal na klášteře králowé do 400 Brněnských, kteří tam proti Špilberku osazeni byli, ale wypálil i celé staré Brno a cokoli bylo stawení okolo města; a když nedlauho potom do 1500 obywatelůw i žoldnéřůw městských mocnau rukau táhli s 200 wozy do Hustopeč, utkaw je polem, wbil a zjímal je wšecky. Olomučtí trpěli nemalé škody od blízkého kláštera Hradiště, do něhož opat, zůstaw králi wěren, přijal byl posádku králowskau; a Znojemští stěžowali sobě do hradu Wranowa, s něhož nabíháni a sužowáni byli.[294]) Již té doby Blažej Podmanický, služebník krále uherského, lidem swým branným jal se pomáhati straně odbojné w Morawě.[295]) Ačkoli prawilo se, že to činil o swé ujmě a ne z rozkázaní krále swého, jest nicméně prawdě podobno, že měl jen wésti k roztržce zjewné mezi panowníky: ale weliké spiknutí w Uhřích i Sedmihradsku, které obrátilo na jinau stranu pozor Matiášůw,

W něm stěžuje sobě jak do konšelůw, tak i do faráře toho města; kaplané wšak i oltářníci stranili jemu.

294) Události w Morawě wyložili sme nejwíce dle listin ještě newydaných w archivech Třeboňském, Jihlawském a Morawském zemském, jichžto wšech wýčet bylby příliš obšírný. Užito také wyprawowání Starých letopisůw, Eschenloera, kroniky Rosenberské atd. Srownámeli to s tím, co Pešina w Mars Morav. líčil o příhodách Morawských té doby, přeswědčíme se, že spisowatel ten, chud jsa na sauwěké přesné prameny historické, nejwíce z domyslu šířil to málo, co mu známo bylo.

295) Psaní o tom několik zachowalo se w MS. Sternb. p. 678—687, jež wydal hrab. Teleki l. c.

1467 dalo příčinu, že rozstrk žádaný musel zase odložen býti.[296])

Také w hořejší Lužici, kterauž někdy nazýwáno Šestiměsty, wěrnost ku králi dlauho přewládala w myslech obywatelstwa. Šlechta země té míwala dlauhé spory s městami o wšeliká práwa, ježto král, we sprawedliwosti swé, wíce ku prospěchu městům rozhodowal, ačkoli bylo netajné, že šlechtici a zemané jemu mnohem oddanější byli, nežli měšťané; jen na Budišín město zdálo se, že lze bylo spoléhati se nad města jiná. We krajině té a Lužici dolní zámek a město Hoyerswerda, majetnost tehdáž wěrných pánůw z Šumburka, slaužil za hradbu ochrannau moci a panowání králowa. Ale od rozhlášení papežowa odsudku dne 23 prosince 1466 powažowal se legat Rudolf z Rüdesheimu, biskup Lavantský, za prawého pána zemí těchto. Rozdáwalť městům dispensace a rozkazy we wěcech netoliko církewních, a zapowídal hlawně, pod klatbau nejwyšší, aby posádek králowských nepřipauštěli k sobě. I poněwadž jeho prosby a hrozby dlauho zůstáwaly jalowy, a králowský foit w Budišíně, Beneš Libšteinský z Kolowrat, spoléhal se na wěrnost wětšiny obywatelstwa, nemyšleno dříwe na obsazení měst, nežli když již bylo pozdě. We Zhořelci, městě tehdáž bohatém a mocném, ježto těšilo se ze zwláštní přízně králowy, duch odporu a odboje ponejprw, pletichami zwláště měst-

296) Král Matiáš psal panu Albrechtowi Kostkowi, „amico nostro," z Budína 17 Aug., že co Podmanický činil, nešlo z jeho wůle, an pilen byl prý zachowáwati smlauwy; že po dwau dnech odjede do Uher dolejších a wezme arcibiskupa Ostřihomského s sebau; poněwadž pak wojwoda Sedmihradský, Jan hrabě z Pezinku, dopustil se zrady, prosil, aby král český nepřijímal do swé ochrany Sigmunda jeho bratra. (Kopie arch. Třeboň.)

ského písaře, M. Jana Frauenburka,[297]) zmáhati se počal: 1467
wšak i tam zachowáwána twárnost oddanosti, až teprw
wítězstwí Wratislawská dala příležitost, že 8 června 8 Jun.
wšickni Lužičané pospolu poslali králi odpowědné listy
swé a přijali páně Zdeňkowa nejstaršího syna Jaroslawa
ze Šternberka za zpráwce auřadu zemského, a wšak wálky
proto nepočínali ještě; pan Beneš z Kolowrat byl již dříwe
dobrowolně ustaupil ze země. Také Swídničtí a Jaworští, též wětší díl knížat Slezských, odstaupili sice od krále, aby kleti nebyli, ale k wálce nechtěli se dáti wésti, a král showíwal jim w tom dosti ochotně.[298])

Takowý byl běh a staw wěcí wálečných od počátků, jakož jej byl předwídal a odwrátiti hleděl wěhlasný biskup Wratislawský, Jošt z Rosenberka.[299]) Ačkoli strany

297) Kromě Wratislawského písaře Petra Eschenloera neumíme nikoho jmenowati, jemužbychom za objasnění dějin tohoto wěku wíce děkowati měli, nežli tomuto Zhořelskému písaři Frauenburkowi, po kterémžto pozůstalau hojnau zásobu sauwěkých dopisůw, denníkůw i akt wšelikých později Bartoloměj Scultetus sebral i włožil do letopisůw swých města Zhořelce. Skaumajícímu ale písemné tyto památky duchem kritickým nelze ubrániti se přeswědčení, že tu nemá činiti s mužem poctiwým, jakowý byl Eschenloer, ale s nejošemetnějším padauchem swého wěku, a že zejména celé ono powěstné spiknutí Zhořelské tohoto času, pro kteréž králi wěrně oddaný někdy richtář Zhořelský, Niklin Mehefleisch, 1467 uwězněn a 1468 čtwrcen a jiní měšťané umořeni aneb z města wyhnáni byli, smyšleno bylo od zlosyna tohoto a podporowáno žalobami, jichžto nedůwodnost a nedůslednost na bíledni jest, netoliko z pomsty, ale i z lakomstwí a z bažení po moci. My wšak do této welmi zapletené tragické historie zde dále zabírati se nemůžeme.

298) Johannes de Guben in Scriptor. rer. Lusatic. (1839) p. 87. Scultetus annal. Gorlic. III, 203. Verzeichniss Oberlausiz. Urkunden ke 3 Jun. 1467. Eschenloer, Kloss, Käufer ajw.

299) Biskup Jošt we psaní 7 Aug. naříkaw na porážky, kteréž utrpěla strana jeho, doložil: Suscipiat R. P. V. in bonam

1467 obě trpěly škody hojné a citliwé, i měly obyčej nadsazowati rány nepřátel, byla převaha zbraní králowských předce čím dále tím patrnější, a wycházelo wždy wíce na jewo, že pauhý odboj, jakkoli horliwě podněcowaný, nejen nepostačil k wywrácení kacířského trůnu, ale i hynauti musel sám w sobě, nepřispěloli se mu pomocí zahraničnau. Přeswědčení o prawdě té bylo zwláště důležité pro wýpadek dwojího wyjednáwaní, které wedeno saučasně, jedno w Krakowě, druhé w Normberku, a o kterémž jednati budeme, až wyložíme prwé, co stejnau dobau wynášel na jewo spor a zápas jiný, důležitější ještě a zajímawější, který zaweden byl w říši myšlének.

Papežowé Římští měli od dáwna obyčej, každoročně w zelený čtwrtek w kostele sw. Petra wynášeti s welikými slawnostmi klatbu a zlořečení nade wšelikými protiwníky a nepřátely církwe, nad kacíři, bludaři a neposlušnými kteréhokoli spůsobu, i nad nešlechetníky a zloči-
26Mrt. činci wůbec. Tenkráte král Jiří 26 března postawen poprwé w čelo dlauhého a děsného katalogu, i se wšemi těmi, kdoby jeho dále přídržeti se a poslauchati chtěli; w pozdějších létech proklínáni wedlé něho také manželka i děti, zwláště Viktorin, M. Jan Rokycana i doktor Řehoř

partem haec scripta inter pressuras. Nam tunc stipendiarii exigebant, subditi conquerebantur, officiales defectus varios allegarunt, amici dolenda scribebant, inimici damnificabant. Inter haec solatia scripsi talia Saepe illi involvunt destructionibus et devastationibus terras et regna, inficiendo plus quam proficiendo, qui numquam sciunt, possunt et valent illa recuperare, reformare et restaurare; quorum memoria et praemia sint talia, qualia merentur. Legat Rudolf sám wyznal také již w měsíci červenci 1467 se zármutkem, žeby nikdy byl neswolil k wálce s kacíři, kdyby byl znal lépe nedostatečnost moci katolické proti nim. Eschenloer p. 56.

z Heimburka zejména.[300]) Spůsobením legata Rudolfa Lavantského hlásán také již s jara kříž proti králi kacířskému we mnohých krajinách německých. Okolo 15 máje pak wyšlo w Římě po sobě několik bullí papežských ku pojištění zdaru w boji: předewším pochwálena činnost legatowa we Wratislawi a rozšířena moc jeho, tak že mohl a měl jako papež sám chápati se wšech prostředkůw potřebných, a trestati i odměňowati wšemi duchowními hrůzami a dary bez wýminky; pak nařízeno jemu, k opatření uprázdněného trůnu českého, swolati ty, kteréž náleželo, aby wolili sobě nowého krále, a potwrditi zwoleného, aneb kdyby oni wáhali a rozmýšleli se, jmenowati jeho dle žádosti jejich; ku prosbě Polského krále potwrzen pokoj Torunský, a poddaní jeho zproštěni klatby dáwno wynešené za to, že wálčili proti křížowníkům Pruským, a wšak pod wýslownau tau wýminkau, aby Kazimír buďto sám sebe, aneb některého ze synůw swých dal woliti na králowstwí české, aneb konečně aby wší swau mocí pomáhal, budeli wolen kdo jiný; a poněwadž ještě byli lidé, kteří newěděli aneb pochybowali o moci papežowě, rozwazowati a rozřešowati od wšelikých powinností a slibůw

1467

c. 15 Mai.

300) Bulla o tom wydaná počíná slowy: Consueverunt Romani pontifices, a wyčítá kacíře zwláště Gazaros, Patarenos, pauperes de Lugduno, Arnolfistas, Speronistas, Passagerios, Vicleuistas seu Hussitas, Fraticellos de opinione nuncupatos; mezi jinými nešlechetníky, kteří do klatby se dáwají, jmenují se zejména laupežníci mořští, lichwáři atd. Podlé té bully dal také 12 máje 1467 legat Rudolf we Wratislawi do klatby, kromě Jiřího a jiných nahoře jmenowaných, Samuele měšťana Pražského, Bernarta Bírku z Násilé hejtmana Opawského, Hanuše Welfla z Warnsdorfu hejtmana Kladského, Jana z Kwintendorfu, purkrabího na Frankšteině, Jana z Bratkowic, purkrabího na Mitterberku, Jana z Rakowic na Lehnhause ajw. Obě formy klateb podáwá rkp. Wídeňský 3484, prwní též rkp. 4975, a Raynaldi k r. 1467, §. 1 a 2.

1467 naproti kacířům, aneb domýšleli se, že rozwazek takowý newztahowal se k osobě jejich, dáno jim o tom naučení a přikázaní nowé, i jmenowáni wýslowně císař, králowé okolní, arcibiskupowé a biskupowé i wšickni přední knížata w říši, a napomínáni přísně, pod wyhrožowáním božího saudu, aby napotom lépe než potud warowali se Jiříka i wšeho jeho potomstwa a towaryšstwa co jedowaté nákazy, aby nedáwali mu wíce titulu králowského, ani knížecího, ani markrabského aneb jiného důstojenstwí jakéhokoli, aby nedali se klamati a neslyšeli jeho, ani plnili jemu jakékoli sliby a záwazky atd.[301]) Wypraweni stejným časem ku králi Polskému bratr Gabriel Rongoni z Verony, Kapistranůw někdy towaryš, a Petr Erklens, papežůw sekretář i děkan Cáchský, co mimořádní poslowé, aby zbudili jej konečně proti kacířům, a knězi Eliášowi, kterýž ode Zdeňka ze Šternberka byl opět w Římě, odewzdáno několik tisíc zlatých, aby je nesl pánowi swému co subsidie. Konečně dána i administratoru Pražského arcibiskupstwí, děkanu Hilariowi Litoměřickému, nařízení potřebná, aby diecesány swé proti „utiskowateli" jejich powzbuzowati a do zbraně wésti mohl.[302])

Děkan Hilarius wšak i prwé nic swau pilností a horliwostí byl sjíti nedal. Hned po ohlášení odsudku dne 23 prosince kázal byl wšem swým obcem církewním, odstaupiti od králowa poslušenstwí, a hrozil zastawením wšech služebností duchowních, kdoby toho neučinili. Pak již w máji sepsal byl a rozeslal wšem předním pánům katoli-

301) Několik těch bullí uwodí u wýtahu Raynaldi k r. 1467, §. 4—7, Eschenloer zas w německém překladu, II. 61—69. Wíce jich dočtli sme se w Eschenloerowě latinském původním rukopisu, chowaném podnes w bibliotéce kostela Sw. Alžběty we Wratislawi, na listech 367—372.

302) Eschenloer II, 52, 60. Dlugoš p. 408. Psaní Hilariowa w archivu kapituly Pražské.

ckým pojednání důkladné k důkazu, že Čechowé již nebyli 1467 powinni žádným slibem ani jakýmkoli poddáním a powinností Jiříkowi z Poděbrad, někdy králi Českému.[303]) Bral důwody swé ze dwau hlawních zásad: že kacíř we společnosti křesťanské nebyl nižádného práwa schopen ani aučasten, a že papež, co wrchní saudce, měl práwo i powinnost, zbawiti jej wší moci, wšech práw a důstojenstwí. Jiří že wolán jsa, nestál ku práwu a tak že odsauzen; marný prý byl jeho nářek, že nebyl slyšán: neb kardinalowé pohnali jeho, wolali jeho, a on čině se hluch, wždy předce žádal slyšení. Otec swatý že mohl ssaditi jeho nejen pro kacířstwí, ale i pro křiwau přísahu i pro swatokrádež; při líčení té sady dowídáme se, že Jiří byl swatokrádcem, protože „se s kauzly a čáry obíral, maje panny, baby, sedláky i jiné wěštce jako Saul, a jim welmi wěře." I ačkoli říkal, „že já žádného od wíry nenutím: ale wnuknul úředníkům, konšelům a popům swým: trapte je, jakž můžete, jáť se toho učiním newida." „Není také jemu spomocno, ale wíce k zatracení což prawí, že té přísaze jest rozuměl jinak, a že nikdy jest nemínil odstaupiti od přijímaní obojí spůsoby; neb přísaha otci swatému činěná jen jím samým má býti wyložena." „Wolení krále českého jest panské, ale korunowání a mazání jest arcibiskupské; a wětší jest kdo maže a žehná, než ten kdo jest mazán a žehnán. Protož by stokrát Jiřík byl wolen, a otec swatý neb arcibiskup na jeho místě neswoliliby k mazání pro hodné a slušné příčiny, nemělby práwa dědičného k zemi české." Wedl také Hilarius na to důkazy, že appelace králowa dne 14 dubna byla ne-

303) Rukopis Pražské universitní bibliotéky XIII, F. 32 zdá se býti original poslaný od Hilaria panu Janowi z Rosenberka. Jest aspoň cele sauwěký i authentický.

1467 platna, jelikož nad papeže nebylo na swětě instance wyšší. Když potom došlo jej z Říma nowé nařízení, zwláště za příčinau pana Jana z Rosenberka, aby wíce důrazu a přís-
4 Jul. nosti užíwal proti neposlušným, poslal jim zase 4 čerwence nowé pojednání na spůsob listu, z něhož uwedeme zde jen místa značnější: „Jest wěc wědomá, že pán bůh, jehož jest země wšecka, místo sebe jednu moc nejwyšší usadil a jí wšecka králowstwí poručil; druhau moc swětskau, jenž z práwa mělaby wším swětem wlésti. Tyto pak moci, nemohauce samy sebau wšem zemím dosti učiniti, i rozdělily sau se w biskupstwí, králowstwí a knížetstwí: moc duchowní swau nižší moc tu dawši místo sebe, a moc swětská také tak, aby moc moci pomocna byla. Co důstojnost duchowní písmem a řádem líčí, toho welebnost swětská dopomoci má mečem. Wysadil potom raddu, učinil wás panstwo: jestližeby nemohl pán země swau mocí, wy jemu máte toho dopomoci; chtělliby pak scestiti a straniti, wy máte jeho naprawiti, a wždy pánu swému cestu swých předkůw připomínati. Pakliby i tak chtěl swéwůle užíwati a hubenějších než jste wy rady poslauchati, máte pane hned na swé předky a na čest spomenauti, že w tom sau pánům swým neshowíwali, w čemby nechtěl jich rady poslauchati. Neb na biskupa země záleží, aby wíru kázal a líčil, a na wás wíry swaté obecné křesťanské ne stranné obrana.“ Stěžowal si potom, že král držel se prý nejwíce pomocí pánůw katolických. „Kdyby waší pomoci jemu nebylo, spěšnýby tomu běhu konec byl: neb kdy není kdo pomáhaje a kdo ohajuje, není také kdo swau wůli maje. Wy w poselstwí, wy do Říma, wy do říše, wy ku knížatům, wy swé pečeti zawazujete za něho, píšete, slibujete, jeho strana mlčí, nikam se newywalí, doma radí a wámi wždy nasadí.“ Dowršil pak swau theorii naučením daným (20 listopadu) panu Sezimowi z Wrtby,

pánu na Hořowicích, kterýž weřiti nechtěl, žeby wíru králi 1467
slíbenau zrušiti směl: „To wíme, že otec swatý moc má nad králowstwími a panstwími we zpráwě duchowní. Kdo jeho nechce poslauchati, může jeho trestati, jakž ráčí; neb jemu bůh wšecky owce poručil. A to se dálo mnoho i díti může ještě, o tom nižádný nemá pochybowati. Pak, dokudž otec swatý měl jeho za krále, my wšickni také byli sme k tomu zawázáni; a když nám jest přísně pod poslušenstwím a wěčným zatracením přikázal, abychom jeho wíce za pána neměli, nemůžeme se jinak míti, nežli jako synowé poslušní; rozkáželi co nám wíce, wšecko rádi učiníme. I prawdať jest, že wíra pánu swému má býti zachowána: ale pak když pán pánu swému i našemu toho nezachowá, a nejwyšší pán dí, aby tento menší pán nebyl pán náš, již wíru pánu wyššímu máme zachowati." [304]) Nicméně netoliko mnozí páni, rytíři a města, nýbrž i kněží katoličtí sami neuposlechli hlasu duchowních představených swých: mezi pány kromě již jmenowaných připomeneme jen pány Kolowraty, Jindřicha na Buštěwsi, Beneše na Libšteině a Jana i Purkarta na Bezdružicích, a pány z Lobkowic Jana Popela i Jana Hasišteinského; mezi městy zwláště Cheb, Loket, Kadaň, Chomautow, Most a Ústí na Labi; popis kněží, kteří k wůli patronůw swých interdiktu nešetřili, byl nad nadání dlauhý. [305]) Ba co nejpodiwněj-

304) Psaní Hilariowa mnohá stojí w aktách konsistoře Pražské, dotčená zejména sign. U, III, p. 45 a 71. Srwn. také Pešina Phosphorus septicorn. p. 269 sq. Archiv český, III, 574 sq.

305) W těchže aktách U, III, p. 31 čteme také Consignatio presbyterorum, qui contra mandatum tempore interdicti celebraverunt. Dowídáme se, že k wůli pánůw swětských interdikt rušen byl na hradech Libšteině, Šwihowě, Bubně, Blatné, Rožmitále, Wilšteině, Frumšteině, Wrtbě, Žebráce a w městech, twrzech i wsech Stříbře, Horažďowicích,

1467 šího jest, že kromě několika žebrawých, klášterowé wšickni jak w Čechách tak i w Morawě nepřestáwali jewiti oddanosti swé ku pánu swětskému, nic nedbajíce na newoli, s kterauž zejména u legata Rudolfa proto se potkáwali: mezi nepřátely krále Jiřího r. 1467 newí se ani o jediném opatu aneb proboštu řádném z těchto zemí, kromě biskupa Jošta, jenž byl spolu proboštem Pražským a mistrem Strakonickým.

Přední mezi pány katolickými, kteří nedali se odwesti od poslušenstwí králowa, pan Wilém mladší z Risenberka a z Rabí, wůbec zwaný krátce pán „Rabský," [306]) stálost swau osprawedlnil we psaní důležitém a zajímawém, jež na konci měsíce července poslal legatowi Rudolfowi Lewantskému do Wratislawi, a kteréž hodné jest položiti zde aspoň u wýtahu. „Dodáni jsau mi listowé, kterýmiž Důstojenstwí Waše napomíná mne a přikazuje, abych odstaupil od poslušenstwí přejasného knížete a pána mého, pana Jiřího krále Českého, aniž měl ho wíce za krále, a to pod trestáním přísným, kterýmž mi wyhrožujete, a kteréž já ponecháwám we swé wáze. Račtež předewším wěděti, důstojný otče, že já jsem katolík wěrný, apoštolské stolici a církwi swaté poslušně oddaný, zachowáwající wšecky její obřady, pokudž na laika sluší, a přijímající

Plané, Podmoklech, Raupowě, Wřeskowicích, Kšicích, Kaceřowě, Přesticích, Cížkowě, Pořičí, Bukowě, Slabcích, Zwíkowci, Prusinách, Kbele, Píčině, Synutci, Starých Bucích, Teplé ajw.

306) Památný ten muž slul proto wždy „mladším," že jsa nejmladším ze synůw Jana z Risenberka a z Rabí, měl nejen strýce Wiléma přijmím Silného, w historii této 1434 posléze jmenowaného, ale i bratra Wiléma staršího, kterýžto stal se později kněžem. Mladší tento pan Wilém od r. 1468 nejw. komorník král. Česk. umřel 1479, a jest jedna ze hlawních osob w Dialogu p. Jana z Rabšteina, jejž přidali sme ku knize této. (Wiz dole.)

swátost oltářní pod jednau spůsobau. W té wíře chci také 1467 setrwati, pokud žiw budu, a we wšem, což náleží k službě boží a k řízení církewnímu, budu wždycky poslušen církwe Římské a otce swatého. Ale chci, aby wěci duchowní a swětské nebyly mateny dohromady, nýbrž aby obě ty moci zůstáwaly we swém rozdílu, aniž která wyštěrbowala z mezí swých, a byla druhé na překážku. Co pak prawíte, že od poslušenstwí krále swého jsem rozwázán a oswobozen, toho já nepřijímám, aniž se ctí přijmauti mohu. Když sem přisahal králi swému, on nadál se do mne wěrnosti a upřímnosti w mém rodu dědičné a přirozené, aniž wěřil, žebych já ji kdy zrušiti mohl; i nesmímť já jí poddati zwůli nižádného člowěka. Neb co se prawí, že w každé přísaze moc i autorita wyšší již napřed wyňata býwá, to newztahuje se tak daleko, aby papež nám dle swé libosti přikazowati mohl: nyní drž přísahu, a nyní ruš ji. Wšak já neodpírám poslušen býti otce swatého we wšech wěcech náležejících ke službám božím a ke zpráwě církewní: ale w tom, co dotýče se wlády a zpráwy swětské, nesmím ani nechci opauštěti krále swého, an spasitel přikázal, abychom dáwali, co císařowo jest císaři, a co božího bohu. Byl pak tehdáž císařem pohan, a lid Izraelský stál u wíře: a předce nechtěl bůh, aby moc jedna s druhau byla matena. Aniž já wěřiti mohu, žeby král můj přestal býti králem; kterýž wolán jsa k saudu, žádal míti k němu rok a místo takowé, kdežby mohl býti dostatek swědkůw jasných a nepodezřelých. Toho ani osobám nižšího důstojenstwí neodpírá se, a biskupowé sami, kteří menší jsau krále, podlé zákona mají mezi swými a sobě rownými sauzeni býti; zde pak prokurator fiskalní stawen proti králi, jakoby jemu byl roweň. Není to ta cesta, po kteréžby čest a sláwa i poslušenstwí stolice Římské w Čechách šířiti se daly. Jest tu několikrát sto-

1467 tisíc duší lidí chudých a ubohých, žiwících sebe a swé wšecky jediné prací rukau swých: ti museliby stěhowati se wen ze země a zahynauti hladem, kdyby měli přikázaní wašich poslušni býti; wšak já slyším, že jste otec ducha mírného, krotkého i příwětiwého, a že nezawíráte střew swého milosrdenstwí nad ubohými. I suďte sami, k dobrémuli wedau klatby takowé, či raději ke zlehčení a k zoškliwení weškeré moci a zpráwy duchowní. Jáť owšem prosím Důstojenstwí Wašeho, že ráčíte i wy, i otec swatý spokojiti se duchowním mým poslušenstwím, ku kterémuž znám se wěrně a ochotně: neb byloliby nad to sanáno ke mně krutěji, nemohlbych nežli přiznáwati se také k appellaci jasného krále mého. K upokojení pak a k získaní obywatelůw českých pro církew potřebí byloby prostředkůw jiných, o kterýchžto chci nyní mlčeti, až naděje, kterauž do zbraní sobě kladete, skutkem zmařena neb aspoň zemdlena bude.“ Posla, kterýž nesl toto psaní k legatowi, stawil biskup Jošt w Nise, aniž dal mu jíti dále, boje se, aby nešpehowal snad na cestě; i odprawil je k legatowi sám se swým psaním wlastním dne 7 srpna.[307])

Obraz tento rozdílných náhledůw a mnění časowých bylby neauplný a stranný, kdybychom nepřipojili k němu oswědčení přiměřeného také od té strany, která učením, smýšlením a konáním swým dala byla hlawní příčinu ke sporům a k půtkám. Pan Ctibor Towačowský z Cimburka, starší syn onoho Jana hejtmana zemského w Morawě († 1464), který někdy prwní byl polemisowal proti Kapistranowi, byl wedlé bratří Kostkůw z Postupic, co do

307) Mluwí o tom Jošt we psaní swém MS. Sternb. p. 383, a psaní Wilémowo připojeno jest tamže p. 384—6. W posledním widěti jest patrně wliw ducha Řehořowa z Heimburka; poznáme wšak pana Wiléma ještě lépe ze spisu Rabšteinowa, přidaného ku konci knihy této.

bohatstwí, mnohostranného umění a wážnosti, nejznamenitější muž mezi podobojími swého wěku; známeť jej již co básníka i co wálečníka ne cele nešťastného, později proslul také co práwník a politický wladař newyrownaný; po wše pak časy wynikal wtipem w řeči, wěhlasností w radě a energií neobyčejnau w jednání, tak že nezadlauho stal se prwní autoritau we wěcech státních weškeré koruny.[308]) Ten ku konci čerwna opowídaje wálku swému někdy milému příteli a bratru, Tasowi biskupu Olomuckému, tolik wložil úštipkůw doskočných do listu swého, že powstalo z toho dopisowání dosti důtkliwé ale důležité, z něhož my některá značnější místa zde uwesti chceme. Wytýkal mu, že byl Kristowým následowníkem jen slowem, skutkem ale že následowal ustanowení Mahomedowých: neb Mahomed že přikázal mečem hájiti wíry, Kristus ale chtěl abychom snášeli bezprawí od nepřátel trpěliwě a nečinili wětší nad nimi pomsty, nežli na swědectwí wyrazili z obuwí swých prach na prazích jejich. „Dotkni tu sebe, (dí) jestli na tobě infula sw. Augustina: bojím se spíše biskupa židowského Kaifáše, kterýž jest kázal bujně kročiti w oděni sebe poslauchajícím, domníwaje se tím slaužiti bohu. Kde jest nyní rozum twůj, kde wýmluwa twá, kde práce a úsilí twé? Rozum, jímž si se domníwal wšecky předjíti, wýmluwnost, chtě jí každému odolati, práce twá, chtě jí daleké cesty zputowati, rozšiřuje a lahodě nerozumějícím wšecko porození této doby medowými slowy. Již pak se to wšecko na tobě opak shledáwá: za medowá slowa jedowatá proti králi 1467

308) Srownej, co sme wynesli o něm co spisowateli w posledním článku knihy předešlé. Mezitím i jeho kniha Towačowská, aneb sepsání obyčejůw, řádůw, zwyklostí starodáwních a práw markrabstwí Morawského, wydána jest od K. J. Demutha w Brně, 1858, str. 164 we wel. 8.

1467 pánu swému i přidržejícím se jeho, za maudrau wýmluwu s lidmi nešlechetnými obcowání, za dalekost cesty blízké přihlédání k ohňům, k mordům i nešlechetným skutkům. O pro bůh, rozpomeň se a wzhlédni w zrcadlo lidí předešlých, co jim chwáleno a co hyzděno; krále a pána swého nezapomínej; čím jsi mu powinen, to w srdci rozwaž. Nebuď knězem Trojanským, kterýž ukradl jest ze chrámu palladium ke zkáze wlasti a města swého; neukrádej toho palladium, jenž se wykládá sladký pokoj, ale okaž se wěrnau Judit, kteráž pro wlast nebezpečně čest i hrdlo wážila. Zdá se mi, žes týmž powinowat, wěda tajné a skryté rady krále a pána swého, jichžto těžko jest mně myslí dosáhnauti. Neobcuj s těmi, ježto falešné jidášné zrady o králi pánu swém skládají a nad swými přísahami wysoce se zapomenuli; nechwal zlým zlého, nemlč dobrého; okaž se podlé urození swého smělým w prawdě, podlé učení swého hotowým k jednotě. Ale bojím se, že tato má napomínaní tobě jsau nowá a nepříjemná, neb chceš se wíce líbiti lidem nežli prawdě. Nediwím se tomu: neb málo nalezeno býti může různic a wálek, by skrze kněze a ženy počátku neměly; i nejsili této různice hlawa, ale wždys jí prst.“ W odpowědi swé dne 9 čerwence řekl Protasius: „By nás bylo poslaucháno tolik, jako toho krwe nenasyceného Rokycany a snad někoho k tomu, nikdyby wlast naše we swé krwi se tak nekochala. My sme wždy oswědčowali, že nám jinak učiniti nelze, než Jeho Swatosti poslauchati; a by král též byl učinil, jakož powinowat jest, nikdybychom té žalosti na sobě a na swé zemi newiděli. Což jest nám tajně kdy swěřeno, w tom sme se wždy měli jako člowěk dobrý; pakliby se komu zdálo co jiného, a ten nám z čeho winu dal, na to bychom dali odpowěd. Protož bratře milý, poněwadž při křiwau umíš ozdobiti, porozuměje tomu,

přestaneš takowého nešlechetného hanění, a ne s naší ctí, 1467
ale s naším statkem wáleti budeš. To pak s swým towaryšem panem Dobešem jednati budete, a myť zatím pánu bohu poslaužíme. Kdožť jest králi k této wálce radil, odpustiž mu pán bůh, než myť tau krwí winni nejsme. A tím jist buď bratře milý, ač se nám a kostelu našemu křiwda i škoda stala weliká, přijdeliť k jeho s otcem swatým sjednání, (jakož se o to pracuje) žeť námi bohdá různice žádná nebude. Ale to wěz, žeť na nás nic nezáleží, neb jsme my pro Jeho Milost welmi we zlém domnění. Dejž pán bůh, aby dobře bylo.“ Na to replikowal pan Ctibor z Přerowa dne 11 čerwence ještě důtkliwěji: „Kus ten kterýž píšeš, že což činíš, k tomus přinucen welikým bezprawím; a druhý, by tebe poslaucháno bylo a ne Rokycany a někoho k tomu, žeby nikdy wlast naše we swé krwi se nekochala: ty oba kusy podobny jsau k sobě, protož na oba se krátce odpowěd dáwá: by biskupa Wratislawského a biskupa Olomuckého, pana Zdeňka ze Šternberka i jiných k tomu nebylo pomocníkůw wašich a pozdwihnutí měst nešlechetných, nikdyby w zemi naší tak slawného pokoje zrušení a takowých bauřek nebylo, ani krwe lidské tolik prolito. Neb wíš, kněže, že místo twé wždycky jest bylo podlé nejmilostiwějšího krále pána našeho, ale ne Rokycana, a na tebe podáwány nejprwé wšecky rady a žádosti králowy. Wy i já i jiní sme slýchali, že Jeho Milosti napomínaní i prosba byla jest, abyste stále při něm stáli, radili i pomáhali k pokoji a řádu i k jednotě slawného králowstwí a koruny té; a což skrze Jeho Milost naprawenoby býti mělo k dobrému, w tom hotow jsa dal se wždy najíti, i což dnes rozuměti mohu, Králowa Milost pán náš i wáš nejmenšího uposlauchalby, kdoby jemu k dobrému a k rozšíření té koruny radil. I tu sám rozuměti můžeš, jestli tu swéwole, kdež se žádá rady a pomoci.

1467 Ale bojím se, by se w lýčka uwázati dal pro dobré, od wás w horší by mu to obráceno bylo. Také píšeš, že díl bezprawím jsi k tomu přinucen, pro zboží swé. Co twého jest zkaženo okolo Černéhory, nic newím; a newím, co jiného máš k tomu než pleš. Neb biskupstwí Olomucké jest krále Českého pána mého: a ty jsa kaplan jeho, proč jej křiwě winíš? jeda a pije jeho, jako kaplan a man přísežný, proč se protiwiti smíš? Pokládáš powinnost swau welikau, kterauž jsi pánu bohu napřed zawázán. Chwálím to, cožby se podlé wůle boží měl, neb bůh dobrému chce: a newím co chwáliti o papeži, neb jeho dobrých skutkůw newidím, ani o nich slyším, než wíce z jeho listůw slyším lstiwých hanění, kleteb a ponaukání k wálce i ku prolévaní krwe, nežli čeho dobrého. Neb on znamení kříže swatého, kterýmž jsme my wykaupeni k pokoji wěčnému, k mordům požíwati welí; a kohož z Čechůw i Morawanůw zabijí, rozhřešení dáwá i hříchůw prázdny činí, jako dítě po krstu očištěné. I zdá se mi podlé boha, žeby to poslušenstwí zawrci měl. Neb wíš, že žádný swatý za dobrého jest neumučen, než každý jest zlým nazwán. Též i o mistru Rokycanu rozumím, že od wás jest zlým nazwán, že na swém kázaní wysoce se welí bohu modliti a prositi za mír a pokoj, a boha poslauchati wíc, nežli stwoření jeho mrzkého, jenž sobě moc božskau připisuje, a že od toho lidi odwodí, aby modloslužebenstwí nedáli. Daleko jeho neřád, kterýž ty píšeš býti, jest podobnější k následowání swatých, nežli wáš řád, kterýž wy wedete, swatokupčíc a přikazujíc mordy a nátisky chudým lidem. A by též činil a k témuž ponaukal, snadby od wás dobrým nazwán byl. Také zahyň to od pána mého a twého, té jasné krwe knížecí, aby takowé poslušenstwí jako ty wedl toho krwolakého papeže a takowý prolévač krwe lidské, žhář a laupežník měl býti. A jsau ty řeči od tebe wymyšlené lži, by Jeho Jasnost králowská

kterým swým slibům a přísahám dosti nečinil; aniž jest 1467
ten člowěk, by to směl říci a dowoditi w prawdě. Pakli ty kterého wíš, powěz jej nám, uslyšíť odpowěd místnau ode mne i od jiných; a sám uptaje se lépe, potom prawdu piš o pánech swých. Ne protoť píši, chtě se s tebau swáriti a w nelibost wjíti, ale abys se poznal, žes kněz z rodu pánůw Boskowských a důstojenstwím i zbožím welikým od Jeho Milosti jsi obdařen; i želeji jest mi toho skutku, žes mi w přízni, než od koho jiného. Protož se nehněwej, žeť chwáliti nemohu twého bláznowstwí, kteréž wedeš ku potupě urození swému. Neb wšecka twá wymyšlená i schytralá omluwa nespomůže; aniž toho ohně w lůně wašem schowati můžete, který ste zažhli, by wás nespálil a na jewo newyšel, aniž barwa waše tak misterná jest, by to smazala, co ste zašpinili; co ste na ložích šeptali, w ulicích wolají. Prawíš, že což já se panem Dobešem w těch mírách počínati budu, ty zatím bohu slaužiti chceš. Ufám bohu, shledámli se s ním kde, že s ním též počínati budu a též jednati jako u Pačkowa s lidmi biskupa Niského, a žeť pán wšemohaucí týž diw ukáže pro waši křiwdu, jako jest tu ukázal; a wěř mi, kněže biskupe, žeť na to hotowých chowati nemíním, bych waše platiti a u wás kupowati chtěl. Píšeš ku konci, kdož Jeho Milosti králowské k té wálce radil, odpusť mu bůh, že ty tau krwí winen nejsi: zdá mi se, žes se zle umyl s Pilátem spolu, a žeť sau se skrze to ruce osypaly, žeť přískwrna zůstala; aneb si zle ubruscem setřel. Jáť za to pána boha prosím, aby těm wšem čert hlawu strhl, kteří jsau křiwí přísežníci a křiwí slibci nad pány swými, aby dobří a wěrní zůstanauc, u pokoji přebýwati mohli.[309])

309) Celá psaní tato tištěna jsau, s některými wšak censurními wýpustky, w Archivu českém, IV, 141—146, z rkp. Šternberského str. 459—467.

1467 Události wálečné toho léta, jakož sme již podotkli, měli wliw rozhodný na wedení a wýpadek dwojího wyjednáwaní, které dálo se saučasně, jedno w Polsku, druhé w říši. Král Jiří byl již na počátku roku wyprawil swého sekretáře, Pawla proboštа Zderazského, ku králi Kazimírowi, aby dal wěděti, chceli zůstati wěren smluwám Hlohowským aneb přijmeli, jak o tom hlásáno, katolíky odbojné w koruně
3 Mai. české pod swau ochranu? Potom když 3 máje počal se sněm Petrkowský, poslal tam pana Jana Jičinského z Cimburka s podobným dotazem a naučením. Kazimír odpowěděl, že smlauwy dotčené zachowáwal potud wždy wěrně, ačkoli mu z Čech mnohonásobně prý rušeny býwaly, a že ochoten byl, držeti se jich i napotom, staneli se mu náležitá oprawa křiwd, které utrpěl. Pan Jičinský podáwal se k oprawě, ale žádal, aby skutky samy odkázány byly na cestu práwní. Teprw po rozejití sněmu přišel také posel od české jednoty panské se psaním od 2 máje, od nás nahoře již dotčeným; kterémuž odpowěděno, že král bez rady slawůw swých nemohl we wěci tak důležité rozhodowati se. Wěděltě sice Kazimír již prwé, že jedna částka poddaných jeho chtěla, druhá nechtěla wálce české, a že byl mezi Poláky spor o to welmi žiwý: ale zaumysla dáwal odpowědi odkládawé aneb obojetné, ažby se ukázalo, kam se wrhnau čáky wítězstwí.[310]) Bully papežowy nahoře dotčené od 15 máje wléwaly do toho jednání také swé účinky. Neb dle nařízení jejich sjednocení páni katoličtí přikročili we hlawním sídle hejtmana swého, Zdeňka ze Šternberka, w městě Jihlawě, skutečně k wolení nowého krále českého, a wolenec jejich nebyl jiný, nežli král Kazimír; který den, a s jakými slaw-

310) Casimirus rex — aut dilationibus, aut ambiguis responsis ad partem usus utramque, exitum rerum Bohemicarum, in quem finem casurae forent, tacitus opperiebatur. (Dlugoš p. 406.)

nostmi to wykonáno, nelze určiti.[311]) Ale i Kazimír, i Poláci těžce to nesli, že papež stwrdil byl pokoj Torunský jen pod wýminkau, jestli oni obrátí zbraně swé proti kacířům; nařizowání takowé zdálo se býti nebezpečné netoliko pro tehdejší wěcí staw, ale i co příklad pro budaucnost; a neméně poważliwý zdál se sám w sobě skutek ten, že papež osobowal sobě práwo, ssazowati krále. Kazimír myslil a mluwil weřejně, že práwo králůw řádně korunowaných bylo práwo božské, jehož nikdo na swětě jim odjímati nemohl.[312]) I když zwěstowané mezitím z Čech porážky a ztráty katolíkůw působily samy w sobě na dwoře jeho rozmyslůw dosti, nemohla pretense papežowa dodáwati mu ochoty ku předsewzetí dalekosáhlému a plnému nesnází. Neb i to předwídati musel, že na trůnu českém nespatří ho rádi ani císař, ani knížata němečtí; a ačkoli ještě newědělo se o nedočkawosti, s kterau Matiáš Uherský číhal na skwělau kořist nowé koruny, nebylo předce pochyby, žeby i on stal se nepřítelem rozmnožené nad míru moci Polské. Konečně dělal si již i tehdáž naději, že po smrti krále Jiřího synowé jeho woláni budau na trůn český dobrowolně. Protož když ani branné síly, ani finance jeho neměly ještě dosti času k zotawení se po třináctiletém boji Pruském, ostýchal se podniknauti nowá nebezpečí a umínil konečně odmítati wšecka podáwaní wábná. Přišli k němu do Krakowa nejprw dne 2 července kněz Eliáš

1467 · 2 Jul.

311) O skutku tom nezachowalo se širší paměti, nežli slowa Dlugošowa p. 408: ut Casimirus Poloniae rex, juxta unanimem electionem de eo Iglaviae per barones Bohemiae de mandato summi Pontificis celebratam, regnum Bohemiae per se vel per filium suscipiat etc.

312) Wie der König zu Polen dem Legaten und den von Bresslaw Antwurt gegeben hette, dasz er nicht glowben wolt, dasz ein gesalbter und gekronter König möge abgeseczt werden. Wiz o tom zpráwu w Reichstags-Theatrum, II, 266.

1467 posel od Zdeňka Šternberka, a dwa poslowé z Wratislawi od legata Rudolfa; později přibyli také papežowi nunciowé, bratr Gabriel z Verony a Petr Erklens již řečení; posléze, když dílo jejich nechtělo se dařiti, powolali za sebau i
28Jul. legata Rudolfa samého, kterýžto wjel do Krakowa 28 čerwence. Neumíme udati, kdo tenkráte byl přítomen také se strany krále Jiřího. I nepotřebíť obšírného wýkladu, kterých a jakých prostředkůw užíwáno ku popuzení krále Kazimíra proti kacířům a králi jejich; dosti bude, když powíme, že nezamítáno ani klewet a lží zjewných k zoškliwení nenáwiděného panowníka, i že legat Rudolf wyzýwal králownu Elišku zjewně a slawně, aby přičinila se také ku pomstě smrti bratra swého, někdy krále Ladislawa, kteréhož prý nešlechetný Jiřík otráwiw, připrawil byl o žiwot i o trůn.[313]) Po mnohých rozmyslech a odkladech dal konečně Kazimír
28Aug. dne 28 srpna odpowěd, kteráž, ačkoli odkládawá opět, mohla powažowána býti za konečnau. Děkowal welice i papeži i jednotě panské, že mu podáwali koruny české, ku kteréž arci znal se míti práwo dle boha i dle lidí: ale nezdálo se mu ani slušné, ani prospěšné, aby bez rady wšech stawůw swých, a zwláště také Litewských i Ruských, uwázal se u wálku, kteráž jen přispěním těchže stawůw

313) Petr Eschenloer pojal do latinského autografu swého, kterýž se chowá we Wratislawi w kostele Sw. Alžběty, na l. 345—358 psaní legata Rudolfa obšírné k Matiášowi králi Uherskému, kterýmž wywracel manifest krále Jiřího ode dne 28 Jul. 1466 a líčil celý žiwot jeho plný ošemetnosti; k nedatowanému tomu spisu připojil na l. 358—360 psaní jeho ku králowně Elišce také bez datum, aby pomstila smrti bratra swého. I poněwadž z rkp. Wídeňského 4975 wíme, že prwní psaní dáno bylo we Wratislawi 1467 feria II ante Mariae Magdalenae (20 Jul.), není pochyby, že i druhé pocházelo z téže doby, zwláště an Eschenloer sám je tak klade. Srwn. také Klose l. c. p. 438—439.

mohla wedena býti. Protož že potřebí bylo dočekati budau- 1467
cího přes rok sněmu walného, aby odpowěd podlé jeho usnešení dána býti mohla. Mezitím podáwal se, že pošle znamenité posly do Čech k zastawení wálky tam počaté a k napomenutí Jiřího, aby podrobil se wůli otce swatého; i žádal o zdwižení kříže a klatby aspoň na čas, aby Jiří neměl příčiny k odporu. W odpowědi té seznali poslowé auplné odepření wšech žádostí a konečné zmaření nejlepších swých nadějí. Hořem naplněni oznámili králi, že on sám chtě zrušil důwěru jejich i záwazky, kterými potud byli k němu pautáni; a že napotom kommittentům jejich wolno bude, hledati sobě jinde pomoci, kteréž on odepřel jim tak nenadále. Bratr Gabriel a Petr Erklens obrátili se z Krakowa upřímo ku králi Matiášowi do Uher;[314]) legat Rudolf wrátil se do Wratislawi se zármutkem tím wětším, čím smutnější docházely ho zpráwy s bojiště.

Walný sněm říšský tohoto léta byl uložen do Normberka ke dni sw. Wíta (15 června); počal se wšak teprw o S. Kiliáně (8 čerwence), a hlawní jeho jednání 8 Jul.
padalo we dni 26 čerwence až 11 srpna. Přítomni byli 11 Aug.
od papeže Wawřinec Rovarella biskup Ferrarský, od císaře kancléř Oldřich biskup Pasowský a Oldřich z Grafeneku hejtman, knížata domůw Saského a Braniborského wšichni, od Baworského jen Ludwík i Ota, též arcikníže Sigmund, dwa markrabowé Badenští, biskupůw sedm a jiných pánůw drahně, od ostatních pak a od měst plnomocníci; přišli také od Matiáše Uherského arcibiskup Jan

314) Prawíť sice i Dlugoš p. 409 i Eschenloer p. 65, že poslowé papežowi wrátili se do Říma zase: ale legat Rudolf w odpowědi dané 1471 o sw. Jakubě wyslanci Polskému Benediktowi wytknul to wýslowně, že oni hned z Krakowa šli ku králi Uherskému, a že po nich teprw poslán tamže i biskup Olomucký. MS. univ. Lips. 1092 fol. 333—6; též u Eschenloera, II, 237.

1467 Vitéz a Mikuláš Čupor, ode Zdeňka ze Šternberka i jednoty panské děkan Hilarius, Linhart z Gutšteina i Jan Kocowský, kteříž od ředitelůw sněmu přijati byli jako poslanci králowstwí Českého. Král Jiří neposlal nikoho znamenitého, aby wyhnul se zneuctění swému w osobě jeho, jakowéž na sněmu předešlém o sw. Martině bylo se stalo; z téže příčiny psal také již 5 čerwna ne celému sněmu wůbec, ale každému knížeti a sněmowníku zwláště o wěcech swých. Udaný aučel a předmět sněmowání bylo jako wždy upokojení říše a wýprawa wojenská proti Turkům: ale bylo netajné, že i papež i císař rádi byliby obrátili wýprawu takowau prwé proti kacířům českým; takéť mezi proposicemi sněmowními bylo dwoje psaní papežowo k císaři, jedno o pomoc z říše proti Jiřímu, druhé o potřebě, dáti králowstwí českému jiného panowníka. Zlé císařowy úmysly poznati bylo i ze skutku toho, že markrabě Albrechta Braniborského, nyní předního přítele Čechůw, nedal byl ani wolati na sněm: ale proto přišel on i s přátely swými předce a jednal tím wíce we smyslu císaři nemilém. Král Jiří we psaních dotčených líčil byl obšírně weškeren běh pře swé s papežem i s jednotau panskau; páni že zprotiwili se mu beze wšech příčin swéwolně a popudili papeže, který tudíž utiskowal jej proti božským i lidským práwům tak těžce, že musel konečně wzíti útočiště swé k appellací, ačkoli na způsob nejdobrotiwější. I prosil knížat, aby na sněmu stáli o swolání wšeobecného koncilium, ježto dle práwa mělo již dáwno sejíti se a jen od papeže z nedbalosti meškáno bylo; tam že dokáže se, kterak winěn býwal z wěcí, o kterýchž ani pomyšlením winen nebyl, a že hotow bude, podrobiti se úsudku celého sboru, aby se nezdálo, jakoby práwa ubíhati chtěl. Předstawowal také, jak neslušné to bylo, že papež nabádaní zprotiwilých pánůw wždy slyšel,

a na snažné přímluwy knížat za krále nic se neohlédal. 1467
Knížata říšští že wšickni, i on s nimi, sobě spolu zawázáni a solidární byli. Ať prý také na to pomyslí, aby pod barwau duchowní moci swětská knížat wláda rušena nebyla: „nebo Waše Láska dobře rozumí, jestližeby duchowní saudce měl moc míti pod barwau duchowní pře swětským knížatům jich knížecí moc odjímati, tehdyby nižádné swětské kníže dále nemohlo panowati, nežli pokudžby jemu od duchowních popřáno bylo.“[315]) Tomu arci porozuměli knížata, i wážili také s těžkostí, že papež ujímal se a hájil zjewných odbojcůw proti řádnému panowníku; neboť na powstání katolických pánůw českých nespatřowali nic než odboj poddaných ničím neosprawedlněný.[316]) Proto stalo se opět, jako prwé o sw. Martině, rozdwojení myslí mezi sněmowníky. Knížata stranili zřejmě králi českému, a dle žádosti od něho projewené doléhali dlauho na potřebu swolání wšeobecného koncilium; ředitelé sněmu a biskupowé s wětšího dílu stawili se na odpor, ale dosti mdle. Neupíral nikdo, že nedalo se ani mysliti na skutečnau wýprawu proti Turkům, pokud zuřila wálka w Če-

315) Král Jiří psal Janowi z Rosenberka w Praze, w pátek den sw. Bonifacia (5 Jun.): Posielámeť přiepis listuow, kteréž nynie kniežatuom do Normberka píšem atd. (Orig. arch. Třebon.) Z téhož přípisu wybrali sme, co nahoře udáno. Psaní dané markrabi Albrechtowi Braniborskému wydal také Höfler w Archiv für österr. Geschichte Bd. VII, 44—46 s mylným datum 5 máje.

316) Poznati to hlawně z pilnosti, kterau děkan Hilarius w řeči ku knížatům držané (MS. Sternb. p. 226—237) snažil se wywrátiti to zdání a dokázati, že boj jednoty panské byl boj o wíru, předsewzatý jediné z papežowa rozkázaní. Stojí tam (p. 231) i zjewné wyznání také, že prý „páni čeští před některým časem mohli s Jiříkem o swobody králowstwí smluweni a srownáni býti, by pře wíry nebyla toho překážka.“

1467 chách na blízku; a když knížata odepřeli pomoc wálečnau proti kacířům, nebylo horlení strany odporné nic naplat, aniž klatba 26 července nad králem a rodinau jeho w kostelích Normberských slawně opět ohlášená měla walný účinek. Nicméně jednání tohoto sněmu neposlaužilo králi k dobrému, ačkoli markrabě Albrecht psal mu 14 srpna jako s radostí, že nic nebylo uzawřeno proti němu. Stala se zajisté ta weliká proměna, že Baworský kníže Ludwík dělal se již přítelem císařowým, a následowně nepřítelem králowým, ačkoli to poněkud ještě tajil, a že doktor Martin Mayr, přední mezi řečníky na sněmu, požíwaje hojné důwěry, slaužil pánowi swému we smyslu jeho nowém; jeho zajisté působením stalo se snešení, které zdálo se býti králi přízniwějším, nežli bylo skutečně. Knížata totiž nabízeli se ku prostředkowání mezi králem s jedné a papežem i jednotau panskau s druhé strany, a chtěli žádati u císaře i u papeže, aby králi rok takowý složen byl, jakowého wyhledáwal již ode dwau let; na tom pak aby král we wěcech wíry stál naprosto k naučení legatowu, i aby potom odestalo se, cokoli proti němu počato bylo. To bylo jádro nowého náwrhu, obalené do množstwí slow neurčitých a nekonečných. Posláni s ním dwa úředníci knížat Saských do Prahy, aby získali králowo k tomu swolení; kdyžby přišla odpowěd jeho, měli sjeti se radowé knížat na Landshutě u knížete Ludwíka k umluwení, co a jakby dále w té wěci u císaře i u papeže jednati se mělo. Král když mu prwní o náwrhu tom a doktorowě Mayrowě „zradě," (protože tak ji nazýwáno,) z Normberka zpráwa dodána byla, zarazil se prý welice a cítil se jí welmi žiwě dojata;[317]) nemohl zajisté swoliti ke

317) Našli sme o tom zmínku we článcích žalobných r. 1471 od M. Erlbacha proti M. Mayrowi podaných. Srwn. poznam. 111 k r. 1460.

hlawní wýmince, aby podrobil se naprosto naučení a 1467
rozkazu legatowu. Dal wšak odpowěd mírnau i opatrnau: nedotýkaje sporu o články wíry, stěžowal si nejprwé, že knížata, kteří dle zápisůw s ním uzawřených wšickni byli jeho spojenci a přátelé, a měli tudíž státi po straně jeho, stanowištěm nowým jakoby odcizowali se ho; a druhé, že stawili jednotu panskau po straně papežowě, a tím sílili ji nad míru, kdež ona prý za příčinau politických aučelůw swých nic neměla činiti ani s wěrau ani s papežem. Swolowal tedy k roku nawrženému pod wýminkau, o které předwídal, že přijata nebude: prawil, že jakož při každém pokusu k míření poodkládají se zbraně aspoň na chwíli, tak museloby se státi také na roku dotčeném, a papežowy klatby tudíž předběžně zdwiženy i wšecko hanění a kaceřowání přísně zapowěděno býti. Na sjezdu Landshutském potom (22—29 září) wystaupily ne- 22Spt.
přátelské úmysly dworu Baworského a doktora Martina Mayra ještě patrněji na jewo: usilowáno zajisté spojiti dwory Rakauský, Baworský, Saský a Braniborský nowým zápisem w jednotu dědičnau, jejížto praktický smysl neměřil nežli proti králi a koruně české; ale knížata Saští Arnošt i Albrecht a markrabě Albrecht Achilles pronesli se určitě, že ačkoli rádi byliby jednotě mezi těmi domy a dwory, wšak že proti králi Českému nemohli a nechtěli dáwati se we spolek nižádný. Odporem takowým zaniklo konečně weškero jednání německé, ačkoli císař na nowém sjezdu,
kterýž rozepsal byl do Řezna ke dni 28 října, pokaušel 28Oct.
se opět welice, zawázati sobě knížata aspoň ku pomoci, kdyžby „kdokoli z Čech“ (tak již opisowáno jméno krále Jiřího) jal se podporowati Jiřího Steina, Eicingera i Puchheimera w Rakausích proti pánu jejich, a doktor Martin Mayr činil se w tom již jeho hlawním zástupcem; wšak i ty námluwy zmařeny potomními událostmi, a nezůstala

1467 jiná proměna, nežli konečné zrušení dlauhého přátelství mezi Čechami a Bawory, a zničení smluw r. 1460 uza-
19 Oct. wřených. Za to přijal císař 19 října knížete Ludwíka slawně zase na milost, a král hledal a nalezal w Polsku podporu, která z Němec dojíti ho nemohla.[318])

Ostatně o potřebě wšeobecného koncilium zdá se že r. 1467 netoliko na sněmu Normberském, ale i w dalších oborech bylo wyjednáwáno. Dáwá se zajisté zpráwa, že w běhu léta přišli do Prahy w poselstwí od krále Franského jeden welikomocný pán swětský a jeden opat, a že chtěli, aby král Jiří wymáhal toho na knížatech říšských, by takowé koncilium skutečně žádáno a swoláno bylo; což on, jakož sme widěli, již prwé byl učinil; i není pochyby, že i to poselstwí stalo se jen jako za odpowěd na žádost od něho králi Ludwíkowi XI dříwe přednešenau. Ale co w té wěci dále stalo se, pohřbeno jest nepamětí.[319])

Za času těchto wyjednáwaní nezastawil ani nezměnil se běh wěcí wálečných w zemi české: trwaly s obau stran tytéž potržky a škody, totéž dobýwaní hradůw a twrzí, tytéž jízdy ku pálení a holdowání cizích wesnic a k lapkowání. Také štěstí wálečné drželo se we směru předešlém, an i hrad Šternberk musel wzdáti se, a posádce na Konopišti počínalo již úzko býti. Šířilo wšak se bojiště a množil se počet bojowníkůw, zwláště přibýwaním drahně křižákůw z Němec, bojechtiwých ale neustrojených

318) Müllers Reichstags-Theatrum, II, 260—310. Const. Höfler Kaiserl. Buch, p. 119—182, Archiv für österr. Geschichte. Bd. VII, 47—49. Droysen Gesch. d. preuss. Politik, II, 337—339.

319) Nowinu tu psal přátelům swým do Zhořelce Kašpar Polkwic z Prahy ku konci měsíce září 1467, a J. G. Kloss pojal nedatowané jeho psaní do swého díla. (MS.)

a špatně ozbrojených. Ku konci měsíce srpna Šestiměstští 1467
spojiwše se, w počtu asi 4000 jízdných a pěších, wtrhli do Čech zejména proti Wáclawowi Cardowi z Petrowic, pánu na Auštku, a wypálili mu dewět wesnic. Ku pomstě toho rozkazem králowým týž pan Carda s pomocí pánůw Šťastného z Waldšteina i ze Skály, Beneše Kolowrata býwalého foita, Jindřicha z Michalowic a Jindřicha Berky
z Dubé, přitáhli 6 září wálečně k Žitawě a popleniwše 6 Spt.
celé okolí, wrátili se zase. Přispělo tehdáž Žitawským ku pomoci 130 studentůw Lipských. Pak ozbrojiwše se Lužičané, obehnali hrad a město Hoierswerd, náleżewší králowu wěrnému Fridrichowi z Šumburka; obležení to, trwawší napotom téměř celý rok, stalo se neméně důležitým a proslulým, nežli Konopištské w Čechách; hajitelům welel Melchior Löbel, dobywatelům Kašpar z Nostic. W Morawě
obnowowaly se u měst šrůtky téměř každodenní; 7 září 7 Spt.
u Olomauce od Albrechta Kostky asi dwě stě křižákůw s proboštem Kaunickým a někteří Olomučané pobiti jsau a do 300 zjímáno.[320]) Ještě nešťastněji powedlo se křižákům Bawaorským, ježto w několika tisících, mimo wědomí a wůli knížete Ludwíka, sebrali se byli a wtrhli do Čech mezi Domažlice a Klatowy: s částky rytířská společnost jednorožcowa, která před rokem ustrojila se byla pod Sebastianem Pflugem z Rabšteina k boji proti kacířům, s částky měšťané a kupci bohatí a lidu selského drahně. Proti nim postawiwše se rytíř Janowský (tuším Břeněk, pán na Pajreku) s pomocníky králowými a s Klatowskými i
Domažlickými, dne 22 září porazili je u Nýrska na hlawu, 22 Spt.
zabili pana Kywolfa i zjímali jich do dwau tisíc, takže

320) Eschenloer p. 74—77. Johann von Guben in Scriptor. rer. Lusatic. 1839, p. 87—89. J. G. Kloss Gesch. des Hussitenkrieges MS.

1467 bohatá kořist nahradila hojně škody od nich spáchané.[321]) Biskup Wratislawský Jošt a páni Zajícowé z Hasenburka, widauce takowé pohromy, wstaupili w řádný s králem mír; totéž chtěl prý učiniti biskup Tas. Zdeněk ze Šternberka nepodnikal wíce, nežli že činil škody, s jedné strany rytíři Burianu Trčkowi okolo Německého Brodu, s druhé panu Janowi z Rosenberka. Když přibylo mu z Rakaus a z Tyrol drahně křižákůw ku pomoci, pokusil se i sehnati wojsko králowské s pole, kteréž oblehlo bylo Hradec Jindřichůw, ale odražen se ztrátau welikau, a křižáci jeho rozběhli se wětším dílem zase.[322]) Nejdůležitější následky

321) Staří letopisowé p. 192. Eschenloer p. 77. Prokop Lupač ad d. 22. Sept. Pešina M. Mor. p. 811. Balbin p. 535, Pubička p. 202. Příběh ten klade se obyčejně k r. 1466, ale beze wší příčiny; my uwodili jej prwé k r. 1468, protože dle Gemeiners regensburg. Chronik, III, 422 sl. pan Kywolf (Gewolf) byl m. Jan. 1468 ještě na žiwě a p. Hyncík (Pflug) 29 Sept. 1467 na swobodě: ale dle okolností od Eschenloera uwedených nemůžeme nyní nepřistaupiti k r. 1467. O dni 22 Sept. není pochyby, protože wýročně slawíwán byl po dlauhý čas. W máji 1468 Pflug a křížowníci z Bawor wtrhli opět do Čech až ku Plzni.

322) Swědčí o tom dwoje psaní Znojemských k Brňanům dané toho času, ačkoli bez datum, w Morawském zemském archivu MS. Na dotaz „von wegen der niderlegung des (königl.) heres beim Newenhaus" odpowěděli oni: „Wisset das solichs nicht bescheen ist, dann herr Zdenko hat sich wol darumb versucht, ader Er hat nicht mügen schaffen, wann wir vnser folk auch dapey gehabt haben." Naříkali přitom, wie die krewczer alle von Im cziehen, desgleichen als wir vernemen seiner dinstlewt ezlich zu ros vnd zu fues von Im cziehen wellen. I zdá se, že co Eschenloer p. 77 uwodí o porážce Viktorinowě w tom času a místě, bylo to samé, co Brňané také drželi byli za wítězstwí. Znojemští zajisté 13 Oct. žádali pana Zdeňka Šternberka o rychlau pomoc proti knížeti Viktorinowi, jenž prý od Hostiradic wálečně k nim měřil. (MS. ibid.)

mělo jeho kruté doléhaní zwláště na pana Rosenberského. 1467
Tomuto pánowi nezdálo se, dle rozkazu králowa, ležeti u Hradce a trpěti mezitím na statcích swých škody; protož nemoha se dowolati hojnější u krále pomoci a ochrany, oznámil jemu, že umínil wstaupiti s nepřátely w příměří. Král psaním 21 září hledal odwesti jej od úmyslu takowého. „Jakož kladeš příčinu (tak psal mu), že tě klnau: wšak si prwé tomu rozuměl, že nás, tebe i naše wěrné, kteříž na swau čest práwě pomní, klnau a kleti budau: ale protoli my, ty neb naši jiní wěrní od swé sprawedlnosti pustiti mělibychom a křiwdu i moc trpěti? Můžeš nám toho dobře wěřiti, že i my nerádi jsme tomu: ale widauce, ano se nám přes naše slušná podáwaní děje, proto swé sprawedlnosti s pomocí boží neupustíme. Wšak již znamenitě počíná se w těch wěcech wyjednáwati; pánůw Polských čekáme teď k sobě o Sw. Wáclawu, kteříž pracowati budau, aby tyto wálky a nesnáze konec wzaly." Nicméně pan Rosenberk, wolán jen od legata Wawřince Rovarelly nejprw do Pasowa (2 září), pak do Lince, přijel do tohoto města skutečně 30 září a učinil s ním tam 30Spt.
námluwu, dle kteréž potom 9 října wstaupil w příměří 9 Oct.
s celau jednotau panskau, a wyprawil Linharta opata Korunského s prosbau o propůjčení služeb božích do Říma, odpíral wšak naprosto odstaupiti od krále a připojiti se k pánům odbojným.[323]) Následkem toho přestalo dobýwaní Jindřichowa Hradce okolo Sw. Hawla, a wojsko králowské rozjelo se odtud.

Poslowé od krále Polského, Stanislaw z Ostroroha wéwoda Kaliský, Jakub z Dubna králowský podskrbí a starosta Krakowský, a Jan starší Dlugoš kanowník Kra-

323) Akta o celém tom jednání hojná chowají se w Třeboňském archivu.

1467 kowský, slawně známý wěku swého dějepisec, ale kacířůw českých i krále Jiřího nenáwistník auhlawní, přijeli
20Oct. do Prahy teprw 19 října, i měli hned nazejtří 20 října weřejné slyšení před králem; řečníkem zdá se že byl Dlugoš sám. Líčil nejprw při králowu s papežem cele dle smyslu papežowa, i wyprawowal, kterak Kazimír žádán byl, aby odění na se wezma pozdwihl se wojensky proti Čechům, on pak dle přátelstwí a přízně, kteráž byla mezi králi oběma, že umínil wyprawiti je k němu s tau žádostí a prosbau, aby podrobil se otci swatému w auplné poslušenstwí, a hledaje i dosáhna milosti u náměstka božího na zemi, aby udržel se tím w počtu králůw křesťanských; Kazimír že ochotně podáwal se za přímluwce a prostředníka, aby papež stal se králi otcem, král papeži synem. K tomu wšak že potřebí bylo předewším stání mezi stranami wálčícími; králi Polskému že podlé té lásky, kterauž měl ku příbuznému národu Českému, bylo záhub a plenění země té srdečně líto, a protož že žádal a prosil, aby král Jiří wzal příměří s pány, kteří jemu se byli zprotiwili. Řeč ta lépe líbila se katolíkům na dwoře králowě, nežli králi samému a wětšině rad jeho, ba slyšeti bylo i hlasité w Praze nad ní reptání. Odpowěděl král, že stál wždy a státi chtěl i napotom w poslušenstwí otce swatého wedlé kompaktat; že nebyl sobě swědom, by byl w čem kdy prohřešil se proti nim, a staloli se co, že byl hotow oprawiti; papež wšak že ku křiwému osočowání nešlechetných nepřátel, a zwláště legata Rudolfa i měšťanůw Wratislawských, takowau nenáwistí zahořel a tak příkré wěci počínal proti němu, „že ledwa křehkost tělesná strpěti může." Že král Polský odepřel zdwihnauti se wálečně proti Čechům, toho byl welice wděčen i slibowal oplatiti se přátelsky; také milo mu bylo a příjemno, že chtěl pracowati u otce swatého, aby mu dáno bylo

newiny jeho zprawení na místě podobném, kdežby osobau swau sám státi mohl bezelstně. Co do pánůw zprotiwilých tu wěc nabízel se dáti cele w moc krále Polského, aby ji urownal buď co saudce, aneb co úmluwce, nehledě tenkráte na swobodu koruny swé, která saudu zahraničného podnikati bránila; měloli wšak býti příměří, žádal aby hradu Konopiště jemu bylo prwé sstaupeno, ježto pro nedostatek špíže měl již na každau hodinu wzdáti se. Odpowěd ta podána potom dne 26 října řečníkům dotčeným písemně, a wšak poněkud zmírněná, jelikož o kompaktatech, nepřátelech dotčených a Konopišti w ní nebylo ani zmínky.[324]) Pan Zdeněk ale, když mu w Jihlawě dne 1 listopadu páni Poláci předkládali takowý náwrh, odepřel se wzdání swého hradu Konopiště tak určitě, že prawil, padneli on jakýmkoli spůsobem w moc nepřátelskau, potom wíce ani o pokoji, ani o příměří že jednáno býti nemůže. W odpowědi pak nazejtří písemně dané prawil, že králi Kazimírowi raději nežli komu jinému dalby při swau w moc, ale nemaje tenkrát při sobě nežli jediného pana Jana Zajíce, že wěci tak weliké bez wědomí císařowa i wšech swých spojencůw říditi nesměl, ale že potřebí byloby jim sjezdu pro-

1467 — 26 Oct. — 1 Nov.

324) Poslowé Polští podali legatowi Rudolfowi 30 Nov. z Břehu zpráwu obšírnau o wyjednáwaní swém, kterauž Eschenloer pojal do latinského autografu swého (MS. l. c. fol. 432), nikoli wšak později do textu německého. Z ní bylo nám lze doplniti a oprawiti, co se čte o wěci té jak w historii Dlugošowě p. 411, tak i u Eschenloera, II, 83—94, i w aktách těch, ježto z MS. Sternb. dali sme tisknauti w Archivu českém, IV, 147—160. O králowě odpowědi dne 26 Oct. doložil Eschenloer: Fuit bohemica originaliter data, et effectus extractus est in Latinum, multis captiosis verbis omissis (ib. 430). Z toho i z jiných okolností poznati jest, že Poláci přijímali w jednání tom jazyk český za diplomatický, ačkoli w písemných odpowědech swých sami užíwali napořád jen latiny; přiměřené pak umluwy potom zase složili ne latině, ale česky.

1467 stranného, aby k tomu wšickni swoliti mohli: pročež žádal, aby příměří učiněno bylo do sw. Wojtěcha (23 dubna), wojska wšecka hned aby s pole stáhla, strana pak jeho aby w městě Břehu wolně sjeti se mohla ku poradě. Požadawky takowé směřowaly k wýhodám proň příliš patrným, nežli aby k nim se bylo swoliti mohlo. Král poslům wrátiwším
11Nov. se do Prahy 11 listopadu neodpíral se sjezdu onoho a gleitůw k němu potřebných, ale pokud strana odporná nepodwolila se, jako on, pod mocný rozsudek krále Polského, nechtěl přiřici příměří dalšího, nežli do 6 ledna, i žádal, aby hradu mezitím postaupeno bylo aspoň w ruce jich poslůw samých. Ani to nebylo panu Zdeňkowi příjemno, leč až nowým poselstwím poučen byl, že hrad Konopištský již déle držeti se nemohl; i zprostředkowáno konečně dne
19Nov. 19 listopadu příměří od 30 listopadu do 25 ledna na ten spůsob, že dobýwaní Konopiště mělo přestati, ale bašty ponechány býti we swém stawu, a na hrad mělo propaušťěti se tolik špíže, kolik jí na každý den pro posádku bylo potřebí. Cokoli pak powoleno k dobrému Konopiště, toho měl zase hrad Hoierswerd w Lužici požiti w rowné míře a stejném spůsobu. Ke dni sw. Lucie měli sjeti se w Břehu jednota panská i ti, kdo s ní byli w záwazku, a dáti odpowěd, podwolíli se pod rozsudek dotčený; páni Polští slíbili tam býti také, a král měl téhož času wyprawiti swau radu do Kladska. Wýminky ty utwrzeny zá-
29Nov. pisem, a Poláci již dne 29 listopadu přijeli prwní do Břehu.

Že král Jiří, w naději žádaucího smíření, netoliko nebránil ale i pomáhal nepřátelům swým sjeti se dohromady, slaužiti může za důkaz, jak welice rozhlášená opatrnost a chytrost jeho přewýšena byla přirozenau dobromyslností. Spolku katolickému nejwíce wadila jeho místní rozdrobenost a nespojenost; mnohá byla potud mezi audy nedorozumění, mnohé nedůwěry a kyselosti saukromé,

ježto umluwau společnau i autoritau církewní musely dříwe 1467
odstraněny býti; teprw sestředěním sil i úmyslůw a směrem společným powstala moc oprawdowě nebezpečná. Byl tu počátek wšeho zlého, kteréž ještě na krále přijíti mělo, a liga slawila swé znowuzrození. Uměli také audowé wážiti dobrodiní toho, a chystali se k sjezdu wšichni. Wratislawané ale s podiwením a mrzutostí ptali se, proč měl ten sjezd býti we Břehu, místě úzkém a nepohodlném, a ne raději u nich? Lítost jejich rostla, když dowěděli se, že pro drzau wšetečnost, diwokost a hrubost obecného lidu nechtěli sjezdu míti u nich ani páni čeští, ani biskup Jošt, ani poslowé Polští. Obec bywši o to swolána, slibowala napotom trestati na hrdle, kdokoliby jaké wýtržnosti dopustil se, i mnohými prosbami a přímluwami doweděno konečně, že sjezd stal se ne do Břehu, ale do Wratislawi. Biskup Jošt nedočkal se ho wšak wíce; umřelť na zámku swém w Nise dne 13 prosince ráno, u přítom- 13 Dec.
nosti pana Zdeňka ze Šternberka, i jiných pánůw, kteříž jedauce na sjezd, u něho se byli stawili. I poněwadž byl zase w newoli s legatem i s Wratislawskými, protože s králem učinil byl pokoj a jal i wězil na hradě Kaltenšteině předního strůjce bauří, probošta Jana Düstra, oni nechtěli swoliti, aby tělo jeho dle obyčeje do města jejich přiwezeno a tam slawně pochowáno bylo. Teprw když pan Šternberk položil to za wýminku swého wlastního k nim přijetí, swolili k tomu; a tak se stalo (16 prosince), 16 Dec.
že stejnau dobau wjel jednau branau w zármutku průwod pohřební, druhau branau uweden byl do města pan Zdeněk, co náčelník ligy a nowý Judas Machabeus, welikým weselím a slawnostmi strojnými. Jan Düster musel dán býti na swobodu: ale napotom ani on, ani doktor Tempelfeld, jenž okusiw neskrocenosti chátry městské, zošklivil ji sobě a opustil auřad kazatelský, neměli wíce pří-

27*

1467 činy ani chuti ku podněcowání Wratislawských proti kacířům.[325])

W zasedáních nowého shromáždění, kteréž neuznáwalo nikoho kromě papeže za pána swého, wídati bylo legata Rudolfa co předsedu, jemu po prawici biskupa Tasa Olomuckého, po lewici bratra Gabriele z Verony bosáka, pak knížete Mikuláše Opolského i syna jeho Ludwíka, knížete Baltazara Zahaňského, pány Zdeňka ze Šternberka, i syna jeho Jaroslawa zpráwce Šestiměstského, Půtu z Ilburka zpráwce Lužického, Oldřicha i Jana Zajíce z Hasenburka, Jindřicha z Plawna, Bohuslawa ze Šwamberka, Buriana z Gutšteina, Jindřicha ze Hradce, Hanuše z Kolowrat, Wiléma z Ilburka, Hynka i Štěpána bratří Bítowské z Lichtenburka, Fridricha z Biberšteina, posly Jindřicha knížete Hlohowského, měst Morawských i Lužických a města Plzně i radní pány Wratislawské. Ti totiž účastnili se porad, kteréž po mnohé dni od 17 do 31 prosince držány w zawřené síni potajmo; i rozumí se, že také jiných méně wzácných osob drahně shrnulo se bylo se wšech stran do města. Legat, co papežůw náměstek, zahájil porady řečí wysoce pochwalnau o wěrnosti a stálosti přítomných pánůw českých; pan Zdeněk potom žalowal na příkoří a škody, které potud trpěti musel od nepřátel, jiní také počítali protiwenstwí a ztráty swé, a taužili po pomstě i náhradě. Bratr Gabriel bosák, jenž byl wrátil se od krále Matiáše, dáwal dobrau naději, že ochrana, které z Polska nadarmo dožadowali se, přijde bohdá z Uher nezadlauho. Proto brzy uzawřelo se jednohlasně,

325) Wše dle dotčeného latinského autografu Eschenloerowa, kterýž w těchto wěcech hojnější a určitější jest, nežli wydaný jeho text německý; něco také dle denníka Jana Frauenburka, wedeného o sjezdu Wratislawském, in Scultetí annal. Gorlic.

že smíření s králem kacířským nemělo býti pod žádnau 1467
wýminkau, ani že nebude nikdy; a wšickni audowé sjezdu
zawázali se znowu do rukau legatowých i bratra Gabriele,
že setrwají w boji s kacíři až do ztráty hrdel i statkůw
swých. Muselo wšak to tajeno býti, jak wůbec, tak i před
pány Polskými zwláště; i nemohla jim dána býti odpowěď,
jakowé žádali a očekáwali, ale dne 23 prosince podán 23Dec.
list, sepsaný od bratra Gabriele, we kterémž wedly se
důwody, že odpowěd od Jiřího z Poděbrad jim 26 října
daná nebyla sprawedliwá ani křesťanská, ale že byla nesprawedliwá, nerozumná, příwažčiwá i kacířská, zwláště
we čtyrech kusech: nejprwé, že prawil se státi w
poslušenstwí Stolice apoštolské a církwe swaté: to že
buďto lhal, aneb že jinau měl stolici apoštolskau a církew, nežli byla obecní křesťanská; i owšem že papežem
jemu byl Rokycana, církwí pak společnost oněch šibalůw,
kteří se ho přídrželi; druhé, že žádal po králi Polském
zase o slyšení, kteréž mu tak často podáwáno a kteréhož
od dewíti let wždycky pobíhal; w tom že nešlechetně
obauzel otce swatého, jakoby jemu křiwda se dála; třetí,
že podáwal weškerau při swau králi Polskému k rozsudku,
kterážto byla pře wíry, a do kteréž král ten wkládati se
neměl ani moci ani práwa; a čtwrté, že potahowal se
k appellaci, kterauž učinil, a kteráž i sama stačila k důkazu, že byl kacířem, když we wěcech wíry směl odwoláwati se od Stolice apoštolské. Odpowědí tauto byla otázka,
poddáli se spolek pod mocný rozsudek krále Polského,
nepřímo sice ale určitě rozhodnuta we smyslu odporném,
ačkoli páni prawili, že nepobíhali rozsudku Polského we
wěcech swětských toliko. Wšak domlauwali oni poslům,
proč král jejich nechtěl přijmauti trůnu sobě podáwaného?
a žádali opět, aby aspoň syna swého Wladislawa s tisíci
jezdci poslal do Wratislawi, kdežto legat Rudolf hotow

1467 byl korunowati jej hned na králowstwí české: ale Poláci prawili, že neměli moci, jednati o wěci takowé, a žeby páni o to ku králi jejich upřímo měli obrátiti se.[326])

Není pochyby, že jednatelé Polští w celém konání swém snažili se prostředkowati nestranně mezi králem a protiwníky jeho: ale ačkoli s wětší potkáwali se powolností a šetrností u onoho nežli u těchto, sympatie jejich předce patrně lnuly wíce ke stejnowěrcům nežli ku kacířům. Ukázalo se to již poněkud we Střelíně, kdežto s radami
26Dec. od krále Jiřího poslanými sjeli se dne 26 prosince. Přinesli tito stížnost od pána swého, že proti zápisu dne 19 listopadu na příměří učiněnému nepřestáwaly ani weřejná hanění wšech podobojích co kacířůw, ani kletby nad Swídnickými a Jaworskými wynešené, a že úředníci pana Šternberka wkládali se swau mocí w držení města Benešowa i wšech wesnic ku Konopišti náležitých, ale na Hoierswerd špíže dodáwati že se nepowolowalo; i ptali se také, zdali zprotiwilí páni poddali se již pod mocný rozsudek krále Kazimíra? Poslowé wyznali, že oswědčení takowého neobdrželi od nich, wšak že dle zdání jejich měli ti, kdo drželi hrad, požíwati také panstwí, a protož že Benešow měl panu Šternberkowi býti postaupen, kterýžto slíbil prý odstraniti wšecky u Hoierswerdu překážky; zápis jejich prawili že neměl moci proti klatbám papežowým, a protož že hanění ona i klatby nemohly pokládány býti za rušení příměří. I prosili a napomínali, aby král co kníže pokoje milowný a nad poddanými swými milosrdný raději snášel stání třebas nesprawedliwé, nežli rušil je wítězstwím krwawým nad těmi, kteří byli jeho wlastní, a kterýchžto zá-

326) Dlugoš a Eschenloer l. c. Psaní a denníky we Scultetowých Annales Gorlic. (MS.). Zápis jednoty panské učiněný králi Matiášowi 22. Aug. 1468 (MS.). Odpowěd legata Rudolfa od r. 1471 u Eschenloera II, 287.

huba nemohla mimo záhubu wlasti dowršena býti.[327]) Ale 1467
wětší důkaz swé tajné sklonnosti dali tím skutkem, že přese wšecko spupné, nešetrné chowání se spolku, kterýž swým witězstwím zdál se již býti cele bezpečen, dali se namluwiti, aby pokusili se o nowé prodlaužení příměří u krále, a to pod wýminkami pro tohoto dosti urážliwými. Byl zajisté sjezd podtají uložil biskupu Tasowi, zajeti ku králi Matiášowi a sollicitowati u něho pomoc již přislíbenau. Matiáš ale za sjezdu Wratislawského bojowal w zemi Walaské s knížetem Štěpánem, a dne 15 prosince utrpěl od něho porážku, we kteréž i tělesně sám raněn byl. Proto bylo se obáwati, aby pomoc jeho neprodlila se nad míru. W jejím očekáwaní páni chtěli požiti pokojo, i prosili Poláky o obnowení příměří co bylo možné nejdelšího. Tito slíbili zajeti o to ku králi zase a přičiniti se dle možnosti k šíření pokoje; jen Dlugoš zůstal tenkráte pozadu; tuším že poselstwowání jeho bylo Čechům tak nepříjemno, jako jemu samému. Když pak laučili se we Wratislawi, poctěni jsau jako dříwe od krále, tak i nyní ode pánůw, dary welmi wzácnými, kterých ale nepřijali. I jest přitom welmi značné wyznání důwěrníka jejich Eschenloera, žeby páni nikdy byli nepodáwali pocty tak drahé, by byli napřed newěděli na jisto, že přijata nebude, protože Poláci odepřeli byli prwé také pocty králowy.[328])

Ku konci roku, 29 prosince, wyprawil sjezd Wrati- 29Dec.
slawský poselstwí ku papeži a dal mu písemnau instrukci, kteráž objasňuje znamenitě spůsoby a wýsledky wálky předešlé: wykládali zajisté páni a města položení swé a

327) Eschenloer II, 103. Dwoje psaní poslůw Polských králi Jiřímu dané ze Střelína dne 27 a 28 Dec. 1467 w MS. Sternb. p. 140 a 247.

328) Eschenloer, II, p. 104. Tentýž na str. 106 podáwá memorial poslůw do Říma.

1467 škody, kteréž utrpěli. Pominauce ztráty, která potkala Wratislawany a biskupa jejich u Frankšteina, prawili že biskup Olomucký přišel o wšecky statky swé, a nápodobně i města Olomauc a Brno; Brňanůw nad to že do pěti set octlo se w zajetí; pan Zdeněk ze Šternberka ztratil wšecky hrady, kromě Konopiště, kteréž neslo prý ročně do 9 tisíc zlatých, a mělo ztraceno býti na každý den; páni z Hasenburka byli o několik zámkůw chudší, páni Švamberkowé, Gutšteinowé a jiní o wšecky swé wesnice. Wšak že i oni drželi se statně, a oplatili to kacířům náležitě. Potom žalowali na katolické knížata i pány a města, ježto nepřestáwali přídržeti se Jiříka i pomáhati jemu, jako pan Rosenberk a knížata Saská, též města Budějowice, Most, Kadaň a Cheb; a ještě wíce naříkali na „zlostné zatracené opaty klášterůw polních w Čechách, Morawě a Slezsku, kteří byli hlawní příčinau záhuby pánůw, dáwawše u sebo útočiště ne jim, ale kacířům.“ Taužili také na okolní knížata w Míšni, Durincích, Francích, Voitlandě, Bawořích a Slezsku, kteří dwořanům a poddaným swým dowolowali slaužiti kacířům za žold, a ty, kteří chodili do služby ku pánům křesťanským, powoláwali nazpět s wyhrožowáním. Král Polský že poslal Jiříkowi několik set koní a propustil na ně trh swobodný w zemích swých; arcibiskup Magdeburský že ani nechtěl dáti ohlásiti klatby a kříže na kacíře atd. Jiřík že jest celému spolku příliš silen, pokud nebudau míti pomoci a ochrany odjinud; oni že již protráwili se wálkau, aniž mohli stačiti déle, i prosili o rychlau radu a pomoc, aby Stolice apoštolská i swatá církew neupadly konečně w potupu; žádali zejména také, aby papež to spůsobil, by císař odjal Jiříkowi zase regalie, kteréž mu byl propůjčil. S tím poselstwím wypraweni do Říma bratr Gabriel Rongoni bosák, Hilarius Litoměřický děkan Pražský a pan Dobrohost z Ronšperka.

Když poslowé Polští žádali krále o prodlaužení pří- 1468
měří, odepřel se jim naprosto a nechtěl již do žádného jednání dáwati se; nejwíce horlil na to, že páni zprotiwilí swau nešlechetnost prý znamením swatého kříže přikryti chtěli, ježto byla wěc wšem okolním zemím přeswědomá, pro které příčiny wálka počala se. Jemu že nyní o to činiti bylo, aby zlost jejich nebrala prospěchu širšího a lstiwí klamowé aby neokazowali wíce stínu prawdy před lidmi; ku příměří že byl prwé swolil jen na jich chlaubu a přiřčení, že přestanau na králi Polském mocně a že učiní wšecko, jen aby spolu sjeti se mohli: oni pak sjewše se, když sau nejblíže konce býti měli, tu prý nejdále do Říma se odwoláwali na radu; a k tomu, aby wždy nešlo ku konci, popsali artikule, jakowéž sotwaby slušelo klásti králi nejutištěnějšímu. Wšak že doufá s boží pomocí, že takowé lidi přiwede k odiwě swětu tak, aby napotom každý podobného skutku dopauštěti se ostýchal. Méně odměřená i zdrželiwá byla odpowěd jeho druhá na „potworné" články, sepsané od bratra Gabriele bosáka. Přiznáwal se sice w ní zřejmě a wýslowně ku poslušenstwí otce swatého, prawě že wěřil, že on „wikář Kristůw prawý jest, a zprawuje lodi Petrowu, za kterauž to pán náš Ježíš Kristus otci swému modlil se jest aby nikdy nepotonula; onť že jest také ten, kterýž zápalem ducha prawdy zprawuje se;" ale kterak prý mohlo wěřeno býti, žeby od studnice plné ctnosti tak krewní mužowé a jazyka lžiwého wyšli? „My již obwykli sme strpěti nešlechetnost takowých zákupných lhářůw, kteřížto ku podobenstwí psa prašiwého, ježto na hnoji z kusu chleba štěká, též oni dary ukojeni jsauce, opýřili sau se jako wlci hltawí, krwe lidské nenasycení." Nicméně nemohl král, když mu wytýkáno, žeby k saudu o wíru státi nechtěl, zdržeti se apostrofy následující: „O přenesty-

1468 daté hrdlo, že uslíněné powětří lži z sebe wypauštíš! O nemilostiwý medwěde, proč mumleš? O wlče hltawý, proč wyješ okolo chodě, a nechceš se nasytiti mrchy lidské, kteréž z příčiny lži twé padly sau? Běda tobě, jenž klneš, sám nejproklatější jsa! Poznej, blázne wzteklý, swůj wěčný odsudek, a žeť newinní rukama a čistí srdcem w chrámě božím postaweni budau: ale ty nemilostiwý krwe newinné proléwači, kde se octneš?" Jest to jistě podiwná ukázka slohu diplomatického w XV století: ale spolu jediný nám známý příklad, kdežto král Jiří wystaupiw z obyčejné míry swé, pustil uzdu wolnau citu rozdrážděnému. Zdá se pak, že takto mluwě, měl wíce na mysli Zdeňka ze Šternberka nežli pány duchowní kterékoli. Polští páni wšak ani sebe prudčejším citu wýlewem nedali se odstrašiti od předsewzetí swého, ale prosili tím snažněji, aby král nedal jim býti posly nepořídilými, ani králi jejich, swému příteli, aby nepřál péče a nákladůw jalowých, ale aby zemi swé tolikerými ranami stížené propůjčil raději oddechu. Z těch i z jiných příčin swolil
11Jan. konečně král dne 11 ledna 1468 ku příměří až „do božího wstaupení" (26 máje), dokládaje přitom wyslancům: „již poznáte i rukama omačete, že my dosti wýstrahy před očima majíce, wždy bratru našemu králi Polskému slíbiti se chceme, a nikdež znáti nedáme na sobě příčiny wálečných wěcí, ale abychom pokoj, kterýž wšeho jest dražší, králowstwí našemu a našim poddaným uwesti
25Jan. mohli." Wýminka wšak w zápisu dne 25 ledna přidaná, že příměří to mělo wztahowati se jen k zemím koruny české, a že wně stranám wolno bylo wésti wálky jakékoli, mohla slaužiti za důkaz, že i král Jiří neobmýšlel pauze wěcí pokojných, ale že mu na srdci neméně ležela pomsta nad hlawním, jak se domníwal, působcem wšech jeho nehod a protiwenstwí, nad císařem; neboť

syn jeho kníže Viktorin práwě té doby opowídal mu 1468
wálku.[329])

Císař Fridrich nelibě nesl powolání krále Polského na trůn český, a pokaušel se wšelijak zmařiti je. Již na minulém sněmu Normberském bylo mluweno, že králem Českým neměl býti nežli Němec, protože byl kurfirstem říše Německé, a že papež mohl sice ssaditi kacíře s trůnu, ale že neměl usazowati na něm panowníka nowého, to práwo že náleželo jediné císaři s wolí knížat říšských. Byloť arci činiti předewším o prowedení papežowa nálezu a o proměnu slowného ssazení we skutečné. Císař i papež obraceli se proto nejprwé k mocnému wéwodowi Burgundskému, Karlowi Smělému, kterýž po otci swém Filipu (+ 15 června 1467) zdědil byl nejen krajiny rozlehlé a kwetaucí, ale i bohatstwí bezpříkladné, a wynikal duchem středowěké chevalerie. Mělť on, wyprawě se proti Turkům, obořiti se jako mimochodem na Čechy a poslaužiti swau mocí ku pokoření a wyhlazení kacířůw neméně nežli newěřících. Počalo se wyjednáwati o tom mezi dwory Rakauským a Burgundským prostředkowáním knížat Ba-

329) Akta o jednání tomto, pokud nám známa byla, z MS. Sternb. dali sme tisknauti w Archivu českém IV, 150—160. Zápisy na příměří newydány ještě ani prwní ani poslední; onen wšak uwodí J. G. Klose, daný 19 Nov., w německém překladu (MS.); tento, daný 25 Januar. 1468, stojí w MS. Sternb. p. 253—257; mimo to nachází se w archivu hrabat Černínůw w Jindřichowě Hradci zápis daný 14 Januar. 1468 na příměří, ježto mělo trwati jen do sw. Valentina (14 Febr.); wiz Arch. český IV, 160—3. Rozdílu toho neumíme wyswětliti; neboť mlčí se o něm i w zápisu Šternberkowě daném w Jindř. Hradci 4 Febr. 1468 (A. Č. IV, 164) i we Starých letopisech p. 186, u Dlugoše p. 414 a Eschenloera p. 107—8. Dle latinského autografu Eschenloerowa poslowé Polští z Prahy wrátili se teprw 3 Febr. do Wratislawi se zápisem na příměří prodlaužené (ib. fol. 410).

1468 worských, a žádáno již tehdáž zasnaubení syna císařowa s dcerau wéwodowau, které w pozdějších létech i stalo se skutečně; a zdá se, že odwrácení se knížete Ludwíka od krále Jiřího bylo s tím we spojení. Karel žádal předewším, aby přijat byl za krále Římského a za nástupce císařowa. Jednání wšak to celé zůstáwá pokryto tmau, a jisté jest jediné to, že nedowedlo k cíli. Protož když i na sjezdu Wratislawském ještě dály se pokusy, aby král Kazimír do Čech byl uweden, císař napomínal legata Rudolfa, aby s tím přestal a obrátil zřetel swůj raději k některému z knížat Německých. Sjezd Wratislawský byl již sice wolal krále Matiáše ke swé ochraně: ale posel jeho, biskup Tas, neměl moci, podáwati mu koruny české; král ten byl z nízka wynikl náhle do wýše, a přísná jeho pánowitost newábila hrdých šlechticůw českých, stawiti se samoděk pod rozkazy jeho. Proto legat Rudolf, zpozorowaw u markrabě Fridricha Braniborského mysl králi Jiřímu dosti nepřízniwau, a maje od papeže i od císaře moc a swolení, starati se o obsazení trůnu českého, umí-
18Feb.nil wolati k němu téhož markrabě a 13 února wyprawil plnomocníky swé do Berlína, Pótu z Ilburka, jejž byl učinil zpráwcem Lužickým, a jednoho kanowníka Wratislawského. Fridrich neodwracowal se owšem, ale kladl rozličné wýminky, a žádal předewším poraditi se o to s bratrem swým markrabím Albrechtem. Tento pak ačkoli také neodpíral naprosto, wyznal wšak, že netušil náwrhu dobře. Jisté bylo, prawil, že Jiří bude se brániti; i jako někdy císař Fridrich I, od papeže ssazen byw, oseděl předce na trůnu, a Eugen IV sám, byw také ssazen, umřel wždy co papež, mohloby to samé i nyní se opětowati; aspoň wítězstwí nad husity nebylo jisté. „Ani císař, ani král Polský, ani Bawoři ani Sasowé nechtěli propůjčiti se k tomu, co nyní od Wás se žádá. Otec náš dal

se popuditi proti Čechům, a když přišlo k boji, opuštěn 1468 byl ode wšech, kteří mu byli slibowali pomoc; tak i nyní Bawoři rádiby Wás nastrčili a zapletli do nesnází, aby Jiří ne na ně, ale na nás se obořil. A třebasby se Wám i podařilo uznánu a přijatu býti za krále českého: wšak wíme, že koruna česká nedědí, že páni chtějí míti swobodné wolení a potomci Waši museliby teprw do králowstwí se wkaupiti, i zawázati se husitům k hájení kompaktat, jako někdy císař Sigmund a králowé Albrecht i Ladislaw, k čemuž zase papež neswolilby nikdy." Z těch i z jiných příčin, kteréž my tuto pomíjíme mlčením,[330]) neradil Albrecht bratrowi zasazowati se o králowstwí české: a nastalé mezitím odjinud proměny spůsobily, že náwrh opuštěn cele i upadl brzy w zapomenutí.

Připomenuli sme již, že kruté z Říma na kacíře české doléhaní mělo následky, kterýchžto nepředwídáno. Mezi nimi neposlední co do důležitosti bylo ustrojení se uprostřed nejwětších bauří nowé a památné jednoty církewní — na důkaz, že newšecky bauře býwají owšem neplodné, a že slaužíwají tytýž co krise w duchowním žiwotě člowěčenstwa, z jichžto lůna rodíwají se pak útwary nowé. We předešlé knize, líčiwše rozmanité sekty české w XV století, podali sme zpráwy také o půwodu a wzniku *jednoty bratří českých*. Wyložili sme, jak liché bylo po-

330) Podal o té wěci J. G. Droysen obšírné pojednání w Berichte der kön. sächs. Gesellschaft der Wissenschaften, Sitzung am 12 Dec. 1857, spolu s doklady, a kratší zpráwy we swé Geschichte der preussischen Politik, II, 343—349. Co markrabě Albrecht nadsazeně mluwil o potřebě wkupowání se do Čech, objasníme na jiném místě důkladněji. Mohloť ono jen na jediného pana Oldřicha z Rosenberka a snad ještě na někoho z jeho přátel měřeno býti, nikoli na národ wůbec, ani na wětšinu pánůw českých Zdali pak ku př. wolený r. 1440 kníže Albrecht Baworský podplatil byl dříwe wolitele swé?

1468 stawení M. Jana Rokycany, co hlawy duchowenstwa podobojího, an uznáwaje papeže co hlawu wšeobecné církwe křesťanské, nebyl od něho uznáwán zase. Welebilť on arci papeže i církew wíce podlé idey, jakowí býti měli; a protož dowoloval sobě tím častěji stesky a žaloby na ně, jakowí byli we skutečnosti. I nacházeli se w Čechách hned od počátku lidé, kteřížto nechtějíce obwykati rozdílu takowému, odříkali se wšeho ku papeži a k církwi zřetele i poslušenstwí: ale nejmocnější a nejsetrwalejší mezi nimi, sekta Táborská, byli od pana Jiřího z Poděbrad násilím potlačeni. Když potom i kališníci sami, ačkoli prostředkem kompaktat měli w míru býti s církwí, z Říma čím dále tím krutěji pronásledowáni jsau, netoliko slowem, ale i mečem, rostl i s druhé strany počet těch, kteří w ohawnost ji berauce, usilowali o přetrhnutí nawždy každého s ní swazku a účastenstwí. Počátky, ježto r. 1457 k tomu cíli staly se, dowedly o deset let později dílo ku konci. Král Jiří sice a přední páni podobojí zakročowali dosti přísně proti spolku powstáwajícímu: osada jejich Kunwaldská rozplašena, zapowídány jim wšecky schůzky, tak že s nimi po lesích se ukrýwati musili, a již r. 1463 řeč jest o čtyrech bratřích, které pan Zdeněk Kostka na panstwí swém Richemburském umučiti dal. Počet jejich nicméně množil se, nejwíce w obecném lidu, mezi rolníky a řemeslníky, ač i někteří zemané a kněží lnuli k nim; nebezpečí samo dodáwalo i odwahy i opatrnosti. Hned od počátku, wedením bratra Řehoře, oblibowali nejwíce učení Petra Chelčického a snažili se welice, odwrátiti od sebe podezření, žeby chtěli býti následowníci Táborůw, lidí klopotných, od kterýchž prý cesta prawdy porauhána byla, ježto zamysliwše se w zákon, zjewně jej přestupowali. Jeden z prwních dekretůw jejich, tak řečené „swolení na horách Rychnowských“ r. 1464, wytknulo nowé jednotě za aučel

„ustanowení se we sprawedlnosti, kteráž z boha jest, 1468
wedení žiwota ctnostného, pokorného, tichého, zdrželiwého, trpěliwého a čistého, ostříhaní se we wíře Kristowě, přebýwaní spolu w duchu lásky a w posluhowání sobě wespolek," tak aby prý skrze ty wěci poznáwali, že w prawdě wíru měli a lásku neomylnau, a tak i naději jistau odloženau w nebi.“ Pozoru hodné bylo zwláště ustanowení následující: „We wšech wěcech slušných, hodných, poctiwých máme se zachowati a ostříhati, kde jsme kteří pod kterau mocí powýšenau, jichž máme poslauchati a pokorně poddáni býti w daněch a robotách, i za ně se pánu bohu modliti. Též i w obcech mezi sausedy w jednotě se s nimi zachowati w poslušenstwí a we swornosti we wšech wěcech pohodlných k obecnému dobrému. Také bratří a sestry, kteří řemesla dělají neb selské dílo, ať na mzdě slauží, aby měli z čeho sobě potřeby činiti. Swobodní a hospodáři ať sami swými statky wládnau, a zwědauce křesťana u wíře jednomyslného, an trpí nauzi, ať mu z milosti udělí statku ku potřebě hodné; a tak wšickni, jedni druhých břemena nesauce, ať hledí plniti zákon Kristůw.“ Nic nebylo w dekretu tom, k čemužby netolika Rokycana, ale i papež sám swoliti neměli: směřowalť zajisté pauze ku praxi křesťanské, zapáchaje poněkud duchem socialistickým křesťanůw prwowěkých. Ale co nejwíce uwodilo nowé bratry w nenáwist, bylo domnění jejich, že swátosti církewní přisluhowané od kněží žiwota nešlechetného tratily moc swau spasitelnau, a že proto hledali jediné těch kněží, kteří dle saudu jejich wedauce žiwot pobožný, byli w milosti u boha. Ze psaní jejich daného 29 čerwence 1468 dowídáme se, že „již od několika let zápowědi weliké byly w tomto králowstwí, netoliko w městech, ale i we wsech, i tu ježto kněží nemají, aby se nikdež nescházeli we mnoze ani w mále, a kdežby se sešli, aby

1468 je zjímali, trápili a wězili. Ale scházení ke zlému swobodu mělo we mnoze i w mále bez překážky. A kdeby dwa nebo tři mluwili o dobrém, hned dějí, že jsau pikharti; neb pikharty po tom nejlépe znají, že s nimi nehřeší, a že nemají obyčeje jako oni přisahati, láti, oplzle mluwiti a lháti, a že nechtí se mstíti ani cizího bráti.“ Po mnohém přemýšlení a skaumání bratří, prohlédawše i wšeliké končiny swěta, zdaliby kde našli církewní zřízení dle srdce i ducha swého, a trwawše prý dlauho na modlitbách a postech, aby zwěděli, bylali k tomu wůle boží, umínili konečně odtrhnauti se od moci auřadu papežowa i od jeho kněžstwa a spůsobiti mezi sebau „řád podlé zřízení prwní církwe.“ We wálkách roku 1467, dne nám neznámého, swolali se přední audowé z Čech i z Morawy, w počtu asi 70 osob, do wsi Lhotky nedaleko Rychnowa, k hospodáři jménem Duchkowi, kterýž ani newěděl, co u něho díti se mělo. Po modlitbách mnohých, wedením kněze Michala faráře Žamberského, wywoleno 9 mužůw ze spolka, kteří jmíni byli za nejdůstojnější, a shotoweno 12 losůw, 9 prázdných a 3 slowem „jest“ poznamenané; mládeneček Prokop jménem, newědaucí oč se jednalo, wytahowal lístky a rozdáwal je těm dewíti, z nichžto na tři, Matěje z Kunwaldu, Tůmu z Přelauče a Eliáše mlynáře ze Chřeňkowa, padlo wolení skrze ono „jest“. Ti potom představeni jednomu knězi Římského swěcení a druhému Waldenskému, kterýž mezi swými byl nejstarší, aby „skrze wzkládaní rukau podlé řádu prwní církwe a zprávy apoštolské“ potwrzeni byli od nich; „i stalo se potwrzení wšem třem s modlitbami, také i jednomu z nich, aby prwní místo držel w auřadu kněžstwí.“ Nepochybowáno, že to wše stalo se z wůle boží, a nalezáno i w tom pojištění zwláštní, že bratr Řehoř, prwní půwodce jednoty, když (r. 1461) poprwé mu-

čen byl pro počínaní swé, leže w otrapách a mdlobách 1468
měl prý widění, a spatřil co biskupa práwě toho muže, který důstojenstwím takowým nyní obdařen byl. Widěti z toho, že jednání celé, ač plné pobožného nadšení, nebylo prosto wší zádumčiwosti. Nebudeme wykládati dále, jakowé ústrojí wnitřní dala sobě nowá církewní jednota, neb nám zde jen o poměr její k tehdejším we wlasti dějinám činiti jest. Mistr Rokycana, který potud audům jejím byl dle možnosti showíwal, stal se nyní zjewným nepřítelem, káraje nahlas wšetečnost lidí neumělých, kteří z laikůw dělali prý sobě sami kněží a biskupy a upadali také w jiné bludy trestu hodné. Také král Jiří spatřowal w nich kacíře, které přísahau swau zawázán byl wyhladiti ze země; a bylli prwé přísným na ně, zdwojil nyní přísnost swau. Nadarmo hleděli přímluwami swými zmírniti newoli jeho pan Burian Trčka i Soběslaw Mrzák z Miletínka, kteříž ač nebyli z počtu jejich, dáwali předce o smýšlení a chowání jejich swědectwí dobré; darmo snažili se také bratří sami ukrotiti jeho hněw a uprositi, aby jim dopřál pokojného bydla pod sebau. Jediní toliko bratří Towačowští z Cimburka propůjčowali se jim již této doby ochranau a podporau na statcích swých Morawských. W jednom ze psaní, kteráž nowowěrci dáwali ku králi, nacházíme také následující slowa pozoru hodná: „Račte wěděti Waše Milosti, žeť máme úmysl wydati písma zjewná, jistá a stálá, bohem wdechnutá, a zwláště na ten sněm kdyžby mohl býti wší říše křesťanské, že hodné jest odtrhnauti se od poslušenstwí kostela Římského, že papežůw auřad není w moci ducha božího, a jich žehnání i kletba nejsau z moci slowa pána Krista w auřadě apoštolském; a tak že jeho důstojenstwí a powýšení jest ohawnost před bohem a nemá umění klíče k rozeznání zlého a dobrého, též i moci k rozwázaní a swázaní, a tak i jeho poslowé,

1468 kteříž jeho šlepějí následují a w témž duchu chodí jako on.“ Radikalněji a směleji nemohl wyslowen býti odpor nowé církwe proti církwi Římské, a bratří domníwali se bezpochyby zawděčiti se králi pomocí takowau proti nejkrutějšímu tehdáž jeho nepříteli a utiskowateli: ale král zamítal ji docela, i přitužil spíše přísnosti, nežliby ji byl mírnil. Dáwaltě důkaz nowý, že jeho naděje o smíření se zase s církwí Římskau neklesala ani w nejtěžších protiwenstwích, s kterými se potkáwal. Nelze udati, co wše přihodilo se: wíme jen, že zjímáni někteří z předních audůw jednoty bratrské, a newyšli wíce z wězení, nežli až po smrti królowě; w měsících dubnu a máji 1468 bylo wření a tření duchůw o wěci této zwláště žiwé; král dal na weřejném sněmu w Benešowě rokowati o prostředcích, kterakby zmáhaní se sekty nowé mohla i měla přítrž činěna býti. Když ale sněmowníci obrátili k té wěci pozor swůj, přišel nenadále rozkaz, aby nechajíce wšeho, chápali se zbraně a pospíchali k hájení wlasti a wíry, postawených náhle w nebezpečí nowém, a krutějším, nežli bylo které od paměti lidské.[331])

331) Akta o těch wěcech nacházejí se dosti hojná w Archiwu jednoty bratrské w Herrnhutě, též wyprawowání we Blahoslawowě historii bratří českých MS. O sněmu w Benešowě mluwí br. Jafeta hlas strážného na l. 141 w MS. Morawského zemského archiwu.

ČLÁNEK OSMÝ.

WRCH BAUŘE: WÁLKA S KRÁLEM UHERSKÝM.

ČÁSTKA PRWNÍ: AŽ DO STÁNÍ U WILEMOWA.

(*Rok 1468—1469 Mart.*)

Wpád český do Rakaus. Umluwy císařowy s Matiášem a sněm Jagerský. Králowé Jiří a Matiáš. Matiášůw odpowědný list a manifest. Přípravy válečné. Odpowěd krále Jiřího. Radost w Římě a nowé přísnosti Pawla II. Legat Rovarella. Spůsob obrany české. Králowé u Lawy proti sobě. Obležení a ztráta Třebíče i oswobození knížete Viktorina. Boj u Turnowa. Wyjednáwaní w Krakowě. Matiáš uwazuje se w zemi Morawskau. Porážka u Telče a Wodňan. Odpadnutí pana Rosenberka i Budějowských. Rok katolický w Olomauci a nepořízení poslůw Polských. Osm strastných neděl. Dobytí Konopiště a nesnáze u nepřátel. Císařowo putowání do Říma, i nowé plány politické. Sněm říšský w Řezně. Wpád uherský do Čech a stání u Wilémowa.

Stalo se konečně, co předwídali byli mnozí, a čemu 1468
král Jiří, ač měl wýstrah dosti, nikdy byl wěřiti nechtěl: král Matiáš Uherský táhl proti němu se wší swau mocí wálečně pod heslem císaře, papeže a katolictwa wůbec. Tak z Rakaus oznamowal otci swému kníže Viktorin, wolaje o pomoc, an co wítěz nájezdný octnul se z nena-

28*

1468 dání w nebezpečí zajetí. Obratem tím dowršila se míra protiwenstwí a utrpení českých, když Řím, sebraw konečně w jeden celek wšecky síly swé, postawil je do pole k wyhlazení neomylnému národu kacířského. Wyložíme co nejkratčeji, kterak to wše ustrojilo se.

Již od několika let, a zwláště od té doby, co w Čechách utwořila se jednota panská neblahé paměti, pozorowati bylo při králi Jiřím neobyčejnau rozčilenost proti císaři. Jakkoli hojný byl počet nepřátel, s kterými měl činiti, nestěžowal si wšak a nehněwal se na nižádného tak, jako na něho; jemu přičítal hlawní winu wšech neřestí, které ho potkáwaly. Příčin této zwláštnosti, bylyli sprawedliwé, wyložiti a posauditi nelze, ana historie dworu císařowa w těchto létech nad míru jest chuda i temna; newíme ani prawdali jest, žeby císař byl popauzel krále požadowáním od něho králowstwí, jakožto kacířstwím propadeného. Není wšak pochyby, že náružiwosti, jednau obapolně zbuzené, podněcowány potom na obau stranách z nenáwisti osobní ještě wíce, u císaře od Zdeňka ze Šternberka, u krále od Řehoře z Heimburka; a jisté jest, že Jiří, jináče dosti trpěliwý, nežádal nikde tak snažně wymstíti se, jako na císaři. Protož jak mile nabyl oddechu příměřím s ligau katolickau uzawřeným, kázal synowi swému Viktorinowi odpowěditi jemu a saužiti ho mocí brannau. W listech
8 Jan. odpowědných dne 29 prosince 1467 a 8 ledna 1468[332]) wytýkal kníže císaři newděčnost, ježto za hojná dobrodiní,

332) Datum obau listin čte se (u Eschenloera, II, 110—113, Lünig cod. germ. dipl. I, 458—9, Müllers Reichstags-Theatrum, II, 313—316 a jinde) zu „Nawserlitz“ neb „Newserlitz“, u Gemeinera, (III, 435) „Neusterlitz“: ale osady takowého jména nebylo a není ani w Čechách, ani w Morawě, ani w Rakausích, a má se bezpochyby čísti „zu Hausterlitz“, nyní Hosterlitz, w Hostiradicích, městečku dosti známém w Morawě, kdežto kníže Vikto-

která požíwal byl od krále českého, nejen odpíral mu 1468 slíbené odplaty, ale i neobmýšlel prý nežli hanbu a protiwenstwí jeho; také že mocí utiskowal wěrného králowa radu, Jiřího ze Steinu, chtěje připrawiti jej o jeho jmění a práwa. Ohlašowal přitom, že měřil ne proti císaři, ale proti knížeti Rakauskému, a protož kdokoli nebyl poddaným Rakauským, že měl požiti pokoje od něho. Přidán byl Viktorinowi k wedení wojska zkušený wálečník Wáclaw Wlček, a k němu připojili se w Morawě páni Wolfgang Krajíř na Landšteině a pan Hynek Židlochowský z Waldšteina, w Rakausích Jiří ze Steinu, Wilém z Pucheimu, Štěpán Eicinger a jiní. Císař poručil hájení země Oldřichowi z Grafeneku, kterémuž podřízeni nejen páni zemští a města, ale i křižáci, co jich bylo w okolí proti Čechům sebraných. O wálce wšak té zachowaly se tak chudé a zmatečné zpráwy, že téměř nic určitého a jistého udati nelze.[333]) Jen o tom snáší se wšecka podání, že země Rakauská trpěla welice a moc císařowa nepostačowala k obraně.

rin, dle listin, zdržowal se byl již také w oktobru 1467, ano náleželo jeho swakowi, panu Jindřichowi z Lipého.

333) Domácích zpráw rakauských o wálce té není: neb co pozůstawili Jak. Unrest (in S. F. Hahn Collect. Mon. I, 553—4) a Jiří z Aichstatu (in Bern. Linck Annal. Claravall. II, 226), nezasluhuje toho jména. Co zahraniční swědkowé podáwají, Dlugoš (p. 425—6), Eschenloer (II, 107—8 a 113—14) a Staří letopisowé čeští (p. 186), nesauhlasí a nedá se dobře spojiti. Dlugoš klade hlawní wálčení do panenského kláštera Pulgarn u Steiereku, Eschenloer a letopisci do Štokrawy. Snad předešlo ono a následowalo toto: ale ani to neuklizuje zmatkůw a pochybností. Nám dostalo se několikero psaní z té doby, zwláště od Znojemských ke Grafenekerowi 4 Jan. 1468 a od Zdeňka ze Šternberka k rozličným ode dnůw 4, 29 a 31 Mart., ale běh wěcí nenabýwá jimi swětla dostatečného, ačkoli dotwrzují wíce podání Eschenloerowa nežli Dlugošowa.

1468 Císař Fridrich a král Matiáš, ačkoli od r. 1463 nazýwali se sobě otcem a synem, nebyli wšak w dobré wůli wespolek, aniž pak, dle powah jejich osobních, mohlo přátelstwí dlauho státi mezi nimi. Tenkráte ale, když císaře zmýlila byla naděje o pojištění sobě pomoci a ochrany z Němec, a proti wítězné moci kacířské nebylo jiného útočiště nežli ku králi Uherskému, on upozadiw wšecky rozmysly, podáwal „milému synowi swému,“ cokoli jej wnaditi mohlo k uchopení se zbraně proti druhému jeho „otci.“ Nezachowaly se sice ani list úmluwný, ani podrobné zpráwy o zawedeném mezi panowníky wyjednáwaní, pokud Matiáš ještě w Sedmihradsku zdržowal se; cokoli o nich wíme, beřeme jen z pozdějších ode stran na ně se odwoláwaní: tato ale dáwají swědectwí o slibech a záwazcích druhu nejwyššího. Matiáš po smrti prwní manželky swé české byl se podwolil, neženiti se opět nežli s wědomím a wolí císařowau: z toho slibu nyní propuštěn jest, a císař sám připojil se k námluwám o newěstu pro něho. Uzawřeno požádati Polského krále o starší jeho dceru Hedwiku pro Matiáše, a o druhau Sofii pro Maximiliana syna císařowa pospolu; mistrowským tahem tím slibowáno si získati spolu allianci Polskau proti kacířům a pojistiti tudíž wítězstwí neomylné. Jaké uzawření se stalo co do trůnu českého, nedá se určiti; nezdá se, žeby jej císař byl Matiášowi buďto podáwal, buď pojišťowal; za to ale náhradau dána mu čáka ještě skwělejší, na králowstwí Římské, ku kterémuž císař slibowal dopomoci jemu. Rozumí se, že mimo to podáwána také pomoc peněžná i branná k wedení boje. Jak hojné a jak wítané šly wedlé toho z Říma pobídky k témuž cíli, wyložili sme již: král Matiáš byl posléze po bratru Gabrielowi Rongonim z Verony oswědčil sjezdu Wratislawskému swau k tomu dobrau wůli. Tím méně rozmýšlel se, když konečně i Tas biskup Olomucký, jménem ka-

tolické ligy české, přednesl jemu prosbu podobnau. Newolalť ho sice ani tento ještě na trůn český upřímo, ano wolání takowé byloby se stalo urážkau pro krále Polského: ale wida Matiáš, jakowé wýhody podáwány jemu odewšad při díle, ku kterému již prwé měl chuti dosti, newáhal ustanowiti se. Ukončiw tedy rychle Walaské i Sedmihradské spletky swé, smířil se i se zpronewěřilým hrabětem Emerichem Zápolským, k nemalé chwále swé mírnosti, aby u welikém předsewzetí neměl překážky; i ještě před náwratem swým do Uher rozpisowal o to sněm walný do Jagru. Tu ale potkal se, na počátku měsíce března, s odporem znamenitějším, nežli se ho tuším byl nadál. Stawowé Uherští neschwalowali wálky nowé a daleké, pokud wlast jejich stála w nebezpečí od Turkůw, a jakkoli snažně přimlauwali se netoliko arcibiskup Ostřihomský Jan Vitéz, ale i král sám k boji proti kacířům, neswoleno k němu obecné weřejnosti zemské, tak že Matiáš wálku již uzawřenau potom jen wlastními dwořany a žoldnéři swými wésti musel. K uchlácholení rozpakůw obecných přiwedeni na sněm od Mikuláše Ujlakiho, tenkráte Mačewského bána, poslowé od sultana Mohammeda II, prawí nebo nastrojení, nesaucí dary a podáwající se nejen ku příměří, ale i ku pomoci prý proti Čechům. Moc duchowní, horliwawší potud wždy proti stání s newěřícími, zamlčela se nyní w naději, že i knížata i křižáci, nemajíce boje s Turky, budau moci u hojnějším počtu proti kacířům obráceni býti. Matiáš wyprawil tudíž do Turek, k uzawření tříletého příměří, starého wálečníka Jiskru. Sám pak počaw bez odkladu zbrojiti, táhl nejprw k Budínu, potom přes Ostřihom k Trnawě, kamž stihl již dne 26 března.[334]) 26 Mrt.

334) O sněmu Jagerském mluwí široce Bonfini dec. IV, lib. I, p. 429—33, a hr. Teleki dokázal z listin, že král

1468 Král Jiří nepřestal, pokud žiw byl, považowati Matiáše za swého takořka schowance na uherském trůnu. Widěl w něm wždy jen mladíka ducha jarobujného a plného šprymůw, jakowéhož byl jej poznal a zamilowal poprwé w Praze w rodině swé. Jakkoli často býwal od něho urážen a klamán, připisowal to wždy raději jeho jakési dětinské bujnosti a prostopášnosti, nežli zlé wůli. Jeho přetwařowáním a lichocením dáwal se pokaždé ukonejšiti zase, a jewil naproti němu podobnau křehkost, jako někdy ušlechtilý Otakar II proti Filipowi Korutanskému, zrádnému sestřenci swému. Nyní také psal mu byl ještě 9 února, kterak se prý náramně ulekl, když dostal zpráwu o jeho poranění w bitwě Walaské, i jak se potom jeho starost obrátila w radost, když dowěděl se, že rána ta byla neškodna, i zdobila wíce, co známka wítězná, muže bojowného, nežliby obtěžowala. Wyprawil prý byl k němu hned kancléře swého Prokopa z Rabšteina se blahopřáním, ten ale onemocněw na cestě že ležeti zůstal; pročež přiložil nyní ku psaní wšeliké zpráwy, aby oznámil, jak nešlechetné wěci zamýšleny a počínány od některých proti němu, naděje se že toho Matiášowi líto bude; i prosil boha, aby dal jemu brzy uzdrawení celé. Asi o

Matiáš byl w Jagru 7 Mart., w Budíně pak již 17 Mart. (Teleki IV, 14 a XI, 315). O poselstwí Tureckém řeč jest nejen u Bonfiniho l. c. a Dlugoše (p. 421), ale také we Gemeiner regensburg. Chronik, III, 437. A wšak slowa Jana Pannonia we psaní 10 Apr. 1468 (ap. Katona, XV, 299): Mira profecto res fuit, quod cum Turco induciis nondum firmatis D. Rex implicuit se rei tantae — dokazují, že Jiskra měl teprw jednati o příměří, a wálka ku konci r. 1468 od Turkůw obnowená, že se zjednání to nepodařilo. Mikuláš Ujlaki byl od r. 1464, kdežto král Jiří poslal mu dceru jeho do Uher nazpět, auhlawním jeho nepřítelem, a protož možná, že napomáhal klamu proti němu.

měsíc dříwe dali byli k Matiášowi psaní také synowé 1468
králowi: Viktorin před swým wtrhnutím do Rakaus podáwal mu až do tisíci jezdcůw na žold ku pokoření prý odbojných jeho poddaných; Jindřich oswědčowal se, že podáwané od něho dáwno dary laskawé, zejména oře dwa k boji wystrojené, nyní přijmauti hotow byl a prosil o ně.[335])

Na místě odpowědi na laskawé ty ohlasy přišel knížeti Viktorinowi do táboru we Štokrawě w Rakausích list
zawřený od Matiáše, daný w Trnawě dne 31 března, 31 Mrt.
w tato asi slowa: „Znamenáme, že rady pokoje wám se oškliwí, a že we swornosti se sausedy žiwi býti nemůžete: ježto zwláštní jakausi pilností raději nepřátely sobě dělati nežli přátely míti se snažíte. Myslili sme, že wázati se budete smlauwami a zdrawým rozumem dbáti wíce o uklizení domácích bauří, nežli o powzbuzowání zahraničných: ale widíme patrně, že od úmyslůw takowých welice wzdalujete se. Poněwadž berauce sobě za příklad obyčej rodičůw a některých staupencůw swých, o nic tak pilně nepečujete, nežli abyste, hromadíce wálku na wálku, roznášeli zážehy k sausedům pokojným a zňaté podněcowali wíce. Widěli sme list, kterýmž nejjasnějšímu otci našemu císaři Římskému, a pánům Rakauským i Štyrským, přátelům a spojencům našim, opowěděli ste wálku a hrozíte zuřením nemilostiwým: kdežto wšak nemohli ste newěděti, wy ani pan otec wáš, že my starší měli sme s císařem umluwy, kterýmiž jemu ku pomoci zawázáni jsme, nežli byly ty, které posléze s wámi uzawřeli sme. I již tím zrušili ste smlauwu, že bez potazu s námi, nedokázawše nijaké prawé k wálce příčiny, ze přátel našich nepřátely sobě činíte a násilnau jdete zbraní proti nim.

335) Psaní ta z MS. Sternb. p. 647, 613 a 642 podali sme někdy hr. Telekimu, jenž dal je tisknauti w díle swém, XI, 306, 289 a 298.

1468 Pročež ačkoli již dříwe mnohonásobnými od wás škodami a křiwdami drážděni bywše, z lásky ku pokoji snášeli sme je: wšak nyní požádáni a téměř donuceni jsauce záwazky, kteréž máme s přátely bezpráwně utiskowanými, a popuzeni také starým i nowým od wás smluw rušením, když newidíme rukojemstwí pokoje ani we práwích ani we mrawech wašich, ale jen we zbrani samojediné: oznamujeme wám, že dle powinnosti swé poddaným wěrným císaře Římského, zwláště w zemi Rakauské, přispěti chceme radau a pomocí proti wám a hájiti jich dle potřeby, škod také swých, nám a našim od wás tolikrát nešlechetně činěných postihowati wálkau sprawedliwau; wzýwajíce k tomu o pomoc nejwyššího pána zástupůw, kterýž pomocník a utěšitel jest wšech utištěných a w každé při stojí po straně lepší a sprawedliwější. Ačkoli opowědi takowéto nebyloby ani potřebí, když wy prwní učiniwše útok na přátely naše, stali ste se sami nám nepřátely. Oswědčujeme nad to, že katolíky oněch krajin, jakož na katolického krále sluší a jakož ze zwláštního poručení stolice apoštolské zawázáni jsme, před nešlechetnými útisky wašimi pobožně dle možnosti hájiti budeme.“[336])

8 Apr. Následowalo na to z Prešpurka dne 8 dubna oswědčení ještě památnější: neb kancléř Matiášůw, oswícený Janus Pannonius, uměl arci wnukati pánowi swému *slowa* ušlechtilá. „Pozorujíce,“ tak prawil král ten, „že lid prawowěrný we králowstwí českém a jeho příslušenstwích přetěžké od domácích kacířůw zádawy trpí, a blud nešlechetný proti bohu a církwi jeho den co den wíce se zmáhá; woláni jsauce od těchže katolíkůw co nejsnaž-

336) Odpowědný tento list, od nás zde poukrácený, znám byl dosawad jen co formule bez datum: my našli w archiwu Třeboňském auplný opis jeho sauwěký w jazyku českém s datum: w Trnawě dne posledního března.

něji, jak prwé často, tak posléze i skrze důstojného w bohu 1468
otce Tasa biskupa Olomuckého, majícího dostatečné od jiných plnomocenstwí; doháněni také od otce nejswětějšího, jehož we wšem poslušnu býti knížatům křesťanským sluší, a od welebného jeho legata opět i opět prošeni: rozhodli sme se konečně, bez ohledu na přemnohé a weliké w té wěci nesnáze, když nikdo posawad neodwážil se na břímě díla takowého, těžké sice ale slibující nejwyšší na nebi zásluhu a sláwu na zemi; pokládajíce wálku tu za neméně pobožnau, nežli kterau již tak dlauho s nejkrutějším wšech wěřících nepřítelem Turkem wedeme; důwěřujíce také wším práwem, že Swrchowaný pomocen nám bude we ctné při této, ana wíce jeho jest, nežli naše; jelikož new ábilo nás k tomu ani bažení po jakékoli cti, ani swětský prospěch nižádný, ale slitowání nad utiskowanými bezpráwně, úcta ke stolici apoštolské, i horlení we wíře prawé; aniž očekáwáme jiné wětší mzdy saukromé na tomto swětě, nežli rodící se z wálek obyčejně pokoj, a milau wděčnost od těch, ku kterým dobrodiní naše wztahowati se má. Pročež wzýwajíce jméno to, kterému k wůli nejwíce wěci té se chápáme, s jistým potazem a rozwážnau našich radau ohlašujeme, že přijímáme na se obranu dotčeného lidu katolického proti kacířům, a slibujeme slowem naším králowským, že wšech těch, kteréhokoli jsau stawu, ježto s církwí Římskau jak obřady nábožnými tak i skutkem poslušenstwí se snášejí, neopustíme dle možnosti swé, ale je hájiti budeme wšemi spůsoby a prostředky nám možnými, a to tím wíce, čím méně nám w tom neodolatelné we králowstwí našem uherském překážky waditi, a čím ochotněji i hojněji jiní pomáhati budau."[337])

337) Wšecky uherské listiny doby této, pošlé z péra Jana Pannonia i po slohu swém snadno znalé, zachowaly se

1468 Přijal tedy Matiáš auřad i titul jen ochránce katolíkůw w koruně české, nikoli panowníka; prawilo se, že to činil pro ušetření krále Polského, jenž osobowal sobě práwo k té koruně: ale jest se domýšleti, že i páni čeští, ačkoli žádostiwi byli ochrany jeho, nechwátali proto wzíti ho sobě za pána. Biskup Tas Olomucký, co posel od ligy, a Zdeněk ze Šternberka, co náčelník její, přišedší do
31Mrt. Trnawy 31 března, ručili mu za wěrnost celého spolku a za setrwání w boji s nepřítelem obecným. Ostatně nelze zapříti, že Matiáš, čím kwapnější byl w úmyslu wálky, tím rozmyslnějším a opatrnějším dělal se w její úprawě a wedení: jakož wůbec rozum jeho mnohem byl wýtečnější, nežli srdce. Neklamal se sám přílišnau nadějí zdaru; weliká husitůw někdy wítězstwí kalila mu wyhlídku na sláwu, a chowal wětší ke statečnosti české wážnost, nežli na sobě znáti dáwal: proto ale tím snažněji shledáwal a připrawowal wše, co wésti mohlo k wítězstwí. Počet wojska, kteréž wedl do pole, nebyl sám w sobě walný; biskup Tas a pan Zdeněk cenili je sami jen na 16,000 lidí branných, mezi nimiž asi 11,000 jízdy; wozůw měl prý do dwau tisíc, děl welikých a těžkých as 50, kromě množstwí haufnic, tarasnic, srubnic a jiné střelby menší. Ale wojsko to bylo co nejwýborněji ozbrojené i wycwičené, bylo jádro moci jeho branné; záleželo s weliké částky z žoldnéřůw českých i polských; bylo w něm také asi tisíc Srbůw neboli Ráců jízdných, s knížetem jejich Wukem Brankowičem, kteří činili zwláštní hrůzu té

we sbírce dosti wzácné, nadepsané Epistolae Mathiae Corvini regis Hungariae, edid. Steph. Vida, Cassoviae 1744, partes IV in 8 min. Sbírka ta podobá se poněkud sbírce české od nás za MS. Sternb. často připomínané. Katona pojal ji do díla swého také auplnau. Manifest ode dne 8 Apr. stojí tam part. III, num. 45 pag. 88, ap. Katona XV, p. 294.

wálky; neb na malých ale rychlých koních poletujíce bez 1468
brnění, s dřewěnými štíty, s luky a s kopími, nejímali nepřátel, ale uřezáwali jim hlawy, ježto dostáwali na místě žoldu po zlatém za každau. Znalý we wěcech wálečných Zdeněk ze Šternberka, když spatřil celau wálečnau tu auprawu, zaplésal w duši a mluwil na hlas, že potáhne s ní již upřímo do Prahy; psal také synům swým, kdyby wojska toho sám byl newiděl, žeby jiným byl neuwěřil o wýtečnosti jeho. Matiáš, jakož sám nepocházel ze staré šlechty, tak i při dosazowání na přední místa církewní, politická i wojenská nehleděl na urozenost ani na národnost, ale na spůsobilost a hodnost osobní. Proto čelní lidé jak w jeho radě, tak i we wojsku býwali s wětšího dílu lidé nowí, a mezi nimi nemálo cizorodých, ale téměř naskrze muži statní a rázní. Také w počínající této wálce, ač přítomni byli přední říše jeho důstojníci duchowní i swětští, wěci wálečné wšak řídili a wedli nejwíce dwa někdejší hejtmané českých rot bratrských, Blažej Podmanický, rodilý Slowák, zwaný obecně Baláš Maďar, a František z Háje, rytíř český, wychowaný za mládi na dwoře císařowě; také wyznamenal se tu ponejprw srbský Knez Pawel, muž obrowské síly, proslulý později co wůdce pode jménem Kiniži. Nicméně Matiáš, ačkoli sám také, dodáwaje lidem swým dobré mysli, prawíwal, že za 4 neb 6 nedělí hodlal wztýčiti korauhwe swé na hradě Pražském, netajil se těžkostí swého předsewzetí, a neobmeškáwal ničeho, co mohlo poslaužiti ke zdaru. Pobízel zwláště císaře, papeže a ligu katolickau k wětší než potud přičinliwosti. Papeži předewším dal představowati od prokuratora swého, kterak nyní wše wiselo hlawně od pomoci a podpory z Říma; neboť císař že byl chladný, král Polský chudý, knížata Němečtí zaháliwé bujnosti oddaní; přičiníli se papež jak náleží, že dobude nyní sláwy,

1468 po které předkowé jeho darmo taužili od padesáti let; neb kacířstwí české že buďto nyní wypleno bude, aneb dílo takowé že nepodaří se nikdy. Nedostaneli se wšak králi náležitých subsidií, pak žádal, aby mu wolno bylo aspoň uzawříti s kacíři pokoj. Ligu katolickau napomínal, aby bez prodlení wypowěděla Jiřímu příměří a spojila branné síly swé s wojskem jeho; legatowi pak Rudolfowi, nyní spolu biskupu Wratislawskému, dáwal napřed náwěští, aby nedělal sobě rozmyslůw, uslyšíli, že jednati se bude i o pokoj s kacíři; nebo počínaní jeho, jakékoli zdáti se bude, že nebude míti za aučel nežli čest a prospěch stolice apoštolské. Potom wyprawiw dne
12Apr. 12 dubna biskupa Olomuckého do Krakowa k uzawření
13Apr. smluw důležitých s králem Polským, nazejtří, 13 dubna, z Prešpurka dal se sám w pochod do wálky osudné, we průwodu předních důstojníkůw a přátel swých, i Zdeňka ze Šternberka také, co náčelníka ligy.[338])

338) O dějinách českých roku 1468 sebrali sme, kromě dotčených uherských a jiných listin již tištěných, wýše sta neznámých posud akt a psaní latinských, německých a českých, ze pramenůw rozličných, jichžto podrobný wýčet nezdálby se zde býti na místě. Z nich, we spojení s wyprawowáním Eschenloerowým a Dlugošowým, wybíráme hlawně líčení swé, kladauce napotom doklady jen kde toho zwláštní bude potřebí. O počtu wojska Matiášowa máme swědectwí saučasných a wěrohodných několikero: nejdůležitější jsau Šternberkowa dwě psaní, jedno dané w Mistelbachu w Rakausích 15 Apr., druhé w Jihlawě 16 Apr., w nichž obau prawí také o sobě, že wyjel s králem z Prešpurka we středu dne 13 Apr. O Tasowi biskupu Olomuckém prawí Dlugoš (p. 421), že přijel do Krakowa „die Martis, octava mensis Aprilis“: ale tehdáž 8 Apr. připadal w pátek, a Tas psal 9 Apr. ještě z Prešpurka legatowi Rudolfowi, chystaje se na cestu: his nunc sit V. P. consolata: ex Polonia, ut spero, non minora scribam.

Byl wšak Matiáš již dříwe, a sice z Trnawy ku konci 1468 měsíce března, wyprawil do Rakaus as tři tisíce jízdných a dwa tisíce pěších, ježto stihše tam před listem odpowědným, a připojiwše se ku pánům ležewším u Göllersdorfu polem i k Janowi ze Šternberka, jejž otec jeho pan Zdeněk již dříwe také tam byl poslal, rozmnožili najednau síly Rakauské tak znamenitě, že Čechowé jim již odolati nemohli. Kníže Viktorin wida takowau moc u nepřátel, potud slabých, aniž wěda odkud se jim wzala, wolal hned otce o pomoc; brzy wšak poučil jej list ode 31 března o welikosti nebezpečí, jemu nastáwajícího; i pospíchal oznámiti jej otci. Mezitím udály se půtky krwawé, zwláště u města Znojma, jimiž Čechowé wytištěni jsau z Rakaus; Viktorin ale tuším zawřel se we Štokrawě až do swého wyswobození.[339])

Jaký as dojem učinila zpráwa nenadálá na dwoře krále Jiřího, můžeme jen domýšleti se: nikdo zajisté nepozůstawil o tom památky. Wyznali wšak nepřátelé sami, že král neohrožený postawil se hned do pole s mocí znamenitau: a skutečně již okolo welikonoci, 17 dubna, pří- 17Apr. tomen byl osobně w okolí Znojemském, a wybawil předewším syna swého z polowičného zajetí. Wůdcowé tehdáž wojska jeho jmenují se páni Kostka, Pardus, Jeník, Šárowec, Michálek z Worly a Zmrzlík, mužowé s wětšího

339) Eschenloerowo podání o těchto wěcech zdá se býti prawdy nejbližší, ačkoli není dosti určité ani swětlé. Máme psaní Zdeňka ze Šternberka, dané z Trnawy 31 Mart. „den Landlewten zu Gelastorff", o pomoci jim se blížící. Biskup Tas psal 9 Apr. l. c. Fidelissimus rex (Mathias) umbra quadam suorum, quos praemiserat, hostes fidei Austria expulit, et die praeterito hostes jam in domo sua existentes et sacrum glor. Virginis magna religione venerandum in Zneuma expugnantes, milite illo praemisso obruit, CCC interfectis, totidem captis, ceteris in fugam versis.

1468 dílu stawu rytířského a málo známí. Newěřil wšak dlauho w oprawdowost záští Matiášowa, an we spisech, kteréž dal mu té doby za odpowěd, mluwil i o smíření již zase, a řka: „Oznamowali sme wám od dáwna i žaloby swé proti císaři, i to co proti němu chystali sme: wy pak nečiniwše se ani prostředníkem, ani jednatelem mezi námi a jím, počali ste hned skutky nepřátelskými. Kdo jest tu rušitelem smluw? Pak haníce nás křiwě i nešlechetně, zdá se jakobyste chtěli hned wěčné mezi námi zbuditi nenáwisti a záští. Wšak když se wám chtělo wálčiti s námi, měli ste aspoň zdržeti se utrhání, které k wítězstwí nic wám nepomáhá, smíření pak naše činí nesnadnějším." Nepředwídal tuším král, že psaní to bylo již poslední, které prošlo mezi ním a newděčným jeho zetěm upřímo za jich obau žiwobytí. Také pan Albrecht Kostka, kteréhož Matiáš nazýwal swým zwláštním přítelem, a skrze jehož ruce byla potud chodila největší část wyjednáwaní mezi oběma králi, byl sice w úžasu nad proměnau tak nenadálau, ale powažowal ji jen za pominaucí wykročení z dáwné koleje. Psal i on Matiášowi, že w samém hluku wálky péči měl o to, aby nic newyskytlo se, coby mysli obau panowníkůw wíce rozdrážditi mohlo. Proto poslal mu opis hanliwého článku, který pod Matiášowým jménem dán byl w oběh, aby král mohl prý odčísti se ho weřejně a odstraniti příčinu rozhořčení; newěřil zajisté, žeby spis takowý skutečně byl wyšel od Matiáše.[340])

340) Psaní krále Jiřího k Matiášowi dwoje z této doby, ale bez datum, stojí w MS. Sternb. p. 647 a 652; tam též p. 648 čísti jest odpowěd Viktorinowu na Matiášůw list odpowědný, a p. 650 Řehoře z Heimburka psaní o něm k arcibiskupowi Ostřihomskému. Srwn. wydání jejich u hrab. Telekiho, XI, 329—342. Slowa páně Kostkowa wlastní (ib. p. 653) jsau: Magnum mihi studium est etiam in ipsius belli ardore cavere, ne quid emergat vel

W Římě nastala radost nesmírná, když došla powěst 1468
o Matiášowě rozhodnutí se k wálce proti Čechům; ku papeži a ku Karvajalowi hrnuli se kardinalowé i Římané jiní se blahopřáním, že před časem nedali se byli odstrašiti od wynešení odsudku proti kacířům, an jim bůh sám poslal nyní mstitele, kterého tehdáž ještě byli pohřešowali. Jaké asi city a naděje panowaly w oboru tomto, sauditi dá se ze psaní, kteréž kardinal Jakub Piccolomini dal z té příčiny ku papeži a ku Karvajalowi: „Pozdwihl sem (prawil) očí a rukau swých k nebi a děkowal milosrdnému bohu, že shledl na nás konečně a wzkřísil nás k naději spasení, i wzbudil ducha Danielowa, jenž potříti má satanáše pod nohami našimi. Probudil se již pán jako ze spaní a jako mocný wínem podnapilý. Pomsta krwe služebníkůw jeho wešla w pohled jeho, a nepřátelé naši položeni budau za podnože nohau našich. Nebo aj oči naše nad králowstwím hříšným, aby wyhlazeno bylo s twáře země. Prositi budeme boha zástupůw a pomáhati hlasem církwe králi zbožnému, aby když on bojuje, dštily na hříšníky české prowaz, oheň a síra, i duch wichřice ať bude podílem kalicha jejich, pro kterýž tolik prolévají krwe swé a cizí.“[341])

Papež Pawel II již dříwe, nežli od Matiáše jaké zpráwy a žádosti dojíti ho mohly, hlawně z ponaukání poslůw ze

intercidat, quod animos regios utrinque valeret exasperare quodque etiam concordia secuta, quam bello durante sperare fas est, memoria repetere vel recensere amarius esset, quam ipsum armorum conflictum aut quidquid ultro citroque pugna vel proelio aut armorum concitatione mutua contigisset. Zachowalo se také psaní stawůw českých o proměně té ke stawům uherským, jež hr. Teleki podáwá p. 332.

341) Jacobi cardinalis Papiensis epistolae in edit. Gobellini pag. 655 et 656; cf. Raynaldi ad h. a. Müller Reichstags-Theatrum, II, 311.

1468 sjezdu Wratislawského k němu wyprawených, uchopil se byl proti Čechům prostředkůw nejwyšší přísnosti. Klatba každoročně w zelený čtwrtek nad nešlechetníky wůbec
14Apr. wynášená byla létos, dne 14 dubna, slawnější a děsnější nad obyčej, a wztahowala se kromě krále Jiřího a rodu jeho až do čtwrtého pokolení, netoliko na wšecky jeho přátely, rady a pomocníky, ale také na wšecky katolíky, kteřížby kacířům českým třebas jen prodáwali sůl, zbraň neb jakékoli potřeby, aneb i jen obcowali s nimi. Důkladněji ale wynešena o tom zápowěd i hrozba w bulle pa-
20Apr. mátné, kteráž wydána 20 dubna. Diwil se papež, že přes wšecky předešlé processy a klatby nacházeli se ještě lidé, kteří přáli a pomáhali Jiříkowi, slaužili jemu za žold, kupčili s ním a s poddanými jeho atd. Ty tedy a takowé, kteří s klatými jen obcowati budau a kupčiti, wylučowal ze spolku wěřících a dáwal do klatby; oni že napotom jsau bezectní (infames), nesmějí kšaftowati ani děditi, ani swědčiti; nikdo dluhůw jim neplať, ani před saudem neodpowídej; statky jejich buďte konfiskowány k obecnému dobrému, osoby zůstaňte w porobě u těch, kdo se jich zmocní, a potomstwo až do čtwrtého pokolení prázdno buď wší cti a wšeho důstojenstwí. Kněží wšickni oznamujte nařízení toto w kostelích každau neděli, a dáwejte každého přestupitele do klatby zejména i weřejně; zmeškáli to který, upadne w klatbu sám. We druhé bulle téhož dne, dané na odpustky těm, kdožby skutečně nápomocni byli w boji proti „nejnešlechetnějšímu arcikacíři“ Jiříkowi z Poděbrad, slibowány wšem wěrně kajícím a zpowídajícím se, kteřížby dáwali s dwau zlatých rýnských statku swého po jednom groši českém, s tisíci zlatých po půl zlatém, a co nad to, po zlatém, odpustky sedmi let a tolikéž quadragen z uloženého jim pokání; kdo ale potáhne sám osobně a setrwá šest měsícůw w boji, aneb

wyprawí někoho na týž spůsob za sebe, dostane od zpo- 1468
wědníka, kteréhož sobě wywolí, plné rozhřešení, byť i takowí hříchowé byli, o kteréž sice až ke dworu Římskému jíti by se muselo. Bully ty swědčily weškerému křesťanstwu wůbec, a celému pokolení národu Německého zwláště. Nazejtří, dne 21 dubna, ustanowen Wawřinec 21 Apr.
Rovarella biskup Ferrarský, jenž teprw nedáwno byl se wrátil do Říma, za legata opět do Němec, a to s mocí ještě wyšší a širší, an papež měl i oswědčowal zwláštní do jeho spůsobilosti a horliwosti důwěru.[342])

Rovarella wydal se tedy brzy zase na cestu do zemí Podunajských, maje tenkráte we průwodu swém i bratra Gabriele Rongoniho a děkana Hilaria Pražského; pobyw pak u císaře we Štyrském Hradci celých pět neděl, jal se hned rozesílati odtud nowé papežowy bully wšem arcibiskupům a biskupům říše Německé i zemí okolních, a přidáwati k nim i zwláštní nařízení swá pro důkladnější jejich prowedení. Poraučel zejména, aby po wšech diecesech a krajinách w každé faře prwní pátek každého měsíce slawíwaly se zwláštní služby boží s processiemi a kázaními na wzýwaní pomoci nebeské k boji proti kacířům českým; předpisowal k tomu cíli obřady, modlitby a napomínaní, aby wěrní hojně powzbuzowáni byli bráti na se kříž aneb aspoň skládati peněžité pomůcky k wedení wálky. Počátek takowý stal se od něho hned i na dwoře císařowě: ale ani císař, ani jeho dwořané nebrali prý sobě toho k srdci, a jen panošůw několik chudých a řemeslníkůw našlo se ochotných ke wzetí na sebe kříže wálečného. Rovarella chtěl byl tomu, aby kříž jen takowým wěřícím podáwán byl, kteřížby wykázali se před auřady

342) Částky bullí těchto podal Raynaldi ad h. a., celé pak nacházejí se w rukopisech saučasných dosti zhusta, což o weliké jejich někdy rozšířenosti swědčí.

1468 swětskými a měli od nich wyswědčení, že s dostatečnau zbraní na autraty wlastní aneb najímatelůw swých budau moci aspoň šest měsícůw wytrwati w poli: ale to nařízení nedalo se wšeobecně prowesti, tak že napotom křižáci z nauze často podobali se laupežníkům wíce, nežli bojowníkům božím.[343])

Nastal tedy králi Jiřímu a jeho wěrným zápas se trojím nepřítelem: s králem Matiášem, s ligau katolickau, a s roji křižákůw nesčíslnými. Matiáš chtěl sice, aby liga spojila byla s ním wšecky branné síly swé: ale toho stalo se na mále, když každý jednotník pilen byl předewším jen wlastní obrany. Čechowé podobojí tudíž otočeni a obklíčeni bywše se wšech stran, nemohli mysliti na offensivu, ale museli wšude také držeti se jen w obraně. W té záležela sice hlawní síla zbraní českých již od wěku Žižkowa: wálečné ony zázraky, kterými proslawilo se umění české, umožnily se jen tím, že někdy weliké spausty wojsk nezřízených a neustrojených oboříwaly a obrážely se o wojska malá sice, ale uměle ustrojená, wycwičená i chráněná waly pohybliwými. To umění ale již nebylo wíce tajemstwím a monopolem českým. Matiáš měl také wojsko

343) Rovarella počal již 8 Jun. we Štyrském Hradci wydáwati listiny, a dle regest císaře Fridricha (u kn. Lichnowského) byl tam ještě 13 Jul., což dobře se snáší se psaním Gabriele Rongoniho (dd. 2 Aug.), kdežto dí, že ztráwil 5 neděl na dwoře císařowě; okolo 20 Jul. již přijel k Matiášowi do Uherského Brodu (wiz dole). Dějepisci uherští, kteří Bonfinimu wěřili, také hr. Teleki, kladli Rovarellowu přítomnost u Matiáše již na sněmu Jagerském atd. Dekrety jeho zachowaly se nejwíce w MS. univ. Lips. 1092 f. 308 sq. Hlawní nařízení ode dne 9 Jul. pod názwem „Ordinata D. Legati“ (ib. 311 sq.) čte se i w rkp. Wídeňských 3484, 4975 atd. O působení jeho we Hradci wiz také Jac. Unrest chron. Austr. ap. Hahn, I, 556.

strojné a cwičené a nechwátal autokem na nepřátely; jiné 1468
byly nyní wýminky zdaru a wítězstwí. Národ český byl arci také této doby ještě bojownější nad jiné okolní wšecky; sám sedlák i řemeslník uměl zacházeti se zbraní a libowal sobě we skutcích wálečných. Pročež kdyby král Jiří chtěl byl wolnau pustiti uzdu fanatismu husitskému jako dříwe, nebylo zoufati o jeho nejen odolání, ale i o wítězstwí předešlému podobném. A wšak ani teď, když již s druhé strany fanatismus powzbuzowán wšemi prostředky proti němu, nechtěl dáwati zápasu swému příčiny a barwy náboženské, newolal swých do boje pod heslem kalicha i swobody církewní, ale napomínal jen k obraně wlasti proti autokům cizincůw. Činil to nejen pro ušetření hojných pánůw a měst katolických, kteří ještě drželi se jeho, ačkoli mu téměř ani nepomáhali, ale také pro zachowání swé wlastní moci a wlády. Kdyby zajisté bylo se wálčilo we jménu kalicha, bylby na wrchní welitelstwí bezpochyby wyrostl nezadlauho nejbystřejší a nejspůsobilejší horlitel, a král bylby musel jeho poslušen býti. Když ale takto, na místě žiwého a wřelého praudu ducha národního, postawena proti nepřátelům jen jakoby mrtwá i chladná státní machina, nemohlo tím neubýwati čáky zdaru. Dle starého zákona w Čechách powinen byl sice každý obywatel, na rozkaz králůw, wytáhnauti k hájení wlasti swau wlastní zbraní a na swůj wlastní groš: ale nebyl zawázán setrwati w poli déle, nežli 4 aneb nejwýše 6 neděl; prodlaužiloli se wálčení, a král nechtěl rozpustiti wojska, musel napotom platiti každému z komory swé žold, jako žoldnéřům obyčejným. Neznámo, jak weliké byly tehdáž příjmy komory królowské, wíme jen, že hlawní jejich pramen byly hory stříbrné, zwláště Kutenské, péčí králowau nad míru zwelebené i kwětaucí, jichžto wrchním ředitelem byl jeho přední rada i přítel, pan Zdeněk Kostka; wý-

1468 těžek z nich ceněn w průměru každého téhodne do 2600 hřiwen, čili w minci 13000 tehdejších zlatých českých,[344]) což činilo do roka asi 135.000 hřiwen neb 676.000 tehdejších, tedy nynějších asi 2,700.000 zl. (nowého čísla rakauského.) Poklad takowý záwiděli arci mnozí knížata králi českému, a král Matiáš také, jakož uhlídáme, dwojím swým wpádem do Čech směřowal pokaždé hlawně k opanowání jeho: ale když tehdáž platíwalo se jezdci po zlatém českém na týden,[345]) postačil sotwa k udržení 13,000 jezdcůw přes celý rok; a zdá se, že wálka roku minulého již byla wyprázdnila zásoby w komoře králowské, které zbýwaly z let předešlých. Protož není se čemu diwiti, že král Jiří newywedl nikdy do pole wlastních dwořanůw a žoldnéřůw jízdných wíce nežli do 4—5000, kdežto Matiáš, jakož sme řekli, měl jich wíce než dwojnásob tolik. Tito tak řečení „dwořané“ (Hofleute) byli tehdáž jediní stálí bojowníci, byli jádro wojska, na kteréž králowé hlawně spoléhali se; ostatní síla branná podobala se wíce méně nowowěké zemské obraně, kromě že byla newázanější a nekázanější. Není také nedůwodné podezření, že král, předwídaje, že synowé jeho nebudau po něm děditi koruny, nechtěl nikdy nasaditi celého statku swého, ale nakládal na wálku jen potud, pokud stačila komora králowská.

17Apr. Okolo welikonoci (17 dubna) shlukli se byli již w okolí Znojemském král Jiří a král Matiáš i páni Rakauští s wojsky swými. Když ale zpozorowal Matiáš, že Čechowé

344) Wiz o tom psaní Řehoře z Heimburka dd. 6 Febr. 1470, in Kaiserl. Buch, herausg. von Const. Höfler, p. 219.

345) Plat ten neuznáme za přílišný, powážímeli, že každý jízdný míwal swé pacholky zbrojnoše, jednoho neb wíce, také na koni.

byli hotowi bíti se s ním: zastawiw pochod swůj, cauwnul 1468
zase až k Lawě, kdežto dal hned okopáwati ležení swé.[346])
W okolí Znojemském pozůstawil k nepokojení nepřátel
jen Františka z Háje, smělého wůdce, s několika sty nejlepších swých lidí: ale král Jiří wehnaw jeho na blízkau
twrz Martinice, a dobýwaw tam mocí, přinutil wzdáti se
dne 20 dubna.[347]) Ten wšak byl jediný paměti hodný 20 Apr.
skutek wálečný této doby: protože napotom i Matiáš, leže u Lawy, i Jiří, položiw se w Dyjakowicích, asi míli odtud, čekali oba na sebe autoku od nepřítele. Harce dály se owšem mezi oběma tábory dosti krwawé téměř každodenně, ale k bitwě walné nepřišlo nikdy. Mezitím Blažej Podmanický odwážliwými jízdami ze Skalice Uherské nepokojil welikau částku země Morawské, a král Jiří pokaušel se o podobné wýprawy do Uher. Jest se snadno domysliti, že lehké koňstwo uherské pro wětší swau pohybliwost mělo znamenitau wýhodu a přednost nejen w podnicích takowýchto, ale i we bránění dowozu do táboru nepřátelského. Když pak staw takowý prodlaužil se až do třetího téhodne, není diwu, že i o pokoj počalo se také jednati. Kladeny jemu od Matiáše následující wýminky: 1) Aby od papeže uložen byl sjezd, nejspíše do Benátek, kamžby oba králowé se swými osobně přijeti

346) Zdeněk ze Šternberka prawí we psaní swém 16 Apr. w Jihlawě daném wýslowně, že i král uherský i páni rakauští byli již u Znojma. Z toho nabýwají potřebného swětla slowa krále Jiřího, daná 30 Jul. 1470: Když Matiáš — táhl jest proti nám, a my naň žádné péče neměli: srozuměwše tomu, i čelili sme jemu, chtiec boj s ním wzieti: tu on nesměl s námi boje wzieti, ale položiw sě u Lawy města samého, okopaw i opletl sě atd. (Archiv český, I, 490.)

347) Psali o tom Brňané Wratislawanům dne 25 Apr. (Eschenloer MS. lat.) Wiz také Staré letopisy str. 187. Twrze Martinic w okolí Znojemském již ani památky není.

1468 mohli a měli, a tam aby zjednáno bylo konečné Čechůw se stolicí Římskau sjednocení, tak aby oni zawázali se naprosto poslušni býti papeže, on pak aby propůjčowal se otcowsky k žádostem jejich; kdyby pak tímto spůsobem jednoty býti nemohlo, aby rozsudí s obau stran wolení wynesli nález, a tomu aby podrobili se wšichni; statkowé zádušní w Čechách aby postaupeni byli arcibiskupowi, jenž měl do země uweden býti; za to pak aby hned ručili Morawané, a za další rukojémstwí aby hrad Špilberk dán byl do zástawy. 2) Statky katolíkům posledního léta odjaté buďte aneb hned wráceny, aneb dány prostředníkům k wěrné ruce až do jednoty, mezitím pak buď mezi stranami příměří. 3) Císař nechán buď owšem w pokoji, a stížnosti proti němu wedené podány buďte na rozsudek arcibiskupa Ostřihomského. 4) Škody, křiwdy a náklady Uhrům od Čechůw spůsobené ať napraweny budau po zjednané jednotě podlé úsudku legatůw papežowých, a zachowáwaní pokoje ať ujištěno bude záwazky nowými a bezpečnými. Král Jiří swolowal ke wšem těmto wý-
27Apr. minkám samým w sobě, a protož není diwu, že 25 dubna roznesla se w Praze již powěst o uzawření míru; ale žádost, aby sliby swé twrdil rukojmími a zástawami, pokládal sobě za ponížení a za urážku: a protož jednání zůstalo tím wíce bez konce,[348]) čím wíce zdá se, že

348) Wýminky toho wyjednáwaní známy jsau ze dwojího čísla w Epistolae Mathiae regis, a sice parte III, num. 36 pag. 67, ap. Katona p. 307, a num. 36 p. 70, ap. Katona 312. My našli w archiwu Třeboňském třetí o nich pramen, ceduli sauwěkau, poslanau panu Rosenberkowi od krále Jiřího; z ní přidali sme některé podrobnosti. Srwn. také Dlugoše p. 427. Slowa w prwním čísle postawená: „mediatores ex nunc electi — quaecunque media obtulerint, illa Bohemi teneantur amplecti, Sedes autem apostolica eis pro sua paternali pietate condescendat,“

Matiáš chtěl jím jen meškati Jiřího, ažby se protráwil; 1468
neb w okolnostech těch obdržel pole, kdo setrwal déle.
Čechowé museli konečně, pro nedostatek potrawy a dowozu, aneb bíti se a uwolniti sobě wítězstwím, aneb ustaupiti s pole. Proto celé dwa dni dráždili nepřátely harcowáním doskočnějším: ale nemohše wylauditi jich na
bojiště, opustili ležení swé, tuším 4 máje[349]) a obrátili se 4 Mai.
k Čechám, aby wywedli aspoň Uhry ze zákopůw jejich. Matiáš následowal opodál: a wšak když Jiří obrátil se zase, chtěje utkati ho bitwau walnau, on zase cauwnuw k městu Znojmu, počal tam opět okopáwati se. Následowaly nowé potržky u Znojma dosti krwawé: když ale rozhodné bitwy opět nedocíleno, Jiří ustaupiw konečně do Čech, rozpustil tam wojsko walné, a knížeti Viktorinowi poručil osaditi Třebíč žoldnéři swými, i míti odtud péči na nepřátely. To wše stalo se přede dnem 10 máje.[350])

— byla tak široká, že se do nich wměstnali smyslowé sebe odpornější. O powěsti w Praze, že pokoj uzawřen, psal 25 Apr. Jan z Wetly Jindřichowi Berkowi z Dubé.

349) Matiáš dle listin ještě 5 máje byl u Lawy, odkudž wolal katolíky Morawské do Telče ke sjezdu na den 25 máje, an prý Jiřík již byl s pole ustaupil. (Orig. archivu Jihlawsk. a Epist. 35 ap. Katona 318.) Líčení běhu wálky we psaní Jana Pannonia ku prokuratoru Matiášowu w Římě (dd. 10 máje, Epist 37, ap. Katona p. 312—17) mělo za aučel slowa tam postawená: Officii vestri erit extollere factum domini nostri regis, pro ut etiam merito extolli potest, — a protož nesmí užíwáno býti bez kritiky. Neprawda jest zejména, když se tam dí: „*neutra* pars voluit facile ultimam tentare fortunam et ponere ad aleam totum statum"; ale prawda, že „hostis praevalet — munimentis curruum, quae oppugnari *temerarium* fuisset" atd.

350) Král Jiří we psaní již dotčeném ode dne 30 Jul. 1470 praví: „My srozuměwše, že (Matiáš) nám nesmí čeliti, hnuli sme se z toho místa (u Lawy), kde sme s ním chtěli boj wzíti: a on opět hnul se z těch zákopůw a

1468 Mnozí Čechowé nechwálili obyčeje králowa, že dáwal wojsku wždy wlastní syny swé za wůdce a wrchní welitele: neb ačkoli byli oba zmužilí a we wěcech wálečných umělí, a král nad to přidáwal jim ještě wálečníky zkušené za rádce, Viktorinowi obyčejně Wáclawa Wlčka, Jindřichowi Petra Kdulince z Ostromíře, wšak to wše nezdálo se býti dostatečné ke zdárnému wedení wěcí welikých a nesnadných; aspoň wůdce přísně odpowědný bylby prý užíwal wíce opatrnosti. Viktorin zejména byl netoliko bojowný a smělý, ale až příliš odwážný, nehroziwší se nižádného nebezpečí; i ačkoli bojowníci wšickni ctili a milowali jej, nemohli wšak chwáliti, že ani o jejich bezpečí nestaral se, jako o swé wlastní. Město Třebíč, kteréž měl hájiti, předčilo jiná města Morawská swau lidnatostí, hojností řemesel a obchodu, i zámožností obywatelůw. Sotwa wšak kníže byl se w něm rozhostil, již zástupowé uherští počali stíhati a drážditi jeho. Král Matiáš kázal byl swým pěším sedati na koně wozowé a s jezdci záraweň klopotati k Třebíči, tak že město z nenadání obklíčeno wojskem asi deseti tisícůw branných lidí. Viktorin wytáhl arci proti nim před město, ale nemoha odolati jejich síle, musel ustaupiti zase. Hradby městské nebyly dostatečně opatřeny, když se čtyr stran pospolu činil se na ně autok; také nejen wypálena od nepřátel předměstí

táhl opět na záhubu naší země markrabstwí Morawského. A my zwěděwše, i hned zase táhli sme naň: a on nesměl s námi boj wzieti, utáhl před námi k Znojmu, a tu opět u města okopal se.“ Tomu není na odpor, co prawí Eschenloer p. 115: Mathias zoge uf Znaym mit seinem Heere. Der Ketzer folgete, nachdem er sich hatte gesterket, und legte sich aber nicht ferrer vom Mathiš Heere, da zwischen ein Wasser war. Da tate Girsik dem hungrischen Heere Weh mit Buchsen, dass es in die Stat weichen muste atd.

wšecka, ale házen oheň do města, kterýžto zňaw se, šířen 1468
wětrem tak záhubně, že kníže zoufaw o obraně, wywedl wojsko swé na klášter benediktinský, postawený na wrchu nad městem a opewněný tak, že byl nedobytelným. Měšťané zámožnější a obywatelé mnozí z okolí, kteří hledali byli w městě útočistě před nepřátely, uchránili se s rodinami swými také na klášteře, jiní buďto zahynuli ohněm neb mečem, aneb octli se w zajetí; přes tisíc osob a
zboží nesčíslné uhořelo w pohromě té dne 14 máje, a 14Mai.
město potud kwetaucí učiněno téměř pusto.[351])

Dobytí Třebíče bylo prwní a nejznamenitější Matiášowo wítězstwí we wálce české. Uměw on bystře užiti ku prospěchu swému přirozených wad a nespůsobůw wojska českého, nabyl tu chwály a sláwy co wůdce tím lépe zaslaužené, čím hojnější byl zisk, který mu tudíž připadl. Mnozí zajisté páni Morawští, kteříž zdáli se potud králi swému wěrni, pospíchali již nyní umlauwati se s ním; mezi prwními byl sám pan Jindřich z Lipého, swak knížete Viktorina, pán na Krumlowě a maršalek český, pak Jaroslaw z Lomnice a Meziříčí, Hynek Židlochowský z Waldšteina i jiní. Matiáš domníwal se s počátku, že oba králowi synowé, Viktorin i Jindřich, byli na klášteře; protož netoliko weškeru moc swau sestředil okolo něho, ale přikazowal i Morawanům swé strany, aby nejdéle do 21 máje wšickni

351) Nejlepší zpráwy o dobytí Třebíče podali Eschenloer II, 128, potom Dlugoš p. 427; menší ceny jest, co mají Staří letopisowé p. 187—8 a jiní. Zdeněk z Šternberka we psaní 1 Jun. dí: K. Mathias hat Sonnabends vor Cantate (14 Mai) Třebič in Grund ausgebrannt. (Eschenloer MS. lat. fol. 423.) Olomučtí také již 17 Mai rozpisowali o tom nowiny. (Scultetus, III, 231.) Uwodíme to, protože i hr. Teleki (IV, 47) ještě dle Bonfiniho i Pešiny klade, že Třebíč dobyta teprw 26 máje.

1468 byli we zbrani u Třebíče.[352]) Dělalť sobě arci naději, že dobudeli obau někdy milých swakůw swých, rozhodne tím osud wálky. Obklíčen tedy klášter se wšech stran, a zděłány nad to bašty a ploty okolo něho, tak že ani žiwé duši odtud wyniknauti lze nebylo; i očekáwáno wzdání obklíčených tím rychleji, čím wětší byl počet, a čím menší zásoba potrawy jejich. Žoldnéřůw zajisté prawí se, že bylo na klášteře 2500, lidu z Třebíče a z okolí do 4000, mezi nimiž do tří set žen a dětí drahně. Wojsko Matiášowo množilo se den co den, a wzrostlo prý až na 15 tisíc jízdných, nepočítaje pěchoty; nicméně kázal i tu král okopati a opewniti ležení swé, jízdu do okolí na picowání rozesílaje. Tu již Rácowé ukrutností swau činili ostrach w celé krajině.[353])

Král Jiří, když wrátil se byl ode Znojma, usadil se nejwíce na Poděbradech, ano mu bylo péči míti na ne-
19Mai. přátely odewšad; 19 máje byl na Horách Kutných. Když uslyšel o neštěstí w Třebíči, wyprawil tam rychle knížete Jindřicha ku pomoci bratrowě: ten wšak potýkaje se 22

352) Matiáš psal 19 Mai u Třebíče Jihlawským: Victorinus — cum uno fratre suo, quos — inclusos sub obsidione tenemus — Ne Georgius de Podebrat ipsos filios suos — eliberare valeat etc. (Orig. arch. Jihlaw.) Od 21 máje wěděl již, že Jindřich nebyl na klášteře.

353) Zdeněk ze Šternberka psal Olomuckým 2 Jun. — „Viktorina na klášteře retowati chtějí, ale nemohú tomu co učiniti, aniž toho bóhdá dopustíme, neb ledwa na najwýše w swém wojšče na osm tisíc mají a na klášteře na puol třetího tisíce — Viktorin na klášteře jest obležen a opleten a tak opatřen, že bóhdá neodpadneme, leč jich dobudeme.“ (Orig. arch. Olom.) Jiných psaní z té doby hojně zachowali Eschenloer MS. lat. a Scultetus annal. Gorlic. Srwn. Eschenloer l. c. Dlugoš l. c. Staří letopisowé atd. — O poddáwaní se pánůw Morawských mluwí týž pan Zdeněk we psaní ode dne 1 Jun. již dotčeném.

máje s Uhry, wětší utrpěl od nich škodu, nežli jim sám 1468
učiniti mohl, ačkoli Matiáš w boji tom raněn byl.[354]) Proto 22 Mai.
31 máje přitáhl král Jiří za ním osobně zase s wojskem 31 Mai.
nowým, jehožto sílu počítali jedni na 10.000, jiní až na
24.000 lidí branných, nejwíce wšak sedlákůw a lidu obecného, ježto páni mnozí již prý byli neochotni k boji. Král sám usadil se na Polně, a poslal lidi swé pod welením rytířůw Hrabaně a Jeníka k Třebíči; kteřížto pronikli tak blízko ku klášteru, že prý někdy přestřelowáním ležení uherského šípy obwinutými mohli dopisowati sobě. Bitwy walné tu opět neswedeno, ale staly se nowé pokusy k jednání, práwě tak marné, jako dříwe u Lawy, ježto Matiáš za propuštění posádky Třebícké požadowal prý wzdání hradu Špilberku.[355]) Oblcžení na klášteře, pro nedostatek potrawy a wody, posléze jen koňmi žiwiwše se, upadali w nemoci a mřeli walně. Protož umíniwše owšem proskočiti skrze ležení nepřátelské, w noci s neděle na pondělí swatodušní (5—6 června) rozdělili se we tři haufy: 5 Jun.

354) O poranění Matiášowu dáwají zpráwu Staří letopisowé str. 188; on sám dne 23 máje z ležení swého psal knížeti Jindřichowi (ne Viktorinowi): Non expedit nobis ulterius illis personis salvum conductum dare, quarum dolo heri vix quod salutem praesentis vitae non amisimus (ap. Katona p. 333). Zdá se, že obé wztahuje se k jednomu a témuž skutku.

355) Král Jiří dal na Polné dne 2 Jun. „Janowi biskupu Pětikostelskému, nejw. kancléři krále uherského (to byl Janus Pannonius), Michalowi z Guth nadršpánu, Mikulášowi Čuporowi z Monoslu wéwodě Sedmihradskému a hrabi Sekelskému, a Emerichowi z Zápolie, wěčnému hrabi země Spišské,“ swůj gleit, aby s jeho radami w městečku Kamenici (mezi Polnau a Třebíčem) mohli se sjeti a s nimi mluwiti a působiti wěci potřebné atd. (Z orig. někde w Uhřích chowaného poslal českému Museum opis důst. p. Moyses, nyní biskup Bystřický.) Ostatně srwn. Dlugoše p. 429.

1468 prwní nejslabší, jehož wůdce není jmenowán, druhý wětší pod knížetem Viktorinem, jenž obsahowal w sobě kwět rytířstwa českého, a třetí nejwalnější pod Wáclawem Wlčkem. Prwní a druhý hauf probili se šťastně a přijati do české hradby wozowé, kteráž na ně čekala; třetí utrpěw ztrátu welikau, ano ležení uherské již celé bylo wzhůru, musil ustaupiti na klášter zase. Matiáš, jenž již byl mluwil, že měl Viktorina jako w rukau, potrestal přísně ty zástupy, kteří swau prý nedbalostí a nestateč-
9 Jun. ností dali mu ujíti. Když pak 9 června celé wojsko české nastaupilo zpáteční pochod swůj, strádaw již on také nedostatkem píce, ano na mnoho mil w okolí wše bylo wydrancowáno, a nechtěje se dáti meškati w dalších swých
15 Jun. předsewzetích, propustil 15 června Wáclawa Wlčka i druhy jeho s tím jediným záwazkem, aby do čtyr neděl neslaužili opět proti němu.[356])

Saučasně s bojem u Třebíče wřela wálka w Čechách, Morawě a Slezsku na místech nesčíslných: tu od posádek, jichž dobýwáno s obau stran na wzájem, tu ode wpádůw křižáckých drahně, tu od jízd, ježto prowodily strany obě mezi nepřátely. Nejdůležitější toho druhu byl boj u Turno-
1 Mai. wa. Na sjezdu we Wratislawi 1 máje přítomni bywše Jaroslaw ze Šternberka co zpráwce Šestiměstský, Pota z Ilburka zpráwce Lužický, Oldřich Zajíc z Hasenburka, zpráwce knížetstwí Swídnického a Jaworského, a radowé knížat Slezských, umluwili se ke společným wýprawám, co diwersí
9 Mai. pro krále Matiáše, a nejprwé 9 máje obehnán Polkenhain, jejž držel králůw wěrný, Waněk z Warnsdorfu; potom

356) Psaní o těchto událostech zachowalo se dosti hojně. Dobré zpráwy podali také Jakub Unrest chron. Austr. ap. Hahn, I, 554, Staří letopisowé str. 188—190, Eschenloer, Dlugoš ajw.

14 máje počato sbírati wojsko walné ke wtrhnutí do 1468
Čech. Legat Rudolf sám řídil porady a podniky ty, a 14 Mai.
protož jakkoli pilně wolán byl od Matiáše k Třebíči, odkládal wždy příchod swůj. Jemu záleželo nejwíce na wzetí Polkenhaina, pročež swoláwal wšecky Slezáky co nejsnažněji před to město. Nejmocnější wšak mezi knížaty Slezskými, Jindřich Hlohowský a na Kožichowě, připojil se ne k Slezákům, ale k Lužičanům horním i dolním, kteřížto
26 máje spojili u Žitawy branné síly swé, do 1000 jízd- 26 Mai.
ných a 7000 pěších; a když přibyli k nim i páni z Biberšteina na Fridlandě, i Wenč z Donína na Grabšteině, dne
29 máje nastaupili zhaubný pochod swůj k Českému Dubu 29 Mai.
a Turnowu, wedením Jaroslawa ze Šternberka. O nešlechetnostech a ukrutnostech na pochodu tom mluwili katolíci sami s oškliwostí: wojáci holdowali prý wšude wesničany, a pak zapalowali a plenili předce wšecko, wraždili mladé i staré napořád bez milosrdenstwí, ženské prwé o čest jich připrawowawše; hlawní toho wina sčítána arci na křížáky, jichž prý do 600 bylo we wojště. K Turnowu
dorazili 2 čerwna we čtwrtek o poledni, a otočili se 2 Jun.
hradbau wozowau na samém břehu Jízery; na druhém břehu opodál zawřel se pan Jindřich Michalec z Michalowic w podobné hradbě s lidmi swými a pana Šťastného z Waldšteina, jichž obojích bylo prý do 3000, nejwíce
sedláků. Nazejtří Lužičané proti wůli wůdců swých 3 Jun.
přeprawiwše se přes Jízeru, učinili autok na ležení české, ale odraženi s bolestnau a welikau swau ztrátau. Nicméně
w sobotu 4 čerwna podařilo se jim wypáliti nejen Turnow, 4 Jun.
ale i wesnice wšecky na míli w okolí. Mezitím uslyšewše, kterak lid český, podrážděný ukrutností jejich, sbíral se ku panu z Michalowic se wšech stran, a také wojsko řádné, kteréž stálo u Králowé Hradce, počínalo blížiti se, i chtějíce také uchrániti hojný počet swých raněných,

1468 umínili ustaupiti s pole a wrátiti se domůw, w neděli
5 Jun. swatodušní, 5 čerwna. Ale když přeprawowali se přes Jízeru zase, pan z Michalowic, daw skopati tři rybníky na blízku, tak rozwodnil řeku, že nejen utonulo jich mnoho, ale potopeno i celé ležení jejich. Potom Čechowé stíhajíce nepřátely cauwající a nabíhajíce na ně po stranách, pobili jich ještě weliké množstwí a odebrali jim kořisti, až sotwa polowice jich wrátila se domůw zase we stawu bídném; město Budišín samo počítalo si ztrátu do 100 lidí swých w tom tažení. S české pak strany také raněn jest při tomto stíhaní pan z Michalowic tak těžce, že nepowstal z toho wíce, jakož dolíčíme později.[357])

Z ostatních pohybůw a momentůw wálečných té doby připomeneme jen, že dobýwaní hradůw Konopiště w Čechách a Hoyerswerdu w Lužici, wloni počaté, trwalo ještě; že statný hejtman Opawský, Bernart Bírka z Násilé, silnau

357) O boji u Turnowa nebylo posud ani zmínky w historii české: tím hojněji wyprawují o něm netoliko Eschenloer (II, 126—7), ale i spisowatelé Lužičtí, Joh. de Guben (p. 90—1), Scultetus a Kloss MS. Zwláště whod jest čtwero psaní měšťanůw Zhořelských z wýprawy té dané k senatu swému, jedno u Žitawy 28 máje, troje u Turnowa, 1, 3 a 5 Jun., kteráž zachowal Scultetus (annal. Gorlic. III, 221, 222 a 225). Kloss užil také Budišínských zpráw domácích. Lužičané sčítali prý winu neštěstí swého na wůdce swého Jaroslawa ze Šternberka, kterýž proti jejich wůli wešed u přímeří s (katol.) pány Děčinskými a Jindřichem Berkau na Lipém a Jablonné, nedal škoditi na statcích jejich; ač nepochopno, kterak umenšením počtu nepřátel utrpěti mohla wlastní jeho síla. Ale proto prý Lužičané ani křižáci nechtěli wíce poslušni býti rozkazůw jeho. Eschenloer zase hledal příčinu porážky w tom, že „vil unchristliche Werke taten sie, die billich Gott zu Rechung reizen solden und zu Ungnaden" — „als dise unsern Gott vor Augen hatten, also erging es inen, wan ja aller Gesig von Gott komen muss" etc. —

rukau držel na uzdě celé hořejší Slezsko; totéž že činil 1468 w okolí swém hejtman Kladský, Hanuš Welfl z Warnsdorfu, hrůza Slezákůw; že páni Jiří Tunkl a Sowinecký z Morawy ku konci máje wtrhli do země Niské, chtějíce we spojení s wojskem králowým, které sbíralo se u Náchoda i Králowé Hradce, retowati Polkenhain, ale utkawše sílu wětší, musili ustaupiti zase; že Polkenhain proto musel 23 čerwna wzdáti se, a Minsterberk že od králo- 23 Jun. wých dne 19 máje samoděk wypálen i opuštěn; že Ota kníže Baworský, maje s sebau křižáky Šwáby a Šwejcary, též Bohuslawa Šwamberka, Jindřicha Hradeckého i Buriana z Gutšteina, plenil také w Čechách, ale pomocí Jana z Rosenberka wypuzen jest atd.[358])

358) Eschenloer II, 124, 125, 131. Dlugoš p. 428. O událostech w okolí Niském zachowal Scultetus (f. 242) psaní z Nisy dané 10 Jun, které již Kloss opakowal chybně a z kteréhož dostal se ohlas i k Pubičkowi (p. 233), kterýž ale z nedorozumění počet přítomných w boji pokládal za počet zabitých. — Z Řezenských pamětí uwodí Gemeiner (III, 485), kterak pan Pflug w Bawořích wzaw na se kříž i maje pomoc od pánůw Dobrohosta i Šwamberka, s 1800 brannými dne 30 Apr. obklíčil „den Sitz genannt Bosda" a přinutil wzdáti se, ale 2 máje již wrátil se odtud zase. To snad to samé, co stojí u Dlugoše l. c. a u Eschenloera (II, 126), že křižáci wtrhše ku Plzni, rozutíkali se před hrstkau Čechůw (MS. lat. fol. 422). Jméno Bosda, owšem chybné, neumělibychom wyložiti, nežli na Stoda (Staab). — Ke známosti o událostech té doby přispěje také psaní, kteréž Adam z Drahonic, purkrabí na Helfenburce, 20 Jun. dal pánowi swému Janowi z Rosenberka: „Wedlé rozkázánie WM[ti] slal sem na Rabie a na Horaždějowice, přezwiedaje na nich, sbierajíli páni w Plzeniště s Němci pole, čiliby mienili k nám do kraje wtrhnúti. I rač WM[t] wěděti, že mi jest psal purkrabie z Rabie, že sú Němci wtrhli i s děly do Plzenska, a že sú pole sebrali, a že sú přitrhli k Podmokluom k twrzi, a že tu dobýwají. A dále mi píše, že

1468 Události swatodušní, při kterýchž síly obau stran měřily se saučasně nejwíce u Třebíče a u Turnowa, wywedly na jewo, že ačkoli wítězstwí česká, jako za wěku Žižkowa i Prokopowa, neopakowala se wíce, předce marné bylo plesání nepřátel, žeby již weta bylo po moci kacířské[1] w Čechách. Matiáš sám byl sice hned od počátku mírněj smýšlel o budaucím swém zdaru: ale i jeho dojímala nemile síla odporu českého, a jakkoli hojně přibýwalo mu bojowníkůw z Morawy a z Rakaus, mrzel se tím wíce, že Slezáci a Lužičané zůstáwali pozadu. Widěti to ze psaní, které již 1 čerwna od Třebíče dal byl k nim a k biskupowi Rudolfowi Wratislawskému: „Již téměř dwa měsíce," prawil, „snášíme celé břímě wálky sami, s welikými nesnázemi a náklady, aniž widíme, žeby sebe menší pomoc připrawowala se nám od těch, pro které hlawně to činíme. Obecný nepřítel tam postawil celau sílu swau, kde největší poznal proti sobě důraz; protož i wy bylibyste měli dáwno spojiti síly swé s námi a pomáhati pomocníkowi swému, aby potřena byla předewším hlawa, po čemž ostatní wše snadněji půjde. Ale posawad ani nepřišli za námi, kdo nás předejíti měli: sami museli sme snášeti útok weškerého kacířstwa. My nicméně setrwáme, pokud možno, a čekati budeme ještě na společníky, přispějíli jen dostatečně a brzy; jináče, ať se nám nepřičítá, staneli se co jiného."[359])

pan Šwamberk a pan Burian a pan Dobrohost přijeli sú silně na Zelenúhoru jízdecky; a tak mi píše, že toho newědie, kamby odtud mienili. A já sem na to pilně osadil" atd. (Orig. arch. Třeboň.) Možná že to to samé, co Eschenloer uwodí k době pozdější, II, 138—9, MS. lat. obšírněji fol. 377.

359) Epistolae Mathiae regis, N. 20 pag. 45, ap. Katona XV, 335; též u Eschenloera, Scultetusa atd.

Ležení Matiášowo u Třebíče bylo hlučné a skwělé, 1468
ježto přítomni byli dwa arcibiskupowé a dwa biskupowé uherští, (Jan Vitéz Ostřihomský, Štěpan Vardai Kolocký, Janus Pannonius Pětikostelský a Jan Bekensloer Jagerský,) přední důstojníci říše, palatin Michal Ország z Guth, wéwoda Sedmihradský Mikuláš Čupor z Monoslo, hrabata Spišští Emerich a Štěpán ze Zápolí a jiných wýtečníkůw wíce; také Zdeněk ze Šternberka i Oldřich z Grafeneku drželi se wždy osoby králowy, a později přibyli nejen biskup Olomucký z Krakowa, Hilarius děkan Pražský z Říma, nýbrž i Jiskra prý, i Mikuláš Ujlaki z Uher. Ale nowiny, kteréž tam docházely z Krakowa i z Říma, nebyly dosti radostné. Z Říma i ze Štyrského Hradce dostalo se arci chwály a blahoslawení až příliš: ale o subsidiech jiných, nežli které w Němcích padati měly do truhlic na odpustky, zdá se že nebylo ani řeči. S císařem byl Matiáš zwláště nespokojen, prawě že neplnil, k čemu smluwau se byl zawázal.[360]) Ale největší protimyslnost přišla jemu ode dwora Polského. Nadarmo byl tam wykládal biskup Tas, kterak Matiáš ne ke wlastnímu zisku, ale jen z poručení

360) Tas biskup Olomucký psal legatowi Rudolfowi ex castris prope Trebicz, 19 mensis Junii: Supervenit vener. pater D. Hilarius orator noster et a rev[mo] D. Ferrariensi, qui nunc cum Caesare constitutus est, regiae Majestati literas attulit. — Deliberavit igitur rex ambasiatam ad Caesarem mittere solennem, quae Caesari aliqua „juxta conventa non satisfit" dicat, et ipsum D. Legatum ad praesentiam Maj. Suae conducat etc. (MS. univ. Lips. 1092. Kloss dáwá chybné datum 29 Jun.) Kloss uwodí také psaní Hilaria děkana Pražského k témuž legatowi Rudolfowi dané 18 Jun. u Třebíče, w němž weliký wede se nářek, že nikdo králi Uherskému nepomáhá. — Poznamenáwáme zde mimochodem, že dle Pešinowa Phosphorus septic. p. 278 děkan Hilarius 31 Dec. 1467 již byl umřel po krátké nemoci; musí to tuším na 31 Dec. 1468 rozumíno býti.

1468 papežowa i ku prosbě císařowě wedl wálku proti kacířům, a kterak ochoten byl postaupiti koruny české jednomu ze synůw Kazimírowých, kterému již od papeže i od pánůw českých byla podáwána, spojili se moc Polská s mocí jeho proti ssazenému králi. Neboť když mluwil o zasnaubení kněžny Hedwiky králi Matiášowi, hrdá na rod swůj králowna Eliška postawila se wšem jeho plánům na odpor, nechtějíc ani slyšeti o wdání prworozené dcery swé za muže z nízka na trůn wyniklého. Nic tu nebyly na plat čáky takowé, žeby druhá dcera Sofie měla státi se někdy bohdá císařownau, a že synům jejím otwírány spolu wyhlídky na wšecky trůny a koruny, kterýchžby Matiáš i Maximilian odumříti mohli bezdětci. Protož odpowídaje na poselstwí Tasowo Kazimír, stěžowal si na křiwdy, které w posledních létech utrpěl byl od Matiáše, i žádal předewším odčinění a náhrady za ně, nežliby do wyjednáwaní o wěcech swatebních dáwati se mohl, anoby se mu sice nehodilo, woliti sobě nepřítele za zetě; o spojení se k wálce proti Čechům nedal ani odpowědi. Mnohem šťastnější bylo pořízení Albrechta Kostky, kterýž ten den po Tasowě z Krakowa odjezdu přijew tam, měl u krále Pol-
16Mai. ského slyšení 16 máje. Líčiw on weškeru při krále Jiřího s papežem a jednotau panskau, a doložiw, kterak pán jeho pauze náwodem Polských wyslancůw wstaupil we škodné sobě s odbojníky příměří, prosil aby Kazimír pokračowal i nyní w počatém tehdáž díle smírčím, a podáwal za to naději, že král Jiří přimluwí se u stawůw swých českých, aby s wylaučením jeho wlastních synůw wolili sobě jednoho ze synůw Kazimírowých po jeho smrti za krále. Pana Kostku propustil král Polský s tau odpowědí, že chce i déle pracowati o smíření papeže s králem českým, a že wyprawí co nejdříwe plnomocníky swé do Čech, aby mezi stranami wálčícími hleděli zjednati pokoj, aneb aspoň pří-

měří.[361]) Uwážímeli wšecky ty okolnosti, we kterýchž 1468
Matiáš nemohl nežli nemile ocitowati se, nebude se zdáti prawdě nepodobné, co poznamenal sauwěký dějepisec Dlugoš, že nakloňowal se toho času welice k tajnému od Albrechta Kostky pobízení, aby sjeda se s králem Jiřím osobně, smířil se s ním opět dokonale: což prý jen pečliwostí biskupůw uherských ne bez nesnáze odwráceno jest.[362]) Wšak i to možné jest, že chowání takowé bylo s jeho strany pauhý úskok, aby spojence swé donutil k hojnějšímu nežli potud podporowání.

Teprw 20 června opustil Matiáš ležení u Třebíče a 20Jun.
obrátil wojsko swé k Brnu, aby uwázal se jak w to město, tak i w ostatní kraje země Morawské. Od Brňanůw přijat jsa co oswoboditel ochotně a slawně, dal i hned obehnati hrad Špilberk a dobýwati skrze Blažeje Podmanického. Odtud táhna k Olomauci, na cestě opanowal tři dosti silné twrze, Bučowice, Morkowice a Brodek, ježto bylyby mohly brániti dowozu z Rakaus, a propůjčowal se pánům některým, ku př. Mikulášowi z Ojnic na Kroměříži, k umluwám dosti mírným, aby jiné, zwláště pány Towačowské z Cimburka, tím krutěji saužiti a trestati mohl.[363]) Přední jeho páni a

361) Dlugoš p. 421—25. Srwn. Eschenloer II, 126: Die Polen achteten disen Matthiam samb ungleich und untogentlich (t. j. untauglich) der königlichen Tochter von Polen.

362) Dlugoš (p. 429, 430) neudáwá doby jednání toho určitě, ale prawí že dálo se dříwe nežli Matiáš přijel do Olomauce, a dříwe nežli král Jiří, rozpustiw wojsko, wrátil se do Prahy: což ukazuje na druhau polowici měsíce června. Spatřowalť i on w té wěci „ingens periculum, quod catholicis ex ea reconciliatione imminebat.“

363) Kromě známých pramenůw máme o těchto wěcech zpráwu ze psaní biskupa Tasa daného w Olomauci 13 Jul. (u Eschenloera MS. lat. f. 426) a kanowníka Alexia tamže dne 8 Jul. (u Scultetusa i Klossa.)

1468 dwořané wjeli 3 července do Olomauce; on sám následo-
4 Jul. wal nazejtří s wojskem walným, které tudíž obrátil k obležení a dobýwaní blízkého tu kláštera Hradištského, tehdáž peleše lotrowské, jakž Olomučané jej nazýwali. Město Uničow, králi Jiřímu wěrné, odolalo prwnímu autoku, a necháno potom, jakož i Morawský Šternberk, u pokoji. Také králowské město Hradiště, ačkoli katolické, setrwalo u wěrnosti; a protož Matiáš obrátil se s tím wětší silau proti němu, čím wíce mu pečowati bylo, aby odstranil znamenitau tu záwadu spojení swého s Uhry. O welikém a wšak wždy daremném úsilí ku podmanění tohoto města wyprawowati budeme časem swým wíce. Za to podařilo
17 Jul. se opanowání Uherského Brodu již 17 července, kdežto ačkoli podobojí měli přewahu, nemohli wšak odolati síle jeho. Do tohoto města přišli k němu legat papežůw Wawřinec Rovarella, Gabriel Rongoni z Verony a poslowé císařowi, kteréžto podržew dwa dni u sebe, poslal do Olomauce; nezadlauho pak stihnul tam za nimi sám.[364]) Wálečné napotom podniky w Morawě obmezowaly se na dobýwaní města i kláštera Hradiště a Špilberku, nepočítaje potržek hojných, které od pánůw králi Jiřímu wěrných, jakožto Cimburkůw, Pernšteinůw, Kunstatůw, bratří Tunklůw a jiných, se hradůw jejich dle příležitosti dály se.

Ještě od Třebíče poslal byl Matiáš znamenitau posilu lidí jízdných i pěších synu páně Zdeňkowu, Janowi ze

364) Bratr Veronský Gabriel Rongoni psal z Olomauce 2 Aug. — A Caesare tandem expediti, apud quem V hebdomadas consumpsimus, — cum regis Hungariae oratoribus atque suis ad praesentiam praedicti regis in Brodam Ungaricalem totam haereticam devenimus, ibique duobus diebus mansimus, deinde ejusdem regis rogatu huc die hesterno venimus, per medium haereticorum circa Crempsir in nomine dei pertranseuntes. (MS. Eschenloer lat. fol. 376.)

Šternberka, kterýž hájil strany katolické w Jihlawsku a 1468
w jižních Čechách, a tudy mocen učiněn chopiti se offensivy we krajích těchto. Již 4 čerwence podařilo se mu 4 Jul.
wylauditi k boji nepřátely, ač newíme zejména které, u města Telče a potlačiti krwawě nenadálau přewahau počtu swého. Potom táhl s panem Jindřichem Hradeckým k Teynu na Wltawě, jejž wypálil, a k Wodňanům, jimž učiniti chtěl tolikéž. Tu pak Wodňanští sami swau neprozřetelnau bojechtiwostí uwalili na sebe porážku těžkau. Uhlédawše zajisté nepřátelské jízdné wysuli se z města kwapně proti nim, w počtu asi 1200 branných s 60 wozy, a honili je bez šiku až k Čičenicům: ale nepřátelé měwše zálohu w lese Krawíhoře u Strp, wskočili w ně nenadále, a nedawše jim ani wozůw strhnauti, bili je té půl míle napořád až k městu zase, pobrali jim wozy a děla, a zbili a zjímali do půlčtwrta sta lidu; mezi zajatými, kteří dowedeni na Hradec a tam šacowáni, jmenují se přední rytíř Oldřich Malowec, Přibram starý a mladý i jiní. Pokud boj trwal, díwali se prý Táborští a Písečtí s jakési hůrky, aniž přispěli swým přátelům ku pomoci.[365])

Těmi a takowými nehodami uweden jsa do rozpakůw pan Jan z Rosenberka, počal klesati u wěrnosti králi Jiřímu slíbené a mysliti na spojení se s katolíky zase. Již
8 srpna wydali proň w Olomauci král Matiáš a Zdeněk 8 Aug.

365) O bitwách 4 a 19 Jul. dáwá zpráwy Eschenloerůw dotčený rukopis latinský, hojnější pro tato léta, nežli wydání německé. Jan z Šternberka we psaní k otci swému (dd. Neuhaus, 22 Jul.) udal počet jatých Wodňanských 421, zbitých 240 mužůw, což potom nowinami wůbec rozhlašowáno. Pawel Dětřichowec ale, tehdáž páně Rosenberkůw auředník na Soběslawi, we psaní daném 21 Jul. mluwí jen o 196 zabitých, jatých nepočítaje; dle toho zdá se i zde udání Starého letopisce (str. 191) wěrohodnějším býti nad jiné.

1468 ze Šternberka žádané kleity, aby přijeda mohl se srewnati a umluwiti s nimi. Nepřijel sice osobně, ale skrze plno-
22Aug. mocníky, prostředkowáním zwláště legata Rovarelly, 22 srpna uzawřena w Olomauci smlauwa, kterauž on potwrdil zápisem daným na Krumlowě 31 srpna. Zawázal se w ní opowěděti králi Jiřímu wálku nejdéle do 14 září, odwolal swé listy odpowědné proti císaři, poddal rozepři, kterauž měl se Zdeňkem ze Šternberka, pod mocný rozsudek Oldřicha biskupa Pasowského, a obdržel od legata zproštění od interdiktu na wšech panstwích swých, i auplné rozhřešení. Rovarella dowěděw se později, že byl dlužen králi Jiřímu znamenitau summu peněz, listem 22 listopadu z Lince wydaným mocí apoštolskau zapowěděl platiti dluh ten, ale kázal obrátiti jej na příprawy wálečné proti kacířům. Měšťané Budějowští následowali příkladu
20Aug. mocného sauseda swého, a přijati již 20 srpna w Olomauci od legata Rudolfa i Zdeňka ze Šternberka do jednoty katolické w její mír i nemír.[366])

Poučen jsa během wálky král Matiáš, že síly wálečné, kterými wládnul potud, nepostačily ku prowedení díla welikého, kteréž očekáwali od něho národowé, — ku podwrácení moci kacířské w Čechách, — požádal na císaři

366) Listin o wěcech těchto zachowalo se drahně w archiwu Třeboňském, několik také w Budějowském. Srwn. Staří letopisowé str. 190. Wácl. Březan w kronice Rosenberské (w. Časopis česk. Museum, 1828, IV, 64) wyprawuje: Dobrý pán (Rosenberk) prwé od Rakauské strany welmi huben; a tuto zase po odstaupení od krále Jiřího od těch welice na panstwí swém saužen, a summau odewšad záhubu trpěti musil. Trčka s Bedřichem Chlumeckým a Táborskými panstwí Milčinské pohubili; Malowec z Pacowa též Milčinským a Černowickým i jiným páně poddaným nepřestáwal škoditi; Raubík Netolic se zmocnil; a panstwí Přibenické i Sedlčanské na nejwyšší od strany České pohubeno.

i na papeži kategoricky pomoci důkladnější z říše, klada 1468
ji za wýminku swého setrwání w boji, sám pak mezitím umínil wrátiti se do Uher a sbírati tam síly nowé i hojnější; možná také, že nebezpečí hroziwší již zase od Turkůw, wolalo ho nazpět. Aby wšak w nepřítomnosti swé neutrpěl škody, ale pojistil sobě i dobywky posawadní, i další a wětší prospěch na budaucnost, swolal k sobě na prostřed srpna wšecky jednotníky katolické, spojence a poručence swé, pro uwedení mezi nimi přísnějšího pořádku a důrazu. Ti pak když se sjeli w počtu welmi neauplném, zakusili w jeho k nim chowání hned, že měli wíce pána, nežli protektora. Prawil, že nebyl spokojen nežli se Zdeňkem ze Šternberka i s Plzenskými; wšak i od těch žádal, aby oznámili určitě, jak dlauho státi chtěli w poslušenstwí jeho. Přikazowal pak, aby katolíci wšickni, kdo toho ještě neučinili, odpowěděli Jiříkowi bez odkladu, a nikdo ať prý nemá příměří; kdo nebude chtíti wálčiti s kacíři, ať netoliko upadá w klatbu církewní, ale ať považowán jest za nepřítele sám; wojsko uherské ať bude přijímáno wšude na města, hrady a posádky, on že ručí wšem za bezpečí při něm atd. Musili také oswědčowati wšichni, kolik wojska w poli každý držeti bude. Legat Rudolf biskup Wratislawský, ačkoli wyznáwal, že neměl k tomu plnomocenstwí, podáwal předce ze Slez i Lužic do osmi tisícůw branných; Zdeněk ze Šternberka prawil, že jakkoli zchudl, wydrží až do konce wálky sám osm set jízdných a patnácte set pěších; Jindřich z Plawna, Burian z Gutšteina i Plzenští slibowali jménem kraje swého dwa tisíce jízdných a šest tisíc pěších; města Olomauc a Brno, ono 50 i 100, toto 30 i 100 jízdných a pěších; wíce dat toho druho není známo. Nad to pak přítomní wšickni zawázali se zápisem daným 22 srpna, že budau králi wěrně pomocni a neopustí jeho, 22 Aug.

1468 ani bez jeho wůle w jaké rokowání a smlauwy se stranau odpornau se dají. Oznámeno tu již napřed, čehož teprw očekáwáno, že papež propůjčil Matiášowi sbírání zwláštního desátku po celé říši Německé i wšech zemích koruny Uherské a Polské; císař pak že přikazowal přísně wšem knížatům swětským i duchowním, aby již powstali we zbrani k wyhlazení konečnému neřesti kacířské. Protož dáwána wšem čáka weselá, že wálka celá brzy šťastně se ukončí.[367])

Popnutí nadějí takowých zjewowalo se také w jednání s posly krále Polského, kteří přišli byli ke zprostřed-
5 Jul. kowání pokoje. Již 5 čerwence byli poprwé w Olomauci u krále Matiáše páni Ostroroh, Dubanský a starý Mikuláš Skop, kastellan Oswětimský; potom ztráwili delší čas u krále Jiřího w Čechách, a nyní podáwali opět w Olomauci články, kterýmiž usilowali zameziti boj wražedný. Chtěli hlawně příměří, kteréžby trwati mělo do 2 února 1470; w tom pak čase aby w Římě pracowalo se o smíření papeže s králem Jiřím, an hotow byl prý učiniti otci swatému poslušenstwí celé; dobywky aby mezitím postaupeny byly s obau stran do rukau wěrných, a král Polský aby rozdílcem byl co do wěcí swětských atd. Legatowé oba nechtěli do jednání ani dáwati se; prawili nahlas, že slibům Jiříkowým nebylo co wěřiti, an prý je wšecky rušil a za křiwopřísežníka uznán byl; chtělliby ale nyní usmysliti sobě, ať prý dá prwé katolíkům do zástawy hrad Pražský, Karlštein, Kladsko, Špilberk a město Hradiště, pak že bude teprw moci o wěci té jednáno býti. Na požadawky takowé wyslanci Polští neměli co odpowěděti,
3 Spt. a obrátili se domůw s nepořízením. Hned na to, 3 září,

367) Eschenloer MS. lat. fol. 377—79, z nichž již čerpal i Klose zpráwy swé (III, 2, p. 24 sl.) Zápis ode dne 22 Aug. našli sme i jinde.

nastaupil Matiáš cestu z Olomauce do Uher, poručiw wrchní 1468
zprávu wěcí we swé nepřítomnosti Zdeňkowi ze Šternberka.[368])

Tak tedy na místě pokoje utwrdila se wálka; a co následowalo, aspoň některý čas, zdálo se owšem dáwati swědectwí slowům nepřátel, že dnůw kacířstwí bylo již na mále. Mínímeť oněch osm strastných nedělí, které již od lidí sauwěkých považowány byly za dobu, w níž oplýwal kalich zármutku a hoře krále Jiřího, ana rána po ráně, pohroma po pohromě zdály stíhati se, aby podwrátily stálost mysli jeho. Od polowice měsíce srpna do polowice asi října utrpěl ztrátu netoliko drahně hradůw a posádek důležitých, ale což bylo bolestnějšího, i nejwěrnějšich přátel a služebníkůw, předních swých podpor w národu, i welikého počtu lidí branných. Odstaupení pana Rosenberského a Budějowských byl tuším prwní článek osudného řetězu. Dne 27 srpna wzdal se nepřá- 27Aug.
telům hrad Hoyerswerd w Lužici, a posádka jeho, po téměř jednoročném hrdinném bránění, ustaupila dle umluwy 5 srpna uzawřené, že tak učiní, nebudeli mocí weřejnau oswobozena. Král Jiří při hájení toho hradu spoléhal se byl nejwíce na pomoc ode knížat Saských, kteráž ale byla nedostatečna, když oni ostýchali se počíti wálku weřejnau ku prospěchu kacířůw. Potom 17 září wzdal se Slezákům 17Spt.
hrad Frankštein, dříwe nežli pomoc z Čech opozdilá k němu dotáhnauti mohla. Jeden ze synůw Šternberkowých auskokem wíce nežli silau dne 8 října zmocnil se hradu 8 Oct.
i města Polné, dědictwí rodiny králowy po někdy panu Ptačkowi. Nejdůležitější ale toho spůsobu ztráta byla kláštera Hradiště u Olomauce, kterýžto 10 října wzdal se 10Oct.

368) Eschenloer l. c. Dlugoš p. 430, některé listy in Sculteti annal. Gorlic. též Klose l. c. p. 28 sq.

1468 umluwau, ana posádka jeho propuštěna na swobodu. Pokusy mnohonásobné o jeho špižowání a zachowání dáwaly swědectwí o ceně, kterauž do něho kladli sobě byli Čechowé. Byltě totiž král kázal shromážditi se weškeré swé moci branné u Kutnéhory w první polowici měsíce září. Sešlo se prý opět drahně lidu bojowného, ale nejwíce sedlákůw a řemeslníkůw, málo pánůw a rytířůw zámožnějších. Rozdělil je w několikero wýpraw: jedni měli táhnauti do Slez, k retowání Frankšteina; druzí ku Konopišti, k úsilnějšímu jeho dobýwaní; jiní ku pomoci hradu Špilberku; opět jiní, w počtu asi 5000 branných, ke špižowání kláštera Hradiště. Poslední úloha swěřena byla panu Zdeňkowi Kostkowi. On pak přitáhnuw ke hradu Zwoli w Morawě,
1 Oct. mezi Zábřehem a Mohelnicí, dne 1 října w noci dal se přepadnauti od Františka z Háje, a utrpěl netoliko znamenitau porážku, ale raněn jsa smrtelně sám, nazejtří skonal na Zábřehu u pana Jiřího Tunkla. Chybu tu chtějíce naprawiti, táhli tudíž i Ctibor z Cimburka i kníže Viktorin k Olomauci: ale onen odražen u samých předměstí, tento hned u Kroměříže, tak že w bojích těchto wesměs zahynulo prý až do 3000 kacířůw, a hlučné Te deum laudamus kázáno zpíwati po wšech krajinách.[369])

Ztráta pana Zdeňka Kostky byla pro krále na nejwýše čitelna i nenahraditelna; míwal zajisté w něm swého nejdůwěrnějšího přítele, rádce a služebníka, swého tak

369) Tytéž prameny, a Staří letopisowé str. 196 i přidaná k nim kronika rýmowaná „O wálce s Uhry 1468—1474“ tamže str. 487. U Eschenloera data časowá jsau na mnoze chybná: Kostka poražen w sobotu ne *před*, ale *po* S. Michalu; Polna newzata teprw 15 října, když Olomučtí již 11 Oct. psali, že se to stalo vergangenen Sonnabend (8 Oct.). Také o porážce Ctiborowě a Viktorinowě psal Rovarella již 5 Oct., protož nestala se o týden neb dwa později atd.

říkaje Alter ego we wěcech týkajících se wnitřní wlády 1468
zemské; strana pak podobojí w Čechách celá želela w něm ztráty prwního náčelníka swého we stawu panském. Awšak i druhý toho řádu náčelník, zejména we stawu rytířském, Burian Trčka z Lipy, bohatší nade mnohé pány, umřel té doby smrtí obyčejnau, dlauho byw churaw. Jaké byly zásluhy pana Fridricha, tuším z Šumburka, muže prý udatného, a rytíře Wiléma Dubánka z Čijewic, předního mezi auředníky królowny Johanny, jenž zahynul před Konopištěm, neumíme wyložiti: ale smrt jich obau w tomto čase pokládána také za ztrátu pro krále zwláště bolestnau. Konečně smrt pana Jindřicha Michalce, příjmím Kruhlaty, z Michalowic, jehožto rány z boje u Turnowa wedeného nedaly se uhojiti, spůsobila i důležitau proměnu w poměrech weřejných země české. Bylť on poslední potomek staroslawného rodu swého, neměw dítěte ani z prwní manželky swé Anny ze Hradce, wdowy po slawném panu Hyncowi Ptačkowi z Pirkšteina, ani z druhé, kteráž byla sestra pana Bernarta z Cimburka, slawného mezi křížowníky Pruskými hrdiny. Sestra tudíž zemřelého, Magdalena, wdaná za pana Jana jinak Jaroše, mladšího bratra pana Ctibora Towačowského z Cimburka, zděďiwši po bratru swém panstwí Mladoboleslawské a Taušeňské čili Brandýské na Labi, klestila cestu do Čech rodu tomuto morawskému arcihusitskému. Brzy nahradila se podobojím ztráta pana Zdeňka Kostky, když pán neméně horliwý a wzdělaný, Jan Towačowský, postawil se w čelo a wedl obranu jejich s welikau srdnatostí a stálostí. Pan Jindřich z Michalowic byl sice zůstal katolíkem, jako předkowé jeho wšickni: ale krále Jiřího přidržel se již proto, že prwní manželka knížete Viktorina, Sofie Ptačkowna, ctila w něm druhého otce swého. Král po něm powýšil na nejwyšší komornictwí zemské pana Wi-

1468 léma mladšího z Risenberka i z Rabí, katolíka neméně oddaného.[370])

Osminedělním strádaním zdála se ukojena býti krutost osudu, a počali wraceti se dnowé utěšenější; když Zdeněk ze Šternberka po tolikerém wítězstwí nadál se cesty již proklestěné k oswobození dědičného swého hradu Konopiště w Čechách, zakusil i on wrtkawosti wálečného štěstí. Hrad onen zachowán byl minulého léta jen příměřím od wyslancůw Polských zprostředkowaným; kteréhož uměl tak bystře užiti, že při obnowení wálky zásoben byl potrawau a potřebami wšelikými opět na dlauhý čas. Střelbau nic nebylo lze pořiditi proti němu; proto zděláno až do 14 bašt okolo něho, z nichž nejedna byla prý tak pewna jako hrad sám, a celkem táhlo se pásmo hradeb wůkol jako nějaké město dosti lidnaté. Welitelem na hradě byl Markwart z Kralowic, hejtmanem na baště rytíř Přibík Tluksa z Čechtic. Král Matiáš nařídil byl ještě před odjezdem swým do Uher, aby k retowání aneb aspoň k dalšímu zásobení Konopiště předsewzata byla jízda co možná nejwalnější, jak mile čas k tomu příhodný zdáti se bude. Pokusil se tudíž o to pan Zdeněk dwakrát, we spojení s Mikulášem Čuporem wéwodau Sedmihradským:

370) Kronika rymowaná o wálce s Uhry r. 1468 sl. tištěná wedlé Starých letopisůw, na str. 487 a 488. Eschenloer (II, 127) mylně prawí, že wdowa páně Michalcowa wdala se za pana Towačowského, ana to byla sestra jeho; neb we swém MS. lat. (fol. 397) uwodí k r. 1470 sám o půtkách, které powstaly mezi bratřími Tunkly a Waldšteiny o dědictwí po Bernartowi z Cimburka, qui unam sororem et duos fratres reliquit, soror pridem vidua post mortem mariti D. de Michilsperg praefato Jirsik Tunkel matrimonio est copulata. Bratří byli jednobřišní, z Waldšteina, z nichž jeden, Beneš probošt Olomucký, později stal se biskupem Kaminským. — Jan Towačowský z Cimburka již r. 1469 wládnul panstwím Mladoboleslawským w Čechách. (MS.)

jednau o Wšech Swatých, podruhé času nám neznámého. 1468
I pronikl pokaždé s několika tisíci jízdnými a málo pěšími až na blízko hradu: ale špíže naň dodati nepodařilo se mu, anobrž odražen pokaždé tak krwawě, že ztratiw drahně jízdných a wšecky swé pěší, musel sám w autěku hledati spásy, a zásoby, kteréž s sebau wezl, pustiti nepřátelům w kořist. Takž posádka hradowá, hladem umořená, musila konečně wzdáti se w měsíci prosinci dne Dec.
neznámého. Lépe dařilo se w podobném podniku knížeti Viktorinowi, an wehnaw pana Podmanického do jakýchsi bahen zmocnil se města Ostrowa na Morawě zase, otewřel si odtamtud cestu ke Hradišti a zásobil to město dle potřeby. Když pan Šternberk nemohl platiti žoldnéřům swým, opuštěn jest ode mnohých; nespokojenost w Uhřích a nowé nebezpečí od Turkůw, kteří opanowawše Walasko, a wnikajíce do Srbska wždy blíže, hrozili wpádem do Uher, donutily krále Matiáše powolati částku wojska swého k sobě zase a žádati také posily z Rakaus. I tak brzy proměnila se twárnost wálky, že Wáclaw Wlček ku konci léta mohl již opět chápati se offensivy a nájezdy nowými pleniti zemi Rakauskau.[371])

Císař Fridrich 16 listopadu wydal se konečně na 16Nov.
pobožnau onu pauť do Říma, o které již drahně času byl mluwíwal; neboť byl se prý k ní zawázal slibem již r. 1462, když očekáwal oswobození swého we Wídni z rukau powstalcůw. Swět wšak i této doby nedal se mýliti we přeswědčení, že za pobožným tím zámyslem kryly se

371) O událostech u Konopiště mluwí Eschenloer MS. lat. fol. 383, Kronika o wálce s Uhry při Starých letopisech, a některé listiny archivu Třeboňského. O dobytí Konopiště i Ostrowa, i také o jiných proměnách swědčí psaní Řehoře z Heimburka in Kaiserl. Buch von Const. Höfler (p. 198) dané 22 Dec. 1468, a druhé dané 27 Dec. 1468 (ne 1469) tamže p. 218.

1468 také záměry politické, a sice s památným tím obratem, že šel nyní radit se a ukládat o konečnau záhubu swého tehdáž oswoboditele. Wyjednáwaní, kteráž před odjezdem swým měl s králem Matiášem, pokryta jsau nyní tmau nepaměti, ze které již jen některé jiskry, owšem zajímawé a wýznamné, wybřeskují. Z listin posud známých jen to stwrzeno jest, že poručil jemu ochranu země Rakauské, a postaupil spolu wšech z ní požitkůw až do konce září roku budaucího; začež Matiáš zawázal se nečiniti s kacíři žádného stání bez jeho wědomí a wůle. Neméně jisté jest, že Matiáš doléhal naň, aby dostál slibu swému o powýšení jeho na králowstwí Římské; nebo císař byl ho prý těšil, že mocen byl k tomu hlasůw Mohuckého, Trewerského i Saského kurfirstůw: ale k wíře zdá se nepodobné, co twrdilo se aspoň na dwoře Českém, že mluwíwal také o úmyslu, státi se knězem, postaupiti Matiášowi císařstwí, a poručiti jemu i dítky a země swé.[372] Wšak ať byly slowa i sliby jakékoli, nedůwěra obau mocnářůw proti sobě byla widomá i wědomá, a wzrůstala již té doby u jednoho w bázeň, u druhého we hněw a w tajné podporowání nespokojencůw Štyrských. Protož není nedůwodné domnění, že hlawní podnět císařowa putowání byla potřeba rady proti nejmocnějšímu nyní a nejnebezpečnějšímu příteli. Žádal prý, ale neobdržel od stolice Římské pojištění

372) Známy jsau listiny Matiášowa od 3 Nov. císařowa od 13 Nov. O dalších slibech císařowých swědčí dotčená psaní Heimburkowa i pozdější o nich jednání. Heimburg dí: „Der Keyser — gibt fur dem Konig von Ungern, er wolle im schicken (t. j. zjednati) das Romisch Reich, er hab macht Meinz, Trier, Sachsen, Er wolle in auch keyser machen und er wol priester werden vnd im seine kind vnd alle land bevelhen. Solich list kann er erdenken vnd der Unger glaubt im fein alles.“ (Ibid. p. 218.)

dědičnosti koruny uherské i české pro sebe i syna swého;[373]) zamýšlel tuším také přenešení kurfirstského hlasu koruny české na dům swůj Rakauský. Dwůr Římský považowal krále Matiáše za předního swého we křesťanstwu zástupce a zápasníka; i neswolil k ničemu, coby jemu bylo nemilého. Co do koruny České ale nesnášel se s císařem aspoň w tom ohledu, že napotom již nechtěl owšem koruně takowé wůbec. Rozdrážděnost proti Čechům w Římě rostla neočekáwaným jejich odporem a dostaupila již té wýše, že wráceno se k náwrhům někdy papeže Martina V, od r. 1422, dle nichž Čechy měly wymazány býti z počtu králowstwí wůbec a rozdrobeny na několikero knížetstwí a hrabstwí samostatných w říši.[374]) Nelze wěděti, a pochybno jest, zdali císař s náwrhem takowým srownáwal se. Z Římských pramenůw dowídáme se, že usilowal také o swolání sjezdu knížat, Mantuanskému podobného, do Konstancie, pro obranu wíry křesťanské proti kacířům a pohanům, ale Pawel II že odporen byl tomu, prawě, že ze sjezdůw takowých neubýwalo ale přibýwalo neswornosti we křesťanstwu. Pobytí toto Fridricha III w Římě bylo poslední takowé zjewení we středowěkosti; i wáženo hned za tak značné pro poměry tehdejší mezi papežem a císařem, že o ceremoniech, kterých šetřeno při setkání se a obcowání obau hlaw křesťanstwa, sepsána tudíž ku poučení potomstwa kniha památní.[375]) Císař když poprwé 1468

373) Dlugoš p. 439 a Müller Reichstags-Theatrum, II, 324.

374) Obšírně mluwí o náwrhu tomto Řehoř z Heimburka w psaní dne 26 Aug. 1469 daném markrabi Albrechtowi Braniborskému (ap. Höfler l. c. p. 215—216), kdežto i žerty sobě dělá ze zamýšlených prý Herzogen von prag, herzog von sacz, herzog zum Kuln (Kolin?), graf von Brinn, graf von Olmütz, graf von Igla, graf von Budweiss, herzog Bressla, herzog Sweiniz etc.

375) Descriptio adventus Friderici imp. ad Paulum Papam II, auctore Augustino Patricio Senensi, ap. Pez, II, 609 sq.

1468 blížil se ku papeži, padl dwakrát na kolena, potřetí teprw políbil mu nohu, načež mu popřáno, políbiti také ruku a twář jeho; trůn císařůw wedlé papežowa postawen obyčejně tak, že wýška jeho dosahowala nohau Jeho Swatosti; když papež o wánocích četl slawnau mši, císař w oděwu jahenském, jako někdy Sigmund w Konstancii, zpíwal evangelium o rozkazu wyšlém od císaře Augusta; když onen měl sedati na koně, tento přiběhna chtěl mu držeti třmen, na spůsob slauhy: ale Pawel II, nechtěje služby tak nízké, odepřel užiti jí atd. Dílo wšak Augustina Patricia Senenského zůstalo pak mrtwau památkau; nikdy zajisté neobnowila se wíce příležitost, kdeby ceremonie od něho líčené byly opakowati se mohly.

1469 Dříwe nežli císař wrátil se z Říma do zemí swých,
19Feb. počal se dne 19 února sněm říšský w Řezně, rozepsaný mocí papežowau a císařowau již wloni, nejwíce k žádosti krále Matiáše, kterýžto, jakož sme již řekli, požadowal byl kategoricky pomoci říšské proti kacířům. Proto porady o pomoc takowau byly hlawní zaměstnání sněmu toho nehlučného a neslawného, ale wždy předce paměti hodného; neb i ostatní předmětowé, o kterýchž se jednalo, wěčný zemský mír, spojení knížat s císařem a desátek se zboží duchowních, směřowali wlastně k témuž cíli, ku podwrácení moci kacířské w Čechách. Předsedal sněmu legat Wawřinec Rovarella spolu s kommissarem císařowým, přítomni byli jen jeden ze knížat Baworských a biskupowé

Commentarii Jacobi cardin. Papiensis l. c. Reichtags-Theatrum, II, 319—326. Fr. Kurz, Oesterreich unter K. Friedrich IV, II, 100 etc. — Altitudo sedis ita erat instituta in capella apostolica, ut non altior esset locus ubi sederet Imperator, quam ubi Pontifex teneret pedes, et item scabellum Caesaris aequale erat sedibus cardinalium etc. Aug. Patricius byl tehdáž mistrem nad ceremoniemi na dworu papežském.

Řezenský i Eichstatský osobně, od jiných knížat duchowních i swětských jen radowé, ode mnohých naprosto nikdo; za to přišli od krále Matiáše probošt Prešpurský, od české ligy nowý děkan Pražský doktor Jan z Krumlowa, páni z Plawna i Dobróhost, a rytíř Jan Kocowský. Programm sněmowní, předložený jménem císařowým a papežowým, požadowal, aby wypraweno bylo z říše do 24,000 branných o sw. Janě proti Jiříkowi a mezi nimi do 6000 jízdy, wedením některého kurfirsta neb knížete na místě papežowě a císařowě; ti pak měli tak opatřeni býti, aby setrwati mohli w poli aspoň do sw. Martina; nebudeli boj potud ukončen, mělo zřízeno býti k denní wálce přes zimu as 4000 branných ku pomoci Uhrům a katolíkům českým; wůdcowé němečti mějte s těmito umluwy a dorozumění o wedení wálky společném; křižáci nebuďte přijímáni, nežli kteří přinesau písemné wyswědčení, že k boji jsau spůsobní, mohau setrwati nákladem swým až do sw. Martina, i budau wůdcůw poslušni jako wojáci; nejwyššímu wůdci přidáni buďte zwláštní plnomocníci od papeže i císaře, aby autoritau jejich bděli o zachowání swornosti a pořádku, a různice powstáwající aby mířili atd. Ale jakkoli wysoce horleno proti nešlechetnosti kacířské, a jakkoli snažně předkládali poslowé čeští, že páni jejich, nebudauli míti brzké pomoci z říše, wálky přestati musejí, předce radowé knížat a poslowé měst říšských přijímali přednešení takowá jen ad referendum, prawíce, že kromě walného sněmu, na kterémžby i císař osobně byl přítomen, nic platného w té wěci uzawřeno býti nemohlo. Desátku jménem papežowým požádanému odpírali poslowé knížat duchowních upřímo: byloby to prý obtížení přílišné, kdyby páni jejich měli i wojska se statkůw swých zároweň knížatům swětským wyprawowati i nad to daně tak weliké platiti. Co do 1469

31*

1469 žádaucího spojení mezi knížaty byl král Matiáš již před nowým rokem poslal probošta Prešpurského do Bawor, k uzawření smlauwy s tamějšími panowníky, oni pak odložili byli jednání o wěci té ku přítomnému sněmu: nyní tedy přemítán opět Landshutský náwrh doktora Martina Mayra o dědičné allianci knížat s císařem, a wedeno k tomu, aby král Matiáš do ní také přijat byl: ale pro nepřítomnost plnomocníkůw Saských a Braniborských neprowedeno zase ničeho. Porady wšak sněmowní zastaweny náhle zpráwau, která co hromowý blesk z čista jasna omráčila mysli přítomných: w Čechách že učiněn konec boji weškerému, králowé že uzawřeli příměří a že nastáwalo konečné jejich smíření. Legat Rovarella rozhněwal se nad tím welice a nechtěl ani wěřiti, ačkoli měl w rukau psaní od krále Matiáše samého. I skončeny rychle porady dne
10Mrt. 10 března, uložen nowý sněm do Normberka ke dni
12Mrt. wstaupení páně, a legat již 12 března dal se na cestu, pospíchaje k Matiášowi.[376])

376) O sněmu Řezenském wiz Gemeiner regensburg. Chronik, III, 447 sl. — MS. universit. Lips. 1092 fol. 313—15 podáwá některá Akta in dieta Ratisponensi, dominica Invocavit 1469; srwn. von König Nachlese, St. II, Nr. 12. Droysen Gesch. d. preuss. Politik, II, 352. (Müllerowo Reichtags-Theatrum o sněmu tom cele mlčí.) Jan z Krumlowa podal o wěcech Řezenských panu Janowi z Rosenberka zpráwu (we psaní dd. z Krumlowa 16 Mart.) w ta slowa: Když ta pomoc měla již zawřena býti, tehdy přijel posel s listem od krále Uherského, že příměřie jest JM[t] učinila s Jiříkem odwolaným kacieřem. A když to jest kněz legat uslyšal, welmě sě jest rozhněwal; i slyšal sem, že jest se domniewal, žeby list ten od někoho jiného složen byl a omylný; i chtěl jest to pozatajiti za chwíli. I poslal po p. Jana Kocowského a po Jiříka kancléře páně Zdeňkowa: a Jiřík poznal jest písmo i ruku, i ubezpečil jest kněze legata, že jest prawý list krále Uherského. Též také psáno jest panu z Plawna

Bylť owšem běh wálky české mezitím octnul se na 1469
zwratu neočekáwaném. O pořízení Matiášowě w Uhřích wíme jen, že stawowé Uherští na sněmu Prešpurském swolili mu daň zemskau na pomoc, kteraužto wybraw a udusiw některé nepokoje doma, hned po nowém létě 1469 s nowými silami wstaupil do pole zase. Do Holiče,
kdež byl okolo 20 ledna, přinesl mu Zdeněk ze Štern- c. 20 Jan.
berka radostnau zpráwu, kterak 9 ledna úkladem a zradau zmocnil se hradu Rosenberka w Čechách, zastaweného tehdáž panu Janowi Popelowi z Lobkowic, a na něm netoliko jal téhož pána i syna jeho Děpolta, nýbrž i poklad welmi znamenitý obdržel w kořist; nečinilo rozpakůw, že pan Popel, katolík králi Jiřímu wěrný, neměl byl we wálce účastenstwí, a tudíž ani péče na nepřátely.[377] Dne
12 února wzdala hrad posádka Špilberská, pro hlad ne- 12 Feb.
mohši trwati déle, a obdržewši swobodný průchod i se zbraní. K wíře téměř nepodobné jest, co se wyprawuje o škodách a úzkostech, které utrpěli od ní měšťané Brněnští w obležení téměř jednorokém: málo prý bylo w městě domůw se střechami a sklepy celými, obywatelé museli ukrýwati se we sklepích podzemních, a na ulici wyjíti bylo wždy nebezpečno; znamení to, že střelba tehdejší dosahowala již dále, nežli w prwní wálce husitské.

starému a p. Dobrohostowi. Tehdy ta wěc welmě se jest rozhlásila, že již konečná bude smlúwa, zwláště skrze posly, kteří sú listy nesli. — Tehdy kněz legat počel jest se na cestu připrawowati, a w neděli družebnú (12 Mart.) po obědě jel jest na ten sněm do Olomúce. (Orig. arch. Třeboň.)

377) Eschenloer MS. lat. fol. 384, a psaní Olomuckých, 23 Jan. 1469; Wáclaw Březan w kronice Rosenberské w Časop. č. M. 1828, IV, 64; srwn. Jana z Rabšteina Dialog přidaný ku knize této. Pan Jan Popel, praotec weškerého nyní knížecího rodu, umřel w tom wězení w Krumlowě, 1470.

1469 Tím snáze pochopiti jest weliké plesání nad ukončením neřesti takowé, o kterémž Matiáš sám dáwal poddaným swým do Uher zpráwy wítězoslawné.[378]) Tak již cítě se býti pánem Morawy, umínil tím spíše uskutečniti lonské slowo swé, že potáhne ku podmanění Čech, čím wětší měl wojsko pohromadě, jež zaměstnáwati bylo potřebí. Mluweno sice o Praze, co cíli nowé wýprawy; ale předewším chtěl král zmocniti se předního tehdáž we králowstwí českém pokladu, stříbrných dolůw Kutnohorských, aneb aspoň zkaziti je tak, aby kacíři jimi žičiti se déle
13Feb. nemohli. Již 13 února nastaupen z Brna pochod k Litomyšli a Mýtu Wysokému. Měst těch pewných nedobýwáno, ale pleněna země, twrze Zámrsk a Uhersko a wsi mnohé lehly popelem; panowala prý smrt a hrůza, kamkoli přitáhli nepřátelé, a zdálo se jakoby již nastáwal den saudný. We Hrochowu Týnci teprw spojili se Zdeněk ze Štern-
19Feb. berka i páni čeští s wojskem uherským, a již 19 února stihlo wojsko spojené ke Chrudimi. Při rekognoskowání města toho s malým počtem jízdných, Matiáš octnul se w zajetí, ale že přestrojen byl za pacholka sprostého, člowěk postawy chatrné, a mluwil dobře česky, propuštěn jest nepoznaný co chasník neužitečný zase.[379]) Nedobýwáno pak ani Chrudimě, ale přes Heřmanowo Městce, kteréž wypáleno, směřowalo wojsko uherské hlawně ke hradu Lichtenburku, kterýž měl jemu zradau dán býti; když pak to se zrušilo, táhli Uhři dwojím praudem dále,

378) Eschenloer, II, 145. Katona, XV, 369. Teleki, XI, 371.
379) Tak líčí příběh ten uherští spisowatelé, někteří ne bez ausklebkůw na dobromyslnau hlauposť českau (srwn. Teleki, IV, 90). Eschenloer zase prawí (II, 147): Die Ketzer hetten vil nahen Matthiam gefangen, Gott der Almechtige behütete da seinen Diner. Vor einen Jungen ward er angesehen und gelassen atd.

jedním k Ronowu městu, druhým podlé Běstwiny, a spo- 1469
jili se tudíž před Wilémowem.

Král Jiří hned při prwní zpráwě o wpádu nepřátel do Čech usadil se na Kutnéhoře, jakoby největší měl starost jen o hájení pokladu swého; tam wolal k sobě wšecky wěrné, aby přispěli we zbrani co nejrychleji.
W pátek o Sw. Matěji (24 února) wytáhl konečně i on 24 Feb.
do pole, ale zastawil se na Čáslawi zase. Další pohyby wojsk obau nelze určiti dle času a místa; jen to jisté jest, že Jiří obklíčil Matiáše u Wilémowa, tak že prý odtud „nikam nemohl pro Železné hory.“ Zima byla ukrutná, sněhu mnoho, a Jiří dal byl w horách, kdekoli zdál se jakowý průchod, dělati záseky. O síle a poměru wojsk obau nemáme zpráw určitých a wěrohodných; wíme jen tolik, že Čechowé předčili počtem a že jich přibýwalo ještě na každau hodinu.[380]) Bylo toho dosti, aby Matiáš seznal weliké nebezpečí postawení swého uprostřed země nepřátelské bez jakékoli tam přirozené podpory; protož skrze Albrechta Kostku, kteréhož na cestě do Čech, newíme kde a kterak, byl jal, požádal Jiřího o pokoj. Newědomo, jaké řeči wedl a jaké důwody přednášel osobní tento přítel obau králůw: ale to jisté jest, že Jiřího jestli ne přeswědčil, aspoň přemluwil, tak že, jakož wyprawuje

380) Dlugoš dí (p. 439), že Matiáš měl exercitum ex decem millibus equitum mercede conductum, Jiří pak (p. 440) habebat haud longe in pratis monasterii Siedlecz suum exercitum ad quinque millia equitum ac decem et octo millia peditum aestimatum. Eschenloer (p. 147): Mathias hatte bei fünf tausend Man zu Fusse und bei vir tausend zu Rosse. Poslední udání jest jistě mylné, a nesrownáwá se dobře s tím, co prawí dále, že Jiří měl přes 12 tisíc jízdných i pěších dohromady, ale na jízdu že byl slabší nežli Matiáš; takéť se to nesnáší se slowy jeho předešlými (p. 146), že Matiáš hatte vil Volks bei einander uf Sold atd.

1469 sauwěký letopisec český, „král ten milostiwý, wida Matiáše ztraceného a moha jeho míti tu po swé wůli i se wšemi pány swými nepřátely, a jim odplatiti zlým za zlé, podal se ke smlauwě. Ježto ona stala se ze strachu a bázně, když widěl Matiáš, že toho času weliké množstwí Čechůw přibylo k wojsku krále Jiřího, žádostiwi jsauce nepřátely swé skrotiti a jim rohy srážeti: a welmi za zlé měli sau králi Jiřímu, že s ním we smlauwu wstaupil. Nebo kníže Viktorin byl toho o jeden den poobmeškal; tenby byl k té smlauwě nikoli nedopustil. Než chudina ti sau wždy ponutkáwali pány, aby někdo wždy na ně počal. Neb již to byl král Jiří dobře znal, že ztěžka tomuby co odolal a obránil, by jediné byli co počali; tak sau welmi na něho chtiwi byli, jakožto na wraha swého. Potom lidé jedauce zase, láli sau a přimlauwali králi Jiřímu; neb jest w tu noc bylo přibylo lidu českého na několik tisícůw, radujíce se tomu, že se mají bíti atd.“[381]) Žiwý ohlas tento, došlý nás takořka upřímo z bojiště, líčí tehdejší staw wěcí dost rázně a srozumitelně.

Nazejtří po počatém rokowání, tedy dle wší podob-
27Feb. nosti dne 27 února, sjeli se králowé obadwa ráno we wsi Auhrowě: a wítawše se spolu, „šli do jedné welmi špatné jistebky, w ty časy spálené, a tam sau sami mezi sebau rokowali; a co sau rokowali, žádný jest newěděl.“ Tolik jen oznámilo se, že král Jiří přijal pozwání Matiášowo, aby toho dne obědwali spolu, a Jiří aby byl u něho

381) Staří letopisowé str. 197 sl. Také rymowaná kronika prawí (tamže str. 490), že by páni čeští byli rádi s Uhry bili se, „by byli pro krále směli“ an prý „nedopustil boje nikoli.“ Str. 491: „Král uherský tomu srozuměl, žeby nikoli z Čech bez škody neujel: i wymluwil se jakž moha, králi českému ostawiw lstiwá slowa.“ — „Král český dopustil se toho, i učini sobě i zemi zlého mnoho“ atd.

hostem. Stalo se to w tak řečené uhelné Příbrami, kamž 1469
brzy za králem Matiášem přijel i Jiří se syny swými. Když pak přijew, podáwal ruky předním u Matiáše osobám, Zdeněk ze Šternberka umknuw se, řekl nahlas, že nedá ruky swé kacíři, leda k jeho smrti. Surowost tu obracel Matiáš hned w žert a smích, Jiří dělal se jí neslyšew. Z toho jest se domysliti, jakowá tudíž panowala při tabuli srdečnost a upřímnost, i jaké mezi kwasiteli weselí: ačkoli Matiáš mluwil prý nahlas, „že má krále českého wše rowné potkati.“

Zápisu o umluwách u Wilémowa nestáwá, protože ho ani nebylo. Pokud král Jiří nebyl smířen s papežem a s legaty jeho, nemohl prý Matiáš bez urážky jejich poctiti tchána swého w zápisu titulem králowským: ale zawázal se mu rukau dáním, slowem a ctí swau, že smíří ho dokonale s papežem, a to na základě kompaktat, když jen Čechowé na tom základě poslušni budau stolice apoštolské a legatůw jejich.[382]) Jak mile uwěřil král Jiří, že tak se stane, neměl arci oč bojowati ani čeho žádati wíce; wrátilyť se mu blahý pokoj a žádaucí s celým křesťanstwem smíření: ale že nežádal garantie ani zástawy podstatnější, nežli ruku, slowa i čest člowěka, od kterého již nejednau byl krutě oklamán, dá se nesnadně omluwiti, aniž potwrzuje obecného domnění o weliké jeho ne-

382) Dlugoš dí (p. 444): Mathias Hung. rex clandestina pacta cum Georgio fecerat, et hoc praecipue unum, — ut Georgio et suis omnibus usum communionis utriusque speciei retinere liceret, confirmarique illum Mathias a summo pontifice Georgio et Bohemis obtineret. Toto wyznáwá Dlugoš ne při líčení událostí Wilémowských, ale z jiné pozdější příležitosti; představowal zajisté Jiřího sám také co supplikanta u Wilémowa, dle obecného později mezi katolíky podání. Že wšak záwazek takowý byl skutečně podstatau tajné smlauwy Wilémowské, wyjewí se z dalšího jednání dostatečně.

1469 jen opatrnosti, nýbrž i chytrosti. Uzawřeno mezitím wšeobecné stání w koruně české až do welikonočního pondělí (3 dubna), kteréž mělo i prodlaužiti se, kdyby dotud pokoj celý zjednán nebyl; mezitím pak měli králowé oba dne 24 března sjeti se do Olomauce i s radami swými, aby tam pokoj konečný uzawřen byl. Král Jiří rozpustil
1 Mrt. wojsko swé již 1 března zase; Matiáš a Zdeněk Šternberk téhož dne psali z Polné Slezákům a Lužičanům, že pokoj jest, a nemá dále wálčeno býti.[383])

383) Nejlepší a nejurčitější zprávy o wěcech těchto podáwá Kronika rymowaná „O wálce s Uhry 1468—1474", kteraužto ze sauwěkého rukopisu připojili sme ke starým letopisům českým na str. 486—502; pak Letopisowé ti str. 197—8; potom Eschenloer, Dlugoš ajw. Již 1 Mart. psal z Jindřichowa Hradce hejtman, že „píše mi Jošt tyto nowiny, že uloženo jest příměřie" atd. Psaní Matiášowo a Zdeňkowo, dané na Polné 1 Mart., dodáno králi Jiřímu na Kutné hoře w noci s 1 na 2 Mart. a on daw hned zbuditi „wrchního i přísežného posla" swého Michala, kázal mu s nimi rychle jeti k Žitawě, aby wojsko, které z Lužice chystalo se do Čech, zastaweno bylo. Posel ten stihnul do Žitawy w pátek 3 Mart. o poledni: ale když odewzdal listy swé, chtěli ho co podwodníka hned dáti usmrtiti. „Wir sehen brieff vnd sigell des koniges von Vngern vnd Ern Zdenken, vnd können doch die sachen swerlich glouben", tak mluwili Lužičané. Michal snažně prosil, aby se neukwapili na něm, ale posečkali trochu, on že jim neuteče, že ho wždy budau moci trestati, nepotwrdíli se zpráwa jeho. „Kacířowa wěc musí příliš zle státi, když užíwá takowých podwodůw", tak psali Zhořelským někteří ještě w sobotu 4 Mart. Ale nazejtří již, 5 Mart., tolik dostali náwěští s několika stran, že nemohli pochybowati wíce. Zachowala se o tom psaní zajímawá we Sculteti annal. Gorlic. MS. III, fol. 254, 257.

ČLÁNEK DEWÁTÝ.

WRCH BAUŘE: WÁLKA S KRÁLEM UHERSKÝM.

ČÁST DRUHÁ: AŽ DO DRUHÉHO WPÁDU DO ČECH.

(*Rok 1469—1470.*)

Poloha wěcí a wyjednáwaní nowá. Sjezd w Olomauci a wolení Matiáše na králowstwí české. Matiáš we Wratislawi. Proměna krále Jiřího. Sněm Pražský: oprawa mincowá i wolení Wladislawa Polského za nástupce trůnu. Císařowy nesnáze a wpády Turecké. Wyjednáwaní Burgundská i Franská. Podrywy w Uhřích. Nowé wypuknutí wálky. Kníže Viktorin jat. Česká wítězstwí a obrat obecného smýšlení. Křižáci. Sněm Polský w Petrkowě. Král Jiří a říše Německá. Sjezd Wídeňský. Zřízení obrany zemské w Čechách. Půtky s Bawory. Poslední wálka w Morawě a boj u Hodonína. Jiří zwe Matiáše na sauboj. Oswobození Hradiště. Matiášůw poslední wpád a autěk z Čech.

Zpráwa o příměří u Wilémowa dojímala myslí sau- 1469
wěkých tím walněji, čím byla neočekáwanější. Horliwcům samo pomyšlení na ně bylo nesnesitelné, co znamení odporu proti úmyslům i nadějem jejich nezdolatelného. Nemalý sice byl počet těch „křesťanůw,“ kteří majíce w ohawnosti náboženskau wálku již tak dlauho a tak krutě wedenau, radowali se, že půwodowé a wůdcowé její při-

1469 nuceni byli konečně hledati pokoje, ano zuření proti „kacířům“ nezdálo se ani tak sprawedliwé, ani tak potřebné, aby blahobyt národůw a wlastí měl jím z kořene wywracowán býti. Ale strana tato, jakkoli walná, držela se tiše, newystupowala na dějiště, aniž zůstawila po sobě jaké památky. Dowídáme se o ní jen z pamětí strany druhé, která z otewřené wyhlídky na pokoj měla jen zármutek a hoře. Wýmluwný řečník Wratislawský, Petr Eschenloer, poznamenal wěc nám odjinud neznámau, prawě: „Dály se té doby we wšech německých zemích mnohé řeči, Jiříkowi k dobrému a ke cti, ale k haně, rauhání a pomlauwání swaté Římské církwe, jimižby Bůh práwem rozhněwán býti musel, by nebyl tak milosrdným. Celý swět chwálil Jiříka i jeho kacíře, a swatému papeži, náměstníku Kristowu, obracowána sprawedliwost jeho we zlé; předewším w Míšni, Durinsku, Sasích, Markách, a wěru také w Lužici, Slezích, Šestiměstech. Bohužel, wšickni Němci a kurfirsti byli zaslepeni. Kdoby wyslowiti, kdo wypsati mohl auzkost, kterauž měla rada Wratislawská té doby, slýchajíc řeči ty, i od nepřátel, že Matiáš musel prositi o pokoj, a protož že on i Jiřík již wálčiti spolu nebudau. Z toho Wratislawští, poznawše nyní moc Jiříkowu, museli obáwati se nebezpečí a ztrát welikých.“[384])

Nedlauho po uzawření stání wyprawil král Jiří auředníka králowny Johanny, rytíře Jana Špana z Baršteina, k markrabi Albrechtowi Braniborskému a ke Franskému králi Ludwíkowi. Co s posledním jednati měl, neudáwá se: ale poselstwí k markrabi bylo důležité, i odhaluje částky

384) Eschenloer II, 151. Markrabě Albrecht we psaní 21 Jul. daném králi Jiřímu mluwí von dem schrecken, der in die leut gefallen was, der richtigung halben zwischen euch vnd dem konig von Vngern atd. (Kaiserl. Buch von C. Höfler, p. 205.)

raušky, která zastírá rokowání dwau králůw we spálené 1469
chyšce w Auhrowě. Matiáš byl se tam swěřil, že i papež i císař připowěděli mu powýšení na králowstwí Římské, i žádal tchána swého nejen o hlas jeho kurfirstský, ale také o přímluwu k jiným kurfirstům, za čež nabízel se mu wrátiti wšecky zámky a krajiny, kteréž byl potud w Morawě a w koruně České wůbec pod se podmanil. Jiří nebyl tomu na odpor, ale wzal sobě čas k rozmyslu a ku potazu s knížaty Saskými a Braniborskými, přátely swými. Proto měl Špan přednesti wěc tu markrabi Albrechtowi, jenž byl jako duše wšech porad politických domu swého i Saského. Připomenutí připojené, že papež i císař slibowali byli králowstwí Římské již také wéwodowi Burgundskému, a že knížata Baworští stranili Burgundům, mělo tuším ostnem býti pro Albrechta, auhlawního protiwníka Baworůw, aby sklonil se k náwrhu Matiášowu, kterýž slaužil arci také ku prospěchu českému. Ale Matiáš požíwal u Němcůw ještě méně lásky, nežli Jiří. Albrecht newěřil, žeby císař chtěl za žiwa odříci se moci a důstojenstwí swého, ani žeby Němci měli rádi Neněmce za krále neb za císaře: a protož odpowěděl, že bez wůle císařowy nemohl w tom raditi ani Saskému dworu ani bratrowi swému Fridrichowi Braniborskému, kterýž prý zawázán byl krom toho nepočínati u wěci takowé ničeho bez wědomí a wůle wšech kurfirstůw. Odporem tím zaniklo jednání w té straně, nikoli ale ještě Matiášowo úsilí, powýšiti se na trůn Římský. Z téhož pak jednání wyjewilo se příležitě také, čeho konečně očekáwati měl král Jiří we weliké při swé od přátel Saských i Braniborských. W říši tehdáž náwrhy sněmu Řezenského ještě zaměstnáwaly mysli panowníkůw, kteřížto, ač přáli Jiřímu, nechtěli proto státi se nepřátelé císařowi; a náwrh doktora Martina Mayra o wěčné allianci předních domůw knížecích s císařem nebyl

1469 ještě cele beznadějný. Markrabě Albrecht we schůzce se Saskými swaky swými wyzwídal na nich důwěrně, jakowý byl konečný jejich úmysl ohledem na krále Jiřího, a měl za odpowěd, že oni chtěli wybýbati se pokud možná nejdále, aby do wálky s ním nepřišli; kdyby ale toho zniknauti nemohli a museli konečně woliti, že chtěli stanauti po straně císařowě i papežowě. Totéž, prawil Albrecht, bylo také mínění domu Braniborského; ale we zpráwě, kteraúž o jednání tom podáwal bratrowi swému, kurfirstu Fridrichowi, nemohl zamlčeti podezření swého, že Saští jeho přátelé s Jiříkem aužeji swázali se, nežli na jewo dáti chtěli, aby prý jen sami požíwati mohli wděčnosti jeho.[385])

Objewení toto částky důležité tajných smluw Wilémowských učí nás sice posuzowati skromněji a nezatracowati naprosto chowání krále Jiřího; neboť možné jest, že podobných wýhod podáwáno mu bylo wíce, ježto šly mu nade wšeliký chtíč marné wítězosláwy. Zdá se také, že on nežádaje pro sebe sám nežli nawrácení minulého status quo, a neznaje u druhé strany tajné oné wnady při wládě, ježto čím plnější a neobmezenější býwá, tím méně snášeti umí sebe lehčejší uzdy, pokládal smíření swé s nepřátely a obnowení pokoje za wěc mnohem snadnější,

385) „Das sie den Danck gegen Im allein behielten" jsau Albrechtowa slowa we psaní památném ke bratrowi Fridrichowi kurfirstu daném w Baireutě am Donnerstag nach Judica (23 Mart.) 1469 w král. kabinetním archiwu w Berlíně, jehožto auplný zpráwný opis poskytnul nám Dr. Märker. Jest pak ono totéž psaní, o kterémž i v. Minutoli (Kaiserl. Buch, p. 330) i Droysen (Gesch. d. preuss. Politik, II, 347 a 349, Gutachten des Markgr. Albrecht Achilles, p. 171—173) činili zmínku, kladauce je oba mylně k r. 1468. Teprw nejnowěji wydal je auplné Dr. Riedel we swém Codex diplom. Brandeb. C. I.

nežli byla. Ale události, kteréž následowaly, nemeškaly 1469 wywesti ho z klamu. Matiáš nedáwal spojencům swým o příčinách uzawřeného stání jiné nežli ustní toliko zprávy.[386]) Tudy utwořilo se mezi těmito brzy domnění, že ono bylo aučinkem pauze kruté zimy a chumelice, i dobromyslnosti Matiášowy, an tchána swého, slibowawšího poslušenstwí a polepšení, nechtěl sužowati déle; nenáwiděný Jiřík jewil se nepřátelům opět co starý podwodník, an w auzkosti swé sliby jako wždy lichými wylaudil prý nepřítele ze země. Ba našli se zase i takowí mudrci, kterým již ani Matiáš, ani katolická jednota nebyli dosti horliwí nepřátelé kacířůw; protož oni celé to slabé tažení pod Wilémow pokládali za hru od těchto zaumysla nastrojenau, aby prý pod zástěrau nezbytí a nutnosti neodolatelné jen wywesti se mohli z boje již omrzelého a bezděčného.[387])

Sjezd Olomucký nepočal se, jakož bylo ustanoweno, 24 březňa, nýbrž o dwě neděle později. Za příčinu k odročení pokládána swatá neděle tehdáž nastáwající, a podáwáno spolu prodlaužení příměří až do dne Wstaupení páně (11 máje), aby wěci wšecky s wětším prý upokojením jednati se mohly. Diwno dosti, že o rok dříwe tatáž swatá neděle nebyla překážkau početí wálky, ale byla nyní překážkau pokojného rokowání. Wšak král Matiáš swolal byl přední osoby strany swé ku předběžné

386) Eschenloer w latinském rukopisu swém (fol. 386) zachowal psaní Matiášowo k Rudolfowi legatu a biskupu Wratislawskému, dané w Brně in dominica Judica (19 Mart.), w němž wýslowně stojí, že o uzawřeném příměří a příčinách jeho zprawil ustně Jeronyma Bekensloera posla jeho, nechtěw o tom psáti.

387) Psaní markrabě Albrechta ku králi Jiřímu dd. 21 Jul. 1469, tištěné in Kaiserl. Buch von Const. Höfler p. 205—6.

1469 poradě do Brna: ta pak byla příčina dostatečnější k odročení sjezdu. Zdá se že již w Brně položen byl základ ke wšemu, co a jak potom w Olomauci jednati se mělo. Byl tam legat Wawřinec Rovarella, ze sněmu Rezenského na rychlost přispělý; byli také Gabriel Rongoni z Verony, arcibiskup Vitéz, biskup Jagerský, a od císaře wyslanci dwa, Jan Roth neboli Rode, někdy sekretář krále Ladislawa, nyní biskup Lavantský, a jistý hrabě ze Sulz. Rovarella, prawí se, že hrozil Matiášowi klatbau, powedeli wěci swé ku pokoji s kacíři skutečně; tomu pak nechtělo se wálčiti déle, když neměl z wálky ani užitku, ani sláwy. Protož náramné panowalo poděšení mezi náčelníky ligy, kteří w uzawření pokoje předwídali konečnau swau záhubu. Matiáš chowal se dlauho tak, že dáwal naděje na obě strany, a nikdo uhodnauti nemohl, jakowý byl wlastní jeho úmysl, i měllí následowati pokoj aneb wálka. Ale důwěrníci jeho poučili pány české, chtějíli, aby král jich neopustil, že bylo potřebí přiwázati ho k sobě swazkem silnějším nežli potud.[388]) W takowém rozložení myslí
6 Apr. přijel Matiáš do Olomauce 6 dubna we průwodu řečených prelátůw a pánůw, též pánůw Šternberka, Rosenberka, Šwamberka, Plawenského, Hradeckého, Dobeše z Boskowic

388) W odpowědi od legata Rudolfa z Rüdesheimu, biskupa Wratislawského r. 1471 dané arcijáhnu Benediktowi, poslu Kazimíra krále Polského, řeč jest také o wyjednáwaní Olomuckém r. 1469, a prawí se zejména, kterak páni katoličtí porozuměli tomu od některých u krále Matiáše jsaucích (ex aliquibus cum Maj. Sua manentibus intellexerunt), že král ten po uzawřeném příměří owšem již nedbalby déle o boj český, kdyby ho, potud pauhého protectora, nepřiwázali k sobě swazkem silnějším (si eum fortiori vinculo non constringerent), načež oni uzawřeli teprw woliti ho sobě za krále. (MS. univ. Lips. 1092, fol. 333—6.) Srwn. Eschenloer, II, 238, kdež ale překlad německý méně jest jasný a určitý.

a jiných, i asi 3000 lidí branných. Král Jiří čekal již delší čas na Morawském Šternberku u pana Albrechta Kostky, kdežto 4 dubna odměnil wěrnost a stálost města Uničowa wýsadau znamenitau; při něm byli dwa jeho synowé, též Kunrat Černý kníže Olešnický, Přemek kníže Těšinský, oba bratří Towačowští z Cimburka, Petr Kdúlinec, Beneš z Weitmile, Bernart Bírka hejtman Opawský, Jiří Stoš z Albrechtic a jiní. Podáwáno králi Jiřímu, aby pro pohodlnější wyjednáwaní usadil se s swými na klášteře Hradišti, arciže pod mocí Matiášowau, čehož ale odepřel, takže králowé napotom jen pod širým nebem w poli mezi Olomaucem a Šternberkem scházeti se mohli. 1469 4 Apr.

Rokowání počalo dne 7 dubna i trwalo do 1 máje. 7 Apr. Zpráw o něm auplných a nestranných owšem nestáwá: ale co zachowalo se od strany katolické, dosti jest wýznamné a zajímawé.[389]) Prwní schůzka, která stala se 7 dubna po poledni we stanech w poli, byla s obau stran slušná i přátelská. Králowé oba mluwili spolu dlauho sami beze swědkůw, aniž mohl kdo wěděti, jaký byl obsah řečí jejich. Podwečer, když wrátil se Matiáš do Olomauce, přiwedl s sebau wšecky již jmenowané osoby od krále Jiřího, ježto měli nazejtří wyjednáwati s legaty papežskými, Rovarellau i Rudolfem. Matiáš chowal se k hostům těmto welmi laskawě a ctil je tak, že strana jeho nad tím horšila i děsila se. Ale Rovarella nejen odepřel

389) Kromě Eschenloerowa wyprawowání (II, 155—162), ne wždy cele prawého, a článku zachowaného w MS. Lips. 1092 fol. 316, máme zwláštní denník, sepsaný od Nejmenowaného, o aktách od 7 Apr. až do 3 Mai, a zachowaný we dwau částkách, jedné od Klossa (7 Apr. do 13 Apr.) a druhé od Scultetusa (12 Apr. — 3 Mai.). Obě tyto paměti důležité a potud neznámé, došly nás ochotností p. Gust. Köhlera we Zhořelci, a jsau hlawním pramenem našeho wyprawowání.

1469 se každého s kacíři wyjednáwaní, nýbrž položil i celé město pod interdikt, pokud oni w něm zdržowali se, takže s nepořízením a s hanbau, k weliké nepřátel radosti, museli odjeti zase.[390]) Takowýmto spůsobem nemohlo pokračowati se dále, a Matiáš donutil legaty, aby aspoň
10Apr. přítomni byli u konferencí, které w pondělí 10 dubna u něho s wyslanci českými počaly se. Tito žádali, aby Matiáš dle slibu swého spůsobil králi Jiřímu slyšení u papeže a přičinil se o jeho smíření. Po hádkách mnohých zawřel Matiáš tím, že měli podati žádost swau písemně, ná kterauž on také písemně odpowěditi slibowal. Nezachowala se wšak nežli cedule jménem legata Rovarelly podaná radám krále Jiřího, obsahu následujícího: „Tyto dolepsané wěci žádají se od krále Českého, chceli aspoň umříti napotom co král a pokoj míti w zemi swé: 1) aby on sám s domácími swými obrátil se ke swaté katolické wíře a církwi wšeobecné, i aby opustil wšecky články, jež swatá máti církew zawrhuje; 2) aby wydal statky církewní a nawrátil je ku předešlému stawu, i aby dal wywaditi, které jsau zastaweny; 3) aby král Uherský ustanowil w Praze arcibiskupa, opaty, probošty a slauhy boží, aby skrze ně zmáhala se pocta božská a wypleno bylo kacířstwí; 4) aby Jiří we spojení s králem našim přičinil se a spůsobil obrácení lidu zawedeného i bludného; 5) aby arcikacíře Rokycanu wydal nám do rukau, i ať se stane

390) Těžko jest wěřiti, co wyprawuje w příležitosti této Galeotus Martius, ačkoli byl swědek očitý. Rovarella radil prý Matiášowi, aby syny králowy a přední jeho rady, přišlé do Olomauce, zabawil a podržel w zástawě i ukončil tím wálku; neb otec zbawen jsa jich, nebude prý moci déle wálčiti, oni pak že přišli bez gleitůw. Galeotus welikau z toho Matiášowi chwálu činí, že se k tomu namluwiti nedal. Galeotus Mart. de dictis et factis Mathiae regis, cap. I, p. 227.

nějaký prostředek, jakož wojwoda (Čupor) má o tom 1469
naučení; 6) aby krále Uherského hned přijal za syna; 7) aby král Uherský podržel wše co má i byl ochráncem; 8) aby Jiří hned nyní wšem swým kázal přisahati králi Uherskému; 9) aby pokud žiw jest, byl a slul králem a požíwal titule i důchodůw; 10) aby císař měl pokoj, a 11) aby statkowé katolíkůw odjatí nawráceni byli.“ Tuším že Rovarella powažowal články tyto za nemalau koncessi se swé strany: král Jiří ale musel z nich poznati, jak daleká byla proň ještě cesta do Říma. Zastaweno tím wyjednáwaní w té wěci skrze několik dní, až
15 dubna teprw došla žádost od krále Jiřího, žeby chtěl 15 Apr.
sjeti se a mluwiti s legatem Rovarellau sám. Tento ale nechtěl wyjeti k němu, a poslal na místě swém arcibiskupa Ostřihomského Jana Vitéza, o jehožto wšak pořízení nezůstalo nižádné památky.[391])

Jak welice králi Jiřímu o nawrácení pokoje činiti bylo, důkazem jest krok, který srdci jeho snad byl nejtěžším,
a ku kterémuž odhodlal se předce, poslaw dne 13 dubna 13 Apr.
ke Zdeňkowi ze Šternberka dwa rady swé, Petra Kdúlince z Ostromíře husitu a Beneše z Weitmile katolíka, na pokus, zdaliby smíření s ním nepodařilo se. Ti když přišli do hospody jeho w Olomauci, prosili ho, aby pomohl uwesti králowstwí české opět we swornost a wzal sobě k srdci obecné dobré koruny a národu českého, jako dříwe. Odpowěděl on: „Wíte wy dobře, že sem já sta-

391) Jediné co sem náležeti se zdá, jsau slowa markrabě Albrechta we psaní 9 Jul. 1469: Ob der Erzbischof zu Prag nicht hundert tausend guldein gelts (důchodůw) hat, gibt vns wenig zu schicken vnd wollen vnerstochen darumb sein, wo wirs mit eren mögen vertragen bleiben: dann es sich itzund sunst an nichte gestossen hat, als wir bericht sind. Archiv für österr. Gesch. Bd. VII, 1851, p. 50.

1469 ráwal se o čest a dobré koruny nade wšecky jiné lidi a nelitowal w tom práce ani úsilí." Na to Kdúlinec: „A pokud ste tak činili, milostiwý pane, stálo králowstwí dobře, a Waše Milost považowána byla za místokrále a za otce říše; ale když ste se odwrátili a postawili proti králowstwí, uwedli ste na ně zkázu a záhubu." On zase: „Kdúlinče, já neuwedl záhuby na zemi, ale pán wáš a wy, ano wědomo jest, ze ste obehnali zámky mé a počali ste wálku, a já musel brániti se násilí. Wšak to wše spůsobil zlořečený pán wáš swau křiwau přísahau, a sprawedliwý bůh dopustil na wás to pro něho, an i s pomocníky swými nešlechetně připrawil o žiwot milostiwého někdy pána našeho krále Ladislawa,[392]) jakož známo jest celému swětu, a pokud stačí hrdla naše, nezůstane bohdá bez pomsty." Kdúlinec: „Milostiwý pane, neračte tak těžce a náružiwě počínati sobě proti pánu wašemu i našemu, ale račte býti raden a pomocen, aby přišlo ku pokoji a k jednotě opět." Zdeněk: „Máli býti pokoj a jednota, musite wy prwé wěřiti, jako jiní křesťané, a býti papeže poslušni, sice weta bude po pokoji zase. Wšecky ty zápisy, sliby a přísahy, kompaktaty a co toho wíce, nic nebudau na plat. Kdo mluwí ku pokoji s kacíři a nechámá jim wíry jejich, jest nešlechetný zkurwysyn." Na to chtěl mluwiti pan z Weitmile, ale pan Zdeněk okřiknul ho

392) Když umřel král Ladislaw, pan Zdeněk byl we Francii, a protož nemohl sám ze sebe nic wěděti a swědčiti o spůsobu smrti Ladislawowy. Nabylli brzy po náwratu swém přeswědčení o wině Poděbradowě, nepochopno, kterak mohl bez winy sám prwní dáwati mu hlas ku králowstwí a býti po tolik let předním jeho radau. Ale zdá se, že teprw později z nenáwisti čerpal přeswědčení nowé, a nyní zwláště, an hlawní půwodce lží o smrti Ladislawowě, Jan Roth, od nedáwna biskup Lawantský, přišel byl co posel císařůw do Olomauce. Srwn. naše Zeugenverhör über den Tod K. Ladislaws, Prag, 1857.

prawě: „Styď se w hrdlo swé, Beneši, že pomáháš sám 1469
proti swé wíře; wždyť jsi ty horší, nežli žid nebo kacíř.“
Beneš řekl, že nemluwil ani jednal proti wíře, ale že
mluwil a jednal o dobré pána swého. „A neslyšíšli,“ dí
Zdeněk, „že o wíře jest řeč?“ Beneš umlknul a ne-
mluwil wíce, ale Kdúlinec přejal slowo: „Prawíte, pane,
že nebude pokoje w zemi, pokud my nesrownáme se
s wámi u wíře: ale nežli toho dowedete, octnete se
dáwno i se mnau buďto w nebi nebo w pekle.“ Zdeněk
zase: „Kdúlinče, odwážím se za to swé přísahy a wíry,
že buduli já jen dwě léta mocen wší té pomoci, kterauž
máme nyní pohromadě, pán náš milostiwý i jiní páni a
města, tak aby wšickni mne byli poslušni, a nedoweduli
toho za dwě léta, že waší wíry w celém králowstwí nikdo
weřejně ani jmenowati nebude smíti, pak mne třebas
upalte.“ Mezitím přinešeno do pokoje k pití. Tu Zdeněk
častowaw hosty swé, na znamení, aby odešli, zwolal na-
hlas: „Otče nebeský, odpusť mi, že piji s kacíři těmi
zlořečenými!“ A tím mělo rozmlauwání konec.

Jiné náwrhy a naděje zaměstnáwaly tehdáž mysl páně
Zdeňkowu i přátel jeho. Již 7 dubna, když králowé roko- 7 Apr.
wali spolu w poli, sešli se byli audowé spolku katolického
poprwé u legata Rudolfa w Olomauci, a počali mluwiti o
potřebě, aby měli krále a pána zase. Našli se sice ně-
kteří, ježto radili odložiti ještě péči tu, pokud jednalo se
o walnau pomoc od knížat německých, aby mysli těchto
kwapným nowého krále zwolením nebyly snad odwráceny
a odstrašeny. Proti tomu ale horlila zwláště města, ne-
chtějíce déle býti bez pána, i žádali legata, aby wěc ta
na místě wzata byla w uwažowání. Legat jen tím odročil
té otázky, že kázal počekati, jaký as bude wýpadek osob-
ního králůw mezi sebau wyjednáwaní. Dne 12 dubna 12 Apr.
shromáždili se titíž poradníci opět. Tu pak pan Zeněk

1469 jal se první řečniti w tato asi slowa: „Důstojní otcowé, urození páni, stateční rytíři, maudří a opatrní poslowé z měst! Wám wšem dobře jest wědomo, kterak my z napomenutí a poručení otce swatého papeže odstaupili sme od zlořečeného kacíře Jiřího, a dle nawedení legatůw Jeho Swatosti již nyní po dwě léta weliké a těžké wedeme wálky, statkůw i hrdel swých i lidí našich ochotně nasazujíce. Wšak wíte, kterak i já ztratil sem zámky swé, a statkowé moji tak pohubeni jsau, že mi zůstalo wždy ještě wíce zámkůw nežli wesnic. Ukazuje se býti potřebí, abychom wěc tu jinak a lépe než posud předsebrali, aniž dali se wíce ošemetností a auskoky toho odwolaného swoditi ku příměřím, kteráž nám škodnější býwají, nežli wálka sama. Musíme předewším pečowati o to, aby našinci wšickni swornau myslí a spojeným úsilím býwali wzhůru a pomáhali sobě wespolek, aniž pak, když bojují jedni, druzí zůstanauce doma, howěli sobě w pokoji. Nedowedeme nic platného, aniž podaří se nám wyhladiti kacířstwí, nebudemeli šetřiti lepšího pořádku; to pak zdá se nemožné, pokud nebudeme opatřeni hlawau společnau wšickni. Přejasný král Uherský jest sice ochráncem našim, ale jest se obáwati, aby snad, přinucen jsa wrátiti se do králowstwí swého, neopustil nás opět. My za to dobrodiní, že wzal nás w ochranu swau, nemůžeme wynaděkowati se, aniž mu jaké nábrady jiné podati, nežli když mu poddáme se sami a prositi ho budeme, aby ráčil uwázati se w králowské nad námi důstojenstwí, býti nám pánem milostiwým a zachowati nás při práwích a swobodách našich. Takowé jest mé zdání a celá wůle má. Co u wás při tom za úmysl jest, dejte mi prosím wěděti.“ Legat Rudolf hlasowal první, prawě, že prawdu mluwil pan Zdeněk, „wrchní náš wůdce,“ a že nelze wymysliti nic prospěšnějšího, nežli co nawrhowal on; protož že přistupuje k

tomu cele. Pak Tas biskup Olomucký jal se wykládati, 1469
jak weliké byly oběti, které Matiáš činil pro swaté církwe obranu, i kterak slušné bylo a sprawedliwé, aby mimo jiné wšecky powýšen byl na králowstwí české. Potom hlasowal pan Jan z Rosenberka i jiní korauhewní páni čeští a morawští, po nich čeští preláti, pak preláti a radní páni Wratislawští, páni Swídničtí, tudíž pak města Morawská, která welice děkowala panu Zdeňkowi za takowý náwrh, a prosila hned, aby nikdy wíce nebylo příměří s kacíři; konec hlasowání činili Plzeňští a Budějowští, tak že wolení Matiášowo dokonalo se již toho dne jednomyslně. Zawázali se wšak wšickni přítomní pod klatbau nejwyšší, že zachowají w tajnosti skutek ten, a prošeni pan Zdeněk, legat Rudolf a někteří páni „starší," aby předewším wyzwěděli o tom wůli Jeho Králowské Milosti. Poněwadž proskakowalo, že Matiáš nechtěl koruně české, ale chtěl pokoji, byli wolitelé jeho dlauhý čas w nemalé auzkosti.[393])

Matiáš byl pánem situace, a nedá se zapříti, že uměl užiti příležitosti swé. Dne 13 dubna nedáwal jiné odpo- 13 Apr.
wědi, nežli že musel teprw poraditi se s wěrnými swými. Nazejtří pustiw pana Zdeňka, biskupa Tasa i starší wolitele před sebe, dal se s nimi do wyjednáwaní. Děkowal jim welice za ten důkaz jejich dobré k němu wůle, ale

393) Eschenloer dí o tom p. 156: Alles Volk in Bekümmerniss stunde, und vor Augen nichts gewisseres war, denn Freundschaft zwischen Mathia und dem Ketzer. Es ist nicht zu beschreiben, was Betrübniss den Legaten, den christlichen Behmischen Herren und Stäten entstunde, Niemand mochte Mathiä Meinung erkennen. — Tentýž prawí, že woleni byli legat Rudolf, biskup Tas, pan Zdeněk a Jan Zajíc z Hasenburka, aby wyjednáwali s králem o wolení jeho: ti tedy byli snad, které zpráwa naše značí pod jménem „starších" (die Elsten).

1469 prawil, že ze mnohých příčin nemohl nakloniti se k žádosti jejich. Když pak doléhali naň tím snažněji, prawil: „Můžete powážiti sami, že kdybych přijal tu korunu a psal se králem českým, muselbych mysliti na wyhlazení kacířstwí a na dobytí země české mečem. I wíme, kterak o též pokaušeli se dobré paměti císař Sigmund i jiní králowé a knížata, aniž pak toho dowesti mohli. Papež i císař pomáhali nám posud, potom říkaliby, Matiáš jest králem českým, ať si sám pomůže, jak umí. Já pak mám doma činiti s Turky dosti. Protož nelze mi swoliti k žádosti waší, nežli když se mi zaručíte spolu s legaty, že obdržím ode knížat německých pomoc 12,000 jízdných, ježto setrwají aspoň 6 měsícůw pro mne w Čechách, aneb raději, že mi dají tolik w penězích, kolikby na ten počet žoldnéřůw naložiti museli, což učiní as 250,000 zlatých." „Králowská Milosti!" zwolal Šternberk, „račte slewiti něco, summa to nepostižitelná." „Pane Zdeňku!" wece král, „abyste poznal, že mnau nic nemá scházeti, powažte, že budauli Němci pomáhati lidem swým, a budau míti swé wlastní hejtmany, bude každý chtíti podržeti pro sebe sám, čeho dobude, a koruna česká přijde tudíž k roztržení. Tohobych wám nepřál. I powím wám cele mysl swau: mluwte s pány legaty, ať mi pojistí pomoci 200.000 zlatých se wšech zemí wůbec, a já uwáži se w králowstwí, wyplením kacířstwí a nebudu žádati od nich ani od otce swatého papeže ani penízku wíce." Když tyto řeči oznámeny wolitelům téhož dne, newěděli sobě jiné rady, nežli prositi legaty, aby swolili k žádosti králowě; biskup Tas uwázal se w tu práci, aby je k tomu naklonil, a zwláště Rovarellu. Ale i to potkalo se s odklady a nesnázemi neočekáwanými. Rovarella prawil, že o wolení nowého krále neměl nižádného poručení od papeže, a že do něho se wkládati nemohl; druhý legat že měl o tom moc, aby

tedy užíwal jí sám atd. Když takto meškáno, dne 17 dubna 1469
Matiáš dal se tázati, proč nedostáwal odpowědi, a jižli 17Apr.
se naň zapomenulo? We schůzce k legatu Rudolfowi proto swolané wyprawowal tento, kterak již mnohé s kolegau swým rozpráwky měw, nemohl ho přemluwiti. Rovarella že již objewil králi sám, dle papežowa poručení, kolik bylo proň peněz pohotowě, i dal mu uwážiti, kterak nerádi knížata němečtí swolowali, aby peníze z jich zemí wen se wozily, chtějíce wyprawowati za ně raději lidi swé sami; z té příčiny že pojištění summy žádané bylo nemožné. Wšak že mohau a chtějí slíbiti oba legatowé králi, že swau pilností nedají nic sjíti u papeže, u císaře i u kurfirstůw, aby přišla mu pomoc penězi i lidmi co nejhojnější. Na to šli ku králi legatowé oba i wolitelé wšickni a prosili ho, aby ráčil býti králem českým, owšem bez položené wýminky. Zdeněk ze Šternberka zwláště líčil politowání hodný staw koruny české, kteréž že Matiáš jediný ku předešlému kwětu zase dopomoci může, oni pak wšichni že chtějí býti jeho wěrní a poslušní pomocníci, aniž litowati při tom statkůw a hrdel swých. Matiáš ptal se, bylali to wšech přítomných mysl a wůle? Odpowěděli wšichni hlasitě, že byla. On na to: „Pane Šternberku, čeho na mně žádáte, jest wěc weliká i požaduje zdrawého uwážení. Potáži se s radami swými a s pány legaty, a pak dám wám milostiwau odpowěd.“ Zdeněk prosil opět, aby král neráčil zarmucowati swých wěrných dalšími odklady, „mírněji“ dí, „bude s námi naloženo, káželi Waše Milost nás wšecky hned zwěšeti na místě, nežli setrwáli déle w odporu swém“; i napomínal legatůw, aby připojili se i oni ku prosbám jeho, což i tudíž se stalo. Matiáš powolal tedy Zdeňka do zwláštního pokojíka s sebau, a po chwíli Zdeněk wolal tam i jiné „starší“; potom pak wrátiw se k ostatním zase, prawil,

1469 že král kázal jim býti dobré mysli, že dá jim odpowěd swau napsanau po německu i po česku, a že bohdá budau míti brzy krále a pána. Tak tedy wolení Matiášowo bylo již 17 dubna skončeno i přijato;[394]) co přidáno ještě dále, byly jen pauhé ceremonie.

Aučinek skutku toho jewil se hned we chowání Matiášowě při posledním sjezdu, kterýž měl s králem Jiřím
20Apr. dne 20 dubna. W poli asi míli od Olomauce připraweni byli stanowé pro krále i pro komonstwa jejich, jichž s obau stran bylo na tisíce osob. Král Jiří byl prwní na místě, a po dlauhém čekání, když blížil se Matiáš konečně, wyšel mu wstříc we průwodu obau knížat Slezských i předních pánůw swých k uwítaní jeho. Zdwořilosť kázala, aby Matiáš, jak mile spatřil Jiřího, ssedna šel také proti němu: on ale popnuw koně a dělaje jakoby zplašeného držeti nemohl, minul ho bez pozdrawení a letěl upřímo do stanu swého. Wšak nebyla tato hra, kteraúž prowodil ku potěšení swých wěrných,[395]) to jediné znamení, po kterém poznati se mohla prawá jeho mysl, třebas ani newědělo se, že přicházel ke schůzkám nejinak, než s pancéřowau košilí pod oděwem. Dělalť se arci příwětiwým i oddaným zase, weselými šprymy dle obyčeje zakrýwal aumysly swé, a mluwil nahlas, že přiwede k tomu kališníky i „oblatkáře," aby byli spolu dobří přá-

394) Důkaz o tom také jest ten, že Wratislawané již w neděli Cantate (30 April.) radowánkami nekonečnými slawili Matiášowo powýšení na trůn český. (Eschenloer MS. lat. a z něho Klose l. c. p. 55.)

395) Mathias prallte vor ihm (Girsik) weg, sam er das Pferd nicht halden möchte, grüsste Girsiken nicht, stige ab in sein eigen Gezelt. Girsik ginge zurücke mit Schand und Verdriszen Disz erfreuete unser christlich Teile, und gabe Unmut, Zorn und Schande den Ketzern. Eschenloer, II, 159.

telé. Při společném obědě museli pro kratochwíli blázni 1469
mužíci obau králůw zápasiti spolu před očima wšech kwasitelůw, jako pro parodii stran wálčících; Čech byl prý urostlejší, Uher složitější a wítězstwí dlauho pochybné; když ale kdosi nastrčil Čechowi ruky, aby nepadl, a od pana Zdeňka za to pohlawkowán byl, nechybělo mnoho, aby zápas bláznůw nepřewrhl se w boj oprawdowý celého shromáždění. Rozumí se, že prawé smíření duchůw nebralo pokroku z wýjewůw takowých, že ku prawému jednání ani nepřikročeno, a králowé rozešli se w newětším přátelstwí, nežli se byli sešli; aniž od té doby spatřili se wíce na tomto swětě.[396])

Král Jiří opustiw Šternberk 22 dubna, čekal w Uni- 22Apr.
čowě na konečné uzawření smlauwy, pro kteréž wyprawil zase Albrechta Kostku i Beneše z Weitmile do Olomauce. We článcích, které předložili tito, ignorowána byla naprosto cedule Rovarellowa; žádali pak 1) aby legatowé zdwihli klatbu nad podobojími wynešenau a zakázali jejich napotom kaceřowání; 2) aby zrušen byl interdikt mezi katolíky českými, a služby boží aby pánům i městům propuštěny byly wšude; 3) aby zjednáni byli gleitowé pro posly, kteréž král Jiří do Říma wyprawiti chtěl; 4) aby král Matiáš přičinil se u papeže o wyslyšení těchto poslůw; 5) aby opatu kláštera Hradištského nawráceny byly proboštstwí a statky jeho zase, a 6) aby bylo příměří až do letnic 1470 a jatí we wálce aby do

396) Bonfini, jakož wůbec mátl časy rozdílné dohromady, tak i tento zápas bláznůw, jejž dosti široce líčil (Decad. IV, lib. II, pag. 435), kladl na samé počátky wálek, a předce teprw po wyzwání k sauboji, kteréž 1470 se stalo. Ještě wšak snáze daloby se pochybowati o skutku samém nežli o prawé jeho době. Jeden z bláznůw krále Jiřího, bratr Jan Paleček, milowníkům české literatury dosti znám jest; nelze říci, zápasilli on, či který jiný.

1469 té doby roky měli s obau stran atd. Jest patrné, že článkowé tito byli paubý oblas slibůw a smluw Wilémowských: ale když Matiáš radil se o ně s legaty a s jednotau katolickau, nebylo lze jim tušiti. Byliť opět wyslanci krále Polského přítomni, a podporowali náwrhy ke smíření, ale úsilí jejich zůstalo bez moci a zdaru. O mnohodenních hádkách tuhých, které následowaly, nezůstalo paměti podrobných; Matiáš omlauwal se, že nebyl mocen legatůw, aniž jich nutiti směl; do Říma uwolil se sice wyprawiti poselstwí, wšak wíce aby hledali naučení nežli podáwali přímluwy. Příměří prodlauženo jen do nowého roku 1470 a jatým rokowé swolení; také swoleno, aby bašty z dělané od Uhrůw před městy Hradištěm, Ostrowem a Týncem[397]) zůstáwaly sice we swém stawu, ale dowoz na ta města aby byl owšem swoboden. Zápisu na tyto smlauwy opět neučiněno, protože Matiáš „nesměl" býwalému tchánowi dáwati titulu králowského; utwrzeny jsau jen slowy a rukau dáním s obau stran. Spolku katolickému ohlášen
1 Mai. wýpadek tento dne 1 máje: i ačkoli někteří reptali proti příměří, wětšina wšak byli jemu rádi a schwalowali je.[398])

Opětowaný téhož dne nářek audůw jednoty katolické, chtěwších míti krále, pohnul Matiáše, že slíbil dáti pozejtří odpowěd konečnau a milostiwau; přidané wšak pozwání k hostině a k weselí u krále odjímalo wšecku po-
3 Mai. chybnost o smyslu jejím. Protož we středu 3 máje časně z rána sešli se wšickni preláti, páni a města w biskup-

397) Pohraničné město Týnec, nyní wesnice ležící u břehu Morawy mezi Břeclawí a Holičem, náleželo za krále Jiřího rytířům z Mošňowa, spolu pánům na Buchlowě a wěrným krále swého služebníkům.

398) Denník Nejmenowaného ke dni 22 Apr. — 1 Mai. Články příměří podáwá Eschenloer MS. lat. fol. 389. Psaní pánůw českých ku pánům uherským nedatowané w MS. Sternb. p. 298, 743.

ském kostele w Olomauci, kdežto celé jednání počalo se 1469
na mši wzýwaním ducha swatého. Po skončené mši Zdeněk ze Šternberka kázaw sestaupiti se pánům českým dohromady, mluwil o potřebě opatřiti se hlawau a králem křesťanským, jenžby lépe nežli zlořečený kacíř Jiřík poslaužil obecnému dobrému a zachowal wšecky stawy při práwích a swobodách jejich; protož aby to řádně dálo se, kázal nejprwé každému pomodliti se, wraucně w srdci swém Otče náš říkaje, pak sbíral hlasy wolitelůw, a poručiw, aby utichli wšichni, oznámil nahlas, že nejjasnější Matiáš král Uherský wolen jest jednomyslně na králowstwí České; i ptal se wšech, byloli to jejich slowo a wůle? Potakali hlasitě wšickni. Na to wolitelé i s legaty šedše ku králi do jeho dworu, přiwedli jej do kostela biskupského, a pan Zdeněk oznámiw jemu wolení, kteréž se stalo, prosil we jménu wšech přítomných i celé koruny české, aby jim ráčil býti králem a pánem milostiwým. Matiáš odpowěděl: „Hledíce ku pokorné prosbě waší, chceme Bohu wšemohaucímu ke cti a chwále, stolici Římské k libosti, ku posílení wíry křesťanské a k obecnému dobrému slawné koruny české učiniti tak a býti pánem i králem waším.“ I děkowal opět pan Zdeněk we jménu wšech welmi pilně, a pozdwihna hlasu, kázal wšem utichnauti, a řekl: „Preláti, páni, rytířstwo a města! Zwolili a přijali sme nejjasnějšího pána Matiáše krále Uherského na králowstwí České: jeliž to waše wůle a waše slowo?“ „Jest,“ odpowídali wšichni nahlas, a otázka ta i odpowěd opakowány po třikrát. Tudíž arcibiskup Ostřihomský a legat Rudolf wzali od něho na swatém evangelium přísahu ku králowstwí Českému obyčejnau, načež hlučné zawznělo w kostele Te deum laudamus. Korunowání nestalo se žádné, ale páni čeští přisahali hned nowému králi wěrnost a poddanost, on pak ještě téhož dne rozdělil

1469 mezi ně zemské auřady w Čechách: Zdeněk ze Šternberka jmenowán nejwyšším hejtmanem králowstwí Českého, Jan z Rosenberka nejw. komorníkem, Jan Zajíc nejw. kancléřem, Bohuslaw ze Šwamberka nejw. hofmistrem, Oldřich Zajíc nejw. sudím, Burian z Gutšteina sudím dworským, Wilém z Ilburka podkomořím, Jindřich ze Hradce nejw. komorníkem králowým, Dobrohost z Ronšperka prokuratorem králowským, Jan z Wrabí nejw. písařem.[399]) Ostatek dne ztráwen w radowánkách hlučných a welikolepých. Trubkami podzemními prýštilo se po náměstích Olomuckých wíno pro chudého i bohatého; k tabuli pro 400 osob přistrojené přiwezeno bylo z Uher a obdiwowáno králowo stolní nářadí zlaté a stříbrné, jehožto cenu znalci pokládali na dwakrátstotisíc zlatých. Radost u wšech jednotníkůw katolických byla weliká, jelikož králowský Matiášůw titul byl jim rukojemstwím brzkého wítězstwí; s plesáním rozpisowán skutek 3 máje do wšech krajin, co počátek nowé aery. Matiáš sám zwal wšecky Slezáky a Lužičany do Wratislawi, kamž nejdříwe osobně zabrati se slibowal, aby mu tam učinili powinnost, co králi českému; Morawanům pak a Čechům položil sněm do Brna ke dni 24 čerwna. We psaních wšak o to wydaných nepřikládal sobě ještě titulu krále Českého; a když páni s podiwením ptali se na příčinu, odpowídal, že čas byl ještě prý nedošel.[400])

399) O wolení 3 máje Nejmenowaný, co swědek očitý, lepší podáwá zpráwy, nežli Eschenloer II, 160 sl. Zase pak rozdělení nowých auřadůw zemských a dworských lépe udáno w latinském Eschenloerowu MS. nežli kde jinde. Staří letopisowé čeští na str. 199 jmenují skutek ten „příliš welmi směšným“, ano prý Matiášowi „trudno do Prahy bieše přijeti, ani na Karlštein, aby koruny české sobě dobuda, i mohl se práwě králem českým a ne lžiwě psáti.“

400) Eschenloer l. c. Matiáš teprw po přijatém we Wratislawi holdowání na počátku měsíce čerwna počal se psáti králem českým.

Porownámeli a uwážímeli wšecky úmysly a kroky 1469
Matiášowy této doby, nebude nám lze pochybowati, že dosažení koruny české nebylo posledním cílem jeho ctižádosti, ale že mu bylo jen jako stupněm ku powýšení ještě skwělejšímu, — na trůn říše Římské. Co král Český stal se knížetem říšským a kollegau kurfirstůw, i usnadnil sobě welice pokrok k žádaucímu wrcholi sláwy pozemské. Důkazem záměrůw takowých bylo úsilné jeho snažení, nejen získati sobě císaře zase, ale spřízniti se zwláště s Fridrichem markrabím Braniborským, s knížaty domu Baworského a zejména s falckrabím Fridrichem. Markrabě Fridricha byl již w polowici března dal prositi o sjezd osobní, a hlawně jemu k wůli, an uwolowal se přijeti jen až do Wratislawi, wydal se tam na cestu, ačkoli hlásáno wůbec, že aučel sjezdu Wratislawského bylo uklizení sporůw mezi nowými jeho poddanými panowawších a přijmutí od nich holdu i člowěčenstwí. Přijel pak we skwostném průwodu poslůw papežowých i císařowých, též předních důstojníkůw a dwořanůw swých i komonstwa do dwau tisíc osob, již 25 máje před Wratislaw, ale pro 25 Mai.
wýstrahu od mistra hwězdářského newjel do města nežli nazejtří 26, a již 31 máje přisahali mu Wratislawané wěr- 31 Mai.
nost holdowní. Město jejich oplýwalo radostí a hrdostí, že bylo prwním půwodem weliké proměny, ze kteréž slibowalo sobě blaho a sláwu bez konce. Wratislaw nespatřila prý we zdech swých nikdy tolik nádhery a blesku, jako na processii božího těla dne 1 čerwna. Šestero kní- 1 Jun.
žat nesli nebesa, pod kterýmiž legat Rudolf šel se swátostí w rukau, a za ním kráčeli král Matiáš, maje po boku markrabi Fridricha i legata Rovarellu, za sebau pak dlauhau řadu prelátůw, knížat a panstwa wysokého. Holdowání wšak ode knížat a stawůw Slezských i Lužických nedálo se cele dobrowolně; aspoň chtěli byli někteří če-

1469 kati, ažby prwé korunowán byl dle obyčeje, ale Matiáš dal rozhlásiti, nepřijdeli kdo sám, že bude rukau brannau nawštíwen a k holdowání připrawen.[401]) Markrabě Fridrich neodpíral Matiášowi hlasu swého ku králowstwí Římskému, ačkoli odkládal wěc samu do srozumění s ostatními kurfirsty: ale do užšího spříznění a spolku branného s ním, (jenž nemohl čeliti nežli proti Čechům a Polákům), nedal se ani jeho prosbami, ani radau poslůw papežowých a císařowých nawesti.[402]) Wyprawil také Matiáš do Polska pány Jana Zajíce z Hasenburka i Dobeše Černohorského z Boskowic, aby uchlácholili Kazimíra krále, že přijal korunu, ku kteréž on osobowal sobě práwo dědičné: ale i oni wrátili se s odpowědí „chladnau." Lépe wydařilo se wyjednáwaní s domem Baworským, jenž již otewřeně přál a wděčil se Matiášowi co králi českému, a brzy také we smlauwu zwláštní s ním wstaupil proti někdejšímu spojenci swému, Jiříkowi odwolanému."[403])

401) Poslowé města Zhořelského psali radě swé z Wratislawi 8 Jun. Vnser her konig ohne sewmen wil die houldung haben. Wird ijmand hinder sich zihen, so ist hij heerfart uszgeruffen, vnd Buchsen gross vnd klein geladen, den wird vnser her der konig doheyme suchen. Sculteti annal. Gorlic. III, 255.

402) Dlugoš p. 442: Marchio — a Mathia rege rogatus, ut videlicet illi vocem pro imperio daret; quod se facile marchio facturum respondit etc. Markrabě Fridrich we zpráwě, kterauž o Wratislawském řízení swém podal bratrowi Albrechtowi dne 17 Jun. (Kaiserl. Buch von Const. Höfler, p. 191—4), mlčí sice o říši, ale ze psaní předešlých (ib. 186 sq.) jisté jest, že o té wěci mělo tam hlawně jednáno býti.

403) W baworském státním archivu we Mnichowě zachowala se instrukce, kteráž dne 21 Jul. dána z rady knížecí jednatelům, ježto pro uzawření smlauwy obranné proti Jiříkowi jeti měli k Matiášowi. Tam wýslowně stojí, že knížata Ludwík, Albrecht i falckrabě Fridrich uznáwali Matiáše za krále Českého a ochotni byli pomáhati jemu

Nelze udati, ani kdy a kterak král Jiří dowěděl se o nowé Matiášowě ošemeti, ani jak se jí dojata cítil; nemáme zajisté nižádné s české strany o tom zpráwy. U protiwníkůw prawilo se, že proměny té dosti lehce sobě wážil, tytyž i w žert ji obraceje. „Udělajíli (tak prý mluwil) w Olomauci jednoho krále Českého, uděláme jich w Praze čtyry, a bude jich pak šest; wšak wíme, že také wíce jest králůw Uherských, a známe lidi, ježto se píší králi Jeruzalemskými, nemajíce ani hrstky země w Jeruzalémě.“ Ale saudíce dle pozdějších skutkůw králowých, musíme wyznati, že dojem od wolby a šalby Olomucké na mysl jeho šel hluboký, bolestný a nezapomenutelný. Důležité jest swědectwí Řehoře z Heimburka, ježto 4 čerwence psal markrabi Albrechtowi Braniborskému: „Král náš uwěřil byl králi uherskému proti radě a wůli wšech swých wěrných. Nyní widí, že oklamal se sám. Nepoznal sem jakžiw muže weliké chrabrosti, jenžby raději chtěl pokoji; wšak nyní poučil se, že si ho wálkau, nikoli pak dobrotau a trpěliwostí dobýwati musí. Škoda ta není nenahraditelna; Morawané i Slezáci již zkusili, že uherské upokojení, ač mohauli je míti, příkřeji na ně doléhá, nežli česká swáda.“404) Pozorowati jest od této doby welikau proměnu we smýšlení a jednání králowě; nyní teprw 1469

i sobě wespolek, kdykoli od Jiřího utkáni budau. Za to Matiáš listem daným w Prešpurku 2 Sept. 1469 zawázal se také wšem třem knížatům ku pomoci nápodobné. (Bayr. St. Arch. X, 180, 181 a Kremer Urkund. p. 401).

404) Ich gesahe ny keinen grossmutigen man liber frid haben: doch hat er nu erlernet, das er den fride erkriegen muss vnd nit mit gedult oder gutigkeit erlangen mag. So haben Merher vnd Slesinger auch erlernet, das in ein ungerisch frid, ob sie den joch erlangen mochten, swerer zu ertragen vnd zu verdulden were, denn ein Behemisch gezenk.“ Kaiserl. Buch von C. Höfler, p. 202.

1469 přišla mu wyšší ona energie, kteréž potřebí bylo hned od počátku rozbrojůw. Dosawad měl byl obyčej, čekati na to, co nepřátelé proti němu počínati chtěli, a spokojil se pauhým odporowáním: nyní chápal se initiativy sám, přestaupil k offensivě, a důrazem neobyčejným jal se wyhledáwati i sužowati nepřátely. Neměl od té doby tauhy wětší, nežli pomstiti swé křiwdy na Matiášowi; proto jediné zdá se, že hotow byl odříci se wšech jiných nadějí, powoliti wšem žádostem a smířiti se se wšemi nepřátely. Nejwětší znamení hlubokého dojmu mysli jeho bylo konečné ustanowení se o nástupce swého trůnu. Patříwal on již dáwno s prawau lítostí na krwawý boj, kterýž přinucen byl wésti pro swobodu swědomí swého i swých poddaných; nejednau byl předstawowal sobě, že králowská moc i důstojenstwí nebyly dostatečnau náhradau za příkoří a neřesti, kterých i s národem swým okaušeti musel. A když osobní čest bránila mu odříkati se jich malomyslně, učil se nicméně newážiti jich tolik, aby dítkám swým nepřál postawení pokojnějšího, nežli sobě. Těkawé ty myšlénky dozrály w této době w určitý úmysl i skutek. Trůnu nepostaupil sice i proto, žeby s ním spolu byl musel odříci se wší naděje i žádosti ku potrestání zrady Matiášowy: ale konečné odlaučení synůw od dědictwí koruny usnadňowalo spolu pomstu žádaucí, i newáhal déle učiniti je skutkem zjewným a neodwolatelným.

Sněm zemský, kterýž na počátku měsíce čerwna držán byl w Praze, stal se památným skrze dwojí skutek na něm prowedený: radikální *oprawu mince* české a zwolení králowice Polského za nástupce trůnu. Bohužel že známe jen holé ty skutky a nic newíme o půwodu, případcích a wywinutí jejich podrobném. W zápisu, kterýž
5 Jun. dne 5 čerwna dán stawům w síni králownině shromážděným a potom co zákon obecný wložen do desk zem-

ských, prawil král, že jakkoli těžké a weliké musel wésti 1469
náklady na hájení koruny králowstwí, hotow byl nicméně i se znamenitau ujmau a škodau swau, přinesti tu oběť pro dobré obecné, ku kteréž žádný z předkůw jeho skloniti se nedal: totiž že ražení mince mělo díti se napotom cele podlé té míry a těch zásad, kteréž ustanoweny byly pod králem Wáclawem, tak že 24 grošůw českých opět mělo státi za zlatý uherský (t. j. nynější c. k. dukát), a 18 grošůw za zlatý rýnský; drobných peněz mělo jíti 12 za groš, a tuším dwa haléře za peníz. Na zrušení staré mince ustanoweny měny po wšech městách králowských, kdežto král slibowal přijímati 14 starých penízůw za 12 nowých čili za nowý groš; na staré pak groše we dlužních zápisích wynalezen tu ponejprw cele nowowěký spůsob škály poláuletní. Důležitá proměna ta prowedena skutečně;[405]) i jest to jistě zajímawý úkaz w letopisech mincownictwí wůbec, že oprawa tak blahočinná zroditi se mohla u prostřed bauří neslýchaných, kterými stát zmítán byl až do nejhlubších swých kořenůw. Usnadněna ona bezpochyby okolností zwláštní a bolestnau, že kupectwí zahraničné w Čechách přišlo bylo již na mizinu, stíženo bywši klatbami papežskými, tak že obmezeným potřebám domácím rychleji stačiti se mohlo. Možná také že král nalézal k němu podnět i w řewnění swém proti Matiášowi: tento zajisté počal byl také práwě té doby

405) Důkaz toho nachází se we starém Zřízení zemském pod titulem S. 31—32 a w nařízení krále Wladislawa od r. 1489, kteréž k němu se wztahuje; wyswítá z něho také, že zaražení nowého groše počalo skutečně 1469 w pondělí dne sw. Bonifacia, t. j. 5 Jun. (wiz Archiv český, IV, 437,) a nikoli teprw 1470 w postě, jakož stojí w Ad. Voigt Beschreibung böhm. Münzen, II, 282; podobá se wšak, že wklad toho nařízení do desk zemských památných stal se teprw za času posléze udaného.

1469 raziti nowau minci swau pro Morawany, Slezáky a Lužičany, kteráž brzy spůsobila wšeobecnau nespokojenost. Král Jiří pak zapowídal stejnau dobau přísně w zemi swé oběh wšech cizích mincí, krom jediného groše nowého „milých swých přátel" knížat Saských, jehožto cena určena saučasně za prawau polowici groše českého.

Wolení Wladislawa králewice Polského za nástupce trůnu motivowáno sice předewším churawostí a obtížností těla králowa, rostaucí již w té míře, že samo pohybowání stáwalo se mu co den nesnadnějším; ale celý swět wěděl že hlawní jeho příčina byla politická, nikoli zdrawotní; za aučel bylo mu pojištění netoliko neutrálnosti, ale i pomoci Polské, jakož i tak určeno we wýminkách později na dwoře Kazimírowě oznámených. Přidány nad to články a žádosti, aby král Jiří kralowal do smrti sám, wdowě i synům jeho aby statky a práwa jejich w koruně české byly zachowány i háječny, Kazimír i syn jeho aby přičiňowali se o smíření a pokoj wšech podobojích u papeže, w auřadech zemských i dworských aby potwrzeni byli ti, kteří jimi skutečně wládli, a nikoli ti, kteří w Olomauci na jalowo k nim jmenowáni byli atd. Konečně připojeno, newíme wšak od sněmuli celého, čili jen od krále, aby králowic Wladislaw zasnaubil se s Lidmilau, nejmladší králowau dcerau, tehdáž teprw jedenáctiletau. S poselstwím o tom wyprawení do Polska pan Ctibor Towačowský z Cimburka, Beneš z Weitmile a Pawel probošt Zderazský, králůw sekretář, a stihli Kazimíra w Radomi w prwní polowici měsíce července. Radost, kterauž dwůr Polský měl z nowin těch, kalena welice požadawkem zasnaubení s kněžnau Českau. Netoliko matka Wladislawowa, králowna Eliška nýbrž i pěstaun jeho, kanowník a dějepisec Dlugoš, hrozili se samého pauhého pomyslu, žeby miláček jejich měl

někdy smísiti se s kacířkau po otci i po mateři.[406]) Ne- 1469
zamítáno tedy podání českého, ale umíněno pracowati o
zrušení poslední wýminky, a žádáno, aby Wladislaw ještě
za žiwobytí Jiřího korunowán byl w Čechách; konečná
pak odpowěd odložena do sněmu, který w Petrkowě nezadlauho držeti se měl. Chowáním takowým arci nepodněcowána přízeň mezi oběma dwory, ba nejednau zdálo se, jakoby s wolení toho cele zase sjíti mělo. Důležitá wšak byla okolnost, že pan Ctibor Towačowský, měw častá s králowicem Wladislawem obcowání, zalíbil sobě w něm a stal se napotom předním jeho příwržencem. Kazimír mezitím pro podporu nabytého práwa ku koruně české jal se tudíž zbrojiti we swé říši; a když Matiáš na příčinu takowých přípraw tázati se dal, obdržel za odpowěd, že král Polský nikomu nebyl powinen skládati aučty z počínaní swého. Proto poměry mezi Polskem a Uherskem kalily se od té doby wíce a wíce, a sešlo také s roku do Kežmarku ke dni 8 září určeného, kdež o spříznění obau dworůw bylo jednati se mělo.

Dowídáme se, že Albrecht kníže Saský již w měsíci čerwnu pokaušel se také o smíření císaře s králem Jiřím, a že osobně k tomu cíli zajel byl až do Štyrského Hradce; ale dílo takowé nepodařilo se tenkráte ještě, an Matiáš stejnau dobau nabízel se císaři k rychlé a hojné pomoci we krutých jeho potřebách.[407]) Postawení císařowo bylo skutečně až politowání hodné. We Štyrsku nespokojenosti

406) Mluwě o té wěci Dlugoš p. 446, užíwá slow následujících: Nulli satis praeter paucos haec placebat conditio, ut princeps nobilis haereticae se misceret feminae, utriusque parentis abdomen fastidiendum redoliturae etc.

407) Psaní markrabě Albrechta Braniborského dne 1 Jul. in Kaiserl. Buch v. Höfler p. 195. Též psaní saukromá in Sculteti Annal. Gorlic.

1469 a powstáním obywatelůw opětowaly se sceny, jakowé r. 1452 a 1462 wídány byly w Rakausích; ale w čele odboje stál nyní tentýž Ondřej Baumkircher, kterémuž císař prwé byl hlawně děkowati měl za ochranu swau. Baumkircher chowal we službě swé několik tisíc žoldnéřůw českých a polských; nezdá se wšak, žeby s králem Jiřím byl měl jaké spojení aneb dorozumění, an aspoň o několik měsícůw později zjewil se býti služebníkem krále Matiášowým. Proti němu císař užíwal pomoci Jana Holuba, též rodilého Čecha i někdy hejtmana rot bratrských, kterýž ale již od desíti let stál we službě knížete Ludwíka Baworského. Baumkircher a Holub wálčili spolu se štěstím na obě strany wrtkawým: wšecky krajiny ode hranic Rakauských až po Terst zmítány tau bauří. K dowršení ale wšeho zlého přihodil se z nenadání ještě i prwní zhaubný nájezd wojska Tureckého do zemí císařowých. Na počátku měsíce čerwna z Bosny přes Chorwaty wyrojil se hauf asi 16 tisícůw těchto wrahůw do Krajinska až po Celi, a popleniw cokoli zasáhl i powraždiw křesťanůw množstwí nesčíslné, odwedl jich s sebau přes 8000 do zajetí; w měsíci září opakowán wpád podobný do Slawonska ještě zhaubnější, a wše bez trestu zaslauženého — prst boží na wýstrahu pro křesťany, aby usmyslili sobě a snášeli raději nežli wraždili se wespolek. Císař w potřebě té žádal i užíwal pomoci s jedné strany knížat Baworských, s druhé krále Matiášowy, a spříznění, kteréž té doby, jakož sme již podotkli, nastalo mezi Bawory a Uhry, napomáháno tímto spolupůsobením, ačkoli narownání jakési stalo se s Baumkircherem dříwe nežli Jan Vitéz a Rovarella, od Matiáše poslaní, k dílu takowému stihnauti mohli.[408])

408) O dwojím Tureckém wpádu tohoto léta, kterýž počínal buditi obáwaní w Němcích i w Italii weliké, sestawil

Politické aumysly a počínaní knížat říšských tohoto 1469
času jsau wůbec posawad welice temny, a zwláště postawení wítězného Fridricha falckrabě. Dáwná jeho s císařem newole a swáda obnowena byla za příčinau císařowy pauti do Říma, protože dle starodáwných ústawůw byl osobowal sobě wedení vikariatu w říši za císařowy nepřítomnosti, aniž pak u císaře dosáhl byl ještě uznání takowého práwa swého. Trwal nicméně w dáwné přízni s knížaty Baworskými strýci swými, jakož i s Karlem wéwodau Burgundským; 8 července wstaupil nad to w jednotu s knížaty Saskými Arnoštem i Albrechtem, kteříž přitom neopominuli wyhraditi přátelský swůj swazek s králem Českým, a předce 21 července připojil se k Baworským strýcům swým we wyjednáwaní smlauwy obranné s králem Matiášem.[409])

Obojetné toto falckrabowo postawení nabýwalo zwláštní wáhy w otázce o králowstwí Římské, kteráž nepřestáwala zaměstnáwati dwory kurfirstské w říši. Wyložili sme již, kterak i král Matiáš, i Karel wéwoda Burgundský pokaušeli se o totéž powýšení, jako král Jiří před dewíti léty, a dělali sobě naději k nabytí místocísařstwí, jakoby již rozumělo se samo sebau, že říše nemohla obejíti se bez nějakého koadjutora císařského, pod jménem Římského krále. Král Jiří, jenž ještě po stání u Wilémowa

zpráwy pozůstalé hrabě Teleki, IV, 147—49. Srwn. též psaní dotčené markrabě Albrechta dne 1 Jul. Král Matiáš 21 Jul. 1469 z Wýškowa psal Rudolfowi legatu: Misimus etiam his diebus ex Brunna ad ser^{mum} D. Imperatorem D. Johannem archiepiscopum Strigoniensem una cum D. Legato, ad providendum et procurandum vel subsidia et componendum bellum imperatori motum. Quod tamen ut percepimus jam esse dicitur modis aliquibus compositum. (MS.)

409) Wiz C. J. Kremer Urkunden zur Geschichte Friedrichs I atd. pag. 398—403 a poznam. hořejší 402.

1469 uzawřeném podporowal byl náwrhy Matiášowy, po wolbě w Olomauci prowedené nejen odwrátil se od něho, ale přičinil se co nejsnažněji o podporu jeho saupeře Burgundského. Přední jeho wyjednáwatel na dwořích Burgundském i Franském byl dotčený již Jan Špan z Barnšteina, rodilý tuším Morawan, jenž w běhu léta tohoto několikero wykonal poselstwí sem i tam, o jichž ale obsahu nemáme podrobné známosti; wědomo jen tolik, že král Jiří žádal i požíwal přímluwy obau panowníkůw,
2 Jul. Franského i Burgundského, u papeže Pawla II. Dne 2 čerwence wyprawil nad to Jiřího ze Steinu, nyní radu swého, ku Karlowi Smělému na wyjednáwaní o žádost jeho, státi se králem Římským. Král Jiří uwolowal se napomáhati jemu k tomu důstojenstwí třebas i proti wůli císaře Fridricha, o jehožto ssazení ukládáno již tuším dosti netajně, a měl obdržeti náhrady za úsilí takowé sto tisíc zlatých rýnských z pokladnice Burgundské. Doložíme později, co posud známo jest o temné wěci této, kteráž owšem požaduje a čeká objasnění širšího z archiwůw zemí západních.[410]) We Francii tohoto léta, objewením zrady předního ministra kardinala Jana de la Balue, jejž Ludwík XI do těžkého uwrhl wězení, přihodil se obrat králi Českému příznіwý, ježto i dwůr Franský octnul se we sporu s dworem Římským o dosahu moci a immunity duchowní naproti wládě swětské: ale prospěch z toho Čechům nešel patrný, když kurie neobyčejné w něm užíwala mírnosti a opatrnosti. Kardinal Jan de la Balue

410) Psaní markrabě Albrechta Braniborského 1 Jul. in Kaiserl. Buch v. Höfler, 195. Mémoires de Phil. de Commines, ed. Godefroi, Bruxelles 1723, V, 378. M. de Barante, Histoire des ducs de Bourgogne: Charles le Téméraire, l. II. J. G. Droysen Gesch. d. preuss. Politik, II, 365—68.

byl tentýž, co r. 1464 jakožto biskup Ebroický a zpowědník krále swého hlawně byl překážel wyslancům krále Českého we Francii a zmařil byl zamýšlený parlament králůw a knížat; nyní chowán krutě plných jedenácte let (1469—1480) w železné kleci, kterauž prý k mučení těžkých prowinilcůw prwé sám byl wymyslil. 1469

Wšak netoliko w cizině stawil se král Jiří proti Matiášowi co nepřítel: také uwnitř jeho říše jal se mu buditi nesnáze a protiwenstwí, užíwaje a podněcuje hojné zárodky nespokojenosti u poddaných jeho. Neobyčejná wládní energie Matiášowa dařila se wýborně we prospěch obecného lidu; ale hlaw wyšších w národu dotýkala se často welmi bolestně. Uměltť on arci dělati se ušlechtilým a welikomyslným, kdekoli toho cítil potřebu: ale přirozený jeho pych a důraz bezohledný, nešetřiwší ani stawu, ani wěku a pohlawí, a rozpustilý humor, kterým i přední rady swé, wážné starce a hrdiny, často chtěl míti za šašky,[411]) urážely a odwracowaly nejednu mysl od něho i činily ho tytýž nesnesitelným. K tomu pojilo se nejemné nadužíwaní postawení swého naproti krásnému pohlawí, o kterémž zejména za pobytu jeho w Olomauci a we Wratislawi roznášeny powěsti pohoršiwé.[412]) Opako-

411) Swědectwí o tom dáwají, ne Galeotus Martius, ale psaní Matiášowa česká důwěrná, ještě newydaná, která sebral Wácl. Březan w rodopisech swých Šternberském a Šwamberském (MS.)

412 Uherští spisowatelé nesnášejí se o prawdě toho, co Gregoriancz wyprawowal o Matiášowě chowání se k Mikuláši Bánfimu a jeho manželce. Srwn. Katona, XV, 361—66, Teleki IV, 73—74 ajw. Dlugoš (p. 422) dotýká wšak powěsti weřejné we Wratislawi, že prý Mathias, novis quotidie vacando, ut publice ferebatur, nuptiis atd. a wědomo jest, že Jan Korvin, syn Matiášůw poboční, zplozen tohoto času. Oldřich Kalenice z Kalenic we satyrickém psaní swém (MS. bibl. Jenens.) ujišťuje, že w Olomauci

1469 wané nad to požadowání pomoci proti Čechům a zanedbání obrany proti Turkům plodilo i množilo ducha nespokojenosti w Uhřích w takowé míře, že nepřátelé Matiášowi, a mezi nimi již také král Jiří, mohli howěti sobě myšlénkami o swržení jeho s trůnu netoliko českého, ale i uherského, zwláště an i Kazimír i Jiří hotowi byli podáwati sobě ruce k tomu cíli. Hlawau nespokojenců uherských té doby zdá se že byli pan Mikuláš Vardai a wedlé něho tuším někteří hrabata z Pezinku;[413]) a wšak Matiáš uměl wždy záhy wyskaumati i wywrátiti wšecky takowé auklady, a upewniti se na trůnu swém čím dále tím bezpečněji.

Poslední a hlawní úsilí krále Jiřího ku pomstě nad Matiášem bylo zjewné užíwaní zbraně. Rozjitření w národu českém nade zradau Olomuckau bylo wšeobecné, a sněm Pražský, uslyšew o holdowání we Wratislawi přijímaném a wymáhaném, psal o tomto rušení smluw a wíry králi Matiášowi a stawům uherským stížnost, která zastupowala místo psaní odpowědného; i zdá se že swolena od země pomoc weliká k wedení nowé wálky, kteráž počala na mnoha místech pospolu, w Čechách, we Slezích a w Morawě již o sw. Kiliáně (8 července). Matiáš byl se tuším bezpečil na příměří w Olomauci na konci dubna uzawřené
5 Jul. a rozpustil welikau část swého wojska. Když tedy 5 července opustiw Wratislaw, přijel na sněm, kterýž Čechům a Morawanům do Brna byl položil, a najednau o počatém znowa boji se wšech stran docházely ho zpráwy, neopo-

někteří duchowní wyhlašowali panny obcowawší s Matiášem za čisté a neporušené atd.

413) Psaní Řehoře z Heimburka 28 Jul. a 22 Aug. in Kaiserl. Buch v. Höfler, S. 210 a 215. Heimburk dělal sobě i markrabi Albrechtowi naději, žeby králowic Jindřich mohl snad i na uherský trůn powýšen býti.

minul i on wolati na zradu a wěrolomstwí od kacířůw, 1469
a již 17 července z Brna přikazowal wšem swým chápati 17 Jul.
se zbraně opět, a wyprawil k tomu cíli Zdeňka Šternberka
do Čech. Legatowi Rudolfowi, kterýž byl naříkal na bezbrannost a neochráněnost biskupstwí swého w nowém nebezpečí, omlauwal se psaním na Wýškowě 21 července 21 Jul.
daným, že jen pro nesnázi ubytowání nenechal byl wojska we Slezích, ale nyní že posláním jeho meškati nebude a přikáže, aby postawilo se cele pod rozkazy legatowy a ku potřebám jeho. Doložil zpráwu, že dowěděw se o nowém wypuknutí wálky, rozpustil sněm Brněnský, odřekl se cesty, kterauž do Uher nastaupiti byl zamýšlel, a sbírá nyní wojsko nowé u Wýškowa, s kterýmž i hned že míní položiti se před Towačow, hlawní kacířůw sídlo, kdež i Viktorin prý se zdržowal.[414]) Mezitím již zuřil boj na místech nesčíslných. Petr Eschenloer líčí jej w tato slowa: „Poláci připowídali kacířům pomoc a dáwali weliké trošty, na něž tito spoléhajíce, opowěděli Matiášowi wálku. Ten když přijel z Wratislawi do Morawy, nalezl tam Viktorina se silnau mocí brannau, a wedlé něho téměř wšecky zemské pány Morawské w hotowosti, ježto weliké a ukrutné škody činili Matiášowi. Nápodobně i w Čechách sebraw se Jiřík se swými pány, obehnal zámky panůw

414) Psaní stawůw českých dotčené bez datum čte se w MS. Sternb. 298. 743. Matiášowo psaní 17 Jul. w Třeboňském archivu. Scultetus (III, 282) uwedl psaní z Wýškowa 21 Jul. dané mylně pod rok 1470. Prawí tam Matiáš: Dietam Brunnensem dissolvimus et iter quod capere Ungariam versus intendebamus intermisimus; et in Wisschaw reversi, gentes nostras in unum hic congregamus. — Proposuimus — castra prope Thawatzaw locare, quam arcem haeretici pro digniore habent, ibique Victorinus ille pro praesenti moram trahit etc. Pan Ctibor zdá se že ještě té doby z Polska se byl newrátil.

1469 Zajícůw z Hasenburka. Kladští činili jízdy do biskupstwí Wratislawského a na klášter Jindřichow, jejž zahubili naprosto, i jinde we Slezích wšude pálili, wraždili a plenili se wší ukrutností. Weliký zármutek rozmohl se proto we Slezích; král Matiáš, nedáwno ještě radost a útěcha, nyní proklínán, odewšad počalo zase lání na Wratislawany, nikdo nepostawil se proti kacířům, každý hleděl jen na krále; pročež oni w brzce welice zmohli se. Mnozí Slezáci, a zwláště we Swídnicku a Jaworsku, jednotili se s nimi podtají, ačkoli před chwílí ještě přisahali byli Matiášowi; wšickni knížata i wšecka města we Slezích, w Šestiměstech a w Lužici chowali se tiše, newědauce kterak sobě počínati. Jen Wratislawští najímali žoldnéře a posílali některé k biskupowi do Pačkowa, jiné k Richbám a ke Frankšteinu, kdežto kacíři nejwíce škody činili." Stalo se této teprw doby, že král Jiří odjal pánům Zajícům hrad Andělskau horu a obehnal Budyni i jiných jejich zámkůw wíce.[415]) Na jihu země české utrpěl pán z Rosenberka mnohé škody, a wojsko „krále Pražského" (tak již nazýwán Jiří u lidí strany Matiášowy dobromyslnějších) zabíhalo tytýž i do Rakaus a do biskupstwí Pasowského. Nicméně podařilo se pánům Šternberkowi a Rosenberkowi dobyti na rytíři Wlachowi twrze jeho Březí, kteráž i podnes Wlachowo Březí slowe.[416]) Nejedni páni jednoty katolické, widauce nebezpečí swé, počali smlauwati se s králem Jiřím na ten spůsob, aby ani proto němu ani

415) Hrad Andělskau horu (Engelsburg neb Engelhaus) nedaleko Karlowých Warůw král Jiří 15 Mai 1461 zapsal byl Zbyňkowi Zajíci z Hasenburka. Zach. Theobald dobytí jeho klade k r. 1468 (III, cap. 18 p. 106), ale Řehoř z Heimburka we psaní swém 28 Jul. 1469 (ap. Höfler p. 209) dáwá lepší zpráwu.

416) Dle psaní několikero w Třeboňském archiwu z této doby.

proti Matiášowi wálčiti nemuseli: k čemuž on dosti ochotně 1469
jim se propůjčowal.

Prospěch zbraní českých přetržen na chwíli žalostným osudem, který knížete Viktorina potkal na Morawě. Jeho swak,[417]) pan Jindřich z Lipého, dědičný maršálek český a pán na Morawském Krumlowě, byl, jakož sme již podotkli, po wzetí města Třebíče mezi prwními, kteří smlauwali se s Matiášem a požíwali od něho pokoje. Kníže Viktorin wyjednáwal s ním, aby mu postaupil městečka swého Weselí, ležícího na řece Morawě, asi dwě míle pod Hradištěm, následowně příhodného welmi k obraně jak onoho města, tak i městečka Ostrowa, jichž obau dobýwali Uhři. Když pan Jindřich uwolowal se k tomu, jeli oba swakowé dne 27 července we průwodu jen asi tří 27 Jul.
set jízdných do Weselí: ale sotwa že tam wjeli, hořelo městečko se wšech stran, ze zámku w něm wyrojily se haufy branných Uhrůw, a pan Jindřich hledal spásy w autěku na lodi po Morawě. Čechowé probili se sice z městečka zase, ale wenku podstaupeni jsau od nepřátel na počet mnohem silnějších, a zjímáni neb pobiti wšichni. Kníže Viktorin byl i tu ještě mečem proklestil sobě cestu do

417) Přes mnoholeté úsilí nepodařilo se nám wyskaumati, kdo wlastně byla manželka Jindřicha z Lipého: neb obecné dosawad podání, žeby to byla Barbora z Kunstatu, dcera, aneb jak Wáclaw Březan dí, sestra krále Jiřího, jest naprosto nedůwodné. Sestru krále Jiřího měl w manželstwí Jindřich Berka z Dubé, pán na Lipém, (tudíž často jen „pan Jindřich Lipský“ zwaný); odtud bezpochyby pošel ten zmatek. Sauwěké prameny, zejména psaní Řehoře z Heimburka (20 a 26 Aug. l. c. p. 213—217,) a Staří letopisowé (p. 199) jmenují Jindřicha toliko swakem Viktorinowým, nikoli celé rodiny králowské. Dle toho zdá se, že jakož kníže Viktorin w prwním loži měl za manželku Sofii Ptačkowu, tak i Jindřicha z Lipého manželka byla dcera někdy pana Hynce Ptačka, posawad neznámá.

1469 pole širého; ale blaudě pak unawený sám třetí, zajat jest konečně i on a weden k Matiášowi. Bylť ten kníže pro hrdinnau i dobrodružnau mysl swau miláčkem netoliko otce swého, ale i weškerého rytířstwa českého, a zwláště těch, kteří odwážnost a pohrdání žiwotem i nebezpečím pokládali za přední ctnost u bojowníka: ale opakowáním téže nedomyslnosti a neprozřetelnosti, jako dříwe u Třebíče, uwalil na sebe i na wlast pohromu welikau a pomohl nepříteli opatrnějšímu k nejwětším jeho wítězstwím. Byly od dáwna o tom hádky, dopustilli se pán z Lipého přitom zrady zaumyslné, čili nic; obécné w Čechách domnění winilo jej, aniž dalo se mýliti swědectwími, kterýmiž později dowoditi se snažil newinu swau.[418]) Matiáš chowal milého někdy swaka swého počestně, nejprw na Trenčíně, potom na zámku Wyšehradském na Dunaji, a dopřáno mu wšeho pohodlí, které s osudem wězně pilně ostříhaného spojiti se dalo. Jetí předního wůdce kacířůw slaweno we mnoha zemích co weliké wítězstwí katolíkůw a wíry; otec jeho, tak praweno, ztratiw prawici swau w boji, jest již přemožen a nebude moci odoláwati déle. I nelze arci pochybowati o welikém krále Jiřího zármutku nade ztrátau tak čitelnau: ale proto neubylo mu, nýbrž přibylo wíce odwahy k boji, a celá proměna záležela w tom, že měl napotom sice o jednoho statného bojowníka méně, ale také o wůdce, který byl wíce škoden nežli prospěšen. Psal o té wěci Řehoř z Heimburka markrabi Albrechtowi Braniborskému 26 srpna w ta slowa: „Zajetí

418) Ku pramenům práwě dotčeným, Řehoře z Heimburka i Starých letopisůw, připojiti sluší psaní dané na Zwíkowě 27 Aug. 1469 (Archiv česk. I, 233.) Apologie Pešinowa (Mars Mor. p. 846) měłaby wíce wáhy do sebe, kdyby spisowatel tento we wyprawowání let 1468—1470 byl nemíjel se s prawdau téměř při každém kroku.

knížete Viktorina nepřináší wíce škody, nežli pokud otec 1469 ji wáží; ten pak stojí wždy nepohnutý a neproměněný. Ba může w tom i něco užitku poznáno býti: neb kdyby král náš wálky swé ode tří let wšecky byl wedl skrze hejtmany, bylyby tuším mohly zdařiti se lépe. Powážliwý hejtman bylby nezaspal a nedal Slezákům w krátké noci utéci z Frankšteina. Ostražitý wůdce bylby nepowolil Viktorinowi wjeti do městečka se swakem swým a neproskaumati w něm dříwe domy a chléwy a zwláště zámek nad ním, ježto nepřátelé byli na blízku. Není dosti že kníže Viktorin jest zmužilým; potřebí k tomu i jiných běhůw wíce.“ Připomeneme ještě, že tentýž doktor Řehoř, kterýž tak přísně ale nespravedliwě posuzowal knížete, byl dříwe sepsal proň malý traktatec o wálečném umění latině, w němž učil ho předewším opatrnosti a nedůwěře w boji.[419])

Žalostná tato episoda neměla w běhu wálky toho účinku, který nepřátelé očekáwali; ano naopak štěstí od té doby Čechům čím dále tím wíce přízně okazowalo. Matiáš k obraně Slezska poslal nejrázněǰšího wůdce swého Františka z Háje, a nařídil zwláště Lužičanům přísně, wypravwiti se do Čech k retowání pánůw Zajícůw. Wůdci onomu, proslulému pode jménem „pana France,“ zjednal biskup Rudolf posádku na klášteře Braumowském, který tudíž wíce prý pohuben byl, nežli kdyby nepřátelé jej byli opanowali. Odtud Franc ten sužowal jízdami a holdowáním města česká Jaroměř, Dwůr, Hradec, až i Jičín, dobyl a poplenil město Radek (Wünschelburg) i zámek Polický, ale před Náchodem, o jehož zlezení se pokaušel, utrpěl porážku znamenitau. Wolal pak i on Slezáky do

419) Traktat Heimburkůw de militia et de republica, ad ducem Victorinum, čte se w MS. Sternb. p. 524—542 latině i česky. Zdá se býti dílo počaté a nedokonané.

1469 Čech ku pomoci pánůw Zajícůw. Dobýwaní Oseku, Budyně, Skály, Nawarowa, Trosk a Kosti dálo se téměř saučasně silau znamenitau; před Budyní ležel kníže Jindřich s Mikulášem Střelau z Rokyc, doufajíce tam zmocniti se osoby a rodiny pana Zajíce, nowého kancléře českého, a wywaditi jím knížete Viktorina ze zajetí: ale tomu poštěstilo se ujíti na swobodu a připojiti se k wojsku, kteréž pod zpráwau Jaroslawa ze Šternberka sbíralo se u Žitawy ku konci měsíce srpna. Hrad Skály Zajícowy wzdal se
28Aug 28 srpna[420]) Wratislawští, Swídničtí, Jaworští a pan Frid-
29Aug. rich z Biberšteina přibyli k Žitawě 29 srpna, načež na-
30Aug. zejtří 30 celé wojsko, as 4000 drábůw a 750 jízdných,
31Aug. hnuwši se k Liberci, položilo se u Habendorfu, a 31 srpna wyprawilo as 1200 drábůw k retowání Nawarowa. Když ale téhož dne přišla powěst, že Čechowé u weliké síle blížili se, Wratislawští prwní strachem podjatí dali se na autěk, a wojsko celé rozprchlo se; jen Lužičané wrátili se do předešlého ležení u Žitawy zase, a obrátili se pak k dobýwaní hradu Tolnšteina w Čechách.[421]) Mezitím

420) Hrady dwa pod jménem Skály w Boleslawsku, nynější Hrubá i Malá Skála, byly r. 1469 jedny w držení pana Šťastného z Waldšteina, druhé pánůw Zajícůw; a wšak nelze posawad s jistotau určiti, majíli se Skály Zajícowy rozuměti na Hrubau neboli na Malau Skálu, ješto swědectwí na obě strany jsau před rukama; nám ale činí se prawdě podobnější, že to byla Malá Skála, jejížto hrad slul někdy také Wranowem.

421) Kromě zpráw Eschenloerowých a prodlužitelůw Jana z Guben o této wěci, máme také čtwero psaní od 27 Aug. do 1 Sept. daných radě města Zhořelce od měšťanůw některých, ježto wýprawy té byli aučastni, a jež zachowal Scultetus MS. Oba poslední prameny shodují se w tom, že Wratislawští panickým ostrachem swým uwedli celau wýprawu na zmar, o čemž ale Petr Eschenloer, buď ze studu, buď z opatrnosti, ani myšlénky nepodáwá. Wšak není to jediný důkaz jeho strannosti, snad mimowolné.

kníže Jindřich s panem Střelau nechawše Budyně, přitáhli 1469
sami k Žitawě, a tu 6 září u mlýnůw na řece Nise pobili 6 Spt.
Žitawany ukrutně, zjímali měšťanůw 246 a udělawše jim škody weliké, nazejtří wypálili Fridland a Seidenberg, a táhli k Lubau i dále k Boleslawi téměř bez odporu. František z Háje přiběhl sice swým ku pomoci, jak se zdá, teprw po jejich porážce, ale se silau tak skromnau, že na nepřátely nikdež ani udeřiti si netraufal. Opakowaly se tu we Slezsku sceny z prwní husitské wálky, jmenowitě z rokůw 1428 a 1429, kdežto Čechowé praudem neodolatelným zaplawujíce krajiny, donucowali wšecky obywatele těžkými holdy wykupowati se, aby jim obydlí napořád pálena i pole pleněna nebyla. I nyní holdowalo se wše od Lubna až pod Střelín u Němčí: žádný z knížat ani z měst nepostawil se we zbrani do pole, ale přicházeli wstříc obywatelé wšech stawůw, až i preláti někteří, kupujíce bezpečí bytůw a rodin swých. Dojem z tak zřejmé neodolatelnosti nepřátel, kterými zhrdati potud byl obyčej, šel na wše strany weliký, a zwláště Wratislawané počínali hroziti se i za hradbami swými. Dlugoš prawí, že wůdcowé wojska byli pauzí měšťané, Samuel purkmistr Pražský a Jan Černý Hradecký: ale to musí tuším rozuměti se jen na jedno jeho oddělení, ježto dle jiných pramenůw wšech jest jisto, že kníže Jindřich a rytíř Mikuláš Střela wedli celau wýprawu, kteráž od Frankšteina přes Kladsko wrátila se před swatým Wáclawem zase do Čech, obtížená kořistmi wšelikého rodu. Jen jedna částka táhla dále ku pomoci hejtmanu Opawskému Bernartowi Bírkowi, jenž stíhal wálkau knížata hornoslezská, kteří také Matiášowi byli zapisowali se, ale brzy pykali skutku swého.[422])

422) Dlugoš p. 447, 448. Eschenloer p. 181—2. Staří letopisowé p. 200. Psaní u Soultetusa MS. Knížata ho-

1469 Král Matiáš ztráwil byl celý měsíc září w Uhřích, i nowé a wětší pomoci od stawůw swých wyhledáwaje, i nespokojenost jejich uchlácholiti a zlé některých úmysly zmařiti usiluje. W říjnu s nowým wojskem wrátiw se do Morawy zase, sebral a spojil wšecky swé síly k úsilnějšímu než potud *města Hradiště* na řece Morawě *dobýwaní.* Při památném obležení tomto wůbec newíme wěru, čemu wíce se diwiti: či udatnosti a stálosti obywatelůw, kteří odolali desítiletému dotírani a saužení přemocného nepřítele, aneb tuposti a zpozdilosti lidí sauwěkých i potomních, kteří o tak hrdinném boji téměř nižádné podrobné zpráwy potomstwu nezachowali.[423]) Hradiště bylo baštami již dáwno sewřeno, kteréž i za příměřím w Olomauci uzawřeným zůstaly we swém stawu, ačkoli dowoz městu swobodný byl wyjednán. Měšťané nebyli dostatečně zásobeni, když obnowena wálka w měsíci červenci, tak že již o
29 Spt. sw. Michale (29 září) počalo se nedostáwati potrawy w městě. Král Jiří poslal sice w říjnu sto wozůw k městu, netěžce naložených, aby byly pohybliwější, a ku průwodu jejich wyprawil 300 jízdných a 600 pěších: ale Matiáš dowěděw se o wýprawě té, dal ji obskočiti mocí mnohem wětší, takže wojsko české probilo se sice do města, ale bez wozůw picních, které octly se w moci nepřátelské. Městu tím neubylo, ale přibylo swízele: a protož uzawřelo

slezští zapsali se králi Matiášowi w Olomauci 10 Aug. 1469. Sommersberg, I, 1054.

423) Co Pešinůw Mars Morawicus naskytuje, i welmi chudé jest, i příliš podezřelé samo w sobě, an spisowatel ten obyčej měl z domyslu pauhého nejen šířiti wěci známé, ale i proplétati jmény a daty na zdařbůh prohozenými. Protož cokoli w historii těchto let nespočíwá na autoritě jiné než Pešinowě, nemůže od dějepisce powážliwého za skutek oprawdowý přijímáno býti.

námluwu, nebudeli w šesti nedělích retowáno mocí brannau, že poddá se králi Uherskému. Když to došlo krále Jiřího, sebral i on sil swých co nejwíce a poslal s knížetem Jindřichem do Morawy. Wojsko toto w tažení swém jalo se ukrutně pleniti statky wšech těch, kteří Matiáše přijali byli za krále, tak že weliké od nich slyšeti bylo wšude hořekowání. W posledních dnech měsíce října přitáhše ke Hradišti, překotem dobyli jedné bašty, pobili celau její posádku 200 osob, a otworem tím špižowali město w hojnosti. Hlawní Matiášůw byt byl tehdáž na Uherském Brodě. Chtěje wybídnauti ho k bitwě rozhodné kníže Jindřich, dne 2 listopadu připrawowal se jako k náwratu do Čech, a pak udeřiw na uherské haufy, jichž bylo prý pět rozložených na blízku, porážel jednoho po druhém, tak že brzy celé wojsko nepřátelské bylo na autěku; kterémuž Mátiáš nadarmo brániti usilowaw, konečně i sám oddati se musil. Čechowé stíhajíce nepřátely až k Uherskému Brodu a za Uherský Brod, pobili a zjímali jich weliké množstwí i dobyli dokonalého a slawného wítězstwí. Matiáš plný hněwu a hoře nezastawil se prý než až w Uherské Skalici. Mezi jatými toho dne byli nejwzácnější jeden hrabě z Pezinku, Jiří syn páně Zdeňkůw ze Šternberka, Dobeš Černohorský z Boskowic bratr biskupa Tasa, i jiných pánůw a rytířůw drahně. Wšak wítězstwí to stálo i s české strany mnohé oběti, a prawí se o jednom z bratří z Pernšteina, že také u nepřátel octnul se w zajetí. Následkem té bitwy počali Čechowé haufně rozjížděti se do Uher ku plenění, kterýmž brzy celé Powáží nawštěwowáno bylo. Matiáš žádal sice o příměří: ale když mu kladeno za wýminku odřeknutí se titulu králowstí českého a powolání nazpět wšech posádek uherských z Morawy a ze Slezska, uwázlo celé jednání w prwních počátcích. Teprw ku konci měsíce listopadu wrá-

1469

2 Nov.

1469 tilo se wojsko wítězné z Morawy zase;[424]) a zima ukrutná, jakowéž nebylo pamětníkůw, počawši o sw. Ondřeji a trwawší bez oblewy až do počátku měsíce dubna, překážela napotom wšem walnějším podnikům wálečným s obau stran.

Posledními wítězstwími zlepšil se staw wěcí českých znamenitě. I nejurputnější podobojích nepřátelé a nenáwistníci počali konečně nabýwati přeswědčení, že kacířstwa mečem wypleniti ani přemoci nebylo lze, a protož že potřebí bylo snášeti je a mířiti se s ním. Kdo byli opatrnější, obmýšleli záhy prostředky, kudyby s Jiřím opět we přízeň wejíti mohli. Mezi knížaty Slezskými byl Ratiborský prwní, co přiwinul se k němu weřejně opět. Stawowé Swídničtí a Jaworští jednali na sjezdu Jawor-
13Dec. ském o sw. Lucii (13 prosince) o to, aby smířili se s ním, kdyby jim dal požíwati neutrálnosti: k čemuž ale

424) Eschenloer dáwá w latinském swém autografu zpráwy o boji u Hradiště jiné sice a kratší, nežli we známém textu německém, ale určitější a wěrohodnější. Jakož wůbec přál a stranil Matiášowi, tak snažil se také ztenčiti porážku jeho, a jen ohledem na Wratislawské blaudy wyklauzlo mu z péra wyznání (p. 190), že kacíři „trieben hier in die Flucht einen grossmächtigen König." Dlugoš (p. 449) lepší má zpráwy nežli sami Letopisowé čeští (p 200—1), kteříž o přítomnosti knížete Jindřicha w bitwě ani newědí. W rodowém jednom kalendáři knížat Minsterberských z XVI století nalezli sme zaznamenáno, že památka wítězstwí u Hradiště slawíwána u potomstwa krále Jiřího wýročně dne 2 listopadu; pročež o datum tom, kteréž udáwá i Eschenloer, pochybowati nelze. Předewším ale důležité jest swědectwí krále Jiřího we psaní 30 Jul. 1470, o němž wiz na swém místě. Že Matiáš žádal o příměří, doswědčuje také Jiří ze Steinu we swé písemnosti dané w Januar. 1470 (wiz dole;) pročež může za prawdu přijato býti, co wynáší o tom Pešinůw Mars Morav. p. 851 sl.

on swoliti nechtěl. Počet pánůw jednoty katolické w Če- 1469
chách, kterýmž dopřál postawení takowého, množil se čím dále tím wíce; byli mezi nimi zejména páni z Guttenšteina i ze Šwamberka, též pan Dobrohost z Ronšperka. Bratří Zajícowé, Jan a Oldřich, wstaupili we příměří jednoroké s králem a ochránili tím zámky swé; totéž učinil i pan Jan z Rosenberka. Hanuš z Kolowrat, pán na Zbirowě, jenž přede dwěma léty wstaupil byl do stawu duchowního a stal se proboštem kapituly Pražské i administrátorem arcibiskupstwí, psaním pohnutliwým dne 19 listopadu líčil oběma legatům, Rudolfowi a Rovarellowi, smutný staw swé církwe, která přísným interdiktu zachowáwaním strádala čím dále, tím bolestněji; ježto celé obce katolické, nemohše míti služeb božích, přiwinuly se byly ku podobojím, a kdo zůstáwali wěrni, upadali w neswornost a nespokojenost, když klášterníci ukazowali se wšude powolnější k slawení mší a ku posluhowání swátostmi nežli duchowenstwo jeho swětské; protož prosil a žádal, aby mu buďto wětší k dispensaci swoboda propůjčena byla, aneb raději aby kalich úřadowání tak bolestného byl wzat od něho.[425]) Paměti hodný byl také obrat we smýšlení Wratislawanůw a legata Rudolfa. Bujní a nezbední tito někdy půwodowé wálky byli nyní prwní, co pykali a zatracowali dílo swé. Pozůstawilť Eschenloer zajímawau památku dwojího rozmlauwání čelných Slezákůw mezi sebau, jednoho we shromáždění prelátůw a pánůw obce Wratislawské we klášteře sw. Vincencia (26 prosince), druhého w klášteře Třebenickém o několik dní později. Předmět konversace byly neřesti obecné a záhuba zemí, ježto po celých Slezích nebylo prý slyšeti nežli o wraž-

425) Podlé půwodních akt konsistoře Pražské w archivu kapitulním, (MS. U. III.)

1469 dění a pálení, o laupežech a jímaní. Co nekonali nepřátelé, to podnikali přátelé we jménu jejich, a nebylo prý kautka w zemi, kdeby se bezpečně jen přes pole bylo jíti mohlo. Proto wyznal legat Rudolf nahlas, že swatý otec nedobře byl zprawen o záležitosti Jiříkowě, a že i on sám, kdyby po prwním příjezdu swém do Wratislawi byl wěděl, čeho dowěděl se od té doby, nikdy by neswolil byl ku početi wálky. Naříkal se slzami w očích, že blaudstwí bylo celé to počínaní proti kacířům, že moc jejich nebyla zdrawě uwážena i že půwodowé wálky weliký uwalili na duši swau hřích. W řeči krásné ale plné zármutku jal se wykládati důwody, proč bylo nejen možné ale i slušné, žíti s kacíři w pokoji, a doložil, žeby ještě nic nebylo prospěšnějšího, nežli upokojení se s nimi. Byl přítomen i doktor Tempelfeld, který dříwe na kázaních swých byl do horaucího pekla odsuzowal každého, kdo s kacíři pokojně žiw býti chtěl. Nyní mlčel prý a nepromluwil než „ach bože! kdo pak mohl nadíti se toliké moci do nich?“ Proto spomínáno s žalostí na biskupa Jošta, kterak hned od počátku maudře a wěrně snažil se byl odwrátiti wšecko krweprolití, a jak hojná snášel proto příkoří; i blahoslawena památka jeho co muže ducha prorockého. We klášteře Třebenickém na sjezdu přítomen byl také kníže Kunrat Černý Olešnický, jenž nejdéle setrwaw při králi Jiřím, nedáwno předce také byl ustaupil k Matiášowi. I tu rozjímáno, kterak dobře mohlo prý býti we Slezsku, by nebylo wálky přenešťastné. Když pak jeden ze přítomných prohodil, že to rána od boha, ohlášená planetami na nebi, jakož učili hwězdáři, kníže Kunrat okřikl ho: „Co ty baješ o planetách na nebi, které nikomu nic neškodí? Kdyby nebylo zlořečených dwau planet we Wratislawi, probošta (Düstera) i kantora (Tempelfelda), kdyby je čert byl pobral před dwadceti lety

nemělibychom těchto wálek; oni jsau ty ďáblowé planety, 1469
kteří swau nezbedností uwedau nás ještě na mizinu wšecky." Rozesmálo se nad slowy těmi shromáždění celé, i kollega jeden planet dotčených, kanowník Wratislawský.[426])

Neméně wýmluwné swědectwí o proměně obecného smýšlení naskytuje pohled na hynaucí této doby *křižáctwí w Čechách.* Připomenuli sme na swém místě, kterak rána tato již od r. 1467 množila strasti obecného lidu a w běhu léta 1468 dostaupila wýše swé krutosti: ale s podzimkem 1469 mizí téměř najednau každá další o ní zmínka. Působení křižákůw líčí se od sauwěkých letopiscůw českých barwami nad míru děsnými: ale o powaze wěku swědčí i skutkowé, kteréž uwodí, i úwahy, kterýmiž je označují. „Ti křižáci," tak se prawí, „nosili na šatech swých kříže čerwené ze saukna wyšité, aby je lidé po nich znali. Nebrali nic za žold, jediné že sau zabíjeli Čechy pro krew boží wšecky napořád, i dítky, raubajíce s nich hlawy a házejíce jimi na se co hlawami zelnými; wraždili také kmetíky a babičky we špitálích, kohož jediné podškopiti mohli, a umýwali ruce swé w krwi jejich, majíce za to, že budau wšech hříchůw čisti. A když kde bitwu měli s Čechy a zabili kterého Čecha, tehdy několiko Němcůw těch křižákůw na něho wlezli coli na howado, dáwíce z něho krew, aby se w ní zmazali a byli hříchůw čisti. Neb je na to papež nawedl, daw na to swau bulli, aby tak činili a w té krwi aby se plíhali: kdožbykoli zabil Čecha i w jeho krwi se umyl, že bude hned wšech hříchůw čist, jakoby se newinňátko z matky narodilo. A bylliby

426) Eschenloer p. 194—196. W latinském autografu (fol. 396) wykládá týž spisowatel, kterak již od podzimku 1469 kazatelé Wratislawští počali napomínati lid k modlění o pokoj, protože Slezsko celé náramně prý trpělo jízdami z Kladska zhusta předsebranými.

1469 kdo w tom boji zabit, že papež otewřel jest nebe, že hned beze wšeho očistce do nebe půjde každý ten zabitý křižák. A tak když sau se po Češích zabitých káceli, mažíce se jich krwí, mnohokrát, jakož w jistotě prawí, přijdauce jiní Čechowé k tomu, že sau na jednom zabitém Čechu druhdy tři, čtyry i do pěti těch křižákůw poráželi. Takž se oni po zemi české toliko po wsech a po městečkách nehrazených čmuchali a smýkali, dowozujíce rekowstwí swého na dítkách, na ženách sedlačkách, na nebohých chodečcích, kteréhož kde pochopili, že jest k swým nemohl ujíti ku posádce, neb na kostel. Kdež sau pak kdy polem se s Čechy potkajíce co prowozowali? anebo kterého hradu neb města rekowsky dobyli? Než zradami jsauce naplněni Čechy pálili, po sedlácích se wozíce. A proto nikdy se ctí z Čech sau newyjeli, než mnohokrát s welikau silau do země wtrhše, jakoby měli wšecky Čechy pobiti a sami zemi jejich swým plemenem osaditi, potom býwali poraženi aneb i strachem ze země cestami rozličnými utíkali s hanbau, se škodau a se swým nezdrawím welikým.“ I ačkoli za krále Jiřího wálka již neměla onoho rázu národního, co zápas spolu mezi Němectwem a Slowanstwem, kterým označowala se prwní weliká wálka husitská: nemohlo předce uwarowáno býti, aby také žiwel národní nemíchal se owšem do boje, spůsobem často nowým a neočekáwaným. Wyprawuje týž letopisec, kterak nejednau i sami katoličtí žoldnéři oboříwali se zrádně na německé spolubojowníky swé. Líčí zejména, že když čeleď bojowná pánůw Zajícůw bránili Duchcowa i Budyně proti králi Jiřímu k ruce krále Matiášowě (tedy na podzim r. 1469), ač prý „sau jednoho pána byli, proto sau na ty křižáky newražili. Když přezwěděli, žeby tito chtěli w chůzi jíti w počtu malém, oni připrawíce se aby poznáni nebyli, i wyšli jim leckdes w

lesích w cestu, a tu se jich zmocníce, donutili křižáky ty 1469
swé kříže žráti; a nechtělli který, tehdy porazíce jeho, mocí mu jej w hrdlo cpali a tak mnohého zadáwili. Také když žoldnéři Zdeňka Konopištského ze Šternberka s Němci pálili, jímali a mordowali okolo Hořepníka, tu w jedné wsi matka držela děťátko na rukau před chalupau. A jeden Němec chtěl jí to děťátko wydříti, aby je zabil: ale matka bránila swého dítěte jednau rukau; a Němec jí tu ruku uťal. I hájila ho druhau rukau, želejíc wíce swého děťátka, nežli litujíc swého zdrawí: ale ten nešlechetný Němec uťal jí i druhau ruku. To wida jeden panoše Čech, ač jest byl Konopištského, preto lítost maje swého přirozeného jazyku a wida takowau ukrutnost, i řekl Němci tomu: aha! takli chcete nám dělati? I obořiw se naň, dá mu kokwau, až Němec duší prdne. Takowé sau se wěci dály i jiné žalostnější. W Turnowě zmordowali mnoho žen; w Kolowči mnoho hlaw dítkám postínawše, házeli jimi na se jako míči. Ohňůw w noci mnoho býwalo widěti, ježto paliči wsi pálili. Až jest na to žalostno bylo spomínati těm, kteříž sau to widěli, i potomním Čechům plačtiwé slyšeti měloby býti, kdyžby o tom zmínka byla." Potud slowa letopiscowa.427)

Na *sněm* walný stawůw králowstwí Polského, kterýž *w Petrkowě* držán okolo Wšech Swatých hlawně w záležitostech koruny české, posláni byli z Čech mužowé

427) Staří letopisowé čeští na str. 192—196. Podáwajíce slowa jejich místy zkrácená nechtěli sme nikde mírniti přirozené jejich drsnosti, ana sama o sobě jsau památkau wěku swého. Rozumí se, že ani papež, ani legatowé jeho nepřikazowali křižákům umýwati se w krwi kacířůw: ale tu widěti jest, w jaký smysl přewráceno nařízení jejich, nežli došlo uskutečnění w nižších wrstwách lidu sprostého. Skutky zajisté, kteréž tu se uwodí, nedají se bohužel s dostatečným důwodem ani zapírati, ani w pochybu bráti.

1469 čelní a wzácní: Wilém z Risenberka a z Rabí nejwyšší komorník, Jan Towačowský z Cimburka na Mladé Boleslawi páně Ctiborůw bratr, Albrecht Bezdružický z Kolowrat, Slawata ze Chlumu a Košumberka, Beneš z Weitmile, Pawel probošt Zderazský, Jindřich Smiřický, Mikuláš Kapléř ze Sulewic a z Winterberka, Martin Bořek ze Hrádku, Čeněk z Barchowa, Bohuše z Drahobudic a poslowé Starého i Nowého města Pražského, též Žatečtí a Mostští, wše we 300 koních. Král Jiří w plnomocí jim daném a wlastní rukau dne 16 října podepsaném swolowal k tomu, aby Wladislaw třebas i za jeho žiwobytí korunowán byl na králowstwí České: ale tím pewněji stál na wýmince, aby dcera jeho, co choť Wladislawowa, hned také s ním korunowána byla, mladý pak král aby nedříwe, nežli po smrti tchána swého we wládu králowstwí se uwázal. Sněm Petrkowský dwojil se naprosto, a ne bez náružiwosti, w otázce české: ježto jedni, jsauce ducha národowého, radili přijmauti dodané wýminky a spojiti se s Čechy co nejaužeji, druzí pak ze příčin náboženských stawili se tomu na odpor. Slyšeni na tom sněmu také wyslanci Kazimírowi, z Říma se wrátiwší, ježto wyprawowali, jaké měli před papežem hádky s wyslanci uherskými. Matiáš totiž žádal byl od otce swatého, aby mu poslal korunu nowau a zwláštní, kteraužby na králowstwí české korunowati dáti se mohl, ježto té, která na Karlšteině chowána, dobyti nebylo mu lze. Proti tomu protestowali Poláci, uwodíce, kterak koruna česká náležela již synům krále jejich, netoliko práwem dědičným, ale i wolením, kteréž se stalo na sněmu Pražském. Pawel II wyznal prý, že wolení Matiášowo na králowstwí české stalo se bez jeho wědomí a wůle. I nechtěje ani uraziti tohoto přímým odepřením, ani odwrátiti Poláky a krále jejich od sebe, jichžto spojení se s kacíři bylo se obáwati, obalil se do neutrál-

nosti, dáwaje poněkud naději stranám oběma. Polákům 1469
slibowal zejména, že k wyskaumání jejich záležitostí a
práw wyprawí zwláštního legata; žádaje mezitím, aby
spojili se s Matiášem proti kacířům. Kazimír tedy w Petrkowě odročil také konečné rozhodnutí swé do příjezdu dotčeného legata. Mezitím ale, aby naděje české neodwrátily se cele od něho, wyprawil do Slez a bezpochyby také do jiných zemí korunních poselstwí, oznamuje že wěci koruny české staly se záležitostí synůw jeho co dědicůw, a žádaje oprawy wšech Čechám činěných škod s tím wyhrožowáním, že nestaneli se tak, zastawí wšecko mírné Polákůw s nimi obcowání.[428])

W den noworoční 1470 wyšel w Praze list weřejný 1470
ke wšem knížatům swětským i duchowním a městům říš- 1 Jan.
ským, w němžto král, wylíčiw weškeren běh swé rozepře jak se dworem Římským, tak i s jednotau někdy panskau w Čechách dosti obšírně, stížnost wedl jak na papeže, kterýž opustiw prý cestu nejen milosrdenstwí, ale i sprawedliwosti, nepřestáwal mu weliké činiti křiwdy, tak i na říši Římskau samu, kterážto, ačkoli o pomoc často wzýwaná, nedala si nikdy záležeti na zastání jeho, co předního auda swého, ani slowem, ani skutkem. Dotýkáno w tom listu, kterak již wšecka králowstwí křesťanská,

428) O sněmu Petrkowském Dlugoš wyprawuje (p. 452) pauze we smyslu strany swé krutě zelotické, nikoli pak objektiwně; lepší o něm podal zpráwy Eschenloer w latinském swém autografu MS. Datum secunda die Octobris, quinta mensis Octobris u Dlugoše jsau chyby čtení neboli tisku na místě 2—5 Novembris. Plnomocenstwí od krále Jiřího dané poslům českým do Polska, i tištěné we (špatném) německém překladu ap. Sommersberg, I, 1038, nese také datum chybně čtené: mělo se čísti w pondělí den sw. Hawla (16 Oct.) nikoli sw. Pawla, kterýž poslední den léta tohoto ani na pondělí nepadal. O ostatku wiz Eschenloera. II, 191—2.

1470 kochajíc se we swobodě, wytrhla se ze spojení a z powinnosti říše Římské, a jen koruna česká zachowala se posawad we swazku, ze kterého táž říše hojný brala prospěch, jakož pak i nedáwno ještě císař její s manželkau a dětmi jen pomocí českau od zajetí oswobozen byl: i dáno rozuměti, odtrhnauli se nyní také Čechy od ní, že to stane se mimo wůli králowu a k jeho nemalé lítosti. Pročež žadáni jsau knížata i města wšickni, aby činnějším než posawad aučastenstwím hleděli odwrátiti skutek takowý, žádajíce od papeže onoho weřejného sjezdu a slyšení, kteréhož král ode mnoha let dowolati se nemohl, aneb aby ukázali cestu jinau a lepší, po kteréžby on i s národem swým sprawedliwosti a pokoje požiti mohl.[429])

Zachowalo se z této doby příliš málo historických památek, a weškeren staw tehdejších záležitostí říšských posawad příliš chudě znám jest, než aby o wšech úmyslech krále Jiřího s dostatečnau jistotau sauditi se dalo: ale z toho, co wíme, wede důmysl oprávněný aspoň k části toho, co ještě tuším jen zanedbané w archivech zahraničných se tají.[430]) Z Uher došly byly již okolo

429) Exemplar psaní toho, daný Janowi arcibiskupu Magdeburskému, našli sme w rkp. Lipské university N. 1092 fol. 316—19. Jiný exemplar daný městu Řezenskému uwodí Gemeiner Regensburg. Chronik, III, 460.

430) Ačkoli w historii německého národu celé XV století wůbec nad míru a nad wíru zanedbané zůstáwá, wyniká předce desítiletí 1460—1470 swau chudobau nad jiná, w něm pak zwláště léta poslední 1467—1470. Zdá se jakoby němečtí spisowatelé od jakžiwa byli štítili se samého dotýkaní let těchto; tak ku př. J. J. Müller o sněmu Řezenském 1469 owšem nic newěděl, o sjezdu we Wídni 1470 čerpal swé známosti jediné z Hájka i z Dlugoše; také nic není chudšího nad díla známých spisowatelůw wšech o této době; jediný J. G. Droysen

nowého roku nowiny, kterak Matiášowi podařilo se sklo- 1470
niti stawy králowství swého k mimořádné weliké oběti,
ježto ku potřebám wálky české i turecké swolili mu pomoci po jednom zlatém (dukátu) z každé porty, jichžto počítáno do osmikrát stotisíc; i když od Turkůw tenkráte nehrozilo nebezpečí žádné, měla celá ta příprawa obrácena býti na příští léto proti Čechům, k rychlejšímu prý a neomylnému w té straně ukončení wálky. Po zawření sněmu toho w Budíně přijel byl Matiáš do Prešpurka, wyprawil odtud některé haufy jízdné do jižních Čech, a chystal se jeti k císaři do Wídně, „pro dokonání wšech wěcí potřebných," aby pak silami sjednocenými prowedena byla rána konečná i wšerozhodná.[431]) Král Jiří wěděl, kterak Matiáš po ničem netaužil tak welice, jako po dosažení titulu a moci králowské w říši na místě císařowě, a dle chowání císařowa bylo se obáwati, aby wěc ta jemu nepodařila se. Zmocnilli pak se energický tento panowník císařské moci w říši titulem jakýmkoli, musel státi se národu českému skutečně neodolatelným. Pro uwarowání takowého nebezpečí odwažowal se král Jiří na wšecko: obmýšleliť auplnau změnu w říši, ssazením třebas císaře Fridricha i powýšením Karla Burgundského na stolici císařskau, aneb konečné wystaupení swé ze swazku říšského. Ku prowedení náwrhůw takowých požíwal pomoci dwau rázných mužůw německých a osobních nepřátel

činí chwalnau wýminku. Wšak není pochyby, že w archiwech německých zachowal se dostatek materialu pro dobu tuto, čekající teprw na skaumatele swého.

431) Psal tyto nowiny Zdeněk ze Šternberka dne 4 Januar 1470 z Budějowic městu Plzeňskému, jehožto psaní zachowal J. G. Kloss u wýtahu (MS.) Zápis sněmu Budinského podáwá Pray, IV, 61 sq. a po něm jiní. Wšak dle listin u hrab. Telekiho IV, 166—7 Matiáš 27 Januar. 1470 opět byl w Budíně.

1470 císařowých, Řehoře z Heimburka i Jiřího ze Steinu. Známe jen, co jménem králowým Stein podáwal markrabi Albrechtowi Braniborskému, aby ho získal pro náwrh, kterýž owšem bez jeho pomoci prowesti se nedal. Markrabě ten od r. 1467, pro swau wíce nestrannost nežli náchylnost k Čechům, byl w papežowě klatbě a w newoli s císařem; nyní starší jeho bratr, kurfirst Fridrich, odříkaje se wlády, postupowal mu i zemí swých i důstojenstwí kurfirstského; tím wětší zračila se tudíž i potřeba, i naděje, získati jeho. Stein podáwal mu jménem králowým buď dolejší Lužice, ana hořejší měla zapsána býti knížatům Saským, aneb Chebska s některými zámky, aneb 60 tisíc zlatých w hotowosti, aby swolil ku powýšení Burgunda na králowstwí Římské, zawazuje se nad to dobyti jemu wšeliké swobody a milosti. Král že postará se, když Burgund bude králem Římským, aby wláda říše byla hlawně w rukau jeho i markrabowě; „králi že na prowedení této změny w říši wšecko záleží, pročež že i sám hotow jest k obětem pro ni, ježto jen tím spůsobem bude moci synům swým pojistiti čest a práwo knížecí. Falckrabě že hotow byl podporowati náwrh ten wší silau: ale posawad že nebyl o to ani požádán atd.[432])

Stejnau dobau, co takto we prospěch Burgundský jednáno na dwoře německého Achillesa, počalo rokowání ještě mnohem hlučnější we Wídni ku prospěchu jiného kandidata pro králowstwí Římské, Matiáše Uherského. *Sjezd* sice *Wídeňský*, ku kterémuž přijeli kromě několika knížat říšských také páni čeští Šternberk, Rosenberk, Jindřich ze Hradce, bratří Bítowští z Lichtenburka i Dobeš z Boskowic, král pak Matiáš we skwostném průwodu asi

432) Šíře mluwí o té wěci J. G. Droysen, Geschichte d. preuss. Politik, II, 367 sl. Listina z archivu Wímarského, kteréž spisowatel tento se dokládá, byla i nám od něho půjčena.

10 února, zračil se Čechům podobojím jen co tajné uklá- 1470
daní zrady o králi Jiřím: ale pohowiw sobě přes celým Feb.
masopust, pominul náhle a utonul brzy w nepaměti, co
nějaký žert masopustní. Jen jeden z něho wýjew potom-
stwu znám jest, awšak weledůležitý: císař a král uherský
pohodli se konečně, Matiáš okolo 10 března odjel z Wídně m. Mrt.
náhle we hněwu, a z otce i syna stali se napotom nepřá-
telé nesmířitelní až do smrti. Příčina tak weliké proměny
w chudých tohoto wěku památkách neudáwá se owšem
žádná:[433] my pak nepochybíme, budemeli ji hledati w
odporu, s kterým potkala se Matiášowa nedočkawá tauha,
státi se císařowým netoliko zetěm, ale i nástupcem; aspoň
jisté jest, že teprw od té doby přestalo se nawždy mlu-
witi jak o koruně Římského králowstwí, tak i o kněžně

433) Hrabě Teleki sestawil (IV, 164—171) wše, co potud o sjezdu Wídeňském známo bylo: newí se ani kdy přijel, ani kdy odjel Matiáš z Wídně, ani kteří knížata byli tam přítomni, ani který byl wlastně předmět jejich mezi sebau wyjednáwaní. Dlugoš, jediný znalý toho wěku dějepisec, prawí (p. 455), že Matiáš požadowal od císaře nejen dcery jeho Kunhuty za newěstu, ale i nawrácení summy, kterauž dle smlauwy 19 Jul. 1463 byl mu platiti musel, i zámkůw uherských, kteréž císař ještě držel, i konečně náhrady za škody, kteréž učinil byl Baumkircherowi: ale jest na bíledni, že požadawky takowé nekladeny najednau a pospolu, ale že na poslední nastupowáno teprw, když prwní (t. Kunhuta newěsta i koruna králowstwí Římského) již odepřeny byly. Zdeněk ze Šternberka dáwal synowi swému Jaroslawowi psaním z Wídně 19 Febr. naději, že proti kacířům wše bohdá brzy šťastně se wyjedná; 15 Mart. mluwilo se we Wratislawi, dle zpráw z Wídně došlých, že prý protrahuntur tractatus, ale že císař a Matiáš měli spolu jeti do Němec (Scultetus f. 283); srwn. Staré letopisy p. 201. Dne 17. Mart. již Matiáš z Prešpurka psal Janowi z Rosenberka: orig. w archivu Třeboňském. Srwn. také zprávy in Pešina Mars Morav. p. 860.

1470 Kunhutě, císařowě dceři, co newěstě pro Matiáše. Až příčiny a příběhy tyto, posud newšímané a neznámé, z archiwůw lépe proskaumány a objasněny budau, wyjewí se bohdá, že wěhlasný Achilles Německý nejen necizil se jich, ale stal se i předním jich spolupůsobcem. Neb od té doby spatřujeme čím dále tím patrněji twořiti se mezi panowníky střední Europy nowé kombinace, nowé alliance; císař předewším hledá spřízniti se s Poláky, přiwinauti k sobě knížata říšská opět, spřáteliti se s Burgundy, a smířiti se konečně i s nenáwiděným potud králem Jiřím; wšeobecným pak při tom prostředníkem a nowé té swornosti jakoby knězem jewí se býti markrabě Albrecht. Onť to byl, jenž jako před dewíti léty, tak i nyní odwrátil přewrat, hroziwší říši německé a základním jejím ústawám, i ochránil Fridricha císaře opět na trůnu. Nebudeme wšak wěci této zde sledowati dále, odkládajíce další o ní zmínku k místu swému, pokud jí bude potřebí.

Wida osamělost swau král Jiří, a předwídaje na budaucí léto krutější nežli kdy obnowení wálky, staral se záhy o prostředky nowé k ochránění zemí a poddaných swých. Na sněmu Pražském o suchých dnech postních předložil stawům náwrh ke zřízení nowého ústrojí wálečného w národu, jakýsito nowowěký spůsob *zemské obrany*, jakž jej okolnosti časowé i žádaly i dowolowaly. Nálezem
14Mrt. sněmowním 14 březne ustanoweno jest po wšech krajích země české, kteří drželi se w poslušenstwí králowě, wojsko stálé pod zwláštními hejtmany krajskými, opatřené wšemi potřebami wálečnými a hotowé na každau chwíli wstaupiti do pole. Zápisem sněmowním uloženo kraji Hradeckému zříditi k tomu cíli branných lidí 1000 osob, Kauřimskému 700, Chrudimskému 500, Čáslawskému 340, Wltawskému neudáno kolik, Slanskému 550, Žateckému a Rakownickému pospolu 1000, Litoměřickému 550, Bole-

slawskému 300; o krajích ostatních mlčí se, buďto že 1469
byly, jako Plzensko a Bechyňsko, z wětšího dílu w rukau nepřátelských, aneb že zápis nezachowal se auplný. Ustanowena spolu kommisse zwláštní w každém kraji k rozwrhnutí mezi obywatele, čím kdo přispěti měl ke zřízení takowého pole; a počét dotčený musel wšude doplňowán býti pokaždé, kdykoli utrpěl ujmu jakaukoli. Krajané sami wolili sobě swé hejtmany, nejwyššího wšak welitele ustanowil král; žoldem určitým od krajůw opatřeni jak hejtmané, tak i bojowníci wšickni; počet jízdných činil jen desetinu počtu wšech branných, a na 20 branných počítáni prawidelně 1 wůz, 2 jízdní, 1 wozataj, 13 střelcůw a 4 pawézníci. Menší potřeby wálečné obstaráwal kraj sám; wětší střelbu, a co k ní náleželo, musila poskytowati města králowská dle rozměru a zřízení podkomořího zemského. Rozumí se, že obranná moc tato, co wěc mimořádná, držewší se po krajích na každau chwíli pohotowě, „pokud toho bylo potřebí,“ rozdílna byla od wýpraw obyčejných a záležewších jak ze dwořanůw a žoldnéřůw králowých, tak i z obecného w zemi wojska.[434])

1470 Nacházíme paměti, kterak w běhu podletí 1470 wedena z Čech *wálka* také *do Bawor*, ne sice od krále Jiřího, ale ode spojencůw a poddaných jeho s jeho powolením a pomocí. Dědičný maršálek a hofmistr dolnobaworský Hanns z Degenberka na Nusperku, měw aučastenstwí we swádách mezi bratřími knížaty Mnichowskými, a byw od Albrechta knížete wyhnán, wzal autočiště ku králi Jiřímu, jehož radau byl již od r. 1466, a počal hned

434) Zápis sněmowní 14 Mart., jejž dali sme tisknauti w Archivu českém (IV, 441—444) zajímawý jest i proto, že poskytuje něco swětla o wálečném umění českém (w. Časopis česk. Museum 1828, II, 8 sl.) i proto, že uwodí množstwí rodin panských a rytířských we známost, kteréž r. 1470 setrwáwaly u wěrnosti králi Jiřímu.

1470 od r. 1468 wálčiti do Bawor pomocí českau; r. 1470 spojili se s ním netoliko kníže Ota Baworský, jehož Albrecht také byl urazil, ale i páni čeští, kteří bywše audowé ligy katolické, smluwili se s králem Jiřím a s jeho wědomím obrátili zbraň swau proti témuž Albrechtowi; ba dáwá se zpráwa, že do spolku branného wstaupilo také drahně pánůw rakauských, štyrských, korutanských a krajinských, wedauce boj s knížaty baworskými a s císařem pospolu. Papežůw legat Wawřinec Rovarella nadarmo snažil se duchowními censurami skrotiti wášně a udusiti boj ten, ostatně málo známý, kterýž teprw později wkročením jak se zdá také markrabě Albrechta. poněkud urownán byl.[485]) I ačkoli wálka ta nebyla wlastně ani králowská, ani národní, wplétala se nicméně do obau, i přispěla k ostrachu moci české, tak že časem swým pomáhala nepřátely skloniti k žádosti pokoje.

485) Doktor Martin Mayr dáwal 12 Januar. 1470 knížeti Albrechtowi Mnichowskému zpráwu, „das sich zwelff herren zu Behaym — vertragen haben, hinfüro den krieg die weyl der zu Behaym weret sthill zu sitzen vnd auff keiner parthey zu seyn,“ a dále, „das sich zehen Behemisch herren — verainigt haben, in kurcz Ew. Gnaden veind zu werden“ atd. Potom 30 Jul. oznamowal nowinu jemu přišlau: „Auch haben vil herren in land zu Österreich vnd zu Kärnten Krain Steyrmargten Vngern vnd zu Beheym ainen bund und bruderschafft gemacht mit hern Hansen von Degenberg zu ziehen wieder die Bayrischen fürsten vnd kayser vnd kunig, Ruck zu halten denselben.“ Rentmistr Strubinský H. Vinder psal 6 máje témuž knížeti: Est ist die gemein Sag, das sich herzog Ott zu ettlichen Behemen als Teincz, Swanberg, Guttenstain vnd andern verpunden hab, die wellen Im wider Ew. Gnaden helfen. H. Hans Nusperger (t. j. Jan z Degenberka) hat den Hirsstein (hrad český) eingenommen, vnd herzog Ott hat ihn gespeist. Hans Nusperger sol von Prag pringen auf V oder VIM (5 od. 6000) Mann atd. Srwn. Gemeiner Regensburg. Chronik, III, 461—463.

Poslední krutý boj mezi králi[436]) počal se brzy po 1470
welikonoci w Morawě, když Jiří wyprawil tam wojsko 5000, dle jiných 8000 branných, mezi nimiž as 1000, dle jiných 2000 jízdných, pod hejtmany swými Hrabaní a Chotěřinským, ke špižowání města Hradiště. Matiáš, jenž prwé umínil byl se 4000 jízdných přes Trenčín táhnauti do Slezska, obrátil se na to do Morawy zase, a byl zejména 2 máje w Uherském Brodě, potom w Kroměříži, a 2 Mai.
17 máje w Brně. Mezitím podařilo se Čechům ztéci dwě 17Mai.
bašty u Hradiště, pobiti a zjímati posádky její, a špižowati město w hojnosti. To wida Matiáš, wrátil se do Uher zase a brzy přiwedl odtud wojsko nowé 8000 jízdných a 4000 pěších; wydal také do Slez rozkazy přísné, aby nechajíce wšeho, přitáhli ku Kroměříži wší swau mocí a tu spojili se s ním. Wšak nečekaw jich, 19 čerwna wstaupil do 19Jun.
pole opět a obrátil se proti Hradišti, kdežto mezitím w potržkách hojných, kteréž mezi wojskem jeho a českým téměř každodenně se obnowowaly, český wůdce Hrabaně sám w zajetí byl se octnul, Čechowé nemohše odolati

436) Nalezli sme o něm dwojí zpráwu sauwěkau a poněkud širší: jednu se strany české, we psaní knížete Jindřicha daném w Praze 2 Oct. 1470 k markrabi Albrechtowi Braniborskému (Orig. w tajném král. archivu w Berlíně), druhau se strany katolické, pod nápisem „Nüwe zeitung" podané w rkp. Lipské univers. bibl. N. 1092. Mimo to zachowala se některá psaní z té doby, jak we Mnichowském král. archivu, tak i u Scultetusa MS. Z těchto pramenůw nabyli sme známosti podrobnější a určitější, nežli ji podáwají Eschenloer a Dlugoš. Eschenloer zwláště w tom jest nezpráwný, že „Jiříka" hned we prwní wýprawě do Morawy osobně přítomna býti udáwá, kdežto wíme, že do boje wytáhl teprw w měs. čerwenci; owšem pak nadsazuje dle obyčeje swého wšude wýhry přátel a ztráty nepřátel. Nadsazowání takowé dálo se arci hned s hůry a z aumysla, aby katolíci Slezští, Lužičtí atd. neklesali na mysli.

1470 weliké jeho síle, ustaupili k Hodonínu; kteréžto město, někdy králowské, tehdáž drželi w zápisu rytíři z Mošnowa, spolu páni na Buchlowě a Týnci, králi Jiřímu wěrní. Tu pak opírajíce se Čechowé o pewné to místo, w ležení wíce nežli dwaunedělním, wybíhali sice na wzátky do Uher dosti hluboko do Powáží: ale pro deštiwé počasí a bahna w okolí trpěli od zimnice a jiných nemocí ještě wíce nežli od nepřátel. Matiáš zajisté přitáhnuw za nimi,
29Jun. dle jedněch dne 29 červwna učinil jim welikau škodu, dle jiných nemohl jim uškoditi nikterakž.[437]) A wšak proweden tu kus hrozný, který aspoň w letopisech křesťanské Europy darmo hledá swého rowně. Wyložili sme již nahoře, že Rácowé, kteříž slaužili we wojště Matiášowě, dostáwali od něho na místě žoldu po jednom dukátu s každé hlawy, kterauž nepřátelům uřezawše jemu presentowali. Nyní podařilo se jim přepadnauti a přemoci průwod český, jenž na 30 wozích potrawu wezl do Hodonína: i presentowali králi najednau 585 hlaw lidských; kteréžto Matiáš, k welikému prý kacířůw poděšení, wšecky na weliké praky čili totachy nakládati a jimi do českého ležení střileti kázal. Newěděliby chom o skutku tom, kdyby nepřátelé sami jím se nehonosili.[438])

7 Jun. Král Jiří dekretem na Horách Kutných dne 7 červwna daným zobsílal wšecky kraje, pány, rytířstwo a města, aby weřejně wzhůru jsauce, přitáhli wojensky dne 23 červwna

437) O prwním swědčí Eschenloer, o druhém psal Dr. Martin Mayr knížeti Albrechtowi Mnichowskému 30 Jul. následující nowiny (Hofmer), kteréž ho z Rakaus byly došly: der Kunig von Vnngern ligt mit seinem here bey Chunicz, vnd hat vff VII M.' pfärt und III tausent zu fusz, vnd ist uffbrochen vor Göding, wann er denselben keczern nichcz hat abgewinnen mügen atd. (Orig. arch. Mnich.)

438) Eschenloer p. 200—1. W latinském autografu doložil ke zpráwě o tom (fol. 398) wykřiknutí: O grande spectaculum!

k Německému Brodu, kdežto i sám osobně býti slibowal, 1470
chtěje táhnauti do Morawy swým ku pomoci; špíží měli
wšickni opatřiti se na šest neděl. Newíme, z jakých příčin
rok ten potom zase prodlaužen: neboť jisté jest, že
w Praze prowoláwáno teprw 22 čerwna weřejně, jinde,
jako ku př. w Teplici teprw 25 čerwna, aby strhli se
wšickni 3 čerwence u Německého Brodu. I sešlo se wojsko
tak walné, že je někteří cizinci až na 24,000 lidí bran-
ných páčili. Král weda je osobně, zaměřil we dwau od-
děleních ne k Hodonínu, ale k Brnu; pročež i Matiáš,
opustiw Hodonín, usadil se polem na několik dní u klá-
štera Kaunického. Tu pak když 11 čerwence došlo ho ná- 11 Jun.
wěští, že i Čechowé od Hodonína odtrhše, táhli pořičím
Morawským nahoru ku Kroměříži a k Towačowu, aby
tudy spojili se s králem, umyslil náhle táhnauti za nimi
a poraziti je před jejich spojením. Protož daw tudiž trau-
biti a bubnowati w ležení swém, kázal jezdcům w počtu
as 6000, bez krmení a napájení sednauti na koně a cwá-
lati dnem i nocí upřímo k Towačowu: pěší a wozy měli
následowati, pokud stačili. Nazejtří dne 12 čerwence již 12 Jul.
w dewět hodin ráno dostihli Čechůw mezi Towačowem
a Prostějowem, nedaleko Kralic, kdež oni o nebezpečí od
nepřátel neměli ani pomyslu. Na štěstí řeka rozwodněná
překážejíc autoku nenadálému poskytla wůdci Wáclawo-
wi Wlčkowi poněkud chwíle ku pořádaní swých, s nimiž
obrátil se tudíž ke Towačowu nazpět. Tak se stalo, že
jen ti octli se w zajetí uherském, kteří se byli zanedbali,
aniž stačili uchrániti se we hradbách wozowých. Bylo
jich, prawduli psal kníže Jindřich swému tchánowi mar-
krabi Albrechtowi Braniborskému, — jen deset wozůw,
13 kopinníkůw a ke 150 drábůw pěších; ale w nowi-
nách z ležení uherského rozpisowaných mluwilo se
w jedněch o 650 jatých, mezi nimiž prý 46 kopinníkůw

1470 a 20 panošůw, o 200 zabitých, 1600 wozích a 100 koních; we druhých o 1000 jatých, 200 zabitých a 200 wozích dobytých, čehož nyní již owšem rozsuzowati nelze. Jisté jest, že wítězstwí to slaweno po wšech kostelích Slezských hlučným Te deum laudamus. Po něm Matiáš, málo odpočinuw na Kralicích, pospíšil si k Brnu zase, kdežto připrawowaly se wěci powážliwější.[439])

16Jul. Král Jiří přitáhl k Brnu dne 16 července, a nazejtří položil se polem u kláštera Rejhradu. S ním byli přítomni, jak se zdá, wšickni přední páni čeští osobně: aspoň připomínají se zejména nejwyšší purkrabí Jan Jenec z Janowic a z Petrspurka, nejwyšší komorník Wilém z Risenberka a z Rabí, Heřman z Wartemberka a ze Zwířetic, Ješek Swojanowský z Boskowic a jiní. Pohřešowán wšak we wojště pan Albrecht Kostka, jenž pro nešťastné swé lonské mezi králi jednání mnohá příkoří w Čechách utrpěw, již cele byl k Matiáši a ku katolické církwi přestaupil.[440]) Matiáš maje mnohem menší wojsko, rozložil

439) Bojiště dne 12 Jul. bylo dle českých pramenůw u Towačowa, dle německých u Kralic. Rýmowaná kronika česká „O wálce s Uhry“ (Script. rer. Boh. III, p. 494), jejížto spisowatel byl katolík Čech, upadá sama w chybu, že krále Jiřího w boji u Towačowa za přítomna klade; prawí pak „by tu Wáclawa Wlčka (katolíka) nebylo, zle by se bylo Čechům přihodilo“. Poněwadž pak celé to oddělení wojska českého nepočítalo dohromady 1600 wozůw, musí počet jatých w „Nüwe Zeitung“ udaný asi o dwě nully zkrácen býti. Eschenloer opakowal data, která rada města Olomuckého psali radě Wratislawské dne 13 Jul. Psaní to zachowal J. G. Kloss (MS.)

440) W aktách konsistoře Pražské (U, III, 15) čte se psaní administratora Hanuše z Kolowrat k faráři Budyňskému Valentinowi (dd. Zbiroh. 14 Dec. 1469) w ta slowa: Quia generosus Albertus Kostka infirmitate corporali gravatus mederi cupit in anima, jacens in Teplicz: quare praesentibus damus vobis auctoritatem absolvendi eum etc.

se na wýšinách u Brna tak, že opíral se o město i o hrad 1470
Špilberk, a žádná z obau stran nečinila widomých přípraw
k autoku. I poručil král Jiří panu Wilémowi z Rabí a
jiným pánům, aby wyžádali sobě průwod bezpečný, a obdržíli jej, aby wyřídili Matiášowi poselstwí w tato slowa:

„Ačkoli králi, na krále a pána našeho proti Bohu a práwu mocí sáhl ste a do jeho koruny wtrhli ste, rozličné záhuby a škody činíce ohněm, wražděním, braním, uwazowáním se w jeho země a poddané, a to bez ohražení předešlého, zapomenuw wšech přízní a záwazkůw wysokých, kteréž byly mezi wámi: wšak král pán náš, maje lítost krwe newinné a záhub, kteréž se dějí, a chtěje to stawiti, žádá s wámi celý pokoj míti a přijmauti, a to takto, abyste hned ze zemí jeho wytáhl a nawrátil i postaupil wšeho, weč ste se uwázal, ježto sluší ke slawné koruně české; a o škody, kteréž sau se staly od wás, ráčí král náš dosti míti na oswícených kurfirstech swětských říše swaté, i po nich wám také práw býti." Kdyby pak, jakož očekáwati bylo, neswolil k žádosti takowé, měli mu wyříditi dále: „Poněwadž té zlé wůle přestati nechcete, ale proti osobě a žiwotu krále pána našeho myslí swéwolnau pozdwihl ste se, on chtěje zastawiti prolévaní tolik newinné krwe křesťanské, hotow jest nasaditi a poważiti žiwota swého proti žiwotu wašemu, a zwe wás k sauboji w podobném místě mezi wojskami a rownau braní a w rowném odění. Wšak poněwadž wíte, že král pán náš jest obtížený tělem, protož aby z wás žádný jeden od druhého běhati ani utíkati nemohl, žádá aby místo slušné a dobře úzké připraweno

Quamquam poenitentia sera raro vera, tamen non desperandum etc. Týž pan Albrecht wešel 21 Jul. 1470 w držení hradu Helfenšteina i města a panstwí Hranického po panu Ctiborowi z Cimburka. (Orig.)

1470 bylo k tomu boji. A tu dopustili pán bůh na krále našeho, abyste ho přemohl, učiníte s ním, jakž budete ráčiti; také přemůželi on, učiní s wámi tolikéž. Pakli ani toto podání nebude wám po wůli, chtěje wždy král a pán náš, aby ukrutná tato wálka brzy se ukončila, žádá podstaupiti wás bojem tak, že bude čekati na wás čtyři dni na místě prostranném, o kteréž se swolíte, a w těch čtyrech dnech ať swobodu mají wšickni waši spojiti se s wámi bez překážky, také i naši s námi; a wy od swých neutíkejte, ani král náš od swých utíkati nebude; i pán bůh ať ráčí sprawedliwému pomoci, aby přestaly záhuby a stalo se obecné upokojení."

Král Matiáš podáwal sice pánům českým gleity k sobě, ale tak postawené, že jich s bezpečím užíwati nebylo lze. Pokládal zajisté w nich netoliko sebe za krále českého, ale i je za swé poddané, k čemuž oni přiznati se nemohli. Mezitím hnuwši se ležení české od Rejhradu, dne
19 Jul. 19 července nastaupilo pochod ku Kroměříži ze dwau příčin: aby ti, kteří od Hodonína přitáhli byli k Towačowu, mohli spojiti se s ním, a také aby pokusil se o ztečení Kroměříže. Toto město již od prwních wálek husitských bylo se stalo hlawním sídlem husitismu w Morawě: ale rytíř Mikuláš z Ojnic, jenž posléze byl je držel, r. 1468 urownaw se s Matiášem, byl mu ho postaupil za 13,000 zlatých. Od té doby byla na něm posádka uherská 400 jízdných a 700 pěších: měšťané wšak nepřestawše přáti králi Jiřímu, dáwali podtají naději, žeby ho chtěli pustiti k sobě. Aumysl tento prozrazen jest, autok prwní odražen a Uhři udrželi se w městě s welikau krutostí; k řádnému pak dobýwaní neměl král Jiří ani chwíle, ani chuti. Wojsko Slezské, kteréž wedením knížete Fridricha Lehnického táhlo králi Matiášowi na pomoc, wesměs asi 2000 branných, wytáhši 17 července z Olomauce

k Brnu, a na cestě potkawši se s Čechy ku Kroměříži 1470
táhnaucími, wrátilo se s klopotem k Olomauci zase. W těch a takowých okolnostech páni čeští, Wilém z Rabí, Heřman Zwířetický, Ješek Swojanowský a Beneš z Weitmile, wykonali poselstwí ku králi Matiášowi, které jim od krále jejich nařízeno bylo listem daným na poli u Kroměříže w neděli dne 22 července. Brzy na to celý 22 Jul.
tábor český hnul se od Kroměříže ke Hradišti.

Na poselstwí dotčené král Matiáš na poli u Brna dne 24 července dal odpowěd asi w tato slowa: „Dali sme 24 Jul.
wám byli gleit, na jakýžť lidé jako wy k nám wždy chodíwali. I neznáme w něm wady žádné. Wy píšete, na cti nám utrhujíc, žebychom my cti swé proti pánu wašemu byli neohradili: wěc jest wědomá, že my to učinili sme listem otewřeným proti synu jeho, panu Viktorinowi, když císaře, otce a přítele našeho milého hubil, a jeho ze země Rakauské wyhnali sme; pán pak wáš jej zase proti nám obrátil a swéwolně wedlé něho učinil se nepřítelem naším, nám nikdy jakby slušelo neodpowěděw. A když sme u Lawy leželi, ne w králowstwí českém, ale we knížetstwí rakauském, dali sme přátelsky mluwiti o wšecky ty nesnáze, chtíce raději ty wěci pokojně než wálkau jednati; a na nás jest tu nic nesešlo, ale na pánu wašem a jeho radách té chwíle, kteříž také již swau odplatu mají. A když jest nás nic slušného potkati nemohlo, a pán wáš před námi ustaupil, wtrhli sme jako po nepříteli, pánu bohu ke cti a k obraně wíry křesťanské i dobrých křesťanůw koruny té slawné české, kteříž sau ty časy krále neměli a weliká bezprawí trpěli pro swatau wíru. Diwíme se welice, že pán wáš takowau smělost míti smí a žádati, abychom ze země wytáhli a wšeho postaupili, weč sme se uwázali. My woleni k tomu králowstwí řádně, otce swatého rozkázaním a císařowým

1470 swolením, a za toho nás wšecko má křesťanstwo w řečech i písmech; a dáli bůh to důstojenstwí na swé osobě lépe nežli on zachowáme, aniž ho tak lehce komu sstaupíme. Protož chceli on o ten ostatek koruny naší, kterýž on drží, přestati na otci swatém a na císaři i na těch, kteréž tyto hlawy křesťanstwa o to k sobě přijmau, a staupíli nám ostatku králowstwí, i nawrátíli nám škody dle uznání hlaw dotčených, chceme wám pokoj jakožto poddaným swým zjednati a osoby pána wašeho do smrti tak chowati, že nám bude míti z čeho i zde i na onom swětě děkowati. Pobídku waši k osobní bitwě s pánem wašim my přijímáme a jí se radujeme, ačkoli, bez útržky píšíc, wěc naše jiná, jakožto krále křesťanského jest, nežli jeho ssazeného a odwolaného. Ale jakož o nějakém úzkém místě píšete: my se bohdá bíti chceme během rytířským, na místě podobném, jako král křesťanský w odění a braní rytířskau. Co píšete dále o záhubách země: wěc jest wědomá, že ne námi ale waším pánem a wámi stal se počátek na dobré křesťany, k útisku wěrných a k rozšíření wašeho kacířstwa; my pak toho bránili sme, bráníme a brániti míníme, rozumějíce, že dokud ta kacířská wíra pána wašeho a jeho se přidržujících w koruně české trwá, ani pokoj, ani která dobrá jednota w ní nemůže býti. Prawíte také, žebychom nawykli krew křesťanskau prolévati: w tom se nám křiwda děje, neb kacířskau, pohanskau a jiných newěřících krew sme prolewali, jakož nám přisluší a wšemu křesťanstwu wědomo jest. A jakož konečně bitwu polem hrdě dotýčete; wídal jest nás pán wáš prwé, před námi ustupuje i utíkaje; ještě když náš čas bude, nás bohdá uzří, a též jakož prwé, budeli moci, poběhne atd.

Poslední slowa zwláště dotkla citu krále Jiříko příliš žiwě, než aby byl mohl nechati jich bez odpowědi; wálečná

statečnost a chwála byly w Čechách té doby wěci, kterých 1470
ani chudý panoše, tím méně král sobě przniti dáti nemohl.
Pročež obrátiw se psaním dne 30 července s pole u 30Jul.
Kunowic daným k Mikulášowi Čuprowi z Monosló, wéwodě Sedmihradskému a k jiným pánům uherským, stěžowal sobě nejprw, že pán jejich (kterého již také nikdy králem wíce nejmenowal) w neprawosti počaté setrwati mínil, nepřijaw žádné z cest jemu ku pokoji podáwaných, ale nešlechetným haněním a kaceřowáním že hleděl ještě přimnožiti křiwd a bezpráwí. Pak doložil: „Píše také pán wáš, žebychom před ním utíkali, ježto to pánu bohu napřed a obecně dobrým lidem swědomo jest, že nikdy my před ním, ani před mocí jeho neběhali ani postupowali sme.“ A wyložiw, kterak i před Lawau i před Znojmem nadarmo nabízel se mu k bitwě, pokračowal dále: „Wědoméť jest také, když bylo u Wilémowa, smělli se jest s námi bojem potkati. Ale wida swau nauzi, nám se wyslibowal, že jako z rukau našich na jeho sliby pustili sme jeho i s wojskem jeho. Potom nám nic nezdržel, což jest nám slíbil. Ale totoť jest wěc wědomá, že on utíkal před oswíceným Jindřichem, synem a knížetem naším milým a před wojskem naším od Hradiště až do Uherského Brodu a za Uherský Brod.“ Končil pak žádostí, aby páni uherští to w paměti měli „že ne námi, ale jím pánem waším dějí se záhuby a bezpráwí lidem newinným, proti bohu a práwu, a proti wšem wysokým záwazkům a přízněm, kteréž mezi námi neporušitelně měly státi a trwati.“[441])

441) Psaní zde dotčená i zkrácená wšecka dali sme wytisknauti w auplném jejich znění z rkp. Šternberského w Archivu českém, I, 485—492. W překladu německém i latinském kolowala ona brzy po celých Němcích co nowiny, ale jen prwní a druhé; třetího (ode dne 30 Jul.) neuznáno za dobré uwoditi „mezi křesťany“ we známost obecnau. Čtwrtého psaní (pánůw českých k Matiášowi,

1470 Když toto psal král Jiří s pole u Kunowic, bylo se mu již tušim podařilo prowesti nejznamenitější skutek wálečný toho léta: dobytí wšech uherských bašt okolo Hradiště, pobití wšech jejich posádek a rozboření konečné těch bašt, které již na třetí rok sužowaly byly město wěrné a neohrožené. Také jiná města s posádkami českými na řece Morawě, Ostrow, Týnec a snad i Hodonín, oswobozena jsau té chwíle a špižowána dostatečně; i bylo obywatelstwu tamějšímu opět některý čas požíwati auplné swobody tak dlauho pohřešowané. Král Jiří usilowal wšelikými prostředky, ale wždy bez prospěchu, odtrhnauti Matiáše od Brna i wylauditi do pole širého, aby s ním pak bitwu swésti mohl.[442]) Psaním daným s pole
6 Aug. u Weselí dne 6 srpna zprawowal také měšťany Kutnohorské, kterak nejen hojné dal činiti jízdy do Uher, ale i sám do země té byl wkročil, aby widěl, zdaliby lid ta-
11 Aug. mější nepřiwinul se snad k němu. Dne 11 srpna ležel polem u Malenowic, kdežto přišli k němu nowí od krále Polského wyslanci, Jakub Dubanský a Stanislaw Šidlowický, o jejichžto skwělém podáwaní promluwíme dole místněji. Když odtud hnul se k seweru dále, přitáhl i Matiáš

dd. w poli u Kunowic, 30 Jul.) pominuli sme my také mlčením, ano nenaskytuje samo nic podstatně důležitého.

442) Tuto příčinu rozličných otce swého pochodůw a tažení toho léta udáwá kníže Jindřich sám, prawě: Indem hat sich vnser gn. herre der konig zu Behmen erhüben, vnd ist weiter von im (Mathias) gezogen, vnd hat in also von den Steten u. Slosern, darzu er sich durch vorteil gelegert hett, in daz preit felt wollen bringen etc. O zboření bašt u Hradiště swědčí jak kníže Jindřich, tak i Eschenloer a Staří letopisowé p. 202. Psaní 6 Aug. dal w překladu tisknauti Dobner (Monum. II, 429), kdežto ale jméno „Towačow“ musí za chybné držáno býti. Datum psaní Zdeňka ze Šternberka, kteréž chybí u Eschenloera (p. 209), bylo z Olomauce 16 Aug. 1470.

s wojskem swým, kteréž počítáno na 10,000 jízdných a 1470
8,000 pěších, do Olomauce, kdežto byl zejména 16—18 srpna. Počasí tohoto léta již ode swátkůw swatodušních (10 čerwna) bylo wždy neobyčejně deštiwé a chladné; w posledních pak těchto dnech řeky u Olomauce nad obyčej se rozwodniwše, činily krajinu tu pro hradby wozowé ještě neschodnější, nežli pro jízdu. Z toho, když podobalo se, jakoby Jiří nad to až do Opawska táhnauti chtěl, Matiáš, jakož byl kwapný a odwážliwý w úmyslech swých, umínil užiti příležitosti ku prowedení welikého skutku wálečného.

Ještě 18 srpna bylo wojsko uherské, jakož sme již 18 Aug.
řekli, u Olomauce; co dále následowalo, nemůže wše na dni určeno býti. Wíme wšak, že Matiáš s jízdau swau náhle třemi praudy obrátil se do Čech, přes Morawskau Třebowau, Wysoké Mýto a Chrudim, jako před půldruhým rokem, až k Čáslawi, k Hoře Kutné a ku Kolínu, kdežto byl zejména dne 25 srpna, nezastawiw se nikde dobýwaním 25 Aug.
měst neb twrzí, ale prauhem širokým w popel obraceje wšecky wesnice a wšecka stawení, kterýchkoli jezdci jeho dosáhnauti mohli. Byltě pak wšem swým zapowěděl co nejpřísněji wytrhowati se z řad a wrážeti do obydlí pro kořisti; a to proto, aby při plenění takowém neupadali snad do záloh nepřátelských. Následkem toho počalo wojsko jeho brzy trpěti hlad a žížeň samo, když pálilo wšecky wesnice a osady napořád se wším, co w nich se krylo. Křik a pláč ubohé chudiny rozléhal se na wše strany; i jakkoli rychlé bylo tažení nepřátel, předstíhal je nicméně úžas a autěk zoufalý, nesa do Prahy zpráwu ohromující. We kritickém okamžení tomto zřízení obrany zemské po krajích, kteréž stalo se bylo na posledním sněmu, ukázalo se býti skutkem prozřetelnosti božské. Co newidět bylo w Praze nowé wojsko na nohau, w jehožto

1470 čelo postáwila se králowna Johanna sama, i táhlo proti nepříteli; s druhé strany král Jiří, zwěděw o tom, co se stalo, chwátal do Čech zase cestau kratší, a kázal wšude po hranicích činiti záseky, aby jízdu nepřátelskau bohdá w zemi zdržeti a utlačiti mohl. Matiáš nedlauho žičil se klamem wítězstwí: nýbrž wida lid český ukrutenstwím jeho rozjitřený, a boje se aby nebyl konečně utkán s předu i s zadu, ba spomínaje bezpochyby také na nebezpečí, kteréž před půl druhým rokem w těch samých místech jej bylo přikwačilo, obrátil se nazpět chwatem ještě úsilnějším, nežli byl příchod jeho. Že ztratil při tom welikau částku jezdcůw swých, kteří na unawených koních za ním stihnauti nemohše, od Čechůw rozlícených na cestě potlučeni jsau, nebylo mu ani trestem od boha, ani pokořením před lidmi; wšak nešťastných nepočítal nikdo. My
25Aug. wíme jen tolik, že 25 srpna byw ještě u Čáslawi, 29 na
29Aug. to již na poli u Telče w Morawě diktowal psaní, mezitím ještě i w Jihlawě prý si odpočinuw. Dle toho snadno sauditi jest, podobalali se jízda jeho wíce pochodu wítěznému, čili autěku žháře a zloděje práwem stíhaného.[443])

443) Musíme o wálečném skutku tomto, kterýž nezadlauho potom wyhlašowán w Němcích i w Římě co weliké nad kacíři wítězstwí, postawiti sem nejdůležitější zpráwy sauwěké, kteréž o něm zachowaly se. Dlugoš wyprawuje (p. 457): Georgius ad vastandum Silesiam iturum se disponebat. Quem Mathias distenturus, solo equitatu contentus, in Bohemiam concito gradu procedens, plurimas villas circa Montes Kuthnos, et in circuitu flammis delevit. Sed dum et a fronte novo exercitu per Joannam Irzikonis consortem comparato, et a tergo per Irzikonem et ejus exercitum, qui illum alio quidem verum compendiosiori itinere insequebatur omnifariam conflicturus, urgeretur, silvae insuper ad regrediendum stipitibus succisis a Bohemis magno studio clauderentur: Mathias et sibi et suis metuens, tumultuario itinere et concito gradu ex Bohemia se evolvens, plures de suis, qui agmen fessis

equis sequi non poterant, hosti trucidandos reliquit; ad suosque reversus, exercitum et campum solvens, milites in praesidia locorum remisit, nec eo anno, aerarii obstante defectu, exercitum comparare potuit. — Eschenloer w německém textu welmi skaupě o té wěci mluwí; obšírněji trochu w latinském (fol. 443) w tato slowa: Nihil rex noster cum tanto inaudito exercitu suo in Bohemia fecit, nisi ad 1400 villas, oppidula et fora exussit, plures captivavit aut occidit sine differentia sexus. — Fames expulit nostros, qui per plures dies panem non habebant neque potum; qui habuit unum haustum cerevisiae, potuit pro eo unam vaccam emere. — Noluit rex, ut sui circa praedam sudarent et praedando manus hostium inciderent, sed cum omnibus necessariis villae exustae fuerunt. Non audebat rex noster cum omni sua potentia Girsicum cum suo curruagio exspectare, qui in peditibus potentior erat. — Magnus terror ex ista reversione surrexit; nihil enim certius fuit, quam Girsicum nunc cum potentia in Slesiam venturum etc. — Kníže Jindřich w dotčeném psaní takto mluwí: Es hat sich mit regen begeben, das die wasser so gross gewachsen sein, das wir mit der Wagenburgk nit haben mügen so bald über die wasser komen. Als pald der Vngrisch konig das merckte und vernome, so ist er mit dem reisigen zewge von dan (von Olomuncz) gezogen hofwergkweisz, vnd ist durch Chrudeimer kreis eilende mit demselben reisigen zewge geriten, vnd hat in demselben kreis etwas dorffer abgebrandt, vnd also eilende an nachtleger gein der Ygla zugezogen, als in fluchten, vnd etlich tag dae geruet, weiter von dan gein Znoim gezogen. Vnd hat sust kain andern schaden dem lande zugefugt, sunder so vil was ain ald weip als mit prande hat tun mügen: oder was riterlichen sachen berürt, des hat er nicht törren erpeiten noch üben etc. O pobytí Matiášowě u Hor Kuten 25 Aug. swědčí Paměti Mikuláše Dačického w Časop. česk. Museum, 1827, IV, 77; psaní jeho dd. im Felde bei Teltz, Mittwoch Johanns Enthauptung 1470, chowá se w archivu města Wratislawi. Ostatně wiz Staří letopisowé str. 202 a 495—6. Gemeiner regensb. Chronik, III, 471. Dwoje psaní w archivu Třeboňském MS. Psaní papeže Pawla II dwoje (dd. 31 Dec. 1470) in Müllers Reichstags-Theatrum, II, 345—47 ajw.

1470

ČLÁNEK DESÁTÝ.

DOBAUŘENÍ.

(Rok 1470—1471.)

Obrat obecného smýšlení. Sjezd w Běláku. Děsné pokroky Turkůw. Nenadějnost wálky České. Pykání we Wratislawi a we Slezích. Nespokojenost w Uhřích. Král Matiáš a páni Šternberkowé. Rokowání na Polné. Naděje z Říma. Spor o korunu českau před papežem. Poselstwí Saské w Římě. Smrt M. Jana z Rokycan. Smrt krále Jiřího. Swědectwí a úwahy o něm.

1470 **Již od té doby, co král Matiáš přijal byl titul králowstwí Českého, připrawowal se znamenitý obrat obecného smýšlení we křesťanstwu, a powšechný dějin praud počal bráti opět směr králi Jiřímu přízniwý, takže jeho čáky, owšem ne bez jeho přičinění a zásluh, množily se na wšaký den. Sami lidé sprostí, při pohledu na rostaucí každým rokem nebezpečí od Turkůw, nemohli nedomýšleti se zpozdilosti boje nekonečného, který požíral a ničil nejlepši křesťanůw síly a dělal paušti tam, kde měly zdwihati se ochranné hradby celého západu. Do panownických pak dworůw do wšech klestilo si cestu přeswědčení, že Matiášowi nešlo tak o potlačení kacířstwí, jako raději o rozmnožení moci a panstwí; bažení jeho po koruně krá-**

lowstwí Římského upozornilo i císaře i knížata na nebez- 1470
pečí, kterým hrozila nenasycená jeho wládychtiwost. Prwní toho zjěw a úkaz kritický stal se byl na sjezdu Wídeňském, jakož sme již wyložili: ale ještě patrnější wydáwal o něm swědectwí sjezd w Běláku držaný na konci měsíce m. Jul.
července. Sešli se tam byli k císaři někteří ze předních přátel krále Jiřího: markrabě Albrecht Braniborský, kníže Sigmund Tyrolský, wyslanci od krále Polského a wéwody Burgundského, a radowé několika kurfirstůw, mezi nimiž bezpochyby Saské předewším rozuměti sluší. Bohužel že ani o tomto sjezdu nedošly nás hojnější paměti, nežli o Wídeňském; wíme jen tolik wůbec, že tu stalo se uzawření o zachowání krále Jiřího na trůnu a obmezení nemírných chtíčůw Matiášowých.[444]) Přední toho působitelé měliť arci býti králowé Jiří a Kazimír sami; císař wázán jsa smlauwami a sliby jak Matiášowi tak i papeži činěnými stranil na oko i dále ještě newděčnému „synowi,“ ačkoli nemeškal podtají přičiňowati se ku podwrácení moci jeho w Uhřích. A wšak dosti bylo, že w radě knížat přewládala potřeba, nejíti déle po hlasu a wůli papežowě, alebrž

444) O sjezdu w Běláku (Villach), kdežto císař Fridrich, dle swědectwí regest, zdržowal se tohoto léta 19 Jul. až 1 Aug., známa jest jen zpráwa sauwěká, kteraož kdosi psal byl radě města Řezna, a Gemeiner ze knih městských (Merkzettel Bl. 277 b) uwedl (w Regensburg. Chronik, III, 470—1) w tato slowa: Des Ketzers Sache steht in geistlicher und weltlicher Hinsicht gut. Zu Villach sind viele Herren, Herzog Sigmund von Oestreich, der Markgraf Albrecht von Brandenburg, des Königs von Polen Räthe, des Herzogs von Burgund Räthe und der Churfürsten treffliche Sendboten beim Kaiser gewesen, und haben die Einigung etlicher Sachen betrachtet. Der Ketzer wird nicht vertrieben werden, sondern regierender König bleiben. Dem Könige von Ungern wird man ein Schl(inge) streichen atd.

1470 bez ohledu na požadawky hierarchické obstaráwati obecné dobré křesťanstwa dle wlastního uznání swého.

Newíme, stihnulali již byla také na sjezd do Bělák̇u powěst o nešťastném pádu ostrowa Negropontu dne 12 čerwence, kteráž donesla se byla Benátek 30 téhož měsíce; aspoň jisté jest, že o nastáwající pohromě té mohlo se wěděti, ano dobýwaní města Chalkis počalo bylo již o několik neděl dříwe. K dobytí tomu Mohammed sebral byl sil swých nemnohem méně, nežli někdy ku Konstantinopoli, a celé křesťanstwo, zwláště pak Italie, poděšeny jím také neméně; prawilo se, že na kwetaucím ostrowu tom padlo wítězům tolik pokladůw na zlatě a drahých kamenech do rukau, že kdyby křesťané byli naložili je na wýprawu wálečnau, byliby mohli nejen odolati Turkům, ale i wyhnati je z Europy.[445]) Pád Negropontu zbudil w Europě na chwíli tím wětší oprawdowost k boji proti mohammedánům, že oni ještě téhož léta opětowanými wpády do zemí Uherských a Jihoslowanských množili hrůzu jména swého. Papež a Benátčané, jichžto nebezpečí nejwíce dotýkalo, wolali předewším krále Matiáše ku pomoci,

445) W latinském autografu swém (fol. 442) prawí Eschenloer: In illis diebus Augusti Turcarum imperator armis obtinuit Nigropontum insulam aptissimam sibi ad invadendam totam Christianitatem. Ex qua perditione tota Italia tremuit et perterrita fuit et maximus timor incussus papae et Romanis, lacrymae per totam Italiam fusae. — Dlugoš p. 461 dí: Quae clades non secus quam Byzantina fatalis Catholicis visa est, navigationem Catholicorum in periculum vertens, et pluribus civitatibus atque regnis, et praesertim Italico, discrimen portendens. — Auri et argenti, gemmarum ceterarumque manerierum quantitas maxima et stupenda illic reperta non repressura solum Turcum ab obsidione Nigropontis, si in militem fuisset erogata, sed etiam ex Europa ejectura etc. — O ostatku swědčí také Dlugoš l. c.

podáwajíce hojné subsidie: on pak urážel a odwrátil je 1470 zase požadowáním, aby postaupili mu dříwe Dalmacie ku koruně Uherské. W osudných takowýchto proměnách rostla nicméně také důležitost postawení a moci Matiášowy, co hlawního štítu křesťanstwa proti newěřícím.

Boj tohoto léta w Morawě s napnutím wšech sil wedený, a zwláště poslední wpád Uhrů do Čech tak rychle a tak neslawně skončený, přeswědčili konečně netoliko celý téměř swět, ale i Matiáše samého, o nenadějnosti wálky počaté. Cokoli král ten držel w koruně České, bylo hned s počátku dobrowolně poddalo se jemu, netoliko z papežowa rozkazu, ale hlawně z národní a náboženské proti Čechům nenáwisti; čeho mečem ode tří let byl dobyl w Morawě, jako Třebíče, Špilberku a kláštera Hradiště, bylo w poměru k celku příliš málo a přewýšeno ztrátami, které příwrženci jeho utrpěli w Čechách; i ještě wždy aspoň polowice Morawanůw uznáwala Jiřího za pána swého. Dokázalali pak poslední Jiřího wojenská wýprawa, že nebyl mocen wypuditi Matiáše ze zemí swých, wywedla také Matiášowa poslední jízda na jewo, že w Čechách wlastních nebylo mu lze ani nohau usaditi se; české hradby wozowé hodily se tak málo k dostihowání a sklíčení nepřátel, jako uherská jízda k dobýwaní měst a hradůw. Protož tím powážliwějším stáwal se pro Matiáše úkaz ten, že nowí jeho poddaní, zakaušejíce již na čtwrtý rok trpkých owocí wálky w míře neočekáwané, počínali pykati nerozmyslného skutku swého i taužiti po smíření a pokoji zase.

Král Matiáš, ztráwiw téměř celý měsíc září we Znojmě, rozkládal ostatky wojska swého na posádky do měst morawských a českých, zejména do Brna i Olomauce, Kroměříže, Wýškowa, Jihlawy, Polné, Budějowic a Plzně; Zdeňkowi ze Šternberka ostawil nad to ke 2000 jízdných

1470 a Slezáky rozpustil domůw, zřejmě tím ukazuje, že pole m.Oct. toho léta držeti již neobmýšlel; potom pak w říjnu wrátiw se do Uher, zůstal tam přes celau zimu následující.[446]) „Když pak Slezáci, wrátiwše se z wálky, wyprawowali krajanům swým o znamenitém wojsku a weliké moci Jiříkowě i kacířůw jeho, kterýmž král Matiáš wší swau silau odolati byl nemohl, a když líčili, jak weliká i podiwu hodná byla Matiášowa wýprawa na jízdné i na pěší, samé prý wybrané lidi, a že předce netraufal si podstaupiti Jiříka bojem: tu (dí Eschenloer) nastalo we Wratislawi žalostné žiwobytí, hanění a proklínaní kněžstwa, kteréžto již weřejně nazýwáno swůdci. Paní oplakáwaly ztráty mužůw swých, ježto z těch, kteří wytáhli byli do pole, sotwa polowice wrátila se domůw, jiní pomřeli hladem a mrazem. Pro najímaní nowých žoldnéřůw muselo město dlužiti se. Řemeslníci nemohli wíce řemesel ani kupci kupectwí wésti, trhy roční hynuly, z Polska, z Rus, z Litwy a z Prus nepřicházel do Wratislawi nikdo; zemané Swídničtí a Jaworšti, kdekoli mohli, brali nám a kryli swé wzatky na Lehnhausu, Polkenhaině, Kynastu i jiných zámcích a posádkách. W celých Slezích, w Lužici a Šestiměstech, w Míšni, Sasích a Polsku rozléhaly se hlasy lající a kletby na nás; nikdy nebyli sme bezpečni ani žiwotem ani statkem. Byly to časy zármutku a hoře. Obecný lid, kterýž dříwe byl kaceřowal a pronásledowal každého, kdo na pokoj

446) Dle swědectwí listin ještě newydaných byl zejména 2—20 Sept. we Znojmě, potom w Prešpurku 25 Oct. do 11 Nov. a w Budíně 13 Dec. až do April. 1471. O pobytí jeho we Znojmě dáwal také Jan z Rosenberka zpráwu biskupowi Pasowskému asi w polowici září (Archiv Třeboň.) Proto neprawda jest, co psal Eschenloer (p. 209), žeby z Jihlawy hned táhl byl do Brna i odtud do Uher.

jen pomysliti směl, wolal nyní a taužil po pokoji nekřesťanském i nectném, a byliby již i Jiříkowi poddali se, kdyby zámožnější byli nepostawili se tomu na odpor." 1470
Nedokládá Eschenloer, co nám odjinud známo jest, že kromě posádek Kladské a Opawské, kteréž nepřestáwaly nabíhati jako prwé na zpronewěřilce Slezské, posláno také pod Wáclawem Wlčkem wojsko asi čtyr tisícůw branných, kteréž we knížetstwí Opolském osadiwši městečko Lešnici a twrz Liběšow s jedné strany Odry, s druhé pak naproti Liběšowu w táboru nowém upewniwši se, a břehy oba mostem spojiwši, rozbíhalo se odtud na wše strany swobodně, an nikdo nestawil se k obraně, a buďto těžké wybíralo holdy, aneb popelem kladlo wše, čeho nehájily ohrady nedobytné.[447]) Následkem toho zemanstwo několika krajůw počínalo zapisowati se ku poslušenstwí krále Jiřího a ku pronásledowání nepřátel jeho. Knížata Olešničtí prosili Kazimíra, aby je smířil s ním opět. Také prý wojáci čeští, kamkoli přišli, přijímáni a fedrowáni ochotně, kdežto Wratislawané we wlastní zemi potkáwali se wšude s nebezpečím a nepřátelstwím zjewným. A ke wšem těmto neřestem připojila se ještě i krutá neřest mincowá, když auřední wýsada peněz té doby w oběh dáwaných nesrownáwala se s wnitřní jejich hodnotau, a protož obchod weškeren byl počal wáznauti. Ku poradě a pomoci o to swolal legat Rudolf do Wratislawi sjezd obecný ke dni
25 října: kdežto po krátkém rokowání uzawřeno wypra- 25 Oct.
witi ku králi Matiášowi zwláštní poselstwí, wyložiti mu strastný země staw a žádati buďto brzké jeho pomoci a přítomnosti osobní, aneb dowolení, aby s „Jiříkem" sami w pokoj wejíti mohli; také žádáno Kunrata Černého knížete Olešnického, aby zajeda do Čech osobně, hleděl wy-

447) Mluwí o tom Dlugoš p. 457.

1470 jednati Slezákům přímeří.[448]) S posledního toho jednání sešlo sice zase, nejen proto, že Černý kníže netraufal si jeti ku králi Jiřímu bez předběžného ubezpečení, ale také že přišly nowiny z Čech, nadsazowané, jak obyčejně, že pan Zdeněk ze Šternberka welikého tam dobyl nad kacíři wítězstwí, poraziw prý Žatecké, Launské, Slanské a Táborské polem, i usadiw se zase na Ostromeči, s něhož mu snadno bylo brániti wšemu dowozu ku Praze po řece Wltawě. Tím křísily se naděje utuchlé. Poslowé wšak wyprawení ku králi Matiášowi potkali se u něho s nemilostí welikau a wrátili se zase, ničeho neobdržewše.[449])

1471 Postawení krále Matiáše horšilo se w těch dobách widomě na wše strany. Nespokojenost w Uhřích rostla welice, podněcowána bywši spojeným císaře Fridricha i krále Kazimíra úsilím; není ještě dosti wyswětleno, proč a kterak stalo se, že w čele nespokojencůw nezadlauho státi spatřujeme přední dosawad jeho rady, Jana Vitéza, Ostřihomského arcibiskupa, i Jana Pannonia, biskupa Pětikostelského. Za důkaz, že proměna ta nic neměla činiti s prawowěřím církewním, může slaužiti horliwost, kterauž legatowé Rovarella i Rüdesheim a bratr Gabriel Rongoni z Verony nepřestáwali straniti Matiášowi jak u papeže, tak i před národy wůbec. Ale netoliko w Uhřích a we

448) Eschenloer l. c. O rokowání tom podáwaw M. Jan Frauenburg, písař města Zhořelce, radě města toho zprávu z Lehnice 26 Oct., užíwal mezi jinými slow těchto: So der Slesier werbunge (u krále Matiáše) begreifflich sein wird vnd die Ochsen am berge stehen, Got helffe vns atd. Machet dese meyne Schriffte — nicht sehr schalbar, so sie dess uffs heimelichste beslossen haben atd. (Scultetus, III, 277.)

449) Dle Eschenloera na str. 211, 212. Wítězstwí pánůw ze Šternberka, o kterýchž w Čechách málo neb nic newědělo se, rozhlašowáno několikkrát zaumysla mezi Slezáky, co prostředek k obnowení dobré mysli proti kacířům.

Slezsku, nýbrž i w Čechách, mezi audy ligy katolické, při- 1471
bývalo nespokojenosti; ba což nejwíce podiwného jest,
i sám náčelník odboje, Zdeněk ze Šternberka, počal wrtkati se w lásce a w poslušenstwí nowého pána swého.
Matiáš na žaloby, kteréž ho docházely zwláště že Slez, odpowěděl byl hlawně ssazením tamějších swých wyšších úředníkůw, a mezi nimi také pánůw Oldřicha Zajíce z Hasenburka, hejtmana zemí Swídnické a Jaworské, a Jaroslawa ze Šternberka, foita Šestiměstského, na jichžto místa kázal dosednauti Františkowi z Háje a Fridrichowi knížeti
Lehnickému. Již 3 ledna 1471 psal Zdeněk Šternberk 3 Jan.
z Polné městům Lužickým, kterak prý ho došlo, že kníže Lehnický jeda z Budína zase, wychlaubal se takowýmto dáním králowým: kdežto bylo prý wědomé, že on Zdeněk a synowé jeho měli zápisy netoliko na foitstwí, ale i na wšecka odaumrtí w Lužicích, kterážby na krále spadnauti měla. Pročež dáwal jim wěděti, že wyprawil již o to posla zwláštního ku králi, a prosil jich, aby nezawazowali se knížeti žádným slibem, pokud nepřijde resoluce králowská na představení jeho; wždyť prý měli to we statutách země swé od koruny české,' aby jim žádný duchowní a žádný kníže Slezský za foita dáwán nebyl. Ale jakkoli u weliké pan Zdeněk jmín byl wážnosti u Lužičanůw, syn jeho pan Jaroslaw nicméně nepožíwal jejich lásky; stěžowali sobě do něho, že byl příliš wysokomyslný a pánowitý, a předce nečinný a nezpráwný, že howěl sobě příliš a jiné powažowal jako za swé chlapy; proto legat Rudolf již dlauho byl brojil proti němu, za neschopného jej po-
kládaje. Když pak týž biskup legat dne 27 ledna přijel 27 Jan.
co králowský komissar na sjezd do Zhořelce, aby naklonil Lužičany k obětem nowým a představil jim nowého foita, neostýchal se oznámiti celému shromáždění, kterak hluboce páni Šternberkowé již byli klesli w milosti krá-

1471 lowě. Wyprawowal zejména dne 29 ledna, že starý ten
29 Jan. pán nestyděl se prý žádati, aby Brno se Špilberkem jednomu jeho synowi, druhému Olomauc se zámkem Hradištěm zapsány byly k dědictwí, což prý krále až ke hněwu popudilo; že netoliko w Čechách počínal sobě tak, jakoby měl státi se dědicem a pánem králowstwí, ale že i osobowal sobě, jakoby wládnauti měl wůlí králowau; král wšak žeby nedbal, aby třebas k Jiříkowi wrátil se zase, že ztráty jeho wážiti bude tolikéž, jakoby pes mu zdechl atd. Nadarmo protestowal tudíž pan Jaroslaw proti ssazení swému, ku králi samému o to se wolaje; nadarmo dokládal se pan Kašpar z Nostic starého práwa země Lužické, že ani kněz, ani kníže neměl w ní býwati foitem: stawowé ukázali se poslušni býti hlasu wíce legatowa nežli králowa, i přijali knížete Fridricha za foita.[450]) Není tuším pochyby, že legat biskup Rudolf z Rüdesheimu z osobní proti pánům Šternberkům nepřízně[451]) upřílišowal řeči: nícméně příběh tento celý slaužiti může za příklad a za důkaz, jak wrtké byly poměry mezi Matiášem a předními jeho radami, a mnoholi chybělo tytýž i k auplnému jejich přewratu. Mezitím pan Zdeněk byl u podobojích již příliš hluboké zbudil proti sobě hněwy, nežli aby smíření jeho bylo s nimi zdařiti se mohlo, a musel tudíž podnikati krále swého milost i nemilost.

450) Akta sauwěká o těchto wěcech zachowal J. G. Kloss we swé Geschichte des Hussitenkrieges in der Lausitz (MS.) Pozoru hodné jest, že Eschenloer, wždy pečliwý o chwálu jak Matiášowu tak i páně Zdeňkowu, pominul příběh tento mlčením.

451) W dotčené paměti o sjezdu we Zhořelci (27 Jan. — 3 Febr. 1471) u Klossa l. c. udáwají se také příčiny této nepřízně: dass auch Herr Zdenko seine (des Legaten) petitiones honestas um das Schloss Edelstein und die Stadt Münsterberg verhindert hätte.

Okolnostmi těmi nabýwá tím wětší památnosti skutek 1471
nenadálý, že Matiáš prostředkem téhož pana Zdeňka počal wyjednáwaní nowé o konečný pokoj s králem Jiřím. Bohužel, že i o něm došly nás zpráwy jen welmi chudé a stranné. Matiáš wida prý, že nespokojení stawowé uherští počínali mluwiti o powolání jednoho ze synůw Kazimírowých na trůn králowstwí swého, a boje se aby neměl napotom činiti s Čechy a Poláky pospolu, umínil byl smířiti se s králem Jiřím pod jakýmikoli wýminkami; k tomu cíli již i mnohé Čechy prý zlatem nakloňowati byl počal. Podání jeho neslo, aby Jiří w Čechách celých kralowal do smrti sám, po něm pak aby dědicem trůnu stal se Matiáš, kterýž slibowal za to knížete Viktorina nejen propustiti ze zajetí, ale také učiniti pánem Morawským aneb Slezským, a pojistiti jemu i bratřím jeho dědictwí koruny české, jestližeby sešel sám bez dědicůw mužského pohlawí. Podáwána při tom naděje, že Matiáši snáze bude nežli Kazimírowi získati podobojím u papeže milost a potwrzení kompaktat Basilejských. K jednání o náwrhu tomto Matiáš zmocnil biskupa Tasa Olomuckého, Zdeňka ze Šternberka i Albrechta Kostku z Postupic; Jiří poslal se swé strany Wiléma z Rabí, Petra Kdúlince a Beneše z Weitmile. Neudáwá se, kdy jednatelé o to sjeli se na Polné u Zdeňka ze Šternberka; jen to wíme, že na sněmu w Praze o sw. Valentinu (14 února) držaném málo chy- 14Feb.
bělo ku konečnému náwrhu toho přijetí, kdyby prý poslowé mezitím od krále Kazimíra přišedší byli nepřekazili. Byli to Jakub Dubanský, kancléř Polský, a Michal opat swatého Kříže, wyprawení z nowého sněmu Petrkowského do Říma we wěcech jak Polských tak i Českých, a slibowawší brzké wyřízení wšech žádostí českých jak w Římě, tak i w Krakowě. Nicméně král Jiří užil příhodné doby té, a po sekretáři swém, Pawlowi pro-

1471 boštu Zderazském, jejž wyprawil w těch dnech ku Kazimírowi až do Litwy, doléhal na rychlé i plné přijetí wšech wýminek ze sněmu Pražského roku 1469 w den sw. Bonifacia jemu podaných, anby prý jináče nemohl nežli urownáním se s Matiášem pojistiti národu swému pokoj po tak dlauhých a welikých záhubách tužebně očekáwaný.[452])

Důležité jest poznati, jaké w okolnostech těchto jewilo se smýšlení a chowání na tom místě, odkudž rozbauřené události obdržely byly prwní a hlawní postrk swůj. Přední, ale co do mrawní powahy také nejwážnější protiwník Čechůw w kolleji kardinalské, Jan Karwajal, byl již ku konci roku 1470 odebral se na wěčnost; dwa jeho kollegowé, Jakub Pavijský a František Sienský, kteříž oba někdy Pius II jménem Piccolominůw i pláštěm bru-

452) O celém tom jednání newí se w historii wíce, nežli co podáwá Dlugoš (p. 464): tomu pak musí rozuměti se cum grano salis. Dlugoš, jakož sme již několikkrát podotkli, w nenáwisti wšeho, co zapáchalo kacířstwím, přewyšowal i slawného někdy mistra swého, kardinala Zbyhněwa Olešnického. Byl pak wlastencem příliš srdečným, nežli aby dle možnosti byl nezakrýwal, cokoli dle saudu jeho neslaužilo Polákům a králowské jejich rodině ke cti a k dobrému. Protož měl obyčej zamlčowati aneb aspoň zastírati a lehčiti wše to, w čem Poláci propůjčowali se husitům wolněji, nežli smyslem jeho chwáliti se dalo. Tak ku př. wíme z listůw Pawla II za jisto, že poslowé Polští slibowali Čechům zjednati w Římě stwrzení kompaktat, kdežto dle slow Dlugošowých (p. 460) nenosíwali jim prý nežli napomínaní od Kazimíra, ut erroribus abdicatis, submisse se erga Sedem Apostolicam gerant. Také nelze pochybowati, že stal se w těchto létech, jestli ne řádný záwazek, aspoň slib nějaký třebas nedosti určitý o zasnaubení Wladislawa s kněžnau Lidmilau, čehož ale i myšlenku samu Dlugoš zapuzuje daleko. Z té příčiny nemohli sme slowům jeho (p. 464) dáti wýkladu jiného, nežli nahoře stalo se.

nátným byl poctil, setrwáwali sice ještě w dáwné ne- 1471
přízni, ale naleznul se w posledních těchto létech předce také kardinal jména nám neznámého, který neostýchal se býti králi Jiřímu přítelem a ujímati se wěci jeho wíce méně zřejmě. Když takowauto ochotau swau objewil se poslowi, kterého katoličtí páni čeští, králi Jiřímu wždy wěrní, znowu wyprawili byli do Ríma, král potěšen jsa welice, psal jemu hned a prosil, aby předewším přičinil se o zrušení klateb nad wěrnými těmito wynešených. Oswědčowal se, že nikdy zaumysla neublížowal otci swatému, ačkoli těžké musel snášeti od něho hněwy. Přiznáwal se znowu ku poslušenstwí církwe Římské, prawě, že uchylowalli se w čem, činil to dobrau wěrau, aniž mněl kdy státi kromě jednoty církwe katolické, wěda že kromě ní nebylo spasení. Prawil že hotow sice byl poslati od sebe sám také do Říma, a wšak že ponechal dílo to králi Kazimírowi, aby smířil jej se stolicí apoštolskau opět, jakož již dáwno činil se k tomu ochotným.[453]) Nebylo wšak již dáno králi Jiřímu, dočkati se upokojení na cestě této.

453) Slowa králowa wlastní byla (MS. Sternb. p. 739): Nempe ex animo numquam Sanctitatem ipsius exacerbavimus, et tristes Beatissimae Sedis sentimus iras. Profitemur dilucide, sacrosanctam Romanam ecclesiam universis praelatam esse ecclesiis et totius orbis praecipuum obtinere magistratum, ipsumque Sanct^mum Dominum Nostrum Jesu Christi credimus esse vicarium ac beati piscatoris successorem, omniumque sacramentorum ecclesiae praecipuum dispensatorem; in unitate fidei orthodoxae commoramur, et extra ecclesiam catholicam fatemur non esse spem salutis. Si qua sunt residua, in quibus causamur ab unitate catholica exorbitasse, credimus nos bonae fidei esse possessorem etc. Nedatowané to psaní možná že wyšlo bylo již během r. 1469 neb 1470.

1471 Spor o korunu českau mezi Kazimírem a Matiášem wedený nedocházel rozhodnutí swého u papeže Pawla II ještě ani w této době. Legat do Polska o to zwláště wypravený omlauwal sice otce swatého (w máji 1470), že mu nebylo lze odsauditi Matiáše naprosto wšeho práwa k Čechám, k jejichžto dobytí podstaupil byl již tolik práce i nákladu: ale s nálezem, kterýžby dworu Polskému wšecku odjal byl čáku, odkládáno ještě dlauho. Legat Rovarella mezitím nepřestáwal dáwati Matiášowi netoliko naději, ale i pojištění, že ho nemine ani apoštolské stwrzení, ani žádaná koruna česká. Ku konci léta 1470 wyprawili oba, Matiáš i Rovarella, bratra Gabriele Rongoniho do Říma se stížností, že poslowé Polští, bywše w táboru kacířském u Hradiště (wlastně u Malenowic), slibowali prý jménem Kazimíra i několika jiných knížat zjednati Jiřímu od stolice apoštolské potwrzení kompaktat, čímž prý kacířům dodáno naděje a odwahy nowé. Z opowážliwosti té, že knížata osobowali sobě wliw rozhodný na úsudky stolice papežské, Pawel II weliké bral pohoršení, a psaními dne 31 prosince 1470 danými káral půwody její přísně, dokládaje nicméně, že o Kazimírowě w tom newině, co krále práwě pobožného, byl přeswědčen. Potom
14Jan. 14 ledna 1471 napomínal císaře, aby setrwáwal we smlauwě, kterauž měl s Matiášem, jelikož swornosti a spojení jejich obau proti rostaucí síle Turecké bylo na nejwýše potřebí, Matiášowi pak, na místě žádané koruny české, poslal téhož dne zwláštní kapici a meč swěcený, aby ho užíwal proti nepřátelům církwe. Matiáš tím potěšen byl sice welice, ale nikoli spokojen.[454])

454) Dlugoš p. 455. Psaní papežowa králům Kazimírowi a Matiášowi, též legatowi Rovarellowi dne 31 Dec. 1470 (dle rukopisůw 1 Jan. 1471) daná čtau se w Reichs-

We psaních a skutcích posléze dotčených nebylo ještě pozorowati ničeho, coby králi Jiřímu nějaké odhliwení se u stolice apoštolské bylo zwěstowati mohlo: nastalo wšak konečně i to, jen bohužel že již pozdě. O masopustě r. 1471 slaweny w Praze oddawky knížete Hynka, nejmladšího syna králowa, s kněžnau Kateřinau, dcerau knížete Wiléma Saského. Knížata domu toho, kteří wstaupili tudíž ještě w užší swazek přátelský s dworem Českým, byli sice we spolku s některými jinými již dáwno usilowali o pokojné nějaké narownání mezi papežem a králem Jiřím: ale teprw po sjezdu Běláckém nabylo úsilí jejich wětší oprawdowosti a wáhy.[455]) K tomu cíli nawráceno se zase na prostředky a cesty, které již dříwe, o podzimku r. 1465, nawrhowány a jménem umluw Trnawských naznačeny byly. Král Jiří mimo to měl i chtěl 1471

tags-Theatrum II, 345—347; psaní téhož k císaři dne 14 Januar. podáwá Raynaldi ad h. a. §. 2, k Matiášowi téhož dne týž l. c. §. 41, a Pray IV, 68, Katona XV, 467 ajw. Přidáno bylo Matiášowi nad to 18000 dukátůw subsidií, dle swědectwí téhož Raynaldiho l. c. §. 42.

455) We psaní děkana Pražského Jana z Krumlowa k legatu Wawřinci Rovarellowi, daném na Krumlowě 12 Mart. 1471 (orig. w archivu Třeboň.) wede se stížnost, že katoličtí páni čeští wstupují jeden po druhém we smlauwy pokoje s kacíři, dux etiam Misnensis filiam suam filio haeretici Hynkoni nomine hoc carnisprivio in matrimonium tradidit. Quid sibi vult haec copula? etc. Necessaria etiam ex Misna, sal, ferrum, species etc. ad Pragam et ceteras civitates haeretico subjectas mittuntur; fama etiam est, quod et Norinbergenses et Ratisbonenses eadem necessaria mitterent etc. — Řehoř z Heimburka psal byl již 6 Febr. 1470, že meine herrn herzoge Albrecht von Sachsen vnd herzog Ot von Baiern werden in disen vasten zum Babst reyten, ein verhorung zu erlangen, — což owšem potom nestalo se. (Kaiserl. Buch von Const. Höfler p. 219.)

1471 oswědčiti se, že neprawda bylo, co mu od zlowolných do ust kladeno na sněmu Pražském dne 12 srpna 1462, jakoby přijímaní pod obojí wyhlásil byl za newyhnutelně potřebné ke spasení. Na základě takowýchto podání, schwalowaných a podporowaných také od císaře Fridricha, žádalo se, aby papež suspendowal aspoň na chwíli klatby na krále Jiřího a národ jeho wynešené, i aby wyprawil do Čech wysokého preláta k dokonání umluw a opraw potřebných. Poslowé knížat Saských, nesauce žádosti a
c 20 Mrt. náwrhy takowé, stihli do Říma okolo 20 března. I jest to skutek owšem důležitý a památný, že ani papež ani kardinalowé již nezamítali podání toho naprosto, ale wzali je w uwažowání oprawdowé. Bylif oni nedlauho před tím na weliký sněm říšský do Řezna wyprawili kardinala Františka Sienského, kterýžto na cestě potkaw se s dotčenými posly, mnoho s nimi také wyjednáwal. Uzawřeno
8 Apr. tedy konečně od papeže w radě kardinalské dne 8 dubna, aby kardinal Sienský ze sněmu Řezenského uwázal se také w českau wěc a dowedl ji, budeli možné, k žádaucímu cíli pokoje a jednoty.[456])

Takowýmto spůsobem obloha, nedáwno ještě celá chmurná i černá, wyjasňowala se na wše strany, a bauře nezkrocená, wychrliwši wšecky swé hromy a wichry, počala ustupowati naději pokoje a ticha tím blahodějnějšího,

456) Hlawní o těchto wěcech pramen jest Raynaldi ad ann. 1471 §. 15—27, a z něho Müllers Reichstags-Theatrum, II, 431—34. O potkání se poslůw Saských s kardinalem Františkem Sienským na cestě mluwí Augustinus Patricius ap. Raynaldi l. c. §. 4: In publicis diversoriis apud Paleam flumen in oratores ducum Saxoniae offendimus, qui Romam petebant annuente Caesare compositionem rerum Bohemicarum Pontifici suasuri; qui diu cum legato locuti sunt. O umluwách Trnawských wiz nahoře pod r. 1465 na swém místě.

čím krutější byly wzteky předešlé. Nebylo již potřebí, nežli pokročiti na dráze nowě ražené, aby wrátili se dnowé rozkwětu a požehnání. Ale tu wkročila s hůry do dějin wůle, která nezná mezí ani předpisu, a powolala wýtečného hrdinu s jewiště w tom okamžení, kdežto wyprázdniw číši utrpení až do dna, měl státi se půwodem a požíwatelem nowého blaha i nowé sláwy. Osudowé, zdá se, chtěli Čecha míti ne tak wítěze, jako mučenníka. 1471

Dne 22 února 1471 umřel w Praze M. Jan z Rokycan, wolený arcibiskup, jenž již od půl století stál byl w čele podobojí církwe české, a uprawowal, řídil i zastáwal weškeren duchowní žiwot a ruch její. Podawše my na swých místech dosti hojné zpráwy o působení a powaze ducha jeho, nebudeme jich zde opakowati. Co do těla líčen byl co muž slušné, wšak ne příliš wysoké postawy, širokoplecí a tlustý, mohutných prsau, s lysinau na čele. Byw r. 1447 padesátiletý, dosáhl wěku swého asi 74 let. W posledních 20 létech jeho žiwota roznášena o něm často powěst, žeby mrtwicí raněn byl; nebylo wšak na něm proto nedostatku widěti, leda snad že někdy zakoktáwal se. W obcowání byl ke wšem lidem příwětiwý a ochotný. Starý letopisec prawí, že byl syn kowáře chudého w předměstí Rokycanském, a že bůh skrze něho weliké a spasitelné wěci působil a zůstawil Čechům. „Báli se ho, (tak dí,) domácí i okolní, král, králowá i páni; neb on se bál milého boha a byl pilen modliteb we dne i w noci i hned z mladosti. Pochowán jest w kostele Týnském, při jehožto pochowáwaní byla králowna Johanna, knížata, páni, panoše mnozí.“ Těžko wěru říci, potkalo-li ho wíce lásky a úcty, aneb nenáwisti a potupy na tomto swětě. Aspoň jistě celé XV století newidělo muže, netoliko w Čechách, ale we křesťanstwu wůbec, proti kterémužby jazykowé i péra wíce se 22Feb.

1471 byli ostřili, nežli proti Rokycanowi; dle swědectwí učenníkůw swých žiw prý byl co swatý, a umřel co blahoslawený: dle odpůrcůw ale žiw byl co nešlechetný zločinec a umřel co zoufalec.[457]) Wšak kromě nářkůw na kacířskau jeho přewrácenost a swéhlawost, o kteréž wěk náš již poněkud jináče sauditi zwykl nežli wěk jeho, neprowedeno naň, pokud naše wědomí stačí, nic coby kalilo mrawní památku jeho. Že králowská města podobojí w Čechách bránila katolíkům práwě tak, jako katolická podobojím, usazowati se u nich a požíwati práwa měšťanského, nebyla wěc šlechetná, ale dála se i bez Rokycanowy wůle a poručení; ježto swědectwí nepodezřelá o neobyčejné jeho snášeliwosti we wěcech náboženských jsau před rukama. U pozdějších spisowatelůw musel Rokycana také zhusta trpěti za krále Jiřího: neb weškeren odpor, který tento stawěl proti Římu, připisowán jen nezbednému jeho naň doléhání; dobré rady neprospíwaly prý u krále nic, když Rokycana wládnul wšémi jeho úmysly. My o tom řeči slyšíme, skutkůw newidíme; aniž známe krále Jiřího tak nedospělého na duchu, aby co dítě byl se dal přemlauwati a woditi od kohokoli.

Prawdiwéli jest podání, že král nawštíwil M. Rokycanu na smrtelné jeho posteli, byla to bezpochyby poslední jeho chůze na tomto swětě: neb již o čtyři neděle později,

457) Rozpisowáno skutečně později od některých (ku př. mnicha Jana Wodňanského a Sigmunda děkana Boleslawského), žeby před smrtí přišel byl ku poznání a wyznání welikých swých prowinění co swůdce lidu: ale kdyby to zakládalo se na skutku a prawdě, byliby o tom nezamlčeli se ani Jan z Krumlowa, Pražský administrator, we psaní 12 Mart. 1471 k legatu Rovarellowi daném, ani Petr Eschenloer, jenž wýslowně swědčí, že umřel in seiner Ketzerei verstockt (p. 216), ani jiní domácí spisowatelé.

w pátek dne 22 března, následowal ho také do hrobu 1471
sám. Ani o příčinách i okolnostech jeho smrti nezůsta- 22Mr
weno nám hojnější paměti, nežli že umřel na wodnatelnost, a postawa jeho přirozeně těžká i hrubá že opuchnutím zwláště nohau a pak i ostatního těla upadla byla posléze až do neforemnosti. Když z mrtwého těla wybrána střewa, nalezena játra do polau zkažená a we žluči kamének holubímu wejci podobný, břicho pak tukem na píď tlustým obrostlé. Mrtwola we hlawní síni dworu królowa na starém městě ležela w sobotu a w neděli k obecnému podíwaní; w pondělí 25 března pochowána we hrobkách králowských u sw. Wíta na hradě. I poněwadž newědělo se, kdo bude nástupcem trůnu, králowa rada ssedši se uzawřela wésti wšecky wěci dále bez proměny jako potud; hlawní moc wýkonná byla w rukau knížete Jindřicha syna králowa, co strážce koruny a klenotůw zemských, a Samuele ze Hrádku a z Walečowa, co podkomořího zemského i purkmistra Pražského pospolu.[458])

Ztráta obau hlaw, duchowní i swětské, mezi podobojími, tak rychle po sobě, nemohla nedojímati hluboce národu, kterýž nucen jsa hájiti bytu swého proti celému takořka swětu, nebyl owšem bohat na wýtečníky podobné; neb dle slow sauwěkého letopisce „onen slowem a tento mečem bránili Kristowa kalicha," král pak zejména „stálý nalezen byl we přijímaní krwe jeho předrahé až do smrti."

458) Psaní Řehoře z Heimburka, z Prahy 27 Mart. 1471, jež wydal C. Höfler w Österr. Archiv, XII, 347. Dlugoš p. 465. Proc. Lupač Ephemeris a D. A. z Weleslawína kalendář histor. ke dni 22 a 25 Mart. Staří letopisowé dějí p. 203: Pochowán — na hradě Pražském w kuoru nowém podlé krále Ladislawa k straně k kaple sw. Wácslawa: ale střewa jeho s súdkem položena podlé hrobu M. Rokycany u matky boží w Tayně."

1471 Protož není diwu, že pláč a úpění rozléhaly se po Praze zwláště při králowě skonání, a že při pohřebu jeho panowala ještě wětší žalost nežli nádhera. Wšak ne sami toliko podobojí, ale i katolíci oplakáwali krále, o kterémž obecný šel hlas, že jemu podobného w Čechách nebylo ani nebude: neb zrodiw se z lůna národu, necizil se ho nikdy, ale dělal se mu nade wšecky jiné otcem maudrým i starostliwým.[459])

Podawše již we wyprawowání dějin drahně swědectwí sauwěkých o powaze těla i ducha krále Jiřího, nebudeme jich opakowati, ale připojíme raději několik ještě nedotčených. Pan Ctibor z Cimburka poznamenal o něm, že byl „mudřec přirozený, bez písemného ostření smysla“ t. j. bez učenosti, a že šla o něm powěst až do končin swěta, kterak wysoce wšecky sausedy přesahal maudrostí a sprawedliwostí, tak že opatrnosti jeho rozum lidský stihnauti nemohl, a přem, kteréž před něho přicházely, nalézal se hojnější u něho nežli u kohokoli dostatek saudu; nad to pak že byl „pyšným protiwník, poddaným obhájce, neposlušných skrotitel, pochlebníkůw nepřijímatel, wěrných ochranitel, služebníkůw štědrý dárce, mysli ustawičné, w práci neustálý, laskawce lidský“ atd. I jeden z auhlawních jeho protiwníkůw, Polský dějepisec Dlugoš, který z přílišného zelotismu nepřestáwal tupiti w něm kacíře, wyznal předce, že Čechowé želeli jeho ztráty nejwíce proto, že „ku prolégwaní krwe lidské nebýwal kwapným.“ Pražský kanowník M. Pawel Židek swědčí, že ohledem na pohlawí žiw byl bez auhony, a že míwal

459) Nepodobné jest k wíře, co naskytují někteří pozdější spisowatelé o nesnázi při pochowání krále Jiřího w (katolickém) chrámě S. Wíta. Kdo pak by mohl byl činiti takowau nesnázi, když kapitula Pražská i wšickni králowi protiwníci již dáwno byli opustili Prahu?

obyčej wždy po jídle dáwati audience každému i sebe 1471
chudšímu, kdo k němu o sprawedliwost aneb o pomoc wolati se chtěl. Méně chwalně poznamenal doktor Řehoř z Heimburka, že zwláště w posledních létech dělal se „čím dále tím skrbnějším,“ když totiž již rozhodnuto bylo, že synowé po něm kralowati nebudau: neuchranná to wada zásady o nedědičnosti trůnu.[460])

Také o panowání králowě a ideách, kterými wésti se dal, wyložili sme wěrně, cokoli ze sauwěkých a wěrohodných pramenůw sebrati lze bylo; čtenáři již wolno, utwořiti sobě z toho saud sprawedliwý a bohdá i důmyslnější a trefnější, nežli nám podařiti se může. I nebudeme o tom dále šířiti se, aniž pustíme se do rozjímaní otázky podnes sporné, bylli Jiří z Poděbrad dle učení církwe katolické skutečně kacířem, čili nic.[461]) Skončíme upozorněním na myšlénky některé, ježto naskytují se při

460) Slowa páně Ctiborowa nahoře uwedená čtau se we předmluwě knihy jeho „Hádaní prawdy a lži“ atd. Dlugoš prawí p. 465: ex eo maxime a suis desideratus, quod in sanguine humano fundendo non agebat se praecipitem. M. Pawel Žídek, jenž naprosto nepochlebowal králi, psal předce na str. 56 swé Zpráwowny: „Waše Jasnost má dobrý obyčej po jiedle postati a pře poslyšeti w tom miestě, kde chudí lidé mohú WJ[ti] dojíti a o swé potřeby s WJ[tí] rozmluwiti. To w jistotě wězte, žeť jest to milému pánu bohu wzácno, a že WJ[t] wyslyšujete chudé, požehnání na se wábíte pro potěšenie srdci swému.“ Druhé jeho swědectwí čte se na str. 69. O skrbnosti králowě dotýká Řehoř z Heimburka we psaní 6 Febr. 1470 ap. Höfler p. 219.

461) Dosti bude, když poukážeme na saud dwau dějepiscůw českých z řádu Jesuitského. F. Pubička (Gesch. Bd. IX, p. 273) prawí: Balbin (wiz Epitome p. 559) wollte von einer Ketzerei K. Georgs nichts wissen. Auch ich will ihn der Ketzerei, die ihm zugemuthet war, nicht geradezu beschuldigen usw.

1471 uwažowání, byloli osudem uloženo Jiřímu z Poděbrad we dramě dějin wšeswětowých hráti osobu důležitau, a kterau?

Jeden z básníkůw XVI století, Jan Jakub Manlius, snažil se označiti osobu krále Jiřího w dějinách distichem následujícím:

Nil aquilae, nil Roma minax, nil arma valebant
Pannonis: invito sceptra vel orbe tuli.

T. j.: Nic-tě orel, nic Řím hroziwý, nic braň nedowedla
Uhrowa: i wšemu já wzdor swětu žezlo nosil.

Wšak jakkoli rázně tu chwálen hrdinný králůw zápas se předními mocnostmi středowěkými, císařem a papežem, i s nejsilnějším jich obau zástupcem, králem uherským: nepostačuje předce zřetel obrácený pauze na osoby, a ne spolu na poměry a zásady, o které se jednalo; neb ne proto wálčeno s Jiřím, že byl králem, ale že byl dworu Římského neposlušným. Byl pak neposlušným ne z bujné nějaké swéwole, ale z poměrůw jemu uložených, z potřeby hájiti nowowěké práwo politické w Čechách, které wymezowalo církewní autoritu z wěcí státních, a neuznáwalo powolání jejího, wynášeti nálezy wůbec wšeplatné. Prawili sme již nahoře, že Čechy byly prwní stát laický we křesťanstwu; to jest, že postawily se prwní skutkem na dráhu, na kteréž za našeho wěku stojí státowé křesťanští wšickni, s wýminkau tuším jediného ještě papežowa státu Římského. Dějiny wůbec swědčí, že každý pokrok oswěty we společnosti lidské kupuje se obětmi pro půwody jejich wíce méně bolestnými. Král Jiří také, k zastání swé zásady, přinucen byl přinesti w oběť nejen domácí a osobní blaho swé, ale i pokoj a kwět wlasti, o kterýž pečowal byl celau duší swau ode mládí. I jakož někdy M. Jan Hus utrpěl za osobené práwo swobodného skaumání a osobního přeswědčení we wěcech wíry, kteréhož za našeho wěku

požíwá již celý swět, tak i Jiří z Poděbrad, podnikaw 1471
tolikerá protiwenstwí hlawně za příčinau wymanění se z poručenstwí hierarchického, stal se mučenníkem idey státu moderního. Neníť pochyby, že kurie Římská, kdyby w boji s ním byla nezakusila moci neodolatelné nowého toho žiwlu, bylaby we welikých přewratech XVI století neobmeškala pokusiti se opět wší silau o jeho konečné utlačení a udušení.

Neméně důležité, ačkoli poněkud jen záporné, jest krále Jiřího značení w osudné otázce Turecké. Dějepiscowé říše pololunní nemluwí sice o něm, ba ani o jménu jeho nezdají se wěděti: a předce k rozšíření wlády sultanůw w Europě, a zwláště w zemích Podunajských, nic nenapomohlo podstatněji, nežli nešťastný spor wypuklý mezi králem českým a stolicí Římskau. Nechceme nastupowati na domnění od cizozemcůw za wěku Poděbradowa hlasitě a zhusta roznášené, žeby on, postawen buda w čelo wýprawy wšekřesťanské proti mohamedánům, neomylně byl wztýčil kříž kleslý w Cařihradě opět; štěstí wálečné býwalo i bude wždy a wšude wíce méně nejisté: ale nikdo nemůže bráti w pochybu, že přední tehdáž křesťanstwa štít a obránce, král Matiáš, kdyby byl newysílil a nezemdlil se w neprospěšném i neslawném boji s Čechy podobojími, bylby mohl nabyti zásluhy a sláwy mnohem trwalejší skrze zamezení a odwrácení pokrokůw Tureckých na Thrackém polauostrowě, pokud moc a wláda jejich byla se tam ještě nezakořenila. I neníť to marný domysl, když řekneme, že země Uherská musela později téměř dwaustoletau trýzní strádati a odbýwati za poblauzení a prowinění nejchwálenějšího krále swého. A dle toho nelze také zamlčeti, že mužowé dwa, kteří hned od počátku nad jiné nade wšecky pilněji horlili a usilowali o wypuzení moci Turecké z Europy, Jan Kapistran a

1471 Aeneas Sylvius, sami klestili jim zase cestu do srdce křesťanstwa, dawše prwní a hlawní příčinu ke zrušení kompaktat Basilejských, a k neřestem nesčíslným ke wšem, které wyprýštily se z neblahého skutku toho.

Příloha ku knize XV.

Dialog Jana z Rabšteina od roku 1469.

(Z rukopisu latinského přeložený a zkrácený. [a])

Slowútnému práw znateli, Janowi Grassowi, ctěnému mistru swému, Jan z Rabšteina pozdrawení wzkazuji.

Když sem z Říma do Čech wrátil se, nalezl sem přátely swé w různici a swádě, a ti co dříwe byli milowali se, brojili nyní proti sobě w záští otewřeném. Diwil sem se a skaumal saukromí, kudy nám tu wzešlo cosi podobného Gibellinům a Welfům; ježto jedni s církwí stojíce pro wíru, druzí krále swého se držíce od papeže ssazeného, krutau wedli mezi sebau wálku, a mnohé krweprolití, porážky, wraždy, laupeže, pálení

a) Srownej knihy předešlé článek 7, str. 381. Spisowatel w listině, kterauž 5 Jun. 1469 potwrdil městu Prachatickému některá privilegia, dáwal sobě titul následující: Joannes dominus de Rabenstein, Wyssegradensis praepositus, regni Boemiae cancellarius supremus, Sedis apostolicae protonotarius et referendarius, doctor etc. (sic). Byl tehdáž sídlem na Prachaticích, kdežto i sepsal Dialog tento asi o tři měsíce dříwe. Kancléřem českým jmenowal se na jalowo, co Wyšehradský probošt, nezastáwaw auřadu toho nikdy; wědomo zajisté, že Prokop bratr jeho byl kancléřem českým do r. 1468, a po něm Ctibor Towačowský z Cimburka.

a plenění, zádawy paní a panen i jiné neprawosti dály se. Když o tom rozličné mezi lidmi probíhaly řeči, náhodau octnul sem se we společnosti mužůw urozených a slawných, ježto we wlasti nad jiné maudrostí a wzdělaností wynikati se zdají: Zdeňka ze Šternberka, kterýž od církwe za nejwyššího wůdce we wálce ustanowen jest, Wiléma z Rabí, pána katolického požíwajícího nemalé wůbec wážnosti, a Jana ze Šwamberka, mistra křížowníkůw Strakonických, jenž mezi nima stawil se jako u prostřed. Oni pak spatřiwše mne, ptali se: proč ty, Jene, přišel si k nám ze zemí latinských?

Rabštein. Chci we wlasti oddati se studiem swým w pokoji.

Šwamberk. Toť se mýlíš welice. We hluku zbraní studiem pokojným není místa.

Zdeněk. Omyl jeho jest bez winy, an, jakož prý řekl sw. Jeronym: Bonus in foro, malus in thoro, a naopak. Wšak on nám i we wálce i w pokoji platně poslauží.

Rabštein. Wálky já wšude nenáwidím.

Šwamberk. Jábych také rád byl pokoji, ale papežůw legat káže wálčiti, a kdoby nechtěl, tomu služby boží stawuje, klne, důstojenstwí odjímá, a to wšecko jménem nejwyšším otce swatého.

Rabštein. Slyším a trnu podiwením. Pane Zdeňku, wšak ty to prý wedeš, powěz, kterak se to děje?

Zdeněk. Známo jest již po celém swětě husitské kacířstwí, ano řádně odsauzeno jest od koncilií i od papežůw, jehož ochránce Jiří z Poděbrad, někdy král Český, pohnán byw k saudu a nedostawiw se, prohlášen jest za kacíře, opowězena mu wálka, já jmeno-

wán jejím welitelem, a přikázáno wšem wěřícím, aby pomáhali mně a ne jemu.

Rabštein. Já jistě wždy chci poslušen býti stolice apoštolské, ale wěc ta naplňuje mne takowým podiwením, že newím co říci. Kterak pak mohl onen Jiří, kacířem jsa, dosáhnauti důstojenstwí králowského? Powězte mi o tom, neb já tehdáž nebyl sem w zemi.

Wilém. Toťby arci nejlépe wyložiti mohl Zdeněk sám, neb on byl přední toho půwod i prwní wolič: ale když již stal se přewrátilcem zuřiwým, powímť já ti to krátce. Po smrti krále Albrechta, když mnohé byly w zemi rozbroje, Jiří z Kunstatu a z Poděbrad stal se náčelníkem strany jedné a Zdeněk tento náš připojil se k němu co druh jeho; oba tehdáž byli spolu jako jedna duše i jedna ruka; oba zmocnili se Prahy, wypudili tam katolíky a usadili Rokycanu zase; pak obohatiwše se kořistmi, uwedli do králowstwí Ladislawa ne co dědice, ale co woleného krále. Po jeho pak smrti, když na sněmu o krále nowého jednáno bylo, a jiní pochybowali ještě, kohoby woliti měli, Zdeněk prwní pokleknuw před Jiřím, pozdrawil jeho co krále, po čemž lid obecný hned wolati se jal: žiw buď Jiří král náš český! Mnozí tehdáž katolíci reptali proti tomu, ale widauce welikau jejich obau moc, museli mlčeti.

Zdeněk. Wilém křiwdu míchá s prawdau, z pauhé nechuti proti mně. Jáť byl Jiřímu arci nápomocen, ale jen proto, že slibowal poslušenstwí stolici apoštolské.

Wilém. A proč si tedy pomáhal jemu wyháněti kněží katolické? proč bojowal si s ním proti Oldřichowi Rosenberskému, proti Mišenskému a jiným? Wždyť tehdáž ještě byl nepřisahal poslušen býti papeže.

Zdeněk. Ačkoli ještě papeži nic, ale wždy byl mně slibowal mnoho.

Wilém. Proč tedy, když widěl si opak jeho skutkůw, nepřestáwal si obcowání s ním, a jsa horlitelem pro wíru, nepostawil se proti němu?

Zdeněk. I na to časem swým dána bude odpowěd. Nyní ale řekněte mi, co sem činiti měl, když mne otec nejswětější ustanowil za welitele wálky této?

Wilém. Odpusť, příteli Zdeňku, bylo w té wěci ještě něco wíce, nežli rozkaz otce swatého. Počnu trochu wýše, a doufám, že mi prawdy odpírati nebudeš. Když Jiří rukau mocnau chopil se králowského žezla, nebýwallis ty we wšech jeho radách? Jistilli on něco, ty potakal si, zapíralli, zapíral si; on řekl že bílo, ty dodal si že jako sníh; on že černo, a tobě zdálo se jako hawran. Potom s wolí Jiřího ty hubil si nadání klášterská i kostelní, oblaupil si dědictwí pánůw Hradeckých, twých strýcůw Šternberkůw i Smiřických[b]) a mnoho jiného činil si, o čemž mlčeti chci, abych nedal příčiny ke zlolání. Pak nabyw již welikého bohatstwí, když předwídal si rozbroje domácí, an odboj u jeděch již počínal, u druhých počínati chtěl, položil si sobě klamliwé naděje w to co neslušného jest, a

b) Latině zní toto místo: Post auctore Georgio monasteriorum et ecclesiarum dos per te destructa est, hereditas dominorum de Nova domo, tuorum patruorum Sternbergensium itemque illorum de Smirzicz expilata est etc. (MS. klade „illorum de Stinguicz,“ špatným čtením za „Smyrzicz“) Zdeněk ze Šternberka r. 1458 stal se byl poručníkem sirotkůw Jana Smiřického, po němž i panstwí Raudnické naň přešlo; spoluporučníkem byl Jan starší z Rabšteina, Wyšehradský někdy purkrabě a kancléřůw i proboštůw wlastní bratr, ne bratranec, jakož sme posud se domníwali.

připojiw k sobě towaryše chtiwé nowot, s nimi w nowý jakýsi záwazek wstaupil si.

Zdeněk. Pod přikrytím dotýkáš mé dobré powěsti, jakobys co zlého tajiti chtěl. Budešli tak pokračowati, pánowé, já mlčeti nebudu.

Rabštein i Šwamberk. Mluw zřejmě, Wiléme, nechaje barew řečnických a sofistických.

Wilém. Řeknu tedy zjewně, co sem přikrýwal: po nowém powýšení, po králowském důstojenstwí zabažil si se.

Zdeněk. Bůh mi swědek, že mi to nikdy netanulo na mysli. Jakžbych na to myslil, když to jen mužům nejmaudřejším a nejsrdnatějším dařiti se může? Příklad máte na tomto Jiřím, kterýž když nehodně powýšen, hodně zase swržen jest. Protož aby mi se nepřihodilo také, žebych s wětší hanbau s trůnu sehnán byl, nežli byla čest, s kterauž bych naň dosednul, spokojuji se stawem swým, aniž taužím po wyšším. Pro wíru wšak katolickau wšecko trpěti nikdy sem se nezdráhal. Lidé neumějíce jazykůw swých míti na uzdě, mluwíwají to i ono: já wšak neprawdy prawdau wždy porážeti budu.

Wilém. Słowa slyšíme, na skutky se díwáme. Powím dále, cos dělal. Na hradě twém Zelené hoře, jejž wystawený na klášterském záduší ty podlé twé swrchowané k duchowenstwu, stolici apoštolské a pánu bohu lásky osáhnul si, sešli ste se biskup Wratislawský Jošt, Jan Rosenberský, Burianowé oba Gutšteinští, Bohuslaw Šwamberský a jiní. Ty jakož oplýwáš opatrnau chytrostí, přemluwils je snadno, že wšelicos we králowstwí oprawy potřebowalo, abys stal se ředitelem skutku takowého: tu minci, tu práwa, tu newím jaké swobody že od Jiřího rušeny býwají, ohla-

šowal si a slibowal hájiti jich ty, kterýž si měl se státi sám hlawním jejich rušitelem; a tak přidružiw k sobě towaryše mocné, dal si se w odboj. My ale, kteří sme milowali pokoj a rozuměli, kam to wše měřilo, nebyli sme k tomu nikoli woláni, abys neměl překážky. Z lásky k obecnému dobrému potom w městečku Jindřichowě Hradci sešli sme se s tebau, já i jiní; byl tam s námi našeho Jana wlastní bratr Prokop Rabštein kancléř, muž nemalé wzdělanosti, wlídnosti a opatrnosti. Když počalo rokowání, ty podlé obyčeje swého před jinými jal si se řečniti, a proti Jiřímu wšecko swrchudotčené s welikým nadsazowáním předneš eno. Což když my že wšecko má opraweno býti wyznáwali sme, ty nižádné cesty ku pokoji přijíti si nechtěl, alebrž důrazem pánowitým, jakoby již koruna na čele twém blýskati se měla, wšecko zawrhl si, cokoli sme my pro dobré obecné byli ustanowili, a což nejwážnějšího jest, slyšte páni a přátelé! Zdeněk náš weřejně otázán jsa, chceli pro wíru katolickau wálku wésti s kacířstwím husitským, weřejně wyznáwal pod přísahau, že jeho wěc není starati se o wíru, to že zůstaweno papeži, a této různice české, kteréž nemohli předkowé, že ani on wykořeniti nemůže, ale že o swobody, o práwa i minci stojí, aby byly jakowýchž králowstwí potřebuje, tak mluwil. Toto twé wyznání snášíli se s řečí twau nynější? mámeli tě za jednojazykého, či za dwojjazykého míti? Odpowěz medle, rád to uslyším.

Zdeněk. Jsau lidé, kteří ničeho přednášeti neumějí, aby při tom nelháli a neutrhali. Já i přátelé moji nedáwali sme se w nijaké jednoty neslušné, ale widauce wšeliké katolíkůw útisky, když Jiřího již bohu a swaté církwi newěrného býti poznali sme, stawili sme obecné dobré nad swé wlastní, a jednotu, kterauž ty káráš, we

wší cti sme založili. A wěru na sjezdu Hradeckém neslušelo před tebau a jinými we wíře wrtkawými, jakož skutkem ukazujete, odkrýwati tajemstwí její a metati perly před swině, aniž sem tehdáž ještě byl obdržel určitý od stolice apoštolské rozkaz. Ale jak mile došel, umínil sem poslušen býti otce swatého co syn wěrný, a budu rozkaz ten konati, pokud žiwot mi postačí. Ty za katolíka se wydáwaje, proč poslauchati se zdráháš?

Wilém. Až tě uhlédám welikým prelátem, budu i já poslauchati tebe. Jaké to bude štěstí pro církew Pražskau, když takowého bude míti arcibiskupa! i již uznám, že práwem stal si se pánem Raudnickým, an odtud wyšel nám oprawce wíry. Wšak kdybyste s obecnau poradau byli dali se do wěci, a neprznili jí nepráwým ku papeži donášením, jižby pomáhali prowesti wšichni, co wšichni uchwálili.

Zdeněk. A měli sme snad tebe aneb tobě podobné bráti do rady?

Rabštein. Ať Wilém se háji, jak umí; já owšem za to mám, že mnoho jest w této zemi katolíkůw, kteřížby tak dobře byli raditi uměli, jako wy. Proč ste jim nezjewili úmyslu swého?

Zdeněk. Mlčeti whod býwá někdy nejwětší opatrnost.

Wilém. Powím něco ještě horšího. Zdeněk swěřil a poručil arci jednání o wěcech wíry mnohým katolíkům, ale lidem lehkým, neumělým, poběhlým a zlodějským.

Zdeněk. To řídili duchowní naši předstawení, mužowé maudří a wýborní. Wšak jakož nese příslowí, kdyby papež hůlku nám dal za pána, ještě bychom jí poslauchati měli.

Wilém. Newiním já papeže, ale wás, kteříž ho zle zprawujete, a když kdo, znaje lépe wěcí staw, jinak saudí než wy, hned jej za podezřelého, za newěrného, za přítele kacířůw osočujete. Proto potahujete k sobě z chátry powolné nedouky, třebas doktory se býti honosili, poraučíte je stolici Římské, a odjímáte tím wáhu wěci, kdežby jí přidáwati bylo potřebí.

Šwamberk. Kam to zabíháš, Wiléme? Stolice Římská wždy s nejlepší rozwahau a maudrostí jednáwá, i nesluší lehčiti autority její.

Wilém. Skutky wyprawuji, do práw se neznám.

Zdeněk. Nejwyšší práwo jest wůle papežowa, kterážto lidé wšichni z potřeby spasení mají poslušni býti. Ta prawda jest pewný základ můj.

Rabštein. Není pochyby, že stolice apoštolská wěci swé wždy tak wede, že sotwa lze nalézti kromě ní maudrosti wětší. Ale lidé jsau smrtelni, a kolik umění má maudrost k zamezení zlého, tolik umění má i zlost k podwedení maudrosti. Pročež neneslušně zní kanon církewního práwa, že papež může oklamán býti a klamati, zapomenauti a chybiti, církew ale, newěsta Kristowa, že wždy neomylna zůstáwá. We wěci Zdeňkowě papežli či kdo jiný byl klamatelem, jábych říci neuměl, nejsa jí dosti powědom.

Wilém. Já jen skutky za swědectwí uwedu, podlé nich suďte potom sami. Slyšeliliste kdy, páni a přátelé! že to w práwích založeno, aby nezrozeňátka w břichu mateře do klatby dáwána byla, za interdiktu aby umírajícím odpíráno bylo pokání, kromě za peníze, a interdikt sám aby ohlašowán byl, kde nebylo nižádného prowinění?

Zdeněk. O tom já nic newím. Powěz, kde se to stalo?

Wilém. Stało se toho dosti: ať zamlčím o jiných, wáš Eliáš, ne Karmelský prorok, ale bílých premonstráků w odpadlec sławný, kterémužto k waší prosbě, pro jeho zwláštní ztřeštěnost, celé řeholy zpráwa swěřena jest, páchal wěci takowé nejednau.[c])

Šwamberk. I já slýchal sem o tom od mnohých.

Zdeněk. Pauhé to klewety. Kde pak stał se interdikt bez práwa?

Wilém. Wšude, kde pán místní, chtě požíwati pokoje, nepomáhá žádné ze stran wálčících. A řeknu něco ještě podiwnějšího: kdokoli neukáže se přítelem a chwalitelem Zdeňkowým, dáwán býwá do klatby weřejně.

Zdeněk. Ne mně, ale bohu dáwá se chwála. Kdo złořečí mně a wálce boží, kterauž wedu, zlořečí náměstku Kristowu, a tak i Kristu bohu samému, a protož dle sw. Pawla práwem býwá we kłatbě.

Wilém. Kéžby to boží wálka byla, kterauž wedeš! Nebyloby w ní tolik zlodějstwí, wražd, palictwí, záhub klášterských a zádaw panenských. Jeliž pak to boj boží, kterýmž Chotěšowský klášter panenský, zachowaný w tolikerých baułech předešlých, celý w ohni a w sutinách se octnul, a panny nábožné i probošt jejich na žebrotu uwedeni, jelikož wšecko jejich zboží mowité i nemowité od twých pomocníkůw rozdrancowáno?

c) Text půwodní, trochu nezpráwný a temný, zní takto: Helias vester non tamen (MS. tantum) Carmelites propheta, sed illustris alborum Premonstratensium monachorum apostata (MS. apostolus), cui ad vestras preces totius ordinis summa ob ejus singularem stoliditatem commissa fuit etc. Eliáš ten, někdy husita, byl nyní spolu farářem w Jindřichowě Hradci a administratorem biskupství Litomyšlského.

chané. Není to cesta k obnowení a zwelebení, ale ke zkažení a zničení králowstwí a wíry. O kéžby wše známo bylo papeži, co zlého děje se od wás! kéžby jen o tom wěděli kardinalowé a legati! Ale wy to umíte chytře zamezowati. Přijdeli legat, musí dle waší rady z wenku obcházeti hranice aniž pauštěti se do země, ani jaké sjezdy míti s těmi, kdo wás nenásledují, abyste w lotrowstwí swém ani prozrazeni, ani rušeni nebyli; a chceli kdo předce s prawdau k němu, tu wy hned jej wykřikujete za kacíře, za odtržence.

Zdeněk. Již mi uši brní z toho, cos tu křiwého natřepal; chtěl sem se hněwati, ale widím, že od přírody nemůžeš, nežli wše wykládati we zlé. Nikdy já nebažil po králowstwí, ale wida křiwdy, které se dály, zasadil sem se o hájení práw a swobod našich. Přišly potom rozkazy apoštolské, kteréž já konám a konati nepřestanu až do krweprolití, doufaje, že za ztrátu jmění časného bůh obdaří mne swau milostí wěčnau. Nezapírám, že některé kostely zbořeny jsau, ježto kacíři posádkami swými obrátili je byli w peleše lotrowské; pro zamezení wětšího zlého učinili sme, čeho žádaly čas a bauře zemské. Wše ostatní, co prawíš, pochází jen z newyrownané drzosti twé.

Wilém. A bože milý! kde pak může býti wíce drzosti, nežli u toho, kdo jme se rozhodowati osudy králowstwí a wyháněti krále, a pak bělmem umělým zastříti hledá oči naše? A co prawíš, že tě došly rozkazy apoštolské: wšak bylyby nedošly, jakož wím na jisto, kdybyste jich byli newylaudili zpráwami swými křiwými a nešlechetnými.

Rabštein. Jáť arci slyšel sem od otcůw welmi slawných, kdyby papeži byla známa učiněna wšecka nesnáze té wěci, žeby rozkazowé nikdy byli tak kwapně

Totéž učinil si chrámu Teplskému, ježtoby toho ani Husité, ani Táboři a Wiklefáci byli nedopustili se. Co mám říci o obnažowání počestných ženských, o wraždění nemluwňátek, o pálení wesnic katolických, pro kteréž nejedni wěrní ze zaufalstwí oběšením se sami usmrtili? U wšech wšudy swatých! toli ty nazýwáš boží wálku? tyli wěci páchají se z rozkazu náměstka Kristowa?

Zdeněk. Mečem počala ta sekta, mečem zahynauti musí. Wlídnosti nezasluhuje, kdo lidstwí nehodným se býti ukazuje. Na kacíře wynešena klatba i prohlášen kříž; který katolík nepomáhá proti nim, pomáhá jim, a zasluhuje trestán býti jako oni.

Wilém. Bůh dal wšem zwířatům zbraně přirozené, jelenům parohy, kancům kly a koňům kopyta, jen člowěk rodí se nahý a bezbranný: ale dán mu rozum, který nahražuje zbraně wšeliké. Proto chtěl bůh, abychom rozumem wedli wšecky wěci swé, a nedáwali se w nebezpečí wšetečně, aniž pokaušeli nebes dožadowáním pomoci zázračné. Čeho někdy císař Římský, král Uherský a Český we spolku s mnohými a welikými knížaty i obcemi sotwa podniknauti směl, toho wy odwažujete se sami, beze wší cizí pomoci, bez porady a wůle jiných, kterým na wyplení kacířstwí záleželo neméně nežli wám. Proč neoznámili ste pánům a šlechticům wůbec úmyslu swého? proč, když nebezpečí má býti obecné, porady a uzawření dály se saukromí? Ale arci pod pokličkau kryl se had. Ten králem, onen arcibiskupem, jiný komorníkem, jiný zase kancléřem měli se státi. Naděje sklamala. Protož, pomoz co pomoz, chytáte se wíry, kterau někteří z wás dříwe sami pronásledowali, a když již nic nepomáhá, prowozujete se Zdeňkem tyranstwí a ukrutnosti neslý-

chané. Není to cesta k obnowení a zwelebení, ale ke zkažení a zničení králowstwí a wíry. O kéžby wše známo bylo papeži, co zlého děje se od wás! kéžby jen o tom wěděli kardinalowé a legati! Ale wy to umíte chytře zamezowati. Přijdeli legat, musí dle waší rady z wenku obcházeti hranice aniž pauštěti se do země, ani jaké sjezdy míti s těmi, kdo wás nenásledují, abyste w lotrowstwí swém ani prozrazeni, ani rušeni nebyli; a chceli kdo předce s prawdau k němu, tu wy hned jej wykřikujete za kacíře, za odtržence.

Zdeněk. Již mi uši brní z toho, cos tu křiwého natřepal; chtěl sem se hněwati, ale widím, že od přírody nemůžeš, nežli wše wykládati we zlé. Nikdy já nebažil po králowstwí, ale wida křiwdy, které se dály, zasadil sem se o hájení práw a swobod našich. Přišly potom rozkazy apoštolské, kteréž já konám a konati nepřestanu až do krweprolití, doufaje, že za ztrátu jmění časného bůh obdaří mne swau milostí wěčnau. Nezapírám, že některé kostely zbořeny jsau, ježto kacíři posádkami swými obrátili je byli w peleše lotrowské; pro zamezení wětšího zlého učinili sme, čeho žádaly čas a bauře zemské. Wše ostatní, co prawíš, pochází jen z newyrownané drzosti twé.

Wilém. A bože milý! kde pak může býti wíce drzosti, nežli u toho, kdo jme se rozhodowati osudy králowstwí a wyháněti krále, a pak bělmem umělým zastříti hledá oči naše? A co prawíš, že tě došly rozkazy apoštolské: wšak bylyby nedošly, jakož wím na jisto, kdybyste jich byli newylaudili zpráwami swými křiwými a nešlechetnými.

Rabštein. Ját arci slyšel sem od otcůw welmi slawných, kdyby papeži byla známa učiněna wšecka nesnáze té wěci, žeby rozkazowé nikdy byli tak kwapně

newyšli. Ale wědomo, že welmi pilně o to žádali někteří z wašich, a že to pokládáno za wěc snadničkau. Wěře tomu, dal otec Římský swé swolení: neb proč-by odpíral? an déwno žádostiw byl potření čela Čechůw některých.[d])

Wilém. Dokládám se i swědkůw prwního wašeho spolčení, že ne wšickni towařišowé twoji rukau společnau žádali tebe od stolice apoštolské za nejwyššího wůdce.

Zdeněk. Kolikero ty spolčení počítáš, já newím; znám jen jeden spolek katolický pro spasení duší našich. Moji spoluobránci wíry wolili mne sobě na čas za wůdce; potom stolice apoštolská ze wlastního hnutí ustanowila mne náčelníkem wálky.

Wilém. Prwní spolčení stalo se na Zelené hoře, kdež o wíře nebylo ani zmínky. Podruhé spolčili ste se w Olomauci s králem Uherským, wy již nowí obránoowé wíry, k ochraně církwe Římské.[e]) Pak někteří z wašich zase do třetího dáwají se záwazku, aby nestraníce nikomu, požíwati mohli pokoje. Abychom uwěřili, že papež ze wlastního hnutí jmenowal tebe náčelníkem, potřebí byloby mnohých důkazůw. Chytrostí nejsubtilnější sebral si pečeti wšech twých společníkůw, abys psaní jménem wšech, ale bez jich wědomí, pro nasycení twé pýchy ke stolici Římské a ji-

d) Důležité toto místo zní w originalu: Audivi certe patribus ex clarissimis, si haec res adeo difficilis nota reddita fuisset summo pontifici, numquam in hoc negotio adeo cito mandata forent. Sed petitum scimus cum instantia ab aliquibus ex vestris, facillimum judicatum. Credens concessit pontifex Romanus: quid enim denegaret? qui dudum illud, quatenus frons aliquorum conteratur Bohemorum, persuadere laborabat.

e) Míní se tu bezpochyby Olomucký zápis dne 22 srpna 1468.

nam dle libosti rozposílal. Šel ke dworu Dobrohost Ronšperský, a co tam dělal, dobře jest wědomo; pak co ten twůj apostatský doktor Eliáš, co přewor klášter sw. Dobrotiwé, co bratr Jan Kadanský a jiných lehkých lidí celý hluk jednali, myslím že k tomu nebyla wšech wůle. Šestero pečetí máš arci ty sám we swé moci.

Zdeněk. Kdyby nebylo mé trpěliwosti a já nehleděl na churawost slabého těla twého, pocítilbys důrazu rukau Zdeňkowých, Wiléme! muselbys aneb saubojem dokázati wěci swé, aneb potlučením ust twých naučilbych tě, kterak o lidech šlechetných a silných mluwiti sluší. Wšak wěru na cwrkání jednoho cwrčka nic nezáleží.

Wilém. Hněwá se. Powěz prawdu a ubijí ti hlawu.

Zdeněk. Nuže tedy bláhowče! když tak chceš, mečem rozhodněme půtku!

Rabštein. Boha se dokládám, že mi prospěch wšech wěrných katolíkůw welice na srdci leží. Ale již w cizině slyšel sem stěžowání pánůw a knížat wšelikých, že wálka tak krutá počata bez jejich wědomí a rady; tím snáze pochopiti jest, že těžee to nesau čeští páni katoličtí Kéžbys byl dříwe swolal wšecky ku poradě, a kéžbys swolením wšeobecným ustanowen byl za wůdce!

Zdeněk. Co se stalo, nemůže odestati se. Wšak wěci počaté dostane se boží pomocí brzy konec žádaucí.

Wilém. Tak lehce wážíš množstwí katolíkůw, jen abys libowolně sobě počínati mohl.

Zdeněk. Wám jest poslauchati, chceteli zůstati katolíci, a papeži jest poraučeti, aniž hrnec říká hrnčíři, proč mne tak kraužíš? Wšak co newidět uhlédáte, an nejjasnější císař Římský, král Uherský a knížata

z říše s wojsky mocnými nám a wíře ku pomoci do králowstwí tohoto přibudau.

Swamberk. (stranau Rabšteinowi.) Co to prawí Zdeněk, milý Jene? Takowéli množstwí cizozemcůw wstaupí k záhubě naší do země? Ti uwedau sedláky na mizinu, poplení pole, rozbitují wšecko, pro hlad berauce u přítele jako u nepřítele; zdali ale tím rozhodnau osud wálky a dobudau nepřátel we hradbách jejich, já pochybuji.

Rabštein. Chci mluwiti nahlas, aby šeptání naše nebudilo podezření. Swamberk náš ptá se, zdali skutečně wšichni ti přijdau Zdeňkowi ku pomoci? Pozoruji, že již drahně času mluwí se o tom, a papež owšem welice snaží se, aby tak se stalo: proto také podáwá se králowstwí toto za kořist každému, kdokoli w ně se uwáže.[f] Ale knížata mnozí, nespokojeni jsauce, jakož sem řekl, a bojíce se sami o wlasti swé, nepřijdau. Rozpomeňme se, kolik jich za papeže Martina přitáhlo pod křížem i s legaty a s wojsky welikými, kteřížto pak po ztrátě cti a zboží, ku posměchu wíry katolické za šťastné pokládali se, byloli jim jen holý žiwot zachowati autěkem. Král Uherský Matiáš přijal sice wšecky katolíky w Čechách pod swau zwláštní ochranu, ale w zápisu jeho na to daném mnoho najde pokrytých tůček a úskokůw, kdokoli jej pilněji prohlédne. Máť on s Turky dosti činiti. W loni mnohé sice wedl náklady, jakož uznáwáme, ale malý byl z toho pro wíru prospěch, ježto patříme na záhubu katolíkůw. Již wlažně se má, jest Uher, a wíte mnoholi lze spoléhati se na wíru, stálost a statečnost Uhrůw, zwláště

f) Eas ob res regnum hoc occupanti concessum, praedae expositum est.

naproti Čechům.[g]) A mysliteli, že pomůže zlatem: wšak ani zlatem Uher neplýtwá, i jakkoli králowstwí bohaté jest na zlaté žíly, král nicméně jím neoplýwá. Polský král zemdliw se bojem s Prušáky, již odpočíwá, i s Jiřím newím jaké tajné umluwy skládá. Římský císař nikdy k boji nebýwá hotow, a páni jeho sotwa nejšpatnějším lotrům ubrániti se umějí. Protož u boha to jest, přijdauli neb nic; ját aspoň pochybuji welice.

Zdeněk. Odstraníme wšecky překážky a nesnáze, aby přijíti mohli; postaráme se o potrawu a jiné pro ně potřeby co nejpilněji.

Wilém. Ať jen přijdau, ještěs proto neswítězil; co zle počato, sotwa dokoná se dobře.

Šwamberk. Já za to mám, že těžko bude nakloniti je wšecky, aby přišli. Staneli se wšak, bude zemi škoda od nich jistá, wítězstwí jejich nejisté.

Rabštein. Nehoršiž se, Zdeňku, powímli co myslím. Dejme tomu, že jakož ty díš, kurfirstowé a knížata s císařem wšichni přitáhnau do Čech, že přijdau Uhři, Poláci, Slowáci, Wlachowé, a chcešli také Francauzi,

g) Rex Ungariae Mathias omnes katholicos Bohemos suam in specialem protectionem suscepit: sed in literis suis tacitae clausulae facilesque latent evasiones, quemadmodum diligenter intuenti apparet. Turcum hostem crucis — pertimescit. Multas expensas, multas superiori anno idem rex fecit impensas: id fatemur quidem, pauca tamen fidei exstat utilitas, katholicos destructos aspicimus. Jam tepet, quoniam Hungarus est, Hunorum autem quae virtus, quae constantia, quae fides, quae praesertim contrā Bohemum victoria semper exstiterit, vos ipsi judicate etc. Z tohoto místa wyswítá zwláště, že rozmluwa tato psána r. 1469, když na sněmu Řezenském jednalo se o welikau wýprawu z říše do Čech, a král Matiáš ještě nebyl w Olomauci zwolen na králowstwí české.

Angličané a jiní: čím wíce se jich sem nahrne, tím spíše budau museť cauwati zase. Neb kde najde se potrawy pro tak weliké množstwí, ježto krajiny celé w paušť obráceny, wesnice wšecky we zříceninách jsau? Cokoli tam bylo jídla i píce, to wše snešeno jest do míst hražených, která Jiřího se přídržejí, a kterýchž dobytí nebude ani snadné, ani brzké, třebasby křesťanům i Turci pomáhati chtěli. Neboť kromě hlawního města Prahy drží Jiří w Čechách 46 dobře opewněných měst; kromě hradu Pražského slauží mu 72 hradůw pohorných welmi silných, nepočítaje množstwí twrzí, chráněných zdmi a příkopy wodními.[h]) Mníteli že bude možná zmocniti se jich wšech w běhu jednoho léta? Ba ani za kolik let, wyzná jistě každý, kdo zná zmužilost a sílu českau; wždyť jeden rok sotwa stačíwá k dobytí jediného hradu. Když tedy pole ladem leží a obilí wše uchráněno do měst hražených, jichžto dobytí w krátkém čase nemožno, wojsko weliké buďto musí přiwezti s sebau potrawu, (a země okolní z Čech jí nabýwati zwykly,) aneb konečně nastane mu s nepořízenau zase náwrat k autěku podobný. Budeli to ku prospěchu a ke cti wíry katolické, ty Zdeňku, suď sám?

Zdeněk. Požíwaje mezi preláty církewními nemalého důstojenstwí, nemělbys, Rabšteine, tak lehce posuzowati nařízení otce swatého; prawím to co přítel, žebych nerad aby to twé důstojenstwí upadlo w nebezpečí. Až potud newím co zamýšleje držíš se u pro-

h) Post urbem regiam Pragam Georgio in sola Bohemia sex et XL bene munita exstant oppida; post arcem Pragensem duo et septuaginta fortissima montana habet castella, fortalitiis vallo, fossa aquisve munitis plerisque non numeratis.

střed, i nepomáháš ani nám, ani kacířům. Dáwno již žalowáno na tebe i na Šwamberka u legata papežowa, že nebráníte dowozu soli a jiných potřeb kacířům a míwáte s nimi schůze jakési. Proto zwláště tebe, Rabšteine, co přítel napomínám, abys nechodil po cestách Wilémowých; neboť wíme, co na preláty sluší. I opusťte wy oba tu neutralitu, a spojte se s námi, dle rozkazu apoštolského

Šwamberk. Od té doby, co stal sem se mistrem Strakonickým, nikdy nemyslil sem jinak, nežli poslušen býti nařízení apoštolských: ale co Jan náš tak pěkně wyložil, jest prawá prawda. Hrad řádu mému náležitý posawad stíží před kacíři ubráněn byl, a leží na tom místě, kde já jim nijak uškoditi nemohu. Jsa tedy neprospěšen wám, a jim jako na ráně, newím pročbyste měli mé škody žádostiwi býti. Soli nepřátelům nedáwám, umluw žádných s nimi nehledám, ale o pokoj stojím, kterýž wám arci protimyslný jest. Kdo jinak o mně mluwí, neprawdu mluwí.

Rabštein. Já w okolnostech těchto wždy mírně chowal se: ale již poznáwám prawdu řeči Wilémowy, že pokládáte sobě za nepřítele a jmenujete rušitelem jednoty, kdokoli pokoje a jednoty pilen jest. Nikdy nemluwil sem nic, coby bylo k ujmě stolici apoštolské, a newím naprosto, pročby mělo důstojenstwí mé býti w nebezpečí. Swědomí aspoň mám naskrze pokojné, a na tom mi dosti. Wy chcete abychom wálčili, ježto nemáme ani wojákůw, ani možnosti odkud je wzíti. Prawíte arci, abychom wojáky cizí pustili na swé posádky: ale snáze jest, dáti z rukau zboží, nežli nabyti ho zase. Raudničtí přijali oděnce waše k sobě, a aj! bywše prwé swobodni, nyní w nejwětší porobě se octli. My ze hradu swého nikam nemůžeme

choditi na picowání, neb co tam bylo wesnic strany odporné, to již wše wámi wydrancowáno. Takž i já se Šwamberkem mluwiti mohu: proč hledáte mé škody, ana wám neposlauží ku prospěchu? Soli nedal sem nikomu woziti, na smlauwy s nepřátely ani nemyslil sem. Tomu wšak diwím se, kdyby Jiří chtěl i s rodinau swau státi se katolíkem a poslušen býti stolice swaté, pročby to nemělo přijato býti bez wálky a záhuby.

Šwamberk. Nedáwno slyšel sem od někoho ze slawnějších mužůw strany církewní, že to býti nemůže, ale že musí za opětowané odpadlstwí skutečně potrestán býti.

Rabštein. Odpadlstwí arci má trestati se, ale příležitosti času, míst a osob, nebezpečí wěci, ohled na množstwí lidu káží mírniti přísnost zákonůw, aniž tuším otec swatý odwracuje se od toho. Sám slyšel sem to z ust jeho, že ze tří wěcí jedna státi se musí: buďto že stolice apoštolská přijde na zkázu, aneb že Jiří wyhnán bude, aneb že konečně stane se dobrým katolíkem. I bylofby owšem dosti učiněno papeži, kdyby Jiří naprawil se, anižby králowstwí celé hubeno a národ lehčen i ztenčowán býti měli.

Zdeněk. O to wy urownejte se s papežem, já co mluwil, řekl sem ze přátelstwí a ne pro utrhání. Budemeli míti, jakož doufám, pomoc z ciziny ode králůw a knížat, bude to tak nejlépe; nestaneli se pak, uwedeme kacíře a Jiřího jejich ochránce pomocí boží na mizinu, když we dlauhém běhu wálky jim ani soli ani jiných potřeb dowážeti nedáme.

Wilém. Podiwte se twrdošijnosti jeho, kterak wše zamítá, co slušného býti se dokáže. Darmo snažíš se,

Rabšteine, nenáwidíť on pokoje, do zbraně klade wšecky swé naděje, jakoby z železa byl a sám utrpěti ani nemohl. Kdo na meč se spoléhá, mečem zahyne.

Zdeněk. Kdo twrdošijnější, jáli nebo ty, jest otázka; játť aspoň bez chlauby mohu nazýwati se silným a stálým. Co do konce, kterým hrozíš, ten skutkem se ukáže.

Šwamberk. Nechme o tom hádky. On myslí, že kacířstwí dá se wyhubiti zápowědí dowozu: já wšak jsem přeswědčen, že ta wěc welmi málo pomůže k dobytí pewností Jiříkowých a jeho pomocníkůw.

Zdeněk. Tak ty saudíš? A mníš tedy, že hlad nic nepomáhá k dobýwaní pewností?

Rabštein. Důwod twůj nemá dosti podstaty. Čiň co čiň, dowozu předce nikdy cele nezastawíš. Wšecky krajiny okolní žiwí se obilím a tukem w Čechách sbíraným, za něž Čechowé na wýměnu snadničce dostáwají soli a jiných wěcí, bez kterýchž býti nemohau, s potřebu; to i dále tak bude, protože sausedé Čechůw bez obilí od nich užiwiti se nemohau. A nechcešli odpírati rozumu, Zdeňku, powímť wěc ještě wážnější. Mnohoť oni mají jatých wašincůw, a máteť wy jich sice také, toho já nezapírám: ale nastaneli jim největší potřeba, budete museti solí wykupowati swé lidi, jakož již wůbec známo jest, že jatí od nich jim netoliko soli, ale i pepře, šafránu a jiného zámořského zboží dodáwali. Pflug od Klatowských jat jsa musel jim tisíc welikých měr soli za wýkup dáti; a podobná břemena ukládají se katolickým wesnicem na místě holdůw. Čeho ste tedy dowedli, powažte. Prwé obce městské kupowaly sůl, nyní holdowáním mají ji darmo, a sedláci ji musejí kupowati draze. Ale řekněte, že lidem swým nedáte platiti solí, — kdyby se

to jen prowesti dalo! Pokud wálka trwati bude, zůstane wítězstwí nejisté, a w nauzi pomůže si každý, jak a čím bude uměti.

Zdeněk. Jak tedy? mámeli nechati zatraceného kacířstwí, aby kwetlo dále, a nikdy o wyplenění jeho se nepřičiníme?

Rabštein. Nikoli! ale chtělili ste zůstati bez winy, měli ste jiných chápati se prostředkůw, i nyní, budeteli rozumní, dáte se na jiné cesty.

Šwamberk. Prawda díš. Neb i můj, ba co můj? i twůj a náš wšech pán a otec biskup Wratislawský, muž opatrnosti wýtečné, často tak radíwal i před početím wálky i potom.

Rabštein. Znal sem i osobu i maudrost jeho.

Zdeněk. Ani mně nebyla neznáma jeho mysl a zdání. Kolik hlaw, tolik smyslůw, a každý činí, co a jak za dobré uznáwá. Já ustanowil se na úmyslu jiném a wíře přiměřenějším.

Wilém. Netřeba ti omlauwati se, wíme že s milowníkem pokoje žádným se nesnášíš, a máš toho dobrau příčinu: wálka nese tě do wýše, pokoj udělalby z tebe obywatele nám rowného a saukromého. Wšak waruj se, abys neztratil co máš, hledaje čeho dosáhnauti nelze.

Zdeněk. Lépeby ti slušelo mlčeti, Wiléme; aspoň já twého reptání nedbaje, každého poháněti budu k wálce proti arcikacíři Jiřímu. Wšak newím, jakbych to trpěti měl, aby když já boží boj wedu, jiní, kteří též činiti powinni jsau, mně se posmíwali.

Šwamberk. Tedy zbranně obořiš se na každého, kdo chtěje pokoji, Jiřího neposlauchá sice, ale s ním ani neválčí? Dowedeš toho, že mnozí obrátí se proti

wám nutitelům swým, ježtoby jinak byli chowali se w pokoji.

Zdeněk. Učiníme, jakož sem řekl. Nepřítel náš bude i za nepřítele wíry prohlášen; neb kdo není s námi, jest proti nám.

Šwamberk. Jábych radil, abys po dobrém raději hleděl přiwábiti k sobě lidi; jináče twrdá twá hlawa utkne na ještě twrdší a neustupnější, jakož již se widí při některých katolících, ježto bywše uraženi od wás, již přídržejí se Jiřího a chrání swého jmění, aniž proto wůbec kaceřowáni, ale ještě wíce chwáleni býwají.

Rabštein. Neznám zákonu, kterýmby kdo nucen byl wálčiti ke swé škodě s kacíři. Wím sice, že platí za prawidlo we práwích, že pán nad kacíři může od církwe dohánĕn býti, aby je wypudil: ale kde běží o celý národ a weliké jest nebezpečí, tam jakož sem již řekl, jinak jest si počínati.

Zdeněk. Mluwte wy, jak se wám zdá. I což pak ty učený pane nemníš, že papež může ssazowati i císaře i krále, ana každá moc panowničí jest od boha, za jehožto náměstka na zemi každý katolík papeže uznáwati musí? Ba můžeť on rozwázati i rozřešiti každého, kdo klatému mocnáři přisáhl wěrnost. Proti Jiřímu ohlášena řádně wálka wšeobecná i dány bojowníkům weliké odpustky. Mášli ty co namítati proti tomu?

Rabštein. Wím já, co prawíš a co dálo se odedáwna w tom ohledu; wím kterak proti Fridrichowi I i II, proti Ludwíkowi a proti některým králům Anglie pokračowalo se, aniž kdo zapírá, že to wše zakládá se na práwu kanonickém. Wšak kdyby wěc pilněji skaumati se měla, mohlbych uwesti, co wýtečný Accursius a jiní práwníci namítají: ale wěda, že rozum ustupuje

autoritě a zákonowé nenerádi dle kanonůw se řídí,[i]) nechám toho tak. Jaký toho wšeho byl účinek, můžeme dočísti se w historii; nastaneli co lepšího ze ssazení Jiřího, teprw čas ukáže. Nikdo nepochybuje, že církew může proti kacířům ohlašowati wálku a že císařowa jest powinnost, wésti ji. Nedbáním swým spůsobili císařowé, že moc papežská již také účastna jest toho, co půwodně náleželo císaři, takže když wláda swětská mezi císařem a papežem rozdělena jest, wýprawy proti kacířům již péčemi a náklady společnými díti se musejí.[k]) Nedokáže wšak toho ani ten wáš, kterémuž jako bohu ste se klaněli, nedouk Hilarius Pražský děkan, již náhlau smrtí sešlý, ani celý zástup obecných wašich práwníkůw, žeby osoby saukromé powinny byly,[l]) pod ztrátau spasení a hříchem smrtelným aneb pod klatbau jíti do boje proti nepřátelům stolice apoštolské swými wlastními náklady a na wlastní zisk aneb ztrátu. Wálka takowá dobrowolně se podstupuje, přikázána býti nemůže. Widělili ste kdy, že kříž proti kacířům aneb newěrným přijímán z přikázaní? ale kazatelé namlauwají, zásluhy a odpustky wykládají, a tak jedni z pobožnosti berau na se kříž, jiní neberauce proto neupadají w zatracení. Kdyby w tom nebylo swobody, nebyloby ani zásluhy w po-

i) Quoniam cedit ratio auctoritati, legesque sacros canones non dedignantur imitari.

k) Eas ob res dominio jam temporali inter imperatorem et ecclesiam partito, sumptibus, laboribus et expensis communibus bella contra haereses agi debent.

l) Nec probabit vester, quem vos veluti deum colebatis, Hilarius ignarus Pragensis decanus, jam perquam subita morte absumptus, aut omnis tuorum vulgaris jurisconsultorum turba — ad hoc privatas teneri personas etc. — (Děkan Hilarius umřel 31 Dec. 1468).

slauchání. Proč tedy katolíci pokojní, kteříž nepřátelům nepomáhají, pod interdikt se dáwají, já naprosto nepochopuji; snad že twoji učení, pane Zdeňku, jiné mají kanony a jiná skládají prawidla wíry.

Šwamberk. Rozumím řeči twé, a nediwím se, přikazujeli se wálčiti těm, kteří k wálce mají potřeb dostatek: ale proč děje se to nám, kterým se jich nedostáwá, a kteří z wálky nemáme očekáwati nežli swau wlastní záhubu?

Wilém. Tomu snadno jest porozuměti. Lidé hledající užitku swého a ne Kristowa, když pro spupnost swau připrawili se již o swé zboží sami, záwidíce jiným, kteří ještě co mají, chtějí aby stalo se jim tolikéž, aniž dbají na zisk jejich aneb ztrátu, když jen wyplní swau wůli.

Šwamberk. Tak mluwí arci mnozí, newím wšak, s prawdauli. Přidám jen, co sem slyšel, že když kdo pomáhaje jim, ztratí statek swůj, a ten potom nepřátelům zase odjat bude, že již newracuje se předešlému majiteli, ale za kořist obecnau se pokládá. Něco toho stalo se i při hrádku Frumšteině.

Wilém. Ještě wětší bezprawí stalo se Popelowi při wzetí hradu Rosenberka, jenž mu prodán byl do zástawy. Neb branní holomci Zdeňkowi a Jana Rosenberského teprw když již zradau na hrad se byli dostali, opowěděli držiteli wálku.[m])

Rabštein. Rozwaž dobře, co prawíš, neb podobná nešlechetnost neděje se ani mezi newěřícími. Obecný jest zákon práwa, nezačínati wálky bez předešlé opowědi a dostáti záwazku swému; ani papež od toho neoswo-

m) Stalo se to 9 Januar. 1469, jakož wyloženo již nahoře. Zwláštní důraz, který na skutek tento se klade, slaužiti může za důkaz, že spisowateli blízek byl časem i místem!

bozuje. Práwo dowoluje sice pro strach sprawedliwý neplniti přísahy: obyčej ale český to za prawidlo drží, cos komu prostě slíbil, třebasby z toho měl i smrt před sebau, že máš jako Markus Regulus wydati se na muky jakékoli a plniti slib. Čemu Římané při jediném Regulowi obdiwowali se, tau ctností wyniká celé pokolení české a weliká část jiných národůw Německých;[n]) waruj se, Zdeňku, aby ona neopustila tebe. To řečeno buď co do kacířůw. Popel ale býwal wždy katolíkem a milowal pokoj, aniž přál kacířům, ačkoli již naň jako na mrtwého, an newolný wězením sklíčen jest, wšelicos strkati se dá. Ale prawdali jest, že ste učinili jemu co Wilém řekl, těžko bude Wám osprawedlniti sebe.

Zdeněk. Na dlauhé řeči krátce odpowím. Papež přikazuje, co ráčí; ať o tom pak se hádají, kdo wýše mudrowati chtějí, nežli sluší. Wíme, že skutky naše ode mnohých pomlauwány býwají; ať si nenáwidí, jen ať se bojí.[o]) Já i Jan Rosenberský učinili sme dosti poslušenstwí swému. Ale nyní k tobě mluwím, Jene Rabšteine! Welikau částku žiwota ztráwil si w naukách, a jakkoli již wysoko stojíš, kdybys stolici apoštolské slaužil wěrně, nepochybuji, žebys wystaupil ještě

n) Original dí trochu nezpráwně: Jus concedit praestanti juramentum ob justum metum non servandum: consuetudo Boemorum promissi tenacissima illud conclusum habet, ut si simplicis stipulationis promissione alteri quid promiseris, et ex facto mortem tibi certam esse non ignores, Marci more Reguli, ut promissis satisfacias, gladiis, fustibus contibusque peracutis te objicere debes. Quod Romani in uno Marco Regulo mirabantur, hac virtute totum genus Boemorum, magnaque pars aliorum Germanorum praepollet.

o) Oderint, dum metuant — známé latinské pořekadlo.

wýše. Ale tato slowa twá když Říma se donesau, bojím se, aby nebylo weta po twých nadějích. Protož ještě radímť, jako přítel, abys nechaje takowých řečí wložil wšecku péči na swé wyšší.

Wilém. Dříwe než mu odpowíš, Jene, poslyš mne trochu. Chtěl sem již mlčeti, ale wida co dříwe tajené již proskakuje, nemohu se zdržeti, abych nemluwil. Dříwe zapíral Zdeněk, žeby wálku tuto wíce než občanskau byl počal z pauhé pýchy lidské k záhubě wlasti: nyní již radí tobě, abys wíce na zřeteli měl powýšení swé, nežli wlast, nežli prawdu a dobré obecné.

Zdeněk. Nic já s tebau činiti nemám, když s přítelem swým mluwím. On ať odpowí sám, ty chowej řeči swé pro ty, kdo jich potřebují.

Rabštein. Národu swého a wlasti milowání jest to nejwyšší; jím wynikali někdy Římané, a w rodině Deciůw bylo jako dědičné. Rodičowé dáwají nám jen žiwot, wlast ale nás wychowáwá a učí dobrý žiwot wésti; kterážto když tak krutě, tak hanebně rozsápána býwá, kdo zdrawé mysli jsa patřilby na to bez žalosti? Jsauť arci přední někteří muži půwodowé i pomocníci těchto wěcí, ale jsau wášněmi tak zaslepeni, že prawdy ode křiwdy rozeznáwati ani neumějí, ani nechtějí; jsau i lehkého stawu lidé, ježto neokusiwše slasti we wlasti, a nemohše w ní pokojné a pořádné s nic býti, hledají aspoň we zbauřené a pohubené ulowiti něco. Zahraniční sausedé, kterýmž moc česká wždy býwá k ostrachu, nic o dobrý staw této země nedbají, aniž jí litují pohřízené do propasti. Wzdálenějším cizincům, kteří zde jakéhokoli důstojenstwí požíwají, wše jedno jest, a wlast jim býwá tam, kde kuchyně libě zapáchá. Naše ale jiné jest postawení. My zde zrození a wychowaní mezi hroby otcůw swých, kteréž

wždy před očima máme, ne owšem chudí a powrhlí, ne líní ani odrodilí, ani wášněmi tak zaslepení, abychom rozeznati nemohli, co dobrého jest, kterakbychom trpěliwě díwati se mohli, ana wlast hubí se a hyne wraždami, ohněm, laupežemi a zlými penězi, nenacházím nikoli. Kdyby toho ještě k wyhlazení kacířstwí newyhnutelně bylo potřebí, musilibychom i w to se podrobiti: ale když ono i bez ohně i bez ran krwawých prowesti se dá, bojím se aby potomci waši sami někdy pokuty nésti za zkázy takowé nemuseli. Já ostatně prawdu říci nebálbych se, třebasby mně šlo i o nejwyšší důstojenstwí.

Zdeněk. Já nebráním, aby prawda mluwena i obecné dobré w úwahu bráno bylo; budut i já poslauchati, když swolí k tomu otec swatý.

Wilém. Před početím wálky měl si tak mluwiti; wím že papež ke wšemu dobrému a slušnému swolilby, kdybyste ho neswodili neprawými donáškami.

Rabštein. Chtěl sem něco již dříwe říci, ale tys počínal hněwati se; nyní tedy když sám žádáš, dopowím. K wypuzení kacířstwí mělo jiných prostředkůw, ne ohně a krweprolití, hledati se, aby slawné toto králowstwí a ušlechtilý národ náš český nebyli tak nemilosrdně hubeni. Wždyt bůh sám, kdyby w Sodomě jen třidcet, ba dwadcet, ba deset sprawedliwých bylo nalezeno, bylby zkázy na to město nedopustil. A kolik swatých a sprawedliwých lidí hubí se w této wálce a uwodí na mizinu, nejen od nepřátel, kteří pokojným nic neškodíwají, ale od wás, wás prawím, milý Zdeňku! Kdyby s opatrností bylo se počalo, byloby našlo se prostředkůw neškodných k tomu cíli dosti.

Šwamberk. Wětší mírností byloby arci jak wlasti wůbec, tak i jednotliwým obywatelům lépe poslauženo.

Bohužel že nezachowání ani kompaktat, ani Jiříkowy přísahy, uwedlo wše w podezření, jakoby ten, kdo jednau zlým byl, nikdy již dobrým býwati nemohl.

Zdeněk. Tos wyslowil prawé jádro weškeré pře naší.

Rabštein. I zdaliž pak kromě přísahy a rukojemstwí nezbýwá spůsobůw wíce ku pojištění práwa? Proč nepožádán od Jiřího do zástawy nikdo? kterak mohli Čechowé, nezběhlí we práwích, podwesti Římských práwníkůw celé zástupy? A laskawau wlídností byliby dali se získati mnozí, kteří nyní krutostí skutku popuzení na odpor se stawí, tak že z tak weliké wálky a z tolikeré záhuby, když nepřátelé na hražených se místech drží, nepozůstáwá již nic než pauhé lapkowání.

Wilém. Wšak to práwě jim whod, oni na lapkowání se oddali.

Zdeněk. Ještě nepřestáwáš, jakos počal. Prosím tě, mlč již.

Wilém. Dopowěděl sem, budu mlčeti.

Zdeněk. Poznal sem již smýšlení waše, poznali ste i wy moje. U Jiřího wšecky práwní cesty jsau jalowé, on nikdy bohu .wěren nebude. Já pak za slušnější wěc držím, poslušnu býti stolice apoštolské, nežli zdání wašeho.

Rabštein. Cokoli řekl sem, mluweno bylo z přátelstwí a z lásky k wlasti: wšak nebylo w úmyslu mém, stawiti se na odpor nařízením apoštolským. Těch já konečně wždy poslušen budu, třebas i se ztrátau weškerého jmění swého, buďtež ona prawa nebo křiwa.[p])

Šwamberk. Aniž já jiného mám úmyslu, nežli poslušen býti až do prolití wlastní krwe swé, ačkoli to

p) Pontificis summi — sententiam justam sive injustam omni cum reverentia obediendo suscipere non rejicio. —

s nemalau bolestí se stane, když uhlédám skrze to wlast swau w záhubě.

Rabštein. Žalostná to jistě wěc, že hynauti má tolikeré ušlechtilosti poklad, králowstwí české, wlast nejmocnější a národ, až na neweliký počet kacířůw, nejkřesťanštější. Patříce na slawné a skwostné někdy ústawy nábožné w zemi této, na bohaté kláštery, na chrámy kollegiatní a farní auhledné, nyní wálkau pro náboženstwí nešťastně wedenau s wětšího dílu w sutiny obrácené, můžemeli zdržeti se pláče a wzdychání? Čteme u spisowatelůw mnohé zajímawé líčení pohrom lidských, ale krutějších nad české nenajdeme žádných. Kolik tu rozkotůw a pádůw Saguntských! kolik pobořeni Babylonu! U Troje swízel trwal deset, w Čechách wíce než dwadceti let. Řím padl, neodolaw jednomu Gallůw autoku: Praha snesši jich wíce a těžších, ještě stojí neskrocená. Zkázu Jerusaléma líčili široce Josef a Hegesippus: zkáza Čech u porownání toho mnohem wětší jest. Země tato kolik má sausedůw, tolik i nepřátel: neboť wšude lid obecný wztěká se proti mocnému národu českému. Wšak Čechie hradíc se udatností a silau lidu swého wyniká co paní nad národy jiné[q]).

Šwamberk. Prawé to pronášíš chwály české: a w skutku wíce tu chwály hodného, nežli buď ty wyslowiti aneb já slyšeti můžeme. Neb ani toho, zwláště w této wálce, lehce wážiti nesluší, že země tato jest krmitelkyně a žiwitelkyně wšech krajin okolních. Wždyť widíte, kolik pokut tělesných ukládá se Němcům, aby soli do Čech nepropauštěli, a přes to přese wše přiwá-

q) Quot vicini regni, tot hostes; saevit enim animis contra Boemorum potentissimum populum ignobile vulgus. Haec autem Boemia fortitudinem et robur populi prae se gestans, veluti domina inter ceteras eminet gentes.

žejí sůl na wýměnu za obilí; jehožto nedostatek donutil již mnohé wystěhowati se z wlasti.

Zdeněk. Málo spatřujeme mezi sausedy hladu, u nás ale widíme weliký nedostatek soli.

Rabštein. Powím co sem zkusil sám. Po kraji země Mišenské takowá jest drahota obilí, že pro křik chudiny legat papežský na některý čas dowolil wyměňowati za ně sůl.

Wilém. Widíte tudy, kolik neřestí se páchá pod dobrými zámysly, a kterak největší lotrowstwí umějí zastírati se wěrau a prawdau.

Rabštein. Přítomnau wálku naši starší, kteří na to se pamatují, nad předešlau tak wzteklau pokládají za ještě mnohem ukrutnější, a seznáwají, že pokud Táboři krutě panowali w zemi, nikdy takowého plenění mečem i ohněm wídáno nebylo.[r]) Protož kdo k tomu dal příčinu, opatř se, aby za to w pekle trpěti nemusel.

Zdeněk. Pečuj o to, kdokoli zle jedná.

Rabštein. Proti tomu čelí řeč má; s tebau nejinak než dobře se chowám.

Wilém. Dáwáme si slowa za slowa, mezitím pak ubohá naše wlast hyne naprosto. I zmužte se a wstaňte, přátelé, a odwraťte od ní tu záhubu. Na wás to dobře sluší, ježto jste tuzemci a wynikáte duchowní hodností. Nebudeli přičinění wašeho a jiných lidí maudrých, dohubena i zničena bude wlast, aneb naplní se lotrowstwím a kacířstwím ještě wětším, nežli kdy prwé.

r) Hoc praesens bellum majores nostri asserunt, quorum adhuc viridis exstat memoria, praeteritis illis, atrocissimis quidem, longe tamen crudelius esse, et tantam igni ferroque sacram desolationem Taboritis tyrannidem exercentibus nunquam fuisse fatentur etc.

Śwamberk. Myli pak o pokoj se Zdeňkem jednati máme, an wítězstwí již drží jako w hrsti a nazýwá každého zhaubcem křesťanstwí a kacířem, kdokoli o pokoji jen slowo pronese?

Wilém. Co tedy učiníte? Již chwálíte wálku, a zlé, kteréž zatracowali ste, již sami páchati se chystáte. Takž již, s odpuštěním, za zdrawého rozumu blázniti budete.

Rabštein. Neblázníme ani Šwamberk ani já, ale mluwíme, jakž na staw náš sluší. My duchowní a stolici apoštolské zawázáni jsauce, z potřeby poslušenstwí statky swé wšecky ztrátě i předwídané obětowati se nerozpakujeme, i odříkajíc se wůle swé w ruce náměstka Kristowa, powinni jsme z rozkazu jeho podnikati škody wšeliké.

Zdeněk. Již tedy obracuješ se ku prawdě. Wšak wěz, Rabšteine, že uhlédáš brzy záhubu ne naši, ale záhubu bohdá nepřátel wíry.

Wilém. Tedy dle slow twých, Jene, káželi ti papež cizoložiti, lichwiti, wražditi a krásti, učiníš to wše? Tohoť wěru žádný rozumný křesťan nepochwálí.

Rabštein. Důwodem swým, Wiléme, do křiwa zabíháš. Jinak jest o škodě na statku, jinak o škodě na duši; jedny wěci býwají zlé samy o sobě a naprosto, jiné jen pod wýminkami. Poručení wrchnosti i nesprawedliwé máme w bázni míti, nikoli wšak zle činiti, ale w pokoře a poslušenstwí lépe zprawowati wrchnost, aby ustaupila od zlého. Ztráta statku není sama o sobě zlá, neuwodí smrti na duši, protož máme i se škodau swau ji podnikati.

Šwamberk. Dobrau nám theorii podáwáš, ale nelze jí plniti bez zármutku. Zboží swětské náležitě uží-

wané, dle saudu starých mudrcůw, stáwá se i nástrojem ctnosti.

Rabštein. Nezapírám, ale ono časné dá se proměniti we zboží wěčné. U stolice apoštolské nyní wůle stojí na místě důwodu. Práwa učí, že když něco takowého papež káže, nemá se hned činiti, ale má otci swatému důkaz předložen býti, proč se tak díti nemůže. My to již častěji učinili, a papež nicméně na swém stojí úmyslu, aby mečem a ohněm jednáno bylo. Wyznáwáme, že to naše záhuba, ale staň se wůle stolice swaté, hyňme, wšak žíti předce budeme.

Wilém. Diwné jest to waše poslušenstwí, že znajíce to býti zlé, wšak swé wšecko do ohně metati se nerozmýšlíte. Wždyť bůh jen rozumné poslušenstwí žádá od nás.

Zdeněk. Mezi kacíři již kacířstwím nawřel si. Článek ten od koncilií dáwno zawržen. Přátelé naši co prawí katolíci dobře wědí, co činiti sluší.

Wilém. O kacířstwí suď, kdo časy a okolnosti rozeznáwati umí; já wím, že katolík jsem.

Rabštein. O poslušenstwí najde se w knihách naučení dosti, a dosti také již nahádali sme se. To jediné opakuji, že z oddanosti ke stolici apoštolské octli sme se w časech nebezpečných, w nichžto již nemáme jiného útočiště, nežli k tobě, bože wšemohaucí! Rač ty shlednauti na nás a býti ochráncem i pomocníkem naším! Wíme že swatý Petr byl twým na zemi náměstkem, jehožto prawým nástupcem wyznáwáme býti Pawla II papeže, a že každý twor lidský má z potřeby spasení jemu poddán býti. Jestli wůle twá, zachowej nás při statcích časných, abychom jimi nabýwati mohli wěčných: pakli ale hříchy naše ztrátau jejich potrestati umínil si, přijmeme i to wděčně, když jen pokut wěč-

ných zbawiti nás ráčíš. Nakloň se twáří swau k wěrným poddaným a propůjč nám buďto časné wítězstwí, aneb, za ztrátu časného, wítězstwí wěčné. Ne nám, pane, ne nám, ale tobě buď chwála i sláwa i králowstwí na wěky. Chcešli abychom wítězili my, nepřátelé naši neostojí: mámeli ale my potrestáni býti, staň se wůle twá. Protiwíšli se wálce, zjew to a wlij do srdce představených našich, aby oni také zamilowali pokoj, a lid křesťanský aby okaušeti nemusel wěcí tak záhubných a ukrutných!

Šwamberk. Dobře se modlíš, kéž pán bůh ráčí wyslyšeti modlitbu twau! Ale bojím se, aby nám to wše dáno nebylo na bič za hříchy naše.

Zdeněk. O saudu božím nemáme ust swých powznášeti k nebi. Již dosti zabýwali sme se slowy; čas jest, aby meč konal dílo swé. Já jdu boží boj wésti, wy zdráwi buďte! Ty, Wiléme, nawrať se již jednau na cestu otcůw swých!

Wilém. Já s prawé cesty se newyšinul, ty zblaudilý potřebuješ lepšího wůdce. Odejdu wšak i já.

Šwamberk. A co my učiníme, Jene milý?

Rabštein. Půjdeme domůw a hořekowati budeme nad zlobau časůw.

Šwamberk. S bohem tedy buď a zůstaň mi wždy přítelem!

Rabštein. Jáť jím wždy zůstanu. S bohem!

To řekše, rozešli sme se. W takowýchto tedy protiwenstwích a různicech, wýtečný muži! tráwíme nyní wěk swůj we králowstwí tomto a za šťastného pokládáme tebe i twé rowně, jimž dostalo se i chwíle ke studiem, i sláwy a cti z umění, i učená akademie k obcowání. Zdráw buď, můj milý Jene Krasse!

ERRATA.

Stránka	řádek	stojí	čti
42	11 s dola	ge*n*ebatur	ge*r*ebatur
62	1 shora	Ga*u*erben	Ga*n*erben
65	15 „	*z* Szilagyi	Szilagyi
66	1 „	wstaupil	wstaupil*i*
„	12 „	Jan *z* Szécsi	Jan Szécsi
„	1 s dola	poznam. 4*5*	poznam. 4*6*
68	10 „	9*4* — vestra*s*	9*5* — vestra
83	2 shora	*Jindř*icha	*Frid*richa
84	2 s dola	v Cehbě	we Chbě
100	9 „	D*a*mažlic	D*o*mažlic
114	6 „	tak	tak*é*
122	6 „	poznam. *45*	poznam. 4*6*
129	12 „	ceder*a*tur	cederetur
133	16 „	Videmu*s*	Videmu*r*
140	18 „	Bessari*a*novi	Bessari*o*nowi
151	5 shora	2*4* a 26	2*5* a 26
152	13 s dola	Fr*u*ncauská	Fr*a*ncauská
155	7 shora	wojsk*a*	wojsk*o*
163	2 „	pře*d*wedl	přewedl
166	5 s dola	poznam 110	poznam. 111.
169	6 „	makrabi	ma*r*krabi
176	5 „	h*a*tten	h*ä*tten
178	2 shora	*z* obau	*s* obau
200	8 s dola	hodným proto*;*	hodným*;* proto
203	12 „	*za*přeli	*ode*přeli
224	3 „	*Spt. — září*	*Aug. — srpna*
248	11 „	strany *pod*obojí	strany obojí
257	3 „	podo*b*nau	pod*a*nau
261	10 shora	od*h*oj	od*b*oj
278	3 s dola	nech*aná*	nech*ána*
304	11 „	naše práw*a*	naše práw*o*
306	4 „	bez *p*ůwodu	bez *d*ůwodu
329	7 „	poznam. 22*4*	pozn. 22*5*
339	4 shora	nabywše	*i* nabywše
350	8 s dola	aff*er*it	aff*ec*it
364	6 „	kritik*a*	kritik*u*

Nad slaupci str. 360—366 má státi známka roku 1466, nikoli 1467.

Některé omyly a nedůslednosti prawopisu i interpunkce laskawý čtenář ráčí oprawiti sám.

